วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม

JOURNAL OF EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT

Vol. 14 No. 1 Academic Year 2018 (Jul-Dec 2018)
ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 ปีการศึกษา 2561 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561)

ISSN 1905-2693

วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม
Journal of Education and Social Development

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 ปีการศึกษา 2561
(กรกฎาคม - ธันวาคม 2561)

Vol. 14 No. 1 Academic Year 2018
(July - December 2018)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยทางการศึกษาและการพัฒนาสังคม
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแสดงความคิดเห็นเชิงวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการ และนิสิตนักศึกษา ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยบูรพา
3. เพื่อส่งเสริมการเสนอผลงานทางวิชาการด้านการศึกษาและการพัฒนาสังคมของนักวิชาการทั่วไปในรูปแบบบทความทางวิชาการและบทความพิเศษ

บรรณาธิการ
ศรีวรรณ ยอดนิล มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ
ศาสตรี เสาวคนธ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มนัส สายเสมา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
ลำปาง แม่นมาตย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์ มหาวิทยาลัยบูรพา
พักตร์วิภา โพธิ์ศรี มหาวิทยาลัยบูรพา
วรวุฒิ เพ็งพันธ์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เลขานุการกองบรรณาธิการ
ศุภัครจิรา พรหมสุวิชา

เจ้าของ
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ข้อเขียนหรือข้อคิดเห็นใดๆ ในวารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน และเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนทั้งสิ้น
เจ้าของและคณะบรรณาธิการ ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยเสมอไป

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

กนกพร ศรีญาณลักษณ์
มหาวิทยาลัยบูรพา
เกษมสันต์ พานิชเจริญ
มหาวิทยาลัยบูรพา
คมสัน สุขมาก
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
จรรยา ยอดนิล
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
จุฑามาศ แหนจอน
มหาวิทยาลัยบูรพา
ฉลอง ทับศรี
มหาวิทยาลัยบูรพา
เฉลิมศรี ราชนาจันทร์
โรงพยาบาลท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี
ชารี มณีศรี
มหาวิทยาลัยบูรพา
เชิดชัย ชาญสมุทร
มหาวิทยาลัยบูรพา
ดุสิต ขาวเหลือง
มหาวิทยาลัยบูรพา
ดำรัส อ่อนเฉวียง
มหาวิทยาลัยบูรพา
นลินี บำเรอราช
มหาวิทยาลัยบูรพา
ปิ่นนเรศ กาศอุดม
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี แพร่
พิชาญ สว่างวงศ์
มหาวิทยาลัยบูรพา
เพ็ชรัตน์ ไสยสมบัติ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพ็ญนภา กุลนภาดล
มหาวิทยาลัยบูรพา
มนตรี แย้มกสิกร
มหาวิทยาลัยบูรพา
มนัส สายเสมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
เยาวลักษณ์ แสงจันทร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
ระพีพัฒน์ เดือนเพ็ญศรี
มหาวิทยาลัยบูรพา
รุ่ง เจนจิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วสันต์ นาวเหนียว
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ชลบุรี เขต 1
วัลภา พงษ์พันธ์
โรงเรียนประภัสสรคุณธรรม จังหวัดระยอง
วิมลรัตน์ จตุรานนท์
มหาวิทยาลัยบูรพา
วิราวรรณ มูลตรีภักดี
โรงเรียนนานาชาติมูลตรีภักดี จังหวัดชลบุรี
วีระพงษ์ แสง-ชูโต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศรีวรรณ ยอดนิล
มหาวิทยาลัยบูรพา
สฎายุ ธีระวณิชตระกูล
มหาวิทยาลัยบูรพา
สมโภชน์ อเนกสุข
มหาวิทยาลัยบูรพา
สมศรี ทองนุช
มหาวิทยาลัยบูรพา
สมสิทธิ์ จิตรสถาพร
มหาวิทยาลัยบูรพา
สุเมธ งามกนก
มหาวิทยาลัยบูรพา
สุเมธ เดียวอิศเรศ
ศาลปกครอง

สุรินทร์ สุทธิธาทิพย์
มหาวิทยาลัยบูรพา
สุวัตถิ์ ไกรสกุล
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
อรทัย เจริญสิทธิ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
อรนรินทร์ ขจรวงศ์วัฒนา
โรงพยาบาลเมืองฉะเชิงเทรา
อัครเดช มณีภาค
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
อารมณ์ เพชรชื่น
โครงการพัฒนาศักยภาพครูเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สสวท.

สำนักงาน

สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131
โทร. 038-102067
แฟ็กซ์ 038-391043

กำหนดออก

ปีละ 2 ฉบับ
(เดือนมิถุนายน และธันวาคม)

การส่งต้นฉบับบทความ

ติดต่อส่งต้นฉบับได้ที่
กองบรรณาธิการวารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

การสมัครเป็นสมาชิก

ยื่นใบสมัครสมาชิก พร้อมเงินสดหรือธนาณัติสั่งจ่าย ปทฝ.มหาวิทยาลัยบูรพา ในนาม ดร.เมธี ธรรมวัฒนา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

บทบรรณาธิการ

วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคมฉบับนี้เป็นปีที่ 14 ฉบับที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2561 ภาคเรียนที่ 1 (กรกฎาคม 2561-ธันวาคม 2561) เนื้อหาในวารสารประกอบด้วยบทความวิชาการจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ "การวิเคราะห์ข้อสอบ IRT โมเดลราสซ์ด้วยเทคนิค HGLM" และ "บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล" รวมทั้งบทความวิจัยอีกจำนวน 49 เรื่อง ซึ่งเป็นบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆ ทางด้านการศึกษาและการพัฒนาสังคม ที่มีความหลากหลายในประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจในสังคม เนื้อหาในส่วนนี้ประกอบด้วยบทความวิจัยทางด้านการศึกษา การสาธารณสุข กฎหมาย และประเด็นอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ซึ่งงานวิจัย ทั้ง 49 เรื่อง ในวารสารฉบับนี้ล้วนมีข้อค้นพบใหม่ๆ ที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการในสาขาวิชาด้านการศึกษาและการพัฒนาสังคมเป็นอย่างยิ่ง

ในนามกองบรรณาธิการวารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม ขอขอบคุณผู้เขียนบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ และสมาชิกผู้อ่านทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและติดตามวารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม มาโดยตลอด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อทุกท่าน พบกันใหม่ในวารสารฉบับหน้าค่ะ

ศรีวรรณ ยอดนิล
บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อสอบ IRT โมเดลราสซ์ด้วยเทคนิค HGLM 1
(ไพรัตน์ วงษ์นาม, ณัฐกฤตา งามมีฤทธิ์)

บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล 15
(พักตร์วิภา โพธิ์ศรี)

บทความวิจัย

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา 32
(นัชธีรวรรณ ชาญกิจ, ปริยา รินรัตนากร)

คุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 44
(วีรยุทธ โลมพันธ์, สมศรี ทองนุช, สุรัตน์ ไชยชมภู)

รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาล 57
(รัชณีย์ เจริญนนท์, พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, พระครูสังฆรักษ์ไชยรัตน์ ชยรตโน, เอนก ศิลปะนิลมาลย์, อุดม พิริยสิงห์)

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี : วิเคราะห์ความแปรปรวนพหุ 67
(อ้อมใจ สุทธิวารี, สมโภชน์ อเนกสุข, สุรีพร อนุศาสนนันท์)

การศึกษาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด 81
(อภิญญา รักพุดซา, วิราวรรณ์ ชาติบุตร)

การแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา : กรณีศึกษากรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต 94
(ทรงพล บุญสุข, ศรีวรรณ ยอดนิล, สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์, รัตนา ศิริพานิช)

กลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม 111
(ชัยวุฒิกร ศิริรัตน์, วิรุฬห์รัตน์ ผลทวีโชติ)

การพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ 123
(สุพิชญาย์ เพ็ชรสดใส, เพ็ญนภา กุลนภาดล, ประชา อินัง)

ความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา 134
(เมธาวี บุญพิทักษ์, อาแว มะแส, สากล จริยวิทยานนท์)

ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 147
(พงษ์พันธ์ แซ่แต้, สมศรี ทองนุช, สุรัตน์ ไชยชมภู)

รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ 161
(จริยาภรณ์ ปิตาทะสังข์, ศรีวรรณ ยอดนิล, วรวุฒิ เพ็งพันธ์)

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีสำหรับสถาบันการเงินเฉพาะกิจในประเทศไทย 173
(กรประณม วงษ์มงคล, นันทพล กาญจนวัฒน์)

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก 186
(ชวาลา ไชยฤทธิ์, ศรีวรรณ ยอดนิล, วรวุฒิ เพ็งพันธ์)

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 196
(มณีนุช พรหมอารักษ์, รุ่งฟ้า กิติญาณุสันต์, ไพรัตน์ วงษ์นาม)

พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง 209
(ศุภรดา สุนทรเนตร, ชมพูนุช จิตติถาวร, แคตเทอรีนแอน สารสินตุงคสวัสดิ์)

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 218
(สุรเชษฐ เดชประสิทธิ์, สมศรี ทองนุช, สุรัตน์ ไชยชมภู)

มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการกับผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 230
(ปฐวี ชีวางกูร, สอาด หอมมณี, คมสัน สุขมาก)

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ 237
(พระเอนก บุญโยประการ, สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์, ศรีวรรณ ยอดนิล)

การวิเคราะห์ทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครูในเขตภาคกลาง 248
(ธนพร ภู่พันธ์, ปรีชา วิจิตรธรรมรส)

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา 262
(อัจฉรา ภักดีพินิจ, ศรีวรรณ ยอดนิล, ดุสิต ขาวเหลือง)

การสร้างแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2 275
(ดวงฤทัย โอนประจำ, เชวง ซ้อนบุญ, พงศ์เทพ จิระโร)

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 286
(สุรีรัตน์ จุ้ยกระยาง, วิมลรัตน์ จตุรานนท์, ปริญญา ทองสอน)

การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อในทางธุรกิจ 299
(ศิวพร เสาวคนธ์ และ นันทพล กาญจนวัฒน์)

การบูรณาการผลการศึกษาย้อนรอยประสบการณ์ผู้เรียนสู่การเรียนการสอนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียน สาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ 312
(นิตยา กลมกลิ้ง, สมโภชน์ อเนกสุข, ดุสิต ขาวเหลือง)

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ผลการพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนด้วยวิธีสอนโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 325

(Mengyu Bao, รุ่งฟ้า กิติญาณุสันต์, มณเทียร ชมดอกไม้)

ปัญหาการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ 335

(นริศรา แสวงจิตร์, สอาด หอมมณี, คมสัน สุขมาก)

การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 341

(ดุสิต ขาวเหลือง, แดน ทองอินทร์)

การพัฒนาแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน 354

(สาวิตรี รุ่งศิริ, สุนทรา โตบัว, วรัทยา ธรรมกิตติภพ)

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการสำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 367

(สุปราณี เสงี่ยมงาม, ดวงพร ธรรมะ, ภูเบศ เลื่อมใส)

การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม 380

(วนิดา ศรีสุข, วิชิต สุรัตน์เรืองชัย, พงศ์เทพ จิระโร)

การสร้างชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 391

(เจนจิรา กัลพฤกษ์, เกษมสันต์ พานิชเจริญ, วิมลรัตน์ จตุรานนท์)

การปฏิบัติที่ดีโดยชุมชนต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบน 405

(ปรีชา ปิยจันทร์, มานพ แจ่มกระจ่าง, ดุสิต ขาวเหลือง)

การสร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี 416

(เกษมสันต์ พานิชเจริญ)

การพัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา 426

(ณรงค์ศักดิ์ ประสิว, พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ, ทิพย์เกสร บุญอำไพ)

การส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก 435

(สาลินี บูรณโกศล, จันทร์ชลี มาพุทธ, สมหมาย แจ่มกระจ่าง)

การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคิดประยุกต์ของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 447

(ศุภชัย ถึงเจริญ, สมพงษ์ ปั้นหุ่น, ไพรัตน์ วงษ์นาม)

ผู้หญิงกับสังคม : กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอของศรีบูรพาและดอกไม้สด 461

(สุวพิชญ์ ติปยานนท์, ปนันดา เลอเลิศยุติธรรม)

ภาพลักษณ์โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน 475

(ประภารัตน์ อู่อรุณ, จันทร์ชลี มาพุทธ, สมหมาย แจ่มกระจ่าง)

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด 487

(ธิดาพร เกราะกระโทก, วิราวรรณ์ ชาติบุตร)

รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีและคู่มือสำหรับการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบ 3 มิติเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน 498

(คุณยุต เอี่ยมสะอาด, กิตตินาถ วรรณิสสร, วรัทยา ธรรมกิตติภพ, จักรพันธ์ วิลาสินีกุล, พิเชฐ เขียวประเสริฐ)

นวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก 510

(ณัฐที ปิ่นทอง, ศรีวรรณ ยอดนิล, ดุสิต ขาวเหลือง)

รูปแบบการนำเสนอข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานี โทรทัศน์ทีวีดิจิทัล 523

(ทองเนื้อเก้า คำพิมพ์, ธนชาติ จันทร์เวโรจน์)

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 535

(ดำรัส อ่อนเฉวียง)

กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี 545

(จเร พัฒนผล, สุเมธ งามกนก, สมพงษ์ ปั้นหุ่น)

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 554

(เพิ่มบุญ พื้นแสน, สอาด หอมมณี, คมสัน สุขมาก)

การพัฒนาระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา 561

(นวรัตน์ รื่นสุคนธ์, พงศ์เทพ จิระโร, จุฑามาศ แหนจอน)

Factors Related to Quality of life of the Foreign Workers in Surin Province 573

(Chai Samoraphum, Singha Jantriwong)

การพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโดยการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 583

(เกศรา น้อยมานพ)

การจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน รายวิชา การบัญชีขั้นต้น นักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต (การบัญชี) วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี 593

(นิพร จุทัยรัตน์, พรรณวดี กาศอุดม, ไชยยันต์ ถาวระวรณ์)

วรรณกรรมวิจารณ์

ฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยที่ดีแห่งหนึ่งของโลก สอนวิธีคิด 603

(วรวุฒิ เพ็งพันธ์)

การวิเคราะห์ข้อสอบ IRT โมเดลราสซ์ด้วยเทคนิค HGLM
An Analysis of Rasch Model's Item Response Theory Using Hierarchical Generalized Linear Models

ไพรัตน์ วงษ์นาม*
ณัฐกฤตา งามมีฤทธิ์*

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อสอบโดยใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (Item Response Theory) หรือ IRT ซึ่งเป็นทฤษฎีการทดสอบแนวใหม่ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันด้วยเทคนิค HGLM ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงเส้นตรงทั่วไปแบบลดหลั่นระดับ (Hierarchical Generalized Linear Model) โดยโครงสร้างของข้อมูลมีระดับลดหลั่น อย่างน้อย 2 ระดับ เทคนิค HGLM สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งตัวแปรตามที่เป็นตัวแปรต่อเนื่องและตัวแปรกลุ่ม บทความนี้แสดงตัวอย่างวิธีการวิเคราะห์ข้อสอบโมเดลโลจิสติกพารามิเตอร์ 1 ตัว (1PL) หรือโมเดลราสซ์ (Rasch Model) ที่มีโครงสร้างข้อมูลเป็นแบบ 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เป็นระดับข้อสอบแฝงอยู่ในนักเรียน และระดับที่ 2 เป็นระดับนักเรียน เทคนิค HGLM มีอยู่ในโปรแกรม HLM วิเคราะห์ข้อสอบตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบตรวจให้คะแนน 2 ค่า คือตอบถูกได้ 1 คะแนน และตอบผิดได้ 0 คะแนน โดยจะแสดงวิธีการประมาณค่าความยาก (δ หรือ b) และวิธีการประมาณค่าความสามารถ (θ) ของผู้สอบเพื่อให้นักวัดผลสามารถประยุกต์ใช้กับการวัดและการประเมินผลการเรียน โดยไม่ต้องใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อสอบโดยตรง

คำสำคัญ : ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ/ โมเดลราสซ์/ วิธี HGLM

Abstract

This article provides a test analysis of Item Response Theory (IRT), currently considered the most popular theory of the test theory, through Hierarchical Generalized Linear Model (HGLM), where the structure of the data has at least 2 levels. Therefore, an HGLM technique can be used to analyze both continuous and group variables. This article also provides an example on how to analyze the one–parameter logistic model (1PL) or Rasch Model which comprised of two levels of data structure: level 1 as the students' latent traits and level 2 as the student level. HGLM technique which is available in HLM program is for analyzing a dichotomous-item test where 1 is for the correct answer and 0 is for the incorrect answer. By showing how to estimate the difficulty (δ or b) and the ability (θ) of the test takers, assessors can apply this technique for measuring and evaluating students' learning performance without using a test analysis program directly.

Keywords : Test Response Theory/ Rasch Model/ HGLM technique

*อาจารย์ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทนำ

การวัดผล การวิจัยและสถิติต่างมีความสำคัญต่อกันเป็นอย่างยิ่ง ในระยะหลังการวิจัยได้หันมาใช้การวิเคราะห์พหุระดับมากขึ้นอันเนื่องจากการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มกลุ่ม (Cluster random Sampling) หรือการสุ่มหลายขั้นตอนแบบลดหลั่นระดับ ทำให้ตัวอย่างอยู่ในรูปหน่วยล่างสุด (เช่น นักเรียน) แฝงอยู่ภายใน (Nested in) หน่วยสูงขึ้น (เช่น ห้องเรียน) และห้องเรียนแฝงอยู่ในโรงเรียน เป็นต้น ปัจจุบันมีโปรแกรมสนับสนุนในการศึกษานี้มากมาย แต่ที่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย คือ โปรแกรม HLM (Raudenbush, 1992) นอกจากจะใช้โปรแกรม HLM ในการวิจัยทั่วไปแล้วยังมีการนำมาประยุกต์ใช้กับการวัดผลการศึกษา โดยใช้ร่วมกับทฤษฎีการตอบข้อสอบในโมเดลพารามิเตอร์ 1 ค่า หรือโมเดลราสช์ (Rasch model) จากการศึกษา Kamata (2001) Chaimongkol (2005) และสุพัฒนา หอมบุปผา (2556) พบว่า นักวิจัยกลุ่มดังกล่าวมุ่งศึกษาถึงการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (Differential item functioning) เป็นสำคัญ ดังนั้นคณะผู้เขียนเห็นว่าหากนำเสนอการประมาณค่าพารามิเตอร์ของข้อสอบ และความสามารถของผู้สอบภายใต้การวิเคราะห์ของโปรแกรม HLM 6.08 อย่างเป็นรูปธรรมจะเป็นประโยชน์แก่นักวัดผลเพิ่มมากขึ้น

โมเดลราสช์ (Rasch model)

โมเดลโลจิสติกของโมเดลราสช์หรือโมเดล IRT-1PL พัฒนาโดย Georg Rasch นักคณิตศาสตร์และสถิติชาวเดนมาร์ค ถือเป็นกรณีเฉพาะของโมเดล IRT อื่น ๆ กล่าวคือ เป็นโมเดลที่เกิดจากการบังคับค่า (Constrain) พารามิเตอร์ของโมเดลที่ซับซ้อน เช่น โมเดล 3PL ที่มีพารามิเตอร์ 3 คือ ความยาก อำนาจจำแนก และโอกาสการเดา ถ้าเรากำหนดให้ค่าโอกาสการเดาเป็น 0 และให้อำนาจจำแนกเป็น 1 โมเดลที่ได้จะเป็นโมเดลราสช์ทันที โมเดลราสช์เป็นโมเดลที่ง่ายและมีการนำมาใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาก และที่สำคัญในทางคณิตศาสตร์ถือเป็นกรณีพิเศษของโมเดลเชิงเส้นทั่วไป (Generalized Linear Model) ด้วยเหตุนี้จึงสามารถนำโปรแกรมทางการวิจัยและวัดผลอื่น ๆ ที่สามารถวิเคราะห์ในรูปโมเดลเส้นตรงทั่วไปอย่างเช่น โปรแกรม HLM มาประยุกต์ใช้ได้

โมเดลราสช์ ในรูปความน่าจะเป็นของการตอบข้อสอบข้อที่ i ที่มีความยาก δ_i ของผู้สอบ j ซึ่งมีความสามารถหรือความรู้ในตัวแปรแฝงที่มุ่งวัด θ_j เป็นดังนี้

$$p_{ij} = \frac{1}{1+\exp\left[-\left(\theta_j - \delta_i\right)\right]} \qquad (1)$$

หรือเขียนในรูปล็อกธรรมชาติของออดส์ความน่าจะเป็นในการตอบถูกดังนี้

$$\ln\left(\frac{p_{ij}}{1-p_{ij}}\right) = \theta_j - \delta_i \qquad (2)$$

โมเดลเชิงเส้นทั่วไปแบบลดหลั่นระดับ (Hierarchical Generalized Linear Model)

โมเดลเชิงเส้นทั่วไปเป็นส่วนขยายให้ครอบคลุมการวิเคราะห์โมเดลเชิงเส้นแบบลดหลั่นระดับแบบธรรมดา (Hierarchical Linear Model) ซึ่งโมเดลหลังนี้จะเป็นการวิเคราะห์พหุระดับเชิงเส้นตรง เช่น การถดถอยพหุระดับ การวิเคราะห์เส้นทางพหุระดับ ซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรเป็นแบบเส้นตรงเท่านั้น แต่โมเดลเชิงเส้นทั่วไปแบบลดหลั่นระดับจะไม่จำกัดอยู่เฉพาะเส้นตรง อาจจะเป็นเส้นโค้ง เช่นเป็นรูปตัว S แบบเป็นโลจิสติก โดยอาศัยฟังก์ชั่นเชื่อมโยง (Link function) ฟังก์ชั่นเชื่อมโยงที่เป็นเส้นตรงแบบธรรมดาจะเรียกว่า ฟังก์ชั่น

เอกลักษณ์ (Identity function) ส่วนฟังก์ชั่นที่ใช้สำหรับโค้งตัว S หรือโค้งข้อสอบ (Item characteristic curve) คือ ฟังก์ชั่นโลจิต (Logit function)

โปรแกรม HLM (Bryk & Raudenbush, 1992) ถือเป็นโปรแกรมทางสถิติที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ในรูปพหุระดับ เช่น เมื่อนักวิจัยสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน คือสุ่มโรงเรียน และสุ่มนักเรียนภายในโรงเรียนที่สุ่มได้ครั้งแรก ทำให้โครงสร้างข้อมูลเป็น 2 ระดับ คือระดับนักเรียน และระดับโรงเรียน นักวิจัยต้องการพยากรณ์ผลการเรียน จากตัวแปรทำนายระดับนักเรียน และยังทำนายระยะตัดแกนตั้งและความชันในระดับนักเรียนด้วยตัวแปรระดับโรงเรียน เป็นต้น ในโปรแกรมดังกล่าวนี้มีความสามารถอย่างหนึ่งที่แฝงมาคือ HGLM ซึ่งใช้กรอบแนวคิดของการวิเคราะห์ เชิงเส้นตรงทั่วไป (Generalized Linear Model : GLM) (McCullagh & Nelder, 1989)

การประยุกต์การวิเคราะห์พหุระดับกับการวิเคราะห์ข้อสอบในโมเดลราสช์

การที่เรามีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประมาณค่าพารามิเตอร์ข้อสอบกับประมาณค่าความสามารถของผู้สอบนี้เอง เราจึงเลือกโมเดลพหุระดับเป็น 2 ระดับ โดยระดับที่ 1 เป็น ระดับข้อสอบ และระดับที่ 2 เป็นระดับบุคคล ตัวแปรตาม (Y) คือ การตอบข้อสอบ ซึ่งแต่ละข้อมีค่าเป็น ไปได้ 2 ทาง คือถูก หรือ ผิด ซึ่งตรงกับการแจกแจงแบบ Bernoulli (ตอบถูก =1 ตอบผิด = 0) ส่วนตัวแปรทำนาย (X) คือ ตัวแปรข้อสอบ มีทั้งหมด k ข้อ ทำเป็นตัวแปรดัมมี่ ตั้งชื่อตัวแปรทำนาย แต่ละข้อ เป็น X_1 X_2 ... X_k โดยให้มีค่าเป็น 1 สำหรับข้อนั้น และมีค่าเป็น 0 สำหรับข้ออื่น ตัวแปรดัมมี่ทั้งหมด k ข้อ ดังกล่าวนี้ไม่สามารถนำเข้าสู่สมการทำนายโลจิตการตอบถูก ระดับที่ 1 (สมการที่ 1) เนื่องจากจะทำให้โมเดลไม่สามารถหาคำตอบได้ (Not Identified) เพื่อให้โมเดลสามารถหาคำตอบได้ (Identified Model) ต้องมีการบังคับค่าพารามิเตอร์บางค่าในระดับที่ 1 (ระดับข้อสอบ) ซึ่ง Kamata (2001) เสนอให้ใช้ข้อสอบข้อใดข้อหนึ่งในจำนวนข้อสอบทั้งหมดเป็นข้ออ้างอิง โดยตัดข้อนั้นออกจากสมการทำนายและถือว่าข้อสอบข้อนั้นเป็นข้อสอบอ้างอิง (Reference Item) และถือว่าค่าระยะตัดแกนตั้ง γ_{00} เป็นค่าอิทธิพลของข้อสอบอ้างอิง โดย Kamata ใช้ข้อสุดท้ายเป็นข้ออ้างอิง กล่าวคือถ้ามีข้อสอบ จำนวน k ข้อ ในสมการก็จะมีข้อสอบข้อที่ 1 ถึง ข้อที่ k-1 ในสมการระดับที่ 1 ดังนี้

ระดับที่ 1 (ระดับข้อสอบ)

$$\ln\left(\frac{p_{ij}}{1-p_{ij}}\right) = \beta_{0j} + \beta_{1j}X_{1j} + \beta_{2j}X_{2j} + \ldots + \beta_{(k-1)\mathrm{j}}X_{(\mathrm{k}-1)\mathrm{j}} \qquad (3)$$

เมื่อ $\ln\left(\frac{p_{ij}}{1-p_{ij}}\right)$ แทน โลจิตของความน่าจะเป็นในการตอบข้อสอบข้อ i ของผู้สอบ j ถูก

β_{0j} แทน ระยะตัดแกนตั้ง

$\beta_{1j}, \beta_{2j}, \ldots, \beta_{(k-1)\mathrm{j}}$ แทน ความชันของข้อสอบข้อที่ 1 ถึง ข้อ k-1

ระดับที่ 2 (ระดับนักเรียน)

ในระดับที่ 2 (ระดับนักเรียน) จะใช้สัมประสิทธิ์ที่เกิดในระดับที่ 1 ได้แก่ β_{0j} β_{1j} .... β_{k-1} เป็นตัวแปรตามโดยไม่นำตัวแปรทำนายระดับที่ 2 มาร่วมกำหนดให้ระยะตัดแกนตั้ง β_{0j} เป็นอิทธิพลสุ่ม ขณะที่ความชันของข้อสอบ β_{1j} .... β_{k-1} เป็นอิทธิพลคงที่จะได้สมการ ดังนี้

$$(4)\begin{cases} \beta_{0j} = \gamma_{00} + u_{0j} \\ \beta_{1j} = \gamma_{10} \\ \quad . \\ \quad . \\ \quad . \\ \beta_{(k-1)j} = \gamma_{(k-1)0}, \end{cases}$$

เมื่อ p_{ij} แทน ความน่าจะเป็นของการตอบข้อสอบข้อที่ i ของคนที่ j ถูก และ X_{ij} เป็นตัวแปรข้อสอบข้อที่ i ถือเป็นตัวแปรดัมมี่ (Dummy) มีค่าเป็นไปได้ 2 ค่า คือ ให้เป็น 1 เมื่อเป็น ข้อนั้นและเป็น 0 เมื่อเป็นข้ออื่น ๆ β_{0j} แทน ระยะตัดแกนตั้ง β_{ij} แทน สัมประสิทธิ์ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตอบถูกกับข้อ X_{ij} เมื่อ i เท่ากับ 1 2 ถึง k-1 และ u_{0j} คือ อิทธิพลสุ่มของ β_{0j} ที่มีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ มีค่าเฉลี่ย 0 มีความแปรปรวนเป็น τ $N(0, \tau)$ เมื่อรวมสมการ ระดับที่ 1 และ ระดับที่ 2 เข้าด้วยกันแล้วเขียนในรูปการทำนายความน่าจะเป็นของผู้สอบคนที่ j ทำข้อสอบข้อที่ i ได้ถูกต้อง p_{ij} มีความน่าจะเป็น ดังนี้

$$p_{ij} = \frac{1}{1+\exp\left\{-\left[u_{0j} - \left(-\gamma_{i0} - \gamma_{00}\right)\right]\right\}} \qquad (5)$$

เมื่อ u_{0j} คือ ค่าคะแนนความสามารถหรือคะแนนตัวแปรแฝงของคนที่ j

$-\gamma_{i0} - \gamma_{00}$ คือ ค่าความยากของข้อสอบข้อที่ i

เช่น ความน่าจะเป็นที่นักเรียนคนที่ 7 จะตอบข้อ 3 ถูก หรือ X_{37} = 1 มีค่าเป็น

$$P_{37} = \frac{1}{1+\exp\left\{-\left[u_{07} - \left(-\gamma_{30} - \gamma_{00}\right)\right]\right\}}$$

สมการที่ 4 ข้างต้นนี้นำไปเทียบเคียงกับสมการโลจิสติกของโมเดลราสซ์ที่นักวัดผลรู้จักกันดีในสมการที่ 1 เทียบกันแล้วเป็นดังนี้

เมื่อ θ_j ในสมการที่ 1 คือ ค่าความสามารถของผู้สอบเทียบได้กับ u_{0j} ของสมการที่ 5 ที่เป็นเทอมแสดงถึงระยะตัดแกนตั้งเป็นอิทธิพลสุ่ม และค่าความยาก (δ หรือบางท่านใช้สัญลักษณ์ β) ในสมการที่ 1 เทียบได้กับค่า $-\gamma_{i0} - \gamma_{00}$ ของสมการที่ 5

ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผู้อ่านเห็นแนวทางการวิเคราะห์ที่ชัดเจนผู้เขียนขอยกตัวอย่างประกอบโดยใช้ข้อมูลจากงานวิจัยเรื่อง “ตัวแปรที่ส่งผลต่อโอกาสในการตอบข้อสอบถูก” ของกระพัน ศรีงาน (2553) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 2,103 คน ในการศึกษาโอกาสการตอบถูกใช้แบบทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบสอบปรนัยแบบเลือกตอบ 4

ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยให้คะแนน 1 เมื่อตอบถูกและคะแนน 0 เมื่อตอบผิด ผู้เขียนขอขอบคุณท่านที่อนุญาตให้นำข้อมูลบางส่วนมาใช้งานเพื่อประโยชน์แก่นักวัดผลการศึกษาโดยรวม ซึ่งในบทความนี้ใช้ประมาณค่าความยากรายข้อ และประมาณค่าความสามารถรายคนเท่านั้น อย่างไรก็ดีในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคแบบนี้ผู้วิเคราะห์สามารถใช้โปรแกรมอื่น ๆ ได้ เช่น โปรแกรม GLM, MIXOR (Hedeker & Gibbons, 1993) และโปรแกรม MLWin (Goldstein, et al., 1998) เป็นต้น ทั้งนี้ในบทความนี้จะใช้โปรแกรม HLM เวอร์ชั่น 6.08 ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การเตรียมไฟล์ข้อมูล จัดเก็บไฟล์แต่ละระดับด้วยโปรแกรม SPSS ชื่อ **KP_Lev1.sav** โดยแต่ละระดับมีรายละเอียด ดังนี้

ไฟล์ระดับที่ 1 ระดับข้อสอบ ข้อสอบมี จำนวน 30 ข้อ ตัวแปรตัวแรกเป็น ID ของโรงเรียนให้ชื่อว่า **school** ตัวแปรตัวที่สองแสดง ID ของนักเรียนมีชื่อว่า **student** ซึ่งเป็นรหัสของนักเรียนโดยใช้เป็นหน่วยวิเคราะห์ระดับที่ 2 ซึ่งกำหนดให้เป็นตัวแปรตัวอักษร (String) ตัวแปรตัวที่สามแสดงเวกเตอร์ของการตอบข้อสอบชื่อ **Y** ซึ่งเป็นตัวแปรตาม มีค่า 1-0 โดยค่า 1 แทน ข้อที่ตอบถูก และ 0 แทนข้อที่ตอบผิด บันทึกผลการตอบบรรทัดละ 1 ข้อเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากข้อสอบมีทั้งหมด 30 ข้อ ดังนั้นผู้ตอบ 1 คนจะต้องมีข้อมูลคนละ 30 บรรทัด จากผู้เข้าสอบทั้งหมดจำนวน 2,103 คน จึงมีข้อมูลทั้งหมดเท่ากับ 30 X 2,103=63,090 แถว การบันทึกเช่นนี้เพื่อให้รูปแบบข้อมูลมีรูปแบบพหุระดับที่ให้ข้อสอบแฝงอยู่ ในตัวผู้สอบ (Items Nested Within Students) นั่นคือข้อสอบแต่ละข้อจะถูกกำหนดให้อยู่บรรทัดเดียว ข้อสอบที่แต่ละคนสอบมีทั้งหมด 30 ข้อ คือ ตัวแปร Q1 ถึง Q30 แปลงให้อยู่ในรูปตัวแปรดัมมี่ โดยมีค่าเป็น 1 สำหรับข้อนั้น ๆ และมีค่าเป็น 0 สำหรับข้ออื่น ๆ เช่น บรรทัดที่ 1 ข้อที่ 1 มีค่าเป็น 1 ถ้าเป็นข้ออื่นให้มีค่าเป็น 0 บรรทัดที่ 2 ข้อที่ 2 มีค่าเป็น 1 ข้ออื่น ๆ มีค่าเป็น 0 (การแปลงข้อสอบให้อยู่ในรูปตัวแปรดัมมี่ไม่ใช่เป็นการตอบถูกหรือผิดตามแบบแผนการตอบ ที่เรียกว่า Response Pattern โดยแบบแผนคำตอบของนักเรียนจะเก็บในตัวแปร Y) แสดงตัวอย่างในภาพประกอบที่ 1 เป็นผลการตอบของนักเรียนคนที่ 1 จำนวน 30 บรรทัด โดยนักเรียนคนที่ 1 ตอบถูกข้อ Q1 Q5 Q7 Q10 Q12 Q15 Q16 Q18 Q20 Q21 Q25 Q27 และ Q29

	student	Y	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	Q10	Q11	Q12	Q13	Q14	Q15	Q16	Q17	Q18	Q19	Q20	Q21	Q22	Q23	Q24	Q25	Q26	Q27	Q28	Q29	Q30
1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	student	Y	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	Q10	Q11	Q12	Q13	Q14	Q15	Q16	Q17	Q18	Q19	Q20	Q21	Q22	Q23	Q24	Q25	Q26	Q27	Q28	Q29	Q30
16	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
23	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
24	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
25	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
26	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
27	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
28	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
29	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
30	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

ภาพประกอบที่ 1 ไฟล์ข้อมูลระดับข้อสอบแสดงเฉพาะนักเรียนคนที่ 1

ไฟล์ระดับที่ 2 ระดับนักเรียน ในการนำเสนอบทความนี้ขอยกตัวอย่างเพียงแค่ 2 ตัวแปรเท่านั้น คือ เจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ (ATT) และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (MOT) ดังนั้นตัวแปรในระดับนี้จึงมีเพียง 3 ตัวแปร คือ รหัสของนักเรียนมีชื่อตัวแปรว่า student เป็นตัวแปรประเภทตัวอักษรซึ่งมีค่าตรงกับรหัสของนักเรียนที่บันทึกในไฟล์ระดับที่ 1 ระดับข้อสอบ ไฟล์ระดับที่ 2 จัดเก็บไฟล์โดยใช้โปรแกรม SPSS ชื่อ **KP_Lev2.SAV** ดังภาพประกอบที่ 2 แสดงข้อมูลนักเรียน จำนวนเพียง 19 คน จากข้อมูลทั้งหมด 2,103 คน ดังนี้

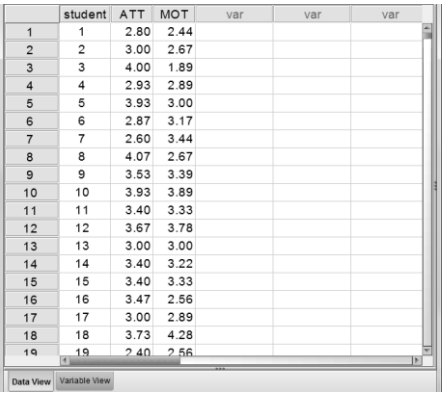

	student	ATT	MOT	var	var	var
1	1	2.80	2.44			
2	2	3.00	2.67			
3	3	4.00	1.89			
4	4	2.93	2.89			
5	5	3.93	3.00			
6	6	2.87	3.17			
7	7	2.60	3.44			
8	8	4.07	2.67			
9	9	3.53	3.39			
10	10	3.93	3.89			
11	11	3.40	3.33			
12	12	3.67	3.78			
13	13	3.00	3.00			
14	14	3.40	3.22			
15	15	3.40	3.33			
16	16	3.47	2.56			
17	17	3.00	2.89			
18	18	3.73	4.28			
19	19	2.40	2.56			

Data View Variable View

ภาพประกอบที่ 2 ข้อมูลในไฟล์ระดับที่ 2 แสดงตัวแปร จำนวน 3 ตัวแปร

หมายเหตุ : ในการวิเคราะห์ HLM โดยทั่วไปจะใช้ตัวแปรทำนายในระดับที่ 2 เป็นตัวทำนายระยะตัดแกนตั้ง และความชันของตัวแปรทำนายในระดับที่1 ดังสมการที่ 1 ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ในบทความนี้ต้องการประยุกต์ใช้โปรแกรม HLM เพื่อประมาณค่าพารามิเตอร์ IRT 1 พารามิเตอร์หรือโมเดลราสซ์เท่านั้น จึงไม่ใช้ตัวแปรทำนายในระดับที่ 2 ไปเป็นตัวแปรทำนายดังที่กล่าวมา แต่อย่างไรก็ตามในกระบวนการสร้างไฟล์ MDM ที่ใช้วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม HLM จำเป็นต้องมีตัวแปรทำนายในระดับสูงที่ขึ้นอย่างน้อย 1 ตัว จึงยังคงต้องระบุตัวแปรทำนายระดับที่ 2 นี้ไว้

การวิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์โมเดลราสซ์ทำนายโลจิตการตอบ Y =1 โดยการวิเคราะห์ 2 ระดับ

หลังจากที่จัดเตรียมไฟล์ข้อมูลในโปรแกรม SPSS ครบทั้ง 2 ระดับแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการสร้างไฟล์ข้อมูล MDM ซึ่ง ในบทความนี้ผู้เขียนขอเว้นไม่กล่าวถึงวิธีการสร้างไฟล์โดยถือว่าผู้อ่านสามารถนำไฟล์ข้อมูลประเภท SPSS.SAV ในระดับที่ 1 และระดับที่ 2 ไปสร้างเป็นไฟล์ MDM โดยใช้โปรแกรม HLM ได้ จากนั้นจะเริ่มสร้างโมเดลทำนายตัวแปรตาม Y ซึ่งเป็นผลการตอบข้อสอบแต่ละข้อถูกหรือผิด มีค่าเป็น 1 หรือ 0 ซึ่งถือว่าเป็นการแจกแจงแบบ Bernoulli ผ่านทางหน้าต่าง HLM2 ดังแสดงในภาพประกอบที่ 3

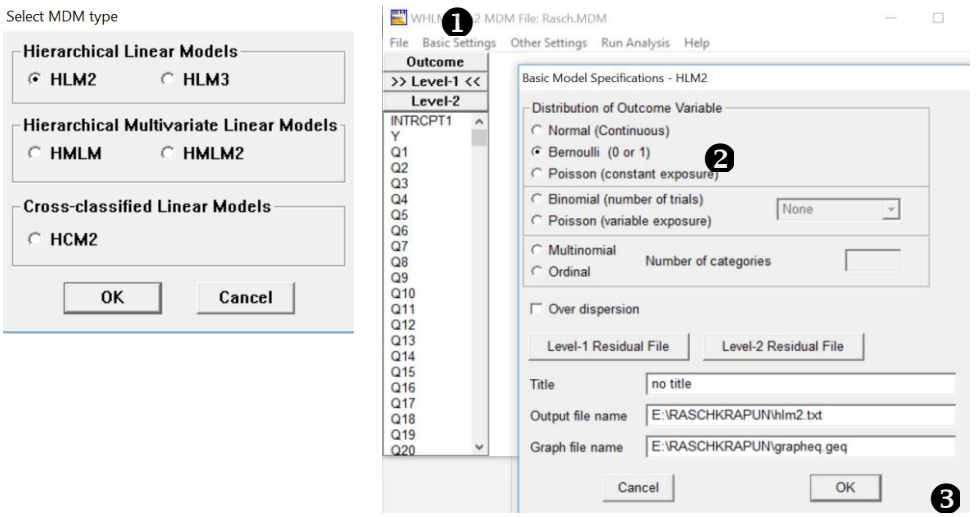

ภาพประกอบที่ 3 ขั้นตอนการสร้างโมเดลที่ตัวแปร Y มีค่า 1-0 ซึ่งเป็นการแจกแจงแบบ Bernoulli

การสร้างโมเดลการแจกแจงแบบ Bernoulli มีวิธีทำ ดังนี้

❶ คลิกแท็บ Outcome

❷ ในหัวข้อ Distribution of Outcome Variable คลิกเลือก Bernoulli (0 or 1)

❸ คลิก OK

ระดับที่ 1 (>>Level-1<<) ให้เลือก Y เป็นตัวแปรตาม (Outcome variable) ดังภาพประกอบ 4 ดังนี้

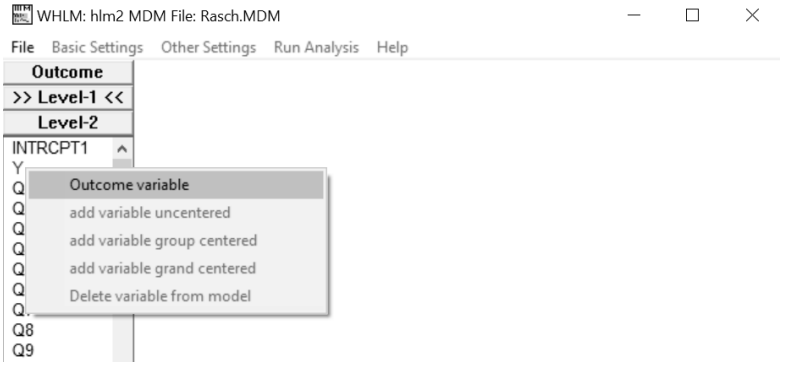

ภาพประกอบที่ 4 ระบุตัวแปร Y เป็นตัวแปรตาม (Outcome variable)

จากนั้นจะเลือกข้อ Q30 ให้เป็นข้อสอบอ้างอิง (Referenced Item) ซึ่งจะตัดข้อ Q30 ออกจากโมเดล ดังนั้นเพิ่มตัวแปรดัมมี่ Q1 ถึง Q29 เป็นตัวแปรทำนายค่าล็อก-ออดส์ (Log odds) การตอบถูกของคนที่ i ในข้อที่ j (η_{ij}) ดังภาพประกอบที่ 5

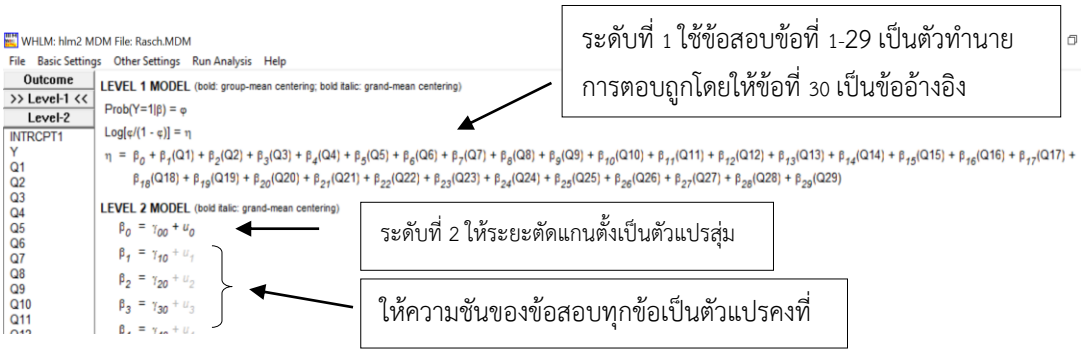

ภาพประกอบที่ 5 โมเดลทำนายโลจิตการตอบข้อที่ i ถูกของนักเรียนคนที่ j โดยที่ความชันมีค่าเท่ากันสำหรับนักเรียนทุกคน

จากภาพประกอบที่ 5 ในระดับที่ 1 ตัวแปรทำนาย ได้แก่ ข้อที่ Q1 ถึง Q29 โดยโปรแกรมจะเลือกข้อสุดท้ายเป็นข้ออ้างอิง (ข้อที่ Q30 เป็นข้ออ้างอิงโดยให้ข้อที่ Q1 –Q29 มีค่าเป็น 0) โดยไม่มีเทอมความคลาดเคลื่อนรวมอยู่ในโมเดล ส่วนในระดับที่ 2 ค่าระยะตัดแกนตั้งและความชันของข้อสอบเป็นตัวแปรตาม ในจำนวนสัมประสิทธิ์เหล่านี้จะมีเพียงระยะตัดแกนตั้ง β_0 เท่านั้น ที่มีเทอมความคลาดเคลื่อนรวมอยู่ด้วย ซึ่งถือว่าระยะตัดแกนตั้งของนักเรียนแต่ละคนไม่เท่ากัน ส่วนสัมประสิทธิ์ความชัน β_1 ถึง β_{29} มีค่าไม่แปรเปลี่ยนระหว่างนักเรียนซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการวัดโดยใช้ทฤษฎี IRT ซึ่งมีคุณสมบัติของความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างบุคคล สมการในภาพประกอบที่ 5 จะตรงกับสมการที่ 1 และสมการที่ 2 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

โมเดลการวิเคราะห์การถดถอย 2 ระดับที่ยอมให้ระยะตัดแกนตั้ง β_{0j} เป็นอิทธิพลสุ่มแต่ยังไม่นำตัวแปรทำนายระดับนักเรียนมาเป็นตัวแปรทำนายจะได้ผลตรงกับการวิเคราะห์ข้อสอบของ Rasch Model ดังนั้น เราจะวิเคราะห์โมเดลนี้ โดยการคลิกเมนู **Run Analysis** ดังภาพประกอบที่ 6

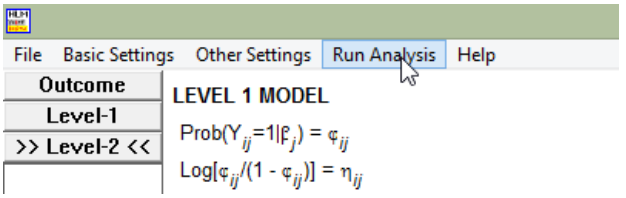

ภาพประกอบที่ 6 การวิเคราะห์โมเดลราชส์ด้วยเมนูของ HGLM

การประมาณค่าความยากของข้อสอบแต่ละข้อโดยใช้โปรแกรม HLM2

โปรแกรม HLM ไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อวิเคราะห์พารามิเตอร์ของ IRT แต่แรก เราจึงใช้ค่าที่ ได้จากการวิเคราะห์มาแปลงต่อให้เป็นค่าความยากด้วยตนเองโดยใช้สมการที่ 3 ค่าความยากของข้อสอบหาได้จาก $-\gamma_{i0} - \gamma_{00}$ โดยที่เทอมหน้า (γ_{i0}) โปรแกรมจะเสนอมาให้ตามข้อสอบที่ระบุเป็นตัวทำนาย 29 ตัว ส่วนเทอมหลัง (γ_{00}) จะมีหนึ่งค่า ส่วนข้อ 30 ที่เป็นข้ออ้างอิงเราจะใช้ค่าเทอมหน้าเป็น γ_{00} เช่นเดียวกับค่าเทอมหลัง ผู้วิเคราะห์ต้องคำนวณค่าผลต่างของพารามิเตอร์ตามสูตรนั้นเอง ผู้วิเคราะห์สามารถนำผลการวิเคราะห์ของโปรแกรมในส่วนที่เป็นอิทธิพลคงที่ (Fixed Effects) ไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมพวก Spreadsheet ได้ ในตัวอย่างนี้จะใช้โปรแกรม SPSS เมนู Transform >Compute Variable...สร้างตัวแปรค่าความยาก (δ) ดังแสดงในภาพประกอบ

ที่ 7 ผลการวิเคราะห์ให้ดูผลในส่วนที่เป็นอิทธิพลคงที่ที่เป็นผลครั้งสุดท้าย (Final Estimation of Fixed Effects) ในคอลัมน์ Coefficient โดยดูผลในแถว G00 เป็นค่าประมาณของ γ_{00} ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยรวมการตอบถูกของนักเรียนทั้งหมดและยังเป็นอิทธิพลการตอบถูกของข้อที่ 30 ที่เป็นข้ออ้างอิง G10 เป็นค่าประมาณของ γ_{10} ที่เป็นอิทธิพลการตอบถูกของข้อสอบข้อที่ 1 ผลในตารางที่ 1 γ_{00} = 0.378195 และ γ_{10} = 0.886493

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลคงที่ที่จะนำไปคำนวณค่าความยากของข้อสอบ

Final estimation of fixed effects: (Population-average model)

Fixed Effect	Coefficient	Standard Error	T-ratio	Approx. d.f.	P-value
For INTRCPT1, B0					
INTRCPT2, G00	0.378195	0.044917	8.420	2102	0.000
For Q1 slope, B1					
INTRCPT2, G10	0.886493	0.068717	12.901	63060	0.000
For Q2 slope, B2					
INTRCPT2, G20	-0.791988	0.062873	-12.597	63060	0.000
For Q3 slope, B3					
INTRCPT2, G30	-1.886576	0.071742	-26.297	63060	0.000
For Q4 slope, B4					
INTRCPT2, G40	-1.438477	0.066688	-21.570	63060	0.000
For Q5 slope, B5					
INTRCPT2, G50	-2.239221	0.077455	-28.910	63060	0.000
For Q6 slope, B6					
INTRCPT2, G60	-1.965470	0.072876	-26.970	63060	0.000
For Q7 slope, B7					
INTRCPT2, G70	-1.037292	0.063892	-16.235	63060	0.000
For Q8 slope, B8					
INTRCPT2, G80	-1.317553	0.065688	-20.058	63060	0.000
For Q9 slope, B9					
INTRCPT2, G90	-1.713514	0.069522	-24.647	63060	0.000

จากสูตรในสมการที่ 3 ค่าความยากของข้อสอบข้อที่ i ได้มาจากสูตร $-\gamma_{i0} - \gamma_{00}$ เราจึงนำค่าที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นมาคำนวณด้วยมือ จากตารางที่ 1 ขอยกตัวอย่างการหาค่าความยากข้อ 3 4 5 6 และ 7 ตามลำดับ ดังนี้ (-(-1.886576)-0.378195 =1.508381) (-(-1.438477) -0.378195=1.060282) (-(-2.239221)-0.378195=1.861026) (-(-1.96547)-0.378195=1.587275) และ (-(-1.037292)-0.378195=0.659097) ปัญหาที่น่าสนใจคือ ความยากของข้อ 30 ซึ่งในโมเดลถือว่าเป็นข้ออ้างอิงจะมีวิธีการคำนวณได้อย่างไร คำตอบก็คือ ข้อ 30 คือข้อที่ค่า Q1 ถึง Q29 มีค่าเป็น 0 ตามสมการเดิม ดังนี้

$$\ln\left(\frac{p_{ij}}{1-p_{ij}}\right) = \beta_{0j} + \beta_{1j}X_{1j} + \beta_{2j}X_{2j} + \ldots + \beta_{(k-1)j}X_{(k-1)j}$$ จะเป็น

ระดับที่ 1

$$\ln\left(\frac{p_{ij}}{1-p_{ij}}\right) = \beta_{0j}$$

ระดับที่ 2

$$\beta_{0j} = \gamma_{00} + u_{0j}$$

นั่นคือ ตัว γ_{00} ก็จะเป็นค่าที่ใช้แทน γ_{i0} นั่นคือ ความยากข้อที่ 30 จะคำนวณได้จาก $-\gamma_{00}-\gamma_{00}$ โดยผู้เขียนจะสร้างไฟล์ Difficulty ด้วยโปรแกรม SPSS โดยเก็บตัวแปร Gi0 และ G00 แล้วใช้เมนู **Transform > Compute Variable...** เป็นตัวช่วยดังแสดงในภาพประกอบที่ 7 และ 8 ดังนี้

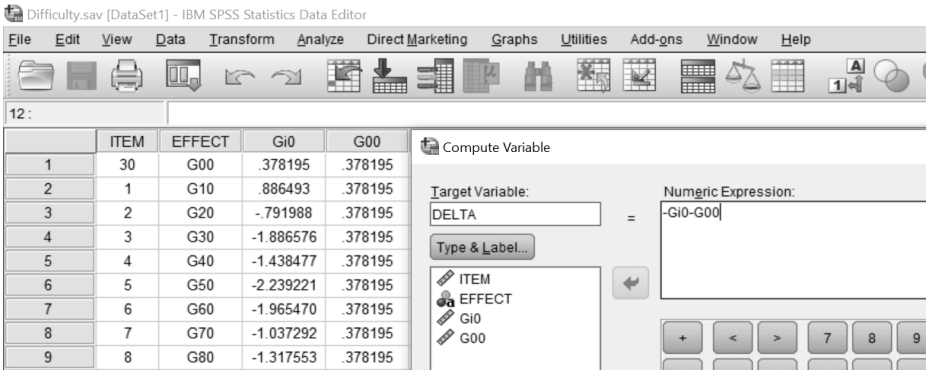

ภาพประกอบที่ 7 การสร้างตัวแปรค่าความยากด้วยเมนู Transform ในโปรแกรม SPSS

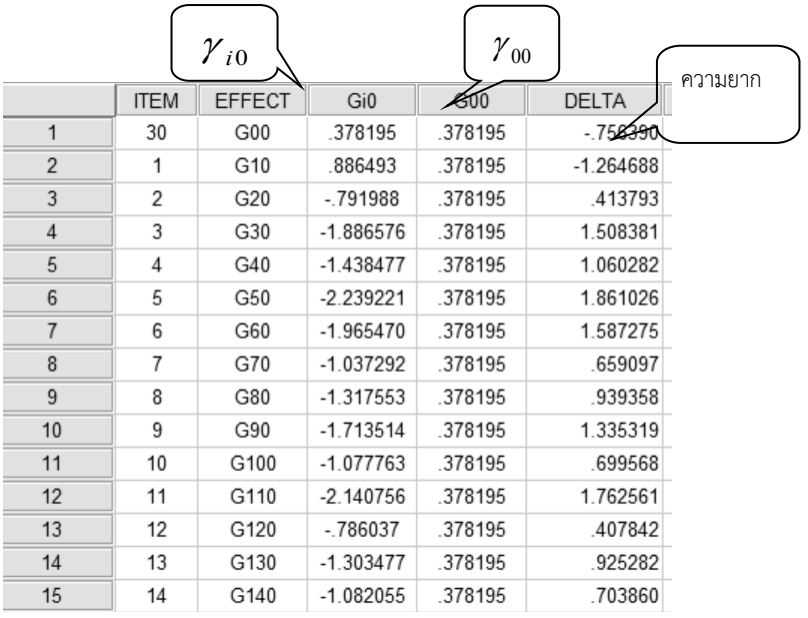

	ITEM	EFFECT	Gi0	G00	DELTA
1	30	G00	.378195	.378195	-.756390
2	1	G10	.886493	.378195	-1.264688
3	2	G20	-.791988	.378195	.413793
4	3	G30	-1.886576	.378195	1.508381
5	4	G40	-1.438477	.378195	1.060282
6	5	G50	-2.239221	.378195	1.861026
7	6	G60	-1.965470	.378195	1.587275
8	7	G70	-1.037292	.378195	.659097
9	8	G80	-1.317553	.378195	.939358
10	9	G90	-1.713514	.378195	1.335319
11	10	G100	-1.077763	.378195	.699568
12	11	G110	-2.140756	.378195	1.762561
13	12	G120	-.786037	.378195	.407842
14	13	G130	-1.303477	.378195	.925282
15	14	G140	-1.082055	.378195	.703860

ภาพประกอบที่ 8 การแปลงอิทธิพลคงที่เป็นค่าความยากของข้อสอบ

วิธีประมาณค่าความสามารถของนักเรียนรายบุคคลโดยใช้ HGLM

ในการวิเคราะห์การถดถอย 2 ระดับที่ตัวแปรตามเป็นการตอบคำถามรายข้อถูกหรือผิด ให้ได้ผลตรงกับโมเดลราสซ์ (Rasch Equivalent Model) สิ่งที่นักวิเคราะห์ต้องการเพิ่มเติมนอกเหนือจากพารามิเตอร์ค่าความยาก คือ **"ความสามารถ (θ) ของผู้สอบ"** ผลของการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม HLM จะตรงกับค่าพารามิเตอร์ u_{0j} ในสมการที่ 3 ที่เป็นค่าแสดงถึงระยะตัดแกนตั้งแปรเปลี่ยนตามบุคคล โดยปกติโปรแกรม HLM จะไม่นำเสนอค่า u_{0j} เป็นรายคนให้แต่จะเสนอเป็นความแปรปรวนของ u_{0j} ซึ่งเขียนอยู่ในรูปของ τ_{00} เรียกความแปรปรวนของ u_{0j}

จากการสร้างโมเดลปกติตามที่กล่าวมา เมื่อผู้วิเคราะห์คลิก **Run Analysis** จะได้ผลลัพธ์ในส่วนที่เป็นอิทธิพลสุ่ม (Random Effect) แสดงองค์ประกอบความแปรปรวนของ u_0 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบความแปรปรวนของความสามารถขอผู้สอบ

```
Final estimation of variance components:
-----------------------------------------------------------------------------
Random Effect            Standard      Variance     df    Chi-square  P-value
                         Deviation     Component
-----------------------------------------------------------------------------
INTRCPT1,       U0         0.31660       0.10024  2102    3309.20173    0.000
```

นี่คือค่า τ_{00}

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ในภาพประกอบที่ 6 จะพบว่า ความแปรปรวนของ u_0 มีค่าเท่ากับ 0.10024 ในโปรแกรมจะใช้คำว่า **Variance Component** เนื่องจากเทอม u_{0j} ใช้แทนความสามารถของผู้สอบที่โปรแกรมไม่คำนวณมาให้ ดังนั้น เราจึงต้องหาค่าเทอมนี้ โปรแกรมจะเรียกว่า **"เศษเหลือ (Residual)"** โดยโปรแกรมจะคำนวณค่าเทอมนี้ของแต่ละคนให้ได้ เนื่องจากผู้สอบเป็นหน่วยการวัดในระดับที่ 2 เราจึงต้องหาค่าเศษเหลือในระดับที่ 2 โดยสั่งบันทึกเก็บค่า เศษเหลือไว้ในไฟล์ภายนอก อาจจะเก็บในรูปแบบไฟล์ข้อความที่มีการวางตำแหน่งของค่าความสามารถแต่ละคนแบบคอลัมน์อิสระ หรือเก็บในรูปไฟล์ข้อมูลของโปรแกรมมาตรฐานอื่น ๆ ได้แก่ โปรแกรม **SPSS SAS STATA** โดยในบทความนี่จะเก็บอยู่ในรูปแบบของไฟล์ SPSS.SAV

การสร้างไฟล์เก็บค่าเศษเหลือ (Residuals) u_{0j} ระดับนักเรียน

การสร้างไฟล์บันทึกค่าเศษเหลือระดับที่ 2 ทำตามขั้นตอนต่อไปนี้

❶ คลิกที่เมนู **Basic Settings** โปรแกรมจะเปิดหน้าต่าง **Basic Model Specifications-HLM2** ขึ้นมา

❷ คลิกแท็บ **Level-2 Residual File** โปรแกรมจะเปิดหน้าต่าง **Create Level-2 Residual File** ขึ้นมา

❸ ที่หัวข้อ **Residual File Type** ที่อยู่ส่วนล่างของหน้าต่าง ให้คลิกเลือกประเภทของไฟล์ที่ต้องการ ในบทความนี้จะเก็บตัวอย่างในรูปแบบ **SPSS**

❹ ตั้งชื่อไฟล์ที่ใช้เก็บเศษเหลือ ในที่นี่ใช้ชื่อว่า **ability.SAV** แล้วคลิก **OK**

❺ คลิก **Run Analysis**

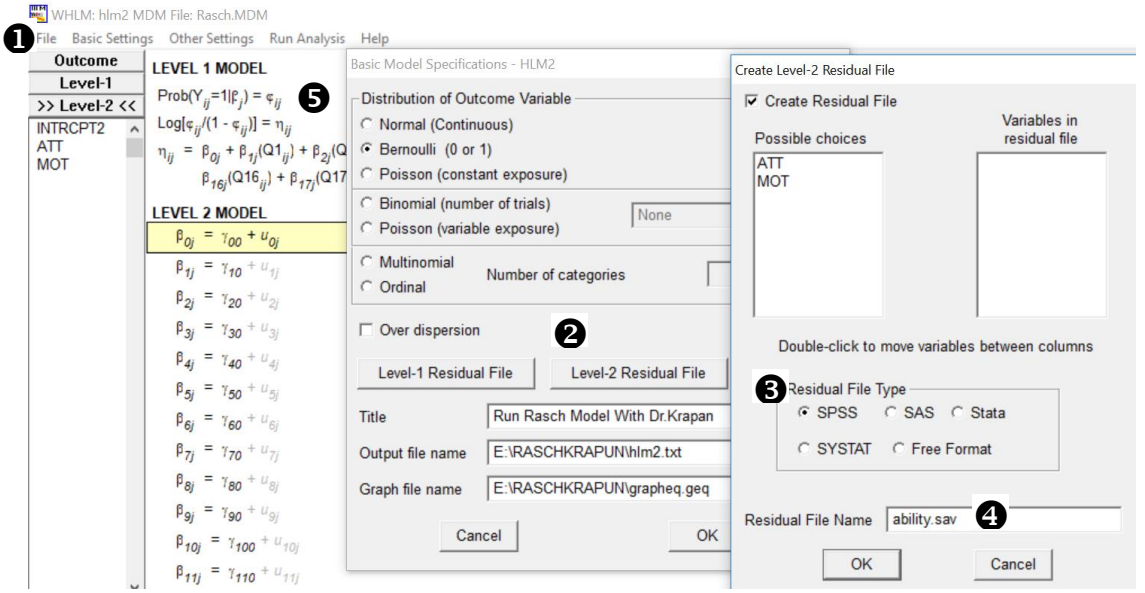

ภาพประกอบที่ 9 บันทึกไฟล์เศษเหลือระดับที่ 2 ในไฟล์ SPSS ชื่อ **ability. SAV**

หลังจากคลิก Run Program โปรแกรมจะสร้างไฟล์ ability เพื่อเก็บค่าความสามารถของนักเรียนแต่ละคน โดยจะต้องเป็นค่าที่สอดคล้องกับโปรแกรม HLM ซึ่งไม่สามารถอ่านได้ง่ายนัก การเปิดไฟล์ คลิก **Open >Data** และไปที่ไฟล์ **ability. SAV**

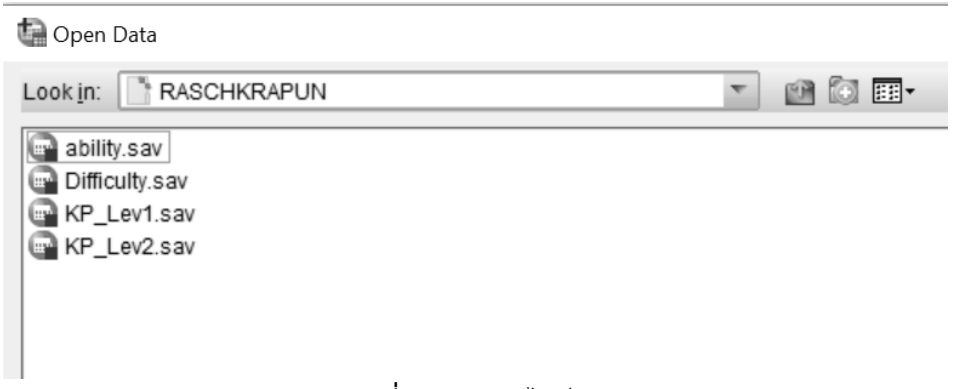

ภาพประกอบที่ 10 การเปิดไฟล์ ability. SAV

ตัวแปรต่าง ๆ ที่อยู่ในไฟล์ ability. SAV จะมีทั้งหมด จำนวน 68 ตัวแปร ซึ่งแต่ละตัวแปรจะเป็นตัวแปรที่เราไม่คุ้นเคย โดยมีชื่อตัวแปรเรียงจากซ้ายมือของไฟล์ไปถึงตัวแปรสุดท้าย ได้แก่ l2id, nj, chipct, mdist, ebintrcp, olintrcp, fvintrcp, fvq1 – fvq29, ecintrcp, ecq1 – ecq29, pv00 และ pvc00 ดังภาพประกอบที่ 11

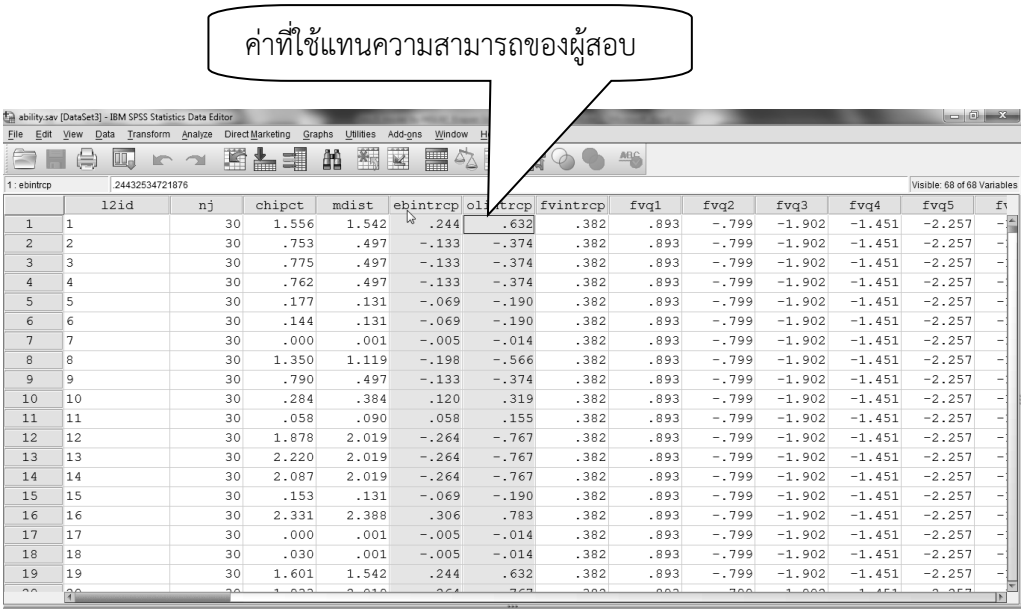

	l2id	nj	chipct	mdist	ebintrcp	olintrcp	fvintrcp	fvq1	fvq2	fvq3	fvq4	fvq5
1	1	30	1.556	1.542	.244	.632	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
2	2	30	.753	.497	-.133	-.374	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
3	3	30	.775	.497	-.133	-.374	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
4	4	30	.762	.497	-.133	-.374	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
5	5	30	.177	.131	-.069	-.190	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
6	6	30	.144	.131	-.069	-.190	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
7	7	30	.000	.001	-.005	-.014	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
8	8	30	1.350	1.119	-.198	-.566	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
9	9	30	.790	.497	-.133	-.374	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
10	10	30	.284	.384	.120	.319	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
11	11	30	.058	.090	.058	.155	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
12	12	30	1.878	2.019	-.264	-.767	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
13	13	30	2.220	2.019	-.264	-.767	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
14	14	30	2.087	2.019	-.264	-.767	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
15	15	30	.153	.131	-.069	-.190	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
16	16	30	2.331	2.388	.306	.783	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
17	17	30	.000	.001	-.005	-.014	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
18	18	30	.030	.001	-.005	-.014	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257
19	19	30	1.601	1.542	.244	.632	.382	.893	-.799	-1.902	-1.451	-2.257

ภาพประกอบที่ 11 ค่าตัวแปรในไฟล์เศษเหลือระดับที่ 2

จากไฟล์ดังกล่าวข้างต้นเราจะได้ค่า u_{0j} ตามที่ระบุไว้ในสมการที่ 2 และสมการที่ 3 จากภาพประกอบที่ 11 ค่าความสามารถจะเก็บอยู่ในตัวแปรที่มีชื่อว่า ebintrcp เป็นค่าเศษเหลือที่ประมาณค่าด้วยวิธี Empirical Bayes โดย Kamata (2000) ชี้ว่าการประมาณค่าด้วยวิธี Empirical Bayes มีความคล้ายคลึงกับวิธีการ Bayesian Estimates ที่มีชื่อย่อว่า EAP หรือ MAP ค่าความสามารถอีกค่าหนึ่งเก็บในตัวแปรที่มีชื่อ olintrcp เป็นค่าประมาณด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด วิธีนี้จะคล้ายกับวิธีไลค์ลิฮูดสูงสุด (ML) ที่คำนวณจากโปรแกรมที่วิเคราะห์ IRT โดยตรง เช่น วิธีของ Bock และ Aitkin (1981) เป็นต้น ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) ของความสามารถที่ประมาณด้วยวิธี Empirical Bayes สามารถจะหาได้จากการถอดรากที่สองของตัวแปร PV00 ซึ่งเป็นความแปรปรวนของการแจกแจงภายหลัง (Posterior Distribution) ของค่า เศษเหลือ ค่ารากที่สองของความแปรปรวนของการแจกแจงภายหลังของค่าเศษเหลือจะใช้เป็นค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าความสามารถของผู้สอบ ตัวแปร PV00 จะอยู่ลำดับที่ 67 จาก ตัวแปรทั้งหมด 68 ตัวแปร ดังภาพประกอบที่ 12

	chipct	mdist	ebintrcp	olintrcp	ecq28	ecq29	pv00	pvc00
1	1.556	1.542	.244	.632	-.979	-.653	.062	.062
2	.753	.497	-.133	-.374	-.979	-.653	.065	.065
3	.775	.497	-.133	-.374	-.979	-.653	.065	.065
4	.762	.497	-.133	-.374	-.979	-.653	.065	.065
5	.177	.131	-.069	-.190	-.979	-.653	.064	.065

ภาพประกอบที่ 12 ค่าความสามารถและความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคนที่ 1 - 5

จากผลในภาพประกอบที่ 12 เป็นการยกตัวอย่างความสามารถของผู้สอบที่คำนวณโดยวิธี EAP (**ebintrcp**) และความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน (**PV00**) ของคนที่ 1 มีค่าเป็น 0.244 และ 0.062 ตามลำดับ แสดงว่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของความสามารถมีค่าเป็น $\sqrt{.062}$ =0.249

บทสรุป

บทความนี้เสนอให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์ 2 ระดับ เมื่อตัวแปรตามเป็นตัวแปรแบ่งสอง โดยการแปลงโอกาสการตอบข้อสอบถูกสำหรับข้อสอบที่ให้คะแนน 2 ค่า (ถูก =1, ผิด = 0) เป็นค่าโลจิต (Logit) ให้ระดับที่ 1 เป็นข้อสอบ ระดับที่ 2 เป็นนักเรียน เมื่อให้ข้อสอบเป็นตัวทำนายและให้ระยะตัดแกนตั้งเป็นอิทธิพลสุ่ม จะได้สมการเช่นเดียวกับโมเดล 1 พารามิเตอร์ของ IRT และสามารถประมาณค่าของโมเดล ได้แก่ u_{0j} และ $-\gamma_{i0}-\gamma_{00}$ นำไปแทนค่าเป็นความสามารถผู้สอบ (θ) และความยาก (δ) ของข้อสอบรายข้อ โดยได้แสดงการสร้างไฟล์ข้อมูลดิบด้วยโปรแกรม SPSS สร้างไฟล์คำสั่ง MDM ด้วยโปรแกรม HLM เวอร์ชั่น 6.08 และใช้โปรแกรม Spreadsheet ได้แก่ โปรแกรม Excel SPSS ในการคำนวณ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้งานได้จริงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระพัน ศรีงาน. (2553). *ตัวแปรที่ส่งผลต่อโอกาสในการตอบข้อสอบถูก.* ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุพัฒนา หอมบุปผา. (2556). *การเปรียบเทียบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ ด้วยวิธี HGLM วิธี MIMIC และวิธี BAYESIAN*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Bock, R.D., & Aitkin, M. (1981). Marginal maximum likelihood estimation of item parameters: Application of an EM algorithm. *Psychometrika, 46*, 443-459.

Bryk, A. S., & Raudenbush, S. W. (1992). *Hierarchical linear models in social and Behavioral research and data analysis methods*. Newbury Park, CA: Sage.

Chaimongkol, S. (2005). Modeling differential item functioning (DIF) using multilevel logistic regression models: A Bayesian perspective. (Doctoral dissertation). The Florida State University, Florida, The United States

Goldstein, H., Rashbash, J., Plewis, I., Draper, D., Browne, W., Yang, M., Woodhouse, G., & Healy, H. (1998). *A user's guide to MLwiN*. London: University of London, Institute of London.

Hedeker, D., & Gibbons, R. D. (1993). *MIXOR: A computer program for mixed-effects ordinal probit and logistic regression analysis (Computer Program).* Chicago: University of Illinois at Chicago.

Kamata, A. (2000, April). *Precision of person ability estimates from one-parameter hierarchical generalized linear logistic model*. Paper presented at the annual meeting of American Educational Research Association, New Orleans, LA.

_____. (2001). Item analysis by the hierarchical generalized liner model. *Journal of Educational Measurement, 38*, 79-93.

McCullagh, P., & Nelder, J. A. (1989). *Generalized Linear Models* (2nd ed.). Chapman and Hall/CRC, Washington, DC.

บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล
The role of education for digital citizenship development

พักตร์วิภา โพธิ์ศรี*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอบทบาทสำคัญของการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลตามมุมมองทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมพบว่า

1. การศึกษามีบทบาทในฐานะกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและการควบคุมสังคม การศึกษามีข้อจำเป็นแห่งการหน้าที่หน้าที่ 4 ประการประกอบด้วย การกำหนดและแสวงหาวิธีทางบรรลุวัตถุประสงค การปรับใหเขากับสถานการณ์ การประสานกลมกลืนกันหรือบูรณาการ การสร้างความเฉื่อยเพื่อลดความขัดแย้งและการควบคุมสังคม

2. การศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติที่ 1 ด้านการเคารพสิทธิ์ของบุคคลอื่น ประกอบด้วย ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ ด้านการเข้าถึงและสิทธิที่เท่าเทียมกันในการใช้อินเตอร์เน็ต ด้านกฎหมายและการละเมิดสิทธิ์ในการใช้อินเตอร์เน็ต มิติที่ 2 ด้านความรู้ ประกอบด้วย ด้านความรู้และทักษะในการสื่อสาร ด้านการรู้เท่าทันสื่อเพื่อเรียนรู้ถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ด้านความรู้ในเชิงพาณิชย์เพื่อการติดต่อซื้อขายออนไลน์ตามกติกา มิติที่ 3 ด้านการปกป้องความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย ประกอบด้วย ด้านความถูกต้องและความรับผิดชอบในการใช้ ด้านความปลอดภัยในการใช้เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัว ด้านการดูแลสุขภาพกายและใจเพื่อป้องกันผลกระทบจากโลกดิจิทัล

คำสำคัญ : บทบาทการศึกษา/ การพัฒนา/ พลเมืองดิจิทัล

Abstract

This article aimed to provides the important role of education for digital citizenship development based on Structural-Functionalism perspective follow as :

1.The role of education *as a process socialization and social control and there are four* functional imperatives of education components 1) Adaptation 2) Goal Attainment 3) Integration 4) Latency

2. The role of education *for* digital citizenship development consisted of three major : 1) respect (digital Etiquette, Digital Access, Digital Law) 2) Educate (Digital Communication, Digital Literacy, Digital Commerce) 3) Protect (Digital Rights & Responsibilities, Digital Security : self-protection, Digital Health & Wellness)

Keywords : Role of Education/ Development/ Digital Citizenship

*อาจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทนำ

การวิเคราะห์บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาท่ามกลางยุคดิจิทัลนั้นต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตทุกมิติทั้งโลกแห่งความจริงและเสมือนจริงที่เชื่อมโยงมนุษย์ให้มีปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างรวดเร็วส่งผลให้สถานภาพของมนุษย์ต่อการเป็นสมาชิกของสังคมไม่ได้จำกัดเพียงเฉพาะความเป็นพลเมืองที่ถูกแบ่งตามเส้นเขตแดนของแต่ละประเทศ แต่ได้ขยายขอบเขตสู่ "ความเป็นพลเมืองดิจิทัล" (Digital Citizenship) ซึ่งต้องเป็นผู้ที่คำนึงถึงบรรทัดฐานของพฤติกรรมอันถูกต้องและเหมาะสมเมื่อใช้เทคโนโลยี (Ribble & Bailey, 2004) ดังนั้นการจัดการศึกษาท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลงผ่านมุมมองที่ครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้จากศาสตร์ "พัฒนศึกษา" (Development Education) ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของศึกษาศาสตร์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศโดยสาระธรรมชาติแล้วมีความคาบเกี่ยวกับสาขาวิชาต่างๆหลายสาขา จึงมีลักษณะเป็นพหุวิทยาการ (Multi-disciplinary) กล่าวคือมีการประยุกต์หลักการทฤษฎีและวิธีการของศาสตร์หลายสาขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมวิทยา มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ และรัฐศาสตร์ มาใช้ประกอบกันเป็นอันมาก (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2524, หน้า 7) และในบทความนี้ได้นำทฤษฎีทางสังคมวิทยาคือ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมมาเป็นกรอบการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ดังที่พลาโตกล่าวไว้ว่า "ถ้าพลเมืองมีการศึกษาดีเขาจะสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและสามารถเผชิญเหตุฉุกเฉินต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ถ้าระบบการศึกษาดีแล้วการพัฒนาปรับปรุงสิ่งใดก็ตามย่อมทำได้โดยง่าย แต่ถ้ารัฐทอดทิ้งการศึกษาเสียแล้วไม่ว่ารัฐจะทำการสิ่งใดย่อมไม่บังเกิดผล" (เพลโต อ้างถึงใน Schofield, 1972, p. 31) นั่นแสดงให้เห็นว่าในยุคของการสื่อสารไร้พรมแดนในยุคดิจิทัล (Digital Age) ที่ปัจจุบันทุกสรรพสิ่งบนอินเทอร์เน็ต (Internet of Things : IoT) การศึกษาจึงมีบทบาทอย่างยิ่งทำให้เกิดชุมชนโลกของการเรียนรู้อย่างไร้ขีดจำกัด และก้าวสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลได้อย่างสมบูรณ์

ความสำคัญของการศึกษา

"พืชงอกงามโดยการเพาะปลูก มนุษย์เจริญงอกงามได้โดยการศึกษา (Plants are improved by cultivation, and men by education)" (Jean Jacques Rousseau, 1976, p. 6)

การตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาได้ปรากฏชัดในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ประกาศโดยองค์การสหประชาชาติตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) โดยการกำหนดความสำคัญของการศึกษาไว้ในข้อ 26 แห่งปฏิญญาสากลว่า

(1) ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษา และการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประถมศึกษาจะต้องเป็นการบังคับ การศึกษาทางเทคนิคและวิชาชีพจะต้องเปิดโดยทั่วไป และการศึกษาขั้นสูงขึ้นไปก็จะต้องเปิดให้ทุกคนเข้าโดยเสมอภาคตามพื้นฐานแห่งคุณวุฒิ"

(2) การศึกษาจะจัดไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ ยังความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและความมั่นคงแห่งอิสรภาพ จะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ขันติธรรมและมิตรภาพระหว่างบรรดาประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติหรือศาสนา และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

(3) บิดา มารดา มีสิทธิเบื้องแรกที่จะเลือกชนิดของการศึกษาอันจะให้แก่บุตรของตน

จะเห็นได้ว่าการกำหนดให้ "การศึกษา" เป็นสิทธิประการหนึ่งของมนุษยชน จึงเป็นการยืนยันและการยอมรับถึงความสำคัญของการศึกษาในระดับสากล ส่วนระดับชาตินั้นพบว่าประเทศไทยกำหนดเรื่องการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ดังนี้

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 43 บุคคลยอมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไมนอยกวาสิบสองปที่รัฐจะตองจัดใหอยางทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไมเก็บคาใชจาย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐตองคำนึงถึงการมีสวนรวมขององคกรปกครองสวนทองถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติการจัดการศึกษาอบรมขององคกรวิชาชีพและเอกชนภายใตการกำกับดูแลของรัฐยอมไดรับความคุมครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแหงรัฐ

มาตรา 81 รัฐตองจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนใหเอกชนจัดการศึกษาอบรมใหเกิดความรูคูคุณธรรม จัดใหมีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแหงชาติ ปรับปรุงการศึกษาใหสอดคลองกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สรางเสริมความรูและปลูกฝงจิตสำนึกที่ถูกตองเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริยทรงเปนประมุข สนับสนุนการคนควาวิจัยในศิลปวิทยาการตางๆ เรงรัดพัฒนาวิทยาศาสตรและเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และสงเสริมภูมิปญญาทองถิ่นศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

จากบทบัญญัติตามมาตรานี้ได้ส่งผลต่อการกำหนดกฎหมายหลักทางการศึกษาหรือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งล้วนเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาต่อการพัฒนาทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship)

การมีปฏิสัมพันธ์และการรวมกลุ่มทางสังคมของมนุษย์ยุคดิจิทัลที่อินเทอร์เน็ตสามารถเชื่อมต่อกันทั่วทุกมุมโลกจนกล่าวได้ว่า “Internet of Things : IoT” ทำให้โลกแทบจะหลอมรวมเป็นเนื้อเดียวกัน ส่งผลให้การนิยาม “ความเป็นพลเมือง”ที่สอดคล้องความจริงนั้นต้องขยายขอบเขตออกไปจากอดีตที่จำกัดเพียงคนที่มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองเดียวกัน กลายเป็นพลเมืองที่อาศัยอยู่ทั่วโลกทั้งมิติในโลกแห่งความจริงและโลกดิจิทัล ซึ่งต้องมีแบบแผนพฤติกรรมต่อการมีปฏิสัมพันธ์บนบรรทัดฐานของสังคมในฐานะความเป็นพลเมืองดิจิทัลเช่นกัน

“ความพลเมืองดิจิทัล”หมายถึงผู้ที่คำนึงถึงบรรทัดฐานของพฤติกรรมอันถูกต้องและเหมาะสมเมื่อใช้เทคโนโลยีมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโลกดิจิทัลบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจริยธรรม (Ribble & Bailey, 2004) และในปี ค.ศ. 2007 Ribble & Bailey ได้จำแนกองค์ประกอบของพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเป็นพลเมืองดิจิทัลออกเป็น 9 องค์ประกอบ ต่อมาได้ศึกษาวิจัยเพิ่มเติมและได้จัด 9 ประกอบนั้นเป็น 3 มิติดังนี้ (Ribble & Bailey, 2007)

มิติที่ 1 ด้านการเคารพสิทธิ์ของบุคคลอื่น (respect) ประกอบด้วย

1. ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ (Digital Etiquette)
2. ด้านการเข้าถึงและสิทธิที่เท่าเทียมกันในการใช้อินเตอร์เน็ต (Digital Access)
3. ด้านกฎหมายและการละเมิดสิทธิ์ในการใช้อินเตอร์เน็ต (Digital Law)

มิติที่ 2 ด้านความรู้ (educate) ประกอบด้วย

4. ด้านความรู้และทักษะในการสื่อสาร (Digital Communication)
5. ด้านการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อเรียนรู้ถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี (Digital Literacy and)
6. ด้านความรู้ในเชิงพาณิชย์ เพื่อการติดต่อซื้อขายออนไลน์ตามกติกา (Digital Commerce)

มิติที่ 3 ด้านการปกป้องความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย (protect) ประกอบด้วย

7. ด้านความถูกต้องและความรับผิดชอบในการใช้ (Digital Rights & Responsibilities)

8. ด้านความปลอดภัยในการใช้เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัว (Digital Security : self-protection)

9. ด้านการดูแลสุขภาพกายและใจเพื่อป้องกันผลกระทบจากโลกดิจิทัล (Digital Health & Wellness)

สามารถสรุปนิยามความเป็นพลเมืองดิจิทัลทั้ง 3 มิติ ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

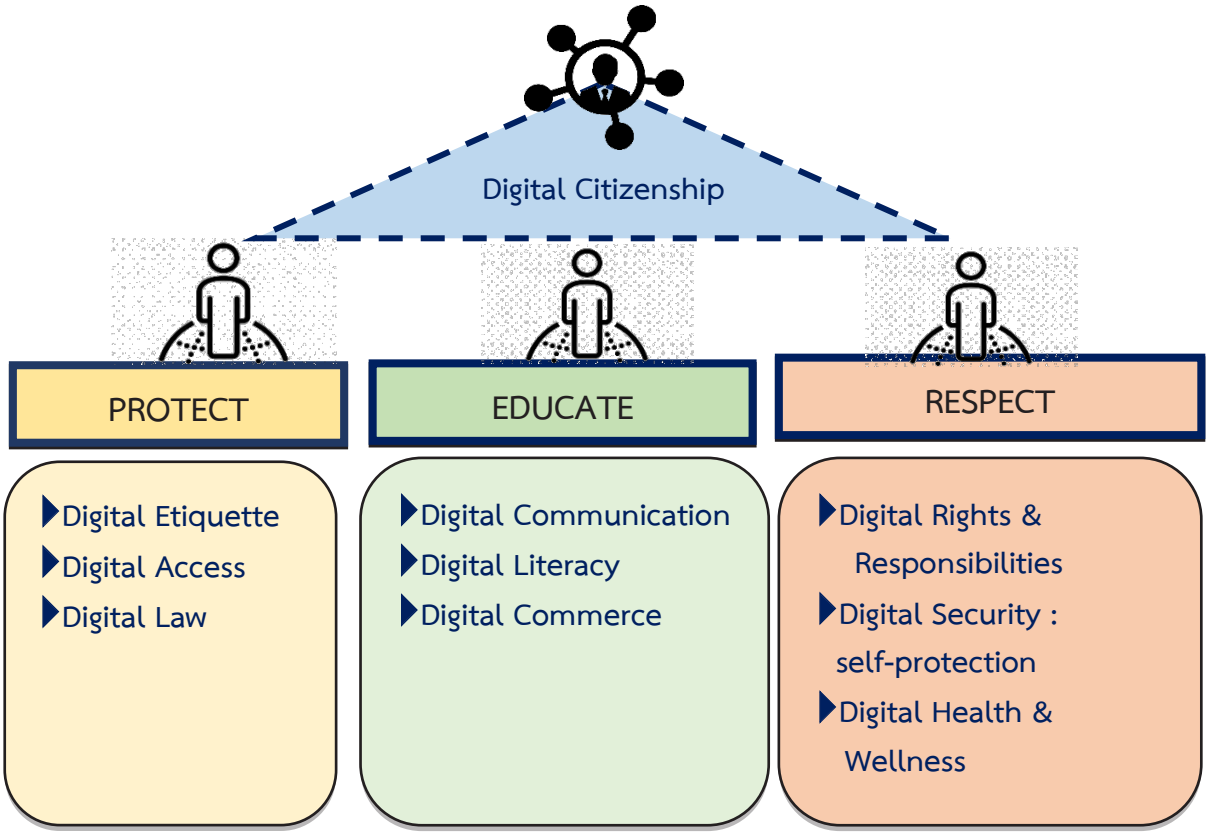

ภาพที่ 1 แสดงมิติที่เป็นองค์ประกอบของพลเมืองดิจิทัล

นอกจากนี้ในประเทศไทยได้มีนักวิชาการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองดิจิทัล โดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2561, หน้า 20-22) ได้แบ่งความเป็นพลเมืองออกเป็น 3 แนวคิดหลักประกอบด้วย

1. ความเป็นพลเมืองชาติตามขนบ (traditional citizenship) แนวคิดความเป็นพลเมืองแบบเดิมนั้นให้ความสำคัญกับ “การเป็นสมาชิกภายใต้กฎหมายของรัฐชาติที่ตนสังกัด” หรือที่เรียกว่า “ความเป็นพลเมืองภายใต้กฎหมาย” (legal citizenship)

2. ความเป็นพลเมืองโลก (global citizenship) แนวคิดความเป็นพลเมืองโลกตระหนักถึงความเชื่อมโยงและการพึ่งพาอาศัยกันในระดับโลก และมีจิตสำนึกร่วมถึงปัญหาในระดับโลก เช่น ปัญหาโลกร้อน พลเมืองที่อาศัยในสังคมโลกจึงต้องมีความสามารถและความเข้าใจในระดับโลก ตัวอย่างเช่น ความสามารถในการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ระหว่างท้องถิ่นกับโลก และทักษะการทำงานร่วมกับผู้คนที่มีความแตกต่างทั้งในเชิงภาษา วัฒนธรรม และเชื้อชาติ

3. ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) แนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัลพูดถึงความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อมีส่วนร่วมในสังคมเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบและปลอดภัย

การปฏิวัติเทคโนโลยีการสื่อสารได้เปิดโอกาสและหยิบยื่นความท้าทายใหม่ๆ ให้กับพลเมืองดิจิทัล เราสามารถเข้าถึงข้อมูลโดยไร้ข้อจำกัดเชิงภูมิศาสตร์ เข้าร่วมชุมชนที่มีความสนใจร่วมกัน สร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาและทำให้เสียงของพลเมืองดังขึ้นในสังคม แต่ก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงใหม่ๆ เช่น การสอดแนมความ

เป็นส่วนตัว อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ดังนั้นในฐานะพลเมืองดิจิทัลจึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล พัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นในโลกใหม่ และเข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์ ดังนั้นสามารถจำแนกคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลออกเป็น 3 มิติ คือ

ภาพที่ 2 แสดงมิติที่เป็นองค์ประกอบของพลเมืองดิจิทัล

มิติด้านความรู้เกี่ยวกับสื่อและสารสนเทศ พลเมืองดิจิทัลต้องมีความรู้ความสามารถในการเข้าถึง การใช้ สร้างสรรค์ ประเมิน สังเคราะห์ และสื่อสารข้อมูลข่าวสารผ่านเครื่องมือดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ได้อย่างเชี่ยวชาญ รวมถึงทักษะในการรู้คิดขั้นสูง เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจำเป็นต่อการเลือก จัดประเภท วิเคราะห์ ตีความ และเข้าใจข้อมูลข่าวสาร

มิติด้านจริยธรรม พลเมืองดิจิทัลจะใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ และมีจริยธรรมได้อย่างไร พลเมืองที่ดีจะต้องรู้จักคุณค่าและจริยธรรมจากการใช้เทคโนโลยี ต้องตระหนักถึงผลพวงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ต รวมถึงรู้จักสิทธิและความรับผิดชอบออนไลน์ อาทิ เสรีภาพในการพูด การเคารพทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น และการปกป้องตนเองและชุมชนจากความเสี่ยงออนไลน์ เช่น การกลั่นแกล้งออนไลน์ ภาพลามกอนาจารเด็ก สแปม เป็นต้น

มิติด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม พลเมืองดิจิทัลต้องรู้จักใช้ศักยภาพของอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อินเทอร์เน็ตเป็นได้ทั้งเครื่องมือเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบ เช่น รัฐบาลใช้อินเทอร์เน็ตในการรับฟังความเห็นของประชาชนก่อนออกกฎหมาย การลงคะแนนเสียงอิเล็กทรอนิกส์ (e-Voting) หรือการยื่นคำร้องออนไลน์ (online petition) (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561:21-22)

จากข้อมูลที่นำเสนอข้างต้น บทความนี้จึงจำแนกองค์ประกอบของพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเป็นพลเมืองดิจิทัลนั้นแบ่งออกเป็น 3 มิติ 9 องค์ประกอบย่อยมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ดังนี้ มิติที่ 1 ด้านการเคารพสิทธิ์ของบุคคลอื่น ประกอบด้วย ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ ด้านการเข้าถึงและสิทธิที่เท่าเทียมกันในการใช้อินเตอร์เน็ต ด้านกฎหมายและการละเมิดสิทธิ์ในการใช้อินเตอร์เน็ต มิติที่ 2 ด้านความรู้ ประกอบด้วย ด้านความรู้และทักษะในการสื่อสาร ด้านการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อเรียนรู้ถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ด้านความรู้ในเชิงพาณิชย์เพื่อการติดต่อซื้อขายออนไลน์ตาม

กติกา มิติที่ 3 ด้านการปกป้องความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย ประกอบด้วย ด้านความถูกต้องและความรับผิดชอบในการใช้ ด้านความปลอดภัยในการใช้เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัว ด้านการดูแลสุขภาพกายและใจเพื่อป้องกันผลกระทบจากโลกดิจิทัล

การวิเคราะห์บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลตามมุมมองของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural-Functionalism)

การศึกษาและการพัฒนานั้นล้วนมีเป้าหมายคือการสร้างความเจริญเพื่อความสุขในการดำรงชีวิต จนมีคำกล่าวว่า “กระบวนการพัฒนาเป็นกระบวนการการศึกษาชนิดหนึ่ง (The development process is an educational process)” และปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาบรรลุผลได้เป็นอย่างดีนั้น ย่อมเกิดจากการทำความเข้าใจพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ ดังนั้นบทความนี้จึงนำทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อเสนอมุมมองจากทฤษฎีหลักทางสังคมวิทยา ซึ่งได้ศึกษาทฤษฎีนี้จากชนิตา รักษ์พลเมือง (2557, หน้า 44-64) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม เป็นทฤษฎีหลักทางสังคมวิทยาที่พัฒนาจากแนวคิดอินทรีย์นิยมของออกัสต์ กองต์ เฮอร์เบิร์ตสเปนเซอร์ และอีมิล เดอร์ไคม์ โดยมุ่งวิเคราะห์สังคมเชิงสถิต (social statics) โดยสมมุติว่าสังคมอยู่ในสภาพนิ่งเพื่อที่จะได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสัมพันธภาพของส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นสังคมซึ่งเรียกว่า “โครงสร้าง” ของสังคมหรือ structure of society อันมีความหมายกว้างกว่าคำว่า social structure และส่วนย่อยของสังคมก็มีหน้าที่ต่างๆ อย่างเป็นระบบเพื่อการดำรงอยู่ของสังคมอันเป็นเป้าหมายของแต่ละสังคม ในทัศนะของสำนักนี้สังคมจึงเป็นระบบกระทำการ (an operating system) ชนิดหนึ่งซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยหลายระบบ ระบบย่อยในระบบสังคมนี้ต่างปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของตนตามความถนัด แต่ก็ต้องมีความสอดคล้องกับการทำหน้าที่ของระบบย่อยอื่นๆ เพื่อการคงอยู่ของส่วนร่วมทั้งหมดจึงจะทำให้สังคมดำรงอยู่ได้

แนวคิดของนักวิชาการกลุ่มทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมที่มีอิทธิพลต่อการศึกษามากที่สุดโดยเฉพาะช่วงศตวรรษ 1970 คือแนวคิดของ ทัลคอตต์ พาร์สัน (Talcott Parsons) ศาสตราจารย์ทางสังคมวิทยามหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ที่สนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับโครงสร้างของสังคม การศึกษาในทัศนะนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคม ขณะเดียวกันก็ได้รับอิทธิพลจากสังคมด้วย ตัวแทนของการศึกษาอันมีโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย เป็นต้น ย่อมต้องสนองต่อความจำเป็นของสังคม แต่นักคิดในทฤษฎีนี้ยืนยันว่าโครงสร้างสังคมมีลักษณะสถิตและพฤติกรรมของสังคมมีรูปแบบที่แน่นอน ดังนั้นระบบการศึกษาจึงต้องมีส่วนรับผิดชอบในการดำรงรักษาสถานภาพเดิม (Status quo) และทำหน้าที่บางประการที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน การวิเคราะห์หน้าที่ของระบบการศึกษาและความสำเร็จตามความมุ่งหมายในหน้าที่จะทำให้เข้าใจในประเด็น

1. ธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับองค์การสังคมอื่นๆ
2. วิถีทางที่บุคคลจะได้รับการคาดหวังให้แสดงออกในบริบทของการศึกษา
3. คุณค่าของการศึกษาต่อการดำรงรักษาและการพัฒนาส่วนประกอบของโครงสร้างสังคม
4. วิธีการชี้ประเด็นและแก้ไขการไม่ทำหน้าที่ (dysfunction) ของการศึกษาและความวุ่นวายในสังคมซึ่งเกี่ยวกับการทำหน้าที่นั้น สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับการทำหน้าที่นักคิดแนวโครงสร้างหน้าที่นิยมเห็นว่าการศึกษามีหน้าที่ต่อไปนี้

4.1 การขัดเกลาทางสังคมเยาวชนโดยการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมและให้ยอมรับค่านิยมบรรทัดฐาน ความเชื่อและทัศนะคติที่ยึดถือมาตามประเพณี ซึ่งสำนักคิดนี้เห็นว่าไม่อาจปล่อยให้ครอบครัวทำหน้าที่ขัดเกลาสมาชิกสังคมเพียงสถาบันเดียว โรงเรียนและสถาบันการศึกษาอื่นจะต้องร่วมกระบวนการนี้กับครอบครัวด้วย

4.2 การสั่งสอนความรู้ ภาษา ทักษะ วิธีการประเมินค่าและตัดสินสิ่งต่างๆ

4.3 การคัดเลือกและจัดเตรียมเยาวชนสำหรับการทำบทบาททางสังคมในฐานะผู้ใหญ่ในอนาคต

4.4 การเป็นกลไกควบคุมทางสังคมที่สำคัญ เช่น การสอนให้ยอมรับและทำตามคำสอนของศาสนา เชื่อมั่นในแนวทางการปกครองของสังคม

4.5 การส่งเสริมพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งในอุดมคติแล้วการศึกษาจะช่วยให้บุคคลแต่ละคนพัฒนาไปได้จนเต็มศักยภาพ

4.6 การส่งเสริมการเลื่อนฐานะทางสังคม เพื่อที่ว่าคนที่ได้รับการศึกษาจะได้สถานภาพทางอาชีพที่สูงขึ้น รวมทั้งมรเกียรติภูมิในสังคมสูงด้วย

นอกจากนี้เพื่อการทำความเข้าใจการทำหน้าที่ของระบบต่างๆในสังคม พาร์สันได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสถาบันทางสังคม (Social Institutionalization) ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลมีบทบาทต่างๆ กันอันเป็นผลจากบรรทัดฐานทางสังคม และพาร์สันส์มองสังคมว่าเป็นระบบกระทำการประเภทหนึ่งประกอบด้วยระบบย่อยต่างๆ ที่ยึดเหนี่ยวสัมพันธ์กัน การเปลี่ยนแปลงอาจเริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยๆ ซึ่งก่อให้เกิดโครงสร้างที่มีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันและสังคมมีหน้าที่ต่อเนื่องและประสานกันเพื่อเป้าหมายเดียวกันคือความอยู่รอดของสังคมส่วนรวม และได้วิเคราะห์ธรรมชาติของระบบกระทำการต่างๆ แล้วเห็นว่าระบบมี “ข้อจำเป็นแห่งการหน้าที่” (Functional Imperatives) หรือ GAIL ซึ่งนำมาเป็นกรอบการวิเคราะห์ในบทความนี้ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ข้อจำเป็นแห่งการหน้าที่ (Functional Imperatives) หรือ GAIL วิเคราะห์ธรรมชาติระบบสังคมว่าระบบต่างๆ มีข้อจำเป็นแห่งการหน้าที่ คือการสร้างบูรณาการระหว่างระบบบุคลิกภาพ วัฒนธรรม และสังคม ซึ่งหากระบบกระทำการจะดำรงอยู่ได้โดยสามารถรักษาดุลยภาพและบรรลุข้อจำเป็นเชิงหน้าที่ได้แล้ว ต้องแก้ปัญหาสำคัญสี่ประการประกอบด้วย การกำหนดและแสวงหาวิถีทางบรรลุวัตถุประสงค์ (Goal Attainment : G) การปรับให้เข้ากับสภาพการณ์ (Adaptation : A) การประสานกลมกลืนกันหรือบูรณาการ (Integration : I) การสร้างความเฉื่อยเพื่อลดความขัดแย้งและการควบคุมสังคม (Latency : L) ซึ่งเรียกง่าย ๆ ว่า GAIL หรือ LIGA ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การกำหนดและแสวงหาวิธีทางบรรลุวัตถุประสงค (Goal Attainment) วัตถุประสงคของระบบอาจเกี่ยวพันกับสถานการณภายนอก หรือเปนวัตถุประสงคภายในที่มุงใหระบบยอยคงอยูและทำหนาที่ตามกำหนด การบรรลุวัตถุประสงคคือ การดำเนินการตางๆ เพื่อใหบรรลุถึงจุดหมายปลายทางโดยวิธีการจัดลำดับความสำคัญ (Priority) ของจุดประสงคตางๆ ของระบบ รวมทั้งการสรรหาทรัพยากรใหระบบเพื่อทำการใหบรรลุวงจรสุดทายหรือเปาหมายนั้นๆ การบรรลุวัตถุประสงคของการเปนระบบที่จะตองไมขัดกับมูลเหตุจูงใจ ความประสงคและความสามารถของสมาชิกอยางรุนแรงโดยที่ระบบยอยจะตองทำหนาที่ของตนอยางสม่ำเสมอ เพื่อรักษาระบบใหญเปาหมายของระบบใหญนั้นจะถูกถายทอดและควบคุมใหสมาชิกยอมรับและปฏิบัติตาม โดยปกติสถาบันสังคมที่ชวยทำหนาที่นี้ไดแก่ สถาบันการเมือง

2. การปรับใหเขากับสถานการณ (Adaptation) ระบบใหญและระบบยอยในสังคมตองปรับตัวใหเขากันขณะเดียวกันระบบกระทำการนี้ยังตองปรับตนใหสอดคลองกับสภาวะแวดลอมอีกดวย การปรับใหเขากับสภาพแวดลอมจึงเปนกระบวนการรวบรวมสรรหาวิธีและสิ่งจำเปนตางๆ จากสภาพแวดลอมแลวแจกแจงสิ่งจำเปนเหลานี้ใหเขากับระบบ เพื่อชวยใหการดำเนินการตางๆ บรรลุจุดมุงหมาย เชน การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การใชความคิดอยางมีเหตุผล สถาบันสังคมที่ชวยทำหนาที่นี้ได้แก่ สถาบันเศรษฐกิจ

3. การประสานกลมกลืนกันหรือบูรณาการ (Integration) หมายถึง ความสามารถของระบบในการแสวง หาวิธีทางสรางความเปนอันหนึ่งอันเดียวกันภายในระบบ สามารถประสานระบบยอยๆ ที่แตกตางกันใหอยู

ภายในระบบใหญ่ รวมทั้งทำให้สมาชิกแต่ละคนกลมกลืนเขากันอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นความพยายามที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายเต็มที่ สถาบันที่ช่วยทำหน้าที่นี้ ได้แก่ สถาบันการศึกษา ครอบครัว หรือการเมือง

4. การสร้างความเฉื่อยเพื่อลดความขัดแย้งและการควบคุมสังคม (Latency) คือ การดำรงรักษาแบบแผนภายในเกี่ยวกับค่านิยมรวมของสังคม มีประเด็นที่เกี่ยวของ 2 ประเด็น คือ การรักษาแบบแผน (pattern maintenance) หมายถึงการขัดเกลาให้สมาชิกในสังคมมีคุณลักษณะที่เหมาะสม มีทักษะจำเป็นสำหรับการทำตามบทบาทที่กำหนดตามค่านิยมรวมในสังคม และการจัดการความตึงเครียด (Tension management) หมายถึงการแก้ไขความตึงเครียดและการขัดแย้งระหว่างสมาชิกในระบบและระหว่างระบบย่อย อันจะเป็นเหตุลุกลามไปจนกระทั่งสังคมใหญ่ไม่อาจอยู่ได้ สถาบันที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ สถาบันศาสนา สถาบันทางกฎหมาย ดังแสดงในภาพที่ 3

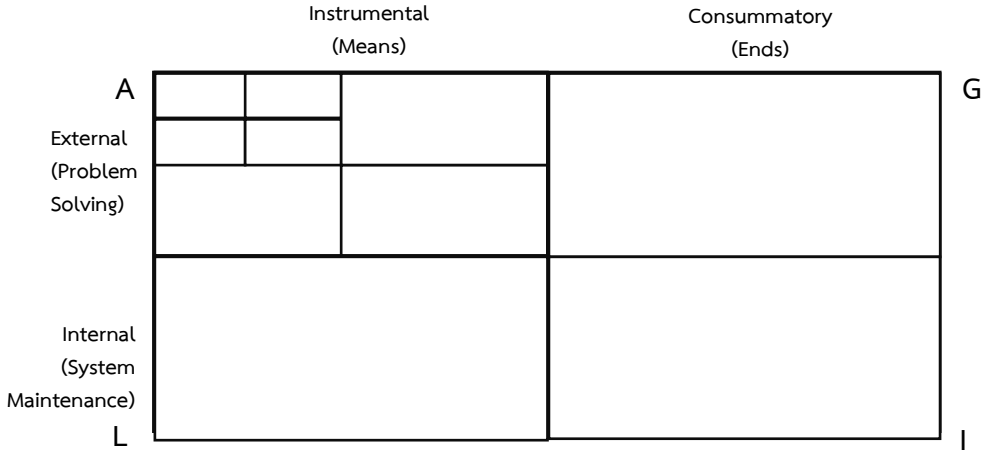

ภาพที่ 3 ระบบสังคมและข้อจำเป็นแห่งการหน้าที่ตามแนวคิด ชนิตา รักษ์พลเมือง (2557, หน้า 54)

จากแนวคิดข้อจำเป็นเชิงหน้าที่ของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมสามารถนำมาวิเคราะห์บทบาทของการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลได้ดังนี้

บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล : การกำหนดและแสวงหาวิถีทางบรรลุวัตถุประสงค์ การศึกษาต้องแสดงบทบาทในการกำหนดและแสวงหาวิถีทางบรรลุวัตถุประสงค์ตามข้อจำเป็นแห่งการหน้าที่เพื่อการทำหน้าที่ถ่ายทอดเป้าหมายแก่สังคม โดยการกำหนดกลยุทธ์การสร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่คำนึงถึงบรรทัดฐานของพฤติกรรมอันถูกต้องและเหมาะสมเมื่อใช้เทคโนโลยีมีส่วนร่วมในกิจกรรมบนโลกดิจิทัล ดังเช่นแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนา 6 ด้าน (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลประสิทธิภาพสูงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ จะมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ประสิทธิภาพสูง ที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้แบบทุกที่ทุกเวลา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล จะกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศโดยผลักดันให้ภาคธุรกิจไทยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการลดต้นทุน การผลิตสินค้าและบริการ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนพัฒนาไปสู่การแข่งขันเชิงธุรกิจรูปแบบใหม่ในระยะยาว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างสังคมคุณภาพที่ทั่วถึงเท่าเทียมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล จะมุ่งสร้างประเทศไทยที่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเกษตรกร ผู้ที่อยู่ในชุมชนห่างไกล ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสและคนพิการ สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากบริการต่างๆ ของรัฐผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล จะมุ่งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยงานรัฐ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้เกิดบริการภาครัฐในรูปแบบดิจิทัลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพ พื้นที่ และภาษา นำไปสู่การหลอมรวมการทำงานของภาครัฐเสมือนเป็นองค์กรเดียว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล จะให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคน วัยทำงานทุกสาขาอาชีพ ทั้งบุคลากรภาครัฐ และภาคเอกชน ให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดในการประกอบอาชีพ และการพัฒนาบุคลากรในสาขาเทคโนโลยีดิจิทัลโดยตรงให้มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับมาตรฐานสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 6 สร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จะมุ่งเน้นการมีกฎหมาย กฎระเบียบกติกาและมาตรฐานที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัยและสอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากล เพื่ออำนวยความสะดวก ลดอุปสรรค เพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบกิจกรรมและทำธุรกรรมออนไลน์ต่างๆ รวมถึงสร้างความมั่นคงปลอดภัยและความเชื่อมั่นตลอดจนคุ้มครองสิทธิ์ให้แก่ผู้ใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล

จะเห็นว่ายุทธศาสตร์ดังข้างต้นมีความสัมพันธ์กับการก้าวสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล และการศึกษาก็มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะบรรลุผล ดังแสดงดังแผนภาพ

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล

▶**มิติที่ 1** ด้านการเคารพสิทธิ์ของบุคคลอื่น

(1) ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ

(2) ด้านการเข้าถึงและสิทธิที่เท่าเทียมกันในการใช้อินเทอร์เน็ต

(3) ด้านกฎหมายและการละเมิดสิทธิ์ในการใช้อินเตอร์เน็ต

▶**มิติที่ 2** ด้านความรู้

(4) ด้านความรู้และทักษะในการสื่อสาร

(5) ด้านการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อเรียนรู้ถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี

(6) ด้านความรู้ในเชิงพาณิชย์เพื่อการติดต่อซื้อขายออนไลน์ตามกติกา

▶**มิติที่ 3** ด้านการปกป้องความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย

(7) ด้านความถูกต้องและความรับผิดชอบในการใช้

(8) ด้านความปลอดภัยในการใช้เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัว

(9) ด้านการดูแลสุขภาพกายและใจเพื่อป้องกัน

แผนภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลและความเป็นพลเมืองดิจิทัล

บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล : การปรับใหเขากับสถานการณ (Adaptation : A) การศึกษาต้องทำหน้าที่เพื่อการเตรียมความพร้อมของคนผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

ให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับบริบทโลกดิจิทัลในด้านความรู้ จริยธรรม ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ค่านิยม ทัศนคติที่พร้อมก้าวสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล ดังเช่นแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นถึงการเตรียมคนให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง โดยมีหลักจัดการศึกษาดังนี้

1. หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคนทุกช่วงวัยตั้งแต่เด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงานและผู้สูงวัยมีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้แต่ละบุคคลได้พัฒนาตามความพร้อมและความสามารถให้บรรลุขีดสูงสุด มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนกลุ่มปกติ กลุ่มด้อยโอกาสที่มีความยากลำบากและขาดโอกาสเนื่องด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจและภูมิสังคม ซึ่งรัฐต้องดูแลจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาสนับสนุนผู้เรียนกลุ่มนี้ให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพและความพร้อมอย่างเท่าเทียม

3. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการประพฤติปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างพอเพียงเท่าทันและเป็นสุขการศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้ มีทักษะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก

4) หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน เป็นพันธกิจที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน เนื่องจากรัฐต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการจัดการศึกษาที่ต้องครอบคลุมทุกช่วงวัยทุกระดับการศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมายด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลายสนองความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคล และได้กำหนดเป้าหมายมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้

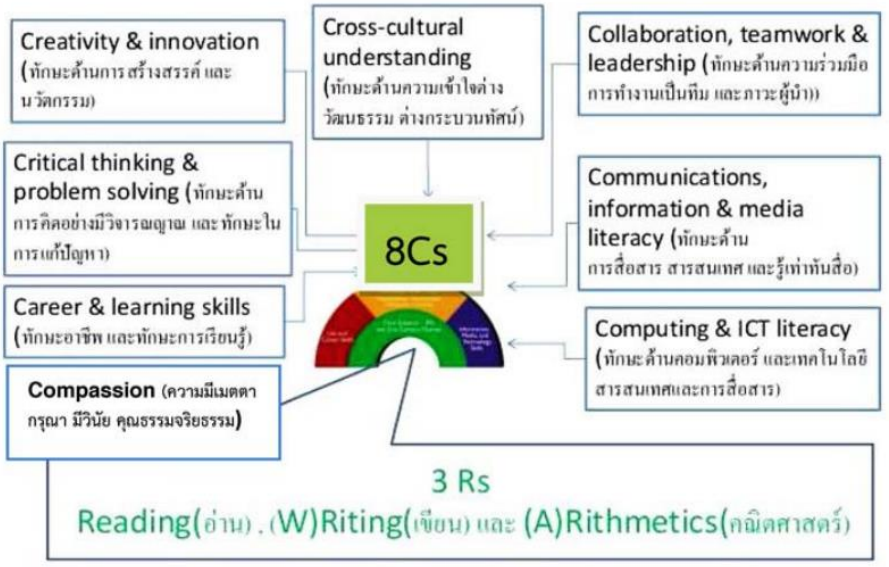

ภาพที่ 4 แสดงคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
(แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579, 2560, หน้า 80)

จากภาพ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) และ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking And Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม(Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross– cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณามีวินัย คุณธรรม จริยธรรม(Compassion)

บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล : การประสานกลมกลืนกันหรือบูรณาการ (Integration) การศึกษาต้องทำหน้าที่ประสานกลมกลืนกันหรือบูรณาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยมร่วมและสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน โดยการเชื่อมโยงและประสานสัมพันธภาพของพลเมืองดิจิทัลให้เป็นกลุ่มสังคมที่มีพลังเชิงสร้างสรรค์ ตัวอย่างของบทบาทการศึกษาที่ทำหน้าที่ประสานกลมกลืนหรือบูรณาการคือ ดังที่แนวคิดในร่างยุทธศาสตร์ชาติได้มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายอนาคตประเทศไทยที่กำหนดร่วมกันอย่างมีเอกภาพและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยเน้นให้ประชาชนไทยทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันเพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านต่างๆ อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง เพื่อวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้วซึ่งเป็นเป้าหมายในอีก 20 ปีข้างหน้า โดยคนไทยในอนาคตต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด และผู้ประกอบการ บนฐานของการรู้คุณค่า ความเป็นไทย มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และมีสุขภาวะที่ดี ซึ่งการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญทั้งในส่วนของการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อให้คนมีความดีอยู่ใน ‘วิถี’ การดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว รวมถึงพัฒนาส่งเสริมและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศให้มีจำนวนเพียงพอ ที่จะผลักดันการเติบโตบนฐานเทคโนโลยีและนวัตกรรมและการปฏิรูประบบเสริมสร้างความรอบรู้และจิตสำนึกทางสุขภาพ เพื่อให้คนไทยมีศักยภาพในการจัดการสุขภาวะที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมกับการสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งอบอุ่นซึ่งเป็นการวางรากฐานการส่งต่อเด็กที่มีคุณภาพสู่การพัฒนาในช่วงอายุถัดไป โดยการส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพ การสร้างครอบครัวที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง (ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี, 2561) ล้วนสะท้อนให้เห็นบทบาทของการศึกษาต่อการประสานสัมพันธภาพในสังคมให้เป็นปึกแผ่น

นอกจากนั้นควรส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันโดยการสร้างนวัตกรรมทางภูมิปัญญาที่ส่งเสริมให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล เช่น จัดทำคลังภูมิปัญญาโลกที่ให้ทุกคนมาร่วมสะสม สร้างสรรค์ แบ่งปันความรู้เพื่อความสัมพันธ์ที่ดี ตัวอย่างเช่น งานวิจัยรูปแบบการใช้ไอซีทีของผู้สูงอายุด้วยเทคนิคการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาอาหารจันทบูร (อุทิศ บำรุงชีพและคณะ, 2560) ซึ่งพัฒนารูปแบบการใช้ไอซีทีของผู้สูงอายุด้วย

เทคนิคการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาอาหารจันทบูร การพัฒนาทักษะการใช้ไอซีทีของผู้สูงอายุด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น การรวบรวมและจัดเก็บความรู้ภูมิปัญญาอาหารจันทบูรของผู้สูงอายุด้วยเทคนิคการเล่าเรื่องแบบดิจิทัล พบว่า รูปแบบการใช้ไอซีทีของผู้สูงอายุด้วยเทคนิคการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาอาหารจันทบูร ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมใช้ไอซีทีเพื่อสร้างจุดประกายแนวคิดและแรงบันดาลใจ ขั้นที่ 2 ขั้นดูแลใส่ใจ ให้คำชี้แนะ สร้างสรรค์บทเรื่องเล่า ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติบันทึกรวบรวม และลำดับสื่อดิจิทัลทั้งภาพนิ่งหรือเสียงหรือภาพเคลื่อนไหว ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมินผลข้อมูล และขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอและแบ่งปันเรื่องเล่าอาหารดิจิทัลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งผลการวิจัยเป็นการเตรียมผู้สูงอายุด้วยการฝึกอบรมให้ความรู้ด้วยเทคนิคการเล่าเรื่องสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้วยการใช้ศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัล มาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารรวมกลุ่มทางสังคม สร้างสรรค์ แบ่งปันความรู้เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีของชุมชนและถ่ายทอดเรื่องราวสู่อนุชนคนรุ่นหลังต่อไป

บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล : การสร้างความเฉื่อยเพื่อลดความขัดแย้งและการควบคุมสังคม (Latency) การศึกษาต้องสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีอย่างยั่งยืน โดยการถ่ายทอดบรรทัดฐาน ค่านิยม สิทธิ กฎ กติกา และการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อก้าวสู่ความเป็นพลเมือง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกและภูมิภาคทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาแบบก้าวกระโดด การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาคและระดับโลก รูปแบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีการบูรณาการและเชื่อมโยงเศรษฐกิจของโลกเข้าด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีอัตราการเกิดลดลงและเกิดสังคมผู้สูงวัย การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงค่านิยมวิถีชีวิต รูปแบบเศรษฐกิจและปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมไทย การศึกษาจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกช่วงวัยให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพทั้งคุณธรรมจริยธรรม ทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะคุณลักษณะ สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ดังที่วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2561, 33-46) ได้เสนอแนวทางพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลโดยการเสริมสร้างความรู้ ทักษะการคิด จริยธรรม สรุปได้ดังนี้

1. ความรู้ด้านสารสนเทศ เพื่อสร้างคนให้มีความสามารถในการจัดการและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทันท่วงที ความเข้าใจวิธีการเลือกใช้คำค้นหรือใช้กลยุทธ์การค้นหาอันหลากหลาย การรู้จักแหล่งข้อมูลที่ดี การรู้เท่าทันว่าเนื้อหาที่พบในโลกออนไลน์ ความสามารถประเมินความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ การจัดการกับข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ความสามารถประยุกต์ใช้ข้อมูลได้อย่างสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ และความเข้าใจประเด็นทางจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและการใช้ข้อมูล

2. ความรู้ด้านสื่อ โดยการถ่ายทอดและปลูกฝังจริยธรรม ค่านิยม ความรู้ความสามารถในการเข้าใจ ตีความ วิเคราะห์ ประเมินเนื้อหาจากสื่อต่างๆ โดยเฉพาะการแยกข้อเท็จจริงออกจากความเห็น อคติ โฆษณา วาระซ่อนเร้น ความเข้าใจประเด็นทางจริยธรรมและทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและการใช้สื่อ และสามารถเลือกใช้เครื่องมือในการสร้างสรรค์สื่อได้อย่างเหมาะสม

3. ความรู้ด้านไอซีทีและการปลูกฝังจริยธรรมและการสร้างความชอบธรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะและความรู้ไอซีทีดังนี้ โดยเข้าใจแนวคิดและการทำงานพื้นฐานของเครื่องมือดิจิทัล การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน การเลือกใช้เทคโนโลยีได้เหมาะกับวัตถุประสงค์ การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและรู้จักวิธีใช้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนความเข้าใจประเด็นทางจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและการใช้ไอซีที

4. ความรู้และทักษะอื่นๆ ประกอบด้วย ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้ไอซีทีเพื่อการสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิผลและเหมาะสมกับกาลเทศะ ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา ทักษะในการสร้างเครือข่าย

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงการวิเคราะห์บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลผ่านมุมมองแนวคิดข้อจำเป็นเชิงหน้าที่ตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม และนอกจากนี้ได้เพิ่มตัวอย่างเทคนิควิธีการจัดการศึกษาร่วมกับเทคโนโลยีในการจัดการศึกษา เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ที่เป็นรูปธรรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงวิเคราะห์บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลผ่านมุมมองแนวคิดข้อจำเป็นเชิงหน้าที่ตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม

บทบาทการศึกษาตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม แนวคิดข้อจำเป็นเชิงหน้าที่ (GAIL)	**การพัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship)**		
	บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล	**ตัวอย่างเทคนิควิธีการจัดการศึกษา**	**ตัวอย่างเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการศึกษาสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล**
(1) การกำหนดและแสวงหาวิธีการบรรลุวัตถุประสงค์ **(Goal Attainmaint : G)**	การกำหนดกลยุทธ์การสร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัล	▶เทคนิคการสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Based Learning) ▶เทคนิคการสอนร่วมพลังสมอง (Brainstorming)	1.เทคโนโลยีโลกเสมือน (Virtual Reality : VR) 2.เทคโนโลยีที่ผสมผสานระหว่างโลกแห่งความจริงกับโลกเสมือน (Augmented Reality : AR) 3.การถ่ายทอดสดออนไลน์ (Online TV & Live Streaming) 4. การเรียนรู้ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Learning) 5. สื่อสังคม (Social Media) 6. ระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด (Moocs) 7. เทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวติ้งเพื่อการศึกษา (Cloud Computing) 8. แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบเปิด (Open Learning Platform) 9. แพลตฟอร์มให้บริการตามประสงค์ (On-demand Service Platforms)
(2) การปรับให้เข้ากับสถานการณ์ **(Adaptation : A)**	การเตรียมความพร้อมของคนให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับบริบทโลกดิจิทัลทั้งด้านความรู้ จริยธรรม ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ค่านิยม ทัศนคติ ที่พร้อมก้าวสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล	▶เทคนิคการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) ▶เทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคต (Future Problem Solving)	
(3) การประสานกลมกลืนหรือบูรณาการ **(Integration : I)**	การเชื่อมโยงและประสานสัมพันธภาพของพลเมืองดิจิทัลให้เป็นกลุ่มสังคมที่มีพลังเชิงสร้างสรรค์ เพื่อก้าวสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล	▶การสอนแบบโครงงาน (Project Based Learning) ▶การสอนด้วยการลงมือปฏิบัติ (Action Learning)	
(4) การสร้างความเฉื่อยเพื่อลดความขัดแย้งและการควบคุมสังคม **(Latency : L)**	การสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีอย่างยั่งยืน	▶เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning ▶เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบจิ๊กซอร์ (Jigsaw)	

ตัวอย่างงานวิจัยทางการศึกษาที่แสดงการประยุกต์แนวคิดของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมเพื่อจัดการศึกษา

งานวิจัยด้านศาสตร์พัฒนศึกษาที่นำทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยที่แสดงถึงการประยุกต์แนวคิดข้อจำเป็นแห่งการหน้าที่มาทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม โดยคำนึงถึงบริบททางสังคมในทุกมิติเพื่อแสวงหาหาพัฒนาที่เหมาะสม จึงขอยกตัวอย่างประกอบการนำเสนอ 2 เรื่องดังนี้

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ (2543) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจากการศึกษาเอกสารรูปแบบการศึกษาชุมชนและการวิจัยภาคสนามเพื่อศึกษารูปแบบการศึกษา และได้ประยุกตแนวคิดในเชิงโครงสรางหนาที่นิยมวิเคราะหรูปแบบการศึกษาชุมชน โดยใช้แนวคิด*ข้อจำเป็นแห่งการหน้าที่ (Functional Imperatives)* พบว่าด้านโครงสรางและระบบสังคมของชุมชนแตละชุมชนเปนระบบกระทำการที่มีระบบยอยตางๆทำหนาที่เกี่ยวของสัมพันธกัน ไดแก ระบบยอยที่ทำหนาที่ทางดานครอบครัว การใหการศึกษาอบรม การปองกันและบำรุงรักษาสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน ดานเศรษฐกิจ ดานการเมืองการปกครอง ความเชื่อและศาสนา และการสื่อสาร ตามแนวคิดของทฤษฎีโครงสรางหนาที่นิยมนั้นการทำหนาที่ของระบบตางๆ ก็มุงหมายที่จะดำรงรักษาดุลยภาพของสังคมใหคงอยูตอไปได การเปลี่ยนแปลงใดๆ อาจเกิดขึ้นที่ระบบใดระบบหนึ่งในสังคม และสงผลกระทบตอระบบอื่นๆ ส่วนด้านการแกปญหาของชุมชน พบว่าชุมชนในฐานะระบบกระทำการในสังคมมีหนาที่ที่จะตองรักษาดุลยภาพในระบบสังคมและโดยธรรมชาติของระบบกระทำการตางๆ ระบบจะมีขอจำเปนแหงการหนาที่ซึ่งตองกระทำ โดยการแสวงหาวิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์คือการรักษาดุลยภาพของชุมชนจึงได้เสนอแนวการวิเคราะห์ดังนี้

การกำหนดและแสวงหาวิถีทางบรรลุวัตถุประสงค (Goal Attainment) พบว่าชุมชนที่ประสบปญหาการพัฒนาที่ยั่งยืน เชน ชุมชนบางขุนไทรและชุมชนบานหลั่นตางมีเปาหมายที่จะแกปญหาการทำลายทรัพยากร ธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดลอมซึ่งเชื่อมโยงกับปญหาความยากจนและปญหาสังคม การที่ชุมชนเลือกที่จะใชโครงการการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เปนการแสวงหาวิถีทางบรรลุเปาหมายของชุมชนประการหนึ่ง ในขณะเดียวกันตัวโครงการการศึกษาชุมชนเองก็จะตองแสวงหาวิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงคของโครงการดวยโดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพคน และการพัฒนาสภาพแวดลอม

การปรับใหเขากับสภาพการณ (Adaptation) พบว่าการเปลี่ยนแปลงในระบบยอยของชุมชนในระบบยอยใดระบบยอยหนึ่งในรูปของปญหาตางๆ เปนตัวกระตุนใหระบบสังคมของชุมชนตองแสวงหาวิถีทางในการแกปญหาโดยมีการจัดลำดับความสำคัญไวและระดมทรัพยากรจากระบบยอยอื่นๆ ภายในสังคมและภายนอกสังคมมาเปนปจจัยปอนและวิธีการตางๆ ในการแกปญหาโครงการการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเปรียบเสมือนเปนผูกระทำที่จะชวยใหคนในชุมชนไดเปลี่ยนความคิดคานิยมและพฤติกรรมใหม จึงตองใชวิธีการตางๆ ในการถายทอดความรูใหกับกลุมเปาหมาย แบบแผนของการกระทำกำหนดโดยลักษณะของปฏิสัมพันธในตัวแปรกระสวนมุงไปที่ความสำเร็จของผูกระทำ

การประสานกลมกลืนกันหรือบูรณาการ (Integration) พบว่าการกระทำของระบบสังคมในการแสวงหาวิธีการแกปญหา และการปรับตัวใหเขากับสถานการณของสังคมเปนสิ่งใหมที่เกิดขึ้นในระบบสังคม ซึ่งแตกตางจากชีวิตความเปนอยูปกติของคนในชุมชน ดังนั้นระบบสังคมในชุมชนก็จะตองแสวงหาวิธีการที่จะสรางความเปนอันหนึ่งอันเดียวกันภายในระบบ โดยสรางตัวแทนการขัดเกลาในสังคมเปนการปรับพฤติกรรมของคนในสังคมใหมซึ่งอาจกระทำไดในหลายวิธีจากตัวแทนตางๆ ไดแก ระบบการศึกษา ระบบครอบครัว ระบบศาสนา ดังนั้นโครงการการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนับเปนสิ่งแปลกใหมที่เกิดขึ้นในชุมชน ตัวโครงการมีหนาที่ที่จะขจัด

ความขัดแยงและปรับให้ประสานกลมกลืนกับสภาพชุมชน สิ่งที่ผูดำเนินโครงการกระทำ คือ การเลือกกิจกรรมที่สอดคลอง กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

การสร้างความเฉื่อยเพื่อลดความขัดแย้งและการควบคุมสังคม (Latency) พบว่าการบรรลุเปาหมายในการแกปญหาของชุมชนไดกอใหเกิดบรรทัดฐานใหมขึ้นในสังคม อาจเรียกไดวาสังคมไดเคลื่อนตัวไปสูสภาวะใหมที่ไดปรับดุลยภาพแลวระบบสังคมมีหนาที่ที่จะตองธำรงรักษาดุลยภาพนั้นไว โดยการจัดกลไกที่จะรักษาแบบแผนไวด้วยวิธีการตางๆ โครงการการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเมื่อดำเนินการไประยะหนึ่งไดกอใหเกิดคานิยมใหม่หรือบรรทัดฐานใหม่ขึ้นในชุมชน บทบาทของโครงการคือการสรางความเขาใจใหกับคนในชุมชนเพื่อใหเกิดพฤติกรรมใหมตามที่โครงการไดตั้งวัตถุประสงคไว

จากการวิเคราะหในระดับชุมชนดังกลาวแสดงใหเห็นวาระบบสังคมของชุมชนไดใชระบบยอยตางๆ เขามาทำหนาที่ตามขอจำเปนแหงการหนาที่ เพื่อแกปญหาของชุมชนโดยเปนการทำหนาที่ ที่ประสานสัมพันธกันของระบบยอยตางๆ ดังนั้นการแกปญหาการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนจึงเปนการทำหนาที่ของระบบยอยตางๆ ของชุมชนร่วมกัน

วชิราภรณ์ สังข์ทอง (2554) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้สำหรับเครือข่ายทางสังคมเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพการเรียนรู้ปัญหา ปัจจัยและเงื่อนไขสำหรับเครือข่ายทางสังคมในการจัดการเรียนรู้ และนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้สำหรับเครือข่ายทางสังคมเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน พบว่าด้านปัญหาเด็กและเยาวชนประกอบ ด้วยการขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นำไปสู่ปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น ด้านยาเสพติด ด้านการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และด้านบริโภคนิยมจนเกินความจำเป็น แต่ละพื้นที่มีศักยภาพในการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคม ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรวมตัวเป็นเครือข่ายทางสังคม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสมาชิกในครอบครัวสนับสนนุให้เกิดการเรียนรู้ แต่ประสบปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านความตระหนักความจริงใจ มาตรการจัดการเรียนรู้ การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ งบประมาณ และการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สำหรับปัจจัยเงื่อนไขการเรียนรู้มี 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมสำหรับเด็ก ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ให้ทั้งความรู้และได้เรียนรู้ ระบบคลังความรู้ออนไลน์ของเครือข่ายทางสังคม ระบบการช่วยเหลือและ ให้คำแนะนำที่ง่ายต่อการเข้าถึง ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภาครัฐสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้จากฐานวัฒนธรรมผสมผสานวิชาการสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

สำหรับการประยุกตแนวคิดในเชิงโครงสรางหนาที่นิยมวิเคราะหรูปแบบการศึกษาชุมชน โดยใช้แนวคิดข้อจำเป็นแห่งการหน้าที่ (Functional Imperatives) พบว่าข้อค้นพบจากการนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้สำหรับเครือข่ายทางสังคมเพื่อสร้างเสริม ภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมได้ดังนี้

การกำหนดและแสวงหาวิถีทางบรรลุวัตถุประสงค (Goal Attainment) พบว่าเป้าหมายของรูปแบบการเรียนรู้สำหรับเครือข่ายทางสังคม คือการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมให้เด็กและเยาวชนมีทักษะการเรียนรู้ การปรับตัวและเตรียมพร้อมกับสภาวการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การปรับใหเขากับสภาพการณ (Adaptation) พบว่าเครือข่ายทางสังคมจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการหรือปัจจัยป้อนในการแก้ไขปัญหาการขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้การปรับหรือประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ของสังคมตามรูปแบบการเรียนรู้สำหรับเครือข่ายทางสังคม สามารถจำแนกได้คือจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ เนื้อหาการเรียนรู้ ช่องทางการเรียนรู้ ทรัพยากรของเครือข่าย มาตรการหรือแนวทางการจัดการเรียนรู้

การประสานกลมกลืนกันหรือบูรณาการ (Integration) พบว่าเป็นวิธีการในการแก้ปัญหาขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นขั้นตอนการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นสำหรับเครือข่ายทางสังคม ซึ่งกระทำได้ตามวิธีการของรูปแบบการเรียนรู้สำหรับเครือข่ายทางสังคมได้ เช่น การเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคม ทั้งนี้การเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคมเข้าด้วยกันทำให้วัฒนธรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ มีพลังพลวัตรของการปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเองอยู่ลอดเวลา ตลอดจนเป็นการสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของคนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างชัดเจน อีกทั้งเกิดความเข้าใจถึงความสำคัญ และความสอดคล้องระหว่างเครือข่ายทางสังคมกับปัญญาและรากฐานความคิดที่มีผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของคนในสังคม

การสร้างความเฉื่อยเพื่อลดความขัดแย้งและการควบคุมสังคม (Latency) พบว่า การรักษาดุลยภาพของรูปแบบการเรียนรู้ภายใต้กฎเกณฑ์และกติกา ที่เครือข่ายทางสังคมเห็นพ้องต้องกัน ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 2) การรักษาและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก 3) การกำหนดมาตรการ/กลไกสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ 4) การระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุน 5) สร้างระบบช่วยเหลือแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ 6) การสร้างเครือข่ายการเชื่อมต่อคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการวิเคราะห์บทบาทการศึกษาตามมุมมองของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาท่ามกลางบริบทสังคมโลกดิจิทัล ในฐานะกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยการถ่ายทอดและปลูกฝังจริยธรรม ค่านิยม ทักษะ องค์ความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาและการควบคุมสังคมให้พร้อมจะอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขในฐานะสมาชิกของสังคม หรือ “social man” เพื่อก้าวสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลอย่างสมบูรณ์เพื่อให้มีสมรรถนะท่ามกลางพลวัตรการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมการสื่อสารและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพฯ : *กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร*.

เจมส์ เบลลันกา และ รอน แบรนต์. (2556). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21* (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์, แปล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเพ่นเวิลดส์.

ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2534). *พื้นฐานการศึกษา หลักการแนวคิดทางสังคม.* กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.

ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2557). *กระบวนทัศน์พัฒนศึกษา.* กรุงเทพฯ : เดือนตุลา.

ชัยยศ อิ่มสวุรรณ. (2543). *การพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.* วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิรงรอง รามสูตร. (2556). *การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต.* กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสื่อ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วชิราภรณ์ สังข์ทอง. (2554). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้สำหรับเครือข่ายทางสังคมเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน.* วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2524). *การศึกษากับการพัฒนา.* ใน “พัฒนศึกษา” หน้า 1-16. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). *คู่มือพลเมืองดิจิทัล.* กรุงเทพฯ : ดิวันโอวัน เปอร์เซนต์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ร่างแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อุทิศ บำรุงชีพ, พักตร์วิภา โพธิ์ศรี และอดิเรก นาวารัตน์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการใช้ไอซีทีของผู้สูงอายุด้วยเทคนิคการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาอาหารจันทบูร*. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

Craig Silverman. (2016). *This Analysis Shows How Viral Fake Election News Stories Outperformed Real News On Facebook.* Retrieved August, 17, 2018. from https://www.buzzfeednews.com/article/craigsilverman/viral-fake-election-news-outperformed-real-news-on-facebook#.guYApz3za

Darrell, M. W. (2017). *How to Combat Fake News and Disinformation, Brookings Institution.* Retrieved August, 17, 2018. from https://www.brookings.edu/research/how-to-combat-fake-news-and-disinformation/

Ribble, M., Bailey, G., & Ross, T. W. (2004). Addressing Appropriate Technology Behavior. *Learning & Leading with Technology*, *32*(1), 6-12.

Ribble, M., & Bailey, G. (2007). Digital Citizenship in Schools. *Washington,* DC: ISTE.

Rousseau, Jean-Jacques. (1974). *The Social Contract.* Middlesex: Penquin Books

Schofield, H. (1972). *The Philosophy of education : An Introduction*. Lonon : Gorge Allen and Unwin.

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา*

Housekeeping Training Course Exposure for efficiency Service of Pattaya Hotels

นัชธีรวรรณ ชาญกิจ**
ปริยา รินรัตนากร***

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันมีผลต่อหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา 2) เพื่อศึกษาข้อมูลการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตร การฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรม พนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา 4) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา 5) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการบริการพนักงานแผนกแม่บ้านหลังการฝึกอบรมของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษา คือพนักงานแผนกแม่บ้านเพศชายและเพศหญิงที่ทำงานโรงแรมอยู่ในพื้นที่เมืองพัทยา โดยในที่นี้เก็บตัวอย่างเป็นจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 400 คน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คนเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุงานตั้งแต่เริ่มทำงานขึ้นไปเป็นพนักงานแผนกแม่บ้านโรงแรม มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป และมีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 9,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกันมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการของโรงแรมในเขตเมืองพัทยาแตกต่างกัน ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม พบว่าระดับความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อพนักงานมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมมาก จะมีระดับความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมมากและความสัมพันธ์ที่พบอยู่นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

คำสำคัญ : การเปิดรับ/ ความพึงพอใจ/ การมีส่วนร่วม

---

*วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการโฆษณาและการสื่อสารการตลาด มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
**นิสิตหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

Abstract

The objectives of this study were to 1) study the differences of demographic characteristics affecting the Training Course, 2) study the information of exposure about Training Course, 3) study the levels of satisfaction of Training Course, 4) study the participation in the Training Course, 5) study the effectiveness of housekeeping service after the Training Course of hotel in Pattaya city area. The sample used in this study was 400 Housekeeper on hotel in Pattaya city area. The results found that the sample were female more than male. They were undergraduate or relevant education level, and average income from 9,000 baht per month. The exposure to housekeeping Training Courses to improve the efficiency of hotel services in the Pattaya area was at a high level.

The results of the hypothesis test showed that the education levels are exposed to information about housekeeper training courses to improve the efficiency of hotel services in Pattaya was different. A study on the relationship between satisfaction levels of housekeeper Training Course of Pattaya hotel was related to participation in training. It was found that showed statistically significantly at .01 level. Namely, when employees are satisfied with the Training Course, they have a high level of satisfaction in participating in the training and the correlation is low level.

Keywords : Information Exposure/ Satisfaction/ Participation

บทนำ

ตั้งแต่ครั้งอดีตที่ผ่านมาเราจะเห็นว่ามนุษย์ได้มีการรับรู้ข่าวสารระหว่างกันมาโดยตลอด ทั้งในกลุ่มเล็ก ๆ เช่นกลุ่มครอบครัว กลุ่มสังคมและชุมชนต่างๆ กลุ่มอาชีพการทำงานแบบเดียวกัน กลุ่มชนชั้นที่แตกต่างกัน หรือแม้กระทั่งกลุ่มบุคคลที่ทำธุรกิจระหว่างกัน ต้องมีการติดต่อเปิดรับข่าวสารระหว่างกันไม่มากนัก ดังนั้นการรับรู้ข่าวสารจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ฝ่ายบริหารของทุกองค์กรในยุคปัจจุบันได้ให้ความสำคัญไว้เป็นอันดับแรก ๆ การเปิดรับข่าวสารที่มีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายของธุรกิจในองค์กรได้อย่างชัดเจน ซึ่งหมายถึง การสร้างความเข้าใจในเนื้อสารที่ตรงต่อสารที่ต้องการสื่อออกไปให้ผู้รับสารได้มีส่วนร่วมจัดเป็นกลยุทธ์ที่ท้าทายสำหรับผู้บริหารที่มีหน้าที่โดยตรง ในการฝึกฝน เรียนรู้ และพัฒนาทีมงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กรของตน

การบริการทางการส่งข่าวสารเชิงกลยุทธ์ได้ถูกพัฒนาขึ้นตามยุคตามสมัยเพื่อให้เหมาะสมกับวาระที่แตกต่างกัน ผู้บริหารจึงพยายามคิดค้นการสื่อสารที่เหมาะสมกับโครงสร้างการพัฒนาบุคคลากรของตนเอง เพื่อกำหนดให้เข้าใจถึงความแตกต่างในการเปิดรับข่าวสารของระดับบุคคลากรที่ยอมรับ สนใจ พึงพอใจในสารที่ได้ในระดับที่แตกต่างกัน ทุกองค์กรจึงต้องมุ่งเน้นที่จะสื่อสารให้สัมฤทธิ์ผลและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อความสำเร็จขององค์กรตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ข้อมูลเชิงลึกที่นำมาศึกษาเพื่อเน้นให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดรับข่าวสารของพนักงานในธุรกิจโรงแรม ในเขตเมืองพัทยา สถานการณ์การแข่งขันในโลกธุรกิจของการบริการ องค์กรที่เข้มแข็งในการสื่อสารจึงได้เปรียบคู่แข่งอย่างชัดเจน ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดรับข่าวสารที่ดีจึงมีความสำคัญในการเปิดรับข่าวสาร ที่ได้เปรียบ ทั้งส่วนองค์กรภาครัฐและเอกชน ทุกโครงสร้างในทุกองค์กรต่างมีความสลับซับซ้อนในการ

สื่อสาร มีการบริหารงานที่เป็นระบบแบบแผนและเอกลักษณ์เฉพาะตน วัฒนธรรมองค์กรถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการทำให้การสื่อสารบรรลุวัตถุประสงค์ตามบริบทที่วางไว้ดังเช่น ธุรกิจโรงแรมที่ต้องใช้การสื่อสารอย่างเข้มข้นเพื่อทำให้การสื่อสารในองค์กรสามารถประสบความสำเร็จเพื่อการบริการที่มีประสิทธิภาพแก่ลูกค้าต่อไป

ทั้งนี้ ฐิรชญา มณีเนตร (2553, หน้า 1-10) กล่าวไว้ว่า ธุรกิจโรงแรมถือเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ให้บริการขนาดใหญ่และเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยธุรกิจชนิดนี้เกิดจากการร่วมมือของหลากหลายธุรกิจ เช่น ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจความงามและสุขภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ปัจจุบันธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจของทั่วทุกประเทศในโลกเนื่องจากสามารถสร้างรายได้มหาศาลให้กับประเทศ อีกทั้งสร้างงาน สร้างอาชีพและกระจายรายได้ให้กับประชากรของประเทศอย่างทั่วถึง

ดังนั้น เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพการให้บริการที่ดี การสร้างความพึงพอใจในการเปิดรับข่าวสารให้ประสบความสำเร็จจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาพนักงานบริการเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพนักงานในแผนกแม่บ้าน การเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมยังมีตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดความสนใจในการมีส่วนร่วมการฝึกอบรม อันได้แก่ เพศ อายุงาน การศึกษา ระดับรายได้ เป็นต้น จึงจำเป็นที่ต้องศึกษาเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวถึงอย่างไรความเข้าใจกระบวนการการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมของผู้นำหรือผู้บริหารในธุรกิจโรงแรม ต้องจัดการการสื่อสารอย่างลงตัวเพื่อพนักงานแผนกแม่บ้านความเข้าใจและสนใจเข้าร่วมการฝึกอบรม เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดแก่องค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ขององค์กรต่อไป

ยุพาวรรณ วรรณวาณิชย (2548, หน้า 176) ได้กล่าวว่า ในธุรกิจโรงแรมคุณภาพการให้ บริการในด้านห้องพักของโรงแรมถือเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจการโรงแรมที่ให้บริการด้านที่พักอาศัย ดังนั้นคุณภาพของการบริการจึงถือเป็นอาวุธสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) เนื่องจากจะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และทำให้ลูกค้าพึงพอใจที่จะจ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อแลกกับบริการที่เหนือกว่าที่อื่น ยังเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ลูกค้าเกิดความภักดีต่อโรงแรม เพราะสิ่งนี้ก่อให้เกิดการซื้อซ้ำและยังมีผลทำให้เกิดการซื้อเพิ่มมากขึ้น ลูกค้าจะไม่หวั่นไหวต่อราคาของคู่แข่งที่ราคาต่ำกว่า นอกจากนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการบอกต่อลูกค้าใหม่ ๆ ให้เข้ามาใช้บริการ (Word of Mouth) จึงต้องให้ความสำคัญในการสร้างคุณภาพการบริการของพนักงานโรงแรมโดยเฉพาะงานด้านแผนกแม่บ้านของธุรกิจโรงแรม เพื่อยกระดับคุณภาพของการบริการให้ยั่งยืน

ดังจะเห็นได้ว่างานวิจัยเรื่องการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมของพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา จึงมีความแตกต่างจากวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการฝึกอบรมโรงแรมทั่วไป โดยการวิจัยมุ่งเน้นกับพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยาเท่านั้น ซึ่งทำให้ผู้ที่สนใจค้นคว้าและศึกษาสามารถทราบข้อมูลในเชิงลึกที่มีผลต่อการเปิดรับข่าวสาร
เกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา ได้ประโยชน์ ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะทางประชากรที่ต่างกันมีผลต่อหลักสูตรการฝึกอบรม
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม
3. ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรม
4. ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรม
5. ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการบริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันมีผลต่อหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา

2. เพื่อศึกษาข้อมูลการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตร การฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรม พนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา

4. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา

5. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการบริการพนักงานแผนกแม่บ้านหลังการฝึกอบรมของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา

สมมติฐานการวิจัย

1. พนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยาที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมแตกต่างกัน

2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรม

3. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรม

4. การมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative research) เริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจ (Survey research) ใช้การวัดผลเพียงอย่างเดียว (One-shot case study) จากประชากรตัวอย่างเพียงครั้งเดียวในช่วงเวลาหนึ่ง (Cross sectional study) โดยใช้วิธีการสำรวจด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและให้ผู้ตอบเป็นผู้กรอกแบบสอบถามด้วยตัวเอง (Self - administered questionnaire)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรเพศชายและเพศหญิงที่ทำงานแผนกแม่บ้านโรงแรมในพื้นที่เมืองพัทยา ชลบุรี สุ่มตัวอย่างโดยอาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น (Probability sampling) คือ การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Sample random sampling) โดยการจับสลากเขตทั้งหมดของชลบุรี ซึ่งมีจำนวน 9 เขต เพื่อเลือกเขตในการสุ่มตัวอย่างมาจำนวน 3 เขต คือ เขตเมืองพัทยา เขตเทศบาลเมืองหนองปรือ และเขตบางละมุง โดยใช้วิธีการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967, pp. 886-887) ที่ระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามทั้งหมดมาดำเนินการตรวจสอบ ข้อมูล โดยผู้วิจัยตรวจความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ จากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาเข้ารหัสตามที่กำหนด

รหัสไว้ เพื่อทำการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows แล้วนำมาเสนอข้อมูลในรูปตาราง และแปรผลโดยการ บรรยายตามลำดับ ผู้วิจัยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ไว้ที่ระดับ .05 การ วิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ มี 2 ประเภท ได้แก่

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ใช้แจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอในรูปตาราง ประกอบการแปลความหมายเชิงบรรยาย เพื่ออธิบายข้อมูลในด้านลักษณะทางประชากรของ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุงาน ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามของสมมติฐานการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา” พบผลการศึกษา ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน แบ่งเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิงมีจำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 65.75 ส่วน เพศชายมีจำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.25

1.1 อายุงาน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีอายุงานระหว่าง 1-5 ปี มีจำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.30 รองลงมาคือ อายุงานน้อยกว่า 1 ปี มีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.50 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุงานระหว่าง 11-15 ปี มีน้อยที่สุดจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.25

1.2 การศึกษาระดับ กลุ่มมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า มีจำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 50.50 รองลงมาคือ ระดับ ปวช./ มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 และการศึกษาระดับ ปวส./ อนุปริญญามีจำนวนน้อยที่สุด คือ 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.75

1.3 รายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 9,001-12,000 บาท มีจำนวนมากที่สุดคือ 229 คน คิดเป็นร้อยละ 57.30 รองลงมาคือมีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 9,000 บาท มีจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนในช่วง 12,001-15,000 บาท มีจำนวนน้อยที่สุด คือ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.15

2. ความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา

ผลการศึกษาพบการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้าน จากสื่อประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ด้านสื่อบุคคล ระดับความถี่ในการเปิดรับสื่อบุคคลในระยะเวลา 1 เดือน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.45 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่าความถี่ในการเปิดรับสื่อบุคคล มีการเปิดรับสื่อบุคคล จากประเภทสื่อเพื่อนร่วมงานมากที่สุด อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.54 รองลงมาคือ ความถี่ในการเปิดรับสื่อบุคคลจากประเภทสื่อหัวหน้าสายบังคับบัญชา อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.53 ในขณะที่ความถี่การเปิดรับสื่อบุคคลจากประเภทสื่อบอร์ดบริหารน้อยที่สุด มีการเปิดรับในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.27

ด้านสื่อประชาสัมพันธ์ ระดับความถี่ในการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ในระยะเวลา 1 เดือน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.22 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่าความถี่ในการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์มีการ

เปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ จากประเภทสื่อบอร์ดประชาสัมพันธ์พนักงานมากที่สุด อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.57 รองลงมาคือ ความถี่ในการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์จากประเภทสื่อโปสเตอร์ ภายในและภายนอกองค์กร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.41 ในขณะที่ความถี่การเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์จากประเภทสื่อ เวปไซด์ (Website) ขององค์กรน้อยที่สุด มีการเปิดรับในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.96

3. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรม

ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมได้แบ่งเป็นด้านหลักสูตรการฝึกอบรม ด้านวิทยากร และด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าภาพรวมความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมของพนักงานแผนกแม่บ้านโรงแรมในเขตเมืองพัทยาอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.61 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าพนักงานแผนกแม่บ้านมีความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านความเหมาะสมของเอกสารการบรรยายมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.62 ซึ่งเป็นความพึงพอใจในระดับสูง รองลงมาคือ พนักงานแผนกแม่บ้านมีความพึงพอใจในความทันสมัยของหลักสูตรและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานโดยมีค่าเฉลี่ย 3.62 ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง และความพึงพอใจความครอบคลุมของเนื้อหาในการบรรยาย น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.61 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

ด้านวิทยากรภาพรวมความพึงพอใจหลักสูตรการฝึกอบรมของพนักงานแผนกแม่บ้านโรงแรมในเขตเมืองพัทยา ที่มีต่อวิทยากรอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.68 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าพนักงานแผนกแม่บ้านมีความพึงพอใจความรู้ ความสามารถของวิทยากรมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.76 ซึ่งเป็นความพึงพอใจในระดับสูง รองลงมาคือพนักงานแผนกแม่บ้านพึงพอใจในความตรงต่อเวลาโดยมีค่าเฉลี่ย 3.72 ระดับพึงพอใจอยู่ในระดับสูง และความพึงพอใจความสามารถในการ
ตอบข้อซักถามน้อยที่สุดมีค่าเฉลี่ย 3.60 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ส่วนความพึงพอใจที่มีต่อสถานที่

ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่าภาพรวมพึงพอใจหลักสูตรการฝึกอบรมของพนักงานแผนกแม่บ้านโรงแรมในเขตเมืองพัทยา ที่มีต่อสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรมอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.62 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าพนักงานแผนกแม่บ้านมีความพึงพอใจในความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.66 ซึ่งเป็นความพึงพอใจในระดับสูง รองลงมาคือพนักงานแผนกแม่บ้านพึงพอใจความเหมาะสมของอาหารและเครื่องดื่มโดยมีค่าเฉลี่ย 3.62 ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง และความพึงพอใจในความพร้อมของอุปกรณ์สื่อโสตทัศนูปกรณ์น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.60 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

4. การมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรม

ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนภาพรวมการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมของพนักงานแผนกแม่บ้านโรงแรมในเขตเมืองพัทยาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.40 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าพนักงานแผนกแม่บ้านมีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตรการฝึกอบรมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.44 ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาคือพนักงานแม่บ้านมีส่วนร่วมดำเนินการการฝึกอบรมโดยมีค่าเฉลี่ย 3.42 ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางและมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดในกระบวนการฝึกอบรมน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.36 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการฝึกอบรมพบว่าภาพรวมการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมของพนักงานแผนกแม่บ้านโรงแรมในเขตเมืองพัทยา ในด้านการฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.42 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าพนักงานแผนกแม่บ้านมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ (Workshop) มากที่สุด โดยมี

ค่าเฉลี่ย 3.46 ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาคือพนักงานแผนกแม่บ้านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตอบข้อซักถาม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.44 ระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลางและมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงาน (Presentation) หน้าห้องอบรมน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.40 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการติดตามและประเมินผลพบว่าภาพรวมการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมของพนักงานแผนกแม่บ้านโรงแรมในเขตเมืองพัทยาในด้านการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.39 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าพนักงานแผนกแม่บ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฝึกอบรมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.44 ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาคือพนักงานแผนกแม่บ้านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการฝึกอบรมของพนักงาน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.41 ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และมีการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการประเมินหลักสูตรการฝึกอบรมน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.35 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

5. ประสิทธิภาพในการบริการและการปฏิบัติหน้าที่หลังการฝึกอบรม

ผลการศึกษาพบว่าภาพรวมประสิทธิภาพในการบริการของพนักงานแผนกแม่บ้านโรงแรมในเขตเมืองพัทยา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการและการปฏิบัติหน้าที่หลังการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.67 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าประสิทธิภาพหลังการฝึกอบรมทำให้พนักงานแผนกแม่บ้านเห็นคุณค่าขององค์กร(Brand Equity) มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.77 รองลงมาคือการฝึกอบรมทำให้พนักงานแผนกแม่บ้านมีความจงรักภักดีในองค์กรในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.75 และการฝึกอบรมทำให้พนักงานแผนกแม่บ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการบริการโดยมีค่าเฉลี่ย 3.74

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 พนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยาที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมแตกต่างกันผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าเพศที่แตกต่างกัน พบว่าเพศที่แตกต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับสื่อบุคคลภายในองค์กรแตกต่างกัน

ความถี่ในการเปิดรับข่าวสาร	เพศ	*n*	$\bar{x}$	*SD*	*t*	Sig. (2-tailed)
การเปิดรับสื่อจากประเภทบุคคล	หญิง	263	3.52	1.19	1.714	0.308
	ชาย	137	3.32	1.10		

อายุงานที่แตกต่างกัน พบว่าอายุงานที่แตกต่างกันจะมีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านจากประเภทสื่อบุคคลแตกต่างกัน

ความถี่ในการเปิดรับข่าวสาร	อายุงาน	*n*	$\bar{x}$)	*SD*	*F*	Sig.
การเปิดรับสื่อจากประเภทบุคคล	น้อยกว่า 1 ปี	118	3.26	1.14	1.65	0.174
	1-5 ปี	153	3.54	1.15		
	6-10 ปี	50	3.56	1.18		
	11-15 ปี	38	3.54	1.11		
	มากกว่า 15 ปีขึ้นไป	41	3.50	1.27		
	รวม	400	3.45	1.16		

ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน พบว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันจะมีความถี่ในการเปิดรับระดับการศึกษากับความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านจากสื่อบุคคลไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปิดรับข่าวสารการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านจากสื่อประชาสัมพันธ์แตกต่างกัน พบว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจะมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์น้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับ ปวช./ มัธยมศึกษาตอนปลาย ปวส./ อนุปริญญา และปริญญาตรี และผู้ที่มีการศึกษาในระดับ ปวส./ อนุปริญญา จะมีการเปิดรับจากสื่อประชาสัมพันธ์น้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี

ความถี่ในการเปิดรับข่าวสาร	ระดับการศึกษา	*n*	$\bar{x}$	*SD*	*F*	Sig.
การเปิดรับสื่อจากประเภทบุคคล	มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า	84	3.54	1.24	0.909	0.459
		229	3.38	1.13		
	ปวช./มัธยมศึกษาตอนปลาย	64	3.46	1.18		
	ปวส./อนุปริญญา	14	3.79	0.93		
	ปริญญาตรี	9	3.74	1.98		
	รวม	400	3.45	1.16		

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรม

ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านจากสื่อกับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรมพบว่าความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านหลักสูตรการฝึกอบรมของพนักงานแผนกแม่บ้านที่มีต่อสื่อบุคคล และสื่อประชาสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อพนักงานมีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล และสื่อประชาสัมพันธ์มาก จะมีความพึงพอใจด้านหลักสูตรการฝึกอบรมของสื่อมากและความสัมพันธ์ที่พบนั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

เมื่อกล่าวสรุปภาพรวมของการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมจากสื่อมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านหลักสูตรการฝึกอบรมของสื่อดังนี้

ด้านสื่อบุคคล ระดับความพึงพอใจต่อสื่อบุคคลฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อระดับความพึงพอใจต่อสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ ด้านหลักสูตรการฝึกอบรมมากจะมีความถี่การเปิดรับข่าวสารในระดับมากเช่นกันและความสัมพันธ์นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

ด้านสื่อประชาสัมพันธ์ ระดับความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์ด้านหลักสูตรการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อระดับความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านหลักสูตรการฝึกอบรมมาก จะมีความถี่การเปิดรับข่าวสารในระดับมากเช่นกันและความสัมพันธ์นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมกับความพึงพอใจที่มีต่อวิทยากรพบว่าความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านวิทยากร ของพนักงานแผนกแม่บ้านที่มีต่อสื่อบุคคล และสื่อ

ประชาสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อพนักงานมีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล และสื่อประชาสัมพันธ์มาก จะมีความพึงพอใจด้านวิทยากรฝึกอบรมของสื่อมากและความสัมพันธ์ที่พบนั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

เมื่อกล่าวสรุปภาพรวมของการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมจากสื่อมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านวิทยากรฝึกอบรมของสื่อดังนี้

ด้านสื่อบุคคล ระดับความพึงพอใจต่อสื่อบุคคลด้านวิทยากรฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อระดับความพึงพอใจต่อสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ ด้านวิทยากรฝึกอบรมมาก จะมีความถี่การเปิดรับข่าวสารในระดับมากเช่นกันและความสัมพันธ์นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

ด้านสื่อประชาสัมพันธ์ ระดับความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์ด้านวิทยากรการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อระดับความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านวิทยากรฝึกอบรมมาก จะมีความถี่การเปิดรับข่าวสารในระดับมากเช่นกันและความสัมพันธ์นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม พนักงานแผนกแม่บ้านจากสื่อกับความพึงพอใจที่มีต่อสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่าความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของพนักงานแผนกแม่บ้านที่มีต่อสื่อบุคคล และสื่อประชาสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อพนักงานมีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล และสื่อประชาสัมพันธ์มาก จะมีความพึงพอใจด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของสื่อมากและความสัมพันธ์ที่พบนั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

เมื่อกล่าวสรุปภาพรวมของการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมจากสื่อมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของสื่อดังนี้

ด้านสื่อบุคคล ระดับความพึงพอใจต่อสื่อบุคคลด้านวิทยากรฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อระดับความพึงพอใจต่อสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมาก จะมีความถี่การเปิดรับข่าวสารในระดับมากเช่นกันและความสัมพันธ์นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

ด้านสื่อประชาสัมพันธ์ ระดับความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์ด้านหลักสูตรการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อระดับความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมาก จะมีความถี่การเปิดรับข่าวสารในระดับมากเช่นกันและความสัมพันธ์นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

โดยความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมกับความพึงพอใจที่มีต่อสื่อโดยรวมพบว่าความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจด้านสื่อของพนักงานแผนกแม่บ้านที่มีต่อสื่อบุคคล และสื่อประชาสัมพันธ์โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อพนักงานมีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล และสื่อประชาสัมพันธ์โดยรวมมาก จะมีความพึงพอใจต่อสื่อมากและความสัมพันธ์ที่พบนั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

เมื่อกล่าวสรุปภาพรวมของการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม จากสื่อมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของสื่อดังนี้

ด้านสื่อบุคคล ระดับความพึงพอใจต่อสื่อบุคคลโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อระดับความพึงพอใจต่อสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจมาก จะมีความถี่การเปิดรับข่าวสารในระดับมากเช่นกันและความสัมพันธ์นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

ด้านสื่อประชาสัมพันธ์ ระดับความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์โดยรวมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อระดับความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจมาก จะมีความถี่การเปิดรับข่าวสารในระดับมากเช่นกันและความสัมพันธ์นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

สมมติฐานการวิจัยที่ 3 ความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรม

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจหลักสูตรการฝึกอบรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม พบว่าระดับความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อพนักงานมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมมาก จะมีระดับความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมมากและความสัมพันธ์ที่พบอยู่นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

เมื่อกล่าวสรุปภาพรวมของระดับความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการฝึกอบรมดังนี้

ด้านการฝึกอบรม ระดับความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วน ร่วมด้านการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือเมื่อระดับความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการฝึกอบรมมาก จะมีส่วนร่วมในระดับมากเช่นกันและความสัมพันธ์นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

โดยความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมโดยรวมพบว่า ระดับความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนก แม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยาโดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมโดยรวม

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจต่อวิทยากรการฝึกอบรมพนักงานแผนก แม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม พบว่าระดับความพึงพอใจต่อวิทยากรฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความ สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อพนักงานมีความ พึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมจากด้านวิทยากรมาก จะมีระดับความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมมากและความสัมพันธ์ที่พบอยู่นั้นอยู่ในระดับต่ำมาก

เมื่อกล่าวสรุปภาพรวมของระดับความพึงพอใจต่อวิยากรการฝึกอบรมของพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมดังนี้

ด้านวิทยากร ระดับความพึงพอใจต่อวิทยากรฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อระดับความพึงพอใจ

ต่อวิทยากรฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมมาก จะมีส่วนร่วมในระดับมากเช่นกันและความสัมพันธ์นั้นอยู่ในระดับต่ำ

โดยความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจวิทยากรการฝึกอบรม พบว่าระดับความพึงพอใจต่อระดับความพึงพอใจวิทยากรการฝึกอบรมพนักงานแผนก แม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยาต่อการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมโดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริการหลังการฝึกอบรมโดยรวม

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจต่อสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าระดับความพึงพอใจต่อสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อพนักงานมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรม จากด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมาก จะมีระดับความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมกับหลักสูตรการฝึกอบรมมากและความสัมพันธ์ที่พบอยู่นั้นอยู่ในระดับต่ำ

เมื่อกล่าวสรุปภาพรวมของระดับความพึงพอใจต่อสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมดังนี้

ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ระดับความพึงพอใจสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก กล่าวคือเมื่อระดับความพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมาก จะมีส่วนร่วมในระดับมากเช่นกันและความสัมพันธ์นั้นอยู่ในระดับต่ำ

โดยความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจต่อสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกฝึกอบรมพนักงานแผนก แม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมโดยรวมพบว่าระดับความพึงพอใจต่อสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกฝึกอบรมพนักงานแผนก แม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยาโดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริการหลังการฝึกอบรมโดยรวม

ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยาโดยรวม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมโดยรวมพบว่าระดับความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยาโดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมโดยรวม

สมมติฐานการวิจัยที่ 4 การมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริการ

ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมโดยรวมกับประสิทธิภาพในการบริการหลังการฝึกอบรมโดยรวมพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมในเขตเมืองพัทยาโดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริการหลังการฝึกอบรมโดยรวม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่าโรงแรมควรให้ความสำคัญในการพัฒนาการสื่อสารให้ทันสมัย ชัดเจนมีความต่อเนื่องจะสามารถสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นได้ เพราะพนักงานแผนกแม่บ้านมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมจากสื่อบุคคลหรือเพื่อนร่วมงานมากที่สุด จึงเป็นสื่อที่สามารถสร้างการจดจำและความประทับใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับสื่อประชาสัมพันธ์มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการสนใจเข้าร่วมการฝึกอบรมผ่าน

อินเตอร์เน็ตมากที่สุด ควรให้ความสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เนื่องจากเป็นสื่อที่ปัจจุบันได้ถูกพัฒนาให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำรงชีวิตในเชิงลึกให้มากขึ้น

2. จากผลการวิจัย พบว่า การประสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารข้อมูลให้แก่พนักงานตรงตามความต้องการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้มากยิ่งขึ้นเนื่องจากว่าภาพรวมพนักงานมีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ แต่การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงมีผลต่อความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมให้มากขึ้นต่อไป

3. จากผลการวิจัย พบว่า พนักงานแผนกแม่บ้านที่มีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมยิ่งมากเท่าใดยิ่งทำให้พนักงานสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่ายรวมถึงการเพิ่มยอดขายและชื่อเสียงต่อโรงแรมและทำให้สามารถแข่งขันในธุรกิจได้ดีมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสำรวจไปยังโรงแรมในเขตการท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อจะได้ข้อมูลที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา และให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ศึกษาข้อมูลต่างๆ ในเชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการของโรงแรมในเขตเมืองพัทยา รวมทั้งคุณประโยชน์ของการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานแผนกแม่บ้าน เพื่อที่จะได้ส่งเสริม และสนับสนุน เพื่อรองรับนักเที่ยวจากนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพดังจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

3. ควรมีการขยายกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ให้กว้างขึ้น โดยให้ครอบคลุมกลุ่มวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการโรงแรม เพื่อจะได้นำผลการศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบและใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จงกลนี ชุติมาเทวินทร์. (2544). *การฝึกอบรมเชิงพัฒนา.* กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.

จิตตินันท์ นันทไพบูลย์. (2551). *จิตวิทยาการบริการ.* กรุงเทพฯ: วี พรี้นท์ (1991).

ฐิรชญา มณีเนตร. (2553). *ไทยศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ณรงค์ วารีชล. (2550). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่ "เมืองน่าอยู่: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี.* ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

เดโชชัย ดวงพัตรา. (2555). *การสำรวจความเตรียมพร้อมในการรับมือกับการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของธุรกิจซอฟแวร์ในประเทศไทย.* ม.ป.ท.

ยุพาวรรณ วรรณวาณิชย์. (2548). *การจัดการการตลาดบริการ.* กรุงเทพฯ: แสงดาว.

Yamane, T. (1967). *Taro Statistic: An Introductory Analysis.* New York: Harper & Row.

คุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1*

The Quality of work life Affecting the Organizational Commitment of School Teacher Under The Office of Phetchaburi Primary Educational Service Area 1

วีรยุทธ โลมพันธ์**
สมศรี ทองนุช***
สุรัตน์ ไชยชมภู****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 1 จำนวน 265 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในโรงเรียน มีอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .30-.82 และค่าความเชื่อมั่น .95 และแบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .74 - .87 และค่าความเชื่อมั่น .97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณและสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับสูง
2. ความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .801 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ คุณภาพชีวิตการทำงานจำนวน 4 ตัวแปร ประกอบด้วย ด้านลักษณะการทำงานอยู่บนรากฐานของกฎหมาย ด้านความสมดุลของชีวิตในภาพรวม ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน และด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียนได้ร้อยละ 68.88 โดยสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

---

*วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สมการณ์พยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y}$ = 0.660 + 0.316 (X_6) + 0.217 (X_7) + 0.191 (X_4) + 0.164 (X_8)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$ = 0.338 (Z_6) + 0.230 (Z_7) + 0.197 (X_4) + 0.186 (X_8)

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตการทำงาน/ ความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอน/ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

Abstract

The purpose of this research was to investigate the quality of work life that affected the organizational commitment of school teachers under the Office of Phetchaburi Primary Education Service Area 1.

The sample consisted of 265 teachers under the Office of Phetchaburi Primary Education Service Area 1. The research instrument was a five rating scale questionnaire. The questionnaire on the teacher’s quality of work life had a discriminative power of .30-.82 and reliability at .95. The questionnaire on the teacher's organizational commitment of school had a discriminative power of .74-.87 and reliability at .97. The data were analyzed by using a computer program for mean ($\bar{X}$), standard deviation (*SD*), correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The findings were as follows:

1. The teacher’s quality of work life were rated at high level.
2. The teacher's organizational commitment of school were rated at high level.
3. The relationship between the teacher's quality of work life and teacher’s organizational commitment of school as a whole were found at high level (.801) with significance at .01 level.
4. The results of analysis of the quality of work life affecting teacher's organizational commitment of school were that the predictors of quality of work life consisted of four variables. They were working based on law, equilibrium of life space, growth and security and social relevance. All variable predicators were accounted for 68.88 percent. These could be formed as the regression equations of raw score and standardized score as follows:

The Regression Equation of Raw Score:

$\hat{Y}$ = 0.660 + 0.316 (X_6) + 0.217 (X_7) + 0.191 (X_4) + 0.164 (X_8)

The Regression Equation of Standardized Score:

$\hat{Z}$ = 0.338 (Z_6) + 0.230 (Z_7) + 0.197 (X_4) + 0.186 (X_8)

บทนำ

ครู เป็นอาชีพที่หลายคนยกย่องให้เกียรติ แต่ก็มีอีกหลายคนที่กล่าวว่า เป็นอาชีพสุดท้ายที่จะเลือกหากเลือกได้ เพราะครูทั้งจน ทั้งทำงานหนัก และเงินเดือนน้อย (คุรุชน วงการครู, 2554, บทคัดย่อ) และยิ่งในสังคมปัจจุบันที่เป็นสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยเงินตรา เงินเดือนอันน้อยนิดของบรรดาครูอาจจะไม่พอใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เมื่อรายรับไม่สมดุลกับรายจ่าย สิ่งที่ตามมาก็คือการกู้หนี้ยืมสินนั่นเอง (สายพิน แก้วงามประเสริฐ, 2555) ในขณะเดียวกัน ครู ถือว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาของประเทศ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน หลายประเทศที่พัฒนาแล้วได้ให้ความสำคัญกับครู โดยถือว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการสร้างอนาคตของชาติ (อรทัย ม่วงเพชร, 2553) อาชีพครูต้องทำงานและรับผิดชอบในตัวนักเรียน จึงมีความสัมพันธ์กับเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง คือ การเรียนการสอน การปฏิบัติตนตามหน้าที่ และทางอ้อม คือ การถ่ายทอดวัฒนธรรม บุคลิกภาพ การเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน (เทพกร พิทยาภินันท์, 2545) ดังนั้น การเป็นครูนั้นไม่เพียงแต่จะต้องมีความรู้ทางวิชาการเพื่อจะสอนนักเรียนเท่านั้นแต่ครูยังจะต้องเป็นผู้ช่วยนักเรียนให้พัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญา บุคลิกภาพ อารมณ์ และสังคมด้วย (วศิน มาเตี่ยง, 2554) อีกทั้งครูยังต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเทคโนโลยีที่มีการนำเอาแทบเลตมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้เรียนจะเรียนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย มีความก้าวหน้าและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากและรวดเร็วขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูจึงต้องพร้อมที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองให้ทันยุคที่เปลี่ยนไป (สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ, 2553)

สภาพปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าปัญหาสำคัญของครูที่มีการกล่าวถึงมาตลอดโดยเฉพาะปัญหารายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในปัจจุบัน ส่งผลไปสู่ปัญหาหนี้สินครู ปัญหาคุณภาพชีวิต และขวัญกำลังใจของครู ก่อให้เกิดปัญหาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนที่ต่ำลง ปัญหาความศรัทธาในวิชาชีพครูและปัญหาภาระงานที่ครูส่วนใหญ่ต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งของเวลาสอนตามปกติไปกับภาระงานพิเศษอย่างอื่นนอกเหนือจากการสอน ยังคงเป็นปัญหาสำหรับครูส่วนใหญ่และยังคงมิได้รับการแก้ไขให้หมดสิ้นไปจากการปฏิบัติงานของครูในปัจจุบันและในปีงบประมาณ 2556 ได้มีบุคลากรในกระทรวงศึกษาธิการจำนวน 12,801 คน ซึ่งมากที่สุดที่เข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด ประจำปีงบประมาณ 2556 รองลงมา คือ กระทรวงกลาโหม 4,784 คน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 3,282 คน ตามลำดับ สำหรับในปีงบประมาณ 2555 มีข้าราชการที่มีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการ 33,751 คน แต่มีผู้เข้าร่วมจำนวน 21,461 คน โดยกระทรวงศึกษาธิการ มีข้าราชการเข้าร่วมโครงการสูงสุด 9.118 คน (อิสราภรณ์ รัตนคช, 2555) จากข้อมูลเบื้องต้นทำให้เห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการมีจำนวนข้าราชการครูที่ประสงค์ที่จะเกษียณอายุราชการก่อนกำหนดเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้รับจัดสรรคืนมาไม่ครบทำให้สูญเสียอัตรากำลังไปทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนครู อีกทั้งส่วนใหญ่ครูที่อยู่โรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดาร ขอย้ายออกจากพื้นที่ไปอยู่โรงเรียนที่อยู่ขนาดใหญ่หรือโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองซึ่งการย้ายที่ว่านี้ก็มีทั้ง การขอไปช่วยราชการก่อน และการโยกย้ายปกติประจำปี จะเห็นได้ว่า ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนเป็นปัจจัยที่มีค่าและมีความสำคัญที่สุดที่จะทำให้การจัดการศึกษา และสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น นอกจากความรู้ความสามารถของครูแล้วนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือสร้างแรงจูงใจให้ครูพร้อมที่จะทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจให้กับการทำงาน สร้างความรู้สึกของครูให้แสดงว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน มีทัศนคติที่ดี มีความศรัทธา มีความซื่อสัตย์และมีความภาคภูมิใจในโรงเรียนที่ตนปฏิบัติงานอยู่ ความพยายามที่จะทำงานเพื่อให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมาย พยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน ตลอดจนมีความปรารถนาที่แน่วแน่อันจะดำรงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกของโรงเรียนนั้นตลอดไป

รายงานประจำปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 (2557, หน้า 37) พบว่า ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 คือ ปัญหาจากโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนของครูที่ไม่เพียงพอ เพราะนอกจากงานหลักที่เป็นงานสอนแล้ว ครูยังต้องรับทำภาระงานต่าง ๆ ที่มีมาก เช่น งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานพัสดุอาคารสถานที่ งานวัดและประเมินผล งานการเงินและสวัสดิการ งานอนามัย งานประชาสัมพันธ์ งานธุรการโรงเรียน งานบรรณารักษ์ งานปกครอง งานอาหารกลางวัน การตรวจเวรยาม และการทำงานนอกสถานที่ เหมือนกับโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ทำให้ครูที่ทำงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดเล็กนี้ เกิดความท้อ และเหนื่อยหน่ายใจ ทำให้คุณภาพของชีวิตของครูแย่ลงในหลาย ๆ ด้าน จนอยากที่จะลาออก หรือเกษียณอายุราชการก่อนเวลากันเร็วขึ้น อีกทั้งด้วยความเหนื่อยในหลาย ๆ ด้าน ทำให้ครูที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดเล็กเกิดความไม่ผูกพันกับโรงเรียน ไม่มีความภาคภูมิใจในโรงเรียนที่ตนปฏิบัติงานอยู่ ทำให้เกิดการย้ายโรงเรียน หรือขอลาไปช่วยงานราชการที่อื่นบ่อยมากขึ้น ส่งผลให้โรงเรียนนั้น ๆ ขาดบุคลากรที่จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

จากปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียน มีความสนใจในข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้บริหารการศึกษานำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของครู รวมถึงสร้างความผูกพันต่อองค์การของครู ให้สอดคล้องกับพันธกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ในการมุ่งมั่นพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่มืออาชีพ และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคลากร อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานของครู และสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1
3. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 มีขอบเขตเนื้อหา ดังต่อไปนี้ 1) คุณภาพชีวิตการทำงาน ใช้แนวคิดของฮิวส์และคัมมิงส์ (Huse & Cummings, 1985, pp. 198-200) ประกอบด้วย 1.1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม 1.2) สิ่งแวดล้อม ที่ทำงาน ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย 1.3) การพัฒนาความสามารถส่วนบุคคล 1.4) ความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน 1.5) การบูรณาการทางสังคม 1.6) ลักษณะการทำงานอยู่บนรากฐานของกฎหมาย 1.7) ความสมดุลของชีวิตในภาพรวม 1.8) ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม 2) ความผูกพันต่อองค์การของครู ซึ่งใช้แนวคิดของอัลเลนและเมเยอร์ (Allen & Meyer, 1990, pp. 1-18) ประกอบด้วย 2.1) ความผูกพันทางด้านจิตใจ 2.2) ความผูกพันทางด้านการคงอยู่ 2.3) ความผูกพันทางด้านหน้าที่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จำนวน 852 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จำนวน 265 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้วทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) ตามรายอำเภอ แล้วจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 แยกเป็น 8 ด้าน ซึ่งดัดแปลงเครื่องมือวิจัยมาจาก ภัทร์ศยา จันทราวุฒิกร (2557, หน้า 126-130) โดยประเภทของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ สูงที่สุด สูง ปานกลาง ต่ำ และ
ต่ำที่สุด จำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 แยกเป็น 3 ด้าน ซึ่งดัดแปลงเครื่องมือวิจัยมาจาก ปิยาพร ห้องแซง (2555, หน้า 215-216) โดยประเภทของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 15 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างและหาค่าคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลำดับขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน
2. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์การทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. นำแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลต่าง ๆ มาสร้างเป็นแบบสอบถามเสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหาและภาษาที่ใช้
4. เสนอแบบสอบถามต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง (Validity) ของเนื้อหาการใช้ภาษา และโครงสร้าง
5. นำแบบสอบถามที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 คัดเลือกไว้สามารถใช้ได้
6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลอง (Try-out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

7.1 การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item discrimination) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation) ระหว่างค่าเฉลี่ยรายข้อกับค่าเฉลี่ยรวมของแบบสอบถามแต่ละด้าน (Item-total correlation) คัดเลือกข้อที่มีอำนาจจำแนก r = .20 ขึ้นไป เป็นแบบสอบถามที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้จริงในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 30-35) และได้ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม ดังนี้

7.1.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .30 - .82

7.1.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .74 - .87

7.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990, pp. 202-204) ซึ่งจะต้องมีค่าความเชื่อมั่น .85 ขึ้นไป และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละตอน ดังนี้

7.2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .95

7.2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .97

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำหนังสือรับรองจากฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง 265 ฉบับ ได้รับคืนทั้งสิ้น 265 ฉบับ
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนแต่ละฉบับเพื่อนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ผลของคุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 สถิติที่ใช้คือ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
2. การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ผลของความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 สถิติที่ใช้คือ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
3. การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 “คุณภาพชีวิตการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี
เขต 1” สถิติที่ใช้คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation)
4. การวิเคราะห์ถดถอยพหูคูณ (Multiple regression analysis) เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ k ตัว (X_1 , X_2 , X_3 , ... , X_k) ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม Y โดยที่ความสัมพันธ์อยู่ในรูปเชิงเส้น จะได้สมการถดถอยพหูคูณ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง Y และ X_1 , X_2 , X_3 , ... , X_k (กัลยา วานิชย์ปัญญา, 2550, หน้า 292)

สรุป

การวิจัย คุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 สรุปผลได้ ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับสูง

2. ความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงาน กับความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 พบว่า
ตัวแปรพยากรณ์ คุณภาพชีวิตการทำงานทั้ง 4 ด้าน สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียนได้ดีที่สุด โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ของคุณภาพชีวิตการทำงานทั้ง 4 ด้าน มีค่าเท่ากับ 0.830 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.660 + 0.316\ (X_6) + 0.217\ (X_7) + 0.191\ (X_4) + 0.164\ (X_8)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.338\ (Z_6) + 0.230\ (Z_7) + 0.197\ (X_4) + 0.186\ (X_8)$$

อภิปรายผล

จากการวิจัยคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 พบว่า

1. คุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนบริหารงานตามพันธกิจของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ที่กล่าวว่า มุ่งมั่นพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่มืออาชีพ และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคลากร และส่งเสริม สนับสนุน นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการบริหารองค์กรและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1, 2557, หน้า 33-34) โดยผู้บริหารมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถของครูและบนรากฐานของกฎหมาย จัดสวัสดิการให้กับครูทุกคนเท่าเทียมกัน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้ทักษะในการทำงานโดยการจัดอบรม สัมมนา และเปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามความสามารถด้วยความยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ อีกทั้งมีการมอบหมายงานให้ครูที่พอเหมาะ ทำให้ครูมีเวลาที่เหมาะสมทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ทำให้ครูรู้สึกพึงพอใจในการปฏิบัติงานในองค์กรนี้ จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้คุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับ งานวิจัยของรัชนีวรรณ ไม้สุวรรณกุล (2548) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการ พบว่า พนักงานระดับปฏิบัติการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานทุกด้าน โดยรวมอยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของถนอมศรี แดงศรี (2551) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การและผลการ

ปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ โรงพยาบาลชั้นนำของรัฐแห่งหนึ่ง พบว่า พยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมระดับดีมาก

2. ความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากครูได้รับโอกาสให้ปฏิบัติงานพิเศษที่สำคัญอยู่เสมอ ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจและเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ มีความผูกพันและจงรักภักดีต่อตำแหน่งหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายและไม่ต้องการจะเปลี่ยนงานบ่อย ๆ เพราะตระหนักถึงความยากลำบากในการหางานใหม่ ทำให้รู้สึกว่าควรจะอยู่กับองค์กรต่อไป จากเหตุผลดังกล่าว ส่งผลให้ความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจี อุศศิลป์ศักดิ์ (2546) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การ ของพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการพยากรณ์ความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กร คือ ด้านความภูมิใจในองค์กรคุณภาพชีวิตในการทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของกอบสุข อินทโชติ (2554) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานในบริษัทผลิตชิ้นส่วนอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งหนึ่ง ในนิคมอุตสากหรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี พบว่า ความผูกพันต่อองค์การของพนักงานในบริษัทผลิตชิ้นส่วนอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งหนึ่ง ในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากในการปฏิบัติงาน ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ได้รับเงินเดือน ค่าตอบแทน ที่เหมาะสมตามความรู้ความสามารถ มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ครูได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียนสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันจากเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้ครูมีความรู้สึกภาคภูมิใจ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน เนื่องจากครูมีโอกาสได้เข้าร่วมในการประชุมทำให้ทราบทั้งปัญหาและแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน ทำให้ครูมีความตั้งใจในการทำงาน เพื่อให้องค์การพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้คุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาสินี เจนวณิชสถาพร (2555) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการ กลุ่มบริษัทโทเรในประเทศไทย พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการ กลุ่มบริษัทโทเรในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของถนอมศรี แดงศรี (2551) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การและผลการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการโรงพยาบาลชั้นนำของรัฐแห่งหนึ่ง พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การของครูได้ดีที่สุด จำนวน 4 ตัว ได้แก่ ด้านลักษณะการทำงานอยู่บนรากฐานของ

กฎหมาย ด้านความสมดุลของชีวิตในภาพรวม ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน และด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม โดยมีรายละเอียดการอภิปรายรายด้าน ดังนี้

4.1 ด้านลักษณะการทำงานอยู่บนรากฐานของกฎหมาย ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดในสมการพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน ทั้งนี้ เนื่องจากหน่วยงานหรือองค์การใดบริหารงานที่อยู่บนพื้นฐานของกฎ ระเบียบ ย่อมทำให้การปฏิบัติงานนั้นราบรื่น เหมือนมีหางเสือในการนำทางดังที่ อิสราภรณ์ รัตนคช (2551, หน้า 61) กล่าวว่า ลักษณะการทำงานอยู่บนรากฐานของกฎหมาย จะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นระเบียบเรียบร้อยและเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ในการบริหารจัดการที่มีความยุติธรรม มีการปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเหมาะสม ทำให้สมาชิกขององค์การมีความพอใจในระบบการพิจารณาความดีความชอบหรือระบบการเลื่อนตำแหน่ง ก็มีแนวโน้มที่สมาชิกจะอยู่กับองค์การมากขึ้น จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้คุณภาพชีวิตการทำงานด้านลักษณะการทำงานอยู่บนรากฐานของกฎหมาย ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

4.2 ด้านความสมดุลของชีวิต ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ทั้งนี้ เนื่องจากคนวัยทำงานต้องการสร้างสมดุลยภาพระหว่างชีวิตกับงาน เพื่อส่งผลให้ชีวิตของเราเป็นชีวิตที่มีคุณค่า เป็นที่แน่นอนว่าในด้านชีวิตส่วนตัว ทุกคนต่างมุ่งหวังจะอาศัยอยู่ในสังคมที่มีคุณภาพและมีมิตรภาพให้แก่กัน มีความอบอุ่น มีความปลอดภัย มีครอบครัวที่ดี มีความรัก มีเวลาให้แก่กัน ดังที่ ศิรภัสสร วงศ์ทองดี (2552, หน้า 1) กล่าวว่า สมดุลยภาพระหว่างชีวิตส่วนตัวและการทำงานจะช่วยให้เกิดความอยู่ดีกินดี มีสุขภาวะในชีวิตซึ่งส่งผลและมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดความสำเร็จ ความมั่นคง และความก้าวหน้าขององค์กรและสังคมในที่สุด นอกจากนี้งานและชีวิต เป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตแบบมนุษย์ ทั้งงานและชีวิตเปรียบเสมือนหน้าทั้งสองด้านของเหรียญที่จะต้องเกิดควบคู่กันไป ในเวลา 24 ชั่วโมง คนเราจะต้องจัดสรรแบ่งเวลาให้งานและชีวิตอย่างเหมาะสม ดังที่บูแคนัน (Buchanan, 1974, pp. 533-545) กล่าวว่า ความผูกพันเป็นทัศนคติที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์การไม่ว่าจะเป็นแบบใด เพราะความผูกพันเป็นตัวเชื่อมระหว่างความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์กับจุดมุ่งหมายขององค์การ ซึ่งการเชื่อโยงนี้สามารถแสดงออกได้ทางพฤติกรรมและความรู้สึกโดยที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์การและเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งที่ดีขององค์การ รวมทั้งลดการควบคุมหรือสิ่งที่จะมากระทบจากภายนอกอีกด้วย จากเหตุผลดังกล่าวทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความสมดุลของชีวิตในภาพรวมส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

4.3 ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ทั้งนี้ เนื่องจากทุกคนย่อมมีความต้องการที่จะเจริญเติบโตก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่ตนทำงานอยู่ ดังนั้น บุคลากรมีความต้องการอยู่เสมอและจะแสวงหาวิถีทางที่จะบรรลุความต้องการนั้น ความก้าวหน้าในงานเป็นความปรารถนาของผู้ปฏิบัติงานทุกคนที่อยากมีตำแหน่งสูงขึ้นรับผิดชอบมากขึ้น ดังนั้น สถานะและตำแหน่งงานในอนาคตก็เป็นสิ่งจูงใจอีกอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ดังนั้น หน่วยงานหรือองค์การใดที่ส่งเสริมความก้าวหน้าให้กับบุคลากร โดยการจัดอบรมสัมมนา หรือเปิดโอกาสให้ศึกษาต่อ มีการประเมินความดีความชอบตามความรู้ความสามารถด้วยความเป็นธรรม ย่อมทำให้บุคลากรอยากทำงานในหน่วยงานนั้น ๆ ต่อไป จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 สอดคล้องกับอิสราภรณ์ รัตนคช (2555) พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน

ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์การ เนื่องจากการที่ผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสที่จะก้าวหน้าได้รับการเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่งภายในหน่วยงาน ได้รับโอกาสในการขยายขีดความสามารถ การพัฒนาทักษะความรู้ ได้รับการสนับสนุนจากองค์การ จะทำให้พนักงานเกิดความจงรักภักดี มีความผูกพันต่อองค์การ

4.4 ด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ทั้งนี้ เนื่องจากครูมีบทบาทในการปฏิบัติงานในสังคม เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ปกครองกับภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน หรือหน่วยงานที่ใกล้เคียงกับโรงเรียนอยู่เป็นประจำ ส่งผลให้ครูรู้สึกอบอุ่นที่ได้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาและชุมชน จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้คุณภาพชีวิตการทำงานด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธินี เดชะตา (2551) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานบริษัทปูนซีเมนต์ไทยจำกัด (มหาชน) พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การ คือ ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. คุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

1.1 ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ผู้บริหารควรเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนด้านการเงินให้แก่ครูในโรงเรียน เพราะเงินเดือนที่ครูได้รับไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพในแต่ละเดือน

1.2 ด้านสิ่งแวดล้อมที่ทำงานถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ผู้บริหารควรมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์พร้อมสำหรับปฏิบัติงาน

1.3 ด้านการพัฒนาความสามารถส่วนบุคคล ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนในโรงเรียน ทุกท่านได้ปฏิบัติงานพิเศษอยู่เสมอ ไม่เลือกเจาะจงแต่เพียงผู้เดียว

1.4 ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน ผู้บริหารควรมอบหมายตำแหน่งงานโดยคัดเลือกครูผู้สอนที่ทำงานดี มีความสามารถเพื่อให้ครูมีความภูมิใจ มั่นใจ และพร้อมที่จะก้าวไปสู่ตำแหน่งที่สูงกว่าได้ตามลำดับ

1.5 ด้านการบูรณาการทางสังคม ผู้บริหารควรจัดรางวัลเชิดชูเกียรติให้แก่ครูผู้สอนที่ทำงานดี เป็นตัวอย่างแก่เพื่อนครูที่ทำงาน เพื่อที่จะให้เพื่อนครูที่ร่วมงาน เห็นว่าครูที่ทำได้รับรางวัลเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน เหมาะสมที่ตนจะนำมาเป็นแบบอย่าง

1.6 ด้านลักษณะการทำงานอยู่บนรากฐานของกฎหมาย ผู้บริหารควรมีความเป็นธรรมเป็นกลางเมื่อมีครูได้รับความเดือดร้อน และเรียกร้องขอรับความเป็นธรรมในการร้องทุกข์ ร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชา

1.7 ด้านความสมดุลของชีวิตในภาพรวม ผู้บริหารควรมอบหมายงานที่เหมาะสมทั้งปริมาณและเวลา แก่ครูผู้สอน ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป เพราะจะทำให้ครูปฏิบัติงานได้เสร็จทันเวลาและมีคุณภาพ

1.8 ด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้เผยแพร่ ผลงานการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ชุมชน มีความมั่นใจในตัวของครูผู้สอนแต่ละท่าน

2. ความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

2.1 ด้านจิตใจ ผู้บริหารมีควรพัฒนาระบบการบริหารงาน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ครูมีความรู้สึกชื่นชอบระบบของหน่วยงาน และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายงานที่ปฏิบัติอยู่

2.2 ด้านการคงอยู่ ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับครูผู้สอน หรือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนให้กับครูผู้สอน เพื่อให้ครูมีความรู้สึกรัก และผูกพันกับองค์การ เพราะ เมื่อครูมีโอกาสที่ก้าวหน้าเป็นที่รู้จักครูจะแนะนำให้บุคคลอื่นเข้ามาทำงานในโรงเรียนนี้

2.3 ด้านหน้าที่ ผู้บริหารควรสร้างความมั่นใจในความก้าวหน้าในหน้าที่การงานให้กับครู ให้ครูคิดว่าโรงเรียนแห่งนี้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานที่ดีที่สุด ที่ครูจะเลือกปฏิบัติงานและคิดว่าอนาคตของโรงเรียน คือ อนาคตของตัวครู

3. จากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูที่สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน โดยเรียงลำดับค่าสูงสุด ได้แก่ ด้านลักษณะการทำงานอยู่บนรากฐานของกฎหมาย ด้านความสมดุลของชีวิตในภาพรวม ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน และด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม ผู้บริหารควรศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน เพื่อให้ครูเกิดความรู้สึกรัก และต้องการทำงานในองค์กรนี้ต่อไปจนเกษียณอายุราชการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม เรื่อง เงินเดือนที่ครูผู้สอนได้รับไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพในแต่ละเดือน

2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาความผูกพันต่อองค์การของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ด้านจิตใจ เรื่อง ครูผู้สอนไม่มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายงานที่ปฏิบัติอยู่

3. ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับประสิทธิผลในการทำงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์ปัญญา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กอบสุข อินทโชติ. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานในบริษัทผลิตชิ้นส่วนอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งหนึ่ง ในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี.* งานนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์, คณะการจัดการและการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยบูรพา.

คุรุชน วงการครู. (2554). *อาชีพครู ผู้รับใช้ที่ถูกประณาม.* เข้าถึงได้จาก http://www.seal2thai.org/kru/kru022.htm.

ถนอมศรี แดงศรี. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การและผลการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ โรงพยาบาลชั้นนำของรัฐแห่งหนึ่ง.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เทพกร พิทยาภินันท์. (2545). *การพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กรณีศึกษา : โรงเรียนทุ่งยางแดงพิทยาคม โรงเรียนศิริราษฎร์สามัคคี และโรงเรียนสุวรรณไพบูลย์ สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดปัตตานี.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

ปิยาพร ห้องแซง. (2555). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน สาขาธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภัทร์ศยา จันทราวุฒิกร. (2557). *คุณภาพชีวิตการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสระบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัชนีวรรณ ไม้สุวรรณกุล. (2548). *คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ: กรณีศึกษา บริษัทผลิตและจัดจำหน่ายสินค้าบริโภค.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รุจี อุศศิลป์ศักดิ์. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การ ของพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในอำเภอเมืองเชียงใหม่.* การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วศิน มาเตี่ยง. (2554). *ความเป็นครู.* เข้าถึงได้จาก http://english2009.exteen.com/0110104/entry-1

วิลาสินี เจนวณิชสถาพร. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการกลุ่มบริษัทโทเรในประเทศไทย.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประกอบการ, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศิรภัสสร วงศ์ทองดี. (2552). *การสร้างสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน.* กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

สายพิน แก้วงามประเสริฐ. (2555). *คะแนนโอเน็ต ชี้วัดคุณภาพการศึกษาได้จริงหรือ.* เข้าถึงได้จาก http://www.matichon.co.th/news_detail. php?newsid=1333637741.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. (2557). *รายงานประจำปี การบริหารงานบุคคลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2557.* เพชรบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1.

สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. (2553). การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาสู่ “ครูมืออาชีพ” ใน สุดาพร ลักษณียนาวิน (บรรณาธิการ) *การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงสมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สุธินี เดชะตา. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานบริษัทปูนซีเมนต์ไทยจำกัด (มหาชน).* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อรทัย ม่วงเพชร. (2553). *ครูกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง.* เข้าถึงได้จาก https://www.gotoknow.org/posts/391555

อิสราภรณ์ รัตนคช. (2555). *ข้าราชการแห่เออร์รี่รีไทร์คลังเท 7.5 หมื่นล้านถ่ายเลือด.* เข้าถึงได้จาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1346897017.

Allen, N. J., & Mayer, J. P. (1990). The measurement and antecedent of affective, Continuance and Normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology, 63*(1), 1-18.

Buchanan, H. B. (1974). Building organization commitment the socialization of managers in work organization. *Administrative Science Quarterly, 19*(4), 533-545.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York : Harper Collins.

Huse, E. F., & Cumming, T. G. (1985). *A Organization Development and Change.* New York: West Publishing Company.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607-610.

รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล*

The Model of Administration and Management According of Phrapariyattidhamma School in North Eastern to The Principles Good Governance

รัชณีย์ เจริญนนท์**
พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์***
พระครูสังฆรักษ์ไชยรัตน์ ชยรตโน***
เอนก ศิลปะนิลมาลย์****
อุดม พิริยสิงห์*****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล 2) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปีงบประมาณ 2555 จำนวน 276 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ตามสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการ ของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ =3.65, SD= 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความโปร่งใส ($\overline{X}$ =3.87, SD= 0.91) และรองลงมา คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\overline{X}$ =3.75, SD= 0.86) ด้านหลักความคุ้มค่า ($\overline{X}$ =3.70, SD= 0.84) การบริหารงานวิชาการ ($\overline{X}$ =3.66, SD= 0.83) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ($\overline{X}$ =3.44, SD= 0.85)

รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลัก ธรรมาภิบาล ทุกองค์ประกอบและทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 เพื่อให้ผลการดำเนินงานวิจัยที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกร่วมกับการประชุมกลุ่มย่อยและผลการวิจัยน่าจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาได้ ซึ่งจะเห็นได้จากรูปแบบที่ได้สร้างขึ้น สามารถนำไปศึกษาวิจัยเป็นรูปแบบเทียบเคียงใช้กับสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งภาครัฐและเอกชนได้

---

*รายงานการวิจัยโครงการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
**เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
***อาจารย์ประจำหลักสูตร (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
****อาจารย์ประจำหลักสูตร (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
*****อาจารย์ประจำหลักสูตร (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ/ หลักธรรมาภิบาล/ โรงเรียนพระปริยัติธรรม/ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the situation and pattern of the administration, based on the principle of good governance, of Buddhist study schools in the Northeastern region, 2) to propose the model for the administration of Buddhist study schools in the said region. The samples comprised 276 persons of small Buddhist study schools of Formal Education Division in the Northeast in the Fiscal Year of 2012 (2555). A constructed 5-level rating scale questionnaire with IOC of0.67-1.00 together with a framed interview sheet was used as a tool to collect data. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of this study were as follows:

1) The present situation and the pattern of the administration of Buddhist study schools in the Northeastern region, based on the principles of good governance, were, in an overall aspect, found to be at the 'Much' level (with X=3.65; *SD*=0.85). Individually ranked from the top down to the bottom, they were led by the aspect of transparency ($\overline{X}$ = 3.87, *SD* = 0.91), and followed by mutual participation ($\overline{X}$ = 3.75, *SD* = 0.86), cost coverage ($\overline{X}$ = 3.7, *SD* = 0.84), academic management ($\overline{X}$ = 3.66, *SD* = 0.83) and budget management ($\overline{X}$ = 3.44, *SD* = 0.85), respectively.

2) The administration of Buddhist study schools in the Northeastern region, based on the principles of good governance, was found to feature suitability and feasibility of all factors and indicators, with mean lying at 3.5 upward and quartile range at 1.50 downward.

3) It was proposed that the in-depth interview should be used in line with the group discussion in order that the research would produce much clearer and most effective results. And the model which was constructed could be implemented in the case of both primary and secondary public and private schools.

Keywords : Administration / Principles of good governance / Buddhist study schools / Northeastern region

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยในปัจจุบันนี้ได้เข้าสู่ยุคปฏิรูปการศึกษา โดยมีแนวคิดในการปฏิรูปการบริหารจัดการการศึกษาของรัฐ เริ่มต้นจากกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ช่วงก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2442 กระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงปัญหาการบริหารการศึกษาแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง จึงได้เสนอหลักการที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2442 ให้มีการกระจายอำนาจ โดยยึดเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลักในการจัดองค์การบริหารและจัดการตามหลักการกระจายอำนาจอำนาจการศึกษา

นอกจากการบริหารและการจัดการศึกษาตามหน้าที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนแล้วรัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการเพื่อบริการประชาชนให้มีความพึงพอใจในการบริการภาครัฐมากขึ้น สำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ขึ้น เรียกว่า "ธรรมาภิบาล" (Good governance) มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า และการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาปฏิรูประบบ และโครงสร้างการศึกษาไทย โดยในหมวดที่ 5 ที่ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษานั้นได้มีบัญญัติถ้อยคำอันบ่งบอกถึงการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ในหลายมาตราโดยเฉพาะมาตราที่ 39 ที่ กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ดังนั้นการบริหารและการจัดการศึกษาจะมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม โดยสถานศึกษาจะมีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษามากขึ้น ทำให้ผู้บริหารจะต้องปรับบทบาทหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานบริหารสถานศึกษาในรูปแบบใหม่ ซึ่งปัจจุบันได้เกิดแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารที่หลากหลายขึ้นมุ่งเน้นการกระจายอำนาจ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานตามภารกิจของโครงการสร้างการบริหารแบบใหม่ จึงต้องมีการพัฒนาให้ผู้บริหารสามารถบริหารบริหารงานตามรูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารเชิงบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีทำงาน ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตราที่ 36 ที่มีเจตนารมณ์ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ โดยให้สถานศึกษาดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ซึ่งหลักการทั่วไปได้กำหนดให้ยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คุณธรรม ความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติ

การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมของไทยจึงเป็นการบริหารที่ต้องการความยืดหยุ่น ความคล่องตัว และความฉับไวในการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะสนองตอบความก้าวหน้าทางวิชาการได้ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาความไม่คล่องตัวและความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหาร จำเป็นต้องแก้ปัญหาพื้นฐานของการบริหารจัดการที่ด้อยประสิทธิภาพ โดยอาศัยสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยทั้งภายในและภายนอก เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี ให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 คือหลักนิติธรรม (Rule of law) หลักคุณธรรม(Ethics) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ(Accountability) หลักความคุ้มค่า (Value for money) ปรับบทบาทภาครัฐและลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน พัฒนาระบบข้อมูลและเสริมสร้างขีดความสามารถในการวางแผนและวิเคราะห์ สร้างเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อวางรากฐานระบบการบริหารจัดการที่ดี สนับสนุนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเป็นการวางรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทยในระยะยาว (สมพร ศิลป์สุวรรณ์,2550) วิธีการแก้ปัญหาทางหนึ่งก็คือ การนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการประกอบกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้พัฒนามาตรฐานการบริหารสถานศึกษาไว้ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการกระจายอำนาจ คือ มาตรฐานที่ 1–4 ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม มาตรฐานที่ 5–6 และด้านการบริหารจัดการที่ดี มาตรฐานที่ 7–9 (ธีระ รุญเจริญ, 2546) โดยเฉพาะ มาตรฐานที่ 8

ความว่า สถานศึกษามีระบบการบริหารและการจัดการศึกษาที่ยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นการบริหารจัดการที่ดี จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เป็นรูปธรรมในการปฏิบัติ สามารถประเมินผลการบริหารจัดการได้อย่างแท้จริง (สถาบันพระปกเกล้า, 2545)

การดำเนินการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหารโดยมีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นองค์กรหลักที่ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง ส่วนการบริหารโรงเรียนให้อยู่ในการปกครองของคณะสงฆ์ (กิตติ ธีรศานต์, 2539, หน้า 4) และให้กำหนดให้มีกลุ่มโรงเรียนเพื่อให้การบริหารโรงเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ มีทั้งหมด 14 กลุ่ม โดยการแบ่งกลุ่มโรงเรียนนั้นอิงตามเขตการศึกษาของกรมสามัญศึกษา และเพิ่มเข้ามาอีก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ดำเนินการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกายและคณะสงฆ์อนัมนิกาย (วิชัย ธรรมเจริญ, 2541)

ในปัจจุบันนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ในปีการศึกษา 2545 มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กระจายอยู่ทั่วประเทศ 406 โรงเรียน มีนักเรียน 68,840 รูป และในส่วนของกรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอยู่ 12 โรงเรียน นักเรียน 2,307 รูป (กองศาสนา กรมการศาสนา, 2546)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในด้านกิจการต่างๆ ประสบกับปัญหาในหลายด้าน เช่น ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณและด้านการบริหารทั่วไป เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้พัฒนามาจากระบบการบริหารกึ่งวัดกึ่งหน่วยงานอิสระ ยังมิใช่รูปแบบการบริหารที่พัฒนาแล้วทั่วไป ยังขาดประสิทธิภาพในการบริหารและจัดการที่ดีและเป็นระบบสากล เช่น การมีแผนพัฒนาระยะยาว การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดทำแผนการใช้จ่ายเงินประจำปี รวมทั้งระบบการหมุนเวียนบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการบริหารซึ่งยังทำได้ในกรอบ ดังนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องมีการพิจารณาปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาต่อไป

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการที่จะศึกษาการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อเป็นรูปแบบในการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. การบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในสภาพปัจจุบันควรเป็นอย่างไร

2. รูปแบบที่มีคุณภาพในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล

2. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รูปแบบการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อสนเทศให้แนวทาง (Guidelines) ในการพัฒนา/ปรับปรุงระบบการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ผลการวิจัยครั้งนี้มีนัยสำคัญและจะเป็นประโยชน์ในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขนาดเล็กทั่วประเทศ ให้มีคุณภาพไม่เฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั่วประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาล ครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานหรือบูรณาการระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Mixed Method of Quantitative and Qualitative Methodology) มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งในเชิงทฤษฎี (Theoretical Study) และผลงานวิจัย (Empirical Study) เพื่อกำหนดกรอบการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล

ขั้นตอนที่ 3 ร่างรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 ตามลำดับ และตรวจสอบและกลั่นกรอง (Verification) ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพกับกลุ่มเป้าหมายและประชาพิจารณ์ (Public Hearing) รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงและแก้ไขให้สอดคล้องตามขั้นตอนการวิจัยในขั้นตอนที่ 4 ตามลำดับแล้วนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้สำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย ผู้บริหารและรองผู้บริหาร จำนวน 66 คน และครูผู้สอน จำนวน 210 คน รวมทั้งหมด 276 คน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง แล้วนำมาวิเคราะห์ผล ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	94	34.05
- หญิง	182	65.95
รวม	276	100.00
2. อายุ		
- ไม่เกิน 30 ปี	82	29.71
- 31 - 45 ปี	92	33.33
- 46 ปีขึ้นไป	102	36.96
รวม	276	100.00
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
- ปริญญาตรี	196	71.01
- ปริญญาโท	74	26.81
- ปริญญาเอก	6	2.88
รวม	276	100
4. ตำแหน่ง		
- ผู้บริหารและรองผู้บริหาร	66	23.91
- ครูผู้สอน	210	76.09
รวม	276	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 65.95) มีอายุ 46 ปี ขึ้นไป มากที่สุด (ร้อยละ 36.96) รองลงมา มีอายุ 31 - 45 ปี (ร้อยละ 33.33) และไม่เกิน 30 ปี (ร้อยละ 29.71) ตามลำดับ โดยมีระดับการศึกษาระดับ ปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 71.01) รองลงมา คือ ระดับปริญญาโท (ร้อยละ 26.81) และระดับปริญญาเอก (ร้อยละ 2.88) ตามลำดับ เป็นครูผู้สอนมากที่สุด (ร้อยละ 76.09) ส่วนผู้บริหารและรองผู้บริหาร (ร้อยละ 23.91) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 276 ชุด มาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติในสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมและรายด้าน

การบริหารจัดการ	สภาพปัจจุบัน			ลำดับ	สภาพที่พึงประสงค์			ลำดับ
	$\bar{X}$	*SD*	ระดับ		$\bar{X}$	*SD*	ระดับ	
1. ด้านหลักนิติธรรม	3.60	0.88	มาก	7	4.80	0.41	มากที่สุด	8
2. ด้านหลักคุณธรรม	3.65	0.86	มาก	5	4.90	0.31	มากที่สุด	1
3. ด้านหลักความโปร่งใส	3.87	0.91	มาก	1	4.83	0.41	มากที่สุด	3
4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	3.75	0.86	มาก	2	4.82	0.43	มากที่สุด	6
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ	3.56	0.75	มาก	8	4.77	0.49	มากที่สุด	10
6. ด้านหลักความคุ้มค่า	3.70	0.84	มาก	3	4.83	0.44	มากที่สุด	4
7. การบริหารงานวิชาการ	3.66	0.83	มาก	4	4.80	0.51	มากที่สุด	9
8. ด้านการบริหารงบประมาณ	3.44	0.85	มาก	10	4.84	0.55	มากที่สุด	2
9. ด้านการบริหารงานบุคคล	3.63	0.88	มาก	6	4.82	0.57	มากที่สุด	7
10. ด้านการบริหารงานทั่วไป	3.46	0.87	มาก	9	4.82	0.40	มากที่สุด	5
ค่าเฉลี่ยรวม	3.65	0.85	มาก	-	4.82	0.46	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ =3.65, *SD*= 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}$ =3.87, *SD*= 0.91) และรองลงมา คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ =3.75, *SD*= 0.86) ด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X}$ =3.70, *SD*= 0.84) การบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}$ = 3.66,*SD*= 0.83) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X}$ = 3.44, *SD* = 0.85)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, *SD* = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักคุณธรรม ($\bar{X}$ = 4.90, *SD* = 0.31) และรองลงมา คือ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพในและมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.85, *SD*= 0.55) ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X}$ =4.84, *SD*= 0.55) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}$ = 4.83, *SD*= 0.41)ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ =4.77, *SD*= 0.49)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาล ครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบและน่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้

สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปัจจุบันมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐ ที่รับผิดชอบโดยตรงและเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญศึกษา สำหรับพระภิกษุสามเณร โดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ การบริหารจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

และต้องสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการประกอบกัน ทำให้การบริหารจัดการขาดเอกภาพในการดำเนินงาน เพราะต้องดำเนินการตามนโยบายของทั้งสองหน่วยงานหลัก แต่จากการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญของประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งหวังยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐาน และจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ โดยได้บัญญัติให้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป มาที่สถานศึกษาโดยตรง ทำให้การบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีความคล่องตัวมากขึ้นซึ่งการจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพียงใดขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลโดยอาศัยหลักการบริหารต่างๆ ตามสภาพการณ์ของสถานศึกษา ในการจัดการศึกษาทุกประเภท โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นองค์กรทางการศึกษาระดับฐานล่างสุดที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินภารกิจสร้างสรรค์ คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในชาติโดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่ดี มีกลไกของการพัฒนาที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน อย่างเป็นระบบ และเกิดขึ้นโดยความร่วมมือร่วมแรงใจจากทรัพยากรบุคคลในทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดหลักของศิริพงษ์ เศาภายน (2548) กล่าวถึง ความสำคัญของงานบริหารโรงเรียนว่า เป็นการสร้างประสิทธิภาพความสำเร็จภายในองค์การด้วยการสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการจัดการในโรงเรียน ซึ่งบุคลากรตั้งแต่ครูผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน ควรจะได้มีจุดหมายปลายทางเช่นเดียวกับโรงเรียนเพื่อสร้างประสิทธิภาพความสำเร็จภายในองค์กร และเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้กำหนดหลักการของธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีไว้ 6 หลักการ ดังต่อไปนี้ คือ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า สอดรับกับงานวิจัยของ สุวกิจ ศรีปัดถา (2546) ศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีสถาบันราชภัฏมหาสารคาม พบว่า สถาบันราชภัฏมหาสารคามมีค่าระดับการปฏิบัติงานตามหลัก ธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ มีค่าระดับการปฏิบัติงานคิดเป็นร้อยละ 66.182 กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีความคิดเห็นค่าระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มาจากหน่วยงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นเรื่องค่าระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันเช่นเดียวกัน ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการปฏิบัติงานของสถาบัน คือ ควรมีการทำงานโดยการมีส่วนร่วม มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ กระจายอำนาจอย่างเสมอภาค พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและมีการประเมินผลงานที่เป็นระบบ ในการพัฒนาองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญของธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา ควรปรับปรุงการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ตามลำดับความจำเป็นมากน้อยดังต่อไปนี้ 1) ความเป็นธรรม 2) ความโปร่งใส 3) ความมีอิสระ 4) การมีส่วนร่วม และ 5) ความมีประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ที่สถานศึกษาควรดำเนินการ กล่าวคือ มีการสร้างกรอบ ยกร่างรูปแบบ พัฒนารูปแบบและใช้วิธีการจัดลำดับความสำคัญโดยการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์จะทำให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีประสิทธิภาพนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและใช้ในการประเมินการดำเนินงานนั้น ๆ ได้

1.2 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อหลักหลักความรับผิดชอบ คือ ศึกษาเรื่องความสำนึกในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ และยอมรับผลการดำเนินงาน ทั้งรับผิดและรับชอบ รวมทั้งการนำโครงการกิจกรรมหรือแผนงานที่แถลงไว้ไปดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมตามที่ได้กำหนดไว้

1.3 ในขั้นตอนการสร้างรูปแบบอาจใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกันก็ได้ ในกรณีที่มีระยะเวลาในการดำเนินงานมากซึ่งจะทำให้ได้ผลการวิจัยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรมการบริหารงานของโรงเรียนเน้นในด้านหลักการบริหารประชาชนต้องมาก่อน

2.2 ด้านการบริหารงบประมาณ ผู้บริหารควรรางแผนการจัดทำและเสนอแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับงบประมาณเพื่อให้มีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

2.3 ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารโรงเรียนควรโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานติดตามตรวจสอบแผนและโครงการต่างๆ และพร้อมที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ

คำขอบคุณ

รายงานการวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์เงินอุดหนุนโครงการวิจัย จากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และได้รับความอนุเคราะห์จาก ดร.สุชาติ เมืองแก้ว พระราชธรรมานุวัตร พระราชปริยัติวิมล, ดร. พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ดร. พระครูสังฆรักษ์ไชรัตน์ ชยรตโน, ดร. ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดเก็บข้อมูล และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือแนะนำและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัย จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณ ขอขอบคุณและอนุโมทนาไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการวิจัยเรื่องนี้จะอำนวยคุณประโยชน์แก่ผู้ที่มีความสนใจพอสมควร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545.*

กองศาสนา กรมการศาสนา. (2546). *การประเมินผลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.* กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.

กิตติ ธีรศานต์. (2539*). เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ม.ต้น - ม.ปลาย.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

ธีระ รุญเจริญ. (2546). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพฯ : ข้าวฟาง.

วิชัย ธรรมเจริญ. (2541). *คู่มือปฏิบัติการงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา.* กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ศิริพงษ์ เศาภายน. (2548). *หลักการบริหารการศึกษา: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

สถาบันพระปกเกล้า. (2545). *การศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี.* รายงานการวิจัยเสนอสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ

สมพร ศิลป์ สุวรรณ์. (2550). *HR กับการพัฒนาองค์กรสู่ High Performance Organization* (เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการและการบรรยาย วันที่15-16 พฤศจิกายน 2550 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพ). สมาคมการจัดการงานบุคคลแห่ง ประเทศไทย.

สุวกิจ ศรีปัดถา. (2546). *การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีสถาบันราชภัฏมหาสารคาม.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี : วิเคราะห์ความแปรปรวนพหุ*

A Study of the Desirable Characteristics of Primary School Students in Chonburi Province: Multivariate Analysis of Variance

อ้อมใจ สุทธิวารี**
สมโภชน์ อเนกสุข***
สุรีพร อนุศาสนนันท์****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น และชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำแนกตามประเภทของโรงเรียน คือ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริตและไม่เข้าร่วมโครงการ ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นและประเภทของโรงเรียนต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา และเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน ได้ตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต รวมตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 476 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วยฉบับที่ 1แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี และฉบับที่ 2 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ 2 ทาง

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับชั้นและโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยที่ระดับประถมศึกษาตอนต้น คุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีจิตสาธารณะ ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย คุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีทักษะกระบวนการคิด

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทของการเข้าร่วมโครงการและโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยที่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีทักษะกระบวนการคิด ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีจิตสาธารณะ

3. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นและประเภทของการเข้าร่วมโครงการต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี ($p > .05$)

4. แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ควรใช้วิธีการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน บูรณาการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

*วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study desirable characteristics of primary school students in Chonburi classified by school types and school status whether or not the schools participate in the "Upright" project, 2) to study the interactions between the two factors, and 3) to propose a framework for the development of the desirable characteristics of primary school students in Chonburi.

The subjects used in this research were drawn from a two-stage sampling technique. In total, there were 476 subjects including primary school students, administrators, teachers, parents and school committee board. Two questionnaires sets were designed in this research. One was a five-point-rating-scale questionnaire regarding the descriptions of the desirable characteristics for primary students in Chonburi. The other was an open-ended questionnaire asking the ways of development in the desirable characteristics for primary school students in Chonburi. To analyse these data several statistics included Percentage, Mean, Standard Deviation and two-way MANOVA was used.

The results of the study show as follows:

1. The desirable characteristics for primary school students in Chonburi classified by school types (junior and senior primary school) in general was at a high level. Public mind was the most desirable characteristic for the students in junior primary school, whereas the skill of thinking was found the most desirable characteristic for those in the senior primary school.

2. The desirable characteristics for primary students in Chonburi classified by schools participation in the "Upright" project in general was at a high level and was at a moderate for schools which do not participate in such the project. Skill of thinking was the most desirable characteristic for the students in school participating in the "Upright" project, whereas the public mind was the most desirable characteristic for students in schools which do not participate in the "Upright" project.

3. There was no interaction between grade level and the participation of the "Upright" project towards the desirable characteristics for primary school students in Chonburi ($p > .05$).

4. To develop the desirable characteristics of the primary school students, this study reports that the students should be educated with the integration of the desired attributes in their daily activities as well as in the eight subjects. Moreover, the schools should initiate projects for developing desirable characteristics.

KEYWORDS: UPRIGHT SCHOOL/DESIRABLE CHARACTERISTICS/ PRIMARY SCHOOL STUDENTS.

บทนำ

จากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งที่สร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้มนุษย์และสังคม รวมทั้งการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุและการพัฒนาด้านจิตใจ ซึ่งมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนไทยต้องรับ

ผลกระทบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ส่วนหนึ่งปรับตัวไปสู่พฤติกรรมที่เบี่ยงเบน และอาจสร้างปัญหาแก่ตนเองและสังคมรอบด้าน มีค่านิยมและพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเน้นวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมถอยทางศีลธรรม เกิดปัญหาสังคม ที่ทุกฝ่ายต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข มีคุณภาพ มุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม และจริยธรรม มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและมีภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี โดยทุกฝ่ายต่างหวังว่า การศึกษาจะเป็นกระบวนการที่ช่วยขัดเกลา และสร้างสรรค์คนให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาคนให้มีศักยภาพ และใช้กระบวนการศึกษาในการพัฒนาดังกล่าว

กระทรวงศึกษาธิการยังมีความตระหนักในภารกิจที่สำคัญดังกล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาคน มุ่งเน้นการพัฒนาภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง โดยให้พัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์ จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 – 2559) เจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน โดยมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553, หน้า 14–15)

แนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษาหรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า “โครงการโรงเรียนสุจริต” เพื่อให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนเครือข่ายสุจริต ร่วมป้องกันและต่อต้านทุจริตทุกรูปแบบ ปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริตให้เป็นวิถีชีวิตในโรงเรียน และชุมชนอย่างมีคุณภาพ ซึ่งดำเนินงานโดยสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและเชื่อมั่นว่าโครงการนี้จะมีส่วนช่วยให้สังคมเกิดความตระหนักในคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลมากขึ้น จึงจัดทำโครงการดังกล่าวขึ้น มุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะการคิดเป็นผู้นำ สามารถทำงานเป็นกลุ่มและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย ซึ่งยุทธศาสตร์และเป้าหมายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งหวังพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข สามารถคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ก้าวไกลสู่สากล ตลอดจนคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนสุจริต คือ ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ มีวินัย อยู่อย่างพอเพียง มีจิตสาธารณะ ผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นรูปธรรมนำไปสู่การปฏิบัติสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนกระทำความดีแก่ส่วนรวมให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนและท้องถิ่นเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละและความมีจิตสาธารณะ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2556)

จากการทบทวนวรรณกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) และทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้คิดของเพียร์เจต์ (Piaget) และจากแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามโครงการโรงเรียนสุจริตของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา ทำให้ได้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งสิ้น 9 คุณลักษณะ คือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ และ 9) มีทักษะกระบวนการคิด นอกจากนี้งานวิจัยที่ผ่าน

มายังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณระหว่างโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริตและไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ เนื่องจากเป็นการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากรมากกว่า 2 ชุดขึ้นไป ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ในการแยกแหล่งความแปรปรวนของข้อมูล ว่าความแปรปรวนของข้อมูลหรือความแตกต่างของข้อมูลเป็นความแตกต่างอันเนื่อง มาจากตัวแปรอิสระหรือเป็นความแตกต่างอันเนื่องมาจากความคลาดเคลื่อน (Error) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้ตรวจสอบหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยตัวแปรตามต้องเป็นตัวแปรต่อเนื่องหรือมีมาตราวัดตั้งแต่มาตราอันตรภาค (Interval Scale) ขึ้นไป และมีจำนวนตั้งแต่ 2 ตัว ขึ้นไปซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรตามคือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 9 คุณลักษณะ ส่วนตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรแบ่งกลุ่ม (Categories) ซึ่งแบ่งกลุ่มตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรอิสระประกอบด้วย ระดับชั้นและประเภทของการเข้าร่วมโครงการ เพื่อให้เห็นความชัดเจนของความแตกต่างในการเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน อีกทั้งการศึกษาปฏิสัมพันธ์ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ทราบว่าการแสดงออกซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนนั้นมีผลมาจากระดับชั้นของนักเรียนหรือประเภทของการเข้าร่วมโครงการหรือไม่ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปวางแผนการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมเสริมด้านอื่นๆ ให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทของโรงเรียน คือ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริตและไม่เข้าร่วมโครงการ
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นและประเภทของโรงเรียนที่เข้าร่วมที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริตและไม่เข้าร่วมโครงการในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี

สมมติฐานการวิจัย

มีปฏิสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างระดับชั้นและประเภทของโรงเรียนต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี

ทฤษฎีและงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐาน คือ

1. ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับช่วงชั้นและพัฒนาการเด็กมีผลปฏิสัมพันธ์ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดย โคลเบอร์ก (Kohlberg) ยึดถือทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิดของเพียเจต์ (Piaget) เป็นหลักในการวัดพัฒนาการทางจริยธรรม และถือว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลของการพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งสรุปได้ดังนี้ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก แบ่งระดับพัฒนาการออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ก่อนกฎเกณฑ์สังคม (เด็กวัยแรกเกิด-2 ขวบ)ระดับที่ 2 กฎเกณฑ์สังคม (อายุ 2-7 ปี) และระดับที่ 3 สูงกว่ากฎเกณฑ์สังคม (อายุ 7-12 ปี) การเกิดจริยธรรมตามทรรศนะของโคลเบอร์กนั้น จริยธรรมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับความถูก

ผิด มิได้เกิดจากการเรียนรู้ มิได้เกิดจากสังคมแวดล้อม แต่เกิดจากการคิดไตร่ตรองตามเหตุผลของแต่ละบุคคล พัฒนาการของจริยธรรมเป็นผลของการสังเกตและการคิดไตร่ตรองของบุคคลผู้ที่ไม่ชอบการสังเกตหรือไม่ชอบที่จะคิดไตร่ตรอง พัฒนาการทางจริยธรรมก็ไม่เกิด แม้ว่าพัฒนาการทางปัญญาได้เข้าสู่ขั้นสูงแล้วก็ตาม ซึ่งโคลเบอร์กเชื่อว่า พัฒนาการเกิดเป็นขั้น ๆ จากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งตามลำดับอย่างแน่นอนตายตัว (Invariant) ดังนั้น จริยธรรมจึงพัฒนาเป็นขั้น ๆ จากขั้นต่ำกว่าไปสู่ขั้นสูงกว่าทีละขั้น ไม่มีการข้ามขั้น ไม่มีการสลับขั้น และไม่ว่าบุคคลจะเติบโตในสังคมใด หรือนับถือศาสนาใด ย่อมมีลำดับขั้นการพัฒนาของจริยธรรมที่เหมือน ๆ กัน เรียกว่าทฤษฎีพัฒนาการเชิงโครงสร้าง (Structural development theory) และทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive development theory)

2. ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับประเภทของโรงเรียนและการจัดกิจกรรมมีผลปฏิสัมพันธ์ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดย พิศเพลิน เขียวหวาน (2553) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนา การวัดและการประเมินคุณธรรมตามสภาพจริงในสถานศึกษา กรณีตัวอย่างโรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ โดยแนวทางในการดำเนินงานทางโรงเรียนจะสอดแทรกการสอนจริยธรรมเข้าไปในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะมุ่งเน้นการบูรณาการจริยธรรม พัฒนาผู้เรียนโดยมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีการจัดทำแผนการสอนจริยธรรม มีการประเมินคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับการให้ความรู้ทางวิชาการ โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น ประเมินจากการบันทึกการสอนของครู ประเมินการวัดวุฒิภาวะทางอารมณ์ของนักเรียน โดยประสานงานความร่วมมือกันระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลการวินิจฉัยมาปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ซึ่งจะทำให้ได้เยาวชนที่ทั้งเก่ง และเป็นคนดีของประเทศในอนาคต

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัย สรุปได้ว่า การแสดงออกซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ช่วงอายุที่ต่างกัน การแสดงออกของคุณลักษณะประจำตัวนักเรียนน่าจะแตกต่างกัน และประเภทของโรงเรียน โรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมสนับสนุนให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์มีวิธีการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มากกว่านักเรียนในโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการ น่าจะทำให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยนโยบายเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ดังนี้

1. นโยบายเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ

2. นโยบายเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการ (ภายใต้โครงการโรงเรียนสุจริต) ของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) ประกอบด้วยลักษณะดังนี้ 1) มีทักษะกระบวนการคิด 2) มีวินัย 3) ซื่อสัตย์สุจริต 4) อยู่อย่างพอเพียง และ 5) จิตสาธารณะ

จากการทบทวนวรรณกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามนโยบายเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และนโยบายเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ภายใต้โครงการโรงเรียนสุจริตของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ 9 คุณลักษณะ คือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ และ 9) มีทักษะกระบวนการคิด ดังภาพที่ 1

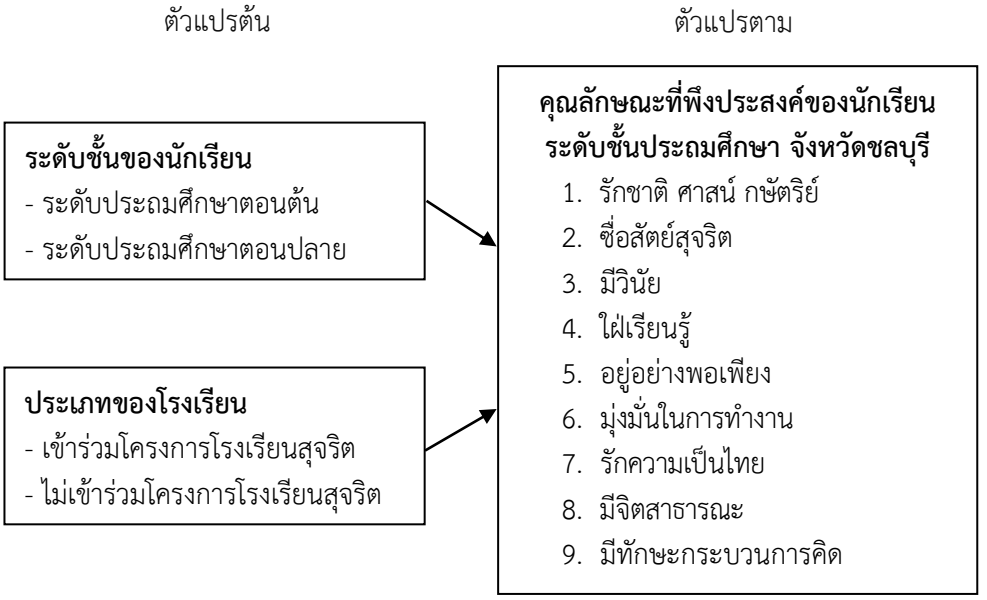

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

1. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรีปีการศึกษา 2559 รวมทั้งสิ้น 61,591 คน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น						ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย						รวม
	เข้าร่วมโครงการ			ไม่เข้าร่วมโครงการ			เข้าร่วมโครงการ			ไม่เข้าร่วมโครงการ			
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ป.4	ป.5	ป.6	
สพป.ชบ. 1	271	292	307	2,760	2,709	2,733	277	305	290	2,680	2,720	2,664	18,008
สพป.ชบ. 2	322	321	333	2,593	2,565	2,500	351	327	338	2,424	2,408	2,570	17,052
สพป.ชบ. 3	350	360	341	4,242	4,251	4,113	347	311	338	3,894	3,954	4,030	26,531
รวม	943	973	981	9,595	9,525	9,346	975	943	966	8,998	9,082	9,264	61,591

2. ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี รวมทั้งสิ้น 69,290 คน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี	ตัวอย่าง				จำนวนทั้งสิ้น
	ผู้บริหาร	ครู	ผู้ปกครอง	คณะกรรมการสถานศึกษา	
1. สพป.ชบ. 1	82	1,536	18,008	816	20,442
2. สพป.ชบ. 2	112	1,360	17,052	1,008	19,532
3. สพป.ชบ. 3	81	1,747	26,531	957	29,316
รวม	275	4,643	61,591	2,781	69,290

กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง กำหนด α = .05, β = .05 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-stage sampling) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 สุ่มนักเรียนจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต ขั้นตอนที่ 2 สุ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น โดยโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต ในเขตจังหวัดชลบุรี มีทั้งสิ้น 19 โรงเรียน จำนวนนักเรียนรวม 5,781 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 119 คน

กลุ่มที่ 2 ขั้นตอนที่ 1 สุ่มนักเรียนจากโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต ขั้นตอนที่ 2 สุ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น โดยโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริตในเขตจังหวัดชลบุรี มีทั้งสิ้น 256 โรงเรียน จำนวนนักเรียนรวม 55,810 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 119 คน

กลุ่มที่ 3 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) สุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา จากโรงเรียนที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต ได้กลุ่มตัวอย่าง 119 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสอบถามการแสดงพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีข้อคำถามจำนวน 90 ข้อ โดยใช้โครงสร้างข้อคำถามของแบบสอบถามการแสดงพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี

2. แบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อสอบถามข้อคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ในระดับโรงเรียน (school survey) ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุ ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในช่วงเดือน พฤษภาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2560 โดยแจกแบบสอบถามไปจำนวน 476 ฉบับ ได้แบบสอบถาม คืนมาเป็นฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 476 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100.00 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยวิธีการหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .72–.94 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha–Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .995

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำข้อคำถามพฤติกรรมบ่งชี้ที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี คุณครู ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และคณะกรรมการสถานศึกษา โดยดำเนินการดังนี้

1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยการนำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์คุณภาพแล้ว ไปให้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ดำเนินการตอบแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามนี้เป็นการ

ตอบแบบสอบถามของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยสังเกตว่า ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น นักเรียนกลุ่มตัวอย่างยังไม่เข้าใจข้อคำถาม จึงได้ให้ครูประจำชั้นอ่านข้อคำถามให้นักเรียนฟังและนักเรียนเป็นผู้ลงความคิดเห็นด้วยตนเอง แต่ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย นักเรียนกลุ่มตัวอย่างสามารถอ่านและเข้าใจข้อคำถาม จึงเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

2 นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดตรวจสอบความสมบูรณ์และนำลงรหัสบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์

3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำผลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปตามลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และการหาร้อยละ
2. วิเคราะห์การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี โดยรวมรายด้านและรายข้อ และจำแนกตามระดับชั้นและประเภทของการเข้าร่วมโครงการ โดยการวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
3. วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นและประเภทของการเข้าร่วมโครงการต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี โดยการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนพหุ 2 ทาง (two–way MANOVA)
4. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยการสรุปผลการตอบแบบสอบถามจาก ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรีจำแนกตามระดับชั้นและโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.96, SD = .82) โดยที่ระดับประถมศึกษาตอนต้นคุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีจิตสาธารณะ ($\overline{X}$ = 3.98, SD = .83) ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย คุณลักษณะ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีทักษะกระบวนการคิด ($\overline{X}$ = 4.02, SD = .86) ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับชั้น โดยรวมรายด้าน

ด้านที่	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี	ระดับชั้น						โดยรวม		
		ประถมศึกษาตอนต้น			ประถมศึกษาตอนปลาย					
		$\overline{X}$	SD	ระดับปฏิบัติ	$\overline{X}$	SD	ระดับปฏิบัติ	$\overline{X}$	SD	ระดับปฏิบัติ
1	รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	3.91	.84	มาก	3.92	.84	มาก	3.92	.84	มาก
2	ซื่อสัตย์สุจริต	3.95	.85	มาก	3.95	.86	มาก	3.95	.85	มาก
3	มีวินัย	3.94	.82	มาก	3.95	.83	มาก	3.95	.82	มาก
4	ใฝ่เรียนรู้	3.94	.82	มาก	3.98	.83	มาก	3.96	.83	มาก
5	อยู่อย่างพอเพียง	3.96	.83	มาก	3.99	.84	มาก	3.97	.83	มาก
6	มุ่งมั่นในการทำงาน	3.94	.82	มาก	3.99	.84	มาก	3.96	.83	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ด้านที่	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี	ระดับชั้น						โดยรวม		
		ประถมศึกษาตอนต้น			ประถมศึกษาตอนปลาย					
		$\bar{X}$	SD	ระดับปฏิบัติ	$\bar{X}$	SD	ระดับปฏิบัติ	$\bar{X}$	SD	ระดับปฏิบัติ
7	รักความเป็นไทย	3.95	.83	มาก	3.98	.84	มาก	3.97	.83	มาก
8	มีจิตสาธารณะ	3.98	.83	มาก	4.00	.83	มาก	3.99	.83	มาก
9	มีทักษะกระบวนการคิด	3.96	.85	มาก	4.02	.86	มาก	3.99	.85	มาก
	รวม	3.95	.82	มาก	3.98	.83	มาก	3.96	.82	มาก

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทของการเข้าร่วมโครงการและโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02, SD = .82) โดยที่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีทักษะกระบวนการคิด ($\bar{X}$ = 4.80, SD = .24) ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียน ที่ไม่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีจิตสาธารณะ ($\bar{X}$ = 3.20, SD = .23) ปรากฏดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการเข้าร่วมโครงการ โดยรวมรายด้าน

ด้านที่	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี	ประเภทการเข้าร่วม						โดยรวม		
		เข้าร่วมโครงการ			ไม่เข้าร่วมโครงการ					
		$\bar{X}$	SD	ระดับปฏิบัติ	$\bar{X}$	SD	ระดับปฏิบัติ	$\bar{X}$	SD	ระดับปฏิบัติ
1	รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	4.73	.22	มากที่สุด	3.10	.16	ปานกลาง	3.92	.84	มาก
2	ซื่อสัตย์สุจริต	4.77	.26	มากที่สุด	3.13	.21	ปานกลาง	3.95	.85	มาก
3	มีวินัย	4.73	.26	มากที่สุด	3.16	.23	ปานกลาง	3.95	.82	มาก
4	ใฝ่เรียนรู้	4.75	.25	มากที่สุด	3.17	.22	ปานกลาง	3.96	.83	มาก
5	อยู่อย่างพอเพียง	4.77	.25	มากที่สุด	3.18	.23	ปานกลาง	3.97	.83	มาก
6	มุ่งมั่นในการทำงาน	4.76	.25	มากที่สุด	3.17	.24	ปานกลาง	3.96	.83	มาก
7	รักความเป็นไทย	4.76	.27	มากที่สุด	3.18	.24	ปานกลาง	3.97	.83	มาก
8	มีจิตสาธารณะ	4.78	.23	มากที่สุด	3.20	.23	ปานกลาง	3.99	.83	มาก
9	มีทักษะกระบวนการคิด	4.80	.24	มากที่สุด	3.18	.27	ปานกลาง	3.99	.85	มาก
	รวม	4.76	.19	มากที่สุด	3.16	.18	ปานกลาง	3.96	.82	มาก

3. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นและประเภทของการเข้าร่วมโครงการต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี ($p > .05$) ปรากฏดังตารางที่ 33

ตารางที่ 33 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรตาม 9 คุณลักษณะ

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	SS	df	MS	F	p
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นและประเภทการเข้าร่วมโครงการ	รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	.000	1	.000	.006	.937
	ซื่อสัตย์สุจริต	.005	1	.005	.092	.762
	มีวินัย	.015	1	.015	.246	.620
	ใฝ่เรียนรู้	.017	1	.017	.320	.572
	อยู่อย่างพอเพียง	.042	1	.042	.717	.398
	มุ่งมั่นในการทำงาน	.027	1	.027	.452	.502
	รักความเป็นไทย	.034	1	.034	.527	.468
	มีจิตสาธารณะ	.007	1	.007	.125	.724
	มีทักษะกระบวนการคิด	.000	1	.000	.002	.964

4. แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ควรใช้วิธีการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผล ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับชั้นและโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยที่ระดับประถมศึกษาตอนต้น คุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีจิตสาธารณะ ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย คุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีทักษะกระบวนการคิด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 7-9 ปี ช่วงวัยนี้เป็นช่วงวัยที่ตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น มุ่งหลบหลีกมิให้ตนถูกลงโทษทางร่างกาย เลือกกระทำในสิ่งที่นำความพอใจมาให้ตนเท่านั้น และเลือกกระทำเพื่อหวังผลรางวัล การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความเสียสละอาจมีการหวังรางวัลหรือคะแนนจากการกระทำ ซึ่งแตกต่างจากระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่นักเรียนมีคุณลักษณะด้านทักษะการคิดมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 10-12 ปี ในช่วงวัยนี้ พัฒนาการทางสมองเริ่มพัฒนา สามารถใช้กระบวนการทางสมองในการคิดเพื่อตัดสินการกระทำว่า การกระทำใดควรทำ การกระทำใดไม่ควรทำ กระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยของตน หรือทำตามกฎหมาย และศาสนา เด็กในขั้นนี้ยังต้องการการควบคุม แต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เด็กยังไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามผู้อื่น ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ และทำตามหน้าที่ในสังคม สอดคล้องตามทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับช่วงชั้นและพัฒนาการเด็กมีผลปฏิสัมพันธ์ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก แบ่งระดับพัฒนาการออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ก่อนกฎเกณฑ์สังคม (เด็กวัยแรกเกิด-2 ขวบ) ระดับที่ 2 กฎเกณฑ์สังคม (อายุ 2-7 ปี) และระดับที่ 3 สูงกว่ากฎเกณฑ์สังคม (อายุ 7-12 ปี) การเกิดจริยธรรมตามทรรศนะของโคลเบอร์กนั้น จริยธรรมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกผิดมิได้เกิดจากการเรียนรู้ มิได้เกิดจากสังคมแวดล้อม แต่เกิดจากการคิดไตร่ตรองตามเหตุผลของแต่ละบุคคล พัฒนาการของจริยธรรมเป็นผลของการสังเกตและการคิดไตร่ตรองของบุคคล ผู้ที่ไม่ชอบการสังเกตหรือไม่ชอบที่จะคิดไตร่ตรอง พัฒนาการทางจริยธรรมก็ไม่เกิด แม้ว่าพัฒนาการทางปัญญาได้เข้าสู่ขั้นสูงแล้วก็ตาม สอดคล้องกับอารีวรรณ คูหเพ็ญแสง (2559, บทคัดย่อ) พบว่า

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสูงสุด คือ ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งส่งผลทางบวกต่อการมีพฤติกรรม จิตสาธารณะของนักเรียน นั่นคือ ถ้านักเรียนสามารถรับรู้ความสามารถของตนเองได้มาก ก็จะมีพฤติกรรม จิตสาธารณะสูง ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยรองลงมา คือ ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู แบบเข้มงวดกวดขัน ซึ่งส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะ นั่นคือ ถ้านักเรียนถูกอบรมเลี้ยงดูมาแบบเข้มงวดกวดขันสูง ก็จะมีพฤติกรรมจิตสาธารณะต่ำ และตัวแปรสุดท้าย คือ ตัวแปรการรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ซึ่งส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะ นั่นคือ ถ้านักเรียนรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ที่นำเสนอเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะมาก ก็จะส่งผลให้นักเรียน มีพฤติกรรมจิตสาธารณะสูง

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี พิจารณาประเภทการเข้าร่วมโครงการ พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนด้านมีทักษะกระบวนการคิดมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีทักษะกระบวนการคิด รองลงมา คือ คุณลักษณะด้านมีจิตสาธารณะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ พิจารณาเฉพาะประเภทการเข้าร่วมโครงการ พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนด้านมีจิตสาธารณะมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีจิตสาธารณะ รองลงมา คือ คุณลักษณะด้านมีทักษะกระบวนการคิด และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากร ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริตทุกฝ่ายมีการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยการบูรณาการตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ มีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เฉพาะด้าน อีกทั้งยังมีการสอดแทรกในกิจวัตรประจำวันของนักเรียน ปลูกฝังส่งเสริมในเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านพฤติกรรมและจิตใจที่ดีให้กับนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิชย์ แก้วมณีชัย (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 7 ด้าน ระดับปานกลาง 1 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านอยู่อย่างพอเพียง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านมีวินัย ผลการเปรียบเทียบการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันทุกด้านจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ และรักความเป็นไทย แตกต่างกัน โดยทางด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และ มีวินัย โรงเรียนขนาดกลางมีระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและด้านใฝ่เรียนรู้และอยู่อย่างพอเพียง โรงเรียนขนาดเล็กมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนด้านซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน และมีจิตสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นและประเภทของการเข้าร่วมโครงการต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี พบว่า ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลาย กับประเภทการเข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 9 คุณลักษณะไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมทั้ง 9 คุณลักษณะเป็นรายด้าน พบว่า ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลาย กับประเภทการเข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 9 คุณลักษณะไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระดับชั้นประถมศึกษา

ตอนต้นและระดับประถมศึกษาตอนปลายเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในระดับต่ำ เด็กสามารถคิดตามหลักของเหตุผลได้ แต่จำกัดอยู่ในขอบเขตของสิ่งที่เป็นรูปธรรม ตามทฤษฎีเกี่ยวกับช่วงชั้นและพัฒนาการเด็กมีผลปฏิสัมพันธ์ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดย โคลเบอร์ก จากทฤษฎีดังกล่าว ทำให้นักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นและระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีพัฒนาการทางด้านคุณธรรมจริยธรรมไม่แตกต่างกัน การแสดงออกทางพฤติกรรมจึงไม่แตกต่างกัน ทำให้ผลการวิจัยที่ได้ไม่แตกต่างกัน แต่การเข้าร่วมโครงการมีผลทำให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีการสอดแทรกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้อยู่ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ทำให้นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริตมีการแสดงออก ทางพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนดีกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรวุฒิ เพ็งพันธ์ (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา กรณีศึกษารายวิชาการศึกษากับสังคม สรุปว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกของผู้เรียนนั้นได้มาจากการทำกิจกรรมที่หลากหลาย โดยแต่ละกิจกรรมสอดแทรกการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักและซึมซับพฤติกรรมที่ดีจากการทำกิจกรรมที่ครูกำหนดให้ เช่น กิจกรรมเรารักในหลวง กิจกรรมคนเลเฮดอย กิจกรรมภาพเบื้องหน้ากับปัญหาสังคม กิจกรรมจิตอาสาพาน้องคิด และกิจกรรมสร้างความกล้าที่ท้าทาย

4. แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ควรใช้วิธีการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 290) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ต้องมีการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดให้จัดขึ้น แล้วส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งอาจดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีการการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน จัดกิจกรรมพัฒนาส่งเสริมคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน บูรณาการการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชาที่เรียน จัดทำโครงการพิเศษเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยเฉพาะ ทั้งนี้ แนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถพัฒนาได้โดยการนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนไปกำหนดไว้ในกิจกรรมที่ต้องการจัดขึ้นนั่นเอง นอกจากนี้ การที่จะพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้ปกครองต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี เพราะนักเรียนจะเลียนแบบโดยอัตโนมัติกับคนที่อยู่ใกล้ชิดและรักที่สุด คือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง นอกจากนี้ ผู้ปกครองต้องหมั่นสังเกตพฤติกรรมของบุตรหลาน ต้องคอยช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริมทั้งการเรียน การเล่น การทำงาน และการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน รวมทั้งให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อเป็นการเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 290) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการ

บริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องร่วมมือกันในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี: การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุ ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะดังนี้

1. การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนควรมีการพัฒนาคุณลักษณะ ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ให้มากกว่าด้านอื่น รองลงมา คือ คุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์สุจริตและคุณลักษณะด้านใฝ่เรียนรู้ตามลำดับ

2. การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ควรมีการส่งเสริมให้กระทำอย่างต่อเนื่อง คือ คุณลักษณะด้านมีทักษะกระบวนการคิดและคุณลักษณะด้านมีจิตสาธารณะ

3. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมดีแล้ว เพื่อให้การแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ยังคงอยู่ตลอดไป และควรมีการจัดกิจกรรม เพื่อแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน กรณีที่คุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น นักเรียน แสดงพฤติกรรมออกมาน้อย เนื่องจากคุณลักษณะบางคุณลักษณะต้องมีการปลูกฝังอย่างถูกต้อง เห็นภาพชัดเจน นักเรียนจะได้ตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติตนและแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ออกมาอย่างต่อเนื่อง

4. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ควรมีการนำรูปแบบ หรือแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโครงการโรงเรียนสุจริตมาใช้ในการแก้ไขและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน อีกทั้งยังต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน เกิดจากการร่วมมือหลายฝ่ายและเป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2552). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมกับการวิจัย. ใน *การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2552 (Thailand Research EXPO 2009)* (หน้า 1-11). กรุงเทพฯ: ศูนย์การเรียนรู้ทางการวิจัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปาริสา อร่ามเรือง. (2553). *การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน*. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พนิชย์ แก้วมณีชัย. (2555). *การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม*. การศึกษาค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนครพนม.

วรวุฒิ เพ็งพันธ์. (2558). การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา: กรณีศึกษารายวิชาการศึกษากับสังคม. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 11*(2), 201-212.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการพัฒนาการวัดผลและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2556). *โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา (โครงการโรงเรียนสุจริต)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อารีวรรณ คูหเพ็ญแสง. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตในภาคตะวันออก*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Kohlberg, L. (1969). Stage and sequence: The cognitive development approach to socialization. In D. A. Goslin (Ed.), *Handbook of socialization theory* (pp. 347-480). Chicago, IL;Rand McNally.

Piaget, J. (1967). *The moral judgment of child*. London: Rutledge and Keegan Paul.

การศึกษาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด*

A Study of Critical Reading of Mattayomsuksa 3 Students by Six Thinking Hats with Mind Mapping

อภิญญา รักพุดซา**
วิราวรรณ์ ชาติบุตร***

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดกับเกณฑ์ร้อยละ 70

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 36 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด จำนวน 6 แผน รวม 12 ชั่วโมง แบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 30 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test

ผลการศึกษาพบว่า

1. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด พบว่าก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 8.67 หรือคิดเป็นร้อยละ 28.90 หลังเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 22.03 หรือคิดเป็นร้อยละ 67.22 มีคะแนนความก้าวหน้าเฉลี่ย 13.36 หรือคิดเป็นร้อยละ 44.53

2. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด พบว่าหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

---

*วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
**นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Abstract

This research aimed to study critical reading of Mattayomsuksa 3 students by six thinking hats with mind mapping, to compare critical reading of students between pretest and posttests scores by six thinking hats and mind mapping, and to compare critical reading of students by critical reading of six thinking hats and mind mapping based on the criterion of 70 percentage.

The sample were 36 Mattayomsuksa 3/1 students in the second semester of the academic year 2016 at Muaklekwittaya School, Muaklek District, Office of The Secondary Education Service Area Zone 4 (Pathumthani – Saraburi).

The research instruments were six lesson plans covering 12 hours of students by six thinking hats and mind mapping and critical reading competency test, 30 items. Mean, standard deviations, percentage and t-test were used in the data analysis.

The research results were as follows.

1. In general, the mean pretest scores on critical reading of students by six thinking hats and mind mapping, were 8.67 (28.90 %). Additionally, the mean posttest scores were 22.03 (67.22%) and the learning progress mean scores were 13.36 (44.53%).

2. The posttest scores on critical reading of students by six thinking hats and mind mapping, were significantly higher than the pretest scores at .05 level.

3. The posttest scores on critical reading of students by six thinking hats and mind mapping, were significantly higher than the 70 percentage criterion at .05 level.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจธุระ การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 34)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ 5 สาระ ได้แก่ สาระการอ่าน สาระการเขียน สาระ การฟังการดูและการพูด สาระหลักการใช้ภาษาไทย และสาระวรรณคดีและวรรณกรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล คิดเป็นระบบ มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน ตามหลักสูตรดังกล่าวมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าสามารถอ่านและเขียนสื่อสารได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับธรรมชาติ และลักษณะเฉพาะของภาษา มีกิจกรรมที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนฝึกทักษะการอ่านนำไปสู่การคิด และสามารถเขียน

สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาการใช้ภาษา และสามารถนำภาษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 62)

การอ่านเป็นหัวใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีความสำคัญยิ่งต่อการนำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ถ้าเยาวชนในชาติเป็นนักอ่าน มีความสามารถทางการอ่าน สามารถนำความรู้และความคิดจากสารที่อ่านกลับมาพัฒนาประเทศชาติของตน (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2550, หน้า 5) การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะของการรับสารที่มีความสำคัญสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เป็นทักษะที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ เอมอร เนียมน้อย (2551, หน้า 12-13) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสติปัญญา ให้รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา และรู้จักตัดสินประเมินค่าของสารต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเที่ยงธรรม การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญ และสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นทักษะที่ต้องอาศัยกระบวนการคิด วินิจฉัย พิจารณา และประเมินค่าในสิ่งที่อ่าน สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นออกจากสารได้ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ดังที่ ธิดา โมสิกรัตน์ และนภาลัย สุวรรณธาดา (2544, หน้า 567) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่ผู้อ่านจะต้องใช้ความคิด วิเคราะห์ ใคร่ครวญ และประเมินได้ว่าข้อความหรือเรื่องที่อ่านนั้นสิ่งใดเป็นใจความสำคัญสิ่งใดเป็นใจความประกอบ และสามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น ดังนั้นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะต้องอาศัยความคิดควบคู่กันไป ผู้อ่านต้องใช้ความคิดในขณะที่อ่าน เมื่อผู้อ่านรู้จักคิดไตร่ตรองหาเหตุผลก็จะช่วยให้ผู้อ่านรู้เท่าทันสิ่งที่ตนอ่านไม่หลงเชื่อสิ่งใดก่อนที่จะคิดหาเหตุผลมาพิสูจน์ความจริง นอกจากนี้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ พัฒนาสติปัญญารู้จักคิดใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา ช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งข่าวสารต่าง ๆ สามารถถ่ายทอดได้อย่างรวดเร็ว มีการโฆษณาชวนเชื่อออกมาในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ โฆษณาต่าง ๆ มีการแข่งขันกันมากขึ้น เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจการค้า ดังนั้นการอ่านเพื่อจดจำและนำความรู้ไปใช้เพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ เนื่องจากบางครั้งมีการเขียนข้อมูลที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริง ผู้อ่านจึงต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินเรื่องที่อ่านหรือที่เรียกว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะขั้นสูงเป็นการอ่านที่ต้องใช้สติปัญญาในการหาเหตุผล ใช้ความรู้ความคิดวินิจฉัย และประเมินสิ่งที่อ่านว่ามีความถูกต้องเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด การอ่านประเภทนี้อาศัยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นพื้นฐาน ดังที่ อาจรีย์ ขณะรัตน์ (2546, หน้า 1) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการรับสารที่จำเป็นต่อการศึกษาทุกระดับชั้นโดยเฉพาะในยุคที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารจึงมีบทบาทในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มากขึ้น ทักษะพื้นฐานในการรับข้อมูลที่สำคัญทักษะหนึ่งก็คือ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพราะ จะช่วยให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและจะเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศ กล่าวได้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่ต้องใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบในการตรวจสอบสิ่งที่อ่านอย่างถี่ถ้วนเพื่อประเมินคุณค่าของสิ่งที่อ่านว่าน่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด

จากการศึกษาสภาพการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีปัญหาในด้านการอ่านมากที่สุด โดยจากผลการประเมิน การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา ปีการศึกษา 2557 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเฉลี่ยร้อยละ 33.63 โดยแยกรายสาระการเรียนรู้พบว่าสาระการอ่าน เฉลี่ยร้อยละ 21.08 สาระการเขียน

เฉลี่ยร้อยละ 30.46 สาระการฟัง การดู และการพูด เฉลี่ยร้อยละ 36.62 สาระหลักการใช้ภาษาไทย เฉลี่ยร้อยละ 40.03 และสาระวรรณคดีและวรรณกรรม เฉลี่ยร้อยละ 39.96 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2558) และจากผลการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน สื่อความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557 พบว่า นักเรียนมีผลการประเมิน อยู่ในระดับดีเยี่ยม ร้อยละ 15.50 ระดับดี ร้อยละ 12.00 ระดับพอใช้ ร้อยละ 14.50 ระดับปรับปรุง ร้อยละ 58 (โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา, 2558, หน้า 20-25)

จากผลการประเมินดังกล่าว พบว่า สาระที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน คือ สาระการอ่าน เพราะมีคะแนนต่ำสุดเมื่อเทียบกับสาระอื่น ๆ และต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของโรงเรียนมวกเหล็กวิทยา เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุปัญหาสืบเนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่องที่อ่าน และแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นไม่ได้อีกทั้งไม่ให้ความสำคัญกับการอ่าน อ่านเรื่องเพื่อเพียงจดจำแล้วคัดลอกข้อความนำมาส่งทำให้ ไม่สามารถวินิจฉัยตัดสินได้ว่าเรื่องที่อ่านให้ข้อคิด ประโยชน์และสามารถนำไปใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างไร ดังรายงานผลการตรวจบันทึกการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยาปีการศึกษา 2557 (โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา, 2558, หน้า 25)

ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่ต้องอาศัยกระบวนการคิด วินิจฉัย พิจารณา และประเมินค่าในสิ่งที่อ่าน สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นออกจากสารได้ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเบื้องต้นควรฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้ผู้เรียนเสียก่อน เพราะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นปัจจัยสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2549, หน้า 50) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณอาศัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถพัฒนาเครื่องมือ เพื่อกำกับความเข้าใจในขณะที่อ่าน การอ่านและการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถฝึกฝนได้ด้วยการเรียนรู้ สอดคล้องกับ De Bono (1992, p. 152) ที่ได้เสนอการคิดแบบหมวกหกใบ โดยใช้หมวกเป็นสัญลักษณ์ของการคิด จะใช้หมวกสีใดขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้น ๆ เช่น การคิดหาข้อเท็จจริง ข้อมูล ใช้หมวกสีขาว การคิดจากความรู้สึก อารมณ์ ใช้หมวกสีแดง การคิดหาข้อดี จุดเด่นใช้หมวกสีเหลือง การคิดหาข้อเสีย จุดด้อย ใช้หมวกสีดำ การคิดหาแนวทางใหม่ ใช้หมวกสีเขียว การคิดสรุป การควบคุมการคิด ใช้หมวกสีฟ้า การคิดแบบหมวกหกใบ เป็นการจัดระบบความคิดสามารถนำไปใช้พัฒนาการคิดของผู้เรียนได้ง่าย เนื่องจากไม่มีความซับซ้อน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พยายามคิดอย่างรอบด้าน ไม่ยึดติดกับความคิดเพียงด้านเดียว และช่วยส่งเสริมความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งต้องพิจารณาถึงสิ่งรอบด้านก่อนที่จะตัดสินใจเลือกและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด (Mind mapping) เป็นการนำทฤษฎีที่เกี่ยวกับสมองไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นการทำงานของสมองซีกซ้ายและซีกขวาในการเชื่อมโยง ต่อ ผูกข้อมูลทั้งหมดเข้าด้วยกัน ซึ่ง Tony Buzan อธิบายว่า โครงสร้างหรือการทำงาน ของสมองในการติดต่อ จัดการ รวบรวม บันทึก เชื่อมโยงข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ นั้นควรจะเริ่มด้วยความคิดหลัก (Main idea) จุดกลางแล้วแตกสาขาแยกย่อยออกไปและแต่ความคิดของแต่ละคน (ธัญญา ผลอนันต์, 2543, หน้า 93)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้สูงขึ้นกว่าเกณฑ์ ที่โรงเรียนได้กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับ แผนผังความคิด

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดว่านักเรียนจำแนกข้อเท็จจริงข้อคิดเห็น ลำดับเรื่อง จับใจความสำคัญของเรื่อง ทำนายสิ่งที่เกิดขึ้นล่วงหน้าจากการอ่าน สรุปความ เข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้เขียน และประเมินเรื่องที่อ่านจากนั้นสรุปเรื่องราวโดยใช้แผนผังความคิดได้

2. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับครูที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 309 คน มีทั้งหมด 8 ห้องเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 36 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) (ประสาท เนืองเฉลิม, 2556, หน้า 136 -137)

2. ตัวจัดกระทำ ได้แก่ เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

4. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 อ่านให้เป็น เห็นคุณค่า รายวิชา ท 23102 ภาษาไทย 6 ตามหลักสูตรสถานโรงเรียนมวกเหล็กวิทยา พ.ศ. 2559

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการทดลอง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 เป็นระยะ เวลา 6 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 ชั่วโมง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การคิดแบบหมวกหกใบของ Edward de Bono (1992) เป็นวิธีการคิดอย่างเป็นระบบ เมื่อเผชิญสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้สีหมวกแทนการคิดทั้งหกด้าน คิดหลากหลายมุมมอง ซึ่งประกอบด้วยหมวกสีขาว เป็นการคิดหาข้อมูลข้อเท็จจริง หมวกสีแดงเป็นการคิด จากอารมณ์และความรู้สึก หมวกสีดำ เป็นการคิดในทางลบ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น หมวกสีเหลือง เป็นการคิดในทางบวก ข้อดี หมวกสีเขียว เป็นการคิดสร้างสรรค์และหมวกสีฟ้า เป็นการสรุปขั้นตอนและการควบคุมการคิดของแต่ละคนให้ตรงสีของหมวกที่ใช้ การคิดแบบหมวกหกใบ จะเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นพื้นฐาน ที่จะ

นำไปสู่การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, หน้า 7) แผนผังความคิดเป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้น โดย Tony Buzan (1997) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การอ่าน มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยใช้ในการจัดรวบรวม สรุป แสดงความรู้ หรือข้อมูลสำคัญ ๆ ในรูปแบบของแผนภูมิหรือภาพ และมีเส้นโยงใยแสดงความสัมพันธ์ที่ลดหลั่นไปตามความสำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมของเนื้อหาสาระที่เรียนรู้และสามารถสรุปได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ (กาญจนา คุณารักษ์, 2553, หน้า 253-254)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด ซึ่งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยนำขั้นตอนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, หน้า 1-9) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยมีลำดับขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นดำเนินการสอน 3) ขั้นสรุปร่วมกับแผนผังความคิด 4) ขั้นประเมินผล จากแนวคิดของการการศึกษาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด มีรายละเอียดตามกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

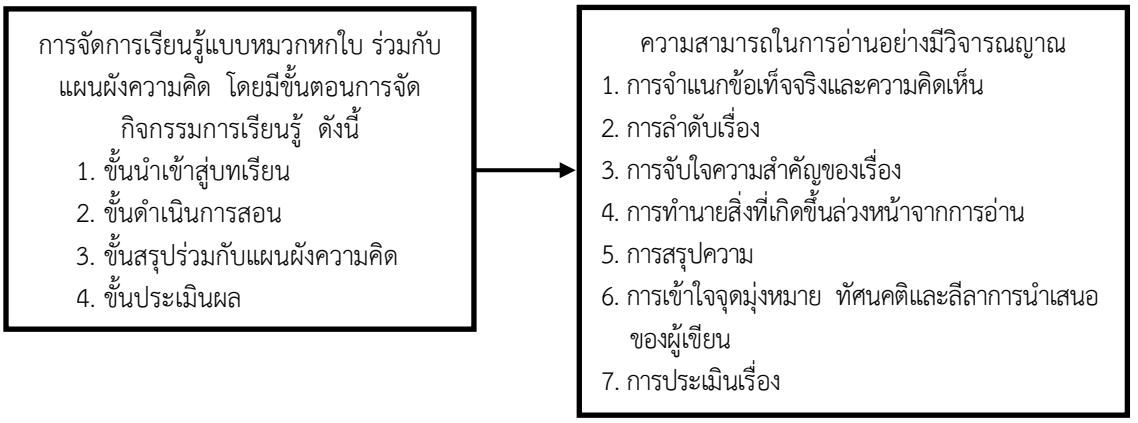

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความรู้จากบทอ่านประเภท ร้อยแก้ว เช่น เรื่องสั้น บทความ ข่าว ตำนาน นิทาน และบทร้อยกรอง เช่น บทกวีต่าง ๆ ที่ให้ข้อคิดสอนใจ ซึ่งวัดได้จากแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยมีเกณฑ์การวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1.1 ความสามารถในการจำแนกข้อเท็จจริงและความคิดเห็น คือ บอกได้ว่าสิ่งใดคือ ความจริงหรือสิ่งที่เป็นจริงจากเรื่องที่อ่าน และสิ่งใดคือความคิดเห็นของผู้เขียนที่แสดงไว้ในเรื่องนั้น ๆ

1.2 การลำดับเรื่อง คือ การเรียงลำดับความคิดและรายละเอียดตลอดจนเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลังจากเรื่องที่อ่าน

1.3 การจับใจความสำคัญของเรื่อง คือ บอกใจความสำคัญของเรื่อง บอกรายละเอียดของเรื่องที่สำคัญ ๆ เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาที่อ่านได้อย่างชัดเจนตรงตามที่ผู้เขียนต้องการ

1.4 การทำนายสิ่งที่เกิดขึ้นล่วงหน้าจากการอ่าน คือ การคาดการณ์หรือทำนายว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไป หรือคาดการณ์ว่าผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามเนื้อเรื่องควรเป็นอย่างไร เนื้อหาสาระของเรื่องที่อ่านควรจบลงอย่างไร

1.5 การสรุปความ คือ การค้นหา เปรียบเทียบความสำคัญหรือข้อคิดที่ได้จากเรื่องที่อ่าน สามารถแปลความและหาความสัมพันธ์ของส่วนย่อย ๆ ภายในเรื่องราวแล้วนำมาย่อเรื่องราวให้เป็นข้อสรุป

1.6 การเข้าใจจุดมุ่งหมาย ทัศนคติและลีลาการนำเสนอของผู้เขียน คือ การค้นหาจุดมุ่งหมาย แนวคิดหรือความคิดเห็นของผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่าน เข้าใจและบอกได้ว่าเรื่องที่อ่านนั้นผู้เขียนเขียนด้วยความรู้สึกหรืออารมณ์อย่างไร

1.7 การประเมินเรื่อง คือ บอกคุณค่าและเหตุผล เพื่อวินิจฉัยและตัดสินเรื่องราวที่อ่าน ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่านประกอบการพิจารณา

2. เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบร่วมกับการใช้แผนผังความคิด หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยการใช้คำถามและตอบคำถามตามแนวคิดหมวกหกใบและร่วมกันศึกษาค้นคว้า เรียนรู้ ทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระอย่างละเอียด และใช้แผนผังความคิดในขั้นสรุปเป็นการสรุปองค์ความรู้และสาระสำคัญของเรื่องที่เรียนซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

2.2 ขั้นดำเนินการสอน

2.3 ขั้นสรุปร่วมกับแผนผังความคิด

2.4 ขั้นประเมินผล

3. เกณฑ์ร้อยละ 70 หมายถึง เป้าหมายของเกณฑ์ขั้นต่ำของการผ่านการประเมินผล การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวนนักเรียน 309 คน มีทั้งหมด 8 ห้องเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 36 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) (สิทธ์ ธีรสรณ์, 2552, หน้า 146)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเวลา 12 ชั่วโมง

การสร้างและการตรวจคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้

2.1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ

2.1.2 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมวกเหล็กวิทยากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

2.1.3 ศึกษาแนวทางการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชา ท 23102 ภาษาไทย จากการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด

2.1.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้

2.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ ของแผนการจัดการเรียนรู้ ในด้านความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบประเมินตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 ระดับตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert)

2.1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จำนวน 40 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 แผน เนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้มีบริบทไม่แตกต่างกันเพื่อดูความเหมาะสมความเหมาะสมของจุดประสงค์การเรียนรู้

2.1.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการทดลองสอนมาตรวจสอบความเรียบร้อยแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2.2 แบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีดังนี้

2.2.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของ สุวิมล ติรกานันท์ (2551, หน้า 81-108)

2.2.2 สร้างแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้ครอบคลุมเนื้อหาเป็นแบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ ต้องการใช้จริง 30 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน

2.2.3 นำแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามความเหมาะสมของภาษา ที่ใช้ ความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้ นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.2.4 นำแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของคำถามและความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (ประสาท เนืองเฉลิม, 2556, หน้า 189) ระหว่างแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

2.2.5 นำแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 32 คน ที่เคยเรียนเนื้อหานี้มาแล้ว

2.2.6 นำแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ผ่านการทดลองมาตรวจให้คะแนน โดยตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน แล้ววิเคราะห์คุณภาพแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณรายข้อเพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r)

2.2.7 คัดเลือกแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.25 ถึง 0.69 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ (r) 0.25 ถึง 0.75 จำนวน 30 ข้อ สำหรับใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อหาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

2.2.8 นำแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับจำนวน 30 ข้อ โดยใช้สูตร KR_{20} (Kuder Richardson-20) (ประสาท เนืองเฉลิม, 2556, หน้า 189)

2.2.9 จัดพิมพ์แบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนำแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จำนวน 36 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ที่โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง

3.3 ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ฉบับเดิม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบวัดความสามารถ ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ ร่วมกับแผนผังความคิด โดยการทดสอบค่าที (t-test for dependent)

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยการทดสอบค่าที (t-test for one sample)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดพบว่าก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 8.67 หรือคิดเป็นร้อยละ 28.90 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.80 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 22.03 หรือคิดเป็นร้อยละ 67.22 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.38 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยก่อนเรียนมีคะแนนระหว่าง 7-12 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 23.33-40.00 หลังเรียนมีคะแนนระหว่าง 21-26 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70.00-86.67 มีคะแนนความก้าวหน้าเฉลี่ย 13.36 คิดเป็นร้อยละ 44.53 คะแนนความก้าวหน้าระหว่าง 9-19 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 30.00-63.33 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.27

2. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดพบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด นักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด เป็นการสอนอ่านที่ส่งเสริมการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพราะการที่ผู้เรียนจะมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้นั้นจะต้องมีพื้นฐานการคิดเบื้องต้นนั่นคือการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2549, หน้า 50) ที่กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณอาศัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถพัฒนาเครื่องมือเพื่อกำกับความเข้าใจในขณะที่อ่าน การอ่านและการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถฝึกฝนได้ด้วยการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้นั้นคือการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบของ Edward de Bono (1992) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ ในขั้นดำเนินการสอน นั้นจะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดตามสีของหมวกด้วยการออกแบบกรอบความคิดจากการตั้งคำถามตอบคำถามตามสีของหมวกซึ่งใช้แทนวิธีการคิดแต่ละแบบจนกระทั่งได้คำตอบหรือองค์ความรู้ในเรื่องที่เรียนได้อย่างชัดเจน เมื่อผู้เรียนอ่านเรื่องแล้วได้ฝึกการคิดแบบหมวกหกใบทำให้นักเรียนสามารถใช้ความรู้ความคิด พิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีเหตุผล สามารถจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ความสำคัญ แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น สรุปความรู้และประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้ตลอดจนนำความรู้และประสบการณ์จากการอ่านไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ในสังคมยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของเอมอร เนียมน้อย (2551, หน้า 75) ที่กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่ผู้อ่านใช้ความคิดพิจารณาสิ่งที่อ่านอย่างรอบคอบถ้วนถี่มีเหตุผลเพื่อวิเคราะห์หาคำตอบ สรุปสาระสำคัญ ทั้งเข้าใจความหมายโดยนัยของถ้อยคำ อารมณ์ จุดประสงค์ของผู้เขียน สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น และประเมินคุณค่าของสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรม เป็นไปตาม

แนวคิดของ Edward de Bono (1992) ที่ว่า การคิดแบบหมวกหกใบคิดได้หลายมุมในประเด็นเดียวกัน สีของหมวกทำให้คิดแตกต่างกัน ทำให้คนแสดงพฤติกรรม สื่อความคิดได้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด คิดได้หลายด้าน โดยรวมนักเรียนที่ฝึก การคิดโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ มีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, หน้า 47) สอดคล้องกับ วิริยา วิริยารัมภะ (2549) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบและวิธีสอนแบบปกติโดยมีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบและวิธีสอนแบบปกติ พบว่าผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบกับกลุ่มควบคุมที่สอนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติ กล่าวคือวิธีสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ทำให้นักเรียนอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ดีกว่าวิธีสอนแบบปกติ

แผนผังความคิดเป็นเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดลำดับความคิดก่อนและหลังได้อย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งผู้เรียนได้รับการฝึกฝนจากการแยกแยะข้อมูลหรือค้นหาประเด็นย่อย ๆ เชื่อมโยงความคิดย่อย ๆ โดยจัดลำดับความคิดหรือข้อมูลจากความสัมพันธ์ของข้อมูลส่วนย่อย ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธัญญา ผลอนันต์ และขวัญฤดี ผลผนันต์ (2550, หน้า 30) ได้กล่าวถึงข้อดีของการใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) ในการเรียนการสอนดังนี้ ช่วยให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียน ส่งผลให้รับรู้ได้มากขึ้น และให้ความร่วมมือในการเรียนการสอนมากขึ้นตามไปด้วย ทั้งครูและผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้เป็นธรรมชาติ สร้างสรรค์และสนุกสนาน ครูเองจะรู้สึกว่าแต่ละปีไม่ซ้ำซาก การเตรียมการสอนยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ง่าย และสะดวกขึ้นกว่าเดิม แผนผังความคิด (Mind Mapping) จดบันทึกประเด็นสำคัญ ๆ ผู้เรียนจึงรับรู้และเรียนรู้ได้ดีขึ้น เมื่อผู้เรียนทำความเข้าใจสิ่งที่เรียนรู้ได้เป็นระบบส่งผลให้พัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

สรุปผล

1. การจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิด ช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดสูงกว่าก่อนเรียน
3. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ และการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดเป็นวิธีการสอนและเทคนิคการสอนอ่านที่เป็นระบบ เป็นการสอนให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดซึ่งพัฒนามาสู่การอ่าน สอนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง

จากการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยเนื้อหาที่หลากหลาย จึงควรมีการกำหนดเวลาที่เหมาะสมและจัดเวลาให้ต่อเนื่อง ในการสอนแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ควรใช้คาบคู่ในการสอนเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั่วโมงแผนเตรียมความพร้อมไม่เป็น ไปตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ เพราะมีขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติให้ครบทั้ง 6 ขั้นตอน ผู้เรียนยังไม่เข้าใจขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่คุ้นเคยกับวิธี การจัดการเรียนรู้ ครูได้ชี้แจงและอธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั่วโมงแผนเตรียมความพร้อมซ้ำอีกครั้ง หลังจากนั้นบรรยากาศในการเรียนรู้ดีขึ้นตามลำดับ เนื่องจากมีความเข้าใจกิจกรรมและขั้นตอน จึงปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนได้ถูกต้อง ดังนั้นผู้ที่จะใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ 6 ขั้น ของ Edward de bono ควรสังเกตและแนะนำขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างแท้จริง

1.3 จากผลการวิจัย พบว่า การให้เวลาผู้เรียนในการทำแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณทั้งก่อนและหลังเรียนในชั่วโมงการสอนแผนปกตินั้นผู้เรียนไม่สามารถทำแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ทันเวลาที่กำหนดจำนวน 30 นาที จึงต้องขยายเวลาเป็น 50 นาที ทำให้นักเรียนมีเวลาในการทำแบบทดสอบได้เต็มความสามารถของตนเอง แต่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการ-เรียนรู้ที่ 1 การอ่านเรื่องสั้นและ 6 การอ่านนิทาน ดังนั้นจึงควรกำหนดเวลาให้เหมาะกับชนิดและปริมาณของแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หรือแยกชั่วโมงการทดสอบออกจากชั่วโมงในการสอน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับผังความคิดในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และระดับชั้นอื่นเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ที่สูงขึ้น

2.2 ควรนำการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ ไปเปรียบเทียบกับเทคนิคการสอนอื่น ๆ

2.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบร่วมกับแผนผังความคิดกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น การอ่านวิเคราะห์ การอ่านจับใจความสำคัญ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

กาญจนา คุณารักษ์. (2553). *การออกแบบการเรียนการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

ธัญญา ผลอนันต์. (2543). *เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการใช้ Mind Mapping ในการสอน.* กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธัญญา ผลอนันต์ และขวัญฤดี ผลผนันต์. (2550). *Mind mapping กับการศึกษาและบริหารความรู้.* กรุงเทพฯ : ขวัญข้าว.

ธิดา โมสิกรัตน์ และนภาลัย สุวรรณธาดา. (2544). *ภาษาไทย 1 การอ่าน* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2556). *วิจัยการเรียนการสอน.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา. (2558). *รายงานผลการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน ปีการศึกษา 2557.* สระบุรี : ฝ่ายบริหารวิชาการโรงเรียนมวกเหล็กวิทยา.

โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา. (2558). *รายงานผลการตรวจบันทึกการอ่าน ปีการศึกษา 2557.* สระบุรี : ฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา.

วิริยา วิริยารัมภะ. (2549). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบและวิธีสอนแบบปกติ.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสอนภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศิริพร วุทธนู. (2553). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตมหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์กรมหาชน). (2558). *ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2557.* เข้าถึงได้จาก http://www.onettresult.niets.or.th/

สิทธิ์ ธีรสรณ์. (2552). *แนวคิดพื้นฐานทางการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การจัดการเรียนรู้แบบพัฒนากระบวนการคิดด้วยการใช้คำถามหมวกความคิด 6 ใบ.* กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2550). *คู่มือการเรียนการสอนภาษาไทย สร้างเด็กไทยให้อ่านเก่ง อ่านเร็ว.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). *21 วิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.* กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

สุวิมล ติรกานันท์. (2551). *การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ*

อาจรีย์ ขณะรัตน์. (2546). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้สารภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาช่างอุตสาหกรรมและสาขาพาณิชยกรรม วิทยาลัยเทคนิคพังงา จังหวัดพังงา.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาเกษตรศาสตร์.

เอมอร เนียมน้อย. (2551). *พัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยวิธี SQ3R.* กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

Bono, E. (1992). *Six thinking hats for school.* London : Haeker Brownlow Education.

Buzan, T., & Barry, B. (1997). *The mind mapping book : Radiant thinking.* London : BBC Book.

การแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา : กรณีศึกษากรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต*
Methods of Knowledge Aquiring under Spiritual Cultivation : A Case Study on Phra Ajahan Mun Bhuridatta Thera Meditation

ทรงพล บุญสุข**
ศรีวรรณ ยอดนิล***
สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์****
รัตนา ศิริพานิช*****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา กรณีศึกษา กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต 2) เพื่อศึกษาวิธีการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา กรณีศึกษา กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากพระสงฆ์สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต จำนวน 30 รูปร่วมกับ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัญหาการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา มี 3 ประการ คือ 1) การเจริญกรรมฐานไม่ถูกจริต 2) การเจริญกรรมฐานไม่ถูกวิธี เพราะเจริญวิปัสสนาล้วนโดยไม่มีสมาธิ และ 3) หลักธรรมที่ไม่เอื้อหนุนการเจริญกรรมฐาน คือ อาการสมาธิเสื่อม และวิปัสสนูปกิเลส

2. วิธีการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา ของกรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ใช้การปฏิบัติแบบสมถปุพพังคมวิปัสสนาเป็นส่วนใหญ่ หรือสมถยานิก โดยใช้สมถกรรมฐาน คือ อานาปานสติกรรมฐานเป็นกองหลัก ร่วมกับกรรมฐานกองอื่นๆ เช่น อสุภกรรมฐาน กายคตานุสติกรรมฐาน เป็นต้นและใช้วิธีม้างกายในการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน โดยส่วนใหญ่ถอยกำลังจากอัปปนาสมาธิมาที่ระดับอุปจารสมาธิเพื่อพิจารณากาย เป็นการเจริญกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน

3. ข้อเสนอแนะต่อการนำไปปฏิบัติ คือ ทำสมาธิถึงระดับฌาน หลังจากนั้นเจริญวิปัสสนา

คำสำคัญ : ความรู้/ การภาวนา/ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

Abstract

The purposes of this research were to

1) study the problems in methods of knowledge acquiring under spiritual cultivation: A case study on Phra Ajahan Mun Bhuridatta Thera meditation.

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
*****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2) study the methods of knowledge acquiring under spiritual cultivation: a case study on Phra Ajahan Mun Bhuridatta Thera meditation. A qualitative research methodology was used by documentary research, in-depth Interview the monks who are Phra Ajhan Mun Bhuridatta Thera diseiples and non-participant observation.

The results found that:

1. The problems in methods of knowledge acquiring under spiritual cultivation: a case study on Phra Ajahan Mun Bhuridatta Thera meditation were 3 issues 1) The spiritual cultivation was not sense. 2) The spiritual cultivation was incorrect because of doing pure vipassana without samadhi meditation. 3) The principles that did not support the progress were decline of meditation and dementia.

2. The methods of knowledge acquiring under spiritual cultivation: a case study on Phra Ajahan Mun Bhuridatta Thera meditation used samathayanik by samatha karmasthana were anapanasati karmasthana (mind fulness of breathing) is essentially including asupa and kaikathanussathi karmasthana (consider of body to unbeauty deep skin or mindfulness with regard to the body) etc. and used vipassana karmasthana by manghkai (divided of body). Mostly retreated from attainment concentration samathi to access concentration samathi for regard the body to be a kayanupassana satipatthana (mindfulness of the body).

3. Recommendations for implementation was should do Samadhi meditation to meditative absorption level (appana samathi or contemplation)after that do vipassana meditation.

Keywords : Knowledge/ Spiritual Cultivation/ Phra Ajahan Mun Bhuridatta Thera

บทนำ

ในการจะพัฒนาสังคมให้เต็มไปด้วยสันติภาพ และมีสันติสุขนั้นเป็นสิ่งที่คาดหวังในทุกสังคม โดยการจะบรรลุเป้าหมายได้จำเป็นยิ่งต้องมีกระบวนการในการพัฒนาจิตใจของแต่ละคนให้มีอุดมการณ์ และการเปิดรับทัศนคติที่แตกต่างของแต่ละบุคคลได้ ซึ่งการปฏิบัติด้วยวิธีการภาวนาสามารถที่จะขับเคลื่อนสังคมไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้ เนื่องจากเป็นการบ่มเพาะจิตใจของสมาชิกในสังคมให้เป็นผู้ที่มีความสุข เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสังคมในระยะยาว และมีความยั่งยืน

สอดรับกับทัศนะ ของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2556, หน้า 82-86) อธิบายว่า ในการพัฒนาคนนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาจิตใจ ดังนั้นงานในยุคปัจจุบันงานพัฒนาจึงหันมาสนใจแก่การพัฒนาจิตใจมากขึ้น โดยการพัฒนาจิตใจนั้นต้องพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สุขภาพจิตจนถึงขั้นปัญญาจึงจะพัฒนาคนครบเต็มที่ การพัฒนาจิตใจเป็นงานหลักของพุทธศาสนา

บทบาทของพุทธศาสนาในการสร้างสันติสุขโดยเฉพาะการพัฒนาจิตใจนั้นมีมานานแล้ว นับแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศอินเดีย และเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน โดยมีผู้สนใจวิธีการศึกษาของพุทธศาสนาจำนวนมาก อาทิ จากงานเขียน เรื่อง The Light of Asia (1879) ของ Edwin Arnold ซึ่งเป็นการกล่าวถึงพุทธประวัติและการเผยแผ่ศาสนา และที่นิยมศึกษากันอย่างกว้างขวางมากขึ้นในปัจจุบัน คือ หลักการภาวนาในพุทธศาสนา

ทั้งนี้หลักการภาวนา อันประกอบด้วย สมาธิ หรือสมถกรรมฐาน และ ปัญญา หรือวิปัสสนากรรมฐาน มีความสำคัญอย่างมากในพุทธศาสนา เพราะเป็นกระบวนการปฏิบัติเพื่อขจัดกิเลส ซึ่ง พระธรรมวิสุทธิมงคล (มหาบัว ญาณสัมปันโน) (2551, หน้า 41-85) อธิบายว่า กรรมฐานเป็นสถานแห่งการอุบัติขึ้นของท่านผู้วิเศษ เนื่องจาก ก่อนจะถ่ายพระรูปพระนามและรูปนามจากปัจเจกชนขึ้นมาเป็นพระอริยะบุคคล ต้องมีการเจริญกรรมฐานเป็นเครื่องซักฟอกกิเลส พระพุทธเจ้าทั้งหลาย และพระอรหันต์ทั้งหลายล้วนเจริญกรรมฐานทั้งสิ้น ไม่มีแม้แต่องค์เดียวที่ผ่านการรู้ธรรมโดยมิได้ผ่านกรรมฐานเลย โดยการเจริญกรรมฐานนั้น พระธุดงค์จะมีวิธีการปฏิบัติต่างๆกันไปตามจริตนิสัย โดยมากจะเป็นวิธีการที่เคยได้รับผลมาแล้วจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการนั้นมากกว่าวิธีอื่นๆ เช่น บางรายพอเกิดความกลัวจิตไม่มีสติรั้ง กลายเป็นคนหมดสติ จริตชนิดนี้ไม่สมควรทรมานด้วยสิ่งน่ากลัว เพราะอาจเป็นบ้าเสียคนไปได้

อาจกล่าวได้ว่า ผู้ฝึกกรรมฐานหากขาดครูบาอาจารย์ หรือแบบแผนในการปฏิบัติกรรมฐานที่ถูกต้องก็อาจกลายเป็นบ้าเสียสติได้สำหรับผู้ที่มีสติไม่มั่นคง อ่อนไหวง่าย ดังเช่น การเจริญกรรมฐานด้วยสิ่งน่ากลัวดังที่ พระธรรมวิสุทธิมงคล (มหาบัว ญาณสัมปันโน) ได้อธิบายไว้ กรรมฐานแนวนี้ได้แก่อสุภกรรมฐานนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนาเกิดสภาพปัญหาหลายประการ จนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของพุทธศาสนา เพราะ ตามหลักไตรสิกขานั้น มุ่งเอาข้อควรปฏิบัติ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ ศีล สมาธิ และปัญญาจึงจะสามารถขัดเกลากิเลสได้ ซึ่งในส่วนของการภาวนานั้น ยังมีการปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จไม่มากนัก เนื่องจากสาเหตุสำคัญ อาทิ การปฏิบัติกรรมฐานไม่ถูกกับจริตของนักปฏิบัติ โดย พระครูสมุห์ (สุชิน ปริปุณโณ) (สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2560) ให้ทัศนะว่า“การปฏิบัติกรรมฐานไม่ถูกจริตส่งผลให้การบรรลุธรรมนั้นยาก และนำไปสู่ความไม่ประสบความสำเร็จ มันจะเกิดความเบื่อหน่ายก่อนที่จะเข้าใจธรรมขั้นสูงและคลายความเพียร” ส่วนพระอาจารย์อนันต์ อกิญจโน (สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2560) ให้ทัศนะว่า “การปฏิบัติกรรมฐานไม่ถูกจริตจะทำให้การปฏิบัติไม่ประสบผลสำเร็จ หรือทำให้เกิดความล่าช้า”

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนาที่ถูกต้องเพื่อธำรงไว้ซึ่งการปฏิบัติให้เป็นแบบแผน และให้ปฏิเวธยังคงอยู่ต่อไป โดยกรรมฐานสายของ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อสังคมไทย ดังจะเห็นได้ ดังนี้

พระอาจารย์บุญฤทธิ์ ปัณฑิโต (2560, หน้า 14-16) ให้ทัศนะว่า การปฏิบัติกรรมฐานหยุดมาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้าล่วงลงไปได้ 600 ปี โดยหลังการสังคายนาครั้งที่ 4 ในลังกาสนใจเรียนแต่ตัวหนังสือ การปฏิบัติภาวนาเลยไม่มีเพราะเชื่อว่าคนในสมัยนี้ไม่มีบุญเสียแล้วเลยไม่คิดจะทำกัน กระทั่งรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมาถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต รักษาศีล สมาธิ ปัญญาจึงสำเร็จได้ ในขณะที่ทางพม่ามีมหาสีสยาดอ พระ 2 องค์นี้มาค้ำจุนศาสนาไว้ ถึงได้มีการตื่นภาวนากันขึ้นมา เฉพาะในประเทศไทยมีพระป่ามากมาย ไม่ต่ำกว่า 40,000 รูปที่พระพุทธศาสนาเจริญในตะวันตกก็เพราะพระเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระอาจารย์ชา สุภัทโท

จะเห็นได้ว่า การเจริญกรรมฐานผ่านสมถวิปัสสนากรรมฐาน น่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ประชาชนควรปฏิบัติ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพราะจะส่งผลดีต่อตัวเองคือสุขภาพจิต และส่งผลดีต่อสังคม คือ ทำให้สังคมเกิดสันติสุขมีความเป็นมิตรแก่กัน จึงจำเป็นยิ่งที่จะต้องหาแนวทางการปฏิบัติเพื่อการจัดเก็บแนวทางการปฏิบัติ อันเป็นการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งมิให้สูญหายไป ซึ่งจะมีข้อมูลของพระสหธรรมิกร่วมด้วยอันจะทำให้ข้อมูลชัดเจนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา กรณีศึกษา กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

2. เพื่อศึกษาวิธีการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา กรณีศึกษากรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สำหรับในส่วนของการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา กรณีศึกษา: กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต จะมีคำศัพท์สำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ขณิกสมาธิ หมายถึง อาการสงบเพียงเล็กน้อย เป็นขณะๆ

2. อุปจารสมาธิ หมายถึง สภาวะก่อนที่จะเริ่มเป็นอัปปนาสมาธิ อาจมีนิมิตปรากฏ เช่น แสง สีต่างๆ

3. อัปปนาสมาธิ หมายถึง ฌาน ได้แก่ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน มีอาการนิ่งต่างกันตามลำดับฌาน หากถึงที่สุดแห่งรูปฌาน คือ จตุตถฌาน แล้ว จะมีอารมณ์ฌาน คือ อุบกขากับเอกัคตารมณ์

4. พระปัญญาวิมุตติ หมายถึง พระสุกขวิปัสสโก คือ เป็นผู้ไม่ได้สมาธิในส่วนของอรูปฌาน

5. พระอุภโตภาควิมุตติ หมายถึง ผู้ปฏิบัติสมาธิจนได้ อรูปฌานขั้นใดขั้นหนึ่ง สำหรับการเรียกว่าพระเจโตวิมุตตินั้นเป็นการเรียกโดยปริยาย อาจสามารถจำแนกได้อีก 3 ประเภท ได้แก่ 1) พระเตวิชโช หรือผู้ได้วิชชาสาม 2) พระฉฬภิญโญ หรือผู้ได้ญาณ คือ มีความแตกฉานต่างๆ เช่น การอธิบายธรรมโดยพิสดาร สำหรับพระฉฬภิญโญ และเป็นปฏิสัมภิทาญาณด้วย นับเป็นพระอรหันต์ขั้นสูงสุด เพราะปัญญาวิมุตติไม่สามารถแสดงคุณวิเศษบางอย่างได้เหมือนพระอุภโตภาควิมุตติ เช่น อิทธิวิธี เป็นต้น

6. สมาธิเสื่อม หมายถึง อาการสมาธิที่ปฏิบัติมาหายไปชั่วขณะหนึ่ง เช่น องค์ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติสมาธิหายไปเนื่องจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง

7. วิปัสสนูปกิเลส หมายถึง ความเข้าใจผิดในการปฏิบัติธรรม เช่น คิดว่าตนเองบรรลุธรรมแล้ว เป็นต้น

ญาณวิทยาแนวพุทธ เป็นการแสวงหาความรู้เพื่อสลัดซึ่งกิเลส โดยมีวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรคผลที่จะเป็นพระปัญญาวิมุตติ หรือพระอุภโตภาควิมุตตินั้น พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538, หน้า 326-329) ให้ทัศนะว่าการปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรคผลมี 4 วิธี เป็นแบบฉบับที่พระอานนท์แสดงไว้ มีรายละเอียด ดังนี้

1. สมถปุพพังคมวิปัสสนา คือ วิปัสสนาโดยมีการเจริญสมถนำหน้า โดยวิธีนี้คือ เบื้องแรกจิตไม่ฟุ้งซ่านมีอารมณ์เดียว มีญาณ มีความปราโมทย์ เป็นต้น ด้วยอำนาจแห่ง ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ด้วยอำนาจจากอรูปฌาน คือ อากาสานัญจายตนสมาบัติ วิญญานัญจายตนสมาบัติ อากิญจัญญายตนสมาบัติ เนวสัญญานาสัญญายตนสมาบัติ ซึ่งเป็นผลมาจาก กสิณ 10 อนุสสติ 10 อสุภ 10 หรือวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับอานาปานสติ 32 ประการ เป็นต้น เกิดปัญญามองเห็นธรรมในสมาธิ ตามหลักไตรลักษณ์ต้อง “ทำสมถคือสมาธิให้เกิดขึ้นก่อนจะเป็นอุปจารสมาธิ หรืออัปนาสมาธิก็ได้ จากนั้นจึงพิจารณาสมาธินั้นกับธรรมอื่นๆ จนอริยมรรคเกิดขึ้น”

2. วิปัสสนาปุพพังคมสมถ คือ สมถมีวิปัสสนานำหน้า คือ ใช้วิปัสสนาพิจารณาเห็นสิ่งตามๆ ว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา จิตเกิดความปล่อยวางจนอารมณ์เป็นหนึ่งเดียว โดยพอวิปัสสนาเต็มเปี่ยมจิตจะเกิดภาวะอารมณ์เดียวเป็นสมาธิขึ้น ทั้งนี้เป็นข้อสังเกตว่า ไม่ว่าจะเจริญสมถนำหน้า หรือวิปัสสนานำหน้า เมื่ออริยมรรคเกิดขึ้น ทั้งสมถและวิปัสสนาจะเกิดขึ้นพร้อมกันคู่เสมอไป

3. ยุคนัทธสมถวิปัสสนา คือ เจริญวิปัสสนาและสมถคู่กัน โดยขยายความได้ว่า มิใช่หมายความว่าทำ 2 อย่างพร้อมกันในทีเดียว คำว่าคู่กัน คือ เข้าสมาบัติถึงไหน ก็พิจารณาสังขารถึงนั่น ครั้นพิจารณาสังขารแล้วจึงเข้าทุติยฌาน ออกจากทุติยฌานแล้วพิจารณาสังขารอีก ครั้นพิจารณาแล้วเข้า ตติยฌาน เรื่อยๆจนถึงเนวสัญญานา

สัญญายตนะแล้วก็พิจารณาสังขารอีก ผู้เป็นตัวอย่างได้แก่ พระสารีบุตร ซึ่งเจริญสมถคู่วิปัสสนาตั้งแต่ปฐมฌานจนบรรลุมรรคผล

4. ธัมมุทธัจจวิคคหิตมานัส คือ วิธีปฏิบัติเมื่อจิตถูกชักให้เขวด้วยธรรมุรัจน์ คือความฟุ้งซ่านแห่งธรรมหรือตื่นธรรม (ความเข้าใจผิดที่ยึดเอาผลที่ประสบในระหว่างว่าเป็นมรรคผลนิพพาน) กล่าวคือ เมื่อผู้ปฏิบัติกำลังมนสิการขันธ์ 5 อย่างใดอย่างหนึ่งด้วย ไตรลักษณ์ เกิดโอภาส ญาณ ปีติ เป็นต้น ผู้ปฏิบัตินึกว่าโอภาสเป็นต้นธรรมโดยเข้าใจว่าเป็นมรรคผลเขวไปเพราะอุทธัจจะ ไม่รู้ตามความเป็นจริง แต่เมื่อเวลาเหมาะสมจิตสงบแน่วแน่ขึ้น เป็นสมาธิ เกิดมรรค จากนั้นจึงกำหนดปัญญารู้เท่าทันฐานะทั้ง 10 มีโอภาส เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ทั้ง 4 วิธีนี้เมื่อพิจารณาดูแล้วจะเห็นว่ามี 2 วิธีสำคัญ คือ 1) สมถนำหน้า หรือสมถยานิก และ 2) วิปัสสนานำหน้า หรือวิปัสสนายานิก ส่วนวิธีที่ 3 และ4 นั้นมาขยายในรายละเอียดเพิ่มเติมเท่านั้น ซึ่งกลายเป็นแบบแผนในการปฏิบัติต่อมาที่เรียกว่า สมถยานิกและวิปัสสนายานิก มีรายละเอียด ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538, หน้า 333) ให้ทัศนะว่า สมถยานิก คือ ผู้มีสมถเป็นยาน หมายถึงผู้เจริญสมถมาก่อนและมาเจริญวิปัสสนาในภายหลัง ส่วนวิปัสสนายานิก คือ ผู้มีวิปัสสนาเป็นยาน โดยอาจเจริญวิปัสสนาโดยไม่เคยเจริญสมาธิมาก่อนเลย แต่เมื่อเจริญวิปัสสนาคือปัญญาอย่างถูกทาง จิตเกิดสงบลงเกิดสมาธิขึ้นมาเอง ในขั้นแรกอาจเกิดเป็นขณิกสมาธิ ซึ่งเป็นวิปัสสนาอย่างน้อยที่สุดให้วิปัสสนาเดินไปได้ เมื่อเจริญวิปัสสนาไปเรื่อยๆ สมาธิพลอยได้รับการอบรมไปด้วย ขั้นต่อไปอาจใช้อุปจารสมาธิก็ได้ จนในที่สุดเมื่อบรรลุมรรคผลก็จะเป็นอัปปนาสมาธิ (ได้สมาธิระดับฌานต่อเมื่อขณะแห่งมรรค)โดยได้อย่างน้อยระดับปฐมฌาน หรือ ฌาน 1

ทั้งนี้ พระสมถยานิกเมื่อสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วอาจจำแนกได้ 2 ประเภท คือ 1) พระอุภโตภาควิมุตติ และ 2) พระปัญญาวิมุตติ โดยท่านที่ได้สมาบัติเพียงรูปฌาน คือไม่เกินฌาน 4 เป็นพระปัญญาวิมุตติ ท่านที่ได้อรูปฌานขั้นใดขั้นหนึ่งจึงเรียก พระอุภโตภาควิมุตติ ส่วนพระวิปัสสนายานิก มีเฉพาะพระปัญญาวิมุตติเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2547, หน้า 23) อธิบายว่า ไม่มีการตรัสรู้ใด หรือการบรรลุใดที่ไม่ได้ผ่านสมถ ต้องมีสมาธิอย่างน้อย “ขณิกสมาธิ” จึงเข้าสู่วิปัสสนาได้ วิปัสสนาล้วนไม่มี โดยในทางหลักวิชานั้นพระอรหันต์ประเภทสุกขวิปัสสก หรือพระอรหันต์ผู้บรรลุธรรมโดยผ่านวิปัสสนา เท่านั้น ความจริงไม่เท่านั้นเพราะว่าก่อนจะถึงวิปัสสนาต้องผ่านสมถก่อนอยู่แล้ว จะเห็นได้ว่ามีทัศนะที่ต่างกันในการบรรลุมรรคผล ของพระสุกขวิปัสสก ระหว่าง พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) และ เสฐียรพงษ์ วรรณปก ในเรื่องการบรรลุมรรคผลของพระสุกขวิปัสสก ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538, หน้า 333) ให้ทัศนะว่า จะได้มรรคผลเมื่อถึงปฐมฌานขึ้นไป ส่วนเสฐียรพงษ์ วรรณปก มองว่าพระสุกขวิปัสสกเป็นผู้เจริญวิปัสสนาล้วน ใช้เพียงขณิกสมาธิ ในการช่วยเจริญปัญญา เท่านั้น

กล่าวโดยสรุป พระอรหันต์สามารถจัดเป็นประเภทใหญ่ๆได้ 2 ประเภท คือ พระปัญญาวิมุตติ ที่เน้นการเจริญปัญญานำหน้าสมถ และพระอุภโตภาควิมุตติที่เป็นผู้เจริญสมาธิจนได้อรูปฌานก่อน จึงมาทำการเจริญปัญญาในภายหลัง สำหรับประเด็นที่ว่า พระอรหันต์ประเภทสุกขวิปัสสก ต้องได้ฌาน 1 (ปฐมฌาน) ขึ้นไป หรือเพียงขณิกสมาธิ เท่านั้น จึงเจริญวิปัสสนาจนกระทั่งบรรลุมรรคผลได้ยังเป็นข้อถกเถียงอยู่ โดยผู้วิจัยจะนำประเด็นนี้ไปทำการอภิปรายต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การวิจัยเอกสาร 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก 3) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสารทางวิชาการ เช่น หนังสือ ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผ่านแบบสัมภาษณ์ (กึ่งมีโครงสร้าง)โดยจะนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) และความแม่นตรง (Validity) ผ่านการให้คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้คำถามแบบปลายเปิด โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยจะทำจดหมายแนะนำตัวเพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และขออนุญาตสัมภาษณ์พร้อมบันทึกเทป อันเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยจะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และเน้นการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ พร้อมใช้วิธีการตะล่อมกล่อมเกลา (Probe) ในการสร้างความคุ้มเคยกับผู้ถูกสัมภาษณ์

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลก็เพื่อยืนยันในเรื่องของความเที่ยงตรง และความเชื่อถือได้ โดยผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีสามเส้า ตามแนวคิด ของ สุภางค์ จันทวานิช (2553, หน้า 128-130) ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบดังนี้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ โดยใช้วิธีการตรวจสอบจากแหล่งบุคคล เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ ถ้าความเห็นส่วนมากไปในทิศทางเดียวกันจึงเลือกเชื่อข้อมูลนั้นในการตัดสิน

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น โดยอาจใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้และการตอบคำถามในการวิจัย โดยผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคิดของ Miles and Huberman (1994) โดยมีวิธีการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) จำแนกข้อมูลตามประเด็นที่ค้นพบ
2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นต่างๆ
3) แปลผลสรุป

สำหรับการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ใช้วิธีการตรวจสอบสาม ดังนี้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่พิจารณาในการตรวจสอบ โดยใช้วิธีการตรวจสอบจากแหล่งบุคคล เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ ถ้าความเห็นส่วนมากไปในทิศทางเดียวกันจึงเลือกเชื่อข้อมูลนั้นในการตัดสิน

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น โดยอาจใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ไม่ได้เรียงตามพรรษา)

รายนาม	วัด/ศิษย์ใน
1. พระครูโสภิตธรรมานุศาสก์ (มหาอำนาจ อินทสาโร)	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร ศิษย์ใน พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต, พระอาจารย์ลี ธัมมธโร
2. พระญาณวิศาลเถร (หา สุภโร)	เจ้าอาวาสวัดสักกะวัน จังหวัดกาฬสินธุ์ ศิษย์ใน พระสุธรรมคณาจารย์ (แดง ธัมรักขิโต), พระอาจารย์ลี ธัมมธโร, พระธรรมมงคลญาณ (วิริยังค์ สิรินธโร) เป็นต้น
3. พระครูสุมนสารคุณ (ประสาร สุมโน)	เจ้าอาวาสวัดป่าหนองไคร้ จังหวัดยโสธร ศิษย์ใน พระอาจารย์ผั่น ปาเรสโก
4. พระราชวรคุณ (สมศักดิ์ ปัณฑิโต)	เจ้าอาวาสวัดบูรพาราม จังหวัดสุรินทร์ ศิษย์ใน พระราชวุฒาจารย์ (ดูลย์ อตุโล)
5. พระครูสุวิมลบุญญากร (บุญพิน กตปุญโญ)	สำนักสงฆ์ดอยเทพนิมิต จังหวัดภูเก็ต ศิษย์ในพระอาจารย์ขาว อนาลโย, พระอาจารย์อ่อน ญาณศิริเป็นต้น
6. พระอาจารย์ทิวา อาภากโร	สถานปฏิบัติธรรมเสริมรังสี จังหวัดนครราชสีมา ศิษย์ใน พระอาจารย์หลุยส์ จันทสาโร
7. พระอาจารย์เสน ปัญญาธโร	เจ้าอาวาสวัดป่าหนองแซง จังหวัดอุดรธานี ศิษย์ใน พระอาจารย์บัว สิริปุณโณ
8. พระภาวนาปัญญาวิสุทธิ์ (มหาเข้ม จิตธัมโม)	เจ้าอาวาสวัดป่าคลองกุ้ง จังหวัดจันทบุรี ศิษย์ใน พระอาจารย์ลี ธัมมธโร
9. พระครูธรรมกิตติคุณ (สวาท ถาวโร)	เจ้าอาวาสวัดอ่าวหมู จังหวัดจันทบุรี ศิษย์ใน พระอาจารย์ขาว อนาลโย
10. พระอาจารย์อ่อง ถาวโร	เจ้าอาวาสสำนักสงฆ์ถ้ำเขาวงกต จังหวัดจันทบุรี ศิษย์สาย พระอาจารย์มี ญาณมุนี
11. พระครูจิตตภาวนานุสิฐ (สมหมาย จิตตปาโล)	เจ้าอาวาสวัดป่าอนาลโย จังหวัดนครปฐม ศิษย์ใน พระอาจารย์ชอบ ฐานสโม, พระอาจารย์จวน กุลเชษโฐ และพระอาจารย์สิงห์ทอง ปภากโร
12. พระครูอุดมญาณโสภณ (หลอ นาถโร)	เจ้าอาวาสวัดถ้ำพวง ศิษย์ใน พระอาจารย์วัน อุตตโม
13. พระครูพันธสมณวัฒน์ (ทองสุข ฐิตปุญโญ)	เจ้าอาวาสวัดป่าวุฒาราม จังหวัดหนองบัวลำภู ศิษย์ใน พระอาจารย์บุญ ปัญญาวุฑโฒ, พระอาจารย์ขาว อนาลโย พระอาจารย์คำดี ปภาโส, พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ เป็นต้น
14. พระครูเกษมวรกิจ (วิชัย เขมิโย)	เจ้าอาวาสวัดถ้ำผาจม จังหวัดเชียงราย ศิษย์ใน พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ), พระอาจารย์บุดดา ถาวโร เป็นต้น
15. พระวิมลศีลาจารย์ (อำนวย ภูริสุนทโร)	วัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร ศิษย์ใน พระอาจารย์พุธ ฐานิโย, พระอาจารย์ศรี มหาวีโร, พระอาจารย์หล้า เขมปัตโต เป็นต้น
16. พระครูกิตติปัญญาคุณ (สวาท ปัญญาธโร)	เจ้าอาวาสวัดป่าโป่งจันทร์ จังหวัดจันทบุรี ศิษย์ใน พระอาจารย์แหวน สุจิณโณ

รายนาม	วัด/ศิษย์ใน
17. พระอาจารย์บุญส่ง ฐิตสาโร	เจ้าอาวาสวัดสันติวนาราม จังหวัดจันทบุรี ศิษย์ใน พระอาจารย์แหวน สุจิณโณ
18. พระมหาสามเรือน ปุญเญสโก	เจ้าอาวาสวัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ ศิษย์สาย พระอาจารย์ลี ธัมมธโร
19. พระครูสุวรรณโพธิเขต (คูณ อัคคธัมโม)	เจ้าอาวาสวัดป่าโพธิ์สุวรรณ จังหวัดอุบลราชธานี ศิษย์ใน พระอาจารย์ชา สุภัทโท
20. พระครูโอภาสวุฒิกร (โสภณ โอภาโส)	เจ้าอาวาสวัดบึงลัฏฐิวัน จังหวัดอยุธยา ศิษย์ใน พระอาจารย์ชา สุภัทโท
21. พระอาจารย์มนัส มันตชาโต	เจ้าอาวาสสำนักกรรมฐานฟื้นฟูจิตเขาแหลม จังวัดจันทบุรี ศิษย์ใน พระราชพรหมยาน (วีระ ถาวโร),พระอาจารย์สมชาย ฐิตวิริโย เป็นต้น
22. พระครูกันตสีลสัมปัน (สมบูรณ์ กันตสีโล)	เจ้าอาวาสวัดป่าสมบูรณ์ธรรม จังหวัดพิษณุโลก ศิษย์ใน พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
23. พระครูสมุห์ (สุชิน ปริปุณโณ)	เจ้าอาวาสวัดธรรมสถิต จังหวัดระยอง ศิษย์ใน พระอาจารย์เฟื่อง โชติโก และพระมหาบัว ญาณสัมปันโน
24. พระอาจารย์จิรวัฒน์ อัตตรักโข	เจ้าอาวาสวัดป่าไชยชุมพล จังหวัดเพชรบูรณ์ ศิษย์ใน พระอาจารย์สุวัจน์ สุวโจ, พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร และพระมหาบัว ญาณสัมปันโน เป็นต้น
25. พระอาจารย์อนันต์ อกิญจโน	เจ้าอาวาสวัดมาบจันทร์ จังหวัดระยอง ศิษย์ใน พระอาจารย์ชา สุภัทโท
26. พระอาจารย์เฉลิม ธัมมธโร	เจ้าอาวาสวัดป่าภูแปก จังหวัดเลย ศิษย์ใน พระมหาบัว ญาณสัมปันโน
27. พระอาจารย์บุญส่ง โชติปัญโญ	เจ้าอาวาสวัดป่าหนองเกาะแก้ว จังหวัดบุรีรัมย์ ศิษย์ใน พระอาจารย์หล้า เขมปัตโต
28. พระอาจารย์อัครเดช ถิรจิตโต	เจ้าอาวาสวัดบุญญาวาส จังหวัดชลบุรี ศิษย์ใน พระอาจารย์ชา สุภัทโท
29. พระอาจารย์วันชัย วิจิตโต	เจ้าอาวาสวัดป่าภูสังโฆ จังหวัดอุดรธานี ศิษย์ใน พระมหาบัว ญาณสัมปันโน
30. พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธัมปัญโญ)	เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน จังหวัดกาญจนบุรี ศิษย์ใน พระราชพรหมยาน (วีระ ถาวโร)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถ สรุปผลจากข้อค้นพบได้ 2 ส่วนมีรายละเอียดดังนี้

1. สภาพปัญหาในการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา ที่พบจากปรากฏการณ์ที่ศึกษาประกอบ ไปด้วย 3 ประการ มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนแรก คือ การเจริญกรรมฐานไม่ถูกจริต ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจาก การปฏิบัติกรรมฐานไม่เหมาะกับจริตของตนทำให้เกิดความล่าช้า หรือไม่ประสบกับความสำเร็จในการปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งต้องพิจารณาจาก จริต 6 ด้วยการพิจารณาของตนเองจากการคาดเดาอกุศลที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว

ส่วนที่สอง คือ การเจริญกรรมฐานไม่ถูกวิธี ซึ่งพบสภาพปัญหาดังกล่าวจากการลงพื้นที่ในการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในภาคสนาม พบว่า การปฏิบัติผิดวิธีนี้ พบในผู้ปฏิบัติกรรมฐานแบบวิปัสสนายานิก กล่าวคือ ปฏิบัติกรรมฐานด้วยวิธีวิปัสสนากรรมฐานเลย (ขาดการปฏิบัติสมาธิ) ไม่ปฏิบัติสมถกรรมฐานให้จิตเกิดความสงบจากนิวรณ์ก่อน

ส่วนที่สาม คือ หลักธรรมที่ไม่เอื้อหนุนการเจริญกรรมฐาน พบว่า สมาธิเสื่อม และวิปัสสนูปกิเลส ส่งผลให้การปฏิบัติกรรมฐานประสบกับสภาพปัญหา โดยสมาธิเสื่อม ส่งผลให้ความรู้ที่เคยได้จากการปฏิบัติสูญหายไป ส่วนวิปัสสนูปกิเลส ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติติดนิมิตนั้น โดยเฉพาะแสง สี ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติเมื่ออยู่ในระดับอุปจารสมาธิ และไม่ปล่อยวางจนอาจทำให้เป็นบ้าได้

2. วิธีการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา ของกรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พบว่า มีวิธีการปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8 เน้นการปฏิบัติแบบสมถยานิก กล่าวคือ ใช้กรรมฐานที่สำคัญ ได้แก่ อานาปานสติกรรมฐานเป็นกองหลัก ปฏิบัติจนถึงระดับฌาน จากนั้นจึงค่อยเจริญวิปัสสนากรรมฐาน โดยข้อค้นพบสำคัญ อาทิ วิธีเจริญกสิณในกาย ซึ่งผู้ฝึกต้องมีความชำนาญในอานาปานสติกรรมฐานมาก่อน วิธีการนี้ส่งผลให้สามารถดัดแปลง อานาปานสติกรรมฐานสู่กรรมฐานกองอื่นๆได้รวดเร็ว

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพปัญหาในการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา พบว่า สภาพปัญหา ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) การเจริญกรรมฐานไม่ถูกจริต 2) การเจริญกรรมฐานไม่ถูกวิธี และ3) หลักธรรมที่ไม่เอื้อหนุนการเจริญกรรมฐาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) การเจริญกรรมฐานไม่ถูกจริต เป็นผลสืบเนื่องมาจากผู้ปฏิบัติเจริญกรรมฐานที่ไม่เหมาะกับจริตของตน ทำให้ได้รับผลช้าในการปฏิบัติหรือไม่ประสบกับความสำเร็จในการปฏิบัติ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ในอกุศลมูล 3 ซึ่งเป็นรากเหง้าของอกุศลธรรมทั้งปวง จะมีอยู่ 3 ประการได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ ในส่วนของราคะนั้นจัดอยู่ในส่วนหนึ่งของโลภะ เพราะมีลักษณะอาการเอาของภายนอกไปสู่ตน

สำหรับวิธีการขจัดกิเลสใหญ่ๆ 3 ตัวนี้ คือ โลภ ให้ใช้วิธีเจริญจาคานุสติกรรมฐาน หรือการให้ทาน ส่วนราคะให้ใช้วิธีการพิจารณากาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอสุภกรรมฐาน ส่วนกายคตานุสติกรรมฐานก็นับเนื่องในกรรมฐานที่ปราบราคะโดยตรง เพราะเป็นกรรมฐานที่พิจารณาความไม่สวย ไม่งามของร่างกายเพื่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ส่วนโทสะให้ใช้วิธีการเจริญพรหมวิหาร 4 มีเมตตาเป็นต้น จะทำให้ความโกรธระงับไปได้ และจากการศึกษากรณีของบุตรนายช่างทอง ทำให้ทราบว่า พระพุทธเจ้าทรงแนะให้บุตรนายช่างทอง เจริญกสิณสีแดง ซึ่งเป็นวรรณกสิณด้วย การเจริญวรรณ กสิณจึงอาจเหมาะแก่ผู้มีอารมณ์โทสจริตด้วย เช่นกัน

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรทัย ท้าวสัน (2531) ได้ทำการศึกษา การศึกษาวิธีปฏิบัติกรรมฐานของวัดอโศการาม พบว่า หากเจริญอานาปานสติแล้วเสื่อม เพราะโทสจริต ควรเจริญพรหมวิหาร 4 ให้มาก หรือการเจริญอสุภซึ่งกำจัดราคะโดยตรง

สำหรับโมหะนั้น จากการศึกษาพระไตรปิฎกทำให้ทราบว่า ทรงแนะให้เจริญโยนิโสมนสิการ หรือการพิจารณาอย่างแยบคาย โดยเฉพาะการเจริญมรรค ให้สัมมาทิฐิ และสัมมาสมาธิเกิดขึ้น ตัวโมหะนั้นถ้ามองให้ดีแล้วก็คือรากเหง้าของอวิชชาทั้งปวง เป็นความหลง โดยเฉพาะความหลงที่ไม่รู้จักอริยสัจ 4 ทำให้ไม่รู้จักทุกข์ และวิธีการดับทุกข์ ตัวโมหะนั้นคลายยากกว่ากิเลสตัวอื่นจึงต้องมีการพิจารณากรรมฐานที่เหมาะอย่างแยบคาย

วิธีการพิจารณากรรมฐานให้เหมาะกับแต่ละบุคคลนั้น อาจพิจารณาได้จากการคาดเดาอกุศลที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว หรือเมื่อพระอาจารย์มอบกรรมฐานให้ปฏิบัติแล้วไม่เหมาะกับตนสังเกตได้ว่าไม่สงบ ไม่เกิดผลในการปฏิบัติเลย ให้เปลี่ยนกรรมฐานที่เหมาะกับจริตของตนไปเรื่อยๆ แต่ไม่ทิ้งอานาปานสติกรรมฐาน เพราะกรรมฐานนี้เป็นกรรมฐานกองหลัก กรรมฐานต่างๆมีความเกี่ยวเนื่องกับอานาปานสติกรรมฐานทั้งสิ้น

2) การเจริญกรรมฐานไม่ถูกวิธี เป็นผลสืบเนื่องมาจากประเด็นที่ว่า พระสุกขวิปัสสโกสามารถเจริญวิปัสสนาล้วนโดยไม่มีสมาธิ ได้หรือไม่ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า แม้จะเจริญกรรมฐานแบบพระสุกขวิปัสสโกแต่มิสามารถเจริญปัญญาล้วนได้ เพราะจะปรากฏแต่ความฟุ้งซ่าน จิตไม่มีกำลังในการตัดกิเลส

โดยเมื่อพิจารณาตามข้อสังเกตของ เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2547, หน้า 23) อธิบายว่า ไม่มีการตรัสรู้ใดหรือการบรรลุใดที่ไม่ได้ผ่านสมถ ต้องมีสมาธิอย่างน้อย “ขณิกสมาธิ” จึงเข้าสู่วิปัสสนาได้ วิปัสสนาล้วนไม่มี โดยในทางหลักวิชานั้นพระอรหันต์ประเภทสุกขวิปัสสก หรือพระอรหันต์ผู้บรรลุธรรมโดยผ่านวิปัสสนา เท่านั้น ความจริงไม่เท่านั้น เพราะว่าก่อนจะถึงวิปัสสนาต้องผ่านสมถก่อนอยู่แล้ว จะเห็นได้ว่า เสฐียรพงษ์ วรรณปก เห็นว่าสมถที่จะเป็นบาทของวิปัสสนานั้นใช้เพียงขณิกสมาธิ เท่านั้น ซึ่งขัดแย้งกับพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538, หน้า 333) ให้ทัศนะว่า ได้สมาธิระดับฌานต่อเมื่อขณะแห่งมรรค

จะเห็นได้ว่า สมาธิตามความมุ่งหมายในการปฏิบัติหาหมายเอาขณิกสมาธิไม่ แต่หมายถึงอุปจารสมาธิ (อุปจารสมาธิแม้ยังไม่ใช่สัมมาสมาธิ แต่ถือเป็นบาทของอัปปนาสมาธิ) กับ อัปปนาสมาธิต่างหาก โดยเฉพาะอัปปนาสมาธิซึ่งเป็นสมาธิระดับฌาน มีความสำคัญต่อการเจริญวิปัสสนากรรมฐานเป็นอันมาก เพราะหากเจริญวิปัสสนาล้วน โดยไม่ทำสมาธิให้มีการพัฒนาขึ้นระดับอัปปนาสมาธิสิ่งที่เจริญวิปัสสนามีแต่ความฟุ้งซ่าน และเป็นปัจจัยไม่ให้ได้มรรคผลอีกด้วย

พิจารณาได้จากข้อสังเกตในพระอภิธรรมปิฎก วิภังคปกรณ์ (อภิธรรมภาชนีย์) (2539, หน้า 373-374) ที่อธิบายว่า “สัมมาทิฐิ หมายถึง เจริญฌานที่เป็นโลกุตระเป็นเหตุให้ออกจากวัฏฏทุกข์ ละทิฏฐิ สงัดจากกาม บรรลุปฐมฌาน ที่เป็นทุกขาปฏิปทาทันทาภิญญา ชื่อว่า สัมมาทิฐิ ฯลฯ สัมมาสมาธิก็เกิดขึ้น สัมมาทิฐิเป็นปัญญารู้ชัดความไม่หลงงมงาย เลือกเฟ้นธรรมอันเป็นองค์มรรค”

สอดคล้องกับผลการศึกษาที่อธิบายว่า การเจริญกรรมฐานต้องทำให้ครบทั้ง 3 ประการ คือ ศีล สมาธิและปัญญา โดยเฉพาะฌานซึ่งเป็นเป้าหมายของสมาธินั้น เป็นบาทสำหรับการเจริญปัญญา ไม่ว่าจะได้ฌานมาก่อนแล้วค่อยเจริญปัญญา หรือการเจริญปัญญาล้วนแล้วฌานเกิดขึ้นร่วมด้วยต่อเมื่อขณะแห่งมรรคก็ตาม เป็นการยืนยันว่าก่อนจะได้ญาณต้องได้ฌานมาก่อน ดังนั้นการเจริญปัญญาล้วนโดยไม่มีสมาธิ ปรากฏแต่ความฟุ้งซ่าน โดยสมาธิที่เป็นสมาธิจริงๆนั้น คือ ฌาน หรืออัปปนาสมาธิ สำหรับผู้ปฏิบัติตามแนวทางของพระสุกขวิปัสสโก หากเริ่มพิจารณาโดยใช้ปัญญาแล้วจิตสงบก็ควรอยู่ แต่ต้องพัฒนาระดับสมาธิของตนเองขึ้นยิ่งๆไปด้วย จนเมื่อเป็นอัปปนาสมาธิแล้วจึงมีกำลังในการตัดกิเลสได้ ซึ่งมีข้อสังเกตสำหรับพระวิปัสสนายานิกว่า วิปัสสนากำกับสมถคู่กันไปตลอด

กล่าวโดยสรุป พระสุกขวิปัสสโก ก็เหมือนกับพระเจโตวิมุตติ ซึ่งต้องปฏิบัติศีล สมาธิและปัญญาให้ครบ 3 อย่าง โดยเฉพาะในส่วนของสมาธิต้องได้ระดับอัปปนาสมาธิ จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ได้มรรคผลและมีกำลังในการตัดกิเลส ต่างกันแต่เพียงว่าพระสุกขวิปสสโกท่านพิจารณาด้วยปัญญาแล้วจิตสงบ จากนั้นปัญญาก็เริ่มเข้าหาความสงบเช่นกัน ส่วนพระเจโตวิมุตติเน้นทำสมาธิถึงระดับฌานก่อนค่อยเจริญปัญญา แต่ผลลัพธ์ของทั้ง 2 ประเภท คือ วิมุตติไม่ต่างกัน

3) หลักธรรมที่ไม่เอื้อหนุนการเจริญกรรมฐาน พบว่า ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ส่วนแรก คือ อาการสมาธิเสื่อม ส่วนที่สองได้แก่ วิปัสสนูปกิเลส เน้นอาการติดนิมิต ซึ่งจากการศึกษาพบว่า อาการสมาธิเสื่อมเป็นผลจาก การ

ปฏิบัติไม่ต่อเนื่องมีความย่อหย่อนในการปฏิบัติ ทำให้สิ่งที่มีอยู่ เช่น ญาณ หรือฌานเสื่อมไปชั่วขณะหนึ่ง ซึ่งมีวิธีแก้ คือ ให้ปฏิบัติโดยเร่งความเพียรบ่อยๆสิ่งที่เคยปฏิบัติมาจะกลับมาได้ หรืออาจได้รับผลลัพธ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิมก็ได้

ส่วนวิปัสสนูปกิเลสนั้น ต่างจากสมาธิเสื่อมตรงที่ สมาธิเสื่อมนั้นจิตไม่เป็นสมาธิ องค์ความรู้ที่เคยมีหายไป แต่วิปัสสนูปกิเลสเกิดจากการเข้าสมาธิ และไปหลงในองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น เช่น โอภาส (แสงสว่าง) หรือนิมิตต่างๆที่เกิดขึ้น และมีความปักใจเชื่ออย่างรุนแรง สิ่งเหล่านี้ทำให้ในบางรายผู้ปฏิบัติอาจมีอาการคล้ายเป็นคนบ้า เพราะหลงในนิมิตนั้น มีวิธีแก้ คือ อย่าไปสนใจนิมิตนั้นเป็นวิธีการอย่างง่าย ส่วนการปฏิบัติระยะยาว ได้แก่ อย่าส่งจิตออกนอก คือ อย่าส่งจิตไปดูไปรู้เรื่องราวข้างนอก เช่น ตามแสงสว่างที่เกิดขึ้นแล้วไปยังข้างนอกทำให้เกิดความรู้ต่างๆขึ้นมาซึ่งไม่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติ บางรายก็เป็นทุกข์ เพราะอยากเห็นอีก สำหรับความหมายที่แท้จริงของการอย่าส่งจิตออกนอกนั้น ถ้าจะส่งจิตออกนอกก็ส่งได้ แต่เมื่อรู้แล้วจิตไม่กระเพื่อมไปตามนั้น กล่าวโดยย่อ คือ วางอุเบกขา ไม่เอาไปปรุงแต่งอีก

1. วิธีการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา

จากการศึกษาพบว่า กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต มีวิธีการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา สามารถจำแนก ได้ 3 ส่วน ได้แก่ 1) สมถกรรมฐาน 2) วิปัสสนากรรมฐาน 3) ปกิณกะธรรม มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 สมถกรรมฐาน จากการศึกษาพบว่า กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เน้นการเจริญกรรมฐาน คือ อานาปานสติกรรมฐานเป็นกรรมฐานกองหลัก โดยนิยมกำหนดฐานของลมไว้ที่ปลายจมูก และบริเวณหน้าอก อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับจริตของผู้ปฏิบัติต้องปฏิบัติเองจึงทราบได้ว่า ตนเหมาะที่จะกำหนดฐานของลมไว้ส่วนใด เพราะอาการหายใจของแต่ละคนไม่เหมือนกัน อาทิ บางคนหายใจเข้าสั้นออกยาว บางคนหายใจยาวออกสั้น เป็นต้น โดยใช้คำบริกรรม คือ พุทโธ ซึ่งเป็นการเจริญพุทธานุสติกรรมฐาน คือ ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าด้วย ยิ่งไปกว่านั้นในบางท่านที่ชำนาญแล้ว ก็จะกำหนดมรณานุสติกรรมฐานร่วมด้วย เพราะความตายอยู่ปลายจมูก เมื่อหมดลมก็ตายเมื่อนั้น กลายเป็นว่า สามารถเจริญกรรมฐานทีเดียว 3 กองพร้อมกันได้

นอกจากนี้พบว่า กรรมฐานกองอื่นๆที่กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโตนิยมเจริญด้วย คือ อสุภกรรมฐานกับกายคตานุสติกรรมฐาน โดยในส่วนของกรรมฐาน 2 กองนี้มีความเกี่ยวเนื่องกันอยู่ บางท่านอาจพิจารณาอสุภกรรมฐานจากซากศพก่อน เมื่อพิจารณาชัดแล้ว จึงน้อมเข้ามาพิจารณาในกายตนว่าเป็นซากศพเช่นกัน โดยใช้การเทียบเคียง สำหรับผู้ที่มีสมาธิก็จะเป็นการเจริญกายคตานุสติกรรมฐาน คือ เกศา โลมา นขา ทัน ตโจ เจริญไปเรื่อยๆจนร่างกายเห็นเข้าไป คือเห็นร่างกายภายในของตนเองชัดเจน อาทิ กระดูก เป็นต้น ในบางท่านที่สามารเจริญสมาธิถึงระดับปฏิภาคนิมิตได้ สามารถย่อขยายได้ทำให้ระเอียดมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า แท้จริงแล้วอสุภกรรมฐานกับกายคตานุสติกรรมฐานมีความเกี่ยวพันกันมาก เพราะแม้จะพิจารณากายตนด้วยกายคตานุสติกรรมฐานท้ายที่สุดแล้วก็เป็นการพิจารณาอสุภกรรมฐานด้วยนั่นเอง ส่วนที่เหมือนกัน คือ กรรมฐาน 2 กองนี้ล้วนมีกำลังถึงระดับอัปปนาสมาธิทั้งคู่ ส่วนต่างก็ต่างแต่เพียงว่า กายนอกกับกายกายใน กล่าวคือ อสุภกรรมฐาน เริ่มพิจารณาจากซากศพภาพนอก ท้ายที่สุดก็น้อมเข้ามาเทียบกับตนเอง ส่วนกายคตานุสติกรรมฐาน เป็นการพิจารณาร่างกายของตน อาทิ อาการ 32 ปัญตจกรรมฐาน เป็นต้น แต่ท้ายที่สุด 2 อย่างนี้ก็เป็นการพิจารณากายทั้งสิ้น ให้เป็นปฏิกูล ผลลัพธ์จึงไม่ต่างกัน

ขณะเดียวกันพบว่า มีการฝึกกสิณในกรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโตด้วย ทำให้เห็นได้ว่า กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ไม่ได้มีแต่พระสุกขวิปัสสโก เท่านั้น แต่ยังมีพระเจโตวิมุตติ อื่นด้วย เช่น พระเตวิชโช เป็นต้น แต่จากการศึกษาพบว่ามีผู้ปฏิบัติน้อยมาก จะพบแต่ระดับพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และเพียงในบางรูป เท่านั้น เนื่องจากการเจริญกสิณส่วนใหญ่ต้องเคยมีของเก่าจากอดีตชาติ และหากฝึกไม่ถูกวิธีก็มีอันตรายต่อผู้ปฏิบัติ เช่น การมองไฟ ถ้ามองไม่ถูกต้องก็เสี่ยงกับการตาบอดได้ นอกจากนี้ ส่วนใหญ่ปฏิบัติอานาปานสติ

กรรมฐานเป็นหลักอยู่แล้ว เมื่อได้อัปปนาสมาธิ ก็พิจารณาวิปัสสนาญาณทันที หลายท่านมุ่งปฏิบัติเพื่อดับกิเลสไปเลย จึงไม่ได้ทำสมาธิในส่วนกองกสิณเพิ่มเติม

สำหรับกสิณ เท่าที่ปรากฏจากการศึกษา พบว่า กสิณแสงสว่าง ผู้ที่ปฏิบัตินี้ ได้แก่ พระอาจารย์บุญฤทธิ์ ปัณฑิโต ใช้วิธีการเพ่งพระจันทร์ในคืนวันเพ็ญ เป็นต้น การปฏิบัติแบบนี้เป็นการปฏิบัติโดยการมองกสิณจากภายนอก อาจเรียกว่ากสิณภายนอกก็ได้ ปฏิบัติกันแพร่หลายอยู่แล้ว แต่พระอาจารย์บุญฤทธิ์ ปัณฑิโต ดัดแปลงจากการที่จะต้องไปเพ่งแสงสว่าง ซึ่งต้องหาอุปกรณ์ทำได้ยาก ในบางครั้งเพ่งไฟ หรือเตโชกสิณก็อาจทำให้ตาบอดได้ เป็นเพ่งพระจันทร์ดีกว่า เพราะทำให้แสงไม่เป็นอันตรายต่อนัยน์ตานัก

ส่วนวิธีปฏิบัติกสิณในกายนั้น ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ อาทิ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต คือ แทนที่จะเพ่งวัสดุภายนอก ก็เพ่งมาในกายนี้แทน จากการศึกษา พบว่า มีวิธีการปฏิบัติ คือ ให้เจริญกรรมฐานในส่วนของกายคตานุสติกรรมฐาน จนได้ระดับปฏิภาคนิมิต และอัปปนาสมาธิอันสูงสุด คือ ปฐมฌาน และเมื่อจะทำเป็นกสิณก็ไม่ยากแล้ว เพียงแต่ว่าเปลี่ยนอารมณ์มาเป็นกสิณแทน โดยเพ่งภายในร่างกาย อาทิ กระดูก เป็นโอทาตกสิณ อย่างนี้เป็นต้น

วิธีการเพ่งกสิณในกายประหยัดเวลา คือ ไม่ต้องเสียเวลาไปค้นหาหรือเตรียมอุปกรณ์ในการปฏิบัติแต่อย่างใดอีก แต่ผู้ที่จะทำแบบนี้ได้ต้องมีความเชี่ยวชาญในอานาปานสติกรรมฐานแล้ว ข้อดีของการเพ่งกสิณแบบนี้ คือ สามารถทำให้เป็นพระเตวิชโชได้ไม่ยาก เพราะกสิณ 3 กองที่ทำให้เกิดทิพยจักษุโดยตรง ได้แก่ กสิณไฟ กสิณแสงสว่าง และกสิณสีขาว กสิณเหล่านี้เป็นบาทแห่งอภิญญาโดยตรง ทำให้ได้รับวิชชา 3 สำหรับผู้ที่มีความเพียรมากกว่านี้ อาจฝึกกสิณจบครบ 10 ประเภทก็ได้ เพราะอารมณ์กสิณนั้น เป็นอารมณ์ระดับจตุตถฌาน คือสูงสุดของรูปฌานแล้ว หากจะพัฒนาไปสู่อรูปฌานก็ไม่ยาก มีวิธีการคือ ตั้งภาพกสิณขึ้นมากองหนึ่งที่ไม่ใช่อากาสกสิณ จากนั้นจึงพิจารณาเป็นอรูป ซึ่งต้องไม่ลืมว่า แท้จริงอรูปฌานก็คือจตุตถฌานที่ประณีตยิ่งขึ้น เพราะมีเพียงอุเบกขา เหมือนจตุตถฌาน หากปฏิบัติจนได้สมาบัติ 8 แล้วก็จะกลายเป็นพระฉฬภิญโญ ที่มีความรู้ยิ่งขึ้นไปอีก คือ อภิญญา 6 ทำให้ได้รับความรู้แม้แต่พระเตวิชโชไม่มี เช่น แสดงฤทธิ์ได้ เป็นต้น นอกจากนี้การฝึกกสิณยังเหมาะแก่ผู้มีโทสะจริตโดยตรง โดยเฉพาะวรรณกสิณ คือ กสิณสีต่าง อาทิ สีขาว สีแดง สีเหลือง สีเขียว ใน 4 สี เฉพาะสีขาวถือเป็นบาทโดยตรงที่ทำให้เกิดทิพยจักษุ

กล่าวโดยสรุป กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เน้นการปฏิบัติแบบสมถยานิก หรือที่เรียกว่าสมถปุพพังคมวิปัสสนานั่นเอง กล่าวคือ การทำสมาธิถึงระดับอัปปาสมาธิก่อน ค่อยเจริญปัญญาในภายหลัง วิธีการนี้ข้อดีคือ เมื่อพิจารณาปัญญาแล้วไม่ยาก เพราะมีฐานคือสมาธิทำให้สามารถตัดกิเลสได้ ที่ยากคือการทำให้เป็นอัปปนาสมาธิ ผู้ที่ต้องการดับกิเลสจริงๆต้องฝึกเพียรมาก โดยเฉพาะการทำสมาธิก่อน โดยกรรมฐานที่สนับสนุนให้ถึงระดับอัปปนาสมาธิ คือ อานาปานสติกรรมฐาน โดยมีพุทธานุสติกรรมฐาน และมรณานุสติกรรมฐานในฐานะบริวารแห่งอานาปานสติกรรมฐานร่วมด้วย โดยจะเจริญกรรมฐานอื่นๆอีก ที่สำคัญ คือ อสุภกรรมฐานกับกายคตานุสติกรรมฐาน และในบางท่านอาจมีกสิณ ร่วมด้วย

สอดคล้องกับผลศึกษาของ พระวงศ์แก้ว วราโภ (เกษร) (2556) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติกรรมฐานของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภัทโท) กับ พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสัมปันโน) พบว่า ทั้ง 2 ท่านปฏิบัติตามแนวพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต สรุปได้ว่า ทั้ง 2 ท่านใช้วิธีแบบ สมถยานิก

อย่างไรก็ตามบรรดากรรมฐานทั้งหลาย นอกจากกสิณที่ต้องระวังแล้ว เช่น สายตาในการเพ่ง อสุภกรรมฐานจัดเป็นกรรมฐานที่ค่อนข้างอารมณ์รุนแรงกว่ากรรมฐานกองอื่น บางครั้งอาจมีเสียงกรีดร้อง เป็นต้น ผู้ปฏิบัติจึงต้องตั้งสติให้ดีไม่วอกแวก และถ้าเป็นไปได้ควรพิจารณาศพที่กำลังเน่าเหม็น อาจคลายความกำหนัดได้เร็วมาก เพราะเห็นสภาพเปลี่ยนแปลงชัดเจน ถ้าพิจารณาเป็นกระดูก อาจยังคลายได้ไม่เร็วนัก เพราะยังขาดกลิ่นของ

ซากศพ และยังไม่สะอิดสะเอียนเท่ากำลังเน่าหรือหนอนกำลังขึ้น นอกจากนี้บางท่านปรุงแต่งกระดูก ทำให้เกิดราคะขึ้นก็มี จึงควรปรึกษากับพระอาจารย์ผู้สอนกรรมฐานอย่างใกล้ชิดหากเจริญกรรมฐานกองนี้

1.2 วิปัสสนากรรมฐาน ในส่วนของวิปัสสนากรรมฐานนั้นจะมีอารมณ์ในการพิจารณาต่างจากการทำสมถกรรมฐานที่เน้นเพ่งเป็นอารมณ์เดียว แต่วิปัสสนากรรมฐานเน้นการใคร่ครวญการไตร่ตรอง โดยเฉพาะในการพิจารณาขันธ์ 5 จากการศึกษาพบว่า กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต มีวิธีการปฏิบัติวิปัสสนาญานด้วยวิธีม้างกาย

สำหรับวิธีม้างกาย หรือการแยกกายออกเป็นส่วนๆนั้นแบ่งเป็น 2 ส่วนสำคัญได้แก่ ส่วนแรกสำหรับผู้ที่ปฏิบัติแนวสุกขวิปัสสโก โดยเริ่มพิจารณาด้วยขณิกสมาธิใช้ปัญญาแล้วจิตสงบ ให้ใช้การเทียบเคียงโดยใช้สัญญาหรือความจำเป็นพื้นฐานก่อน (จิตเริ่มเชื่อมั่นว่าจริงจนเกิดความสงบ)จากนั้นเมื่อทำสมาธิก้าวหน้าไปเรื่อยๆ คือ อุปจารสมาธิ และอัปปนาสมาธิ จิตจะเริ่มเห็นความจริงมากขึ้น (จิตสงบจากนิวรณ์เมื่อใดพิจารณาได้ตลอดเวลา) ส่วนที่สองสำหรับพระสุกขวิปัสสโก เช่นกัน และพระเจโตวิมุตติ คือ ให้ทำสมาธิถึงระดับอัปปนาสมาธิ แล้วค่อยถอยกำลังลงมา ที่ระดับอุปจารสมาธิจึงพิจารณาภายใต้ไตรลักษณ์ สังเกตได้ว่าการเจริญวิปัสสนาญาณรายระเอียดไม่มากนัก เพราะตัวที่ทำให้การปฏิบัติยากจริงๆอยู่ที่ฐานของสมถกรรมฐาน หรือตัวสมาธิมากกว่า เพราะถ้ากำลังสมาธิไม่พอก็ไม่มีกำลังในการตัดกิเลสได้

จะเห็นได้ว่าพระสุขวิปัสสโกสามารถปฏิบัติได้ทั้ง 2 แบบ ส่วนพระเจโตวิมุตติปฏิบัติแบบเฉพาะที่ 2 เท่านั้น คือต้องทำสมาธิให้จิตสงบก่อนค่อยเจริญวิปัสสนาญาณ ส่วนที่ต่างกัน คือ พระสุกขวิปัสสโกได้บำเพ็ญวิปัสสนาโดยใช้กำลังสมถไม่เกินจตุตถฌาน สำหรับพระเจโตวิมุตติเป็นการเรียกโดยปริยายของพระอุภโตภาควิมุตติ คือ เป็นผู้ได้อรูปฌานขั้นใดขั้นหนึ่ง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538, หน้า 293-297)) ดังนั้นเมื่อพิจารณาดังนี้ พระเจโตวิมุตติคือ ได้อรูปฌานอย่างน้อย 1 ขั้นแล้วเจริญวิปัสสนานาญาณ ส่วนพระปัญญาวิมุตติได้เพียงรูปฌานแล้วเจริญวิปัสสนาญาณทันที ถึงต่างกันในการทำสมาธิ แต่ไม่ต่างกันในปฏิบัติวิปัสสนาญาณ

ส่วนในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานขั้นสูงแล้ว อาจใช้ปฏิจจสมุปปบาทเป็นตัวปัญญา เพราะ จะสามารถดับอวิชชาโดยการทวนกระแสกลับมาได้ โดยเฉพาะพระอรหันต์ใช้ปฏิจจสมุปปบาทเป็นตัวกรรมฐานเป็นตัวปัญญา อวิชชาจึงขาด อวิชชาในที่นี้ก็คือ โมหะหรือตัวหลง ซึ่งไม่รู้จักอริยสัจ 4 นั่นเอง

จะเห็นได้ว่า กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เน้น การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยวิธีแบบกายานุปัสสนาสติปัฏฐานนั่นเอง คือ การพิจารณากาย เพราะกายเป็นต้นเหตุของความทุกข์ ในการพิจารณาแยกธาตุแยกขันธ์ก็ใช้กายเป็นตัวพิจารณามีความเชื่อมโยงอย่างมากกับสมถกรรมฐาน อาทิ กายคตานุสติกรรมฐาน เพราะกรรมฐานกองนี้เป็นสมถกรรมฐานที่เจือด้วยวิปัสสนา เพราะมีอารมณ์ใคร่ครวญเหมือนวิปัสสนาญาณนั่นเอง ดังนั้นเมื่อปฏิบัติในส่วนของกาย คตานุสติกรรมฐานได้ เช่นอัปปนาสมาธิแล้ว หากเจริญวิปัสสนากรรมฐานต่อไปจึงทำได้ไม่ยาก ส่วนอานาปานสติกรรมฐานนั้น ลมก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกาย การพิจารณาลมก็ถือว่าเป็นการพิจารณากาย เช่นกัน

สำหรับวิธีการเจริญมรรคมีองค์ 8 จากการศึกษาพระอภิธรรมปิฎก (พระอภิธรรมปิฎก วิภังคปกรณ์, อภิธรรมภาชนีย์, 2539, หน้า 373-374) สามารถจัด มรรคมีองค์ 8 เข้าเป็นหมวดของไตรสิกขา ได้ 3 กลุ่มคือ สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปโป เป็นปัญญา สำหรับ สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว เป็น ศีล และสัมมาวายาโม สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เป็นสมาธิ โดยพบว่า การจะทำให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้นได้ ต้องเจริญฌาน เช่น บรรลุปฐมฌาน ทำให้สัมมาสมาธิเกิดขึ้น สัมมาทิฐิเป็นปัญญาก็รู้ชัด สำหรับสมาธิ หมายถึง ฌาน

ส่วนวิธีการปฏิบัติเป็นผลจากการสัมภาษณ์และการรวบรวมข้อมูลต่างๆ มีพระอภิธรรมปิฎก เป็นต้น ทำให้ทราบว่า การเจริญมรรคมีองค์ 8 เริ่มจากสัมมาทิฐิในฐานะแกนนำของมรรคทั้งมวล เพราะต้องมีความเห็นถูกต้องก่อน นับว่าปัญญาเป็นแกนนำของมรรคตัวอื่นๆ

ส่วนที่สองเป็นของศีล คือ การรักษาศีล เป็นต้นว่าศีล 5 โดยเว้นจาก กายทุจริต วจีทุจริต และเว้นขาดจากการเป็นมิจฉาชีพ ซึ่งเป็นการเจริญมรรคได้แก่ สัมมาวาจา คือ ไม่พูดเท็จ คำหยาบส่อเสียด เพ้อเจ้อ สัมมากันมันโต คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์และประพฤติผิดในกาม และสัมมาอาชีโว คือ เว้นจากการขายอาวุธ ขายมนุษย์ ขายสัตว์โดยเฉพาะเพื่อฆ่า ขายน้ำเมา และยาพิษ ในที่นี้หมายความรวมถึงสารเสพติดให้โทษต่างๆด้วย หากทำครบถ้วน 3 ประการถือว่าเจริญมรรคในส่วนศีลครบแล้ว

ส่วนที่สามเป็นของสมาธิ คือ สัมมาวายาโม สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ ในส่วนนี้ตัวสำคัญ คือ สัมมาสติ เพราะเป็นการเจริญสติปัฏฐาน 4 ในกรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เน้น การปฏิบัติหมวดกายานุปัสนาสติปัฏฐาน คือ พิจารณากายเป็นหลัก

สำหรับการปฏิบัติแบบสมถยานิกก่อนจะพิจารณากายนั้น ต้องทำสมาธิถึงระดับฌานก่อน ดังนั้นต้องเจริญสัมมาสมาธิก่อน คือ ฌาน โดยมีกองกรรมฐาน อาทิ อานาปานสติกรรมฐาน จากนั้นจึงพิจารณากายด้วยวิธีม้างกาย คือ น้อมเพ่งแสงเข้ามาเพ่งที่กาย หลังจากการออกจากอัปปนาสมาธิสู่ระดับอุปจารสมาธิ หรือที่เรียกว่า สมาธิขาออกนั่นเอง เพราะการออกจากฌานจิตมีกำลังดีในการพิจารณาด้วยปัญญา จากนั้นก็มีสัมมาวาโย คือ เพียรทำอยู่อย่างนั้น

มรรคตัวสุดท้าย คือ สัมมาสังกัปโป เป็นตัวปัญญา ปกติจะใช้ร่วมกับการพิจารณาสติปัฏฐาน 4 คือ การใคร่ครวญอันเป็นแนวทางการพิจารณาของวิปัสสนาญาณนั่นเอง ไม่ใช่วิปัสสนึก หรือนึกคิดเองจากสัญญา เพราะเป็นแนวทางของจินตามยปัญญา ไม่ใช่ภาวนามยปัญญา เมื่อทำได้ดังนี้แล้วก็จะรู้จักอริยสัจ 4 ในที่สุด

1.3 ปกิณกะธรรม อันหมายถึง เรื่องเล็กๆน้อยระคนกันทำให้ทราบได้ว่า มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนาใน 4 ประเด็นได้แก่ 1) การเปลี่ยนอิริยาบถ 2.ความแตกต่างระหว่างจิตตกภวังค์กับจิตเป็นฌาน 3.ความแตกต่างระหว่างเจโตวิมุตติกับปัญญาวิมุตติ และ4.การสมาทานธุดงควัตร มีรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 การเปลี่ยนอิริยาบถมีความสำคัญในการปฏิบัติ เพราะเราไม่สามารถที่จะอยู่ในอิริยาบถเดียวโดยตลอด จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนอิริยาบถ โดยเฉพาะ การ ยืน เดิน นั่ง สำหรับการนอนพึงละเว้น แต่ถ้าให้นอนก็นอนอย่างมีสติ อาทิ ให้หลับด้วยการนอนตะแคงขวา หรือสีหไสยยาสน์ สำหรับการนั่งถือเป็นอิริยาบถใหญ่ในการปฏิบัติ ในผู้ที่เชี่ยวชาญแล้วหากมีเวทนาเกิดขึ้น ให้ใช้ปัญญาพิจารณาเวทนาจะเป็นเวทนานุสติปัฏฐาน ในผู้ปฏิบัติใหม่ให้เปลี่ยนอิริยาบถเพราะจิตไม่รวมเป็นสมาธิ เกิดแต่ผลเสียในการปฏิบัติ สำหรับผู้ที่ปฏิบัติดีแล้วและต้องการต่อสู้กับเวทนาที่เกิดขึ้น อาจใช้การตั้งสัจจะก็ได้ เช่น ถ้าหากทำสมาธิระยะเวลาเท่านี้ไม่ได้จะไม่ทานข้าว เป็นต้น ถือเป็นการฝึกจิตรูปแบบหนึ่ง

1.3.2 ความแตกต่างระหว่างจิตตกภวังค์กับจิตเป็นฌาน จิตตกภวังค์จะมีอยู่ใน 2 ลักษณะโดยลักษณะตามความหมายทั่วไปของแบบแรก คือ เป็นจิตที่ยังไม่ใช่สมาธิ เสมือนเป็นรอยต่อของจิต ถ้าจิตไม่เป็นสมาธิหากตกภวังค์ก็คือดับไปเฉยๆ ขาดสตินั่นเอง ส่วนภวังค์ในความหมายที่สอง คือ คล้ายกับแบบแรกเป็นรอยต่อที่จะเข้าสมาธิ คือ เมื่อมีสติในภวังค์ดีก็จะเข้าสมาธิเป็นลำดับต่อไปนั่นเอง ที่ต้องแยกให้ออกเพราะในบางรายมีการปฏิบัติแล้วเหมือนตกจากที่สูง คือ ตกภวังค์คุมสติไม่ได้ และเลิกการปฏิบัติไปเสียก็มาก จึงต้องวางอุเบกขาเสีย ตั้งสติมั่น เมื่อตั้งสติดีแล้วต่อไปก็จะเป็นสมาธินั่นเอง

1.3.3 สำหรับความแตกต่างระหว่างเจโตวิมุตติกับปัญญาวิมุตติ ในเบื้องแรก อาจเป็นผลมาจากแบบแผนในการปฏิบัติแต่โบราณาที่เป็นนิยมสมัยก่อน จึงกลายเป็นแบบแผนการปฏิบัติ ระหว่างสมถยานิก กับวิปัสสนายานิก คือ สมถยานิกเน้นทำสมาธิระดับอัปปนาสมาธิก่อน ในท่านที่ต้องการเป็นพระเจโตวิมุตติอาจทำถึงระดับอรูปฌานขั้นใดขั้นหนึ่ง เป็นต้น ส่วนวิปัสสนายานิก คือ พิจารณาโดยใช้ปัญญาแต่แรกใช้ขณิกสมาธิเป็นเบื้องต้น เพราะใช้ปัญญาพิจารณาแล้วปรากฏว่าจิตสงบรวมดี แต่ไม่ได้หมายความว่าท่านจะปฏิบัติวิปัสสนาล้วนอยู่อย่างนั้น โดยไม่ทำระดับสมาธิของท่านให้สูงขึ้นเป็น อุปจารสมาธิ จนถึงอัปปนาสมาธิซึ่งเป็นสัมมาสมาธิด้วย

สำหรับความแตกต่างที่สำคัญอาทิ พระเจโตวิมุตติใช้การพิจารณาปัญญาหลังจากอบรมสมาธิมาอย่างเต็มที่ทำให้เมื่อออกจากอัปปนาสมาธิและเข้าอุปจารสมาธิแล้ว มีรูปซึ่งสามารถทำปฏิภาคนิมิตได้ ทำให้เกิดนิพพิทาญาณได้ง่าย เพราะเห็นของจริงก็ไม่ต่างจากของข้างนอก ส่วนพระสุกขวิปัสสโกจะใช้สัญญาเป็นเบื้องต้นและพิจารณาในการเทียบเคียงไปเรื่อยๆใช้อาการใคร่ครวญในขันธ์จนจิตสงบ เป็นต้น ในบางครั้งอาจเป็นอัปปนาสมาธิ และจะถอยสู่อุปจารสมาธิท่านก็สามารถม้างกายได้เห็นชัดเหมือนพระเจโตวิมุตติเหมือนกัน ในขั้นนี้หากท่านบ่มเพาะปัญญามาดีแล้วก็มีกำลังในการตัดกิเลส เพราะได้สมาธิระดับอัปปนาสมาธิมาแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันบ้างอันเป็นจริตและวาสนาของแต่ละท่าน

อย่างไรก็ตามความแตกต่างของทั้ง 2 ฝ่ายคงต่างกันเฉพาะอภิญญา เท่านั้น ในส่วนที่เป็นวิมุตติ คือ อาสวักขยญาณย่อมได้เหมือนกันไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด ขึ้นอยู่กับจริตของผู้ปฏิบัติว่าปฏิบัติแบบใด แต่ทั้งนี้หลักสำคัญไม่ว่าจะเจโตวิมุตติหรือปัญญาวิมุตติต้องได้อัปปนาสมาธิทั้งสิ้น มิฉะนั้นจะไม่สามารถบรรลุมรรคผลได้เลย

1.3.4 การสมาทานธุดงควัตร เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พระป่าได้รับการขัดเกลาจากการเจริญกรรมฐานทำให้กรรมฐานก้าวหน้า เพราะเป็นตัวกำจัดนิวรณ์โดยตรง โดยธุดงควัตรมี 13 ข้อให้เลือกปฏิบัติเหมาะกับจริตของตน ไม่ต้องถือมากมายเสียทีเดียวก็ได้ อาทิ มีความอยากในการฉันมาก ก็ให้ใช้ธุดงควัตรที่อยู่ในหมวดการฉัน เช่น ฉันครั้งเดียว ฉันในบาตร ฉันแล้วไม่รับเพิ่ม เป็นต้น สอดคล้องกับผลศึกษา ของ ชกาจ วรรณไพบูลย์ (2557) ได้ทำการศึกษา เรื่อง งานด้านวิปัสสนาธุระของพระสงฆ์สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พบว่า พระสงฆ์สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ซึ่งเป็นพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ หรือ ที่นิยมเรียกว่าพระป่าจะมุ่งปลีกวิเวกหาความสงบ มุ่งการแก้กิเลสเพื่อความสำเร็จในมรรคและผล โดยปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานภายใต้หลักไตรสิกขาอย่างเคร่งครัด เคารพหลักอาวุโสภันเต สนใจในการทำวัตร อาจริยวัตร อุปัชฌายวัตร ถือสันโดษ และมักน้อย เป็นต้น พุทธศาสนิกชนทั่วไปจึงให้ความเคารพและศรัทธาในพระป่าเป็นอย่างมาก

กล่าวโดยสรุป วิธีการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนา เป็นการศึกษาที่เน้นการประจักษ์ด้วยตนเอง เสมือนหิวอาหาร จะหายหิวได้ต้องรับประทานด้วยตนเอง การภาวนาก็เช่นกันจะประสบกับผลสำเร็จได้ต้องปฏิบัติด้วยตนเอง การภาวนาตามความมุ่งหมายของพุทธศาสนานั้น เพื่อหยุดการเกิด เพราะเกิดคราใดเป็นทุกข์ร่ำไป (มองว่าโลกนี้เป็นทุกข์ แม้กายนี้ก็เป็นที่ตั้งแห่งทุกข์ เช่น โรคภัยไข้เจ็บ ไม่สามารถบังคับให้ไม่เจ็บ ไม่ป่วยได้ตามประสงค์ของเรา จึงเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์อย่างแท้จริง) วิธีที่จะทำให้พ้นจากทุกข์นี้ได้มีแต่การภาวนา ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ส่วนสำคัญ เท่านั้น คือ การเจริญสมถกรรมฐาน (สมาธิ) และวิปัสสนากรรมฐาน (การไตร่ตรองในขันธ์ 5) มี ปกิณกธรรมคอยขยายความให้มีความชัดแจ้ง และทราบถึงแนวทางในการปฏิบัติให้ได้รับมรรคผลมากยิ่งขึ้น สังเกตได้ว่า ญาณวิทยาแนวพุทธ เน้นการประจักษ์ด้วยตนเอง ไม่สามารถทำแทนกันได้ ทั้งนี้ การศึกษาตามแนวทางของปริยัติธรรมอาจมีความแตกต่างกับการปฏิบัติอยู่บ้างจึงควรเลือกให้เหมาะสมกับตนเอง

นอกจากนี้ ญาณวิทยารูปแบบอื่นๆ คงมีแต่เพียงความสนใจทางโลกอยู่เท่านั้น แต่ไม่ได้ตอบสภาพปัญหาวิธีการพ้นทุกข์อย่างยั่งยืนว่าควรทำอย่างไร การภาวนาเป็นการตอบโจทย์ทำให้สังคมประสบกับความสงบสุข

เป็นการเข้าหาธรรมมะ เพื่อการหลุดพ้นสังสารวัฏ (ภูมิต่างๆที่มีการหมุนเวียนเมื่อเกิดการตายเป็นสภาพอื่นๆ ภพอื่น)

ญาณวิทยาแนวพุทธจึงไม่ใช่เรื่องการแสวงหาความรู้อะไรเลย นอกจากการแสวงหาวิธีการพ้นทุกข์ให้พ้นจากสภาพที่เป็นอยู่โดยเฉพาะทุกข์ทางกาย เพราะร่างกายนี้เปรียบเสมือนเป็นที่ตั้งแห่งโรค รวมไปถึงทุกข์ทางใจต่างๆ อาทิ ความพลัดพรากในสิ่งที่รัก เป็นต้น ดังนั้น การแสวงหาความรู้ชั้นนี้นับเป็นการพัฒนาสังคมขั้นสูงสุด เพราะแก้ที่ต้นเหตุ คือ ทุกข์ของมนุษย์จึงเป็นทางออกของสังคมในการสร้างสันติภาพอย่างถาวร

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าวิธีการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนาของพระกรรมฐาน สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต จะเน้นการปฏิบัติแบบสมถยานิก ซึ่งจากการสัมภาษณ์และการรวบรวมข้อมูลต่างๆสามารถสรุปวิธีการแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนาพอสังเขป ด้วยแผนภาพ ดังนี้

แบบสมถยานิก

สมถยานิก

เจริญสมถกรรมฐาน โดยใช้อานาปานสติกรรมฐานเป็นกรรมฐานกองหลัก ในท่านที่มีความชำนาญเพิ่มขึ้นอาจมีกรรมฐานอื่นร่วมด้วย เช่น อสุภ และกายคตานุสติกรรมฐาน โดยเจริญสมาธิถึงระดับอัปปนาสมาธิในกองอานาปานสติกรรมฐาน และถอยกำลังมาที่ระดับอุปจารสมาธิเพื่อพิจารณาสภาวธรรม ซึ่งเป็นแบบที่นิยมปฏิบัติในสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และนำไปสู่การตัดกิเลสได้

สำหรับผู้ที่ต้องการอภิญญา อาจใช้วิธีการพิจารณากสิณในกาย (ต้องเชี่ยวชาญอานาปานสติกรรมฐานแล้ว)โดยทำให้ถึงระดับสูงสุดแห่งอัปปนาสมาธิของกายคตานุสติกรรมฐาน และเปลี่ยนอารมณ์เป็นกสิณแทน เช่น กระดูก เสมือนโอทากสิณ (เป็น 1 ใน 3 กองที่ทำให้เกิดทิพจักษุโดยตรง อีก 2 กอง คือ กสิณไฟ แลกสิณแสงสว่าง เหมาะสำหรับผู้ปรารถนาพระเตวิชโช) ให้เพ่งกระดูกในกาย เป็นต้น อย่างนี้ก็จะสำเร็จกรรมฐานในกองกสิณอย่างไม่ยาก และหากมีความต้องการจะสำเร็จกรรมฐานอื่นอีกจนครบ 40 กองก็ไม่ยากแล้ว เพราะอารมณ์กสิณได้ถึงระดับจตุตถฌาน เมื่อทำกองอื่นที่อารมณ์ระดับเดียวกันหรือต่ำกว่าจึงไม่ใช่เรื่องยาก

→

วิมุตติ

ไม่ว่าจะเป็นเจโตวิมุตติ หรือปัญญาวิมุตติ เมื่อถึงอรหัตถผลแล้วย่อมต้องหลุดพ้นทั้ง 2 ส่วน

*หมายเหตุ-ในการเจริญกรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต **เน้นการเจริญอานาปานสติกรรมฐานเป็นกองหลักเสมอ ร่วมกับกายคตาสติกรรมฐาน** เป็นต้น และใช้วิธีม้างกาย คือ ทำจิตถึงอัปปนาสมาธิ และลดกำลังมาที่ระดับอุปจารสมาธิ เพ่งแสงเข้ามาที่กายเพื่อทำการแยกธาตุแยกขันธ์ออกจากกันจะเป็นการเจริญปัญญานำไปสู่วิมุตติ (ทั้งนี้เป็นเพียงการยกตัวอย่างรูปแบบหนึ่งให้ง่ายต่อการปฏิบัติ เท่านั้น ยังสามารถปฏิบัติแบบอื่นได้ แต่**หลักสำคัญต้องได้อัปปนาสมาธิ** ไม่อย่างนั้นจะไม่เกิดมรรคผลเลยแม้กระทั่งพระสุกขวิปัสสโกก็ตาม

ภาพที่ 1 การแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนาที่ปฏิบัติในกรรมฐานสาย พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

ข้อเสนเอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการนำไปปฏิบัติ

ในการปฏิบัติกรรมฐาน ควรเจริญสมถกรรมฐาน (สมาธิ) ให้จิตมีความสงบนิ่ง สงบจากนิวรณ์อันเป็นอกุศลธรรมทั้งหลายก่อน เมื่อจิตมีความสงบนิ่งดีแล้วจากการทำสมาธิ จนถึงระดับอัปปนาสมาธิ (จิตมีความแน่วแน่มาก นิ่งมาก ไม่มีนิมิตปรากฏอีก) จึงเจริญวิปัสสนากรรมฐานจะประสบกับผลสำเร็จในการปฏิบัติได้ไม่ยาก

ข้อแสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การแสวงหาความรู้ภายใต้การภาวนานั้น เน้นการศึกษาของสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เป็นหลัก

นิยมการปฏิบัติด้วยวิธีแบบสมถยานิก คือ เจริญสมาธิถึงระดับอัปปนาสมาธิก่อนจึงเจริญวิปัสสนาในภายหลังโดยพบว่า ข้อมูลด้านสมถยานิกค่อนข้างมาก แต่มีบางส่วนในสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโตที่เจริญแบบวิปัสสนายานิก ซึ่งยังพบว่ามีข้อมูลเป็นส่วนน้อยอยู่มาก หากผู้ที่จะทำการศึกษาจากงานวิจัยนี้เพิ่มเติม ควรลงลึกในส่วนของวิปัสสนายานิกให้มากขึ้น อาทิ แบบแผนการปฏิบัติ ประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติ โดยอาจลงลึกแบบการวิจัยเชิงชีวประวัติเลยก็ได้ (Biography Research) จะสามารถเห็นปรากฏการณ์รอบด้านของการปฏิบัติกรรมฐานด้วย เพราะสามารถแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดชีวประวัติ แนวคิด และวิธีการปฏิบัติอย่าง รอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

ชกาจ วรรณไพบูลย์. (2557). *งานด้านวิปัสสนาธุระของ พระสงฆ์สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต.* ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, คณะวัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระครูสมุห์ (สุชิน ปริปุณโณ) (2560, 29 มีนาคม, 17 ธันวาคม). เจ้าอาวาสวัดธรรมสถิตย์. สัมภาษณ์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์.

_____. (2556). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พระธรรมวิสุทธิมงคล (มหาบัว ญาณสัมปันโน). (2551). *ปฏิปทาของ พระธุดงค์กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภา.

พระวงศ์แก้ว วราโภ (เกษร). (2556). *การศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติกรรมฐานของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺ โท) กับ พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน),* วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระวิสุทธิวราภรณ์ (ธรรมรัตน์ กิตติภัทโท) (ผู้เรียบเรียง). (2556). *คู่มือการปฏิบัติสมถวิปัสสนากรรมฐาน.* ม.ป.ท.

พระอภิธรรมปิฎก วิภังคปกรณ์. 2539. (*พระไตรปิฎกเล่มที่ 35 พระอภิธรรมปิฎก เล่มที่ 2*). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

พระอาจารย์บุญฤทธิ์ ปัณฑิโต. (2560). *เสียงธรรมจากหลวงปู่บุญฤทธิ์ ปัณฑิโต (จันทรสมบูรณ์)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พลีมา พับบลิชชิ่ง.

พระอาจารย์อนันต์ อกิญจโน (2560, 27 มกราคม, 14 พฤศจิกายน). เจ้าอาวาสวัดมาบจันทร์. สัมภาษณ์.

พุทธทาสภิกขุ. (2533). *อานาปานสติภาวนา* (พิมพ์ครั้งที่ 10). ธรรมทานมูลนิธิ.

สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2547). *มัชฌิมาปฏิปทา, สายกลางสองมิติ สัปปุริสธรรม ๗ นัยที่สอง.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พี.อาร์. คัลเลอร์พริ้นท์.

อรทัย ท้าวสัน. (2531). *การศึกษาเปรียบเทียบวิธีปฏิบัติกรรมฐานแบบวัดอโศการามกับวัดพระธรรมกาย.* วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

Mile, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. (2nd ed.). Thousand Oakes: Sage.

กลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม*
Strategy for Upgrading the Image of Sripatum University

ชัยวุฒิกร ศิริรัตน์**
วิรุฬห์รัตน์ ผลทวีโชติ***

บทคัดย่อ

การศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “กลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม” ครั้งนี้ มุ่งศึกษา 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะประชากรศาสตร์ และ ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม บางเขน ในทุกคณะ สำหรับปีการศึกษา 2560 จำนวน 400 คน โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติการจำแนกความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Pearson Chi-Square ด้วยวิธีการ Crosstab และ Correlation

ซึ่งผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ด้านประชากรศาสตร์ ที่มีผลต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ได้แก่ด้าน ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา และอาชีพ สำหรับกลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมนั้นประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม จากการศึกษาพบว่า สื่อที่มีประสิทธิ์ภาพมากที่สุดได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ รองลงมาได้แก่การแนะนำจากบุคคล และบอร์ดข่าวสารภายในมหาวิทยาลัย 2) ด้านการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุม สื่อที่มีประสิทธิ์ภาพมากที่สุด ได้แก่ แฟนเพจของมหาวิทยาลัย รองลงมาคือ อาจารย์แนะแนว ป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ การออกบูธนิทรรศการ แผ่นพับ และ โทรทัศน์ นิตยสาร ตามลำดับ 3. ด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการสื่อที่มีประสิทธิ์ภาพมากที่สุดได้แก่ รุ่นพี่ แนะนำรุ่นน้อง รองลงมาคือ การโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การให้สิทธิ์ผ่อนชำระค่าเล่าเรียน การแจ้งข่าวสารโดยใช้โทรศัพท์ และการแจ้งข่าวสารการดำเนินงานให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ ตามลำดับ 4. ด้านการสร้างภาพลักษณ์ ผลการวิจับพบว่า ด้านตราสัญลักษณ์ มีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว ด้านส่งเสริมกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนมีความทันสมัย ด้านสถาบัน ด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม อาจารย์มีความรู้ความสามารถ ห้องปฏิบัติการมีความสะอาด ทันสมัย เหมาะแก่การเรียนการสอน ด้านการบริการ ระบบการรับเข้าศึกษามีความยุติธรรม ส่วนด้านราคา ค่าใช้จ่าย มีการให้ทุนการศึกษา และการผ่อนชำระ

คำสำคัญ : กลยุทธ์/ ภาพลักษณ์/ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Abstract

Thesis study Strategy for Upgrading the Image of Sripatum University. 1. To study the relationship between demographic factors and image of Sripatum University. 2. To study Strategy for Upgrading the Image of Sripatum University

---

*วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

**นิสิตหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

This study was a survey research. The sample group consisted of 400 Persons, graduate and undergraduate students from Sripatum University, Bangkhen, for the academic year of 2560. The questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson Chi-square, Crosstab and Correlation.

The results show that the relationship of demography. That affects the image of Sripatum University.The level of education, domicile and career for the strategy to upgrading the image of Sripatum University consists of 4 areas. 1. Public awareness of public relations within Sripatum University According to studies, it has been found that The most effective media are Social media Secondly, the introduction of people and news boards within the university. 2. The public relations news outside Sripatum University. The most effective media are University's fan page is the guidance counselor. Large billboard The exhibition booths, brochures and television magazines, respectively. 3. Communication, marketing, mobile application and newsletters. The implementation of the disease to those involved in the disease. 4. The image. The results showed that. Signs Have a good fit already. Promotion The teaching materials are modern, physical and environmental. Teachers have the knowledge. The laboratory is clean, modern, suitable for teaching. Service Admission is fair, with fees, scholarships and installments available.

Keywords : Strategy/ Image/ Sripatum University

บทนำ

ขณะที่ประเทศไทยมีสถาบันอุดมศึกษา ทั้งมหาวิทยาลัย วิทยาลัย สถาบันการศึกษา ทั้งของรัฐ ในกำกับรัฐและเอกชนมากถึง 170 แห่ง ในปี 2558 มีผู้ผ่านการคัดเลือกมีสิทธิเข้าสอบสัมภาษณ์และตรวจร่างกาย จำนวน 91,813 คน จากจำนวนที่ทุกสถาบันเปิดรับทั้งสิ้น 1.51 แสนคน ปีที่ผ่านมามีที่เรียนในสถาบันอุดมศึกษาเหลืออีกเกือบกว่า 3.3 หมื่นที่ แม้ตัวเลขดังกล่าวยังไม่ได้รวมผู้ที่ได้ที่นั่งเรียนจากการสอบรับตรงและรับผ่านเงื่อนไขโควตา แต่ก็ถือเป็นตัวเลขที่สะท้อนว่าผู้เรียนมีน้อยกว่าที่นั่งเรียนแล้ว และกรณีนี้ย่อมทำให้เกิดข้อสงสัยต่อไปอีกว่าจะส่งผลกระทบอะไรตามมาอีกบ้าง

ธเนศน์ นุ่นมัน (2559) ได้สัมภาษณ์ เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว (ดำรงตำแหน่งคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ในปี 2559 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์) แจกแจงกรณีดังกล่าวว่า ยุคแรกยังมีมหาวิทยาลัยน้อย และมีจำนวนเด็กที่ต้องการเรียนในอัตราที่สูงกว่า แต่ปัจจุบันตัวเลขดังกล่าวกลับกัน เพราะเมื่อถึงจุดหนึ่งอัตราการเติบโตของประชากรจะชะลอตัวลงตามเศรษฐกิจ ถือเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นแทบทุกแห่งในโลก “ปกติแล้วแต่ละปีหากนำจำนวนตัวเลขผู้เรียนทั้งหมดมาหารโดยเฉลี่ยกับจำนวนสถาบันอุดมศึกษา 170 แห่ง จะได้จำนวนผู้เข้าเรียนใหม่ประมาณปีละ 3,500 คน ขณะที่ตัวเลขผู้เรียนใหม่ต้องอยู่ที่ 4,000-5,000 คน จึงจะถือว่าเป็นตัวเลขที่ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถบริหารจัดการอย่างมีกำไรได้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (ประธานคณะกรรมการบริหารสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ) ราชบัณฑิตประเภทวิชาศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ทางสารัตถะ กล่าวว่า มีงานวิจัยที่ระบุชัดเจนว่าประเทศ

ไทยมีจำนวนมหาวิทยาลัยเกินจำนวนเด็ก เพราะกฎหมายที่กำกับดูแลเรื่องนี้ส่งเสริมให้เปิด แต่ตอนนี้สถานการณ์นั้นเปลี่ยนแปลงไปมาก มีเด็กลดลงทุกปี จนกระทบถึงห้องเรียนในหลายแห่งในที่สุด

ซึ่งในโลกแห่งยุคปัจจุบัน ที่องค์กรทางด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ รวมถึงองค์กรธุรกิจด้านอื่น ๆ ไม่เว้นแม้กระทั่งองค์กรทางด้านการศึกษา การสร้างภาพลักษณ์องค์กร (Corporate image) ถือเป็นหัวใจสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ เอกชน หรือแม้แต่องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ซึ่งต่างก็หันมาให้ความสนใจในการสร้างภาพลักษณ์องค์กรของตนโดยไม่ปล่อยให้ภาพลักษณ์องค์กรเกิดขึ้นเองและเติบโตไปตามธรรมชาติอย่างไร้ทิศทาง แต่กลับมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการใช้การสื่อสารที่เหนือชั้น เพื่อให้เกิดผลทีดีต่อองค์กรให้ได้มากที่สุด

วิรัช ลภิรัตนกุล (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่า หน่วยงานหรือองค์กรสถาบันใดก็ตามหากมีภาพลักษณ์เป็นไปในทางเสื่อมเสียแล้ว หน่วยงานสถาบันนั้นย่อมไม่ได้รับความเชื่อถือหรือไว้วางใจจากประชาชน ประชาชนอาจไม่ให้ความร่วมมือสนับสนุนหน่วยงานนั้น ในทางตรงข้ามหากหน่วยงานหรือองค์กรสถาบันมีภาพลักษณะที่ดี ภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานสถาบันนั้นย่อมเป็นภาพที่บรรเจิดสวยสดงดงาม นั่นคือเป็นภาพของหน่วยงานสถาบันเป็นไปในทางที่ดีมีความน่าเชื่อถือศรัทธา สมควรไว้วางใจหรือน่าคบค้าสมาคมด้วย เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยศรีปทุมที่จำเป็นต้องมี พัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการยกระดับภาพลักษณ์ที่ดีเป็นที่ยอมรับของชุมชน หรือ สาธารณะชนทั่วไป รวมถึงกลุ่มเป้าหมายอีกด้วย

โดยปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและ สื่อสังคมออนไลน์จะไม่ได้เป็นเพียง เครื่องมือสนับสนุนการทำงานเฉกเช่นที่ผ่านมาอีกต่อไป หากแต่จะหลอมรวมเข้ากับชีวิตคนอย่างแท้จริง และจะเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กระบวนการผลิต การค้า การบริการ และกระบวนการ ทางสังคมอื่นๆ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไปอย่างสิ้นเชิง ประเทศไทยจึงต้องเร่งนำเทคโนโลยี สื่อสังคมออนไลน์มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการ พัฒนาประเทศ โดยในบริบทของประเทศไทย สื่อสังคมออนไลน์สามารถตอบปัญหาความท้าทายที่ ประเทศกำลังเผชิญอยู่หรือเพิ่มโอกาสในการพัฒนา ทางเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการใช้นวัตกรรมและ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมการผลิต การบริการ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

มหาวิทยาลัยศรีปทุม เป็นองค์กรทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของชาติย่อมต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี มีประสิทธิภาพ ดั่ง**ปรัชญา**ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมที่ว่า การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ โดยมี**ปณิธานคือ** ปัญญา เชี่ยวชาญ เบิกบาน คุณธรรม ซึ่งมี**วิสัยทัศน์**คือ เป็นมหาวิทยาลัยเอกชนชั้นนำ แหล่งสร้างมืออาชีพ มีความโดดเด่นด้านวิชาการ เทคโนโลยี และความรับผิดชอบต่อสังคม และตั้ง**อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย**ไว้คือ โดดเด่นด้าน ICT ดังนั้น การดำเนินการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ รวมถึงอัตลักษณ์ที่ตั้งไว้แล้วนั้น จึงจำเป็นต้องทำทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อให้ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยดีตลอดเวลา และดียิ่งขึ้นไป ซึ่งย่อมส่งผลให้ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาและเชื่อถือในมาตรฐานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกไป และผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการของมหาวิทยาลัยตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ รวมถึงสถาบันอย่างมหาวิทยาลัยศรีปทุมเองด้วย มหาวิทยาลัย ศรีปทุม (2555)

โดยความสำเร็จจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากมหาวิทยาลัยศรีปทุม ไม่ได้กำหนดกลยุทธ์เพื่อให้เกิดการดำเนินการอย่างมีรูปแบบ และแบบแผน ตามความหมายของกลยุทธ์ที่กล่าวไว้ว่า คำว่า “กลยุทธ์” หรือ “ยุทธศาสตร์” นั้น รองศาสตราจารย์ ดร.พสุ เดชะรินทร์ และคณะ ได้ให้คำนิยาม ไว้ในหนังสือเรื่อง Strategy Map : แผนที่ยุทธศาสตร์ว่า สิ่งที่องค์กรทำเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งยุทธศาสตร์ ไม่ใช่งานประจำ แต่หมายถึง การพัฒนางานประจำหรือ การสร้างงานใหม่ ทั้งนี้การที่องค์กรจะดำเนินการไปสู่ ความสำเร็จได้ จำเป็นต้องมีวิธีการบริหารจัดการ

ที่เรียกว่า การบริหารยุทธศาสตร์หรือการบริหารเชิงกลยุทธ์และมี ตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน ซึ่งตัวชี้วัดความสำเร็จของแต่ละองค์กรก็จะไม่เหมือนกัน ถ้าเป็นองค์กรเอกชน ความสำเร็จอาจอยู่ที่ตัวเลขทางการเงิน ในขณะที่ถ้าเป็นหน่วยราชการ ความสำเร็จจะอยู่ที่การบรรลุวิสัยทัศน์ สมควร ทรัพย์บำรุง (2553) ซึ่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยศรีปทุมนั้น ได้แก่ การได้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และอัตลักษณ์ที่มหาวิทยาลัยศรีปทุมได้กำหนดเอาไว้

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการศึกษากลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านลักษณะประชากรศาสตร์ 2) ด้านการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม 3) ด้านการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุม 3) ด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ 4) ด้านการสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมทั้งหมด กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชากรที่ใช้ในการศึกษา และกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่แน่นอนจำนวน 400 คน ตามการคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1973)

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ประกอบด้วย ลักษณะทางประชากรศาสตร์ การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม และ การรับรู้ข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุม การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ภาพลักษณ์ และ กลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการศึกษาเรื่องกลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม โดยการใช้สื่อใหม่ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงปัจจัยลักษณะประชากรศาสตร์และภาพลักษณ์ที่มีผลต่อมหาวิทยาลัยศรีปทุม

2. ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการยกระดับภาพลักษณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม

3. ผลการวิจัยทำให้เกิดการพัฒนากลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

กรอบแนวความคิด

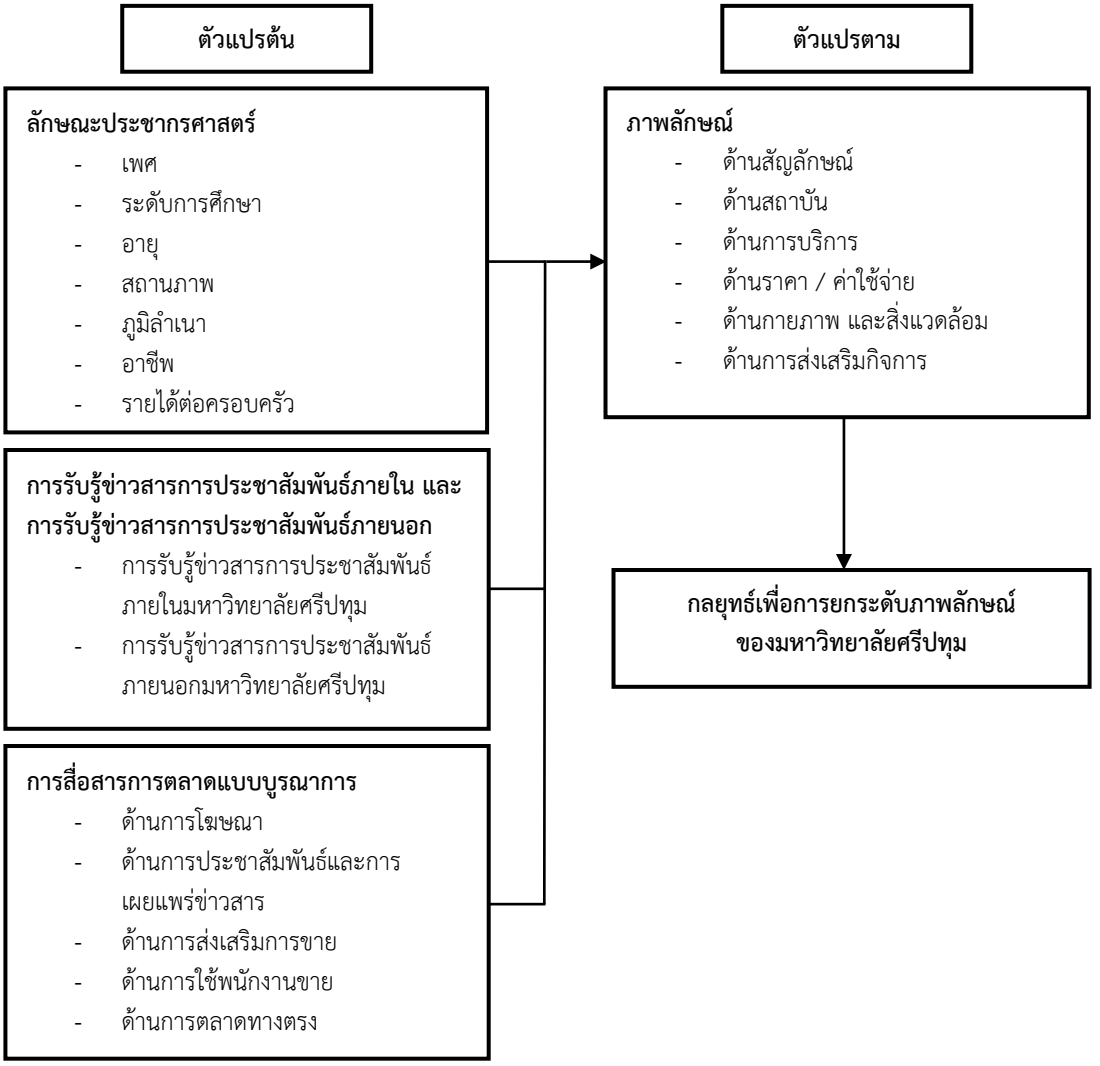

ภาพที่ 1 กรอบการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องกลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม (Strategy for Upgrading the Image of Sripatum University) ผู้วิจัยใช้วิธีระเบียบวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยศึกษาการรับรู้ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ และภาพลักษณ์ ด้วยเครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษากับนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุมในระดับ ปริญญาตรี ปริญญาโท และ ปริญญาเอก โดยมีนักศึกษา ทั้งเพศชาย และ เพศหญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2560 รวม

ทั้งสิ้น จำนวน 18,327 คน (จากรายงานจำนวนนักศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประจำปี 2560) คิดตามหลักการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งสามารถแยกออกเป็นแต่ละระดับได้ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุมและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการศึกษา	จำนวนนักศึกษา (คน)	ร้อยละ	คิดเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ปริญญาตรี	16,724	91.25	365
ปริญญาโท	1,192	6.50	26
ปริญญาเอก	411	2.25	9
รวม	18,327	100	400

จากตารางจำนวนนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุมและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้คือ จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 16,724 คน คิดเป็นร้อยละ 91.25 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 365 คน นักศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 1,192 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 26 คน นักศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 411 คน คิดเป็นร้อยละ 2.25 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 9 คน

โดยเลือกวิธีเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนตามต้องการโดยไม่มีหลักเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่างจะเป็นใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้จนครบจำนวน 400 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมดแล้วดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจากนั้นนำมาบันทึกรหัสและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และหากผู้วิจัยพบว่าแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมีความไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการนำแบบสอบถามเข้าสอบถามยังผู้ตอบแบบสอบถามอีกรั้ง เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ 100% หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลด้านลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา อายุ สถาณภาพ ภูมิลำเนา อาชีพ รายได้ครอบครัว และการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม โดยใช้สถิติวิเคราะห์การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

กลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายนอก การรับรู้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ และ ภาพลักษณ์ ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistic) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ส่งผลต่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมโดยข้อมูลจากการเก็บรวบรวมของกลุ่มตัวอย่างที่ส่งผลต่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติแบบ Chi-Square ด้วยวิธีการ Crosstab และ Correlation เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปร

การสรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม มี 4 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามสรุปได้ว่า ส่วนมากเป็นเพศชาย มีจำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 ระดับการศึกษาส่วนมากอยู่ระดับปริญญาตรีมีจำนวน 365 คน คิดเป็นร้อยละ 91.25 ช่วงอายุส่วนมากอยู่ในช่วงอายุ 17-25 ปี มีจำนวน 335 คน คิดเป็นร้อยละ 83.80 สถานภาพส่วนมากโสด มีจำนวน 372 คน คิดเป็นร้อยละ 93.00 ภูมิลำเนาส่วนมากอยู่กรุงเทพมหานคร มีจำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.80 อาชีพส่วนมากเป็นนักศึกษา มีจำนวน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 76.30 รายได้ต่อครอบครัวส่วนมากมีรายได้ต่อครอบครัวต่อเดือน 10,001-20,000 บาท มีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.30

2. ผลการศึกษาการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม และการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุม ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปผลการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม

การรับรู้สื่อประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัย	จำนวน	ร้อยละ
สื่อสังคมออนไลน์	354	42.30
การแนะนำจากบุคคล	85	10.20
บอร์ดข่าวสารภายในมหาวิทยาลัย	79	9.40
การรับรู้สื่อประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัย	**จำนวน**	**ร้อยละ**
นิตยสาร/ วารสาร	63	7.50
โทรทัศน์	60	7.20
แผ่นพับ/ จดหมายข่าว	54	6.50
วิทยุ	36	4.40
ป้ายโฆษณา	36	4.40
กิจกรรมต่าง ๆ	34	4.20
หนังสือพิมพ์	32	3.90

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า สื่อประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุมที่รับรู้ได้มากที่สุด คือ สื่อสังคมออนไลน์ การแนะนำจากบุคคล ตามลำดับ ส่วนสื่อที่รับรู้ได้น้อยที่สุดคือหนังสือพิมพ์

2.2 การรับรู้ข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุม

ตารางที่ 3 สรุปผลการรับรู้ข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุม

การรับรู้สื่อประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุม	$\overline{X}$	*SD*	แปลค่า
แฟนเพจของมหาวิทยาลัย	4.42	1.03	มากที่สุด
อาจารย์แนะแนว/ อาจารย์ประจำชั้น/ ประจำวิชา	4.03	1.19	มาก
ป้ายโฆษณาขนาดใหญ่	3.65	1.36	มาก
กิจกรรมออกบูธนิทรรศการ	3.55	1.37	มาก
แผ่นพับ	3.52	1.35	มาก
โทรทัศน์	3.44	1.43	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุมสื่อที่รับรู้มากที่สุดได้แก่ แฟนเพจของมหาวิทยาลัย อาจารย์แนะแนว/อาจารย์ประจำชั้น/ประจำวิชา ส่วนสื่อที่รับรู้ได้น้อยที่สุดคือโทรทัศน์

3. ผลการศึกษาข้อมูลการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางการสรุปผลการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ	$\overline{X}$	*SD*	แปลค่า
ด้านพนักงานขาย - รุ่นพี่แนะนำรุ่นน้อง	3.64	1.30	มาก
ด้านโฆษณา - ผ่านสื่อสังคมออนไลน์	3.63	1.33	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด - ให้สิทธิ์ผ่อนชำระค่าเล่าเรียน	3.60	1.38	มาก
ด้านการตลาดทางตรง - ใช้โทรศัพท์ในการแจ้งข่าวสารโดยตรงสิทธิ์ผ่อน	3.60	1.31	มาก
ด้านการประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่ข่าวสาร - เผยแพร่กิจกรรม ผ่านสื่อมวลชน และการแจ้งข่าวสารการดำเนินงานให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ	3.56	1.32/ 1.27	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ด้านพนักงานขายคือ รุ่นพี่แนะนำรุ่นน้อง ด้านโฆษณาคือการโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ตามลำดับ ส่วนการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ได้ผลน้อยที่สุดคือด้านการประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่ข่าวสารคือการเผยแพร่กิจกรรมผ่านสื่อมวลชน และการแจ้งข่าวสารการดำเนินงานให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4. ผลการศึกษาข้อมูลภาพลักษณ์ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5 ตารางการสรุปผลภาพลักษณ์

ภาพลักษณ์	$\bar{X}$	*SD*	แปลค่า
ด้านตราสัญลักษณ์ – เหมะสมดีอยู่แล้ว	3.73	1.31	มาก
ด้านส่งเสริมกิจการ – สื่อที่ใช้ในการบริการ การติดต่อสื่อสาร ทันสมัย และรวดเร็ว	3.72	1.29	มาก
ด้านสถาบัน – อาจารย์มีความรู้ความสามารถ ทันสมัยก้าวทันโลก และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ	3.71	1.25	มาก
ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม – ห้องปฏิบัติการมีความสะอาด เรียบร้อยทันสมัย เหมาะแก่การเรียน	3.71	1.34	มาก
ด้านบริการ - ระบบการรับเข้าศึกษายุติธรรม	3.69	1.28	มาก
ด้านราคา และค่าใช้จ่าย - มีทุนการศึกษา ทุนกู้ยืม การช่วยเหลือนักศึกษาที่เรียนดีแต่ยากจน และมีการผ่อนชำระค่าหน่อยกิจที่เหมาะสม	3.57	1.34 / 1.35	มาก

จากตารางที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ด้านตราสัญลักษณ์เหมาะสมดีอยู่แล้ว ด้านส่งเสริมกิจการ สื่อที่ใช้ในการบริการ การติดต่อสื่อสาร ทันสมัย และรวดเร็ว ตามลำดับ ส่วนด้านราคา และค่าใช้จ่าย มีทุนการศึกษา ทุนกู้ยืม การช่วยเหลือนักศึกษาที่เรียนดีแต่ยากจน และมีการผ่อนชำระค่าหน่อยกิจที่เหมาะสม เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย เพื่อการประยุกต์ใช้

จากการศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม มีประเด็นที่น่าสนใจ โดยมุ่งศึกษา ลักษณะประชากรศาสตร์ การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุม การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ มีความสัมพันธ์ต่อภาพลักษณ์ และกลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์ การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุม การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ มีความสัมพันธ์ต่อภาพลักษณ์ และกลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ด้วยวิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 พบว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุม การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ มีความสัมพันธ์ต่อภาพลักษณ์ และกลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ได้แก่ ด้านตราสัญลักษณ์ (Logo) ด้านการส่งเสริมกิจการ ด้านสถาบัน ด้านกายภาพ และสภาพแวดล้อม ด้านการบริการ ด้านราคา/ ค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในด้านตราสัญลักษณ์ของ Jefkins (1993) ที่กล่าวว่า ภาพลักษณ์ของบริษัทหรือภาพลกัษณ์ขององค์กรธุรกิจ (Corporate Image) หมายถึงภาพขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง ซึ่งหมายรวมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับองค์กรที่ประชาชนรู้จัก เข้าใจ และได้มีประสบการณ์ ในการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรนั้น ส่วนหนึ่งกระทำได้โดยอาศัยการ นำเสนออัตลักษณ์ขององค์กร (Corporate Identity) ซึ่งปรากฏแก่สายตาคนทั่วไปได้ง่าย เช่น สัญลักษณ์ เครื่องแบบ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นที่มาของชื่อเสียงและส่งผลให้ภาพลักษณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านสถาบันของ Peter Drucker (2006) ที่

กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีลักษณะ มีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ สำหรับจุดหมายขององค์กร มุ่งที่โอกาส เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และดำเนินงานที่สำคัญ รับผิดชอบและสนับสนุนการฝึกฝนในด้านการบริหาร ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดส่งเสริมกิจการ และด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อมของรุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ (2544) ที่กล่าวถึง ภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ด้าน ช่องทางการกระจายสินค้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถานที่จัดจำหน่ายสินค้า การเข้าถึงสินค้าได้ง่าย ของผู้บริโภค การมีสถานที่จัดจำหน่ายทั่วถึงและครอบคลุมมีความสะดวกสบายมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความทันสมัยของช่องทางการจัดจำหน่าย เพราะการจัดสถานที่สวยงาม เหมาะสมเป็นจุดเด่นและจุดสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความพึง พอใจในการใช้บริการ โดยขัดแย้งกับแนวคิดของกุลนดา โชติมุกตะ (2538) ที่ได้กล่าวว่า ความสะดวกสบายในเงื่อนไขของการใช้บริการ ซึ่งจะดูความยากง่าย และความมากน้อยของเงื่อนไขที่ทำให้เกิดสิทธิในการใช้บริการ หากเงื่อนไขน้อยจะมี โอกาสเกิดความพึงพอใจสูง และปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ ในด้านความสะดวกของการติดต่อขอใช้บริการ ได้แก่ ความยากง่ายของการขอใช้บริการ ความรวดเร็วของขั้นตอนการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านราคาของรุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ (2544) ที่ว่า ภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ด้านราคา คือ การมีราคาที่ยุติธรรมและมีความเหมาะสม แต่ในบางสถานการณ์หรือในบางตลาดธุรกิจ ผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าที่ราคาไม่แพงทำให้ต้องมีการปรับราคาที่ย่อมเยาและเหมาะสม ซึ่งทำให้ภาพลักษณ์ด้านราคาเปลี่ยนสู่ราคาย่อมเยา

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. จากการวิจัยพบว่า การรับรู้ข่าวสารภายในของมหาวิทยาลัยศรีปทุม สื่อสังคมออนไลน์ และการแนะนำจากบุคคล บอร์ดข่าวสารประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัย มีผลการรับรู้สูงที่สุดเรียงตามลำดับ จึงควรมีการพัฒนาด้านสื่อในแต่ละด้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อความทันสมัยทั้งทางด้านข้อมูล เนื้อหา และความน่าสนใจ ส่วนสื่อบุคคล ควรมีการใช้บุคคลที่เป็นที่รู้จักที่กำลังศึกษาอยู่ หรือจบไปแล้วให้เป็นประโยชน์สูงสุดในการประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย ส่วนสื่อทางด้าน นิตยสาร วารสาร โทรทัศน์ แผ่นพับ จดหมายข่าว ควรมีการพัฒนาเนื้อหา หรือรูปแบบให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น เนื่องจากยังมีการรับรู้ที่น้อย หรืออาจลดจำนวนการใช้สื่อเหล่านี้ลง เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ

2. จากการวิจัยพบว่า การรับรู้การประชาสัมพันธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุมโดยใช้ สื่อสังคมออนไลน์ อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา ป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ เป็นสื่อที่รับรู้ได้มากที่สุดตามลำดับ จึงควรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ในด้านข้อมูล และรูปแบบ มีการสร้างพันธ์มิตรที่เป็นสถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้น และหาตำแหน่งติดตั้งป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ในทำเลที่มีกลุ่มเป้าหมายอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ห้างสรรพสินค้า สถานบันกวดวิชา ส่วนกิจกรรมการออกบูธนิทรรศการ แผ่นพับ โทรทัศน์ หากยังมีความต้องการใช้อยู่ ควรมีการพัฒนารูปแบบให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

3. จากการวิจัยพบว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ด้านการใช้พนักงานขาย รุ่นพี่แนะนำรุ่นน้องมีผลมากที่สุด ด้านการโฆษณา สื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ สื่อสังคมออนไลน์ ด้านการส่งเสริมการขาย คือการให้สิทธิ์ผ่อนพันการชำระค่าเทอมที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ด้านการตลาดทางตรง ควรใช้โทรศัพท์ในการแจ้งข่าวสารโดยตรงไปยังนักศึกษา ด้านการประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่ข่าวสาร ควรเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน

4. จากการวิจัยพบว่า รูปแบบตราสัญลักษณ์เหมาะสมอยู่แล้ว สื่อที่ใช้ในการบริการ การติดต่อสื่อสารทันสมัย และรวดเร็ว อาจารย์ ความรู้ความสามารถ ทันสมัยก้าวทันโลก และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ ถือเป็นด้านที่ดีที่สุดตามลำดับ ซึ่งควรรักษาเอาไว้ พร้อมกับพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ส่วนภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ในด้านด้าน

กายภาพ และสภาพแวดล้อม ถือว่าห้องปฏิบัติการ มีความสะอาด เรียบร้อยทันสมัย เหมาะแก่การเรียนการสอน ด้านการบริการ มีระบบการรับเข้าศึกษาที่ยุติธรรม ส่วนด้านที่ควรพัฒนาให้ดีมากกว่าเดิมซึ่งดีอยู่แล้วได้แก่ ด้านราคา และค่าใช้จ่าย

ซึ่งจากข้อเสนอแนะที่กล่าวไปแล้วทั้ง 4 ข้อในข้างต้น สามารถสรุปออกมาเป็นกลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมดังนี้

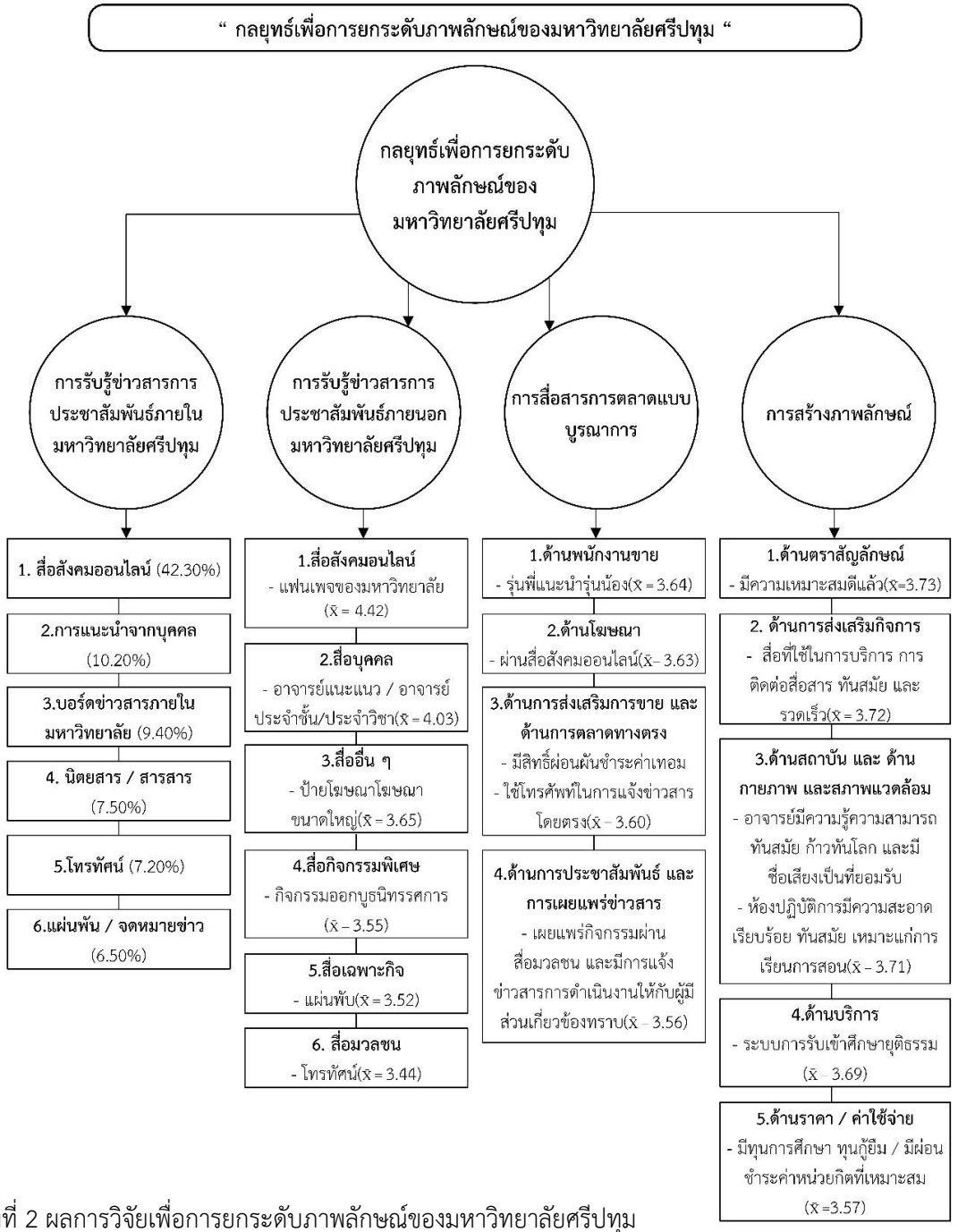

ภาพที่ 2 ผลการวิจัยเพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม โดยการเรียงลำดับจากค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

จากภาพที่ 2 สามารถนำผลการวิจัยจากค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยมาเรียงลำดับในแต่ละหัวข้อ ซึ่งสามารถนำมากำหนดรูปแบบกลยุทธ์เพื่อการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม โดยความเห็นของผู้วิจัยนั้น เห็นว่าหากมหาวิทยาลัยศรีปทุม ต้องการจะยกระดับภาพลักษณ์ จากที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น สามารถนำผลการวิจัย 3 ลำดับแรก ในแต่ละหัวข้อ มาดำเนินการ เพื่อให้เห็นภาพในการยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*. เข้าถึงได้จาก http://www.mict.go.th/assets/portals/1/files/590613_4Digital_EconomyPlan-Book.pdf

กุนลดา โชติมุกตะ. (2538). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อระบบและกระบวนการให้บริการของกรุงเทพมหานคร: ศึกษากรณีสำนักงานเขตบางซื่อ.* กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ธเนศน์ นุ่นมัน. (2559, 19 เมษายน). *มหา'ลัยล้น ห้องเรียนร้าง วิกฤตอุดมศึกษาไทย.* เข้าถึงได้จาก https://www.posttoday.com/politic/ report/427241

มหาวิทยาลัยศรีปทุม. (2555). *รายงานประจำปี 2555 สภามหาวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: สำนักสภามหาวิทยาลัยศรีปทุม.

รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ. (2544). กลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ เพื่อส่งเสริมการตลาดของธุรกิจ. ใน รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ, *นิเทศศาสตร์การตลาด แนวคิด และกรณีศึกษา* หน้า 37-38. กรุงเทพฯ: เหรียญทอง ดีไซน์ แอนด์ พับลิเคชั่น.

วิรัช ลภิรัตนกุล. (2546). *การประชาสัมพันธ์ฉบับสมบูรณ์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมควร ทรัพย์บำรุง. (2553). *เขาเขียนแผนกลยุทธ์กันอย่างไร.* กรุงเทพฯ: กองแผนงาน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Drucker, P. F. (2006). *Classic Drucker*. Harvard Business School Press.

Jefkins, F. (1993). *Planned Press and Public Relations* (3rd ed.). Great Britain: Alden Press.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

การพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ*
The Development of Work-Family Balance of Working Adults Through Integrative Group Counseling

สุพิชญาย์ เพ็ชรสดใส**
เพ็ญนภา กุลนภาดล***
ประชา อินัง****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงานและสมดุลครอบครัวของบุคคลวัยทำงาน 2) เพื่อพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นบุคคลวัยทำงานอายุตั้งแต่ 25-45 ปี ทำงานในบริษัทเอกชน ในเขตภาคตะวันออก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 จำนวน 705 คน ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงานกับสมดุลครอบครัวของบุคคลวัยทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ 2 จำนวน 20 คน สุ่มอย่างง่ายเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน กลุ่มทดลองได้รับการพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวโดยใช้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิค ดำเนินการปรึกษากลุ่มจำนวน 12 ครั้ง ๆ ละ 90 นาที กลุ่มควบคุมใช้ชีวิตประจำวันตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดสมดุลงานและครอบครัวที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดโดยสูตรสัมประสิทธ์อัลฟ่า (α-Coefficient Reliability) เท่ากับ 0.83 และการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .06-1.0 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงานกับสมดุลครอบครัว และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สมดุลครอบครัวส่งผลทางตรงต่อสมดุลงานได้ร้อยละ 41 และสมดุลงานส่งผลทางตรงต่อสมดุลครอบครัวได้ร้อยละ 62 โดยได้มีการดำเนินการปรับแก้ (Adjust model) แบบจำลองสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงานกับสมดุลครอบครัวของบุคคลวัยทำงาน ที่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งพิจารณาจากดัชนีความกลมกลืน (Fit Index) จาก χ^2= 26.97 *df* = 22 p-value = .21250, χ^2 / *df* = 1.22, RMSEA = .018, RMR = .0046, SRMR = .014, CFI = 1.00, GFI = .99, AGFI = .98, CN = 1017.91

2. สมดุลงานและครอบครัวของกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิค มีคะแนนในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. สมดุลงานและครอบครัวของกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิคและกลุ่มควบคุมมีคะแนนระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ/ สมดุลงานและครอบครัว/ บุคคลวัยทำงาน

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purposes of this study were, 1) to study the relationship between the work balance and the family balance of the working adults, 2) to develop the work balance and the family balance with the integrative group counseling. The samples used were working adults aged 25-45 years old who are working in private companies in the eastern region. They were divided into 2 groups. The first group was 705 persons who were used for studying the relationship between the work balance and the family balance. The second group was 20 persons who were who randomly assigned to experimental group and control group. The experimental group had participated in the integrative group counseling programs 12 sessions of 90 minutes each. The control group went with normal daily living. The instruments were the work-family balance scale developed by the researcher with the reliability at 0.83 and the integrative group counseling model with a consistency index at .06-1.00 The statistics were an analysis of the correlation between the work balance and the family balance, and an analysis of variance with repeated measures. The results were as follows.

1. The family balance directly affected the work balance by 41% and the work balance directly affected the family balance by 62%. The hypothesized structural equation model of the work balance and the family balance was adjusted, resulting the level of goodness of fit index with χ^2= 26.97 *df* = 22 p-value = .21250, χ^2 / *df* = 1.22, RMSEA = .018, RMR = .0046, SRMR = .014, CFI = 1.00, GFI = .99, AGFI = .98, CN = 1017.91.

2. The work balance and the family balance of the experimental group who participated in the program at the pre-test period, post-test and follow-up were statistically significantly different at .05 level.

3. The work balance and the family balance of the experimental group and the control group in the pre-test period, post-test and follow-up were statistically significantly different at .01 level.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสร้างความสมดุลงานและครอบครัวเป็นสิ่งที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ทั้งนี้เนื่องจากเป็นสิ่งที่ยากที่จะสามารถบริหารจัดการได้อย่างชัดเจน จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ในการจัดการเพื่อให้ทำงานประสบความสำเร็จและครอบครัวมีความสุข สมาชิกในครอบครัวต้องสามารถบริหารเวลาอย่างสมดุล มีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ และสามารถยืดหยุ่นได้ในยามที่มีเหตุจำเป็น การมีส่วนร่วมในความรู้สึกร่วมทุกข์ร่วมสุขยามสมาชิกในครอบครัวเกิดปัญหา มีการปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัวและงานอย่างเหมาะสม เมื่อบุคคลสามารถบริหารจัดการได้ก็ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อครอบครัวและงาน สาระสำคัญของความสำเร็จในหน้าที่การงานนั้นไม่ได้เกิดจากการทุ่มเทอย่างไม่รู้จักหยุดพักเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับว่าเราสามารถสร้างสมดุลที่ลงตัวระหว่างงานและครอบครัวได้อย่างไรเพื่อให้ครอบครัว ไม่เป็นแรงฉุดรั้งแต่เป็นแรงผลักดันให้เราก้าวไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานได้อย่างที่ตั้งใจ Halpern (2005) กล่าวว่า ความสามารถในการปรับสมดุลการทำงานและครอบครัว เป็นหนึ่งในงานที่มีความความท้าทายในสังคมยุคนี้ พระไพศาล วิสาโล (2558) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ในการทำงานกับความสัมพันธ์ในครอบครัวต้องมีความ

สมดุลความสมดุลเป็น สิ่งสำคัญมากสำหรับการดำเนินชีวิตเพื่อไปให้ถึงจุดหมายปลายทาง ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จ ความสุข หรือจุดหมายที่สูงส่ง ถ้าหากชีวิตขาดความสมดุลก็ลำบาก ไปถึงจุดหมายปลายทางได้ยาก

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานำร่องสมดุลงานและครอบครัว กับบุคลากรในภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปี พ.ศ. 2556 โดยการแจกแบบวัดสมดุลงานและครอบครัวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน ผลการศึกษาวิจัยพบว่าสมดุลงานและครอบครัวพนักงานภาคเอกชนมีความสามารถในการจัดการสมดุลงานและครอบครัวได้น้อยกว่าบุคคลากรภาครัฐ (สุพิชญาย์ เพ็ชรสดใส, 2557) ด้วยเหตุผลจากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสมดุลงานและครอบครัวในพนักงานภาคเอกชน

จากการทบทวนวรรณกรรมองค์ประกอบของสมดุลงานและครอบครัวมีหลากหลายแนวคิดทั้งจากนักจิตวิทยาและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง แนวคิดที่น่าสนใจคือแนวคิดของ Clark (2001) Greenhaus, Collins and Shaw (2003) Frone (2003) Carlson, Kacmar, Grzywacz, Tepper, and Whitten (2013) Greenhaus and Beutell (1985) Grzywacz and Carlson (2007) ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ต่างมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกันอยู่มาก ซึ่งประกอบด้วย ด้านบทบาท ด้านความพึงพอใจ ด้านเวลา ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับการที่ผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มบุคคลวัยทำงานจำนวน 8 คน ที่มีการจัดการสมดุลงานและครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับ “สมดุลงานและครอบครัว” ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า 1) เรื่องเวลาควรมีการบริหารจัดการเวลาให้เหมาะสม การให้เวลาชดเชยกับสมาชิกในครอบครัวเมื่อมีวันหยุด 2) ด้านบทบาทต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและสามารถจัดการบทบาทในครอบครัวและที่ทำงานได้อย่างเหมาะสม 3) ด้านการสนับสนุนการที่บุคคลจะประสบความสำเร็จหรือมีความเจริญในหน้าที่การงานต้องได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและจากที่ทำงาน 4) ด้านการมีส่วนร่วมต้องมีส่วนร่วมทั้งในที่ทำงานและในครอบครัว 5) ด้านความพึงพอใจถ้าบุคคลมีความพึงพอใจทั้งเรื่องงานและเรื่องครอบครัวก็จะส่งผลให้บุคคลมีความสุขด้วยเช่นเดียวกัน จากข้อสรุปดังกล่าวผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสมดุลงานและสมดุลครอบครัวเพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างกันเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานต่อไป

การพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวสามารถพัฒนาได้หลายแนวทาง หนึ่งในแนวทางที่น่าสนใจคือการให้การปรึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะนำการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการมาใช้เสริมสร้างสมดุลงานและครอบครัวเพราะเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลวัยทำงานเข้าใจความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเอง Corey, Hackney & Cormier (2009 cited in Miller, et. al., 2011) กล่าวว่าความซับซ้อนของพฤติกรรมของมนุษย์ไม่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ด้วยทฤษฎีเพียงทฤษฎีเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องพิจารณาถึงระดับและประเภทของปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงของผู้มารับบริการ การบูรณาการการปรึกษา ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่ดีที่สุด มีศักยภาพและก้าวข้ามขอบเขตของแนวคิดการปรึกษาแบบทฤษฎีเดียว เพื่อที่จะดูว่ามีการปรึกษารูปแบบใดบ้างที่สามารถเรียนรู้ได้จากแนวคิดอื่น ๆ ส่วนใหญ่แล้วผู้ให้การปรึกษาไม่ได้กำหนดว่าจะต้องจงรักภักดี ยึดติดกับทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่จะให้ความสนใจรูปแบบของการบูรณาการมากกว่า (Norcross, 2005, Norcross & Beutler, 2008) สอดคล้องกับ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2551, หน้า 225) กล่าวว่า ไม่มีทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งที่สามารถให้คำตอบได้ครอบคลุมทุกแง่มุมของปัญหาของผู้รับบริการ ผู้ให้การปรึกษาควรพิจารณาเลือกสรรวิธีการให้การปรึกษาจากทฤษฎีต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับปัญหาของผู้รับบริการ

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิคของทฤษฎีการปรึกษาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมดุลงานและครอบครัว โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ของทฤษฎีดังต่อไปนี้ ทฤษฎีการปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยม (Behavioral group counseling theory) ทฤษฎีการปรึกษากลุ่มแบบรู้คิดและพฤติกรรม (Cognitive behavioral group counseling theory)

ทฤษฎีการปรึกษากลุ่มเผชิญความจริง (Reality group counseling) ทฤษฎีการปรึกษากลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt group counseling Theory) ทฤษฎีครอบครัวเชิงกลยุทธ์ (Strategic family theory) ทฤษฎีการปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยม (Existential counseling theory) ทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว (The structural family theory) และทฤษฎีการปรึกษาแบบเน้นทางออกระยะสั้น (Solution-focused counseling) มาบูรณาการเพื่อพัฒนาสมดุลงานและครอบครัว

การพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิค ในบุคคลวัยทำงานซึ่งเป็นวัยที่มีความสำคัญเพราะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นกำลังสำคัญในการดูแลเยาวชนสร้างครอบครัว รวมถึงเป็นกำลังสำคัญที่ต้องดูแลผู้สูงอายุหรือคนชราที่ไม่ได้ทำงาน จึงทำให้ผู้วิจัยสนศึกษาความสัมพันธ์สมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงาน และพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิค เพื่อช่วยพัฒนาให้บุคคลวัยทำงานมีสมดุลงานและครอบครัว ใช้ชีวิตการทำงานควบคู่กับการทำหน้าที่ดูแลครอบครัวได้อย่างมีความสุข เพื่อที่จะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในตำแหน่งหน้าที่การงาน บุคคลและสมาชิกในครอบครัวมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี อันจะนำมาซึ่งเกียรติภูมิและความพึงพอใจในชีวิต

คำถามการวิจัย

1. สมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
2. การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิคสามารถพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานได้มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์สมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงาน
2. เพื่อพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานในภาคเอกชนโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิค

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งสมมติฐานออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สมมติฐาน

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงานและสมดุลครอบครัว

ขั้นตอนที่ 2 สมมติฐาน

1. สมดุลงานและสมดุลครอบครัวของบุคคลวัยทำงานกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง
2. สมดุลงานและสมดุลครอบครัวของบุคคลวัยทำงานกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม
3. สมดุลงานและสมดุลครอบครัวโดยรวมของบุคคลวัยทำงานกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงานและสมดุลครอบครัว

1.1 ประชากร ได้แก่ ชาย หญิง อายุ 25-45 ปี ทำงานในภาคเอกชน ในเขตภาคตะวันออก จำนวน 8 จังหวัดได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว ระยอง จันทบุรี และตราด เป็นประชากรที่ไม่สามารถระบุจำนวนได้ (Infinite population)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ในการวิจัย ได้แก่ ชายหรือหญิง อายุ 25-45 ปี ที่ทำงานในภาคเอกชน ในเขตภาคตะวันออก (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว ระยอง จันทบุรี และตราด) ได้จากการใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Sample random sampling) ได้ 4 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ปราจีนบุรี ระยอง

1.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (แบบไม่ทราบค่าประชากร) Hair และคณะ (2006) ได้เสนอแนะให้พิจารณาขนาดกลุ่มตัวอย่างควบคู่ไปกับจำนวนพารามิเตอร์อิสระที่ต้องการประมาณค่า ถ้าพารามิเตอร์มีจำนวนมากควรจะต้องมีขนาดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์ หรือตัวแปร ควรเป็น 10-20 ต่อ 1

สำหรับการวิจัยนี้มีพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าจำนวน 12 พารามิเตอร์ ซึ่งเมื่อคำนวณตามแนวคิดของ Hair และคณะ จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 240 คน (ผู้วิจัยกำหนด 20 หน่วยตัวอย่าง: 1 ตัวแปร) แต่เนื่องจากอัตราการตอบกลับทางไปรษณีย์อาจไม่ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ ผู้วิจัยจึงเพิ่มแบบสอบถามจำนวน 1,000 คน ได้รับกลับคืนมาและคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ได้จำนวน 705 คน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานด้วยโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ

2.1 ประชากร ได้แก่ ชายหรือหญิง อายุ 25-45 ปี ที่ทำงานในภาคเอกชน

2.2 กลุ่มตัวอย่างชายหรือหญิง อายุ 25-45 ปี ที่ทำงานในบริษัทเอกชนจากขั้นตอนการศึกษาความสัมพันธ์สมดุลงานและครอบครัว โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample random sampling) ได้จังหวัดชลบุรี และมีความสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง สุ่มอย่างง่ายเหลือ 20 คน และสุ่มเข้าเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน กลุ่มทดลองจะได้รับการพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิค

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยจัดทำเอกสารชี้แจงข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้อง มีการบันทึกความยินยอมในการเข้าร่วมงานวิจัย การรักษาความลับโดยไม่เปิดเผยชื่อสกุล มีมาตรการรักษาข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลจากการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธถอนตัวได้ตลอดเวลาและมีการประเมินผลกระทบทางจิตใจและระบบส่งต่อ การวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัย จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงานและสมดุลครอบครัวของบุคคลวัยทำงาน คือ

1.1 สมดุลงานด้านบทบาท ด้านบทบาทในงาน ด้านความพึงพอใจในงาน ด้านเวลาในการทำงาน ด้านการมีส่วนร่วมในงาน ด้านการสนับสนุนในงาน

1.2 สมดุลครอบครัวด้านบทบาท ด้านบทบาทในครอบครัวด้านความพึงพอใจในครอบครัว ด้านเวลาในครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในครอบครัว ด้านการสนับสนุนจากครอบครัว

2. ตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงาน

2.1 ตัวแปรต้น (Independent variable) คือ การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิค

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ สมดุลงานและสมดุลครอบครัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามสมดุลงานและครอบครัว จำนวน 74 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) .60-1.00 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .23-.67 ค่าความเชื่อมั่นโดยสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบัค (Alpha cronbach reliability) เท่ากับ .83

2. การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิคเพื่อพัฒนาสมดุลงานและครอบครัว มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .6-1.0 ลักษณะที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยเป็นการปรึกษากลุ่ม ครั้งละ 90 นาที เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ รวมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิค จำนวน 12 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural equation model, SEM) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงานกับสมดุลครอบครัว ของบุคคลวัยทำงาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานด้วย สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ Non-parametric เปรียบเทียบคะแนนรายด้านและภาพรวม ระหว่าง 1) ก่อนการทดลอง 2) หลังการทดลอง 3) ระยะติดตามผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง (Direct effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) และอิทธิพลโดยรวม (Total effect) จากแบบจำลองสมการปรับแก้ (n =705)

ตัวแปรตาม	R^2	อิทธิพล	ตัวแปรต้น	
			สมดุลงาน (jobbal)	สมดุลครอบครัว (fambal)
สมดุลงาน (jobbal)	.41	DE		.32* (4.35)
		IE	.26* (4.89)	.08* (2.34)
		TE	.26* (4.89)	.40* (3.70)
สมดุลครอบครัว (fambal)	.62	DE	.65* (9.93)	
		IE	.17* (5.66)	.26* (4.89)
		TE	.82* (11.46)	.26* (4.89)

χ^2= 26.97 *df* = 22 p-value = .21250, χ^2 / *df* = 1.22, RMSEA = .018, RMR = .0046
SRMR = .014, CFI = 1.00, GFI = .99, AGFI = .98, CN = 1017.91

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หมายเหตุ : ในวงเล็บ เป็นค่าสถิติทดสอบ t หากมีค่าไม่อยู่ระหว่าง -1.96 ถึง 1.96 แสดงว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 พบว่าแบบจำลองสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงานกับสมดุลครอบครัว ของบุคคลวัยทำงาน ที่ดำเนินการปรับแก้ (Adjust model) มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งพิจารณาจากดัชนีความกลมกลืน (Fit index) ดังนี้ χ^2= 26.97 *df* = 22 p-value = .21250, χ^2 / *df* = 1.22, RMSEA = .018, RMR = .0046, SRMR = .014, CFI = 1.00, GFI = .99, AGFI = .98, CN = 1017.91 โดยพบการประมาณค่าในแบบจำลองสมการโครงสร้าง ดังนี้

1. สมดุลครอบครัว (fambal) ส่งผลทางตรงต่อสมดุลงาน (jobbal) ที่ค่าสัมประสิทธิอิทธิพลเท่ากับ .32 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และส่งผลทางอ้อม ที่ค่าสัมประสิทธิอิทธิพลเท่ากับ .08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถทำนายสมดุลงาน (jobbal) ได้ร้อยละ 41

2. สมดุลงาน (jobbal) ส่งผลทางตรงต่อสมดุลครอบครัว (fambal) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และส่งผลทางอ้อม ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .17 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถทำนายสมดุลครอบครัว (fambal) ได้ร้อยละ 62

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสมดุลงาน สมดุลครอบครัว และสมดุลงานและสมดุลครอบครัว โดยรวมระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	ช่วงเวลาการวัด	ค่าเฉลี่ย		ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย	P-value
		กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม		
1. สมดุลงาน	ก่อน	3.19	3.29	-.10	.163
	หลัง	3.94	3.35	.59	.000
	ติดตามผล	4.01	3.38	.63	.000
2.สมดุลครอบครัว	ก่อน	3.27	3.37	-.10	.224
	หลัง	3.96	3.47	.49	.000
	ติดตามผล	4.03	3.46	.57	.000
3.สมดุลงานและสมดุลครอบครัวโดยรวม	ก่อน	3.23	3.33	-.10	.179
	หลัง	3.95	3.41	.54	.000
	ติดตามผล	4.02	3.42	.60	.000

ตารางที่ 2 พบว่า สมดุลงานก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีคะแนนไม่แตกต่างกัน (p = .163) หลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลอง มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p = .000) และระยะติดตามผล พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p = .000)

พบว่า สมดุลครอบครัวก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม มีคะแนน ไม่แตกต่างกัน (p = .224) หลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลอง มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p = .000) และระยะติดตามผล พบว่ากลุ่มทดลอง มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p = .000)

พบว่า สมดุลงานและสมดุลครอบครัวโดยรวม ก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม มีคะแนนไม่แตกต่างกัน (p = .179) หลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลอง มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p = .000) และระยะติดตามผล พบว่ากลุ่มทดลอง มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p = .000)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ ผู้วิจัยนำเสนอการอธิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงานกับสมดุลครอบครัวของบุคคลวัยทำงาน

ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงานกับสมดุลครอบครัวของบุคคลวัยทำงาน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ภายหลังการปรับแก้แบบจำลอง ตามสมมุติฐานเพื่อให้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการยอมให้ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (θ) ของตัวแปรสังเกต จำนวน 12 คู่ให้มีความสัมพันธ์กัน (*df* ก่อนปรับ เท่ากับ 34 และ *df* หลังปรับเท่ากับ 22) จนกระทั่งพบว่า แบบจำลองที่ได้ดำเนินการปรับแก้ (Adjust Model) มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาจากดัชนีความกลมกลืน (Fit Index) ดังนี้ χ^2= 26.97 *df* = 22 p-value = .21250, χ^2 / *df* = 1.22, RMSEA = .018, RMR = .0046, SRMR = .014, CFI = 1.00, GFI = .99, AGFI = .98, CN = 1017.91 จากค่าดัชนีความกลมกลืนดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างที่ดำเนินการปรับแก้ (Adjust model) มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การประมาณค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลองดังกล่าวจึงเป็นที่ยอมรับได้ และพบการประมาณค่าในแบบจำลองสมการโครงสร้าง ดังนี้

1. สมดุลครอบครัว (fambal) ส่งผลทางตรงต่อสมดุลงาน (jobbal) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .32 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และส่งผลทางอ้อมที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถทำนายสมดุลงาน (jobbal) ได้ร้อยละ 41

2. สมดุลงาน (jobbal) ส่งผลทางตรงต่อสมดุลครอบครัว (fambal) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และส่งผลทางอ้อม ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .17 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถทำนายสมดุลครอบครัว (fambal) ได้ร้อยละ 62

จึงสรุปได้ว่ารูปแบบของโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลงาน กับสมดุลครอบครัว ของบุคคลวัยทำงาน ที่ดำเนินการปรับแก้ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ สมดุลงานส่งผลทางตรงต่อครอบครัวมากกว่าครอบครัวส่งผลทางตรงต่องาน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Sverko, Arambasic and Galesic (2002) ศึกษาเรื่อง ความสมดุลระหว่างงานกับครอบครัวและคุณภาพชีวิตของพนักงานชาวโครเอเทีย กลุ่มตัวอย่างจำนวนเป็น พนักงานชาวโคร เอเทีย 507 คน พบว่า การมีส่วนร่วมในงานอยู่ในระดับสูง การมีส่วนร่วมในงานมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับความขัดแย้งจากงานที่มีผลต่อครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 และการมีส่วนร่วมในงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความขัดแย้งจากครอบครัวที่ผลต่องานที่อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 เช่นเดียวกับ Carlson, Grzywacz and Zivnuska (2009) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสมดุลระหว่างงานกับครอบครัว กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 685 คนที่ทำงานเกินกว่า 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ พบว่า ความสมดุลระหว่างงานกับครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมดุลงานและสมดุลครอบครัวมีอิทธิพลและส่งผลต่อกัน

2. เพื่อพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ

ผู้วิจัยได้นำเทคนิคของทฤษฎีการให้การปรึกษาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมดุลงานและครอบครัว ได้แก่ เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ เทคนิคการให้การบ้าน เทคนิคการทำสัญญากับตนเอง ของทฤษฎีการปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยม (Behavioral group counseling theory) เทคนิคการสร้างมุมมองใหม่ ของ

ทฤษฎีการปรึกษากลุ่มแบบรู้คิดและพฤติกรรม (Cognitive behavioral group counseling theory) หลักการ WDEP เทคนิคการวางแผนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของทฤษฎีการปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริง (Reality group counseling) เทคนิคการทำให้เกิดการตระหนักรู้ เทคนิคเก้าอี้ว่าง ของทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt Therapy) และเทคนิคการสร้างความร่วมมือ เทคนิคคำถามบอกระดับ เทคนิคคำถามปาฏิหาริย์ ของทฤษฎีการปรึกษาแบบเน้นทางออกระยะสั้น (Solution-focused counseling) มาบูรณาการเพื่อพัฒนาสมดุลงานและครอบครัว โดยพัฒนาสมดุลงานและครอบครัว กำหนดให้แต่ละครั้งที่ให้การปรึกษามีขั้นตอนในการปรึกษา 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติ โดยดำเนินการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม จำนวน 12 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 90 นาที

โดยสรุปจากผลการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวจาก การวิเคราะห์โดยรวมพบว่า สมดุลงานและครอบครัวของกลุ่มทดลองที่ได้รับรูปแบบการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิค มีคะแนนในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานรวมถึงผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าการให้เห็นว่าการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการมีผลต่อการพัฒนาสมดุลงานและครอบครัว สอดคล้องกับแนวคิดของ Corey (2012) และ อนงค์ วิเศษสุวรรณ์ (2550) ได้กล่าวว่าการปรึกษากลุ่มมีประโยชน์มาก เป็นวิธีการช่วยบุคคลให้เปลี่ยนเจตคติ ความเชื่อเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น เพื่อเปลี่ยนแปลงความรู้สึกและพฤติกรรม สมาชิกกลุ่มสามารถสำรวจวิธีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่นและรับรู้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ซึ่งกระบวนการกลุ่มจะช่วยพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวของบุคคลวัยทำงานโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีจัดการปัญญาบริหารจัดการเวลา ปรับเปลี่ยนมุมมองวิธีคิดเมื่อ เจอปัญหา จนนำไปสู่การเข้าใจตนเองและการยอมรับตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเป็นเพราะรูปแบบการปรึกษาแบบบูรณาการแนวคิดทฤษฎีและเทคนิคทางจิตวิทยาการปรึกษาในการพัฒนาสมดุลงานและครบครัวทั้ง 5 องค์ประกอบได้อย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับงานวิจัยของจิดาภา สุวรรณ และคณะ (2558) ได้ใช้การปรึกษากลุ่มโดยการกำกับตนเองทำให้นิสิตปริญญาตรี เกิดการเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายเกินความจำเป็นของตน และสามารถลดพฤติกรรมการใช้จ่ายเกินความจำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์คะแนนโดยรวมของกลุ่มควบคุมเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลองพบว่าสมดุลงานและครอบครัวของกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิค และกลุ่มควบคุมมีคะแนนระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปได้ว่าการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิคส่งผลให้บุคคลวัยทำงานกลุ่มทดลองมีคะแนนสมดุลงานและครอบครัวสูงขึ้นและมีความคงทนของพฤติกรรมเรื่องสมดุลงานและครอบครัวไปจนถึงระยะติดตามผลโดยคะแนนสมดุลงานและครอบครัวสูงขึ้นกว่าบุคคลวัยทำงานกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมใช้รูปแบบการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ ที่ช่วยให้บุคคลวัยทำงานมีความสามารถที่จะบริหารจัดการบทบาทการทำงานและบทบาทการเป็นสมาชิกของครอบครัวในด้านเวลา การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจได้เหมาะสมเท่าเทียมกัน และบุคคลสามารถจัดลำดับความสำคัญในชีวิตได้โดยบุคคลได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ ทั้งทางร่างกายและจิตใจจากที่ทำงานและครอบครัว โดยที่ทำงานและครอบครัวจะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพของทั้งการทำงานและคุณภาพของครอบครัว

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. แบบวัดสมดุลงานและครอบครัว สามารถนำไปใช้กับบุคคลวัยทำงานได้ หากมีความประสงค์นำไปใช้วัดในกลุ่มตัวอย่างอื่นควรมีการคำนึงถึงบริบทกลุ่มตัวอย่าง และพัฒนาแบบวัดต่อไปให้เหมาะสม

2. การนำการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิคเพื่อพัฒนาสมดุลงานและครอบครัวไปประยุกต์ใช้ควรมีความเข้าใจแนวคิดทฤษฎีเทคนิคต่าง ๆ และควรมีการปรับเนื้อหากิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับบริบทกลุ่มตัวอย่างเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบเป็นการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเทคนิคซึ่งกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกเรียนรู้เข้าใจร่วมกัน ครั้งต่อไปอาจออกแบบเป็นการปรึกษารายบุคคลเพื่อให้ทราบว่าบุคคลมีศักยภาพและสามารถพัฒนาตนเองตามเงื่อนไขขั้นตอนของรูปแบบการปรึกษาได้เช่นกัน หรือในรูปแบบการปรึกษาครอบครัว เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จิดาภา สุวรรณ. (2558). ผลการปรึกษากลุ่มโดยการกำกับตนเองต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายเกินความจำเป็นของนิสิตปริญญาตรี. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม, 11*(2), 35-47.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2551). *แนวคิดและแนวปฏิบัติในการให้การปรึกษาแบบผสมผสานในประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการให้การปรึกษา หน่วยที่ 12* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อนงค์ วิเศษสุวรรณ์. (2554). *การปรึกษากลุ่ม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Carlson, D. S., Grzywacz, J. G., & Zivnuska, S. (2009). *Is work-family balance more than conflict and enrichment?*. Human Relations.

Carlson, D. S., Kacmar, K. M., Grzywacz, J. G., Tepper, B., Whitten, D. (2013). *Work-Family Balance and Supervisor Appraised Citizenship Behavior The Link of Positive Affect*. nstitute of Behavioral and Applied Management, 87-106.

Clark, S. C. (2001). Work cultures and work/family balance. *Journal of Vocational Behavior, 58*(3), 348-365.

Corey, G. (2012). *Student manual for theory and practice of group counseling*. Brooks/Cole, Cengage Learning.

Frone, M. R. (2003). Work-family balance. In J. C. Quick, & L. E. Tetrick (Eds), *Handbook of occupational health psychology,* (pp. 143-162). Washington, DC: American Psychological Association.

Greenhaus, J. H., & Beutell, N. J. (1985). Sources of conflict between work and family roles. *Academy of Management review, 10,* 76-88.

Greenhaus, J. H., Collins, K. M. & Shaw J. D. (2003). The relationaship between workfamily balance and quality of life. *Journal of Vocational Behavior, 63*, 510-531.

Grzywacz, J. G., & Carlson, D. S. (2007). Conceptualizing work-family balance: Implications for practice and research. *Advances in Developing Human Resources, 9*, 455–471.

Grzywacz, J. G., & Marks, N. F. (2000). Reconceptualizing the work–family interface: An ecological perspective on the correlates of positive and negative spillover between work and family. *Journal of occupational health psychology*, *5*(1), 111.

Hair, E., Halle, T., Terry-Humen, E., Lavelle, B., & Calkins, J. (2006). Children's school readiness in the ECLS-K: Predictions to academic, health, and social outcomes in first grade. *Early Childhood Research Quarterly, 21*(4), 431-454.

Halpern, D. F. (2005). Psychology at the intersection of work and family: Recommendations for employers, working families, and policymakers. *American Psychologist*, *60,* 397–409.

Miller, A. M., Sward, J. M., Nielsen, R. C., & Robertson, S. N. (2011). *Theoretical integration of humanistic and cognitive/behavioral approaches in counseling*. Moursund & Erskine, 2004

Norcross, J. C., & Beutler, L. E. (2008). Integrative psychotherapies. *Current psychotherapies*, 481-511.

Sverko, B., & Arambasic, L. M. Galesic. (2002). Work-life Balance among Croatian Employees: Role Time Commitment, Work-home Interference and Well-being. *Social Science Information 41,* 281-301

ความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา*

The Wellbeing of Elderly People and Industrial Development in Plaeng Yao District, Chachoengsao Province

เมธาวี บุญพิทักษ์**
อาแว มะแส***
สากล จริยวิทยานนท์****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชนอันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ศึกษาความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้เขตนิคมอุตสาหกรรมและชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างจากเขตนิคมอุตสาหกรรม และ3) วิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในชุมชน การศึกษาดำเนินตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยกรณีศึกษา การสังเกต และการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การสังเคราะห์และการตีความ

ผลการวิจัยพบว่า แต่เดิมอำเภอแปลงยาวเกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่เกษตรกรรม การสร้างนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ ส่งผลให้ชุมชนที่ตั้งใกล้นิคมอุตสาหกรรมพัฒนาไปสู่ความเป็นเมือง ความสัมพันธ์ของสมาชิกครัวเรือนและชุมชนลดลง ในขณะชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างจากเขตนิคมอุตสาหกรรมพอสมควร วิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนยังคงไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก สมาชิกของทั้งสองชุมชนมีการให้ความหมายความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุใกล้เคียงกัน การพัฒนาอุตสาหกรรม ส่งผลอย่างชัดเจนต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรม ซึ่งแตกต่างกันกับในชุมชนที่อยู่ห่างจากนิคม โดยมีเงื่อนไขด้านการเข้าถึงทรัพยากรด้านต่าง ๆ วิถีการดำรงชีพของสมาชิกครอบครัวและผู้สูงอายุ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัว เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างสำคัญ

คำสำคัญ : ความอยู่ดีมีสุข/ ผู้สูงอายุ/ การพัฒนาอุตสาหกรรม/ สภาพทางทรัพยากร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to investigate social changes in communities led by industrial development in Plaeng Yao district, Chachoengsao province; 2) to examine well-being of elderly people in 2 communities located near and far from an industrial estate; and 3) to analyze impacts of the social changes on the well-being of elderly people in the selected communities. The study was conducted following

---

*วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
**อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
***อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

the qualitative research approach in which data were collected through case studies, observation and informal interview. Data analysis was done by means of content analysis, data synthesis and interpretation.

The research results reveal that in the past Plaeng Yao district was predominantly agricultural area. The construction of an industrial estate in the area leads to the change towards urbanization in a selected community where the estate is located. Relationships among family members and community members are declined. This is contrast to the situation another selected community located considerably far from the real estate in which members' mode of living remains insignificantly changed. Members of both communities define wellbeing of elderly people in the same way. Industrial development brings about significant changes in the mode of living and wellbeing of elderly people in the community near the real estate which are different from those in another community locate far from the estate. The changes are conditioned by their access to various resources, livelihood strategy of them and family members, as well as their relationship with family members.

Keywords : wellbeing/ elderly people/ industrial development/ resource profile.

บทนำ

ความอยู่ดีมีสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนต่างปรารถนา แต่การบรรลุถึงความอยู่ดีมีสุขของแต่ละคนอาจมีทั้งความเหมือนหรือแตกต่างกัน ทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยนับจากที่มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) เป็นต้นมา ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดการพัฒนาของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้ให้ความหมายกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่น ๆ ของประเทศ โดยมีเป้าหมายหลักคือการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือการทำให้ประเทศเกิดความมั่งคั่งในทางวัตถุมากขึ้น ซึ่งเน้นการขยายการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรม โดยมีนโยบายให้สร้างนิคมอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ทั้งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งการขยายฐานการผลิตไปยังระดับภูมิภาค (พัชรี โพธิหัง, 2550, หน้า 1) การพัฒนาที่เกิดขึ้นตามแนวคิดดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระดับชุมชนในหลากหลายมิติ อาทิ การเสื่อมของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม การอพยพย้ายถิ่นของสมาชิกวัยแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเพื่อไปหางานทำในภาคอุตสาหกรรม การปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตจากที่เคยมีลักษณะครอบครัวขยายไปเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น การมีบุตรจำนวนน้อยลงเพื่อลดภาระในการเลี้ยงดู ฯลฯ จากการศึกษาสถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2548 พบว่าโครงสร้างประชากรของประเทศไทยได้ค่อย ๆ เปลี่ยนเข้าสู่สังคมสูงวัยเนื่องจากประชากรในวัยเด็กลดลง ในขณะที่ประชากรวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) เพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ มีผู้สูงอายุในอัตราส่วนร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด และมีการคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2564 จะมีลักษณะของสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ เพราะมีผู้สูงอายุในอัตราส่วนร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และเมื่อถึงปี พ.ศ. 2574 อัตราส่วนของผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรนี้ทำให้ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2558, หน้า 22-27) แม้ในระยะหลังประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับความอยู่ดีมีสุขของคนเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนา โดยได้ผนวกแนวคิดนี้เข้าไปยังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอย่างต่อเนื่องด้วยหลัก "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

ปรับการมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจมาเป็นการพัฒนาที่คนให้ความสำคัญกับความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเป็นหลักโดยใช้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

แต่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรกับการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตอันเนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมยังคงเป็นคำถามที่เชื่อมโยงกับความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นจากข้อมูลประชากรผู้สูงอายุดังกล่าว ทำให้มีความน่าสนใจที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนอันเนื่องมาจากการพัฒนาเป็นเขตอุตสาหกรรมในอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งแต่เดิมพื้นที่ในอำเภอแปลงยาวทุกตำบลต่างเป็นพื้นที่เกษตรกรรม จนกระทั่งได้มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งขึ้นมาในตำบลหัวสำโรง การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองในพื้นที่ใกล้ที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรม โดยมีข้อสงสัยว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้จะส่งผลอย่างไรกับชุมชนท้องถิ่นทั้งในส่วนพื้นที่ที่อยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมและในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากนิคมอุตสาหกรรมพอสมควร โดยเฉพาะความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่ดังกล่าว ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงให้ความสนใจศึกษาถึงความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุที่อยู่ในบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างกัน 2 ชุมชน คือ ชุมชนที่ 1 ตำบลหัวสำโรง ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ซิตี้ และมีการพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองอย่างรวดเร็ว กับชุมชนที่ 2 ตำบลหนองไม้แก่น ซึ่งเป็นชุมชนที่สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงทำเกษตรกรรม และยังคงมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย โดยมีตำถามวิจัยว่า ความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุใน 2 ชุมชนนี้ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมมีผลอย่างไรต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนอันเนื่องมาจากการพัฒนาเป็นเขตอุตสาหกรรม ในอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ ในชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้เขตนิคมอุตสาหกรรมและชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างออกมาจากเขตนิคมอุตสาหกรรมพอสมควร
3. เพื่อศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงของชุมชนต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมบริบทด้านต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงของชุมชนในด้านการดำเนินชีวิตและการดำรงชีพอันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม และความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของชุมชนต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษาโดยเปรียบเทียบระหว่างชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมและชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างไกลนิคมอุตสาหกรรม
2. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาดำเนินการเฉพาะใน 2 ชุมชนที่เลือกขึ้นมา คือ 1) ชุมชนหัวสำโรง เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้เขตนิคมอุตสาหกรรมมาก สมาชิกในชุมชนจำนวนมากทำงานในโรงงานที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม และ 2) ชุมชนหนองไม้แก่น เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างจากเขตนิคมอุตสาหกรรมพอสมควร ในช่วงรัศมีไม่ต่ำกว่า 20 กิโลเมตร สมาชิกในชุมชนจำนวนมากยังคงทำงานในภาคเกษตรกรรม
3. ขอบเขตด้านเวลา ข้อมูลเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขเป็นการประเมินในช่วงเวลาข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2557-2558 ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เป็นข้อมูลที่นับย้อนหลังไปถึงช่วงก่อนที่จะมีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ซิตี้ ที่ตำบลหัวสำโรง ในปี พ.ศ. 2533 และต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบและเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่อยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมเปรียบเทียบกับในชุมชนที่อยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรม

2. ได้ทราบถึงมุมมองและสภาพของความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้เขตนิคมอุตสาหกรรมและชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างออกมาจากเขตนิคมอุตสาหกรรมพอสมควร ตลอดจนเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อันเนื่องมาจากการพัฒนาไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม กับความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ

3. เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของผู้สูงอายุเพื่อการบรรลุถึงความอยู่ดีมีสุข ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้สูงอายุเอง สมาชิกในครัวเรือน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข

ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง สภาวะของสังคมที่เอื้ออำนวยให้มนุษย์สามารถแสวงหาและบรรลุถึงสิ่งที่มนุษย์ปรารถนา โดยที่การกระทำของแต่ละคนไม่ได้ลดทอนความอยู่ดีมีสุขของผู้อื่น (Gough and McGregor, 2007; บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2549, หน้า 26) โดยอาจเน้นลงไปยังสภาวะด้านต่าง ๆ ที่ควรครอบคลุม ตั้งแต่การมีสุขภาพอนามัยที่ดี ทั้งร่างกายและจิตใจ การมีความรู้ การมีงานทำและมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ การมีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง การมีสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิตที่ดี ตลอดจนถึงการอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547, หน้า 45 อ้างถึงใน นิตยา สุภาภรณ์, 2552, หน้า 15-21) กระนั้นก็ตาม การที่แต่ละคนจะประสบกับความอยู่ดีมีสุขได้เพียงใดนั้น เกี่ยวข้องกับการรับรู้ของตัวเขาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่โดยรวมของชีวิตตนเป็นสำคัญ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานหลายมิติ ภายใต้บริบททางสังคมที่แต่ละคนประสบอยู่ โดยมีความเกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าแต่ละของบุคคล มาตรฐานความเป็นอยู่ในสังคม ความคาดหวัง เป้าหมายในชีวิต และความห่วงใยในอนาคตของแต่ละบุคคล (ดารุณี จงอุดมการณ์, 2549, หน้า 59)

นอกจากนี้ อมาตยา เซน (2528) ได้อธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาและเป้าหมายของการพัฒนาว่า เป้าหมายของการพัฒนาที่ดีคือการทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถบรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งหมายถึงความอยู่ดีมีสุขนั่นเอง ส่วนการขับเคลื่อนให้มีรายได้จะเป็นเพียงเครื่องมือหรือทางผ่านไปสู่ความสำเร็จเท่านั้น มุมมองของอมาตยา เซน นี้ นำไปสู่การถกเถียงว่า แท้ที่จริงแล้ว เป้าหมายของการพัฒนาอาจไม่จำเป็นต้องมุ่งไปยังการเพิ่มผลผลิตมวลรวมประชาชาติเท่านั้น แต่จำเป็นต้องตอบคำถามที่ว่า ทำให้ประชากรมีหรือครอบครองทรัพยากรอะไรบ้าง และสามารถที่จะแปลงทรัพยากรที่เขามีไปเป็นปัจจัยสำหรับการดำรงชีพได้เพียงใด ทั้งนี้ การมีหรือครอบครองทรัพยากร และการเปลี่ยนแปลงต้องสามารถดำเนินให้เป็นประโยชน์สำหรับการดำรงชีพได้ (บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2556, หน้า 213-216) สะท้อนให้เห็นความเชื่อมโยงกับสภาพทางทรัพยากร (Resource Profile Approach) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสนใจกับการมีทรัพยากรของแต่ละครัวเรือน (Having) และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ (Doing) เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครัวเรือน อันจะนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุข โดยได้จำแนกสภาพทรัพยากรที่ครัวเรือนมีอยู่ 5 ประเภท ได้แก่ 1) ทรัพยากรวัตถุ (Material Resource) 2) ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) 3) ทรัพยากรทางสังคม (Social Resource) 4) ทรัพยากรวัฒนธรรม (Cultural Resource) และ 5) ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับความอยู่ดีมีสุขในมุมมองของคณะนักวิจัยภายใต้โครงการวิจัยเรื่องความอยู่ดีมีสุขในประเทศกำลังพัฒนาของ University of Bath ประเทศสหราชอาณาจักร โดยมองว่าความอยู่ดีมีสุขเกี่ยวข้องทั้งกับความก้าวหน้าในทางวัตถุหรือการเพิ่มขึ้นของความอยู่ดีมีสุขในทางภาวะ

วิสัย และความอยู่ดีมีสุขในทางอัตวิสัยซึ่งมีความเป็นนามธรรมสูง (McGregor, 2004, pp.337–358; McGregor et. al., 2008, pp.1–27) โดยนัยดังกล่าว ความอยู่ดีมีสุขจึงหมายถึง ความต้องการของบุคคลว่าอยากได้ อยากมี อยากเป็นอะไรบ้าง รวมทั้งทรัพยากรที่บุคคลเหล่านั้นถือครองหรือสามารถเข้าถึง แล้วแปลงทรัพยากรนั้นเพื่อให้สามารถบรรลุถึงสิ่งที่ตนเองมีความต้องการได้ ซึ่งสิ่งเหล่านั้นอาจไม่ได้หมายความเพียงการถือครองด้านวัตถุแต่รวมถึงความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลด้วย

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ผู้สูงอายุหมายถึงบุคคลหรือกลุ่มประชากรที่มีอายุตามปีปฏิทินตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นเกณฑ์อายุเริ่มต้นเดียวกับคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) ที่ใช้ในกำหนดช่วงอายุของผู้สูงอายุ และเป็นที่ยอมรับในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ความหมายของการเป็นผู้สูงอายุยังมีความหลากหลาย ซึ่งสามารถอธิบายโดยทฤษฎีทางสังคม ภายใต้มโนทัศน์เกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์ผู้สูงอายุที่ถูกรับรู้และเข้าใจอันเกิดจากการสร้างภาพขึ้นมาในแต่ละสังคม แต่ละวัฒนธรรม และแต่ละช่วงเวลา โดยในสังคมสมัยใหม่ ภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุที่ปรากฏมักถูกนำเสนอในด้านลบด้วย (รศรินทร์เกรย์ และคณะ, 2556, หน้า 7)

มุมมองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ด้านลบของผู้สูงอายุ สะท้อนให้เห็นได้จากการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ซึ่งมักอธิบายว่าความสูงอายุเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงวัยที่เป็นระยะสุดท้ายของชีวิตมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะและพัฒนาการที่ตรงข้ามกับวัยเด็ก มีสภาพด้านร่างกายที่ผิวหนังเหี่ยวย่น ผมหงอกขาว ฟันสั่นคลอนด้านสุขภาพที่ค่อย ๆ เสื่อมสภาพ เรี่ยวแรงน้อยลง เหนื่อยง่าย ตาฝ้าฟาง หูตึง รับกลิ่นรสได้ลดลง ความจดจำเริ่มเสื่อม เจ็บป่วยง่ายแต่หายช้า และด้านจิตใจที่ขาดความมั่นใจในตนเอง กังวลง่าย เหงา เศร้าและขี้น้อยใจ บางคนโมโหร้ายและชอบแยกตัว จึงมักถูกตีความในลักษณะ “ความไม่มีประโยชน์” และ “ความเสื่อมถอยด้านศักยภาพในการทำงานและการพึ่งพาตนเอง” (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2553, หน้า 3) ส่วนในด้านสังคม ผู้สูงอายุมักจะประสบปัญหา เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสังคม จากลักษณะเดิมที่ครอบครัวส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ผู้สูงอายุมีสถานะเป็นผู้นำ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และพัฒนาความก้าวหน้าให้แก่บุตรหลาน จึงได้รับการยอมรับและเคารพนับถือ เมื่อรูปแบบของสังคมเปลี่ยนไปจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันมากขึ้น การพึ่งพาอาศัยผู้สูงอายุลดลง ทำให้ผู้สูงอายุขาดความสำคัญ ขาดการยอมรับ และขาดการเอาใจใส่ดูแลจากบุตรหลาน ผู้สูงอายุจึงมักพบกับความโดดเดี่ยว ขาดที่พึ่งทางใจ และสุขภาพจิตเสื่อม 2) ความคับข้องใจทางสังคม การเข้าสู่วัยผู้สูงอายุมีผลให้ต้องการการยอมรับมากขึ้น เมื่อบุตรหลานหรือสังคมกำหนดให้ผู้สูงอายุละลดความรับผิดชอบต่อภารกิจต่าง ๆ จึงมีผลกระทบต่อจิตใจผู้สูงอายุมาก ผู้สูงอายุจึงมักรู้สึกน้อยใจและเสียใจ 3) การลดความสัมพันธ์กับชุมชน โดยที่บทบาทของผู้สูงอายุเปลี่ยนไปจากผู้ให้คำปรึกษาไปเป็นผู้คอยรับคำปรึกษา ภารกิจที่ชุมชนเคยมอบให้ลดลง อันส่งผลให้ผู้สูงอายุขาดความเชื่อมั่นที่จะเข้ากลุ่ม ไม่กล้าแสดงออก จึงอาจเกิดความเครียดขึ้นได้ ผู้ที่เข้าสู่วัยผู้สูงอายุมักจะต้องปรับตัวกับสภาพชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมหลายประการ ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ความรู้สึกและอารมณ์ของตนเองที่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายการเสียอิสรภาพในการควบคุมตนเองจากที่เคยทำอะไรด้วยตัวเองกลับต้องเป็นฝ่ายพึ่งพิงคนอื่น ๆ การสูญเสียรายได้ที่เคยได้รับการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและการสูญเสียสถานภาพบทบาทหน้าที่ในสังคมหรือถูกตีตราว่าเป็นไม้ใกล้ฝั่งเป็นต้นส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกไร้ค่าและอาการซึมเศร้า (ธนยศ สุมาลย์โรจน์, 2558, หน้า 245)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและผลกระทบต่อผู้สูงอายุ

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา สังคมไทยมีการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก ทำให้คนรุ่นใหม่จำนวนมากมีโอกาสเรียนรู้และทำงานนอกภาคการเกษตร อีกทั้งอาจย้ายไปทำงานที่อื่น อันส่งผลให้ความสัมพันธ์และเจตคติต่อผู้สูงอายุเปลี่ยนไป โดยคนรุ่นลูกรุ่นหลานมักจะมองค่าผู้สูงอายุต่ำลง เพราะไม่ต้องพึ่งพาการถ่ายทอดความรู้ อาชีพ และประสบการณ์จากผู้สูงอายุอีกต่อไป เนื่องจากตนเองสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งอื่น ๆ ไม่ใช่ผ่านการถ่ายทอดของผู้สูงอายุในครอบครัวหรือญาติดังที่เคยเป็นในอดีต จึงเห็นคุณประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นเพียงผู้เฝ้าบ้าน ความยกย่องให้เกียรติเริ่มลดลง ซึ่งถ้าคนในสังคมไทยมองผู้สูงอายุในลักษณะเช่นนี้ ผู้สูงอายุก็จะมีปฏิกิริยาเป็นไปในทางที่เลิกเกี่ยวข้องกับสังคม แต่ถ้าสังคมมีมโนทัศน์ต่อผู้สูงอายุว่าเป็นผู้มีประสบการณ์สูง มีปัญญาบารมี สามารถทำประโยชน์ให้สังคมได้ รวมทั้งช่วยส่งเสริมบทบาทที่ผู้สูงอายุทำได้ ก็จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุพยายามพัฒนาตน ร่วมทำประโยชน์กับสังคมต่อไป เท่าที่ศักยภาพของตนจะทำได้ (สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2557, หน้า 76-77)

นอกจากนี้ ผู้อยู่ในวัยแรงงานย้ายจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำ และบางรายอาจไปทำงานต่างประเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว จากครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ส่งผลให้สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวแบบเดิมเปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบันจึงมักพบผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่โดดเดี่ยวตามลำพังมากขึ้นหรือแม้อยู่ในครอบครัวเดียวกันกับลูกหลาน ก็อาจพบว่าไม่มีความสุข เนื่องจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกมายังสังคมไทย ทำให้ผู้สูงอายุต้องประสบปัญหาความขัดแย้งกับลูกหลาน มีช่องว่างด้านค่านิยมและพฤติกรรมกับสมาชิกวัยรุ่นและวัยทำงาน โดยที่ผู้สูงอายุมักจะถูกมองว่าเป็นผู้ล้าสมัย พูดคุยไม่รู้เรื่อง จู้จี้ ขี้บ่น ลูกหลานไม่อยากใกล้ชิด ทำให้ผู้สูงอายุน้อยใจ เกิดความเครียด มีความรู้สึกคล้ายตนเองเป็นส่วนเกินของครอบครัว เกิดความท้อแท้ เบื่อหน่ายชีวิต แยกตนเอง ขาดสัมพันธภาพกับสมาชิกในครอบครัว ซึ่งหากผู้สูงอายุไม่พัฒนาตนก็อาจทำให้เกิดความขัดแย้งกับลูกหลานมากยิ่งขึ้นได้ (Knodel & Chayovan, 2012, 2008)

วิธีการศึกษา

1. กรอบแนวคิดในการศึกษาความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุมีความเชื่อมโยงกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่ศึกษา อันเป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมและความเป็นเมืองที่มักจะเกิดขึ้นตามมา ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของการเปลี่ยนแปลงในการมีและการเข้าถึงทรัพยากรด้านต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตและการดำรงชีพของคนในชุมชน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้น่าจะส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุที่อยู่ในแต่ละชุมชน โดยสามารถพิจารณาได้จากคุณค่าและเป้าหมาย การมี การเข้าถึงทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งกระบวนการแปลงทรัพยากรเพื่อความอยู่ดีมีสุข และสุดท้ายคือการบรรลุถึงความอยู่ดีมีสุข ทั้งความอยู่ดีมีสุขด้านภาวะวิสัย ด้านอัตวิสัย และความพึงพอใจต่อสภาพการดำเนินชีวิตโดยรวมเปรียบเทียบระหว่างชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่างกัน คือ ชุมชนที่อยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมกับชุมชนที่อยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรม ดังภาพที่ 1

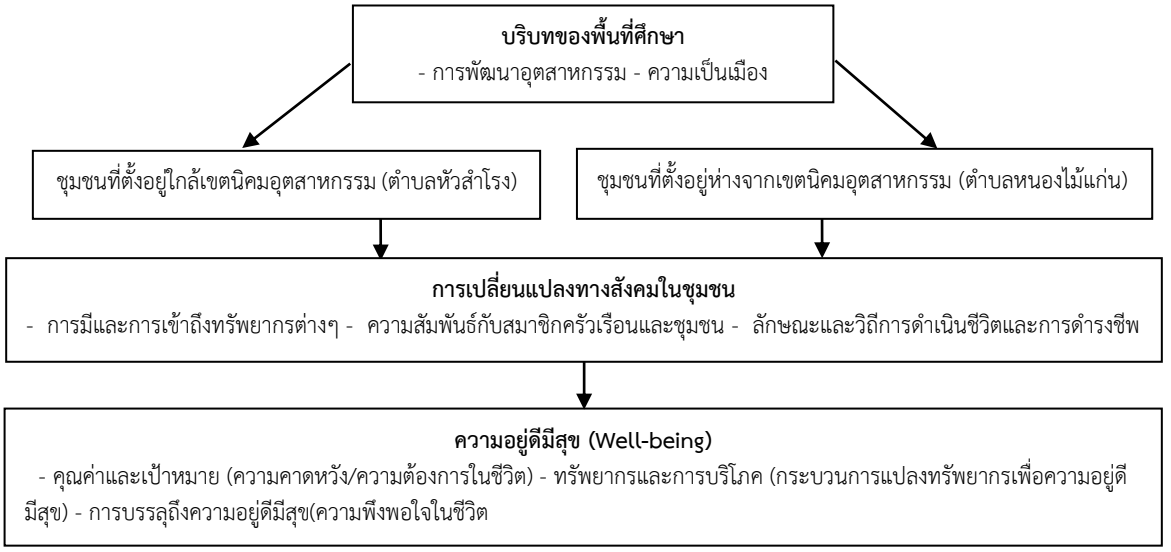

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุกับการพัฒนาอุตสาหกรรม

2. การเลือกพื้นที่ศึกษา ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือก 2 ชุมชนที่มีลักษณะแตกต่างกัน ชุมชนที่ 1 เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้เขตนิคมอุตสาหกรรม คือ ตำบลหัวสำโรง ส่วนชุมชนที่ 2 เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างจากออกมาจากเขตนิคมอุตสาหกรรมพอสมควร ในช่วงรัศมีไม่ต่ำกว่า 20 กิโลเมตร คือ ตำบลหนองไม้แก่น โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษาเป็นหลัก ซึ่งคัดเลือกมาจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน 2 ชุมชนที่เลือกเป็นพื้นที่การศึกษา ด้วยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกบุคคลที่สามารถอธิบายถึงวิถีการดำเนินชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ดี รวมทั้งยินดีให้ความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล กรณีศึกษาที่เลือกมีทั้งหมด 12 กรณีศึกษา เป็นกรณีศึกษาที่มาจากแต่ละชุมชน ๆ ละ 6 ราย โดยในแต่ละชุมชนได้แบ่งออกเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับลูกหลาน จำนวน 3 ราย และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว จำนวน 3 ราย นอกจากนี้ ยังทำการศึกษาเพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเน้นเลือกผู้ที่เป็นผู้นำชุมชน ทั้งที่เป็นผู้นำแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการ โดยเน้นเลือกผู้ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในชุมชน ชุมชนละ 6 ราย รวมจำนวน 12 ราย

3. วิธีการรวบรวมข้อมูล มี 4 วิธีด้วยกัน ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาแบบกรณีศึกษา (Case Study) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และการสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยที่การศึกษาแบบกรณีศึกษาเป็นวิธีการหลักที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ในแต่ละกรณีศึกษาที่เลือกมาผู้ศึกษาทำการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียด ควบคู่กับการสังเกตสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละกรณีและครอบครัว ส่วนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ศึกษาและภาพรวมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระดับชุมชน

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งที่เป็นเนื้อหาโดยรวมในระดับชุมชนและเนื้อหาเฉพาะกรณีศึกษาแต่ละราย ดังนี้ 4.1) ทำความเข้าใจกับเนื้อหาแล้วจำแนกประเด็นและจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Typological Analysis) 4.2) สังเคราะห์ข้อมูลและตีความข้อมูล (Data Synthesis and Interpretation) 4.3) เปรียบเทียบระหว่างกรณีศึกษา เพื่อศึกษารูปแบบร่วม (Common Pattern) หรือความ

แตกต่าง (Difference) เพื่อทำความเข้าใจในเหตุผลให้ลึกซึ้ง โดยใช้กรณีศึกษามายืนยันชี้ให้เห็นประเด็นให้มีความชัดเจน

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยเรื่องความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถนำเสนอโดยสังเขปได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชนอันเนื่องมาจากการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรม แต่เดิมทั้งตำบลหัวสำโรงและตำบลหนองไม้แก่นเป็นชุมชนชนบทที่ผู้คนดำเนินชีวิตตามแบบชุมชนเกษตรกรรมทั่วไปเช่นเดียวกับชุมชนชนบทส่วนใหญ่ของประเทศไทย ผู้คนที่อาศัยอยู่ในแต่ละชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติสูงแม้เพื่อนบ้านที่ไม่ใช่ญาติโดยสายเลือดก็มักจะมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดเสมือนเครือญาติมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษสืบเนื่องกันมา คนภายนอกที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของชุมชนมักจะมาเกี่ยวดองในฐานะเขยหรือสะใภ้ ครอบครัวส่วนมากเป็นครอบครัวขยายที่มีคนหลายรุ่นอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกันหรือปลูกบ้านในบริเวณใกล้เคียงกัน การทำมาหากินของสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่มักจะเป็นการทำการเกษตรซึ่งทำกันเป็นครอบครัว โดยที่คนทุกวัยที่มีความสามารถจะช่วยกันทำ เวลาในการทำงานไม่ได้กำหนดตายตัว จึงมีความยืดหยุ่นสูง และสามารถช่วยกันดูแลสมาชิกวัยเยาว์และผู้สูงอายุได้ไม่ยาก การรับประทานอาหารก็มักจะรับประทานร่วมกันและมีการปรึกษาหารือเรื่องสำคัญต่าง ๆ ด้วย แม้ในระยะหลังจะมีการเปลี่ยนแปลงในวิถีการผลิตทางการเกษตร จากเดิมที่มุ่งผลิตพืชอาหารหลักเพื่อการบริโภคควบคู่กับการเก็บเกี่ยวของป่า ไปเป็นการผลิตพืชเศรษฐกิจบางชนิดเพื่อการค้า แต่วิถีการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนนักเนื่องจากตำบลหนองไม้แก่นตั้งอยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรมพอสมควรในขณะที่การเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตที่เห็นได้ชัดเกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลหัวสำโรง หลังจากที่มีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ซิตี้ และเกิดการขยายตัวของความเป็นเมือง อันส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพของคนวัยแรงงาน การครอบครองและการเข้าถึงทรัพยากรที่สำคัญบางประเภท โดยเฉพาะที่ดินที่มีการเปลี่ยนมือจากคนในพื้นที่ไปยังนายทุน ซึ่งส่วนมากเป็นต่างพื้นที่ที่เข้าลงทุน ทั้งที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมและอสังหาริมทรัพย์ การเปลี่ยนแปลงนี้มีความเชื่อมโยงอย่างสำคัญกับความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ

2. ความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้และชุมชนที่อยู่ห่างจากเขตนิคมอุตสาหกรรม จากการสัมภาษณ์กรณีศึกษาผู้สูงอายุในทั้ง 2 ชุมชน พบว่าการให้คำนิยามความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุมีความใกล้เคียงกัน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ความต้องการความรักความเอาใจใส่จากลูกหลาน การมีสุขภาพที่แข็งแรง การมีรายได้ที่เพียงพอกับการครองชีพ การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง การมีเพื่อนบ้านที่ดี และการมีอิสรภาพในการทำกิจกรรมในแต่ละวัน ในขณะที่ลักษณะความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุแตกต่างกันระหว่างชุมชน โดยมีเงื่อนไขของการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพทางทรัพยากรด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ **1) ทรัพยากรด้านวัตถุ** ผู้สูงอายุในตำบลหัวสำโรง สมาชิกของครัวเรือนมีค่านิยมในการครอบครองวัตถุที่เป็นบ้าน รถยนต์ และสินค้าฟุ่มเฟือย ซึ่งส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ที่ได้รับ ทำให้มีภาระหนี้สินมากกว่าครัวเรือนของผู้สูงอายุที่ตำบลหนองไม้แก่น ที่มักจะไม่ได้เปลี่ยนค่านิยมด้านนี้จากเดิมนัก สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในทั้ง 2 ชุมชนมีความแตกต่างกัน โดยที่ครัวเรือนของผู้สูงอายุในตำบลหัวสำโรงมีเครื่องใช้อำนวยความสะดวกมากกว่าในครัวเรือนของผู้สูงอายุในตำบลหนองไม้แก่นที่มักจะมีเพียงสิ่งของเครื่องใช้เท่าที่จำเป็นการมีทรัพยากรด้านวัตถุนี้สอดคล้องกับแนวคิดความอยู่ดีมีสุขด้านภาวะวิสัย ซึ่งตำบลหัวสำโรงเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรม ครัวเรือนมีความมั่งคั่งทางรายได้มากกว่านั้นเกิดจากวิถีการดำรงชีพที่เปลี่ยนไปของสมาชิกวัยแรงงานที่ส่วนมากทำงานในภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่ในตำบลหนองไม้แก่นสมาชิกวัยแรงงานส่วนใหญ่ยังคงทำงานในภาคเกษตรกรรม เมื่อ

เปรียบเทียบกันระหว่าง 2 ชุมชนนี้ พบว่าผู้สูงอายุในตำบลหัวสำโรงจึงมีความอยู่ดีมีสุขด้านภาวะวิสัยมากกว่าตำบลหนองไม้แก่น **2) ทรัพยากรมนุษย์** ผู้สูงอายุในตำบลหัวสำโรงส่วนใหญ่ทำหน้าที่เฝ้าบ้านและเลี้ยงหลานให้ลูกที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรม ไม่ได้ทำงานสร้างรายได้เป็นของตนเอง การที่ต้องทำหน้าที่หลักในการเลี้ยงดูสมาชิกใหม่ของครอบครัวที่เป็นเด็กเล็ก ทำให้ขาดความเป็นอิสระและไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมที่ตนเองต้องการได้เท่าที่ควร ต่างจากผู้สูงอายุในตำบลหนองไม้แก่นที่ยังคงอาศัยอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวที่เป็นครอบครัวขยาย บางรายยังคงทำงานในภาคเกษตรกรรมในบริเวณใกล้บ้านร่วมสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือน พร้อมทั้งร่วมดูแลสมาชิกวัยเด็กโดยไม่จำเป็นต้องให้เป็นหน้าที่ของผู้สูงอายุเท่านั้น ผู้สูงอายุในตำบลหนองไม้แก่นจึงมีอิสระในการดำเนินชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุตำบลหัวสำโรง นอกจากนี้ การได้รับการเอาใจใส่จากสมาชิกในครอบครัวก็มีความแตกต่างกัน เพราะการทำงานในภาคอุตสาหกรรมของสมาชิกวัยแรงงานใน ตำบลหัวสำโรง ทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีความเร่งรีบในการทำงานแข่งกับเวลา จึงไม่มีเวลาสำหรับดูแลผู้สูงอายุมากนัก แต่มักจะมอบเงินค่าเลี้ยงดูบ้าง และจัดเตรียมอาหารไว้ให้บ้าง แต่ไม่มีเวลารับประทานอาหารหรือทำกิจกรรมในครัวเรือนร่วมกัน ในขณะที่ผู้สูงอายุในตำบลหนองไม้แก่นที่อาศัยอยู่กับลูกหลานมีลักษณะการดำเนินชีวิตที่ใกล้เคียงกับวัยแรงงาน กล่าวคือ ตื่นเช้ามาทำกับข้าว แล้วออกไปทำงานในไร่ในสวนพร้อมกัน รับประทานอาหารกลางวันและเย็นพร้อมหน้ากัน ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่สามารถออกไปทำงานในไร่ในสวนได้ ก็จะมีลูกหลานคอยผลัดเปลี่ยนกันดูแลในช่วงเวลาพักงานตอนกลางวัน ซึ่งต่างจากในตำบลหัวสำโรงที่ผู้สูงอายุในวัยชราต้องพยายามดูแลตัวเองเป็นอย่างมาก **3) ทรัพยากรทางสังคม** การเข้ามาของสมาชิกใหม่มีความแตกต่างกันระหว่าง 2 ชุมชน ส่งผลให้รูปแบบความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านแตกต่างกันด้วย สมาชิกใหม่ในตำบลหัวสำโรงมักจะเป็นแรงงานต่างถิ่นที่เข้ามาอยู่อาศัยเนื่องจากใกล้ที่ทำงาน ความสัมพันธ์ดั้งเดิมกับเพื่อนบ้านที่เคยมีก็ลดน้อยลงในคนวัยทำงานเพราะต่างคนต่างมีเวลาที่จะปฏิสัมพันธ์กันน้อย ความสัมพันธ์กับคนในชุมชนจึงมีความห่างเหิน ต่างจากในตำบลหนองไม้แก่นที่สมาชิกใหม่มักจะเข้ามาในลักษณะเครือญาติ โดยอาจเป็นเขยหรือสะใภ้ของคนในชุมชน ทำให้รูปแบบความสัมพันธ์ยังคงมีความใกล้ชิด และมีความไว้วางใจในกันและกันมากกว่า กอปรกับความสัมพันธ์เชิงเครือญาติแบบดั้งเดิมยังคงมีความแนบแน่น การดูแลช่วยเหลือกันในชุมชนนี้จึงมีมากกว่า **4) ทรัพยากรทางวัฒนธรรม** แต่เดิมทั้งตำบลหัวสำโรงและตำบลหนองไม้แก่นมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่เหมือนกัน ทั้งนี้สามารถเห็นได้จากจำนวนวัดในตำบลที่มีหลายแห่งและได้รับการบูรณะเป็นอย่างดี แต่เท่าที่สังเกตในปัจจุบันพบว่ากิจกรรมทางศาสนาในพื้นที่ตำบลหนองไม้แก่นมีการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุจำนวนมาก ผู้สูงอายุมักจะเดินทางเข้าร่วมด้วยตนเองโดยใช้รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ หรือมีบุตรหลานร่วมทำบุญในวันพระด้วย ในขณะที่ตำบลหัวสำโรงผู้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามีเฉพาะที่เป็นผู้สูงอายุเท่านั้น โดยมีลูกหลานบางส่วนมารับ-ส่ง แต่มักจะไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาเท่าที่ควร **5) ทรัพยากรธรรมชาติ** ผู้สูงอายุใน 2 ชุมชนมีการครอบครองและเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกัน โดยเฉพาะทรัพยากรที่ดิน เนื่องจากในตำบลหัวสำโรงที่ดินมีราคาสูงขึ้นจากการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรม อันเป็นผลจากการที่นายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินไปใช้ลงทุนในภาคอุตสาหกรรม อสังหาริมทรัพย์ และอาคารพาณิชย์ อีกทั้งบางส่วนถูกซื้อเพื่อเก็งกำไรโดยที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ กลายเป็นที่รกร้างว่างเปล่าที่คนในชุมชนไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ เพราะไม่ใช่ที่ดินสาธารณะ ขณะที่ในตำบลหนองไม้แก่น แม้จะมีการถือครองที่ดินชัดเจนจากการจัดสรรพื้นที่ตามระเบียบของ สปก. แต่ด้วยลักษณะของชุมชนที่มีความเป็นเครือญาติ ไม่มีนายทุนมาซื้อที่ไปครอบครอง พื้นที่ทำกินจึงไม่ได้มีการกั้นเขตแนวที่ชัดเจน คนในชุมชนจึงยังสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างร่วมกันได้ เช่น การเก็บเกี่ยวพืชผักป่า เป็นต้น

สำหรับการบรรลุถึงความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุใน 2 ชุมชน พบว่ามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้สูงอายุในชุมชนที่อยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรมพอสมควร คือ ตำบลหนองไม้แก่น มีการบรรลุถึงความอยู่ดีมีสุขโดยรวมมากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนใกล้นิคมอุตสาหกรรม คือ ตำบลหัวสำโรง ทั้งนี้สามารถดูได้จากความความพึงพอใจใน

ชีวิตโดยรวมที่มีมากกว่า ซึ่งครอบคลุมความพึงพอใจต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต การมองโลกในแง่บวก มีความสามารถพึ่งพาตนเอง และได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลานมากกว่าผู้สูงอายุในตำบลหัวสำโรง โดยผู้สูงอายุในชุมชนตำบลหัวสำโรง แม้จะมีรายได้ที่ส่งให้จากลูกหลานที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรม มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และมีสุขภาพที่ดี แต่ผู้สูงอายุไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่จากลูกหลาน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวในอดีตที่มีความสุขเพราะลูกหลานอยู่พร้อมหน้าพร้อมตามากกว่า สิ่งที่ผู้สูงอายุยังรู้สึกไม่เติมเต็มคือการเอาใจใส่และการทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลาน อันเป็นผลมาจากการรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ไม่สอดคล้องกันของสมาชิกในครัวเรือน ดังคำกล่าวของผู้สูงอายุท่านหนึ่ง “...ชีวิตสมัยนี้มันสะดวกสบายนะ แต่ไม่อบอุ่น..”

3. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในชุมชน การเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันระหว่างตำบลหัวสำโรงกับตำบลหนองไม้แก่น ได้ส่งผลกระทบต่อไปยังวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกวัยต่าง ๆ รวมทั้งผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดจากการบรรลุถึงความอยู่ดีมีสุขของกรณีศึกษาผู้สูงอายุใน 2 ชุมชนที่มีความแตกต่างกันพอสมควร โดยมีเงื่อนไขที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงคือสภาพทางทรัพยากรด้านต่าง ๆ เป็นตัวกำหนดที่สำคัญ ทั้งนี้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่อยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการมีอยู่การเข้าถึง หรือการใช้ทรัพยากรบางเกือบทุกด้าน มากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนซึ่งตั้งอยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรม ยกเว้นกรณีของทรัพยากรวัตถุที่เป็นสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้านและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต แต่ก็ใช่ว่าการได้มาของทรัพยากรวัตถุนี้จะสามารถนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขแก่ผู้สูงอายุในชุมชนนี้มากกว่าในชุมชนที่อยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรมมากนัก เพราะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเหล่านี้ไม่ได้มีเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ในขณะเดียวกันการได้มาของมันบางอย่างกลับเกิดขึ้นพร้อมกับหนี้สินของสมาชิกวัยทำงานที่ต้องพยายามทำงานหารายได้เพิ่มขึ้นอีกเพื่อปลดหนี้สินเหล่านี้ อันไปกระทบความพึงพอใจบางส่วนของผู้สูงอายุด้วย

ในบรรดาทรัพยากรด้านต่าง ๆ นอกเหนือจากทรัพยากรด้านวัตถุ ดูเหมือนว่าทรัพยากรทางสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญอันดับต้น ๆ ที่ส่งผลให้ความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุใน 2 ชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างสำคัญ โดยผู้สูงอายุในชุมชนที่ตั้งใกล้นิคมอุตสาหกรรมมีข้อจำกัดในเรื่องนี้มากกว่าในชุมชนที่อยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงของลักษณะครอบครัว จากครอบครัวขยายไปเป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีจำนวนน้อยลง เมื่อสมาชิกวัยทำงานต้องไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีกำหนดเวลาทำงานที่ชัดเจนและไม่มีความยืดหยุ่น ผู้สูงอายุจึงมักจะถูกปล่อยให้อยู่คนเดียวเป็นส่วนใหญ่ ในบางกรณีบุตรหลานแยกครอบครัวไปอยู่บ้านหลังอื่นต่างหาก ยิ่งทำให้ปัญหาความโดดเดี่ยวของผู้สูงอายุมีมากขึ้นไปอีก ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองส่งผลให้คนที่มาอาศัยอยู่ใกล้บ้านของผู้สูงอายุมักจะเป็นผู้อพยพมาจากที่อื่นที่ไม่มีความคุ้นเคยกัน ความสัมพันธ์ฉันท์มิตรจึงมีน้อย ความรู้สึกโดดเดี่ยวว้าเหว่จึงมีมากกว่าผู้สูงอายุในชุมชนหนองไม้แก่นที่อยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรม เพราะที่นั่นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมยังมีไม่มากนัก ครอบครัวส่วนใหญ่ยังเป็นครอบครัวขยาย และเพื่อนบ้านมีความเป็นญาติพี่น้องสูง ยังคงมีการไปมาหาสู่กันอย่างใกล้ชิดและช่วยเหลือเกื้อกูลกันสูง การบรรลุถึงความอยู่ดีมีสุขโดยรวมของผู้สูงอายุในชุมชนหนองไม้แก่นจึงมีมากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนหัวสำโรง เพราะมีความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมมากกว่า ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวในอดีตที่มีความสุขเพราะลูกหลานอยู่พร้อมหน้าพร้อมตาและมีความเคารพในผู้สูงอายุในฐานะหัวหน้าครอบครัวอีกด้วยแล้ว สิ่งที่ผู้สูงอายุยังรู้สึกไม่เติมเต็มคือการเอาใจใส่ของบุตรหลานและการทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลานและเพื่อนบ้าน อันเป็นผลมาจากการรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ไม่สอดคล้องกันของสมาชิกในครัวเรือนและการเข้ามาอยู่ของคนภายนอกจำนวนมากที่ไม่คุ้นเคยกันเป็นสำคัญ

สรุปผลและอภิปรายผล

ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งมักจะตามมาด้วยการขยายตัวของความเป็นเมือง มีผลต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากการที่สมาชิกครอบครัวต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไป ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับของค้นพบจากโครงการวิจัยเรื่องความอยู่ดีมีสุขในประเทศกำลังพัฒนา ของมหาวิทยาลัย Bath ประเทศสหราชอาณาจักร ที่ได้ข้อสรุปเป็นประเด็นสำหรับใช้เป็นกรอบในการวิจัย 3 ประเด็นดังต่อไปนี้ (McGregor et al., 2008, pp.1–27, บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2555, หน้า 25) 1) ความก้าวหน้าทางวัตถุหรือการเพิ่มขึ้นของความอยู่ดีมีสุขด้านภาวะวิสัย ไม่ได้ทำให้ความอยู่ดีมีสุขด้านอัตวิสัยเพิ่มขึ้นเสมอไป หรือ ปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างวัตถุกับจิตเกิดขึ้นได้ ดังเช่น ในชุมชนที่ 1 ตำบลหัวสำโรง ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรม สมาชิกในชุมชนส่วนมากเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ถึงแม้ผู้สูงอายุในชุมชนมีความอยู่ดีมีสุขทางภาวะวิสัยสูงกว่าในชุมชนที่ 2 ตำบลหนองไม้แก่น ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรมพอสมควร ในทางตรงกันข้าม ผลการศึกษากลับพบว่าความอยู่ดีมีสุขทางอัตวิสัยและความพึงพอใจกับสภาพความเป็นอยู่โดยรวมของผู้สูงอายุในชุมชนที่ 2 กลับมีมากกว่าในชุมชนที่ 1 2) แม้ตลาดเป็นกลไกในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในสังคมอุตสาหกรรม แต่ไม่ได้นำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขในระยะยาวได้เสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งความอยู่ดีมีสุขด้านอัตวิสัย ซึ่งผลการศึกษาพบว่าในชุมชนที่ 1 ซึ่งมีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมอันผลักดันให้เกิดความเป็นเมืองสูง ทรัพยากรที่ดินและทรัพยากรมนุษย์ถูกดึงเข้าไปมีบทบาทในภาคอุตสาหกรรมและการค้าอย่างมาก แต่กลับส่งผลทางลบต่อการเข้าถึงของสมาชิกในชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นมิติทางสังคมที่สำคัญ ต่างจากในชุมชนที่ 2 ที่สมาชิกยังคงมีการดำรงชีพด้วยการเกษตรกรรม และยังสามารถถือครองและบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินด้วยตนเอง มีอิสระในการประกอบอาชีพ และยังสามารถรักษาความสัมพันธ์กับสมาชิกครอบครัวและชุมชนได้ดี อันเป็นผลดีต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ 3) กระบวนการของการสร้างความอยู่ดีมีสุขทางภาวะวิสัยและคุณภาพชีวิตที่พึงปรารถนาภายใต้การกระจายของทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลต่อกระบวนการแปลงทรัพยากรเพื่อให้ได้มาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่าภายใต้สภาวะของทรัพยากรที่ไม่มีแรงกดดันในการเปลี่ยนแปลงมากนักอย่างเช่นที่ผู้สูงอายุในชุมชนที่ 2 ประสบ ผู้ที่เกี่ยวข้องยังสามารถแปลงทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อความอยู่ดีมีสุขได้มากกว่าชุมชนที่ 1 ที่ได้รับแรงกดดันจากระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมสูง จนขาดความเป็นอิสระในการดำเนินชีวิต

ความอยู่ดีมีสุขโดยรวมของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความอยู่ดีมีสุขด้านภาวะวิสัยกับความอยู่ดีมีสุขด้านอัตวิสัย เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความรู้สึกพึงพอใจโดยรวมต่อสภาพการดำเนินชีวิตที่ผู้สูงอายุประสบซึ่งเชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ที่เขาอาศัยอยู่ โดยมีค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดด้วย ในสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมชนบท การที่มีบุตรหลานอยู่ร่วมกัน สามารดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ และการที่ผู้สูงอายุสามารถร่วมกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมได้ตามที่ต้องการหรือปรารถนา มีความสำคัญมากต่อความอยู่ดีมีสุขในบางด้านและโดยรวมของพวกเขา ดังที่สะท้อนให้เห็นในการศึกษานี้ และยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Masae (2007) ในการศึกษาเรื่องการปรับตัวในการดำรงชีพเพื่อตอบสนองความปรารถนาที่จะอยู่ดีมีสุขในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เมื่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีเงื่อนไขสำคัญ คือ ความรักความเอาใจใส่ของสมาชิกภายในครัวเรือน รวมถึงสมาชิกภายในชุมชน นโยบายการพัฒนาของประเทศว่า

ควรให้ความสำคัญกับความอยู่ดีมีสุขของคนในทุกช่วงวัย จึงจะนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขเหมาะสมและยั่งยืน ครอบครัวอบอุ่น สังคมเข้มแข็งโดยพยายามกำหนดนโยบายที่เน้นความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตครอบครัว

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านผู้สูงอายุควรร่วมกับชุมชน ทำการรณรงค์เพิ่มค่านิยมเพิ่มให้สมาชิกในครัวเรือนได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุในครัวเรือน โดยอาจมีการถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้สูงอายุในชุมชน เรื่องการบริโภคอย่างมีเหตุผล ไม่ฟุ้งเฟ้อ อยู่อย่างพอเพียง อยู่อย่างมีความสุข และขับเคลื่อนครอบครัวด้วยความรัก เพื่อเป็นการสร้างสังคมให้มีความสุขต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไปในอนาคต

2.1 ผลการศึกษาด้านความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าพบเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถบรรลุถึงความอยู่ดีมีสุขได้ คือการได้รับความรักความเอาใจใส่จากบุตรหลาน ในการศึกษาวิจัยในอนาคตจึงควรศึกษาถึงบทบาทและการปรับตัวของสมาชิกในครัวเรือนและชุมชน เพื่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุอันจะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ของประเทศไทยต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณด้านความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในพื้นที่ที่มีนิคมอุตสาหกรรมและพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมการดำรงชีพแบบพอเพียงในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อหาหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เป็นตัวเลขมาสนับสนุนข้อค้นพบนี้ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ดารุณี จงอุดมการณ์. (2549). *สุขภาพองค์รวม: วิธีวิทยาสู่ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน.* วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, *23*(2), 59

ธนยศ สุมาลย์โรจน์, ฮานานมูฮิบบะตุดดีน นอจิ สุขไสว. (2558). ผู้สูงอายุในโลกแห่งการทำงาน: มุมมองเชิงทฤษฎีทางกายจิตสังคม. *วารสารปัญญาภิวัฒน์, 7*(1), 245-246.

นิตยา สุภาภรณ์. (2552). *รายงานวิจัยเรื่องการรับรู้ของประชาชนต่อความอยู่ดีมีสุขในชุมชนบางไผ่.* วิทยาลัยราชพฤกษ์.

บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2549). ความอยู่ดีมีสุข: แนวคิดและประเด็นการศึกษาวิจัย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 29*(2), 26.

_____. (2556). *แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา: จากความมั่งคั่งทางวัตถุสู่ความอยู่ดีมีสุขประชาชาติ.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2558). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

พัชรี โพธิหัง. (2550). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร ที่ส่งผลต่อชุมชนดอนหัวฬ่อ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.* รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

รศรินทร์เกรย์, อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์, เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และเรวดี สุวรรณนพเก้า. (2556). *มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคม และสุขภาพ.* นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2553). การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์เพื่อการวิจัยผู้สูงอายุ. ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์ และ สวรัย บุณยมานนท์ (บรรณาธิการ), *ประชากรและสังคม 2553*: *คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย.* นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.

สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 7*(1), 76-77.

Knodel, J., & Chayovan, N. (2008). Population Ageing and the Well-being of Older Persons in Thailand: Past trends, current situation and future challenges. Bangkok, Thailand: UNFPA Thailand.

_____. (2012). Inter-generational Family Care for and by Older People in Thailand. *International Journal of Sociology and Social Policy, 32*(11/12), 682-694.

Masae, A. (2007). The Role of Human, Social and Cultural Resources in Adapting Livelihood Strategies to Meet Well-being Aspirations in Contemporary Thailand. In paper presented at International Conference on Happiness in Bangkok, 18-19 July 2007.

McGregor, J. A. (2004). Researching well-being: communicating between the needs of policy makers and the needs of the people, Global Social Policy.

McGregor, J. A., Camfield, L., Masae, A., & Promphakping, B. (2008). *Wellbeing, development and Social change in Thailand*. Thammasat Economic Journal, 26.

ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1*

The Administrative Factors Affecting The Operation of Internal Quality Assurance of Schools in Nikompattana School Group under The Office of Rayong Primary Educational Service Area 1

พงษ์พันธ์ แซ่แต้**
สมศรี ทองนุช***
สุรัตน์ ไชยชมภู****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 13 คน และครูผู้สอน จำนวน 140 คน รวมเป็น 153 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารงานของโรงเรียน มีอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .47 - .88 และค่าความเชื่อมั่น .98 และแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .54 - .92 และค่าความเชื่อมั่น .98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณและสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยการบริหารงานของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก

2) การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก

3) ปัจจัยทางการบริหารงานที่เป็นตัวพยากรณ์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา มีเพียง 3 ปัจจัย คือ ด้านการใช้เทคโนโลยี (X_7) ด้านภาวะผู้นำ (X_1) ด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน (X_3) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ ร้อยละ 66.80 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 44.60 โดยสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการณ์พยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 1.72 + 0.30(X_7) + 0.18(X_1) + 0.14(X_3)$

---

*วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z} = 0.38(Z_7) + 0.22(Z_1) + 0.17(Z_3)$

คำสำคัญ : ปัจจัยการบริหารงาน/ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน/ กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา/ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

Abstract

This research aimed to study the state of administrative factors affecting the state of internal quality assurance of schools in Nikompattana School Group under the Office of Rayong Primary Educational Service Area 1. The samples used in this study were the administrators and teachers composed of 13 administrators and 140 teachers totally 153 personnels. The research instrument employed for the data collection was a set of rating-scale questionnaires. The questionnaire of the administrative factors of schools of discriminative power value was between .47 and .88 and reliability value was .98 and the questionnaire of the internal quality assurance of discriminative power value was between .54 and .92 and reliability value was .98. Data was analyzed by using a computer program for calculating the mean ($\bar{X}$), standard deviation (SD), Pearson product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The regression equations for predicting the dependent variables were created by using stepwise multiple regression analysis method.

The results of the study were as follows:

1. The state of administrative factors of schools in Nikompattana School Group under the Office of Rayong Primary Educational Service Area 1 was found at high level.

2. The state of internal quality assurance of school in Nikompattana School Group under the Office of Rayong Primary Educational Service Area 1 was found at high level.

3. The state administrative factors which could be used for predicting the state of internal quality assurance of school in Nikompattana School Group under the Office of Rayong Primary Educational Service Area 1 were found only 3 factors including technology utilization (X7), leadership (X1), instruction resource (X3) which multiple correlation coefficient was found at 66.80% with statistically significant at level of .05. The regression coefficient predictive competence was found at 44.60. These could be formed as the regression equations of raw score and standardized score as follows:

The regression equation of raw score:

$\hat{Y} = 1.72 + 0.30(X_7) + 0.18(X_1) + 0.14(X_3)$

The regression equation of standardized score:

$\hat{Z} = 0.38(Z_7) + 0.22(Z_1) + 0.17(Z_3)$

Keywords : The Administrative Factors/ Internal Quality Assurance of Schools/ Nikompattana School Group/ The Office of Rayong Primary Educational Service Area 1

บทนำ

การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้คุณภาพตามมาตรฐานผู้สำเร็จการศึกษา มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดหรือสังคมต้องการ และสืบเนื่องจากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายบทบาทการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ จัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่เชื่อมั่นและพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ดังนั้น หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการศึกษา ตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงานและตรวจสอบผลการดำเนินตามภาระรับผิดชอบอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เป็นองค์การหนึ่งที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาและส่งเสริมการจัดการศึกษา ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบติดตามผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 48 กำหนดว่า ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จากรายงานสรุปผลการติดตามตรวจสอบและประเมินมาตรฐานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2558 ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ของกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา มีโรงเรียนทั้งสิ้นจำนวน 12 โรงเรียน จำแนกผลการประเมินตามระดับคุณภาพได้ดังนี้ โรงเรียนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 16.67 โรงเรียนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 33.33 โรงเรียนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 25.00 และโรงเรียนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 25.00 และยังพบว่า โรงเรียนมีสภาพปัญหาในการบริหารจัดการ ขาดปัจจัยสนับสนุนและการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนที่เป็นระบบ จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าโรงเรียนในกลุ่มนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ยังต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1, 2559)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องจะทำให้ทราบว่าปัจจัยทางการบริหารงานใดบ้างที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและส่งเสริมพัฒนาปัจจัยเหล่านั้นให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เป็นไปตามกฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 และให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ได้มาตรฐานของการจัดการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นบุคลากรทางการศึกษา จึงสนใจศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารงานของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

3. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ซึ่งมีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

ปัจจัยการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ซึ่งผู้ศึกษาได้จากการสังเคราะห์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (Purkey & Smith, 1982; Hoy & Miskel, 2001; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2545; สมถวิล กำแหงมิตร, 2546; สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2546; ชาญวุฒิ เจิมจำรูญ, 2548; สุนีย์ ทองห่อ, 2548; สุชาย จินะเสนา, 2548; มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2549; มานะ พจนะแก้ว, 2549; เชิดชัย ฮวดศรี, 2551; สัลมาน สะบูดิง, 2551; มลิวัลย์ พาศรี, 2552; สมศักดิ์ ด่านเดชา, 2553; กฤษฎา การีชุม, 2554; อริยา คงเพียรภาค, 2554) ได้องค์ประกอบของปัจจัยบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) การทำงานเป็นทีม 3) ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน 4) การมีส่วนร่วม 5) การติดต่อสื่อสาร 6) โครงสร้างองค์การ 7) การใช้เทคโนโลยี 8) การจูงใจ

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 หมวด 2 การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ส่วนที่ 1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553 ประกอบด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 5) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพภายใน 7) การจัดทำรายงานประจำปี 8) การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2559 กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา รวมโรงเรียนทั้งหมด 12 โรงเรียน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 คน ครูผู้สอน จำนวน 235 คน รวมเป็น 254 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2559 เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 13 คน และครูผู้สอน จำนวน 140 คน รวมเป็น 153 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie &

Morgan, 1970, pp. 607-609) เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามรายโรงเรียนแล้วจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 153 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert, 1961 อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 7) แบ่งเป็นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ขั้นตอนการสร้างและหาค่าคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาหลักการและแนวปฏิบัติตามระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา หมวด 2 การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ส่วนที่ 1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2553 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการบริหารงานที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

2. ศึกษาข้อมูลจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต1 ได้แก่ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต1 ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ศึกษาการสร้างแบบสอบถามของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้เกิดความสมบูรณ์

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และให้ข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน จากการนำแบบสอบถามที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence: IOC) ซึ่งข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า .60-1.00 คัดเลือกไว้สามารถใช้ได้ โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารงานของโรงเรียน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ และเสนอประธานกรรมการ เพื่อพิจารณาแก้ไขขั้นสุดท้ายก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำมาตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ได้ดังนี้ ปัจจัยการบริหารงานของโรงเรียน มีอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .47-.88 และค่าความเชื่อมั่น .98 และแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .54 - .92 และค่าความเชื่อมั่น .98

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นนำเสนอต่อประธานกรรมการเพื่อตรวจสอบแก้ไขเป็นครั้งสุดท้าย และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. จัดส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 153 ฉบับ และไปเก็บคืนด้วยตัวเอง ได้แบบสอบถามคืนมาทั้งหมด 153 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และนำแบบสอบถามไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารงานและการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

2. สถิติสำหรับหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารงานกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s product-moment correlation coefficient)

3. สถิติสำหรับหาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

4. ทำการทดสอบตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยต้องมีค่าความสัมพันธ์กันน้อย คือมีค่า Tolerance ไม่น้อยกว่า.10 และค่า VIF น้อยกว่า 10 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544, หน้า 252)

5. สถิติสำหรับสร้างสมการพยากรณ์เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่ดี โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

สรุป

จากการศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยการบริหารงานของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับ มาก

2. การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับ มาก

3. ปัจจัยทางการบริหารงานที่เป็นตัวพยากรณ์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา มีเพียง 3 ปัจจัย คือ ด้านการใช้เทคโนโลยี (X_7) ด้านภาวะผู้นำ (X_1) ด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน (X_3) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ ร้อยละ 66.80 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 44.60 โดยสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการณ์พยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 1.72 + 0.30(X_7) + 0.18(X_1) + 0.14(X_3)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z} = 0.38(Z_7) + 0.22(Z_1) + 0.17(Z_3)$

อภิปรายผล

1. ระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยการบริหารงานของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าปัจจัยทางการบริหารงานของโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหาร มีความเป็นผู้นำ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติงานให้เต็มตามความสามารถ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง สามารถบริหารความขัดแย้งระหว่างบุคคล ใช้หลักเหตุผลในการบริหารงาน สามารถประสานงานกับบุคคล หรือหน่วยงานต่าง ๆ ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของคำเตียง ก่ำเกลี้ยง (2556) ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ พบว่า ผู้บริหารมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารงาน ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานให้เต็มความสามารถและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษฎา การีชุม (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ปัจจัยทางการบริหารระดับผู้บริหารสถานศึกษาในด้านภาวะผู้นำในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

1.2 ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า ผู้บริหารมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสร้างความเชื่อถือ และสร้างแรงจูงใจให้แก่ทีมงาน มีการกำหนดเป้าหมายของทีมงานไปในแนวทางเดียวกันและใช้กระบวนการทำงานเป็นทีมในการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของอริยา คงเพียรภาค (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ปัจจัยการทำงานเป็นทีม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก

1.3 ปัจจัยด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการจัดสรรงบประมาณ จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์การเรียน เพื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และมีการจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน ให้สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบ และปลอดภัยอยู่เสมอเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของวราภรณ์ ช่วยแก้ว (2555) ที่ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาควบคู่วิชาสามัญระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดสตูล พบว่า ด้านทรัพยากรเพื่อการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีการดำเนินงานในระดับมาก

1.4 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานและส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกฝ่ายได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของวราภรณ์ ช่วยแก้ว (2555) ที่ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาควบคู่วิชาสามัญระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสตูล พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมมีพฤติกรรมในระดับมาก

1.5 ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร พบว่า ผู้บริหารมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน ใช้ภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้เทคนิคและสื่อหลาย ๆ ทาง เพื่อให้บุคลากรได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน ทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อริยา คงเพียรภาค (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ปัจจัยการติดต่อสื่อสาร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก

1.6 ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ พบว่า ผู้บริหารมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการจัดโครงสร้างของโรงเรียนที่ชัดเจน ให้อำนาจบุคลากรในการตัดสินใจ มีการกำหนดบทบาทและแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน ตามโครงสร้างของโรงเรียนเพื่อให้การบริหารงานนั้นเป็นไปด้วยความคล่องตัว สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศ (Hoy & Miskel, 2001) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการดำเนินงานของสถานศึกษาประกอบด้วย องค์ประกอบเชิงระบบ 3 ประการ คือ 1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สภาพแวดล้อม บุคลากร ทรัพยากรทางการศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษา วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการเรียนการสอน 2. กระบวนการ ได้แก่ โครงสร้างองค์การ การบริหารและการจัดการ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมความ สามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับทุกฝ่าย รู้จักให้การยอมรับและการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และ 3. ผลผลิต ได้แก่ ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ

1.7 ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยี พบว่า ผู้บริหารมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการส่งเสริม และสนับสนุน ให้บุคลากรนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้บุคลากร มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารและบุคลากรใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของคำเตียง ก่ำเกลี้ยง (2556) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ปัจจัยการใช้เทคโนโลยี/สารสนเทศ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก

1.8 ปัจจัยด้านการจูงใจ พบว่า ผู้บริหารมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงานที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน แสดงความคิดเห็น รับฟังข้อเสนอแนะต่าง ๆ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล กล้าคิด กล้าตัดสินใจช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของอริยา คงเพียรภาค (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ปัจจัยการจูงใจ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน และมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและความสำเร็จของการพัฒนาที่ชัดเจนโดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วม นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษฎา การีชุม (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อ

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียนเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชน และกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกลักษณ์ของโรงเรียน และยังมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของคำเตียง ก่ำเกลี้ยง (2556) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีซึ่งมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและความสำเร็จของการพัฒนาที่ชัดเจนโดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วม นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษฎา การีชุม (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในด้านจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในพร้อมทั้งกำหนดแนวทางวิธีการการประกันคุณภาพภายในที่ชัดเจน โดยมีการกำกับติดตามการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในตามบริบทของโรงเรียนอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของอริยา คงเพียรภาค (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ในการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

2.4 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานโครงการและกิจกรรม ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการที่ชัดเจน ทำให้การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษามีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษฎา การีชุม (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.5 ด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนกำหนดผู้รับผิดชอบ ติดตามตรวจสอบคุณภาพ

การศึกษาที่ชัดเจน อีกทั้งมีการติดตามตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และยังมีการสรุปผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของคำเตียง ก่ำเกลี้ยง (2556) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

2.6 ด้านการประเมินคุณภาพภายใน พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนดเป็นรายบุคคลและภาพรวม สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษฎา การีชุม (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในด้านจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.7 ด้านการจัดทำรายงานประจำปี พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการจัดทำรายงานประจำปีของโรงเรียน ตามรูปแบบที่เขตพื้นที่การศึกษากำหนด โดยระบุสภาพทั่วไป ระบุเป้าหมายการพัฒนาของโรงเรียนไว้ในรายงานประจำปีของโรงเรียน อย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมศักดิ์ ด่านเดชา (2553) ที่ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในภาวะความไม่สงบในจังหวัดยะลา พบว่า ระดับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในภาวะความไม่สงบในจังหวัดยะลา ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.8 ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะทำงาน ทำการปรับปรุง และพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และนำผลที่ได้มาใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษฎา การีชุม (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในด้านจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ผลการศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1พบว่า ปัจจัยการบริหารงานที่สามารถพยากรณ์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ ร้อยละ 66.80 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 44.60 โดยมีปัจจัยทางการบริหารเพียง 3 ปัจจัยที่เป็นตัวพยากรณ์การดำเนินงาน

ประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 คือ ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยี ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่าปัจจัยการบริหารงานสามารถส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ได้ และสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในในรูปคะแนนดิบ

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน = 1.72 + 0.30*(การใช้เทคโนโลยี) + 0.18*(ภาวะผู้นำ) + 0.14*(ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินงานปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ พบว่า ผู้บริหารควรเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในการแก้ปัญหาและบริหารความขัดแย้งระหว่างตัวบุคคล

2. ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า ผู้บริหารควรเสริมสร้างความกระตือรือร้นและความตั้งใจในการทำงานให้แก่ทีมงาน รวมถึงสร้างบรรยากาศความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหารกับครู และครูกับครู เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

3. ปัจจัยด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ เพื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอและเหมาะสม

4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารควรใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารงานและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการดำเนินงานของโรงเรียน

5. ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร พบว่า ผู้บริหารควรเน้นการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงานแบบเผชิญหน้า

6. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ พบว่า ผู้บริหารควรมีการมอบหมายงานให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ ความถนัด และควรส่งเสริม กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

7. ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยี พบว่า ผู้บริหารควรสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีให้บุคลากรได้นำไปใช้ในการปฏิบัติงาน และมีการตรวจสอบ ประเมินผลการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

8. ปัจจัยด้านการจูงใจ พบว่า ผู้บริหารควรใช้เทคนิควิธีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยความถูกต้อง เป็นธรรม รวมถึงการให้เกียรติยกย่องชมเชยบุคลากรทุกคนโดยเสมอภาค

ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนควรกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนโดยคำนึงถึงความต้องการของโรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และศักยภาพของผู้เรียน

2. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนควรจัดหาแหล่งเรียนรู้ ให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และควรประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ พบว่า โรงเรียนควรมีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ ครอบคลุม ถูกต้อง สมบูรณ์ ง่ายต่อการค้นหา สะดวกในการนำไปใช้ และควรมีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

4. ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนควรมีการรายงานผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นโครงการทุกครั้ง และควรมีการกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

5. ด้านการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พบว่า โรงเรียนควรมีการกำหนดวิธีการมาตรฐานการตรวจสอบและทบทวนที่ชัดเจน และนำผลไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

6. ด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนควรจัดให้มีการรายงานผลการประเมินอย่างชัดเจน เข้าใจง่ายและเชื่อถือได้ และควรมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและใช้เครื่องมือที่หลากหลายอย่างเป็นระบบ

7. ด้านการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน พบว่า โรงเรียนควรมีการจัดทำรายงานเผยแพร่รายงานประจำปีต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อสาธารณะชน และควรมีการระบุความต้องการการช่วยเหลือ ไว้ในรายงานประจำปีของโรงเรียน อย่างชัดเจน

8. ด้านการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พบว่า โรงเรียนควรมีการตรวจสอบติดตามและทบทวนการดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ในรูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ถูกต้อง ชัดเจน และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2. ควรทำการศึกษาปัจจัยการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อนำผลมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน

3. ควรทำการศึกษาสภาพปัญหา/อุปสรรคและแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและตรงตามนโยบายการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553.* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 23 ก วันที่ 2 เมษายน 2553, หน้า 22-35.

กฤษฎา การีชุม. (2554). *ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คำเตียง ก่ำเกลี้ยง. (2556). *ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชาญวุฒิ เจิมจำรูญ. (2548). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประเมินภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

เชิดชัย ฮวดศรี. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1.* รายงานการศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พงศ์เทพ จิระโร. (2559). *หลักการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). ชลบุรี: บัณฑิตเอกสาร.

มลิวัลย์ พาศรี. (2552). *ปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. (2549). *ข้อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม.* ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

มานะ พจนะแก้ว. (2549). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

วราภรณ์ ช่วยแก้ว. (2555). *ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาควบคู่วิชาสามัญระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดสตูล.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. (2546). *เรียนรู้สู่...คุณภาพสถานศึกษา: เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการทีมพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนในโครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้.

สมถวิล กำแหงมิตร. (2546). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนแกนนำประกันคุณภาพการศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

สมศักดิ์ ด่านเดชา. (2553). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในภาวะความไม่สงบในจังหวัดยะลา.* ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณบำรุงการศึกษา ประจำปี 2553. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

สัลมาน สะบูดิง. (2551). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. (2559). *รายงานสรุปผลการติดตาม ตรวจสอบและประเมินมาตรฐานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2558*. ระยอง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). *การพัฒนาระบบการประเมินตนเอง เล่ม 5.* กรุงเทพฯ: จี เอ็น ที.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2545). *คุณภาพโรงเรียนเอกชนที่พึงประสงค์.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.

สุชาย จินะเสนา. (2548). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

สุนีย์ ทองห่อ. (2548). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

อริยา คงเพียรภาค. (2554). *ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4*. รายงานการศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational administration: Theory, research, and practice* (6th ed.). New York: McGraw-Hill.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607-609.

Purkey, S. C., & Smith, M. S. (1982). Too soon to cheer? Synthesis of research on effective school. *Educational Leadership*, *40*(12), 64-69.

รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ
Lifestyle of Successful Single Mother Families*

จริยาภรณ์ ปิตาทะสังข์**
ศรีวรรณ ยอดนิล***
วรวุฒิ เพ็งพันธ์****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์และการปรับตัว สภาพการดำเนินชีวิต และสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จในชีวิตซึ่งอาศัยอยู่ใน จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 13 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสบการณ์และการปรับตัวของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะวิกฤติกลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ระยะปรับตัวภายหลังเป็นครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว และระยะสมดุลชีวิตใหม่

2. สภาพการดำเนินชีวิตในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่การจัดการความสัมพันธ์ในครอบครัว การดูแลลูกในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว การจัดการด้านการเงิน และการจัดการทางสังคมและภาพลักษณ์ของแม่เลี้ยงเดี่ยว

3. รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ จำแนกได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวไม่เดียวดาย และครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวนักสู้

Abstract

The objectives of this research were to examine the experiences, adaptation, and lifestyle as well as to synthesize lifestyle patterns of successful single mother families by using qualitative research. The key informants were 13 successful single mothers living in Nakhon Ratchasima, Buriram, Surin, Sisaket, and Ubon Ratchathani provinces. The data were collected by employing in-depth interviews and focus group discussions. The results of the research were as follows:

1. The experiences and adaptation of successful single mother families can be divided into 3 phases: crisis phase of newly becoming single mothers, adaptation phase after becoming single mother families, and new life balance phase.

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2. Lifestyle of single mother families consisted of activities: relationship management in the families, child rearing in single mother families, financial management, and social and image management of single mothers.

3. Lifestyle patterns of successful single mother families can be divided into 2 patterns: co-op single mother families and fighter-single mother families.

บทนำ

สถาบันครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในสังคม แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ เป็นสถาบันหลักที่รับผิดชอบต่อการดำเนินชีวิตสมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย ครอบครัวไทยในอดีตมีความอบอุ่นและมั่นคง เนื่องจากการเป็นสังคมเกษตรกรรม แต่ละครอบครัวต้องการแรงงานเพื่อทำการเกษตรจึงนิยมมีบุตรมาก การอยู่รวมกันในครอบครัวขนาดใหญ่นั้นสมาชิกจึงมีบทบาทสำคัญต่อกันและได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่ตลอดเวลา ถือเป็นทุนทางสังคมรูปแบบหนึ่งของสังคมไทย

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) เป็นต้นมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทยมาโดยตลอด และส่งผลกระทบต่อโครงสร้างครอบครัวให้มีขนาดเล็กลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันรูปแบบครอบครัวก็มีความหลากหลายมากขึ้น (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2556, หน้า 10)

ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว คือครัวเรือนที่ประกอบด้วยบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาศัยอยู่เพียงลำพังกับบุตรตั้งแต่ 1 คน ขึ้นไป โดยสาเหตุสำคัญของการเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวนั้นส่วนใหญ่เกิดจากการหย่าร้าง การถูกทอดทิ้ง การแยกทาง รวมถึงการเสียชีวิตของคู่สมรส ซึ่งจำนวนครัวเรือนเลี้ยงเดี่ยวของไทยมีมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่วนใหญ่ร้อยละ 73.4 เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ส่วนครอบครัวที่เป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยวมีเพียง 1 ใน 4 ของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวทั้งหมด (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, 2556, หน้า 79)

สถานการณ์ปัญหาของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทยมีแนวโน้มที่รุนแรงและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น การศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่ผ่านมาได้มุ่งเน้นไปยังประเด็นสภาพปัญหาและผลกระทบในการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว ซึ่งพบว่าแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนใหญ่มีปัญหาด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วนลูกที่อยู่ในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมักจะมีปัญหาด้านจิตใจ ร่างกาย และพฤติกรรม แต่ในอีกด้านหนึ่งแม่เลี้ยงเดี่ยวบางรายกลับประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทั้งด้านการประกอบอาชีพ เศรษฐกิจ สังคมและการเลี้ยงดูลูก ดังจะเห็นได้จากการนำเสนอข่าวในสื่อต่าง ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ การปรับตัว สภาพการดำเนินชีวิตในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตตลอดจนสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินชีวิตที่ประสบความสำเร็จของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษานี้จะช่วยให้เกิดการรวบรวมองค์ความรู้อย่างเป็นระบบและช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวในอีกมิติหนึ่ง อีกทั้งผลของการศึกษาจะช่วยให้ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวมีแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ และเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวในระดับนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสบการณ์และการปรับตัวของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ
2. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ

3. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) มีวิธีการดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลและวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้คือ แม่เลี้ยงเดี่ยวที่อาศัยอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวนทั้งสิ้น 13 ราย ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลจากจังหวัดนครราชสีมา 2 ราย บุรีรัมย์ 2 ราย สุรินทร์ 4 ราย ศรีสะเกษ 2 ราย และอุบลราชธานี 3 ราย

วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยขอให้หน่วยงานสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ได้คัดเลือกแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีประสบการณ์เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวระยะเวลามากกว่า 10 ปี เป็นครอบครัวที่ชุมชนหรือสังคมให้การยอมรับว่าประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ การเลี้ยงลูก มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งด้านสุขภาพ จิตใจ อารมณ์ ได้รับการยอมรับจากสังคมและพึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้สำนักงานพัฒนาชุมชนแต่ละจังหวัดได้ประสานไปยังแม่เลี้ยงเดี่ยวจำนวน 2-3 คน เพื่อถามความสมัครใจในการเป็นผู้ให้ข้อมูลวิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้โทรศัพท์ติดต่อไปยังแม่เลี้ยงเดี่ยวและเข้าพบเพื่อสอบถามความสมัครใจและพิจารณาความเหมาะสมของผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ในกรณีของจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดสุรินทร์ พบว่าแม่เลี้ยงเดี่ยวที่หน่วยงานให้รายชื่อมาจังหวัดละ 1 ราย มีคุณสมบัติไม่เป็นไปตามที่กำหนด ผู้วิจัยได้แจ้งยกเลิกการเป็นผู้ให้ข้อมูลต่อทั้ง 2 ราย และขอความอนุเคราะห์ให้แม่เลี้ยงเดี่ยวได้แนะนำแม่เลี้ยงเดี่ยวคนอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติที่กำหนด เพื่อคัดเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบบอกต่อ (ทวีศักดิ์ นพเกษร, 2548, หน้า 181)

2. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

2.1 ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นตอนเกี่ยวกับการเตรียมตัวผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการและการเตรียมความพร้อมด้านการดำเนินการวิจัย จากนั้นได้มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ใช้ข้อมูลทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นั่นคือการใช้หนังสือราชการติดต่อกับหน่วยงานราชการ ใช้โทรศัพท์ติอต่อกับผู้ให้ข้อมูล และจากนั้นทำหนังสือแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัยขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล การเตรียมเครื่องมือ ผู้วิจัยได้เตรียมแนวทางการสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview Guideline) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลรายบุคคล และเตรียมแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guideline) เป็นเครื่องมือสำหรับการสนทนากลุ่ม นอกจากนี้ยังได้เตรียมผู้ช่วยวิจัยเพื่อให้ทำหน้าที่จดบันทึกการสัมภาษณ์ ถอดเทปคำสัมภาษณ์ ถ่ายภาพที่ต้องการในระหว่างการดำเนินการวิจัย บันทึกวิดีโอ อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือจัดกระบวนการกลุ่มในช่วงที่มีการจัดสนทนากลุ่ม

2.2. ขั้นดำเนินการ เริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและเกิดความไว้วางใจในการให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลรายบุคคลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 ราย ในระหว่างวันที่ 28 พฤศจิกายน – 14 ธันวาคม 2560 ในแต่ละวันหลังจากการสัมภาษณ์รายบุคคลจะมีการแปลผลข้อมูลประจำวัน โดยการเขียนบันทึกการสัมภาษณ์หรือบันทึกภาคสนามฉบับสมบูรณ์ ทำการลงรหัส (Coding) และสร้างดัชนีคำ (Indexing) เพื่อจะนำไปใช้ในขั้นตอนการแยกแยะประเภทและจัดหมวดหมู่ข้อมูลต่อไป เมื่อมั่นใจว่าได้ข้อมูลที่อิ่มตัว (Saturation) แล้วจึงยุติการเก็บ

รวบรวมข้อมูลรายบุคคล จากนั้นจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้เชิญตัวแทนแม่เลี้ยงเดี่ยวประเภทเลี้ยงเดี่ยวไม่เดียวดาย 2 ราย และประเภทเลี้ยงเดี่ยวนักสู้ 2 ราย รวมเป็น 4 ราย เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม และเชิญนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ จำนวน 4 คน มาร่วมรับฟังและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview Guideline) ซึ่งได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน นอกจากนี้ยังใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guideline) ที่พัฒนาขึ้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์แม่เลี้ยงเดี่ยวรายบุคคลสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลแนวปรากฏการณ์วิทยาของ Creswell (2007) ส่วนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ตามแนวคิดของสุภางค์ จันทวานิช (2557)

ผลการวิจัย

จากการศึกษา สรุปผลได้ดังนี้

1. ประสบการณ์และการปรับตัวของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ

ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จทุกครอบครัวผ่านประสบการณ์และการปรับตัว 3 ระยะ ได้แก่ ระยะวิกฤติกลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ระยะปรับตัวภายหลังเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว และระยะสมดุลชีวิตใหม่ ดังนี้

1.1 ระยะวิกฤติกลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว เป็นระยะเวลาที่ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวตกอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากที่สุด ทุกครอบครัวเผชิญกับเหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุของสิ้นสุดชีวิตคู่ การศึกษานี้มีครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีสาเหตุจากสามีเสียชีวิตจำนวน 4 ครอบครัว และครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่สามีนอกใจจนนำมาสู่การหย่าร้างหรือแยกทาง จำนวน 9 ครอบครัว ระยะวิกฤติของแต่ละครอบครัวมีระยะเวลาแตกต่างกันตั้งแต่ 3 เดือนถึง 8 ปี ระยะวิกฤติของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวเป็นสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบแก่สมาชิกในครอบครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวทั้งด้านจิตใจและสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและด้านการเลี้ยงดูลูก ดังนี้

1.1.1 ด้านจิตใจและสุขภาพ การเสียชีวิตของสามีทำให้แม่เลี้ยงเดี่ยวได้รับผลกระทบทางจิตใจอย่างรุนแรง บางรายมีอาการช็อค ร้องไห้อย่างหนัก บางรายไม่สามารถจัดการเกี่ยวกับงานศพได้เองและลูกในครอบครัวก็ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียพ่อ ในบางรายแม้เวลาผ่านไปประยะหลายปีแต่ยังทำใจได้ยาก เนื่องจากการอยู่อาศัยในบ้านหลังเดิม สภาพแวดล้อมแบบเดิม ทำให้ยังคงคิดถึงสามีและเป็นเกิดความทุกข์ ส่วนแม่เลี้ยงเดี่ยวที่สามีนอกใจได้รับผลกระทบทางจิตใจ สับสน สูญเสียความมั่นใจ บางรายทุกข์ใจจนเจ็บป่วย ในบางรายสามีมีพฤติกรรมทำร้ายร่างกายร่วมด้วย

1.1.2 ด้านเศรษฐกิจ การจากไปของสามีหรือพ่อส่งผลให้ทุกครอบครัวได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ แม่เลี้ยงเดี่ยวบางครอบครัวตกอยู่ในภาวะรับภาระหนี้สินเพียงลำพัง สูญเสียทรัพย์สินเนื่องจากการขาดรายได้ เกิดการก่อหนี้สิน รวมไปถึงสถานการณ์การเงินที่ฝืดเคืองเนื่องจากรายได้ไม่พียงพอกับรายจ่าย แม่เลี้ยงเดี่ยวต่างก็มีวิธีการตอบโต้กับปัญหานี้แตกต่างกันไปตามประสบการณ์และโอกาสของตน แม่เลี้ยงเดี่ยวทั้งหมดทำงานหนักขึ้น ใช้เวลาในการทำงานมากขึ้น บางรายขายทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระหนี้ บางรายแสวงหาแหล่ง

ช่วยเหลือในการจัดการปัญหาการเงินซึ่งส่วนใหญ่เป็นธนาคารพาณิชย์ และทุกครอบครัวต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดให้ได้มากที่สุด

1.1.3 ด้านความสัมพันธ์และสังคม แม่เลี้ยงเดี่ยวในกลุ่มที่สามีนอกใจเห็นว่าตนเองได้รับผลกระทบด้านความสัมพันธ์และสังคม รู้สึกอับอายคนในสังคม ไม่อยากตอบคำถามหรือพูดเรื่องครอบครัวกับคนอื่น รู้สึกว่าตนเองล้มเหลวที่ไม่สามารถรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้ได้ ในบางครอบครัวลูกได้รับผลกระทบทางสังคมจากเพื่อนบ้าน และในบางครอบครัวความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกแย่ลง

1.1.4 ด้านการเลี้ยงดูลูก ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีลูกเล็กจะประสบปัญหาการเลี้ยงดูลูกในระยะวิกฤติค่อนข้างมาก เพราะแม่ต้องทำงานนอกบ้านหาเงินเป็นหลักจึงต้องหาคนมาช่วยดูแลลูกไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้องหรือให้ลูกคนโตช่วยดูแลน้อง ๆ และดูแลกันเองตามสภาพ รวมถึงการผลักดันให้ลูกเข้าโรงเรียนในขณะที่อายุยังไม่ถึง 3 ขวบ ส่วนครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวกลุ่มที่มีลูกโตแล้ว แม่เลี้ยงเดี่ยวก็ยังมีหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิดทั้งด้านการเรียน ด้านพฤติกรรม และวางแผนด้านการประกอบอาชีพในระยะยาว

1.2 ระยะปรับตัวภายหลังเป็นครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว การปรับตัวของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวอาจเกิดขึ้นหลายครั้งตลอดระยะเวลาการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว การปรับตัวเริ่มจากการยอมรับสถานภาพของแม่เลี้ยงเดี่ยว การปรับตัวด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ และการปรับตัวด้านบทบาทของแม่เลี้ยงเดี่ยว ดังนี้

1.2.1 การยอมรับสถานภาพของแม่เลี้ยงเดี่ยว แม่เลี้ยงเดี่ยวทุกรายจะยอมรับสถานภาพใหม่เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง แม่เลี้ยงเดี่ยวต้องปรับแนวคิดหรืออาศัยสถานการณ์ต่างๆ เพื่อยอมรับการเปลี่ยนแปลงสถานภาพเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ส่วนใหญ่ทำใจเริ่มชีวิตใหม่โดยมีเป้าหมายที่ลูกเป็นสำคัญ มีวิธีคิดแบบยึดคำสอนของศาสนาเป็นที่พึ่ง และในบางรายให้การทำงานหนักทดแทนความเสียใจ

1.2.2 การปรับตัวด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้แม่เลี้ยงเดี่ยวปรับตัวได้ดีขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและสังคมรอบข้างซึ่งส่งผลดีต่อสภาพจิตใจ และสภาพเศรษฐกิจ ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ย้ายที่อยู่อาศัยกลับมาอยู่กับครอบครัวเดิมนั้นได้รับการสนับสนุนทั้งที่อยู่อาศัย การทำงาน การเงิน และการเลี้ยงลูก ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ย้ายไปอยู่ที่อื่นก็มีเหตุผลเพื่อลดค่าใช้จ่ายเป็นสำคัญ ส่วนครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ยังคงอาศัยอยู่บ้านหลังเดิมหลายครอบครัวปรับการใช้ชีวิตและสภาพแวดล้อมในบ้านเพื่อไม่ให้จมอยู่กับความเสียใจ

1.2.3 การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวได้มีการปรับตัวด้านเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ทั้งการเปลี่ยนงานที่ได้รับค่าตอบแทนสูงขึ้น การทำงานหลายอย่างเพิ่มขึ้น การใช้เวลาในการทำงานมากขึ้น ส่วนการบริหารจัดการการเงินนั้นต้องมีการวางแผนการเงินและการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด ในครอบครัวที่มีหนี้สินแม่เลี้ยงเดี่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งกู้ยืมทั้งในและนอกระบบ การคิดดอกเบี้ย และการชำระคืนที่เหมาะสม และยังได้มีการแสวงหาแหล่งช่วยเหลือด้านการเงิน ไม่ว่าจะเป็นจากพ่อแม่ในครอบครัวเดิม จากลูกหรือการกู้ยืมจากญาติพี่น้อง

1.2.4 การปรับตัวด้านบทบาทของแม่เลี้ยงเดี่ยว เป็นการปรับตัวของแม่เลี้ยงเดี่ยวเพื่อรักษาสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับครอบครัว แม่เลี้ยงเดี่ยวมีการบริหารจัดการตนเองและลูกๆ เพื่อให้ได้ใช้เวลาอยู่ร่วมกันให้มากที่สุด แม่เลี้ยงเดี่ยวมีการปรับแนวคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด การสื่อสารกับลูกเชิงบวก การเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างสถานการณ์ให้ลูกได้ช่วยเหลือตนเอง การวางแผนสร้างอนาคตให้ลูก การสร้างตัวแบบพ่อหรือผู้ชายในครอบครัว และการสร้างความเข้าใจเรื่องครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวเพื่อให้ลูกมีความมั่นใจในตนเอง

1.3 ระยะสมดุลชีวิตใหม่ เป็นระยะที่สมาชิกในครอบครัวมีความสุขและความพึงพอใจในการดำเนินชีวิต ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในด้าน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความสำเร็จของลูก และการพัฒนาตนเอง ดังนี้

1.3.1 ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวทุกครอบครัวมีที่พักอาศัยเป็นของตนเองโดยไม่ต้องเช่าบ้านอยู่อาศัย บางรายมีที่ดิน บ้านและกิจการไว้เป็นมรดกแก่ลูก แม่เลี้ยงเดี่ยวมีอาชีพที่สร้างรายได้ที่มั่นคง สามารถเลี้ยงดูตนเองและลูกๆ ได้ มีหลักประกันด้านสุขภาพทั้งของตนเองและลูกๆ และมีความมั่นใจอุ่นใจหากมีการเจ็บป่วย

1.3.2 ความสำเร็จของลูก แม่เลี้ยงเดี่ยวมีความสุขเมื่อลูกในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวมีพฤติกรรมที่เหมาะสมตามวัย เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ลูกในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนใหญ่เป็นคนขยันช่วยเหลือครอบครัวและช่วยเหลือตนเองได้ ลูกในวัยเรียนมีความตั้งใจเรียนส่วนลูกในวัยทำงานบางรายประสบความสำเร็จเกินกว่าที่แม่คาดหวังไว้

1.3.3 การพัฒนาตนเองและการทำประโยชน์เพื่อสังคม แม่เลี้ยงเดี่ยวได้พัฒนาตนเองมากขึ้นในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป การขยายกิจการและมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ การก้าวไปสู่ตำแหน่งผู้นำทางสังคมและได้การทำประโยชน์เพื่อสังคม และที่สำคัญแม่เลี้ยงเดี่ยวมีความสุขและความภาคภูมิใจในตนเอง

2. สภาพการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ

ตลอดระยะเวลาของการเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ในแต่ละครอบครัวมีแบบแผนของกิจกรรมที่ส่งผลให้การดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จ ในประเด็นต่าง ๆได้แก่ การจัดการความสัมพันธ์ในครอบครัว การดูแลลูกในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว การจัดการด้านการเงิน การจัดการทางสังคมและภาพลักษณ์ของแม่เลี้ยงเดี่ยว ดังนี้

2.1 การจัดการความสัมพันธ์ในครอบครัว การดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวมีการปรับความสัมพันธ์ภายในใหม่เพื่อให้เกิดความสมดุล ได้แก่ การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก แม่ในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด แม้จะให้อิสระแก่ลูกแต่ก็เป็นผู้กำหนดขอบเขตเสมอ แม่เป็นทุกสิ่งทุกอย่างสำหรับลูก เป็นทั้งพ่อ แม่ และเพื่อนของลูก มีการสร้างความเข้าใจและข้อตกลงร่วมกันในครอบครัว ส่วนการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกนั้นเป็นไปใน 3 รูปแบบ ได้แก่ การรักษาความสัมพันธ์ การลดระดับความสัมพันธ์ และการตัดขาดความสัมพันธ์

2.2 การเลี้ยงลูกในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว แม่เลี้ยงเดี่ยวให้ความสำคัญกับการฝึกให้ลูกได้รู้จักช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือกันในครอบครัว สื่อสารกับลูกในเชิงบวก การตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ ไม่ดุด่าตำหนิเกินกว่าเหตุ หรือซ้ำเติมความผิดของลูกให้เกิดความเสียใจหรือน้อยใจ การแนะนำให้ลูกได้มีมุมมองในเชิงบวกต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง จัดตารางเวลาสำหรับกิจวัตรของลูกเพื่อสร้างความมีวินัย คอยดูแลถามไถ่เรื่องการเรียน การทำการบ้าน และวางแผนด้านการประกอบอาชีพในอนาคตให้แก่ลูก

2.3 การจัดการการเงิน การบริหารจัดการด้านการเงินถือเป็นเรื่องสำคัญและจะต้องทำอยู่ตลอดเวลา ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวต้องวางแผนบริหารจัดการกับรายได้ที่มี ส่วนใหญ่แม่เปิดเผยรายรับแก่ลูกๆ วางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดโดยเริ่มจากการประหยัดที่แม่ก่อน ลูกๆ ในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวส่วนใหญ่ทำงานช่วยเหลือครอบครัวและหารายได้จากการทำงานพิเศษ แม่เลี้ยงเดี่ยวเรียนรู้การจัดการหนี้สินเพื่อให้ตนเองปลอดหนี้ ซื้อประกันสุขภาพเพื่อดูแลสมาชิกยามเจ็บป่วย มีการวางแผนการออมเงินในรูปแบบการออมเงินสดกับธนาคารและการซื้ออสังหาริมทรัพย์ บางครอบครัว มีการแยกบัญชีธนาคารสำหรับการออมและการใช้จ่ายในแต่ละประเภท

2.4 การจัดการทางสังคมและภาพลักษณ์ของแม่เลี้ยงเดี่ยว การเป็นครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวนั้น สมาชิกในครอบครัวอาจต้องเผชิญกับท่าทีของบุคคลอื่น ทั้งด้านบวกและด้านลบ แม่เลี้ยงเดี่ยวกลุ่มสามีเสียชีวิตทั้งหมดได้รับความเห็นอกเห็นใจที่ต้องสูญเสียหัวหน้าครอบครัวไปอย่างกะทันหัน ส่วนแม่เลี้ยงเดี่ยวกลุ่มที่สามีนอกใจมีความวิตกกังวลกับสายตาของสังคม เพื่อนและญาติพี่น้อง ซึ่งส่วนใหญ่มักจะมีคำถามที่รบกวนจิตใจ ดังนั้นแม่เลี้ยงเดี่ยวจึงได้มีการจัดการทางสังคมและการจัดการเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง การดำเนินชีวิตส่วนใหญ่จึงทุ่มเทให้กับการเลี้ยงลูกและการทำงานหนัก และเพื่อพิสูจน์ตนเองว่าคงสถานภาพการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวไว้ได้ ด้านปฏิสัมพันธ์กับสังคมนั้น ในระยะแรกที่ครอบครัวยังไม่เข้มแข็งแม่เลี้ยงเดี่ยวมักจะเก็บตัวเล็กน้อย ต่อเมื่อระยะเวลาผ่านไปครอบครัวมีความเข้มแข็งขึ้น แม่เลี้ยงเดี่ยวจึงเพิ่มการออกสังคมและช่วยเหลือสังคมอย่างเต็มที่ จนได้รับการยอมรับเคารพนับถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนอื่น

3. รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ

ผลการศึกษานี้สามารถสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ เลี้ยงเดี่ยวไม่เดียวดาย และเลี้ยงเดี่ยวนักสู้

3.1 เลี้ยงเดี่ยวไม่เดียวดาย ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวประเภทไม่เดียวดายมีจำนวน 6 ครอบครัว คุณลักษณะที่สำคัญของครอบครัวกลุ่มนี้คือ แต่ละครอบครัวมีความสามารถในการจัดการในครอบครัวแตกต่างกัน บางครอบครัวมีรายได้เลี้ยงตนเองได้ แต่บางครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวไม่มีอาชีพ ด้านความเข้มแข็งทางจิตใจของแม่เลี้ยงเดี่ยวก็มีความแตกต่างกัน แม่เลี้ยงเดี่ยวบางคนเข้มแข็งแต่บางคนอ่อนแอเนื่องจากถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่คุณลักษณะร่วมกันของครอบครัวประเภทนี้คือ มีแหล่งทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกครอบครัวที่ช่วยเกื้อหนุนให้การดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จได้ แหล่งทรัพยากรของครอบครัวนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดิมหรือพ่อแม่ของแม่เลี้ยงเดี่ยว ที่สนับสนุนด้านที่อยู่อาศัย การเงิน การทำงานและการเลี้ยงลูก และบางครอบครัวมีเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยเหลือเยียวยาด้านจิตใจ เป็นที่น่าสังเกตว่ามี 1 ครอบครัวที่อดีตสามีรับผิดชอบช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูบุตรเป็นประจำทุกเดือน การสนับสนุนทรัพยากรดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น

3.2 เลี้ยงเดี่ยวนักสู้ ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวประเภทนักสู้มีจำนวน 7 ครอบครัว ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวกลุ่มนี้ได้เผชิญหน้าและต่อสู้กับปัญหาการดำเนินชีวิตมาโดยตลอด แต่ก็มีการจัดการปัญหาในครอบครัวของตนเองได้เป็นอย่างดี ครอบครัวกลุ่มนี้ประสบปัญหาหลายอย่าง ส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านการเงิน มีหนี้สินมาก บางรายไม่มีที่พักอาศัยที่มั่นคงต้องเช่าบ้านและย้ายที่อยู่หลายครั้ง สมาชิกในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพต้องเข้าออกโรงพยาบาลบ่อย ๆ หรือเป็นผู้ป่วยติดเตียง ครอบครัวกลุ่มนี้เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาและพึ่งพาตนเองด้านการเงิน ลูกๆ ต้องช่วยเหลือตัวเองได้และในบางครอบครัวช่วยเหลือแม่แก้ปัญหาการเงินได้ด้วย แม่เลี้ยงเดี่ยวกลุ่มนี้มีลักษณะร่วมกันคือมีความเข้มแข็งทางจิตใจมาก สามารถสร้างกำลังใจให้กับตนเองได้จากการทุ่มเทความสนใจทั้งหมดไปที่ลูก มีการวางแผนชีวิตของตนเองและลูก มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน แม้ว่าครอบครัวเหล่านี้จะขาดแหล่งทรัพยากรหรือขาดแหล่งเกื้อหนุนทางสังคมที่เป็นครอบครัวเดิมและเครือญาติ แต่ประสบการณ์การเผชิญปัญหาและความสามารถในการจัดการครอบครัวได้หล่อหลอมให้สมาชิกในครอบครัวปรับตัวและช่วยเหลือกันจนเป็นครอบครัวที่ประสบความสำเร็จในที่สุด

อภิปรายผล

ผลการศึกษานำไปสู่การอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสบการณ์ชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว

การศึกษานี้พบว่า แม่เลี้ยงเดี่ยวทุกรายได้ผ่านประสบการณ์ชีวิตซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะวิกฤติกลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ระยะปรับตัวภายหลังเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว และระยะสมดุลชีวิตใหม่ ซึ่งแต่ละระยะเป็นการให้นิยามลักษณะสำคัญของประสบการณ์ชีวิตออกเป็นช่วงกว้างๆ ตามความรู้สึกนึกคิดของแม่เลี้ยงเดี่ยวเอง โดยที่ระยะวิกฤตินั้นเริ่มขึ้นเมื่อครอบครัวพบกับปัญหาครั้งแรกไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ความเจ็บป่วยของสามีซึ่งนำไปสู่การสูญเสีย หรือสถานการณ์ที่ทราบว่าสามีกำลังนอกใจและนำไปสู่การหย่าร้างและแยกทาง ทั้งนี้ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวมีช่วงเวลาของประสบการณ์ระยะวิกฤติแตกต่างกัน ตั้งแต่ 3 เดือน จนถึง 8 ปี โดยที่กรณีครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่สามีเสียชีวิตใช้เวลาในระยะวิกฤติ 1-3 ปี ส่วนครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่อยู่ในระยะวิกฤติเพียง 3 เดือนนั้น เป็นครอบครัวที่สามีนอกใจและได้ตกลงแยกทางกันได้เร็ว ภายหลังการแยกทางแม่เลี้ยงเดี่ยวได้กลับมาอยู่กับครอบครัวเดิมและเปลี่ยนสภาพแวดล้อมใหม่หมด จึงทำให้ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวเข้าสู่ระยะปรับตัวและเป็นปกติได้เร็ว ส่วนครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่อยู่ในระยะวิกฤตินานที่สุดคือครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่สามีนอกใจและทำร้ายร่างกาย แต่ไม่สามารถพูดระบายความทุกข์หรือบอกใครได้ จนเมื่อเวลาผ่านไปลูกสาวไม่ยอมรับพ่อจึงได้มีการแยกทางกันได้อย่างถาวร ทั้งนี้การเริ่มชีวิตครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวได้เร็วมีส่วนช่วยให้ผู้หญิงมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน และสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อย่างมั่นใจ ผู้หญิงที่ตัดสินใจได้ช้าก็ทำให้เริ่มต้นใหม่ได้ช้าและชีวิตยังคงดำเนินอยู่ในระยะวิกฤติเป็นเวลายาวนาน ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานของ ธัญภา พรหมรักษ์ (2550) ที่ระบุว่าผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงทั้งทางร่างกาย วาจา จิตใจและเพศ หากผู้หญิงตอบโต้ด้วยการหย่าร้างจะมีความสุขมากขึ้น พ้นทุกข์และเป็นอิสระ และ Thomas (2006) แนะนำให้ผู้หญิงหลุดพ้นออกจากเหตุการณ์หย่าร้างให้เร็วที่สุดด้วยความรู้สึกที่เติบโตภายใน ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ผู้หญิงเห็นคุณค่าของตนเองและเข้าใจตนเองดีว่าต้องปรับบทบาทอย่างไร และรู้ว่าควรทำเช่นไรเพื่อให้เกิดคุณค่ากับตนเอง จนนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตแม้ต้องเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว งานของวัชรี บุญวิทยา (2551) ยังได้อธิบายว่า ในระยะก่อนที่จะมีการหย่าร้างหรือแยกทางกัน จะมีการต่อรองระหว่างผู้หญิงที่เป็นผู้ให้ข้อมูล สามี และหญิงอื่นในระยะหนึ่ง ก่อนจะนำไปสู่การแยกกันอยู่และหย่าร้างในที่สุด แต่สำหรับผลการศึกษาเรื่องรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จครั้งนี้พบว่า การต่อรองของแม่เลี้ยงเดี่ยวก่อนการหย่าร้างหรือแยกทางนั้น เป็นการต่อรองที่เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้องหลายคน ไม่ว่าจะเป็นการต่อรองระหว่างแม่เลี้ยงเดี่ยวกับอดีตสามี แม่เลี้ยงเดี่ยวกับครอบครัวของสามี แม่เลี้ยงเดี่ยวกับพ่อแม่และลูกของตนเอง นั่นแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวย่อมมีผู้อื่นในครอบครัวหรือเครือญาติเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยไม่เฉพาะสามีและภรรยา

2. การปรับตัวและเรียนรู้สู่การเป็นครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ

ข้อค้นพบจากการศึกษานี้ระบุว่าการปรับตัวของแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จเริ่มต้นจากการยอมรับสถานภาพของแม่เลี้ยงเดี่ยว ไปสู่การปรับตัวด้านอื่น ๆ ทั้งนี้การยอมรับสถานภาพของแม่เลี้ยงเดี่ยวถือเป็นการปรับมุมมองแนวคิดและสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้กับแม่เลี้ยงเดี่ยว โดยที่แม่เลี้ยงเดี่ยวหลายคนจะวางเป้าหมายชีวิตตนเองเสียใหม่โดยทุ่มเทความสนใจไปที่ลูก มีลูกเป็นเป้าหมายของชีวิต มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และในบางรายหันความสนใจไปที่การทำงานหนักเพื่อให้ลืมความทุกข์ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับงานของฐิติกาญจน์ อินทาปัจ (2553) การศึกษาเรื่องการสร้างความเข้มแข็งทางใจและการปรับตัวต่อวิกฤติการณ์ของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ระบุว่าครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวสามารถสร้างความเข้มแข็งทางใจให้ตนเองด้วยสติ มีการปรับมุมมองพิชิตความเศร้า มีศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามความเป็นจริง และงานของ

Mendenhall & Bowman & Zhang (2013) ระบุว่าความเชื่อทางศาสนาที่เข้มแข็งและความใกล้ชิดในครอบครัวจะเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันปัญหาด้านบทบาท ความเครียด และช่วยเหลือด้านการปรับตัวของแม่เลี้ยงเดี่ยวและก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้น ทั้งในด้านความรู้สึกและการรับรู้ความสามารถส่วนบุคคล การนับถือตนเอง และความพอใจในชีวิต

การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวปรับตัวได้ดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและสังคมรอบข้างส่งผลดีต่อสภาพจิตใจ และสภาพเศรษฐกิจ บางครอบครัวมีการย้ายที่อยู่อาศัย ย้ายโรงเรียนของลูกเพื่อตัดปัญหาและตัดความสัมพันธ์กับอดีตสามี บางครอบครัวย้ายที่อยู่อาศัยกลับมาอยู่กับครอบครัวเดิม ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ช่วยเกื้อหนุนทางด้านจิตใจ การเงิน และการเลี้ยงลูก ส่วนครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ไม่ได้ย้ายที่อยู่อาศัยหลายครอบครัวได้ปรับการดำเนินชีวิตประจำวันและสภาพแวดล้อมในบ้านเพื่อไม่ให้จมอยู่กับความเสียใจ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของ Mutisya (2010) ที่ได้ศึกษาเรื่องประสบการณ์การหย่าร้างหรือการแยกทางของแม่เลี้ยงเดี่ยวผิวสี พบว่า แม่เลี้ยงเดี่ยวต้องปรับแนวคิดให้ลูกเป็นศูนย์กลางชีวิต ภายหลังการหย่าร้างควรย้ายจากที่อยู่อาศัยเดิมไปสู่บรรยากาศหรือที่อยู่ใหม่ เนื่องจากจะช่วยให้รู้สึกสงบและสุขภาพจิตดีขึ้น

เป็นที่น่าสนใจว่าการปรับตัวด้านบทบาทแม่เลี้ยงเดี่ยวนั้น มีความสำคัญอย่างมากในการที่จะประคับประคองให้ลูกในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวได้ประสบความสำเร็จในชีวิตตามวัยของเขา แม่ในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมีความพยายามที่จะจัดการตนเองและลูกๆ เพื่อให้ได้ใช้เวลาอยู่ร่วมกันให้มากที่สุด บ้างก็ให้ลูกช่วยเหลืองานของแม่ ให้ลูกได้ไปร่วมกิจกรรมได้เห็นการทำงานของแม่ ได้รู้จักสังคมใหม่ๆ รู้จักการวางตัวเมื่อออกสังคม แม่เลี้ยงเดี่ยวบางรายยังได้สร้างสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ลูกได้ช่วยเหลือตนเอง ข้อค้นพบเหล่านี้สอดคล้องกับงานของปรุงใจ สถานสุข (2551) ว่าแนวทางการอบรมขัดเกลาบุตรวัยรุ่นในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวคือ แม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก ให้ความรัก ความเมตตา ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และมีความอดทนอย่างสูง พร้อมรับฟังทุกปัญหาจากลูก พร้อมให้คำแนะนำ มีกิจกรรมครอบครัวมากขึ้น ฝึกวินัยและมีการแบ่งงานให้รับผิดชอบภายในครอบครัว เพื่อให้บุตรวัยรุ่นสามารถพึ่งตนเองและเอาตัวรอดในสังคมได้

3. บทบาทของแม่ที่มีต่อลูกกับการดำเนินชีวิตในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว

การดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวมีความแตกต่างจากการดำเนินชีวิตในครอบครัวประเภทอื่น เนื่องจากแม่เลี้ยงเดี่ยวนั้นได้มีการจัดความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับลูก พ่อและญาติฝ่ายพ่อกับลูก ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงการใช้อำนาจในครอบครัว ซึ่งแม่เลี้ยงเดี่ยวจะเป็นผู้มีอำนาจกำหนดขอบเขตพฤติกรรมให้ลูก กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูก ซึ่งในครอบครัวที่แม่เลี้ยงเดี่ยวที่สามีเสียชีวิต ส่วนใหญ่ลูกและครอบครัวฝ่ายพ่อยังมีความสัมพันธ์อันดีมีการส่งข่าวคราวถึงกันอย่างสม่ำเสมอ ส่วนกรณีที่ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวลดความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูก ส่วนใหญ่มีเหตุผลมาจากการที่ลูกต้องอยู่ในความดูแลของแม่ แม่เลี้ยงเดี่ยวไม่เห็นประโยชน์จากการติดต่อกับอดีตสามีหรือญาติทางฝ่ายอดีตสามี ในกรณีเช่นนี้เมื่อลูกโตขึ้นความสัมพันธ์ของพ่อกับลูกก็มักจะห่างเหินกันไปตามระยะเวลา ส่วนการจัดความสัมพันธ์แบบตัดขาดนั้นเกิดขึ้นเพราะแม่เลี้ยงเดี่ยวเห็นว่าหากพ่อลูกยังมีความสัมพันธ์ต่อกันจะสร้างปัญหาขึ้นมากระทบครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวได้ ในกรณีเช่นนี้ Pate (1996) ได้อธิบายว่า ภายหลังการหย่าร้างแม่เลี้ยงเดี่ยวจะมีการปรับแบบแผนความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและการจัดแบบแผนความสัมพันธ์กับภายนอกครอบครัว การจัดความสัมพันธ์ลักษณะนี้มีความจำเป็นมากโดยเฉพาะเมื่อครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวมีลูกวัยรุ่น

4. ทรัพยากรและเครือข่ายทางสังคมที่จำเป็นต่อความสำเร็จของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว

การศึกษานี้ได้สังเคราะห์รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวนักสู้และครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวไม่เดียวดาย ในกรณีของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวนักสู้นั้น แม่เลี้ยงเดี่ยวเป็นผู้หญิงที่มีลักษณะเป็นผู้กระทำการที่เข้มแข็ง ไม่ยอมจำนนต่อสถานการณ์ปัญหาของชีวิต กลุ่มนี้เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจมาก มีความกล้าหาญ สามารถเรียนรู้ประสบการณ์ จัดการครอบครัวและพัฒนาตนเองด้วยประสบการณ์และการเผชิญปัญหาหลายต่อหลายครั้ง ส่วนครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวไม่เดียวดายนั้น เป็นครอบครัวที่แม่เลี้ยงเดี่ยวมีความเข้มแข็งทางจิตใจในระดับที่แตกต่างกัน และยังมีการจัดการในครอบครัวรวมถึงการพึ่งพาตนเองแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวกลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกครอบครัวรวมถึงมีเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยเกื้อหนุนให้ผ่านสถานการณ์วิกฤติในชีวิตตลอดจนพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จได้ ซึ่งทรัพยากรของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวไม่เดียวดายนั้นส่วนใหญ่มาจากครอบครัวเดิมของแม่เลี้ยงเดี่ยว ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย การเงิน การทำงาน กำลังใจ และการแบ่งเบาภาระเลี้ยงดูลูก ส่วนการเข้าร่วมเครือข่ายครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว ทำให้ครอบครัวได้แลกเปลี่ยนและร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่แม่เลี้ยงเดี่ยวคนอื่น ๆ ที่กำลังประสบปัญหาในช่วงวิกฤติของชีวิต การมีเครือข่ายทางสังคมจึงจำเป็นสำหรับการเยียวยาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับแม่เลี้ยงเดี่ยวที่กำลังประสบปัญหาในชีวิตได้เป็นอย่างดี

สอดคล้องกับการศึกษาของวัชรี บุญวิทยา (2551) ที่อธิบายว่า แม่เลี้ยงเดี่ยวจะสามารถสร้างเอกลักษณ์ให้กับตนเองขึ้นมาใหม่และกลับเข้าสู่สภาพปกติเมื่อมีปฏิสังสรรค์กับผู้คนใหม่ๆ ในสังคม นอกจากนี้ในการศึกษาของ Smith (2010) เกี่ยวกับประสบการณ์ความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาผู้มีรายได้น้อยที่เลี้ยงดูบุตรโดยลำพัง อธิบายว่าแม่เลี้ยงเดี่ยวผ่านประสบการณ์ความเครียดและความท้าทายในชีวิต ปัจจัยที่สนับสนุนให้ประสบความสำเร็จคือปัจจัยด้านภูมิคุ้มกันและการรับรู้จุดแข็งของตนเอง ส่วนการศึกษาของ Dabney (2013) ก็สนับสนุนว่า การเลี้ยงดูบุตรโดยลำพังเป็นประสบการณ์ที่ท้าทายและสามารถพัฒนาได้ แม่เลี้ยงเดี่ยวมีความต้องการการสนับสนุนทางสังคมและทรัพยากรทางการเงินสำหรับการจัดการและดูแลครอบครัว และในการดำเนินชีวิตบางรูปแบบการเลี้ยงดูบุตรโดยลำพังทำให้เกิดความสำเร็จมากกว่าการเลี้ยงดูบุตรโดยพ่อแม่ที่ไม่หย่าร้าง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการศึกษาและการพัฒนาสังคมมีดังนี้

1.1 นักวิชาการควรมีส่วนช่วยสร้างการรับรู้เรื่องครอบครัวที่หลากหลายผ่านการวิจัยกับครอบครัวประเภทต่าง ๆ และสร้างองค์ความรู้เรื่องครอบครัวให้ทันการเปลี่ยนเปลงของสถานการณ์ครอบครัวในยุคปัจจุบัน อาจต้องมีการรื้อสร้างหรือนิยามครอบครัวขึ้นใหม่ เพื่อสร้างการรับรู้ต่อสังคมและสร้างตัวตนให้กับครอบครัวทุกประเภทในสังคม

1.2 ควรมีการรวบรวมความรู้ในลักษณะของคู่มือพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการเลี้ยงดูลูกสำหรับครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

1.3 หน่วยงานด้านการพัฒนาสังคมควรจัดให้มีการช่วยเหลือหรือสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ไม่ว่าจะเป็นด้านการให้คำแนะนำปรึกษาสำหรับพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ด้านการเงินอาจมีกองทุนสนับสนุนครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ด้านการเลี้ยงดูลูก หน่วยงานทั้งรัฐและเอกชนอาจจัดให้มีสวัสดิการเลี้ยงลูกในที่ทำงาน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงลูกหรือเปิดโอกาสให้แม่เลี้ยงเดี่ยวได้ทำงานใกล้ชิดลูก

1.4 ควรมีการพัฒนาเครือข่ายครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวเพิ่มขึ้นในทุกจังหวัด เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือกัน และได้ร่วมมือกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

1.5 ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมยกย่องชื่นชมแม่เลี้ยงเดี่ยวในโอกาสต่าง ๆ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แม่เลี้ยงเดี่ยวพร้อมกับสร้างตัวแบบของผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จได้โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสามี นอกจากนี้การพิจารณาการให้รางวัลแก่ผู้หญิงในโอกาสต่าง ๆ ควรตัดอคติเกี่ยวกับความเป็นหม้ายออกไป เพื่อสร้างการรับรู้ใหม่ว่าหม้ายไม่ใช่ข้อบกพร่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาต่อเนื่องกับลูกในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์ที่อาจเป็นผลกระทบระยะยาวจากการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว และลูกที่เติบโตในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพของแม่เลี้ยงเดี่ยว การแสดงบทบาทของลูกในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว และแนวโน้มการเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวซ้ำ

2.2 ควรมีการศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวโดยใช้ทัศนะจากลูกในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวเพิ่มเติม

2.3 ควรมีการศึกษากับครอบครัวพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (2558). *รายงานสถานการณ์ประชากรไทย 2558 โฉมหน้าครอบครัวไทย ยุคเกิดน้อยอายุยืน.* กรุงเทพฯ: กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA).

ฐิติกาญจน์ อินทาปัจ. (2553). *การสร้างความเข้มแข็งทางใจและการปรับตัวต่อวิกฤติการณ์ของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว.* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการปรึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทวีศักดิ์ นพเกสร. (2548). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเล่ม 1 คู่มือปฏิบัติการวิจัยประยุกต์เพื่อพัฒนาคน องค์กร ชุมชน สังคม.* นครราชสีมา: ชมรมโรงพยาบาลชุมชนแห่งประเทศไทย.

ธัญภา พรหมรักษ์. (2550). *ผู้หญิง ความรุนแรงในครอบครัว การหย่าร้างในฐานะทางเลือก.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสตรีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรุงใจ สถานสุข. (2551). *บทบาทมารดาเลี้ยงเดี่ยวในการอบรมขัดเกลาทางสังคมบุตรวัยรุ่น.* วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วัชรี บุญวิทยา. (2551). *กระบวนการตัดสินใจหย่าร้างและกระบวนการจัดการชีวิตภายหลังการหย่าร้างของผู้หญิง.* วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2556). *ข้อมูลสถิติน่ารู้เพื่อการวิเคราะห์มิติครอบครัว 2556.* กรุงเทพฯ: กลุ่มการวิจัยและสารสนเทศ สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.

สุภางค์ จันทวานิช. (2549). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Thousand Oak, CA: Sage.

Dabney, M. A. (2013). *Barriers to success and positive outcomes of single mothers: A phenomenological study.* Doctoral dissertation. Capella University.

Mendenhall, R., & Bowman, P. J., & Zhang, L. (2013). Single black mothers' role strain and adaptation across the life course. *Journal of African American Studies,* 74-98.

Mutisya, S. K. (2010). *The experience of being a divorced or separated single mother: A phenomenological study.* Doctoral dissertation. University of Nevada.

Pate, S. M. (1996). *The differential impact of paradigmatic alignment and misalignment on post-divorce adjustment in divorced single mother families.* Doctoral dissertation. University of Florida.

Smith, T. L. (2010). A *qualitative exploration of successful low-income single mothers' experiences.* Doctoral dissertation. Indiana State University.

Thomas, C. M. (2006). *The lives experienced divorce: a phenomenological qualitative study.* Ball State University: Department of Education studies.

ต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีสำหรับสถาบันการเงินเฉพาะกิจในประเทศไทย*
Good Governance Model for Specialized Financial Institution in Thailand

กรประณม วงษ์มงคล**
นันทพล กาญจนวัฒน์***

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาต้นแบบหลักการกำกับดูแลที่ดีที่จะนำมาใช้กับสถาบันการเงินเฉพาะกิจในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นหลักการที่เป็นองค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดี ที่มีลักษณะเฉพาะสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจในประเทศไทย การวิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการมีส่วนร่วมออกแบบ – ร่วมออกแบบ และการรับฟังความคิดเห็น

ข้อค้นพบจากการวิจัย คือ ต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีสำหรับระบบสถาบันการเงินเฉพาะกิจในประเทศไทยที่มีลักษณะเหมาะสมกับงานธนาคารของรัฐ ได้แก่ หลักการที่เป็นองค์ประกอบสาระสำคัญ 14 ด้าน ประกอบด้วย คุณภาพของกรอบหลักเกณฑ์กำกับดูแลธนาคาร การแยกบัญชีธุรกรรม นโยบายสาธารณะ การบริหารความเสี่ยง โครงสร้างการกำกับดูแล ความมีประสิทธิภาพ หลักนิติธรรม ความพร้อมรับผิดต่อผลการบริหารของผู้เกี่ยวข้อง ความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ การมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ ความเป็นอิสระของการบริหาร ความเสี่ยงการควบคุมภายในและการตรวจสอบ การตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ การตรวจติดตามและระบบรายงาน ความรับผิดชอบต่อสังคม และความเป็นธรรมในการจ่ายค่าตอบแทนสอดคล้องกับพันธกิจ

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงเสนอแนะกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการสถาบันการเงินเฉพาะกิจให้นำหลักกำกับดูแลที่ดีที่เป็นข้อค้นพบทั้ง 14 หลักการไปใช้กำกับดูแลและปรับปรุงระบบการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ใช้อยู่ในปัจจุบันใหม่

คำสำคัญ : การกำกับดูแลที่ดี/ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ

Abstract

The research aims to study the Good Governance Principles model which are to be appropriate for Specialized Financial Institutions (SFIs) in Thailand. The research adopts qualitative approach with the use of documentary research, in-depth interview, participatory design, co-design method, and hearing.

The findings of the research are that good governance principles model consist of 14 potential components which are regulatory framework, separation of public policy transactions, risk management, structure of regulatory function, effectiveness, rule of law, accountability, responsibility, participation, independence of risk management, internal control and monitoring, checking and balancing, monitoring and reporting system, social responsibility, and fairness compensation in accordance with integrative mission.

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม
**นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Accordingly, it is essential that The Ministry of Finance, The Bank of Thailand and the SFIs committees should apply all the 14 components in regulating the concerned jobs together with improving the governance systems of the SFIs.

Keywords : Good Governance/ Specialized Financial Institution

บทนำ

"การกำกับดูแลที่ดี" แพร่หลายสู่กระแสโลกาภิวัตน์หลังจากเกิดวิกฤติทางการเงินในปี พ.ศ. 2540 องค์การระหว่างประเทศหลายแห่ง รวมถึงประเทศสมาชิกในสังกัดต่างมีความตื่นตัวตอบรับกันอย่างมาก ในขณะที่กลุ่มประเทศทุนนิยมการค้าเสรี เช่น สหประชาชาติ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และ สหภาพยุโรป ที่ร่วมเข้ามามีอิทธิพลสำคัญในการช่วยแก้ไขวิกฤติการเงิน และกำหนดโครงร่างทิศทางการพัฒนาขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจสังคมในระดับโลก ก็ได้เพิ่มบทบาทในการชักจูงผลักดันให้ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนาในโลกที่สามทั้งหลายนำหลักการกำกับดูแลที่ดีไปปฏิบัติ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการกำกับดูแลประเทศตนเอง ลดความเสี่ยงของปัญหาการแทรกแซงของกลุ่มผลประโยชน์ ป้องกันความเสียหายในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งทั้งธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้พยายามมุ่งเน้นหลักการกำกับดูแลที่ดีนำมากำหนดเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการให้ความช่วยเหลือทั้งด้านเศรษฐกิจการเงิน สินเชื่อหรือด้านวิชาการ เนื่องจากมุ่งหมายให้ประเทศที่รับความช่วยเหลือ ต้องเกิดการปฏิรูปคุณภาพการปกครองและการกำกับดูแลอย่างยั่งยืนโดยผ่านทางกลไกการใช้หลักการกำกับดูแลที่ดีนั่นเอง (Thomas G Weiss, 2001 และ United Nations, 2014)

สำหรับประเทศไทยเริ่มมีการนำแนวคิดเรื่องการกำกับดูแลที่ดีเข้ามาในช่วงปี พ.ศ. 2540 หลังวิกฤติเศรษฐกิจการเงินในประเทศไทยและในทวีปเอเชียเช่นกัน โดยทั้งภาครัฐและเอกชนต่างเห็นความสำคัญ และเชื่อว่าแนวคิดนี้มีส่วนในการเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับดูแลและการบริหารจัดการองค์กรได้ ซึ่งนำมาสู่การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติที่มีผลผูกพันการดำเนินงานขององค์กรภาครัฐและบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ภาคสังคมประชาชน ราชการ และธุรกิจ ตระหนักรับรู้ว่ากลไกการกำกับดูแลที่ดีไม่เพียงแต่สร้างความยุติธรรมโปร่งใสในวันนี้ แต่ยังจะเสริมความเข้มแข็งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันภยันตรายที่หากจะมีในอนาคต ในส่วนของการกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรภาครัฐนั้น ได้พัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดีมาใช้ในรัฐวิสาหกิจทุกกลุ่ม รวมถึงกลุ่มสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Specialized Financial Institutions: SFIs) 8 แห่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 (สคร., 2552) ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 7 ด้าน คือ 1) ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ 2) ความสำนึกในหน้าที่ 3) การปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยสุจริตและเท่าเทียมกัน 4) ความโปร่งใสตรวจสอบได้และเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส 5) การสร้างมูลค่าเพิ่ม 6) จรรยาบรรณที่ดีในการประกอบธุรกิจ และ 7) การมีส่วนร่วม แต่หลักการกำกับดูแลที่ดีทั้ง 7 ด้าน เป็นเพียงหลักการกว้างๆ ที่ใช้กำกับดูแลการดำเนินงานสำหรับองค์กรทั่วๆ ไป ซึ่งจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการกำกับดูแลที่ดีที่มีการนำมาใช้ในองค์กรสากลและต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศกลุ่มสหภาพยุโรป กลุ่มเอเชีย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา รวมถึงภาคเอกชนและธนาคารพานิชย์ไทยนั้น พบว่ามีความเข้มงวดแตกต่างจากที่ใช้อยู่ในระบบ SFIs

ความแตกต่างอันเป็นความเข้มงวดของหลักการกำกับดูแลที่ดีที่กล่าวมา ส่งผลให้ SFIs ของไทยต้องประสบกับปัญหาคุณภาพการกำกับดูแลและการบริหารจัดการในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลประกอบการขาดทุนต่อเนื่อง ความมั่นคงทางการเงินมีแนวโน้มลดลง สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือหนี้เสียจำนวนมากส่งผล

เสียหายมูลค่าสูง อีกทั้งมีเรื่องร้องเรียนจากการทำธุรกรรมทางการเงิน ซึ่งบางกรณีก็ยังเชื่อมโยงไปถึงหน่วยงานรัฐหลายแห่งเกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากลของธุรกรรมการเงิน ตลอดจนผลการดำเนินการตามโครงการรัฐบาลก็ไม่มีรายงานความคุ้มค่าอย่างชัดเจนเท่าที่ควร บ่อยครั้งที่ SFIs ถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องมือตอบสนองนโยบายของรัฐบาลเพื่อเร่งแสดงผลงานในระยะสั้น ทำให้สิ่งที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของพันธกิจคือการสร้างความเติบโตด้านการเงินเพื่อความยั่งยืนในระยะยาวนั้นถูกลดทอนคุณภาพลง และในปัจจุบันสภาพการณ์ที่ว่านี้ก็ยังคงมีอยู่ โดยที่ยังไม่ปรากฏผลสรุปที่สมเหตุสมผลหรือมีรายงานข้อเท็จจริงเปิดเผยต่อสาธารณะ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะไม่สมบูรณ์ของภาพรวมในการกำกับดูแลและการบริหารจัดการ ทั้ง ๆ ที่ SFIs ทุกแห่งได้มีการนำหลักการกำกับดูแลที่ดีมาใช้เป็นกลไกเพิ่มคุณภาพการกำกับดูแลมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วก็ตาม จึงนำมาสู่การศึกษาทบทวนองค์ประกอบของหลักการกำกับดูแลที่ดีที่เหมาะสมสำหรับ SFIs เพื่อยกระดับคุณภาพการกำกับดูแลให้ดีขึ้นได้ตามเจตนารมณ์ของหลักการกำกับดูแลที่ดีตามมาตรฐานของสถาบันการเงินในระดับสากล หรือแม้แต่เทียบเคียงกับระบบธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยเอง

ในการนี้ หาก SFIs ยังคงใช้หลักการกำกับดูแลที่ดีทั่วไป ร่วมกับรัฐวิสาหกิจกลุ่มอื่น นอกจากจะนำมาซึ่งปัญหาที่กล่าวมาแล้ว ยังจะทำให้การบริหารจัดการ SFIs มีความเสี่ยงอย่างมากที่จะถูกแทรกแซงจากกลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ได้ลงทุนลงแรง (Interest Group หรือ Rent-seeker/Free-rider) ส่งผลให้ไม่สามารถสร้างกำไรได้ตามเป้าหมาย ไม่สามารถตอบสนองต่อโครงการการเงินตามนโยบายของรัฐบาลให้สัมฤทธิ์ผลตามพันธกิจได้อย่างยั่งยืน ขาดประสิทธิภาพและสูญเสียทรัพยากรวนเวียนอยู่เช่นนี้ ด้วยเหตุนี้การศึกษา “ต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ” เพื่อกำหนดองค์ประกอบของหลักการกำกับดูแลที่ดีที่มีลักษณะเฉพาะ มีศักยภาพตอบสนองต่อธุรกิจธนาคารของรัฐได้ดียิ่งขึ้น (Rhodes, 1996, 2001) จะสามารถใช้เป็นบรรทัดฐานหลักการกำกับดูแลที่ดีที่เหมาะสมกับบทบาทสำคัญของ SFIs ที่เป็นทั้งธนาคารและในขณะเดียวกันก็มีพันธกิจต้องดำเนินการตามนโยบายสาธารณะของรัฐบาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทบทวนวรรณกรรม หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลที่ดี ที่จะนำมาใช้ตลอดจนบทบาทของสถาบันการเงินเฉพาะกิจในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักการกำกับดูแลที่ดีของภาครัฐ ที่มีผลผูกพันการดำเนินงานของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ แนวคิดหลักการกำกับดูแลที่ดีที่นำมาใช้ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับระบบสถาบันการเงิน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นประเด็นศึกษาในการกำหนดองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการสร้างต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีสำหรับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
4. เพื่อวิเคราะห์และจัดทำต้นแบบการกำกับดูแลที่ดี (Good Governance Model) แนวใหม่ที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพสำหรับสถาบันการเงินเฉพาะกิจโดยมีกฎหมายรองรับบังคับใช้

การทบทวนวรรณกรรม

หลักกำกับดูแลที่ดีที่ใช้ในองค์กรเศรษฐกิจการเงินสากล ภาครัฐและภาคเอกชนไทย มีองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญแตกต่างกันกับของ SFIs ดังนั้น ประเด็นความรู้ที่จะนำมาใช้หาองค์ประกอบที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับการจัดทำต้นแบบการกำกับดูแลที่ดี จึงนำมาจากการศึกษาในเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง 5 ด้านดังนี้ 1) บทบาทความจำเป็นของ SFIs 2 ด้าน ได้แก่ การเป็นเครื่องมือของรัฐในการดำเนินนโยบายสาธารณะโดยการเป็นตัวกลางทาง

การเงิน ที่จะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ในสังคมของกลุ่มลูกค้าเศรษฐกิจฐานราก กลุ่มอุตสาหกรรมเฉพาะด้าน และสถาบันชุมชนด้อยโอกาส ให้สามารถเข้าถึงบริการการเงินที่เท่าเทียมกัน หรือมีโอกาสเช่นเดียวกันกับกลุ่มลูกค้าของสถาบันการเงินเอกชน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ เช่น การเป็นตัวกลางด้านนโยบายกึ่งการคลัง (Quasi Fiscal Policy/ Measures) เป็นต้น (สุขุมมาลย์ ลัดพลีและคณะ, 2552) และ การเป็นธนาคารที่ยังต้องแสวงหาผลกำไรเพื่อให้เลี้ยงตัวเองได้และสามารถส่งผลกำไรคืนผู้ถือหุ้นคือรัฐบาล (พีระพัฒน์ เหรียญประยูร, 2559) 2) การนำหลักกำกับดูแลที่ดีมาใช้บริหารองค์กร ซึ่งครอบคลุมความหมาย ความสำคัญในการนำการกำกับดูแล การกำกับดูแลที่ดี การกำกับดูแลระดับโลก และความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้ 3) องค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดีในต่างประเทศและในประเทศไทย โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ระดับได้แก่ หลักการกำกับดูแลที่ดีขององค์กรสากล หลักการกำกับดูแลที่ดีของสถาบันระหว่างประเทศระดับภูมิภาค และหลักการกำกับดูแลที่ดีในประเทศไทย 4) กฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแล SFIs ที่มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรแต่ละแห่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงการคลังในฐานะผู้ถือหุ้นใหญ่ และธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะผู้กำกับดูแลสถาบันการเงินของประเทศ โดยศึกษากฎหมายจัดตั้ง ที่หมายถึงกฎหมายรองรับการดำเนินการของ SFIs และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล ที่หมายถึงกฎหมายที่กำหนดระบบการกำกับดูแลภายใน SFIs กับกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่าง SFIs กับกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย และ (5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาผลงานวิจัยองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญเชื่อมโยงกับหลักการกำกับดูแลที่ดีสำหรับสถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคาร

กรอบแนวคิดและสมมติฐานงานวิจัย

คุณภาพการกำกับดูแล (Quality of Governance) ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของ SFIs มีสมมุติฐานปัญหา 6 ประเด็น คือ คุณภาพกรอบกฎเกณฑ์การกำกับดูแล การนำไปใช้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การตรวจติดตามและการรายงาน ความรับผิดชอบต่อสังคม ความเป็นธรรมในการจ่ายค่าตอบแทนสอดคล้องกับพันธกิจ และการกำกับดูแลที่ดีเฉพาะสำหรับธุรกิจธนาคารรัฐที่เกี่ยวข้องกับหลักการที่เป็นองค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดี ตามแผนภูมินี้

วิธีการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviewing) และการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสาระสำคัญเพื่อจัดทำต้นแบบฯและนำไปสู่การรับฟังความคิดเห็น (Hearing) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: นำข้อมูลองค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดี ที่ใช้ในองค์กรเศรษฐกิจการเงินสากลหลายแห่ง กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป กลุ่มภูมิภาคเอเชีย ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา รวมถึงภาครัฐและภาคเอกชนไทยที่กำหนดไว้ นำมาจัดทำเป็นตารางเปรียบเทียบกับองค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดีของ SFIs เพื่อจำแนกหาองค์ประกอบเฉพาะที่มีความเชื่อมโยงสอดคล้องตามประเด็นปัญหาวิจัย พบว่ามีกรอบองค์ประกอบจำเป็นอยู่ 20 ด้าน ที่ส่วนใหญ่แตกต่างจากระบบ SFIs ไทยใช้อยู่ในปัจจุบันนำมาใช้เป็นประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเครื่องมือการศึกษาจะครอบคลุมเนื้อหาทั้งที่เป็น แนวคิด หลักการ หลักปฏิบัติและปัจจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของการกำกับดูแลที่ดี ที่มีในองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงจะทำการทบทวนปัจจัยอื่นเพิ่มเติมที่ในทางสากลเห็นว่ามีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อต้นแบบการกำกับดูแลที่ดี โดยการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น จะทำให้ได้มาซึ่ง องค์ประกอบโครงสร้างต้นแบบ ที่จะใช้เป็นแนวทางในการจัดทำต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ (Ensure effective Good Governance Model)

ขั้นตอนที่ 2: การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มประชากรที่ปฏิบัติงานภายใต้หลักการกำกับดูแลที่ดี ที่มีความรู้ความเข้าใจ มีประสบการณ์ในธุรกิจธนาคารและการบริหารจัดการภาครัฐที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และมีความเสี่ยง ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารนโยบายและผู้กำกับดูแล กลุ่มผู้บริหาร SFIs และ กลุ่มผู้บริหารองค์กรเอกชน ลูกค้าและคู่ค้า จำนวน 17 คน ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้เป็นเจ้าของกำหนดนโยบาย กรอบพันธกิจและผู้กำกับดูแล คือกระทรวงการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทย จำนวน 5 คน คือ

1.1 ปลัดกระทรวงการคลัง หรือผู้แทน

1.2 ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง(สศค.) หรือ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) หรือผู้แทน จำนวน 2 คน

1.3 ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย หรือผู้แทนจำนวน 2 คน

2. กลุ่มสถาบันการเงินเฉพาะกิจ 8 แห่ง จำนวน 8 คน ได้แก่ ประธานสถาบันการเงินเฉพาะกิจหรือประธานคณะกรรมการการกำกับดูแลที่ดี หรือ หรือ กรรมการผู้จัดการ ผู้อำนวยการ หรือ ผู้บริหารฝ่าย หรือ ผู้แทน

3. กลุ่มองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลที่ดี จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) หรือ กรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือกรรมการหรือกรรมการผู้อำนวยการสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (IOD) หรือ กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เคยมีประสบการณ์ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ หรือกลุ่มลูกค้า คู่ค้า ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกได้มาซึ่งกรอบองค์ประกอบที่มีศักยภาพรวมทั้งสิ้น 14 ด้าน

ขั้นตอนที่ 3: นำวิธีวิทยาการวิจัยแบบ การมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ มาใช้เพื่อยืนยันว่ากรอบองค์ประกอบที่ได้มาทั้ง 14 ด้านนี้ มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาคุณภาพการกำกับดูแลและบริหารจัดการ แนวคิดสำคัญคือ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับประโยชน์หรือรับผลกระทบโดยตรงจากบริบทนี้ ได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการออกแบบ สามารถวิเคราะห์ให้ข้อเสนอแนะอันมั่นใจได้ว่าข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือ ผลในขั้นตอนนี้ได้มาซึ่งร่างต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีมีหลักการที่เป็นองค์ประกอบสอดคล้องกับพันธกิจ SFIs

ขั้นตอนที่ 4: วิเคราะห์ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบเพื่อจัดทำต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีขึ้นใหม่ นำไปสู่การรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับระบบ SFIs เพื่อยืนยันความถูกต้องสมบูรณ์

ผลการวิจัย

สาระสำคัญได้รับจากการวิจัยพบว่า ต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีสำหรับ SFIs ประกอบด้วยกรอบองค์ประกอบรวม 14 ด้าน ที่มีลักษณะเฉพาะเหมาะสมกับพันธกิจ และมีความเข้มงวดแตกต่างจากหลักการกำกับดูแลที่ดีที่ SFIs ใช้อยู่ปัจจุบัน

ผลการวิจัยเมื่อเทียบเคียงกับแนวคิดขององค์กรต่างๆ ตามระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทบทวนวรรณกรรมจำนวนมากที่สนับสนุนว่า องค์กรด้านการเงินโดยเฉพาะธุรกิจธนาคารนั้น หากใช้หลักการกำกับดูแลที่ดีมาเป็นเครื่องมือยกระดับคุณภาพกำกับดูแล จำเป็นต้องกำหนดหลักการที่เป็นองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกับลักษณะพันธกิจ สามารถสร้างระบบการตรวจสอบถ่วงดุลและวัฒนธรรมความโปร่งใสได้อย่างแท้จริง ซึ่งผลวิจัยเสนอองค์ประกอบสาระสำคัญได้แก่ 1) คุณภาพของกรอบหลักเกณฑ์กำกับดูแลธนาคาร (Regulatory Quality/ Governance framework) 2) การแยกบัญชีธุรกรรมนโยบายสาธารณะ (Public Service Account: PSA) 3) การบริหารความเสี่ยง (Risk management) 4) โครงสร้างการกำกับดูแล (Ownership, Regulator and Supervisory function / Board's structure and practices) 5) ความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) 6) หลักนิติธรรม (Rule of Law) 7) ความพร้อมรับผิดต่อผลการบริหารของผู้เกี่ยวข้อง (Accountability) 8) ความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ (Responsibility) 9) การมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ (Participation) 10) การตรวจติดตามและระบบรายงาน (Monitoring and Report System) 11) การตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (Checks and balances) 12) ความเป็นอิสระของการบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายใน และการตรวจสอบ (Independence risk, Internal compliance, and audit) 13) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) 14) ความเป็นธรรมในการจ่ายค่าตอบแทนสอดคล้องกับพันธกิจ (Fair incentives) นำเสนอเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

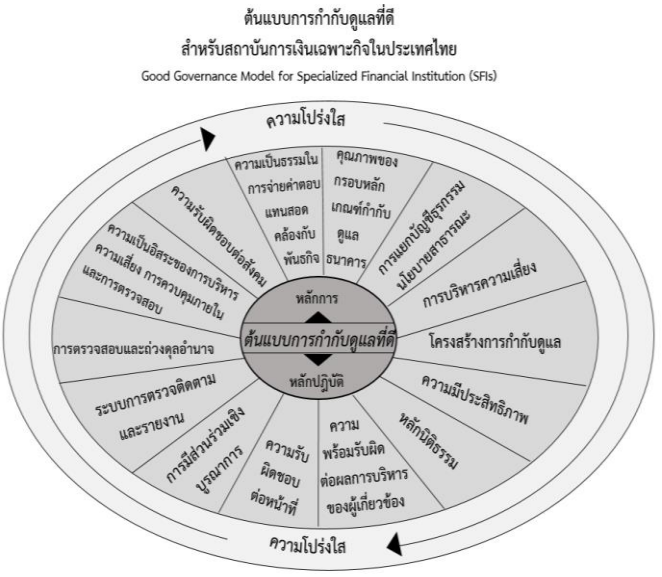

การศึกษาเพื่อพัฒนาต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีสำหรับสถาบันการเงินเฉพาะกิจครั้งนี้เป็นไปตามแนวทางที่สมเหตุสมผล ผลวิจัยมีการยอมรับร่วมกันในองค์ประกอบสาระสำคัญ และสามารถใช้หลักการกำกับดูแลที่ดีที่ได้มา

ตามแผนภูมิข้างต้น เป็นกลไกในเชิงยุทธศาสตร์สำหรับพัฒนาคุณภาพการกำกับดูแล ควบคุม บริหารจัดการระบบ SFIs ให้มีวิถีปฏิบัติอยู่บนพื้นฐานความโปร่งใสเป็นประโยชน์ต่อการบริหารรัฐวิสาหกิจประเภทสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ได้มาจากวิธีการเปรียบเทียบแนวคิดองค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดีของ SFIs กับแนวคิดทฤษฎีองค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดีขององค์กรอื่นๆที่กำหนดไว้ตามระเบียบวิธีวิจัย พบว่าในขั้นตอนแรกมีกรอบองค์ประกอบสาระสำคัญซึ่งเป็นแนวคิดใช้อยู่ในองค์กรต่างๆที่สอดคล้องกับสมมุติฐานการศึกษารวม 20 ด้าน ส่วนใหญ่แตกต่างจากองค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดี 7 ด้านที่ใช้อยู่ในระบบ SFIs ปัจจุบัน เมื่อนำกรอบองค์ประกอบนี้มาสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้บริหารจากกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย ตลาดหลักทรัพย์ SFIs และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นลูกค้าและคู่ค้าที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานภายใต้หลักการกำกับดูแลที่ดีพบว่ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 2 เรื่อง อย่างแรก คือต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับ SFIs นั้น (BCBS, 2015) เป็นแนวคิดที่ว่ารัฐวิสาหกิจที่ประกอบธุรกิจการธนาคารต้องกำหนดต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับตนเอง และเรื่องที่สอง เป็นประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความเป็นธรรมในการจ่ายค่าตอบแทนที่ควรต้องสอดคล้องกับพันธกิจของ SFIs ซึ่งน่าจะเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นต่อคุณภาพการบริหาร โดยผลวิเคราะห์ที่ได้จากขั้นตอนนี้ได้แก่ ร่างหลักการที่เป็นองค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดีที่มีศักยภาพรวมทั้งสิ้น 14 ด้าน ซึ่งมีความสอดคล้องตรงกับลักษณะเนื้อหาธุรกิจ SFIs จึงได้นำผลศึกษามายืนยันโดยวิธีวิทยาการวิจัยการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ ว่าร่างองค์ประกอบที่ได้มานี้ มีประสิทธิภาพใช้ป้องกันความเสี่ยงและแก้ปัญหาคุณภาพการกำกับดูแลและบริหาร แล้วนำไปสู่การการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) เพื่อยืนยันความครบถ้วนถูกต้องจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับระบบ SFIs

ต้นแบบการกำกับดูแลที่ดีสำหรับสถาบันการเงินเฉพาะกิจดังกล่าวจึงเป็นแนวคิดเชิงหลักการประกอบด้วยหลักการที่เป็นองค์ประกอบที่ตรงกับลักษณะงานธนาคาร และหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับเนื้อหาพันธกิจ แต่อย่างไรก็ตาม พบว่ายังไม่มีการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงในเรื่องนี้มากนัก รวมถึง องค์ประกอบหลายด้านที่ใช้กันอยู่ขณะนี้ยังไม่มีรายงานประเมินผลการนำไปใช้อย่างชัดเจน ทั้งที่ระบบ SFIs มีขนาดธุรกิจค่อนข้างใหญ่อย่างมีนัยสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น การเห็นความจำเป็นในการปฏิรูปหลักการกำกับดูแลที่ดีให้ครอบคลุมทุกมิติ มีการนำมาใช้อย่างจริงจัง จะเป็นการยกระดับความสำคัญของกลไกนี้ให้ใช้ประโยชน์ได้จริง ก่อให้เกิดประสิทธิผลประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การนำไปใช้สำหรับรัฐบาล SFIs และองค์กรอื่น

1.1 กระทรวงการคลัง การเป็นเจ้าของและผู้กำหนดนโยบายที่มีอำนาจโดยตรงในการควบคุมการแต่งตั้งคณะกรรมการและผู้บริหารระดับสูงของ SFIs ซึ่งมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดีที่เป็นผลการศึกษาครั้งนี้ เพราะฉะนั้น กระทรวงการคลังจึงสามารถนำหลักการกำกับดูแลที่ดีที่ได้จากผลการศึกษาครั้งนี้ไปใช้กับ SFIs ทั้งในเชิงกำหนดนโยบายและเชิงปฏิบัติผ่านทางสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ และผ่านทางคณะกรรมการของ SFIs ซึ่งจะมีกรรมการผู้แทนจากกระทรวงการคลังเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการแต่ละแห่ง รวมถึงต้องควบคุมดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่บังคับใช้ข้างต้นเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในการปฏิบัติตามและทำให้ได้รับประโยชน์จริงจัง อีกทั้งยังสามารถนำผลวิจัยไปปรับใช้กับกลุ่มงานด้านการเงินอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกับ SFIs

1.2 ธนาคารแห่งประเทศไทย หลังจากปี พ.ศ. 2558 กระทรวงการคลัง ได้มอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแล SFIs อย่างเต็มรูปแบบมีการออกสารบัญประกาศแนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทยสำหรับสถาบันการเงินเฉพาะกิจบังคับใช้มกราคม 2560 ที่รวมถึงเรื่องการกำกับดูแลที่ดีที่จะต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงสามารถกำหนดให้นำผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปปรับปรุงหลักการกำกับดูแลที่ดีและแก้ไขกฎหมายบังคับใช้

1.3 ระบบสถาบันการเงินเฉพาะกิจ กลไกตามพระราชบัญญัติจัดตั้งสถาบันการเงินเฉพาะกิจกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ SFIs ในการออกกฎระเบียบภายในของแต่ละแห่งเพื่อบังคับใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการ SFIs สามารถที่จะปรับปรุงกฎที่เกี่ยวข้องกับหลักการกำกับดูแลที่ดีให้มีองค์ประกอบสาระสำคัญ ตามผลการวิจัย เช่น

คู่มือการกำกับดูแลกิจการที่ดีของธนาคารออมสิน เพิ่มองค์ประกอบสาระสำคัญ 11 ด้าน ได้แก่ คุณภาพของกรอบหลักเกณฑ์กำกับดูแล การแยกบัญชีธุรกรรมนโยบายสาธารณะ การบริหารความเสี่ยง โครงสร้างการกำกับดูแล ความมีประสิทธิภาพ หลักนิติธรรม การตรวจติดตามและระบบรายงาน การตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ ความเป็นอิสระของการบริหารความเสี่ยงการควบคุมภายในและการตรวจสอบ ความรับผิดชอบต่อสังคม และความเป็นธรรมในการจ่ายค่าตอบแทนสอดคล้องกับพันธกิจ

คู่มือธรรมาภิบาลจริยธรรมทางธุรกิจจรรยาบรรณของกรรมการ ผู้บริหารและพนักงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพิ่มองค์ประกอบสาระสำคัญ 11 ด้าน ได้แก่ คุณภาพของกรอบหลักเกณฑ์กำกับดูแล การแยกบัญชีธุรกรรมนโยบายสาธารณะ การบริหารความเสี่ยง โครงสร้างการกำกับดูแล ความมีประสิทธิภาพ หลักนิติธรรม การตรวจติดตามและระบบรายงาน การตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ ความเป็นอิสระของการบริหารความเสี่ยงการควบคุมภายในและการตรวจสอบ ความรับผิดชอบต่อสังคม และความเป็นธรรมในการจ่ายค่าตอบแทนสอดคล้องกับพันธกิจ เป็นต้น

1.4 การนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรที่บริหารจัดการการเงิน เช่น ธนาคารพานิชย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ หรือ องค์กรที่ทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุนการเงินตามกฎหมายจัดตั้งต่างๆ ได้แก่ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) และสำนักงานประกันสังคม เป็นต้น ซึ่งผู้บริหารที่ทำหน้าที่ควบคุม กำกับดูแล สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

2. การพัฒนาองค์กรกำกับดูแล และตรวจสอบติดตามการบริหารกิจการที่ดีของ SFIs

ในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติการจัดตั้ง SFIs กำหนดให้โครงสร้างองค์กรการกำกับดูแล และการตรวจสอบติดตามเป็นหน้าที่ของกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการ SFIs ซึ่งหากองค์กรทั้ง 3 ระดับดังกล่าวดำเนินการตามข้างต้นโดยพร้อมเพรียงกัน จะทำให้เกิดกลไกกำกับดูแลที่มีคุณภาพ สอดประสานและยึดโยงกันได้อย่างดี ส่งผลให้ระบบการกำกับดูแลมีการตรวจสอบถ่วงดุลกันได้อย่างสมบูรณ์ แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าจะมีการดำเนินการที่ว่าและมีการปรับปรุง แก้ไข หลักการกำกับดูแลที่ดีตามผลการศึกษาในข้อ 1 แล้วก็ตาม ปัจจัยความสำเร็จสำคัญ ที่จะก่อให้เกิดผลที่เป็นจริงในทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่องนั้น ขึ้นอยู่กับการออกแบบโครงสร้างการบริหารและกระบวนการทำงานให้มีลักษณะตรวจสอบถ่วงดุล โดยองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแล และองค์กรที่ตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ต้องมีความเป็นอิสระเพียงพอที่จะป้องกันความเสี่ยงจากการถูกแทรกแซงจากกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพราะฉะนั้น เพื่อให้มั่นใจว่ากลไกการกำกับดูแลที่ดีมีคุณภาพ มีลักษณะตรวจสอบถ่วงดุลอย่างแท้จริง การวิจัยครั้งนี้จึงเสนอแนะรูปแบบโครงสร้างองค์กรที่มีลักษณะการ Monitor ทั้งภายนอกและภายใน SFIs ได้แก่ การเพิ่มโครงสร้างองค์กรอิสระ 2 หน่วยงาน ให้มีบทบาทในการกำกับดูแลและ

การตรวจติดตามการดำเนินงานทั้งระบบ SFIs โดยเป็นองค์กรใหม่ที่แยกออกจากโครงสร้างเดิมที่มีกระทรวงการคลังเป็นผู้กำหนดนโยบายและธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นผู้กำกับดูแลดังนี้

2.1 องค์กรกำกับดูแลที่มีความเป็นอิสระ (Regulator Body) ทำหน้าที่หลักในการกำกับดูแลระบบ SFIs ได้แก่ การกำหนดกฎเกณฑ์การกำกับดูแลที่มีคุณภาพ กำหนดระบบงานมาตรฐาน วิธีปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันที่มีความเหมาะสมสำหรับธนาคารรัฐ เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ SFIs ในการเป็นกลไกทางการเงินของรัฐบาลและมีผลประกอบการที่ยั่งยืน ซึ่งข้อเสนอนี้สอดคล้องกับแนวทางการกำกับดูแลสถาบันการเงินในบางประเทศ ที่ได้วิเคราะห์ไว้ในงานวิจัยบทที่ 4 และสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้บริหารบางส่วนจากหน่วยงานผู้กำหนดนโยบาย

2.2 องค์กรการตรวจติดตาม (Monitoring Body) มีหน้าที่ตรวจติดตามการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของระบบ SFIs ที่กำหนดไว้เพื่อให้การตรวจสอบถ่วงดุลมีเอกภาพมากขึ้น

3. การพัฒนานโยบาย หลักเกณฑ์และหลักปฏิบัติที่ดีสำหรับองค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดี

เนื่องจากองค์ประกอบการกำกับดูแลที่ดีทั้ง 14 ด้านนี้ มีลักษณะเป็นหลักการ การที่จะนำไปใช้ให้ได้ผลจึงต้องมีการพัฒนา นโยบาย หลักเกณฑ์ที่เป็นแนวทางการดำเนินการ และพัฒนาหลักปฏิบัติที่ดีที่มีขั้นตอนการทำงานที่ยอมรับได้ร่วมกันในแต่ละองค์ประกอบเพื่อให้ระบบ SFIs มีแนวทางและมาตรฐานการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้มีกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เกิดประโยชน์สูงสุดต่อระบบ SFIs ในกรณีนี้อาจจะสามารถดำเนินการได้โดยองค์กรอิสระที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลอยู่เดิม หรือคณะกรรมการ SFIs ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละแห่ง ฉะนั้น ปัจจัยที่จะเพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติตามหลักการที่ได้จากผลวิจัยนี้ ควรมีดำเนินการดังนี้

3.1 กำหนดให้มีนโยบายและหลักเกณฑ์ (Regulatory) สำหรับองค์ประกอบดังนี้

3.1.1 นโยบายการกำกับดูแลที่มีคุณภาพที่สอดคล้องกับธุรกิจของภาคการเงินการธนาคารตามแนวทางสากล และในขณะเดียวกันควรจะสอดรับกับลักษณะพันธกิจหลัก 2 ด้านคือการธนาคารเชิงพาณิชย์และการเป็นกลไกสนองนโยบายรัฐซึ่งอาจจะแตกต่างจากนโยบาย และหลักเกณฑ์เดิมที่เคยใช้ร่วมกันกับระบบธนาคารพาณิชย์

3.1.2 หลักเกณฑ์สำหรับแผนงานเชิงยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยแผนเชิงธุรกิจพาณิชย์และแผนตามนโยบายสาธารณะที่มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดตั้งของ SFIs ที่แตกต่างกัน

3.1.3 พัฒนาหลักเกณฑ์ตัวชี้วัดประสิทธิภาพการดำเนินงานสำหรับระบบ SFIs ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตามขอบเขตพันธกิจหลักๆ 3 ด้าน คือ KPI สำหรับธุรกรรมเชิงพาณิชย์ KPI สำหรับธุรกรรมตามนโยบายสาธารณะ (Public Service Account) และ KPI สำหรับกิจกรรมเพื่อสังคม รวมถึงมีหลักปฏิบัติที่ดีเพื่อติดตามความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ

3.1.4 นโยบาย หลักเกณฑ์ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมต่อผู้เกี่ยวข้องกับระบบ SFIs ทุกระดับ เพื่อเป็นการไม่เลือกปฏิบัติต่อทุกคนในการแสดงความรับผิดชอบตามหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียโดยสุจริตเท่าเทียมกัน ลดความเสี่ยงการละเว้นตามอำเภอใจของผู้บริหารในแต่ละช่วงเวลา

3.1.5 นโยบาย หลักเกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมสอดคล้องกับพันธกิจ สำหรับ SFIs ทั้งระบบ เพื่อลดความเสี่ยงจากการใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างไม่เป็นธรรม ไม่สมเหตุสมผลกับเป้าหมายธุรกิจ และการปฏิบัติงานนอกแผนงบประมาณประจำปี

3.2 พัฒนาหลักปฏิบัติที่ดีเพื่อให้มีกระบวนการทำงานมาตรฐาน มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีการตรวจสอบถ่วงดุล ดังนี้

3.2.1 หลักปฏิบัติที่ดีเพื่อให้มีกระบวนการที่มั่นใจได้ว่าผู้เกี่ยวข้องทุกคนพร้อมที่จะแสดงความรับผิดต่อผลการบริหารและการตัดสินใจของตนเอง

3.2.2 หลักปฏิบัติที่ดีด้านความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ เพื่อให้ระบบ SFIs มีความมั่นใจว่าบุคลากรมีจิตสำนึกด้านบวกที่ต้องรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ ส่งเสริมจรรยาบรรณที่ดีในการประกอบวิชาชีพการเงินและปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวัง

3.2.3 หลักปฏิบัติที่ดีสำหรับส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการให้เกิดวัฒนธรรมความไว้เนื้อเชื่อใจกัน มีส่วนร่วมในการเชื่อมโยง แบ่งปันความรู้ ทรัพยากรและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร

3.2.4 หลักปฏิบัติที่ดีสำหรับระบบการตรวจติดตามและระบบการรายงาน ผ่านระบบเครือข่ายเทคโนโลยี และใช้ระบบฐานข้อมูลร่วมกันในมิติต่างๆ เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3.2.5 หลักปฏิบัติที่ดีด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่เป็นมาตรฐาน สอดคล้องกับพันธกิจตามกฎหมายจัดตั้งของ SFIs แต่ละแห่ง และมีรายงานเปิดเผยต่อสังคมเกี่ยวกับความคุ้มค่าของกิจกรรมตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งบประมาณ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยเพื่อประโยชน์ทางวิชาการในอนาคต สามารถนำคำตอบองค์ประกอบทั้ง 14 ด้านที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ไปทำการวิจัยเพิ่มเติม ซึ่งใช้ระเบียบวิทยาการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ และการวิจัยเชิงปริมาณโดยการใช้แบบสอบถามกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับบริบท SFIs เพื่อค้นหาหลักเกณฑ์และหลักปฏิบัติที่ดีที่มีการยอมรับร่วมกันในระบบอุตสาหกรรมการเงินการธนาคารว่าจะเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพการกำกับดูแลให้ดีขึ้น โดยยกตัวอย่างดังนี้

1. วิจัยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลที่มีคุณภาพ เพิ่มสมดุลในการสร้างความมั่นคงและมีเสถียรภาพให้ SFIs โดยเน้นหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับหน้าที่บทบาทการแสวงหากำไร และการเป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐบาล

2. ศึกษาหลักปฏิบัติที่ดีเรื่องการแบ่งแยกบัญชีธุรกรรมนโยบายสาธารณะ เพื่อหากระบวนการที่โปร่งใสในการใช้ SFIs เป็นเครื่องมือสนับสนุนนโยบายรัฐ เน้นความสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเงินและวิถีชีวิตของประชาชนไทยเช่น รูปแบบมาตรฐานในการการเขียนโครงการตามนโยบายรัฐบาล รูปแบบระบบงาน (Platform) วิธีปฏิบัติเพื่อตรวจติดตาม และการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อสาธารณะและสังคมได้อย่างโปร่งใส ส่งผลให้การใช้งบประมาณมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและสังคม

3. ศึกษาหลักปฏิบัติที่ดี เพื่อพัฒนาระบบการตรวจติดตามและรายงานของ SFIs ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ตอบสนองต่อคุณภาพการตรวจสอบถ่วงดุลที่มีความโปร่งใส รวมถึงการใช้ทรัพยากร เช่น ฐานข้อมูลร่วมกันเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและมีความปลอดภัย

4. วิจัยหลักเกณฑ์ความเป็นธรรมในการจ่ายค่าตอบแทนที่สอดคล้องกับพันธกิจ โดยเปรียบเทียบค่าตอบแทนบุคลากรของ SFIs กับระบบสถาบันการเงินเชิงพาณิชย์

เอกสารอ้างอิง

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2559). *หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี2555.* เข้าถึงได้จาก https://www.set.or.th/sustainable_dev/th/cg/files /2013/CGPrinciple2012 Thai-Eng.pdf.

_____. (2559). *มาตรฐานแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ.* เข้าถึงได้จาก http://www. set.or.th/sustainable_dev/th/sr/publication/files/corporate _social_res ponsibility.pdf.

ธนาคารกรุงเทพ. (2559). *นโยบายการกำกับดูแลกิจการ.* เข้าถึงได้จาก http://www.bangkokbank.com/ BangkokBankThai/AboutBangkokBank/AboutUs/CorporateProfile/CorporateGovernanceP olicy/Pages/CGPolicy.aspx.

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2559). *นโยบายการกำกับดูแลกิจการ.* สืบค้นเมื่อวัน 18 สิงหาคม 2559 จากเว็บไซต์: http://krungsrithai.blogspot.com/2013/08/blogpost_6189.html.

ธนาคารกสิกรไทย. (2559). *การกำกับดูแลกิจการ.* เข้าถึงได้จาก http://www.kasikornbank.com/TH/ Investors/CorporateGovernance/Statementof CorporateGovernancePrinciples/ Pages/Introduction.aspx.

ธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย. (2559). *นโยบายการกำกับดูแลกิจการ.* เข้าถึงได้จาก http://www.cimbthai.com/ CIMB/ about_us/corporate_governance_policy/.

ธนาคารทหารไทย. (2559). *นโยบายการกำกับดูแลกิจการ.* เข้าถึงได้จาก https://www.tmbbank.com/ about/corporate_governance_policy

ธนาคารไทยพาณิชย์. (2559). *นโยบายการกำกับดูแลกิจการ.* เข้าถึงได้จาก http://www. scb.co.th/th/about-scb/corporate-governance/business-operation-policy/corporate-governance-policy.

ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย. (2559). *คู่มือประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย.* เข้าถึงได้จาก http://www.smebank.co.th/th/pdf/bank-20-02-56.pdf.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2559). *รายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2557.* เข้าถึงได้จาก http://www.baac.or.th/file-upload/000128-288623-199169.pdf

_____. (2559). *คู่มือธรรมาภิบาล.* เข้าถึงได้จาก http://www. baac.or.th/ images/cg/cg_manual.pdf.

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. (2559). *รายงานประจำปี 2556.* เข้าถึงได้จาก http://www.exim.go.th/doc/th/about_exim/EXIM_Annual_Report _2013 _Thai.pdf.

_____. (2559). *นโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดีธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยปี 2557.* เข้าถึงได้จาก http://www.exim.go.th/th/about_ exim/controlPolicy.aspx.

ธนาคารออมสิน. (2559). *คู่มือการกำกับดูแลกิจการที่ดี.* เข้าถึงได้จาก http://www.gsb.or.thgetattachment/ e534bc7f-ab1a-4638-83b4-2e7820e5eb66/Guidegover nance.aspx.

_____. (2559). *รายงานประจำปี 2556.* เข้าถึงได้จาก http://www. gsb.or.th/ getattachment/ 9d96a863-8aec-46b8-bf21-9becbca86cb2/img-report-2556.aspx.

ธนาคารอาคารสงเคราะห์. (2559). *ระเบียบธนาคารอาคารสงเคราะห์ ฉบับที่ 31 ว่าด้วยประมวลจริยธรรมของผู้บริหารและพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์ พ.ศ. 2553.* เข้าถึงได้จาก http://www.ghb.co.th/img_download/83_2162.pdf.

_____. (2559). *รายงานประจำปี 2556.* เข้าถึงได้จาก http://www. ghb.co.th/ img_download/90-6772.pdf.

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (2559). *นโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดี.* เข้าถึงได้จาก http://www.ibank.co.th/2010/th/about/about_detail.aspx?ID=13

ธนาคารแห่งประเทศไทย. สารบัญประกาศและแนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทยสำหรับ SFIs ออกตามอำนาจมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง.มกราคม 2560. เข้าถึงได้จาก https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/ PruReg_HB/FSINotifications/SFIs_Regulations_Index.pdf

บรรษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย. (2559). *รายงานประจำ ปี 2556.* เข้าถึงได้จาก http://www.smc.or.th/wpcontent/uploads/2014/06/annual-report-56th.pdf.

_____. (2559). *หลักธรรมาภิบาลของบรรษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัยปี 2556.* เข้าถึงได้จาก http://www.smc.or.th/wp-content/uploads/2016/03/cg-2559-n.pdf

บรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม. (2559). *นโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดีบรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม.* เข้าถึงได้จาก http://www. tcg.or.th/ uploads/userfiles/files/นโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดี.pdf

พีระพัฒน์ เหรียญประยูร. (2559). *บทบาทสถาบันการเงินเฉพาะกิจในประเทศไทย. บทความกฎหมายน่ารู้ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.* เข้าถึงได้จาก http://www. fpo.go.th/FPO/modules/Content/getfile.php?contentfileID=6753.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนหรือสำนักงาน (ก.พ.). (2540). *การสร้างระบบความพร้อมรับผิดในระบบราชการ (Accountability System in Thai Public Service) บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.* เข้าถึงได้จาก http://www.ocsc.go.th/ sites/default/files/ document/accountability.pdf

_____. (2540). *มาตรฐานทางจริยธรรม.* เข้าถึงได้จาก http://www. ocsc.go.th/ ethics/standard

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.). (2559). *หลักการและแนวทางการกำกับดูแลที่ดีในรัฐวิสาหกิจ ปี 2552.* เข้าถึงได้จาก http://www.cgthailand.org/TH/ Regulation/OtherInstitute/Documents/CG%20code%20for%20SOE.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.). (2559). *คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เดือนกันยายน ปี 2552 (Good Governance Rating).* เข้าถึงได้จาก http://www.opdc.go.th /uploads/ files/gg_rating_book.pdf

_____. (2559). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG Framework) ตามมติเห็นชอบคณะรัฐมนตรีวันที่ 24 เมษายน 2555.* เข้าถึงได้จาก https://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&content_id=2442.

สุขุมมาลย์ ลัดพลี และคณะ. (2552). *โครงการวิจัยการศึกษาแนวทางการพัฒนาสถาบันการเงินเฉพาะกิจ.* สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง.

A Handbook. (2005). *IMF Financial Sector Assessment.* Retrieved from https://www.imf.org/external/pubs/ft/fsa/eng/pdf/ch09.pdf-.

Asian Development Bank. (2016). *ADB's Work on Governance and Development, "GOVERNANCE AND PUBLIC MANAGEMENT".* Retrieved from http://www.adb.org/sectors/governance/overview

_____. (2016). *Governance: Sound development management August 1995.* Retrieved from https://www.adb.org/documents/governance-sound-development-management

Basel Committee on Banking Supervision. (2015). *BCBS Guidelines Corporate governance principles for banks July 2015.* Retrieved from http://www.bis.org/bcbs/publ/d328.pdf

British and Irish Ombudsman Association. (2009). *Guide to principles of good governance.* Retrieved from http://www.ombudsmanassociation.org/docs/BIOAGovernance GuideOct09.pdf.

European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). (2017). *Corporate Governance*. Retrieved from http://www.ebrd.com/corporate-governance.html

European Central Bank. (2016). *The evolving framework for corporate governance.* Retrieved from https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/p089100_mb200505en.pdf

International Finance Corporation (IFC). (2016). *A Guide to Corporate Governance Practices in the European Union.* Retrieved from http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/c44d6d 0047b7597bb7d9f7299ede9589/CG_Practices_in_EU_Guide.pdf?MOD=AJPERES.

OECD. (2015). *OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises.* Retrieved from http://dx.doi.org/10.1787/9789264244160-en

Rhodes, R. A. W. (1996, 2001). *The New Governance: Governing without Government*. Political Studies, XLIV.

The World Bank Group. (2015). *The Worldwide Governance Indicators (WGI) project.* Retrieved from http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home

Thomas, G. W. (2000). Governance, good governance and global governance: conceptual and actual challenges. *Third World Quarterly, 21*.

United Nations. (2004). The rule of law and transitional justice in conflict and post-conflict societies. Report of the Secretary-General. Retrieved from http://archive.ipu.org/splz-e/unga07/law.pdf.

_____. (2016). *Global issues, "Governance".* Retrieved from http://www.un.org/en/globalissues/governance/index.shtml.

United Nations ESCAP. (2016). *Economic and Social Commission for Asia and the Pacific.* Retrieved from: http://www.unescap.org

United Nations and the rule of law. (2016). *What is the Rule of Law.* Retrieved from https:// www.un.org/ruleoflaw/what-is-the-rule-of-law/

_____. (2001).*"Ahead of the Curve?" UN Ideas and Global Challenges, Bloomington.* IN: Indiana University Press.

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก*

The Implementation of The King's Philosophy for Community Work of The Office of The Non-Formal and Informal Education, Eastern Region

ชวาลา ไชยฤทธิ์**
ศรีวรรณ ยอดนิล***
วรวุฒิ เพ็งพันธ์****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสานวิธีมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้เรื่องศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของครูกศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคตะวันออก 2) ศึกษาการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของครูกศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก 3) เปรียบเทียบระดับความรู้เรื่องศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของ ครูกศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก 4) เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานในชุมชน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของ ครูกศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก และ 5) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของครูกศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความรู้เกี่ยวกับศาสตร์พระราชาของ ครู กศน.ตำบล ภาพรวมอยู่ในระดับดี $\overline{X}$ = 4.01 ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับดีมาก $\overline{X}$ = 4.32 รองลงมาคือความรู้ด้านความพออยู่พอกินอยู่ในระดับดีมาก $\overline{X}$ = 4.27 และความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจต่อกันอยู่ในระดับดีมาก $\overline{X}$ = 4.25

2. การนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\overline{X}$ = 4.02 การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด $\overline{X}$ = 4.33 รองลงมาเป็นด้านความพออยู่พอกินอยู่ในระดับดีมาก $\overline{X}$ = 4.29

3. ระดับความรู้ด้านศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของ ครู กศน.ตำบล จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ทำงาน และระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของ ครู กศน.ตำบล จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ทำงาน และระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. แนวทางการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชน ได้แก่ นำมาจัดให้สอดคล้องกับกระบวนการ PDCA

---

*วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำสำคัญ : ศาสตร์พระราชา/ การประยุกต์ใช้/ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

Abstract

The purposes of this mixed methods research were: 1) to study level of knowledge on "The King's philosophy of informal teachers for community work at the Office Non-formal and Informal Education, Eastern region.2) to study the implementations of the king's philosophy of informal teachers for community work at the Office Non-formal and Informal Education, Eastern region. 3. to compare the king's philosophy knowledge level of the Informal teachers classified by demographic data. 4. to compare the implementations of The King's philosophy of the informal teachers classified by demographic data .5. to identify guideline to promote the king's philosophy for community work at the office of Non Formal and Informal Education in the Eastern, Region.

The research findings were as follow:

1. The knowledge level of informal teacher for community work at the Office Non-formal and Informal Education was at high level ($\overline{X}$ = 4.01), ranging from the sufficiency economy Philosophy ($\overline{X}$ = 4.32) Knowledge level on moderation ($\overline{X}$ = 4.27) and knowledge level on honesty and sincere ($\overline{X}$ = 4.25), respectively.

2. The implementations of the science of the king for informal teachers for community work of the Office Non-formal and Informal Education in overall was at the high level ($\overline{X}$ = 4.02) ranging from implementations of sufficiency economy Philosophy ($\overline{X}$ =4.33) the implementations of ranging from ($\overline{X}$ = 4.29), respectively.

3. The knowledge level of the informal teacher as classified by gender, work experience and education level were not significant different.

4. The implementations of the science of the king of the informal teachers classified by gender, education level, and work experience were not significant different.

5. The guideline to promote the king's philosophy for community work at the Office of Non-formal and Informal education, Eastern Region, were in line with PDCA process.

Keywords : The King's Philosophy/ The Implementation/ The Non-Formal and Informal Education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาสตร์พระราชานั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่ช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ในประเทศไทยที่เกิดขึ้น โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงได้สั่งสอนและปฏิบัติให้ดู เพื่อให้ประชาชนชาวไทยเดินตามรอยพระยุคลบาท ซึ่งจะทำให้ประเทศไทย และคนไทยสามารถยืนหยัดได้อย่างมีความสุขมั่นคง และยั่งยืน (อุดมพร อมรธรรม, 2549)

หากกล่าวถึงในการพัฒนาประเทศ การนำศาสตร์พระราชามาใช้สู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืนและมีความสุขได้นั้น แนวทางและวิถีของความพอเพียงเศรษฐกิจ ที่เป็นศาสตร์พระราชา ที่กำลังถูกพูดถึงอย่างมากใน

ประเทศไทยโดยได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) - ฉบับที่11 (พ.ศ. 2555-2559) เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559)

โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานตามนโยบายของประเทศ โดยได้รับมอบภาระหน้าที่การรับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มรับบริการ และมีวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบที่ยืดหยุ่นตามสภาพของกลุ่มเป้าหมายตามความหมายของคำว่า “การศึกษานอกระบบ” (สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออกเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างเป็นรูปธรรมในด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยการนำศาสตร์พระราชามาใช้เพื่อการปฏิบัติงาน และร่วมกันหาแนวทางส่งเสริมการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้เรื่องศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของ ครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของ ครู กศน.ตำบลสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้เรื่องศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของ ครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก
4. เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานในชุมชน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของ ครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก
5. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของ ครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างกันมีระดับความรู้เรื่องศาสตร์พระราชาแตกต่างกัน
2. ครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างกันมีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการปฏิบัติงานชุมชนแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัยครอบคลุมการปฏิบัติงานในชุมชนของครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก โดยการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ตามกรอบงานที่เป็นไปตามเอกสารคู่มือการปฏิบัติงานปีพุทธศักราช 2553 ตามกิจกรรมหลักในด้านการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชน ในเรื่องของศูนย์การเรียนชุมชน ตามบทบาทหน้าที่ของหัวหน้า กศน.ตำบล ในด้านการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และนอกจากนี้ยังครอบคลุมแนวทางการส่งเสริมการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

กำหนดพื้นที่ดำเนินการวิจัยในเขตความรับผิดชอบของสถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดระยอง และจังหวัดจันทบุรี

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาดำเนินการปีการศึกษา 2560

4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ

4.1.1 ประชากรการวิจัยประกอบด้วย ครู กศน.ตำบล ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคตะวันออก ประกอบด้วย 1) จังหวัดชลบุรี 2) จังหวัดระยอง 3) จังหวัดตราด และ 4) จังหวัดจันทบุรี ตำบลๆ ละ 1 คน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 264 คน

4.1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยใช้สูตร Taro yamane และสุ่มโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น นำมาซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 98 คน ตำบลๆ ละ 1 คน เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคตะวันออก

4.2 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถาบัน กศน. ภาคตะวันออก,ผู้อำนวยการ กศน. จังหวัดศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสตร์พระราชา จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจงซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชน

5. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรต้น

5.1.1 เพศ

5.1.2 ประสบการณ์การทำงาน

5.1.3 ระดับการศึกษา

5.2 ตัวแปรตาม

5.2.1 ระดับความรู้เรื่องศาสตร์พระราชา

5.2.2 การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก

2. ได้แนวทางการส่งเสริมการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก

3. ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออก

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods) ระหว่างเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการศึกษาการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคตะวันออก โดยการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานชุมชน และทราบแนวทางการส่งเสริมการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชน นำไปสู่การพัฒนาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ดังนี้

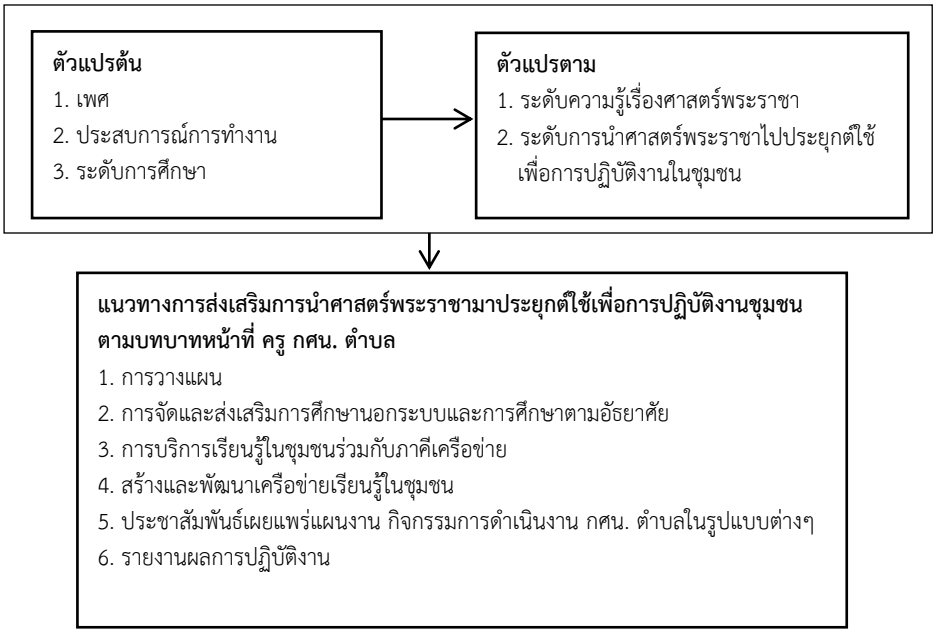

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาระดับความรู้เรื่องศาสตร์พระราชาและระดับการนำศาสตร์พระราชาไปประยุกต์ใช้เพื่อปฏิบัติงานในชุมชน

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามรายละเอียดดังนี้

จังหวัด	ประชากร/คน	กลุ่มตัวอย่าง/คน
1) จังหวัดชลบุรี	92	34
2) จังหวัดระยอง	58	22
3) จังหวัดตราด	38	14
4) จังหวัดจันทบุรี	76	28
รวมทั้งสิ้น	264	98

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยมีรายละเอียด 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ,ประสบการณ์การทำงาน,ระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านความรู้เกี่ยวกับศาสตร์พระราชา โดยแบ่งเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ดังนี้

5 คือ ระดับดีมาก ค่าการวิเคราะห์ 4.21 – 5.00

4 คือ ระดับดี ค่าการวิเคราะห์ 3.41 – 4.20

3 คือ ระดับพอใช้ ค่าการวิเคราะห์ 2.61 – 3.40

2 คือ ระดับน้อย ค่าการวิเคราะห์ 1.81 – 2.60

1 คือ ระดับน้อยที่สุด ค่าการวิเคราะห์ 1.00 – 1.80

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในชุมชน โดยแบ่งเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ดังนี้

5 คือ ระดับมากที่สุด ค่าการวิเคราะห์ 4.21 – 5.00

4 คือ ระดับมาก ค่าการวิเคราะห์ 3.41 – 4.20

3 คือ ระดับปานกลาง ค่าการวิเคราะห์ 2.61 – 3.40

2 คือ ระดับน้อย ค่าการวิเคราะห์ 1.81 – 2.60

1 คือ ระดับน้อยที่สุด ค่าการวิเคราะห์ 1.00 – 1.80

ส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิด ข้อมูลด้านการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในชุมชน

3. การหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence : IOC) ปรากฏอยู่ระหว่าง 0.7-1

3.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 30 คน และนำผลที่ได้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alph-coefficient) วิธีการของครอนบราค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.98

2. ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม โดยผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถาบัน กศน. ภาคตะวันออก 2) ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัด 3) ศึกษานิเทศก์ 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสตร์พระราชา จำนวนทั้งสิ้น 9 คน

2.2 เครื่องมือและการเก็บข้อมูล

2.2.1 สร้างประเด็นการสนทนากลุ่ม จากกรอบคู่มือการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล พ.ศ. 2553

2.2.2 จัดทำแบบบันทึกสนทนากลุ่ม การจดบันทึก แบบการจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกภาพ

2.2.3 การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการระดมความคิดเห็น และหาแนวทางร่วมกัน ในการหาแนวทางการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานในชุมชน

สรุปผลและอภิปรายผล

1. ระดับความรู้เกี่ยวกับศาสตร์พระราชา พบว่า ระดับความรู้ของครู กศน.ตำบล มีภาพรวมอยู่ในระดับดี หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความรู้ของครู กศน.ตำบลในด้านความรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือความรู้ด้านความพออยู่พอกินอยู่ในระดับดีมาก และลำดับสุดท้ายคือระดับความรู้ด้านการระเบิดจากภายในอยู่ในระดับดี ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะครู กศน.ตำบลทำงานในพื้นที่ชุมชน และครูส่วนใหญ่ได้รับการอบรมพัฒนาเรื่องศาสตร์พระราชา ดำเนินการด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานตามนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แกลย์ ซี เอเวอรี (อ้างถึงใน จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา , 2559) ได้กล่าวถึงการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ในภาคส่วนต่างๆ ทั่วประเทศไทยโดยเฉพาะในภาคการศึกษา ซึ่งหมายถึงคนเราในอนาคต ดำเนินการโดยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 กระทั่งปัจจุบัน

2. การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชน พบว่า ครู กศน.ตำบลมีการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาด้านความพออยู่พอกินอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับสุดท้าย คือ การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาด้านการระเบิดจากภายในอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครู กศน.ตำบล ยึดชุมชนเป็นฐานในการทำงานและการเรียนรู้ โดยบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนและชุมชนดังที่ ประยุทธ์ จันทร์โอชา (2559) กล่าวในรายการ “ศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืน” ว่าในการพัฒนาเศรษฐกิจสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 รวมทั้งการพัฒนาประเทศเพื่อก้าวเข้าสู่สังคมโลกทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อน้อมนำพระราชดำรัสขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ที่ให้ “ประชาชนเป็นศูนย์กลาง”

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครู กศน. ตำบล

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = 83)	ร้อยละ	ลำดับ
เพศ			
ชาย	21	25.30	2
หญิง	62	74.70	1
ประสบการณ์การทำงาน			
น้อยกว่า 5 ปี	15	18.10	2
ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป	68	81.90	1
ระดับการศึกษา			
ปริญญาตรี	80	96.40	1
สูงกว่าปริญญาตรี	3	3.60	2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานในชุมชน จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลส่วนบุคคล	n	$\bar{X}$	SD	T	p
เพศ					
ชาย	21	4.06	.61	.51	.19
หญิง	62	4.00	.65		
ประสบการณ์ทำงาน					
น้อยกว่า 5 ปี	15	4.01	.66	.68	.49
ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป	68	4.04	.65		
ระดับการศึกษา					
ปริญญาตรี	80	4.01	.65	.99	.96
สูงกว่าปริญญาตรี	3	4.06	.51		

3. การเปรียบเทียบระดับความรู้ด้านศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

3.1 ระดับความรู้ด้านศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนจำแนกตามเพศของครู กศน.ตำบล พบ ว่าครู กศน.ตำบลที่มีเพศต่างกันมีความรู้ด้านศาสตร์ของพระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนไม่แตกต่างกัน

3.2 ระดับความรู้ด้านศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนจำแนกตามประสบการณ์ทำงานของครู กศน.ตำบล พบว่า ครู กศน.ตำบลที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความรู้ด้านศาสตร์ของพระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนไม่แตกต่างกัน

3.3 ระดับความรู้ด้านศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนจำแนกตามระดับการศึกษาของครู กศน.ตำบล พบว่า ครู กศน.ตำบลที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความรู้ด้านศาสตร์ของพระราชาเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานในชุมชนจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

4.1 การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานในชุมชน จำแนกตามเพศของครู กศน.ตำบล พบว่า ครู กศน.ตำบลที่มีเพศต่างกันมีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครู กศน.ตำบล มีบทบาทหน้าที่ในการจัด และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ซึ่งมีภาระงานตามคู่มือการปฏิบัติงานครู กศน.ตำบล ปี พ.ศ.2553 ซึ่งเป็นไปตามระเบียบนโยบาย สอดคล้องกับ ศรินยา สนิท (2551) ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มีต่อความรู้ ทัศนคติ และการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของทหารกองประจำการในกรุงเทพมหานคร พบว่าทหารกองประจำการสามารถพัฒนาความรู้จากการพัฒนากิจกรรมที่มีความเหมาะสมในการเรียนรู้ จากประสบการณ์และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงด้านทัศนคติ และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

4.2 การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิบัติงานในชุมชน จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครู กศน.ตำบล พบว่า ครู กศน.ตำบลที่มีประสบการณ์ต่างกันมีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาไม่แตกต่างกัน

4.3 จำแนกตามระดับการศึกษาของครู กศน.ตำบล พบว่า ครู กศน.ตำบลที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาไม่แตกต่างกัน

5. การนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ใช้ในการปฏิบัติงานชุมชน พบว่า ลำดับการนำศาสตร์พระราชาไปประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชน ตามบทบาทหน้าที่ครู กศน.ตำบล มากที่สุด ได้แก่

1) การประยุกต์ใช้ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน
2) การประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3) ประยุกต์ใช้ในด้านการบริการ การเรียนรู้ในชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่าย
4) การประยุกต์ใช้ในการสร้างและการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชน
5) ประยุกต์ใช้ในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานของ กศน. ในรูปแบบต่างๆ
6) ประยุกต์ใช้ในการรายงานผลการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำงานอย่างมีระบบนั้นต้องเริ่มต้นจากการวางแผนเพื่อนำไปสู่การดำเนินการในด้านต่อไป เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อประโยชน์สุข และการพัฒนาที่ยั่งยืน

6. แนวทางการส่งเสริมการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของ ครู กศน.ตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคตะวันออก

พบว่า การปฏิบัติงานในชุมชนของสำนักงาน กศน.ได้ขับเคลื่อนศาสตร์พระราชาในการประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชนนั้นควรเชื่อมโยงกันโดยใช้กระบวนการ P (Plan), D (Do), C (Check), A (Action) ในการปฏิบัติงานชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยน้อมนำศาสตร์พระราชา 23 ข้อ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานชุมชนของ ครู กศน. ตำบล เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ร่วมกับภาคีเครือข่าย และสถานศึกษาโดยสอดคล้องกับหน้าที่และภารกิจงานของครู กศน. ตำบล ตามคู่มือการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล ปี พ.ศ.2553 ตามบทบาทหน้าที่ของครู กศน. ตำบล 6 ภาระงาน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับ อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์ (2560) กล่าวโดยสรุปว่า ศาสตร์พระราชาจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้ 1) จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะหลักการนำทางประกอบด้วยสามห่วง สองฐาน คือความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกันในตนเอง มีฐานความรู้ และฐานคุณธรรม 2) วิธีการของศาสตร์พระราชา คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา โดยต้องเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา คน วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดย 3) การประยุกต์ใช้แห่งศาสตร์พระราชา ต้องทำให้ด้วยความรักความปรารถนาและด้วยใจ ต้องประยุกต์ใช้อย่างยั่งยืน ไม่ยึดติดตำรา ปรับตามบุคคล สภาพพื้นที่และสถานการณ์ ได้แก่ โครงการในพระราชดำริ 4,000 กว่า

โครงการ เป็นต้น 4) ผลลัพธ์ของศาสตร์พระราชา คือ แผ่นดินโดยธรรมและประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยามตามพระปฐมราชโองการ พออยู่พอกิน และ รู้รักสามัคคี อันเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ควรกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานชุมชนของครู กศน.ตำบล โดยกำหนดการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในทุกภารกิจของการปฏิบัติงานชุมชน

2. การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านศาสตร์พระราชาแก่ผู้ปฏิบัติงาน กศน.ทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบการส่งเสริมการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบ

2. ศึกษาการส่งเสริมผู้เรียนในการพัฒนาตนเองโดยนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนด้วยศาสตร์พระราชา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2559). *มูลนิธิมั่นพัฒนา*. นครราชสีมา: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

ศิรินยา สนิท. (2551). *การจัดการศึกษานอกระบบนอกโรงเรียน ที่มีต่อความรู้ ทัศนคติ และการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของทหารกองประจำการในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *หลักสูตรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). เข้าถึงได้จาก www.nesdb.go.th.

อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. (2560). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อุดมพร อมรธรรม. (2549). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว.* กรุงเทพฯ: แสงดาว.

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18*

The Development of A Causal Relationship Model of Adaptation for Mathematics Study of The Fourth Level, The Secondary Educational Service Area Office 18

มณีนุช พรหมอารักษ์**
รุ่งฟ้า กิติญาณุสันต์***
ไพรัตน์ วงษ์นาม****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,005 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi–Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติพื้นฐาน และวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยโปรแกรม LISREL 8.72 ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ที่ปรับแก้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ พิจารณาจากค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 560.32, ที่องศาความเป็นอิสระ เท่ากับ 140, ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ เท่ากับ 4.00, CFI เท่ากับ 0.99, GFI เท่ากับ 0.96, AGFI เท่ากับ 0.91, RMSEA เท่ากับ 0.055 ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ร้อยละ 94 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลตรงต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ได้แก่ ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตัวแปรความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ได้แก่ ตัวแปรนิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ตัวแปรเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ได้แก่ ตัวแปรเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ/ การปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

---

*วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purposes of this research were to study the development of a causal relationship model of adaptation for mathematics study of the fourth level, the secondary educational service area office 18. The sample were 1,005 students which selected by using a multi-stage random sampling technique. The instrument was questionnaire. Data were analyzed by using SPSS and Lisrel 8.72 program to confirm the validity of model and analyzed the developed structural equation model. The results indicated that the model fit to the empirical data indicating by Chi-Square = 560.32, df = 140, χ^2/df = 4.00, CFI = 0.99, GFI = 0.96, AGFI = 0.91, RMSEA = 0.055 All variables in the model can explain the variance of Adaptation for mathematics study at 94 percentage. The Motivation and Adversity quotient were directly influenced Adaptation for mathematics study with significance at .05. The Habits, Attitude and Future orientation were indirectly influenced Adaptation for mathematics study with significance at .05. The Attitude and Motivation both directly and indirectly influenced Adaptation for mathematics study with significance at .05.

Keywords : Causal Model/ Adaptation For Mathematics Study

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ได้แก่ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การศึกษา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต การใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคม กล่าวคือ มีการแก่งแย่งชิงทรัพยากร ที่มีจำกัด มีการลดการจ้างงาน โดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ มาแทนคน ทำให้เกิดภาวะว่างงาน เกิดความตึงเครียด มีความวิตกกังวลมากขึ้น การที่มนุษย์เราสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างเป็นสุข และพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าได้นั้น จะต้องอาศัยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปให้ได้ ซึ่งการปรับตัวทำให้มนุษย์มีการสร้างความสมดุลในจิตใจ เพราะสามารถที่จะหาวิธีขจัดการขัดแย้ง อันเกิดสภาพการณ์ของโลกแห่งความเป็นจริงกับความต้องการในจิตใจของมนุษย์ได้ ถ้าบุคคลใดสามารถปรับตัวได้ดี ก็จะเป็นผู้ที่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสถานการณ์ หรือสภาพแวดล้อมนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข (เสาวคนธ์ สาทา, 2550, หน้า 11) โดยการปรับตัวที่ดีจะต้องกล้าเผชิญความจริงเกี่ยวกับชีวิต รู้จักชีวิต รู้จักขอบเขตความสามารถของตนเอง มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้ผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์ เข้ากับผู้อื่นได้ มีวุฒิภาวะสมกับวัย สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้อย่างถูกต้อง ดำเนินชีวิตอยู่บนรากฐานของมโนธรรม (วลัยพร ชววัฒนาพงศ์, 2546, หน้า 19)

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน คณิตศาสตร์ถือว่าเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่นๆ ดังนั้นคณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 50) แต่ในปัจจุบันพบว่า การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาประสบปัญหาหลายด้าน ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ที่เป็น

เช่นนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์เป็นนามธรรม เข้าใจยาก จึงมักเกิดปัญหาทำให้ผู้เรียนมีความยากลำบากในการทำความเข้าใจอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง คนส่วนใหญ่มักมีความเชื่อว่า การเรียนคณิตศาสตร์จะต้องจดจำสูตร กฎ ทฤษฎีบท ทำตามตัวอย่าง สามารถพิสูจน์หรือแก้ปัญหาโจทย์ในหนังสือเรียนและทำข้อสอบได้ ถือเป็นความสำเร็จในการเรียน โดยนักเรียนไม่ได้รับรู้ และเข้าใจถึงความสำคัญเลยว่าเนื้อหาคณิตศาสตร์เหล่านั้นมีความหมายอย่างไร สามารถใช้อธิบายสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราได้อย่างไร ส่งผลให้นักเรียนมีคำถามว่า เรียนวิชาคณิตศาสตร์ไปทำไม จะเห็นได้ชัดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเนื้อหาค่อนข้างยาก มีความซับซ้อน และเนื้อหาที่ต้องเรียนมีปริมาณมาก ในขณะที่เวลาเรียนมีน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีกิจกรรมที่นักเรียนต้องเข้าร่วมทำให้เสียเวลาเรียนไป จึงทำให้ครูผู้สอนต้องรีบเร่งดำเนินการสอนให้ทันตามเวลาที่หลักสูตรกำหนด บางครั้งอาจสอนเร็วเกินไปทำให้นักเรียนเกิดความไม่เข้าใจ เกิดความเครียด คับข้องใจ ท้อถอย หมดความพยายาม ที่จะเรียนรู้ ในที่สุดจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ยุ่งยากน่าเบื่อหน่าย

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ปีการศึกษา 2559 ที่ผ่านมา พบว่า คะแนนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในระดับประเทศ เท่ากับ 24.88 ระดับเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 เท่ากับ 28.02 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยมากไม่ถึง 50 เปอร์เซ็นต์ ของคะแนนเต็ม และยังเป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดในรายวิชาที่มีการสอบทั้งหมด จำนวน 5 วิชา (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2560)

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ดังกล่าว ทำให้เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน ที่จะต้องหาสาเหตุ และหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการหาหนทาง กระบวนการ เพื่อที่จะทำให้นักเรียนมีการปรับตัว และเปิดใจยอมรับที่จะเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์อย่างเต็มใจ เพื่อจะได้เป็นการเรียนคณิตศาสตร์อย่างมีความสุข และที่สำคัญนักเรียนที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะ ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นช่วงเวลาสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องตัดสินใจกำหนดอนาคตของตนเอง ซึ่งนักเรียนทุกคนจะต้องเร่งศึกษาหาความรู้ และรักษาผลการเรียนให้อยู่ในระดับดี เพื่อที่จะนำความรู้และผลการเรียนดังกล่าว ไปใช้สำหรับ การสอบในระบบแอดมิชชั่น (Admission) เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยตามความต้องการของแต่ละคนได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีตัวแปรหลายตัวที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้เรียนในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยตัวแปรส่งผลต่อการปรับตัวด้านการเรียน ได้แก่ ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค ลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยจะศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปปฏิบัติต่อเด็กในด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ เพื่อแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมที่ไม่เหมาะสม และลดพฤติกรรมต่างๆ ที่เป็นปัญหาจากการปรับตัว เพื่อให้เด็กดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และสามารถพัฒนาตนได้อย่างเต็มความสามารถ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานของการวิจัย

1. ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้แก่ ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค ลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

2. ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

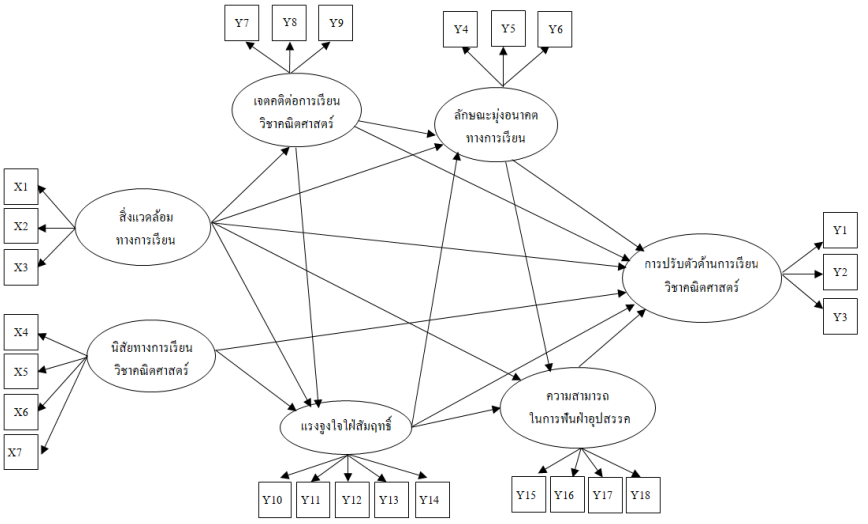

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มี เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2560 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำนวน 11,060 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2560 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi–Stage Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1,005 คน

ตัวแปร

1. ตัวแปรเชิงสาเหตุ ประกอบด้วย ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค ลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน
2. ตัวแปรผล ได้แก่ การปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้รูปแบบของการพัฒนาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้ปริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการวางโยบาย การป้องกัน การแก้ปัญหา ส่งเสริม และช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผู้วิจัยดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1. การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ
2. การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .864

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค จำนวน 19 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .798

ตอนที่ 3 แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน จำนวน 16 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .901

ตอนที่ 4 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .911

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 24 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .909

ตอนที่ 6 แบบสอบถามนิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 23 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .742

ตอนที่ 7 แบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .887

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน พ.ศ. 2561 โดยแจกแบบสอบถามไปจำนวน 1,005 ฉบับ ได้แบบสอบถามกลับคืนมาเป็นฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 1,005 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะการแจกแจงของตัวแปร ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku)

2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s product moment correlation coefficient)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรม Lisrel 8.72

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) ของตัวแปรในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) มีค่าระหว่าง 3.05 – 4.05 สำหรับการแจกแจงของตัวแปร พบว่า ตัวแปรโดยส่วนใหญ่มีค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) เข้าใกล้ศูนย์ (0) โดยค่าความเบ้ (Skewness) ของตัวแปรสังเกตได้มีค่าอยู่ระหว่าง -.535 ถึง .263 และค่าความโด่ง (Kurtosis) มีค่าอยู่ระหว่าง -.810 ถึง .855 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงว่าข้อมูลมีลักษณะการแจกแจงใกล้เคียงกับโค้งปกติ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าระหว่าง -0.328 ถึง 1 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 มีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์โมเดลต่อไป เนื่องจาก ตัวแปรในโมเดลมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 มีเพียงบางคู่เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กันแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และบางคู่มีความสัมพันธ์กันในทางลบ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการทดสอบไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 560.32 ที่องศาอิสระ 140 ค่า CFI มีค่าเท่ากับ .99 ค่า GFI เท่ากับ 0.96 ค่า AGFI เท่ากับ 0.91 ค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ .055 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ตัวแปรตาม คือ การปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ (ADAPT) มีค่าเท่ากับ .94 แสดงว่า ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ร้อยละ 94 เมื่อพิจารณาเส้นอิทธิพลทางตรง

พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มี 3 ตัว คือ ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตัวแปรความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค และตัวแปรเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .89 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .09 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัวแปรเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .04 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ได้แก่ ตัวแปรนิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ตัวแปรเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ได้แก่ ตัวแปรเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ที่ปรับแก้แล้วสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงดังภาพที่ 1

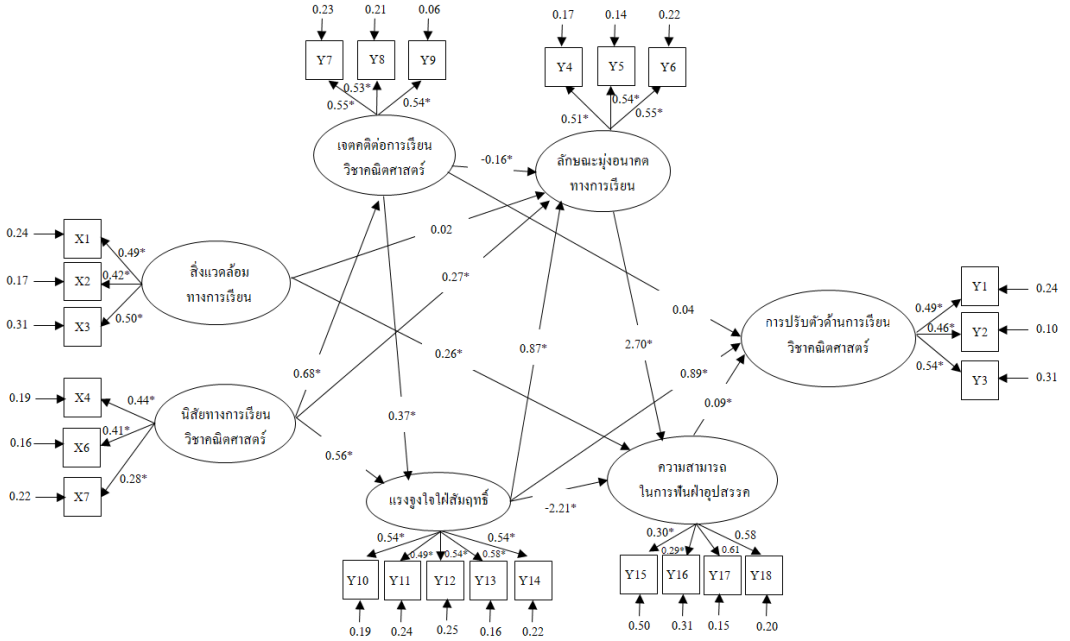

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ที่ปรับแก้แล้ว

การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่จะอภิปรายได้ดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยผ่านตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน และตัวแปรความสามารถในการฝ่าฟัน

อุปสรรค เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรง มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.87 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงไปด้วย สาเหตุเพราะผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะเป็นผู้มีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง พยายามทำงานต่างๆให้ให้ได้ผลดี และพยายามหาหนทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาด้วยจิตใจที่มุ่งมั่น นอกจากนี้ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะสามารถคาดผลล่วงหน้าจากการกระทำของตนเองได้ ทำให้บุคคลกลุ่มนี้พยายามทำปัจจุบันให้ดีที่สุด เพราะความรู้ในปัจจุบันจะเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ในอนาคตต่อไป ด้วยคุณลักษณะเหล่านี้ย่อมทำให้นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงไปด้วย สอดคล้องกับ ณัชวดี จันทร์ฟอง (2549, หน้า 108-119) พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน มีอิทธิพลต่อการปรับตัวด้านการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ วิสุทธิ์ กล้าหาญ (2552, หน้า 91-92) พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการภาคภาษาอังกฤษ ที่ประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัวแปรได้แก่ ความสามารถในการปรับตัวทางการเรียน ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค สิ่งแวดล้อมทางการเรียน แรงจูงใจในการเรียน และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยผ่านตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.87 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผ่านตัวแปรความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ -2.21 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียนสูงไปด้วย เป็นเพราะผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีการวางแผนเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายในอนาคตที่เลือกอย่างเหมาะสม มีความเพียรพยายาม รู้จักวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อจะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ รู้จักอดทนรอ เพื่อความสำเร็จในอนาคต สอดคล้องกับ เนตรชนก พุ่มพวง (2546, หน้า 75) พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะที่ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางลบต่อตัวแปรความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค แสดงว่า นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงแต่มีความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคต่ำ อาจเป็นเพราะนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะมีความคาดหวังสูง และมีความพยายามในการเรียนเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี แต่บางครั้งในการเรียนอาจจะเจออุปสรรค หรือปัญหาที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น นักเรียนอาจจะเจอกับเพื่อนที่ไม่ใส่ใจเรียน ชอบโดดเรียน ซึ่งในช่วงวัยรุ่นนี้เป็นวัยที่เห็นความสำคัญของเพื่อนมาก บางครั้งอาจจะมีความคิดคล้อยตามเพื่อน ซึ่งอาจส่งผลต่อการเรียน แต่ไม่สอดคล้องกับ กมลพร แสนพิพิธ (2558, หน้า 17) พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามทางตรง

2. นิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

ผลการวิจัย พบว่า นิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยผ่านตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.27 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.56 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย และยังอ้อมผ่านตัวแปรเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.68 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่เป็นไปสมมติฐานการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับโมเดลโดยการเพิ่มเส้นอิทธิพลจากตัวแปรนิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ไปยังตัวแปรเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ตามคำแนะนำของโปรแกรมเพื่อให้ทั้งโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากผลดังกล่าวแสดงว่า นักเรียนที่มีนิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่ดี จะทำให้มีเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูง มีลักษณะมุ่งอนาคตทางการ

เรียนสูง และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ซึ่งส่งผลให้มีการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงไปด้วย เป็นเพราะนักเรียนที่มีนิสัยทางการเรียนที่ดี จะมีลักษณะเข้าชั้นเรียนสม่ำเสมอ ตั้งในฟังขณะที่ครูสอน จดคำบรรยายระหว่างเรียน และทบทวนบทเรียนหลังเรียนทุกครั้ง นอกจากนั้นยังรู้จักบริหารเวลาอย่างเหมาะสม มีการกำหนดเป้าหมาย รู้จักลำดับความสำคัญว่าสิ่งใดควรทำก่อนหรือหลัง ด้วยลักษณะนิสัยดังกล่าวทำให้นักเรียนมีความสุขในการเข้าเรียน รู้สึกมีเป้าหมายในชีวิต ส่งผลให้มีเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูง มีลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียนสูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และยังส่งผลต่อให้มีการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงตามไปด้วย แต่ด้วยนิสัยเด็กนักเรียนไทยในปัจจุบันที่ใช้เวลาจดจ่ออยู่กับโทรศัพท์ มือถือมากจนเกินไปทำให้ไม่ค่อยสนใจอ่านหนังสือเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องตัดตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลนิสัยในการอ่านและจดจำคำอธิบาย (X5) ออกไป 1 ตัวแปร เพื่อทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับ กฤศวรรณ ประเสริฐสิทธิ์ (2557, หน้า 98) และ ผดุงชัย ภู่พัฒน์ (2558, หน้า 275) ที่พบว่า นิสัยในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

ผลการวิจัย พบว่า เจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยผ่านตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มีอิทธิพลทางตรง มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .04 แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า นักเรียนที่มีเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงไม่มีผลต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ แต่ผู้วิจัยยังคงเส้นอิทธิพลนี้ไว้เพราะหากตัดออกจะส่งผลต่อค่าดัชนีวัดความสอดคล้องทำให้โมเดลการวิจัยไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อาจเป็นเพราะถึงแม้ว่านักเรียนจะมีเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ดี แต่เมื่อถึงเวลาเรียนจริงอาจจะเจอสิ่งแวดล้อมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเพื่อนที่บางครั้งไม่ตั้งใจเรียน หรือครูผู้สอนที่อาจสอนเร็วไปทำให้เรียนไม่ทัน ส่งผลให้ไม่สามารถปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ ไม่สอดคล้องกับ เสาวคนธ์ สาธา (2550, หน้า 66-72) พบว่า ทัศนคติต่อการเรียน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวด้านการเรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ และไม่สอดคล้องกับ นุจรี มุราชัย (2551, หน้า 74) พบว่า เจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เป็นปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ เจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยผ่านตัวแปรเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .37 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ -0.16 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักเรียนที่มีเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สูงไปด้วย เป็นเพราะนักเรียนที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์จะเห็นประโยชน์ของการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีความพอใจต่อการเรียน ขยันทำการบ้าน และซักถามครูผู้สอนทันทีเมื่อมีข้อสงสัย ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพราะนักเรียนจะมีความทะเยอทะยาน มีการวางแผนในการเรียน กระตือรือร้นในการเรียน และทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายทันทีโดยไม่ผัดวันประกันพรุ่ง สอดคล้องกับ ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล และเปรมฤดี บริบาล (2555, หน้า 41-42) พบว่า ทัศนคติต่อการเรียน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ ลำเพา สุคะ และมนัส ไพฑูรย์เจริญลาภ (2556, หน้า 46) พบว่าสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ลักษณะครูผู้สอน และเจคติต่อการเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ด้วยอิทธิพล 0.40, 0.20 และ 0.16 ตามลำดับ และสอดคล้องกับ กฤศวรรณ ประเสริฐสิทธิ์ (2557, หน้า 98) ที่พบว่า เจตคติทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.01 ในขณะที่นักเรียนที่มีเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงแต่กลับมีลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียนต่ำ อาจเป็นเพราะนักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนสูงก็จริง แต่บางครั้งนักเรียนยังอยู่ในช่วงวัยรุ่นอาจจะยังไม่ได้ตั้งเป้าหมายในชีวิต ไม่รู้จักวางแผน และยังมองอนาคตตัวเองไม่ออกว่าจะไปในทิศทางใด แต่ไม่สอดคล้องกับ เนตรชนก พุ่มพวง (2546, หน้า 75) ที่พบว่า ทัศนคติต่อการเรียน เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน

ผลการวิจัย พบว่า มุ่งอนาคตทางการเรียน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยผ่านตัวแปรความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 2.70 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แสดงว่า นักเรียนที่มีมุ่งอนาคตทางการเรียนสูง จะเป็นผู้มีความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคสูง ทำให้มีการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงตามไปด้วย เป็นเพราะนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียนจะมีการวางแผนชีวิต มีการตั้งเป้าหมายที่แน่นอน รู้จักอดทน และเพียรพยายามเพื่อความสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้ จึงทำให้นักเรียนเหล่านั้นมีความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคไปด้วย เพราะกว่าจะประสบความสำเร็จได้จะต้องรับรู้ถึงสาเหตุของปัญหา รู้จักจัดการกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ต้องอดทนและรับมือกับอุปสรรคต่างๆที่อาจจะเข้ามาได้ สอดคล้องกับ กมลพร แสนพิพิธ (2558, หน้า 17) ที่พบว่าการมุ่งอนาคตเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5. ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค

ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .09 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แสดงว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค ทำให้มีการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงตามไปด้วย เป็นเพราะนักเรียนที่สามารถฟันฝ่าอุปสรรคได้นั้นจะต้องเป็นผู้มีความอดทน รู้จักต้นเหตุของปัญหา และรู้จักจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่จะเข้ามาได้ ทำให้ผู้นั้นรู้จักปรับตัวในเรื่องต่างๆได้ดี โดยเฉพาะการปรับตัวในด้านการเรียนเพราะเมื่อนักเรียนเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ก็จะพบกับเพื่อนใหม่ อาจารย์คนใหม่ เนื้อหาการเรียนใหม่ซึ่งเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ในระดับนี้จะมีความยากและซับซ้อนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ วิสุทธิ์ กล้าหาญ (2552, หน้า 91-92) พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการภาคภาษาอังกฤษ ที่ประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัวแปร ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัวทาง การเรียน ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค สิ่งแวดล้อมทางการเรียน แรงจูงใจในการเรียน และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความสามารถในการปรับตัวทางการเรียนได้ร้อยละ 87 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรการปรับตัวทางการเรียน พบว่า ตัวแปรความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค มีค่าอิทธิพลรวมสูงสุด คือ .93 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนที่มีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคสูง มีแนวโน้มที่จะปรับตัวทางการเรียนภาคภาษาอังกฤษได้ดี

6. สิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ผลการวิจัย พบว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียน มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.02 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.26 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แสดงว่า นักเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่ดีจะเป็นผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียนสูง

จะมีความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคสูง ทำให้มีการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงตามไปด้วย เป็นเพราะนักเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่ดี นั่นคือ มีบรรยากาศการเรียนที่ดี สถานที่เรียนเหมาะสม โรงเรียนมีสื่ออุปกรณ์พร้อมเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนที่คอยห่วงใยกัน สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ และคอยช่วยเหลือกันในเรื่องต่างๆ นอกจากนี้ยังมีสัมพันธภาพที่ดีกับครูผู้สอน ถ้านักเรียนได้เรียนครูที่ตั้งใจสอนเป็นกันเองกับนักเรียน สนใจนักเรียนทุกคนอย่างทั่วถึง ก็จะทำให้นักเรียนรู้สึกชอบในการเรียน รู้สึกเป็นกันเอง ทำให้บรรยากาศในการเรียนดีขึ้นไปด้วย การที่นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีทั้งกับครู และเพื่อนนั้น ส่งผลให้นักเรียนมีลักษณะมุ่งอนาคตที่ดี และมีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคดีด้วย เพราะนักเรียนจะมีคนที่รู้สึกว่าไว้ใจได้ กล้าที่จะปรึกษาในเรื่องต่างๆ ทั้งปัญหาในขณะที่เรียนรวมถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ในอนาคตอีกด้วย สอดคล้องกับ หทัยรัตน์ รุ่งธนศักดิ์ (2552, หน้า 75) พบว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียนของนักเรียน และสอดคล้องกับ เนตรชนก พุ่มพวง (2546, หน้า 75) พบว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียน เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงสุด คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุด คือ นิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ดังนั้น ควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่สูงขึ้น ดังนี้

1. ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องควรกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน โดยฝึกให้นักเรียนมีความทะเยอทะยานในการเรียนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค รู้จักพึ่งตนเองในการเรียน มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้นในงานที่ได้รับมอบหมาย มีการวางแผนการเรียนโดยฝึกให้รู้จักตั้งเป้าหมายในชีวิตแล้วพยายามทำให้สำเร็จ แต่ถ้าหากระหว่างนั้นมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นจะต้องพร้อมปรับปรุง และแก้ไขงานต่างๆ ให้ผ่านไปได้ด้วยดี โดยผู้เกี่ยวข้องทุกคนจะต้องคอยให้กำลังใจ ให้ความรัก และให้คำแนะนำกับนักเรียนอยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้จะทำให้นักเรียนมีการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้นไปด้วย

2. นักเรียนควรได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีนิสัยทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่ดี โดยนักเรียนจะต้องรู้จักการบริหารเวลา รู้จักลำดับความสำคัญว่าสิ่งใดควรทำก่อนหรือหลัง จะต้องเข้าเรียนสม่ำเสมอ ต้องตั้งใจฟังขณะที่ครูสอน ในระหว่างเรียนก็ต้องจดบันทึกตามคำบรรยายของครู และต้องมีการทบทวนบทเรียนหลังเรียนทุกครั้ง ซึ่งครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกัน โดยครูจะคอยดูแล ตักเตือน และให้คำแนะนำนักเรียนขณะอยู่ในโรงเรียน ส่วนผู้ปกครองก็จะต้องคอยดูแลพฤติกรรมนักเรียนหลังกลับจากโรงเรียนไปแล้ว หลังจากพัฒนาพฤติกรรมเหล่านี้แล้วย่อมส่งผลให้นักเรียนมีการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาระยะยาวถึงผลของการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่มีต่อการประสบความสำเร็จของนักเรียนในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพในอนาคต

2. ผลการศึกษา พบว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียน นิสัยทางการเรียน และลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียนที่ส่งผลต่อการปรับตัวด้านการเรียนคณิตศาสตร์ทำให้โมเดลตามสมมติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงถูกตัดเส้นอิทธิพลออกหลังจากทำการปรับโมเดล ควรทำการตรวจสอบใหม่ ในขณะที่ เจตคติต่อการเรียนวิชา

คณิตศาสตร์ส่งผลต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ควรทำการตรวจสอบใหม่หรือวิเคราะห์ด้วยวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

กมลพร แสนพิพิธ. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 26*(3), 17.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กฤศวรรณ ประเสริฐสิทธิ์. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 8*(17), 98.

ณัฐวดี จันทร์ฟอง. (2549). *องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวด้านการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นุจรี มุราชัย. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เนตรชนก พุ่มพวง. (2546). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ผดุงชัย ภู่พัฒน์ (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในวิทยาลัยเทคนิคฉะเชิงเทรา. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 15*(3), 168-174.

ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล และเปรมฤดี บริบาล. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยบรมราชชนนี อุดรธานี. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 22*(1), 41-42.

ลำเพา สุคะและมนัส ไพฑูรย์เจริญลาภ. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง. *วารสารวิทยาศาสตร์ลาดกระบัง, 22*(2), 46.

วลัยพร ชววัฒนาพงศ์. (2546). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของพยาบาลตำรวจวิชาชีพต่อระบบมาตรฐานคุณภาพโรงพยาบาลตำรวจ กรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิสุทธิ์ กล้าหาญ. (2552). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการภาษาอังกฤษ.* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเทคโนโลยีวิจัยการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2560). ผล*การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559*. วันที่ค้นข้อมูล 10 พฤษภาคม 2559, เข้าถึงได้จาก http://www.newonetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/PDF/SummaryONETM6_2559.pdf.

เสาวคนธ์ สาทา. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวด้านการเรียน แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) กรุงเทพมหานคร. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

หทัยรัตน์ รุ่งธนศักดิ์. (2552). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยทางการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง*
The Food consumption students behavior of Ramkhamhaeng university

ศุภรดา สุนทรเนตร**
ชมพูนุช จิตติถาวร***
แคตเทอรีนแอน สารสินตุงคสวัสดิ์****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาด (7Ps) ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการและบริโภคอาหาร และเพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการและบริโภคอาหารของนักศึกษา โดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.5

ผลวิจัยพบว่า 1)ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31 – 40 ปี สถานภาพโสด มีระดับการศึกษาอยู่ที่ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และรายได้ต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไป 2)ด้านพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริโภคอาหารอยู่ในระดับปานกลางโดย 3 อันดับแรกได้แก่ ชื่นชอบอาหารไทย รองลงมาคือมีความคุ้มค่าต่อค่าใช้จ่ายของท่าน และกลับไปใช้บริการที่ร้านอาหารนั้นอีก น้อยที่สุดคือ ใช้บริการร้านอาหารในมื้อเช้า 3)ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้มีการทดสอบสมมติฐาน โดยสมมติฐานที่ 1 พบว่าปัจจัยทางการตลาด (7Ps) ที่มีความสัมพันธ์ได้แก่ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และกระบวนการให้บริการ ในสมมติฐานที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่วนใหญ่มีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการและบริโภคอาหารของนักศึกษา

คำสำคัญ : พฤติกรรมผู้บริโภค/ นักศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to study the relationship between behavioral factors (7Ps) and to study the relationship between demographic factors and behavior in food choice and consumption. And to study the different demographic factors that affect the student's choice of food service and food habits.By using the questionnaire.

The sample was 400 Ramkhamhaeng University students.The analysis was based on multivariate statistical techniques including frequency, percentage, mean, standard deviation, Correlation analysis and Chi-Square Test by the level of statistical significance 0.5.

---

*วิทยานิพนย์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการโรงแรม คณะบริการธุรกิจ มหาวิทยาลัยสแตมปฟอร์ด
**นิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการโรงแรม คณะบริการธุรกิจ มหาวิทยาลัยสแตมปฟอร์ด
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาศิลปาชีพ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาศิลปาชีพ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The results of the research were as follows: 1) Most respondents were female, aged 31-40 years. Single status had a bachelor degree or equivalent. And monthly income of 30,001baht.2) Behaviors in choosing food service were moderate. The top three were: First, Favorite in thai food. Second, it's worth the cost and back at the restaurant. The least is having breakfast in the restaurant.3) Marketing Mix Factor Product level is at the highest level. The results of this research have tested the hypothesis. By assumption 1, the market factors (7Ps) that are related are product factors and the service process. In hypothesis 2, it was found that the differences in demographic factors mainly affect students' behavior in choosing food service and food consumption.

Keywords : Consumer behavior/ student

บทนำ

โลกในปัจจุบันมีวิถีการดำเนินชีวิตของคนที่มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก ตามสภาพความเป็นอยู่ในสังคมที่มีความรีบเร่งมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตส่วนบุคคลหรือการดำเนินธุรกิจต่างๆ เศรษฐกิจโลกและการเมืองเข้ามามีส่วนในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น และยังมีโลกอินเทอร์เน็ตที่เข้ามามาส่งผลกระทบกับทุกสิ่งอย่างเห็นได้ชัด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ความต้องการของผู้บริโภคที่มีนั้นได้ขยายตัวไปในวงกว้างมากขึ้นจึงทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ก็เปลี่ยนไปเรื่อยๆ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับบทบาทเรื่องค่านิยมทางสังคมในการใช้จ่ายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัจจัย 4 ที่เป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกชนชั้นและทุกๆเชื้อชาติแล้ว ยังมีปัจจัยที่สำคัญอีกจำพวกหนึ่งในปัจจุบันนั้นคือ ปัจจัยที่ 5 เทคโนโลยีสารสนเทศน์และโลกของอินเตอร์เน็ต ซึ่งปัจจัยที่ 5 นี้สามารถตอบสนองความต้องการต่างๆ ของผู้บริโภคที่เป็นบุคคลได้ทันที

“อาหาร” ถือว่าเป็นส่วนสำคัญมากในปัจจัยทั้ง 4 ที่จำเป็นมากตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จึงส่งผลให้กิจการธุรกิจหรือร้านค้าที่เกี่ยวกับอาหารนั้นมีความเจริญเติบโตมากขึ้นเรื่อยๆการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและการเติบโตทางเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลให้ผู้คนส่วนใหญ่จำเป็นต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว จึงส่งผลให้พฤติกรรมการใช้จ่ายของคนไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะบุคคลที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงต่างๆ มีแนวโน้มในการออกไปรับประทานอาหารนอกบ้านเพิ่มสูงขึ้น จึงส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารและธุรกิจที่เกี่ยวกับอาหารต่างไม่ว่าจะเป็นเล็กหรือใหญ่จึงมีการเติบโตอยู่ในเกณฑ์ที่ดีอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่สำคัญคือการศึกษาและทำความเข้าใจกับพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายที่เจ้าของกิจการต้องการจะจับกลุ่มนั้นๆ มาช่วยในการดำเนินธุรกิจร้านอาหารและธุรกิจที่เกี่ยวกับอาหารมากขึ้นในปัจจุบัน และด้วยปัจจัยหลายๆอย่างนี้จะทำให้ธุรกิจร้านอาหารขับเคลื่อนไปในทางที่ดีและประสบผลสำเร็จ

โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายที่เป็นนักเรียนนักศึกษาเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีขนาดใหญ่ และมีความแตกต่างทางด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหารโดยส่งผลมาจากปัจจัยต่างๆที่ส่งผลในการลงทุนธุรกิจทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้นำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้ประกอบการในการวางแผนกลยุทธ์การลงทุนและวางแผนการบริการ ของร้านอาหารและเครื่องดื่มให้สามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคและแรงจูงใจ

พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือก การซื้อการใช้และการการจำกัดส่วนที่เหลือของสินค้าหรือบริการต่างๆเพื่อตอบสนองความต้องการและความปรารถนาของตน พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มในการจัดหา เลือกสรร การใช้ และการจัดการภายหลังการบริโภคผลิตภัณฑ์หรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในช่วงเวลาหนึ่งๆ พฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกนั้น ผู้บริโภคแสดงตามบทบาท (Role) และบ่อยครั้งผู้บริโภคแสดงถึงพฤติกรรมหลายทบาทอีกด้วยเพื่อระบุความเป็นเอกลักษณ์ของผู้บริโภคเองเป็นสำคัญโดยแสดงออกมาในลักษณะแบบใดแบบหนึ่ง เช่น แบบบทบาทการเป็นบิดา อาจารย์ นักศึกษา นักกฎหมาย นักบัญชี เป็นต้นดังกล่าวแล้ว พฤติกรรมยังขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมที่หลอมอยู่ภายในอีกด้วย เพื่อบ่งบอกถึงความเป็นหนึ่งอันเดียวกัน

พฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกเกิดจากแรงจูงใจที่อยู่ภายในตัวผู้บริโภค เนื่องจากผู้บริโภคมีความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง จึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจ ได้แก่ ความต้องการ การตั้งเป้าหมาย กลไกการปกป้องตนเองจากความผิดหวังของผู้บริโภค อันนำไปสู่แรงจูงใจของผู้บริโภค แรงจูงใจ เกิดจากหลายๆสาเหตุ และบางครั้งจะมีหลายสาเหตุเกิดพร้อมกัน แต่จะมีสาเหตุที่สำคัญกว่าสาเหตุอื่นๆเสมอ **แนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด**

ส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix) ซึ่งเป็นปัจจัยที่กิจการควบคุมได้ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย การกำหนดราคา และการส่งเสริมการตลาด และกิจการจะต้องจัดความสมดุลเหมาะสมขององค์ประกอบ 4 ประการให้เข้ากันได้ดี แต่ส่วนประสมทางการตลาดของการบริการจึงประกอบไปด้วย 7P’s ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product), ด้านราคา (Price), ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place), ด้านการส่งเสริม (Promotions), ด้านบุคคล (People), ด้านกายภาพ (Physical Evidence), ด้านกระบวนการ (Process)

รูปแบบโมเดลการตัดสินใจของผู้บริโภค

โมเดลการตัดสินใจของผู้บริโภค (model of consumer decision making) ที่แบ่งเป็น 3 ขั้นคือ ขั้นนำเข้า (input stage) ขั้นกระบวนการ (process stage) และขั้นผลลัพธ์ (output stage) ซึ่งจะเห็นได้จากแผนภาพโมเดลการตัดสินใจของผู้บริโภค ด้านล่างนี้

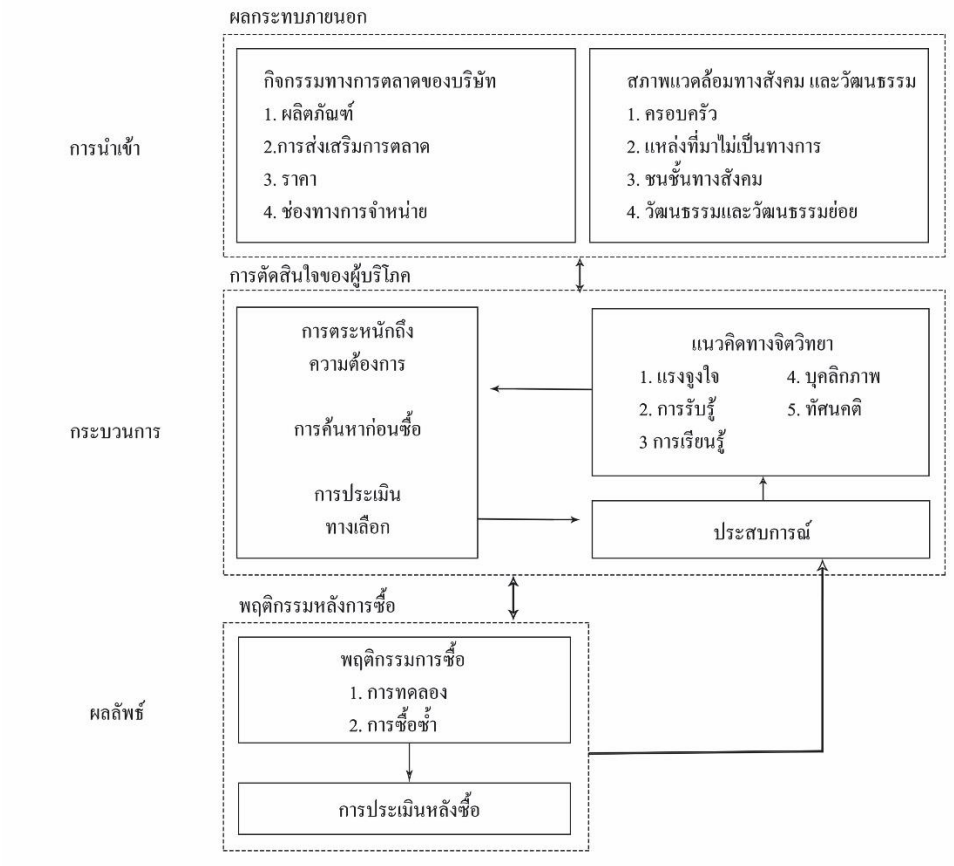

ภาพที่ 1 โมเดลการตัดสินใจของผู้บริโภค

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของคนไทย

สำหรับพฤติกรรมการบริโภคของคนไทยจำแนกออกได้เป็น 3 แบบได้แก่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และพฤติกรรมแบบกลางๆ ธรรมดาที่ไม่ทำให้เกิดผลเสีย ซึ่งพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ไม่พึงประสงค์ เนื่องมาจากการขาดความรู้ ความเชื่อที่ผิด ประสบการณ์สะสมที่ผิด สิ่งแวดล้อมซึ่งอาจมาจากการขาดแหล่งอาหารและภาวะจำยอม หรือขาดบริการสาธารณสุข และความเชื่อที่ผิดที่แก้ไขยากที่สุดคือความเชื่อที่มีอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมและประเพณีซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับแหล่งอาหารที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมการบริโภคไม่น้อยไปกว่าการเรียนรู้และบริการสาธารณะสุข ส่วนปัจจัยทางด้านรายได้และอำนวจในการซื้อจะมีผลต่อการได้มากซึ่งอาหารสำหรับเลี้ยงสามาชิกภายในครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เกษตรกรการซื้ออาหารจะอยู่ภายใต้อิทธิพลที่มาจากการโฆษณา นอกจากนี้การบริการส่งอาหารถึงบ้านจะสามารถดึงดูดผู้ซื้อได้มาก

สิ่งแรกที่คำนึงในการเลือกซื้ออาหาร	กลุ่มอายุ				
	รวม	6-14 ปี	15-24 ปี	25-59 ปี	60 ปีขึ้นไป
รสชาติ	24.5	23.8	23.7	25.3	22.8
คุณค่าทางโภชนาการ	12.8	9.9	10.0	13.0	17.2
ราคา	4.4	3.4	4.8	4.4	4.7
ความสะอาด	19.4	16.6	18.5	20.5	18.8
ความสะดวก รวดเร็ว	6.1	4.8	6.7	6.6	4.8
ความชอบ	17.7	23.7	19.8	16.3	15.8
อยากทาน	14.9	17.6	16.4	13.8	15.5
อื่นๆ	0.2	0.2	0.1	0.1	0.4

ภาพที่ 2 ภาพตารางเปรียบเทียบเกี่ยวกับสิ่งแรกที่คำนึงในการเลือกซื้ออาหารของประชากรอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หทัยกาญจน์ โสตรดี และ อัมพร ฉิมพลี (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษา ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่อยู่ในระดับดีนั้นเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขวิทยาในการรับประทานอาหาร ความปลอดภัยในการรับประทานอาหาร ได้แก่ การล้างผักและผลไม้ ก่อนรับประทาน การเลือกรับประทานอาหารในร้านอาหารที่ดูสะอาดและการรับประทานอาหารที่ปรุงร้อน มีฝาปิดมิดชิด การดื่มนมเป็นประจำ และการรับประทานอาหารเย็นตรงเวลาเป็นประจำ และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษา พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษา ในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะทั่วไปในการรับประทานอาหารของครอบครัวนักศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาในระดับค่อนข้างต่ำ

ณัฐพร ตรรก์ชูวงศ์ (2555) ได้ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของนักศึกษา สายสังคมศาสตร์ และ สายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กรณีศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์และคณะเกษตรศาสตร์ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาว่าจากนักศึกษาสองสายการเรียนที่มีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นลักษณะการเรียน ทักษะที่ได้จากการเรียนทำให้พฤติกรรมการใช้จ่ายเป็นอย่างไร และการตอบแบบสอบถามของทั้ง 2 คณะ โดยผลวิจัยพบว่า รายได้ที่ได้รับเพียงพอต่อการใช้จ่ายแต่ไม่มีการวางแผนการใช้จ่าย มีพฤติกรรมการใช้จ่ายทั้งหมด 12 ประเภท ได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านอาหารและเครื่องดื่ม ค่าใช้จ่ายด้านความสวยความงาม ค่าใช้จ่ายด้านที่พักอาศัย ค่าใช่จ่ายด้านพาหนะการเดินทาง ค่าใช้จ่ายด้านการสื่อสาร ค่าใช้จ่ายด้านกิจกรรมของคณะ ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ

พลานามัย ค่าใช้จ่ายด้านการกุศล ค่าใช่จ่ายด้านเสื้อผ้า ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษานอกหลักสูตร ค่าใช้จ่ายด้านบันเทิงและการพักผ่อน และในส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายนั้น คือ ปัจจัยทางด้านรายได้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการใช้จ่ายมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยทางด้านความจำเป็นของสินค้า รวมไปถึงปัจจัยเกี่ยวกับโปรโมชั่นทางร้านค้า และปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม

วิลาสินี ชัยธิ (2556, หน้า 39) ได้ศึกษา ศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประเภทและพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักศึกษา ผลวิจัยพบว่า นักศึกษาได้ใช้ค่าใช้จ่ายทั้งหมด 8 ประเภท ได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายด้านอาหารและเครื่องดื่ม ค่าใช้จ่ายด้านเสื้อผ้า ค่าใช้จ่ายด้านพาหนะ ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ค่าใช้จ่ายด้านการสื่อสาร ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ และค่าใช้จ่ายด้านบันเทิงและพักผ่อน ตามลำดับ และได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย ผลวิจัยได้พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านสถานที่ ปัจจัยด้านรายได้ ตามลำดับ ที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายของนักศึกษา

วิธีการวิจัย

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีสถานภาพการเป็นนักศึกษา จากข้อมูลสถิติจำนวนนักศึกษาทั้งหมดในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2558 พบว่า มีนักศึกษาจำนวนทั้งหมด 234,508 คน

ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะของเครื่องมือในการวิจัย และการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจในครั้งนี้เป็นการใช้แบบสอบถามปลายปิด (Closed-ended Questionnaire) และแบบปลายเปิด (Open-ended) ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาของคำถามโดยแบ่งเนื้อหาของคำถามออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

<u>ส่วนที่ 1</u> แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list)

<u>ส่วนที่ 2</u> แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาโดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert)

<u>ส่วนที่ 3</u> แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert)

การดำเนินการวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยในครั้งนี้เพื่อการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่างๆดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ทำการศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 400 ชุด โดยแบ่งสุ่มนักศึกษากลุ่มตัวอย่างนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 400 คน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ซึ่งเป็นการค้นคว้าจากหนังสือ บทความ วารสารเอกสารวรรณกรรม รวมถึงงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยจะตรวจสอบความสมบูรณ์ ของการตอบแบบสอบถามและคัดเอาแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก

2. การลงรหัส (coding) ผู้วิจัยจะต้องนำแบบสอบถามที่ถูกต้องสมบูรณ์แล้วมาลงรหัสตามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

3. การประมวลผลข้อมูล ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและลงรหัสที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science for for Windows) โดยการแจกแจงความถี่ของทุกๆตัวแปร

4. การวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆมาตรวจสอบความถูกต้องและทำการบันทึกรหัสของข้อมูลลงคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลโดยใช้สถิติ 2 แบบ ได้แก่

4.1 ข้อมูลเชิงพรรณา (Descriptive Statistics)

การวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด โดยหา ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ความแปรปรวนมาตรฐาน (SD) และ การจัดอันดับ

4.2 ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inference Statistics)

เพื่อการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) และไควสแคว (Chi-Square)

สรุปผลวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี สถานภาพส่วนใหญ่สถานภาพโสด มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 30,001 บาทขึ้นไป

2. ข้อมูลด้านพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริโภคอาหารพบว่าภาพรวมของด้านพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริโภคอาหารอยู่ในระดับปานกลางโดย 3 อันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยด้านพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริโภคอาหารมากที่สุดได้แก่ประเด็น “ชื่นชอบในการรับประทานอาหารไทย” รองลงมาคือ “มีความคุ้มค่าต่อค่าใช้จ่ายของท่าน” และ “กลับไปใช้บริการที่ร้านอาหารนั้นอีก” โดยประเด็นที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ “ใช้บริการร้านอาหารในมื้อเช้า”

3 ผลข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดพบว่าภาพรวมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด โดยปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ “อาหารใหม่ สด สะอาด/ มีอาหารจานเด็ด/ จานแนะนำ” ที่ค่าเฉลี่ย 4.55 , *SD* = 0.707

ภาพรวมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านราคาอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด โดยปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ “ราคาเหมาะสมกับคุณภาพของอาหาร” ที่ค่าเฉลี่ย 4.53, *SD* = 0.686

ภาพรวมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านช่องทางจัดจำหน่ายอยู่ในระดับสำคัญมาก โดยปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ “ทำเลที่ตั้งของร้านสะดวกต่อการเดินทาง” ที่ค่าเฉลี่ย 4.44, *SD* = 0.792

ภาพรวมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับสำคัญมาก โดยปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ “มีการส่งเสริมการขาย (ลด, แลก, แจก, แถม)” ที่ค่าเฉลี่ย 4.21, *SD* = 0.917

ภาพรวมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านบุคลากร อยู่ในระดับสำคัญมาก โดยปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ “พนักงานมีมารยาท สุภาพ อัธยาศัยดี ซื่อสัตย์” ที่ค่าเฉลี่ย 4.53, *SD* = 0.728

ภาพรวมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ อยู่ในระดับสำคัญมาก โดยปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ “บริการรวดเร็ว ถูกต้อง/ บิลเก็บเงินมีการแสดงให้เห็นชัดเจน/สามารถชำระเงินด้วยบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิต” ที่ค่าเฉลี่ย 4.50, *SD* = 0.816

ภาพรวมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ อยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด โดยปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ “สถานที่มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ” ที่ค่าเฉลี่ย 4.60, *SD* = 0.617

4. การทดสอบสมมติฐาน โดยสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยทางการตลาด (7Ps) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการและ บริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่าปัจจัยทางการตลาด (7Ps) ที่มีความสัมพันธ์ได้แก่ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และกระบวนการให้บริการ และในสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการ และบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ด้านเพศ ด้านอายุ ด้านสถานภาพ ด้านการศึกษา และด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการและบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ได้แบ่งประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาได้แก่

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกใช้บริการและบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการเลือกใช้บริการและบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงนั้นมุ่งเน้นไปที่การความชื่นชอบในอาหารไทย การคำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้เกิดการตัดสินใจไปใช้บริการร้านอาหารเดิม และมักไม่ค่อยรับประทานอาหารเช้า ซึ่งภาพรวมของพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริโภคอาหารพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีบังอร สุวรรณพานิช (2555) ที่มีระดับภาพรวมของพฤติกรรมการบริโภคอาหารอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับงานวิจัยของอนุกุล พลศิริ (2551) ที่มีระดับภาพรวมของพฤติกรรมในการบริโภคอาหารอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน และยังพบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ทางด้านเพศหญิงนั้นมีน้ำหนักมากกว่าเพศชายเช่นเดียวกันกับผลการวิจัยในครั้งนี้ ในส่วนขอประเด็นการคำนึงถึงความคุ้มค่าในค่าใช้จ่ายจะพบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาสินี ชัยธิ (2556) ที่กลุ่มตัวอย่าง มีการคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในเรื่องของความคุ้มค่าต่าง ๆ เมื่อมีการใช้เพื่อการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม

2. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญที่มีต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นลำดับของความสำคัญในการปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นลำดับจากมากไปหาน้อย บุคลากร ราคา ผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย ลักษณะทางกายภาพ อยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด และกระบวนการให้บริการ กับ ส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับความสำคัญมาก ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา โสมนะพันธุ์ และ กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2556) ที่ช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการรับประทานอาหาร และเช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ กิตติภพ สงเคราะห์ (2555) ที่พบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ เป็นประเด็นที่มีอิทธิพลสำคัญในเลือกใช้บริการร้านอาหาร

จากผลการอภิปรายผลสามารถสรุปความสัมพันธ์ของผลการวิจัยได้ว่า พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการและบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงกับระดับความสำคัญที่มีต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ประเด็นเรื่องราคามีความโดดเด่น ในทั้ง 2 วัตถุประสงค์ จากเรื่องของความคุ้มค่าในค่าใช้จ่ายการใช้บริการ และประเด็นปลีกย่อยอื่นๆ ทำให้การศึกษาครั้งนี้ควรมีการมุ่งเน้นไปที่องค์ประกอบด้านราคาและศักยภาพของบุคลากรเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับร้านอาหารจากผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าร้านอาหารควรมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรเป็นหลัก และการทำให้ผลิตภัณฑ์กับราคามีความคุ้มค่าสัมพันธ์กัน ซึ่งจะทำให้ลูกค้าเกิดความสนใจในการมาใช้บริการร้านอาหารมากยิ่งขึ้นได้ และผลการวิจัยยังพบอีกว่าอาหารไทยยังคงเป็นที่นิยมชื่นชอบในหมู่นักศึกษารามคำแหงและทำให้กลับมาใช้บริการอีก จึงควรมีการพิจารณาสำหรับเมนูอาหารไทยที่น่าสนใจ สำหรับใช้ดึงดูดให้ลูกค้ากลุ่มดังกล่าวมาใช้บริการ และสำหรับข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมการมุ่งเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อเจาะลึกข้อมูลการใช้บริการร้านอาหารผ่านมุมมองต่างๆ ในภาพลึกมากยิ่งขึ้น และการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในมุมมองของผู้บริโภคที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ควรมีการขยายขอบเขตกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับร้านอาหารใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยรามคำแหงให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา โสมนะพันธุ์ และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2556). แรงจูงใจในการรับประทานอาหารไทยนอกบ้านของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. *วารสารการเงินการลงทุนการตลาดและการบริหารธุรกิจ, 3*(4), 695-714.

กิตติภพ สงเคราะห์. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเข้าใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี.* ปริญญานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการตลาด, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ณัฐพร ตรรก์ชูวงศ์. (2555). *พฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาสายสังคมศาสตร์และสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กรณีศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์และคณะเกษตรศาสตร์.* เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิลาสินี ชัยธิ. (2556). *การศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.* เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

หทัยกาญจน์ โสตรดี และอัมพร ฉิมพลี. (2550). *พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*. นครปฐม: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1*

The Administrative Factors Affecting Academic Administration Competencies of School Administrators under Rayong Primary Educational Service Area 1

สุรเชษฐ เดชประสิทธิ์**
สมศรี ทองนุช***
สุรัตน์ ไชยชมภู****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 316 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการและสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น .94 และ .92 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับ มาก

2. สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีเพียง 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ และปัจจัยด้านเจตคติ ร่วมกันทำนายตัวแปรทำให้มีอำนาจพยากรณ์เป็นร้อยละ 28.00 (R^2 = 0.280) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยสามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.32 + .285(X_3) + .193(X_1) + .194(X_2)$$

---

*วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$ = .250(X_3) + .183(X_1) + .178(X_2)

คำสำคัญ : ปัจจัยการบริหาร/ สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) to explore the administrative factors affecting academic administration competencies of school administrators under Rayong Primary Educational Service Area1 1. The samples were 316 teachers under Rayong Primary Educational Service Area1 of academic year 2016. The research tool was a set of 5 rating scale questionnaires upon administrative factors affecting academic administration and administrative competencies of school administrators which both of issues set discrimination were between .30 to .75 and .30 to .65 and confidence level were between .94 to .92 respectively. Data analyzed with instant software for analyzing statistics are Mean, Standard Deviation, Pearson Product Moment Correlation Coefficient, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The result showed that

1. The administrative factors of school administrators under Rayong Primary Educational Service Area 1 were found at high level.

2. The academic administration competencies of school administrators under Rayong Primary Educational Service Area 1 overall were found at high level.

3. The administrative factors which related to academic administration competencies of school administrators under Rayong Primary Educational Service Area 1 were overall in moderately positive relation at .01 level of significance

4. There were only 3 administrative factors which were able to affect academic administration competencies of school administrators under Rayong Primary Educational Service Area 1. These 3 factors that were the best dependent variables that increase 28% (R2=0.280) of power to predict academic administration competencies of school administrators were self-confidence factor, leadership factor, and attitude factor, at .05 level of significance which could be able to create regression equation both with raw score and standard score as follows :

Raw score predicting equation

$\hat{Y}$ = 1.32 + .285(X_3) + .193(X_1) + .194(X_2)

Standard Score predicting equation

$\hat{Z}$ = .250(X_3) + .183(X_1) + .178(X_2)

Keywords : Administrative Factors/ Academic Administration Competencies of School Administrators

บทนำ

เป้าหมายยุทธศาสตร์และตัวบ่งชี้ การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) เป้าหมายยุทธศาสตร์ที่ 1 คนไทยมีคุณภาพและได้รับการศึกษาที่ได้มาตรฐานระดับสากล เป้าหมายยุทธศาสตร์ที่ 2 คนไทยใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เป้าหมายยุทธศาสตร์ที่ 3 คนไทยใฝ่ดีมีคุณธรรมพื้นฐาน มีจิตสำนึกและค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะ มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย และเป้าหมายยุทธศาสตร์ที่ 4 คนไทยคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีทักษะในการคิดและปฏิบัติ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 43-45) ส่วนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2554, หน้า 19) ได้เสนอแนะการใช้เวลาในการบริหารและการให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษาโดยแยกงานออกเป็น 7 ประเภท พบว่า 1) การบริหารงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 40 2) งานบริหารบุคลากร ได้แก่ ครูอาจารย์ และเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 20 3) งานบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20 4) งานบริหารการเงิน คิดเป็นร้อยละ 5 5) งานบริหารอาคารสถานที่คิดเป็นร้อยละ 5 6) งานบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 5 7) งานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5 (สำนักการศึกษา, 2551, หน้า 54)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จากการวิเคราะห์และศึกษาปัญหาพบว่า ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณค่อนข้างน้อย สถานศึกษาในสังกัดได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดทักษะการอ่านและการแสวงหาความรู้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่ถึงขั้นการปลูกฝังเป็นนิสัย อิทธิผลของสื่อ และสิ่งยั่วยุที่ผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนไม่พึงประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ยังไม่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน ครูผู้สอน ส่วนหนึ่งยังขาดทักษะการใช้สื่อ และเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ นักเรียนที่เป็นประชากรแฝง ประมาณร้อยละ 18 มีปัญหาในการจัดการเรียนรู้ ทั้งด้านการปรับพื้นฐาน ภาษา และหลักสูตร เป็นต้น ด้านโอกาสทางการศึกษา ประชากรวัยเรียนส่วนหนึ่งยังไม่สามารถเข้าถึงบริการศึกษา ประมาณร้อยละ 1- 2 อัตราการออกกลางคันในปีการศึกษา 2552 ร้อยละ 0.72 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียนต่อสายสามัญ สายอาชีพในอัตราส่วน 40 : 60 ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่สัมพันธ์กับคุณภาพนักเรียน สถานศึกษาบางแห่งมีครูไม่ครบตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด ขาดแคลนครูที่มีวุฒิตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญและครูมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1, 2557, หน้า 6)

จากความเป็นมาและปัญหาข้างต้นทำให้ทราบว่างานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และภาระหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นแก่นสาระสำคัญหลักในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมาก สำหรับผู้เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่าปัจจัยทางการบริหารใดบ้างที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อจัดเตรียมและพัฒนาปัจจัยเหล่านั้นให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นบุคลากรทาง

การศึกษาจึงสนใจศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานสมรรถนะการบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยผู้วิจัยทำการสังเคราะห์จากผลงานการวิจัยของ กนิษฐา หมั่นกิจการ (2551) ขัตติยา น้ำยาทอง (2551) อำนาจ ชนะวงค์ (2555) และนฤมล มีเพียร (2556) ส่วนตัวแปรสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548) ซึ่งมีขอบเขตด้านเนื้อหาดังต่อไปนี้ 1) ปัจจัยการบริหาร ประกอบด้วย 1.1) ภาวะผู้นำ 1.2) เจตคติ 1.3) ความเชื่อมั่นในตนเอง 1.4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 1.5) อัตมโนทัศน์ 1.6) ความรับผิดชอบ 2) สมรรถนะต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548) ประกอบด้วย 2.1) การบริหารจัดการเรียนรู้ 2.2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2.3) การนิเทศจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา 2.4) การส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2559 รวมเป็น 1,776 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 316 คน โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-609) ทำการแบ่งแบบชั้นภูมิและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert (Likert, 1970, pp. 150-151) ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 53 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 37 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างและหาค่าคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลำดับขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารงานวิชาการและสมรรถนะการบริหารงานวิชาการเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ และกำหนดขอบเขตของปัจจัยที่ส่งต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

2. นำข้อคำถามที่สร้างเสนอต่อประธานควบคุมวิทยานิพนธ์และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

3. นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา (Content validity) จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) อยู่ตั้งแต่ 0.60-1.00 สามารถคัดเลือกข้อคำถามไว้ใช้ได้

4. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญจากนั้นเสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนออีกครั้ง

5. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น ซึ่งทั้งสองฉบับมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .30 ถึง .75 และ .30 ถึง .65 และค่าความเชื่อมั่น .94 และ .92 ตามลำดับ

7. นำเครื่องมือแบบสอบถามที่มีคุณภาพแล้วมาจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งสิ้น 316 ฉบับ ได้รับกลับคืน 316 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนแต่ละฉบับเพื่อนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ปัจจัยการบริหาร และสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*)

2. วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

3. สร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise multiple regression analysis)

สรุป

จากการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก

2. สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีเพียง 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ และปัจจัยด้านเจตคติ ร่วมกันทำนายตัวแปรทำให้มีอำนาจพยากรณ์เป็นร้อยละ 28.00 (R^2 = 0.280) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยสามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 1.32 + .285(X_3) + .193(X_1) + .194(X_2)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z} = .250(X_3) + .183(X_1) + .178(X_2)$

อภิปรายผล

1. ระดับปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ผลการวิจัยระดับปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ตัดสินใจการกระทำต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารรู้สึกภาคภูมิใจในวิชาชีพของตนเอง มีความคิดเป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผล และกระทำการต่าง ๆ โดยไม่กังวลใจ ซึ่งย่อมส่งผลให้การบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จตามจุดหมายที่ตั้งไว้ ดังที่ จิดาภา พงษ์ชุบ (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โครงการโรงเรียนสองภาษาโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบุคลิกภาพส่วนหนึ่งของบุคคลที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง ตระหนักและศรัทธาในความมีคุณค่าความสำคัญของตน รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง มีจิตใจมั่นคง กล้าเผชิญความจริง กล้าแสดงออกอย่างสรรค์ในสิ่งที่ถูกที่ควรและรู้สึกว่าตนเองเป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่น

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

ผู้บริหารสามารถมีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการบริหารงานวิชาการ พยายามวางตนเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ ติดตามข้อมูลข่าวสารทางวิชาการอยู่สม่ำเสมอ และคอยกระตุ้นให้คณะครูปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิรมล พันศรี (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แบบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากทุกแบบ

ปัจจัยด้านอัตมโนทัศน์ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีความเข้าใจตนเองในด้านความสามารถของตน บริหารงานวิชาการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสามารถแบ่งความรับผิดชอบงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทำงานตามประสบการณ์และความสามารถที่เหมาะสม ยอมรับในความแตกต่างระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละบุคคล ยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมงานใช้เหตุผลและความคิดในการบริหารงาน และมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กลัญญู เพชราภรณ์ (2555) ได้ศึกษาอัตมโนทัศน์หลายมิติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสมุทรปราการตามแนวคิดของแบรคเคน ได้ให้ความหมายของอัตมโนทัศน์ คือ ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ การรับรู้ และเจตคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อตนเองใน ทุก ๆ ด้าน ซึ่งเป็นผลมาจากเรียนรู้และประสบการณ์ที่บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมอันเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพ

ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีความความสบายใจเมื่องานประสบความสำเร็จ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารได้ใช้ความรู้ และความสามารถของตนเองในการบริหารงานวิชาการอย่างเต็มที่ มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน เมื่องานประสบผลสำเร็จ ตนเองก็เกิดความสบายใจ ทั้งนี้ก็อาจขึ้นอยู่กับผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย ถ้าทำงานด้วยความสามารถของตนเอง และเต็มที่กับงาน ผู้บริหารก็เกิดความสบายได้เช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของ พรพิศ อินทระสุระ (2551) ได้วิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า 1) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารรู้จักหน้าที่ของตนเอง มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารเข้าใจหน้าที่และบทบาทของตนเองเป็นอย่างดี มีความขยันหมั่นเพียร หมั่นค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมทางด้านบริหารวิชาการอยู่เสมอ และพยายามตั้งความหวังไว้สูง ๆ เพื่อจะได้ใช้ความพยายามในการทำงานอย่างเต็มที่ ดังที่ปทุมพร ศรีอิสาน (2549, หน้า 48) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกถึงความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะให้งานที่ได้รับมอบหมายบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ กำหนด รวมทั้งการยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานของตนเอง ซึ่งครอบคลุมถึงการทำงานให้เสร็จก่อนเวลาที่กำหนด ผลงานได้คุณภาพเกินกว่ามาตรฐานที่คาดหวังไว้

ปัจจัยด้านเจตคติ พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้องตามหลักวิชา มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสามารถนำข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ มาใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ที่ถูกต้องตามหลักวิชา จนทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการบริหารงานวิชาการได้ และมีความสุขกับการบริหารงานวิชาการที่ประสบผลสำเร็จ ดังที่ นฤมล มีเพียร (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของ

ผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า เจตคติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ เป็นความรู้สึกภายในที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมลักษณะของเจตคติทางบวกเจตคติทางลบและเจตคติที่เป็นกลาง เจตคติมีลักษณะมั่นคงและทนทานแต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้

2. ระดับสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ผลการวิจัยระดับสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สมรรถนะด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การปลูกฝังและส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสามารถทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียน เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน และตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉริยาพร ศักดิ์บุตร (2556) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ระดับสมรรถนะและการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่บุคคลของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรโดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษา จะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวเข้าถึงและเข้าใจความสำคัญ ทิศทางของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ คำกอง (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบึงโขงหลง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้นำผลการประเมินไปพัฒนาระบบงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การนำผลการประเมินไปพัฒนาระบบงานวิชาการ เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้รู้จุดแข็งและจุดอ่อนของการบริหารงานวิชาการ ส่งผลทำให้การพัฒนาระบบงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพขึ้นไปเรื่อย ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระวัฒน์ พัชนี (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอวังน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอวังน้อยมีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบาย และส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสามารถทำให้ครูค้นพบปัญหาของผู้เรียน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เกิดประโยชน์โดยตรงทั้งผู้เรียน ครูผู้สอน สถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิไล วิญญาณ (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะการบริหารงาน

วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 พบว่า การส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อทุกข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับสมรรถนะ การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

การศึกษาปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ทั้ง 6 ปัจจัย โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกัน เพราะฉะนั้นการเป็นผู้บริหารที่ดีต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีภาวะความเป็นผู้นำ มีเจตคติที่ดี รู้จักความรับผิดชอบ มีอัตมโนทัศน์ และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รวมทั้งต้องมีสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการทั้งทางด้านบริหารการจัดการเรียนรู้ ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล มีเพียร (2556) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต1 พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำ (X_1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_3) อัตมโนทัศน์ (X_5) เจตคติ (X_2) ความรับผิดชอบ (X_4) และความเชื่อมั่นในตนเอง (X_6) มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมการปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมการปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหาร งานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ปัจจัยการบริหารที่สามารถพยากรณ์สมรรถนะ การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีเพียง 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ และปัจจัยด้านเจตคติ เมื่อเข้าสมการถดถอยทำให้สมการทำนาย มีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 28.00 (R^2 = 0.280) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .250, .183 และ .178 ตามลำดับ ซึ่งสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 1.32 + .285(X_3) + .193(X_1) + .194(X_2)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z} = .250(X_3) + .183(X_1) + .178(X_2)$

สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล มีเพียร (2556) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต1 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต1 ได้แก่ ภาวะผู้นำ (X_1) อัตมโนทัศน์ (X_5) และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_3) สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 50 และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 38.27 + .99(X_1) + 1.04(X_5) + .75(X_3)$

ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z} = .37Z_{x1} + .25Z_{x5} + .23Z_{x3}$

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการศึกษานี้ที่พบนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย ปัจจัยความเชื่อมั่นในตนเอง ปัจจัยภาวะผู้นำ และปัจจัยเจตคติ ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่า การเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการที่ดี ควรมีความคิดริเริ่มในการปฏิบัติงาน ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป ไม่ท้อถอยเมื่องานไม่ประสบผลสำเร็จ และมุ่งมั่น ตั้งใจทำงานจนกระทั่งสำเร็จ

2. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ พบว่า การเพิ่มสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการควรวิเคราะห์ปัญหาในการปฏิบัติงาน โดยใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐาน สามารถจูงใจให้บุคลากรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และกล้าเสี่ยงที่จะตัดสินใจและเปลี่ยนแปลงพัฒนางานอย่างเสมอ

3. ปัจจัยด้านเจตคติ พบว่า สมรรถนะในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง ซึ่งส่งผลให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และเป็นประโยชน์ จัดวางบุคลากรเหมาะสมกับงานวิชาการที่รับผิดชอบ และไม่ควรกล่าวโทษผู้ร่วมงานอยู่เสมอเมื่อทำงานไม่ประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ควรทำการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาฉบับนี้ อาทิ เช่น กลุ่มนักเรียน กลุ่มนักเรียนศิษย์เก่าภายใน 4 ปี กลุ่มผู้ปกครอง ชุมชน หรือสังคม

3. ควรทำการวิเคราะห์สภาพปัญหา/ อุปสรรค และแนวทางสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา หมั่นกิจการ. (2551). *ความสัมพันธ์กับระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กลัญญู เพชราภรณ์. (2555). *การศึกษาอัตมโนทัศน์หลายมิติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสมุทรปราการตามแนวคิดของแบรคเคน*. งานนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ขัตติยา น้ำยาทอง.(2551). *การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิดาภา พงษ์ชุบ. (2549). *การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โครงการโรงเรียนสองภาษาโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

นฤมล มีเพียร. (2556). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1.* สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นิรมล พันศรี. (2558). *แบบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริการการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

ปทุมพร ศรีอิสาน. (2549). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปาริชาติ คำกอง. (2557). *สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบึงโขงหลง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนครพนม

พรพิไล วิญญาณ. (2554). *สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอเมืองนครพนม ส่งกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม.* การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนครพนม.

พรพิศ อินทระสุระ. (2551). *สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาตามความเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, สำนักบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

วีระวัฒน์ พัชนี. (2558). *สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอวังน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักการศึกษา. (2551). *การวางแผนการบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. (2557). *แผนพัฒนาการศึกษา 4 ปี สพป.ระยอง เขต 1.* ระยอง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). *เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พ.ศ. 2548.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2554). *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561).* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อัจฉริยาพร ศักดิ์บุตร. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.* ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

อำนาจ ชนะวงค์. (2555). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607-610.

Likert, R. (1970). *A technique for the measurement of attitude.* Chicago: Rand McNally.

มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการกับผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519*

Legal Measures for Proceeding against Arrested Persons or Suspects in Narcotic Cases under Narcotics Control Act, B.E. 2519 (1976)

ปฐวี ชีวางกูร**
สอาด หอมมณี***
คมสัน สุขมาก****

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการให้อำนาจเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในการควบคุมตัวผู้ถูกจับก่อนส่งให้พนักงานสอบสวนตามกฎหมายไทยเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากลและหลักสิทธิมนุษยชน ศึกษามาตรการทางกฎหมาย และความเหมาะสมของการบังคับใช้กฎหมาย ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายไทย ให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (ICCPR) และสภาพปัญหาตลอดจนข้อจำกัดของกฎหมายในการควบคุมตัวผู้ถูกจับ ในชั้นก่อนพนักงานสอบสวน เพื่อหาแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี(CAT)

ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519มาตรา 14 (3) ประกอบมาตรา 15 ให้อำนาจเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับเป็นระยะเวลา 3 วัน โดยมิได้จำแนกประเภทคดีและพฤติการณ์การกระทำผิดของผู้ถูกจับซึ่งมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว มิได้ระบุถึงหลักเกณฑ์การแจ้งสิทธิพื้นฐานของผู้ถูกจับและตามมาตรา 14(6) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว มิได้ระบุถึงหลักเกณฑ์ การสอบปากคำของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา

ข้อเสนอแนะของการวิจัยเห็นควรให้มีการปรับปรุงกฎหมายให้มีความเหมาะสมกล่าวคือ ในการควบคุมตัวผู้ถูกจับเป็นระยะเวลา 3 วันนั้น ให้ควบคุมเฉพาะผู้ถูกจับได้ในกรณีการมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 และตามพฤติการณ์แห่งคดี ส่วนในเรื่องสิทธิของผู้ถูกจับและการสอบถามปากคำผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นให้เป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คำสำคัญ : การควบคุมตัว/ ผู้ต้องหา/ การทรมาน

---

*วิทยานิพนต์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
**นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

Abstract

The objectives of this Thesis are to study and analyze concepts and theories relating to empowerment of the narcotics control officer to keep a captive in custody before sending the captive to the inquiry official under Thai law, in order to be consistent with the international principles and human rights principles, study legal measures and suitability of law enforcement in preventing and solving narcotics problems under Thai law, as to comply with the international law on human rights under International Covenant on Civil and Political rights (ICCPR), and nature of the problems, as well as limitations of law on custody of the arrested person in the stage before the inquiry official, for approaches to more efficient enforcement of the law relating to narcotics, and to be consistent with the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)

The research yields results that Narcotics Control Act, B.E. 2519, Section 14 (3), in conjuncture with Section 15, empowers the Narcotics Control Officer to keep a arrested person in custody for a period of 3 days regardless of categories of cases and circumstances of offenses of the arrested person, and Section 15 of the said Act does not stipulate the rule of notifying an arrested person about its basic rights, and Section 14 (6) of the said Act does not stipulate the rules of inquiring the arrested person or the suspect.

Recommendations of the research are that the law should be amended for suitability. That is to say, keeping an arrested person in custody for a period of 3 days can be done only in a case where the arrested person has narcotics in its possession for distribution under Narcotics Act, B.E. 2522 (1979), and under specific circumstances of the case. With respect to rights of an arrested person and inquiry of the arrested person or the suspect, the proceeding shall comply with the criminal procedure law.

Keywords : Custody/ Suspect/ Torture

บทนำ

เนื่องจากในปัจจุบันประเทศต่างๆในโลกต้องประสบกับปัญหาอาชญากรรมในคดียาเสพติดเพิ่มมากขึ้น อันเป็นภัยร้ายแรงในปัจจุบันที่ปรากฏทั้งภายในระดับครอบครัว ระดับชาติและระดับโลกก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรมนุษย์ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินความมั่นคงของประเทศชาติ เศรษฐกิจ และสังคม โดยจะเห็นได้ว่าสังคมไทยมิได้เผชิญเฉพาะปัญหาอาชญากรรมพื้นฐาน อาทิ เช่นคดีที่เกี่ยวกับชีวิตร่างกาย คดีที่เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือคดีที่เกี่ยวกับเพศเท่านั้นแต่กำลังเผชิญกับปัญหาอาชญากรรมพิเศษที่มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการอย่างต่อเนื่องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและเป็นเครือข่ายซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายและผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของประเทศ ทำให้กระบวนการยุติธรรมต้องเข้ามามีส่วนสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในรูปแบบต่างๆตั้งแต่กระบวนการสืบสวน สอบสวน จับกุมตัวผู้กระทำความผิด การควบคุมตัว การรวบรวมพยานหลักฐานการพิจารณาสั่งฟ้องคดี การนำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดจนศาลมีคำพิพากษาคดีถึงที่สุด

ประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายและเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา ซึ่งมีวิธีค้นหาความจริงในคดีโดยมีเนื้อหาว่าทุกองค์กรกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีหน้าที่ต้องร่วมกันและช่วยกันค้นหาความจริงซึ่งกระบวนการก่อนพิจารณาคดีนั้นเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการค้นหาความจริงและนำไปสู่การพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ในกระบวนการพิจารณาคดีต่อไปเพื่อประสิทธิภาพในการค้นหาความจริงและการรวบรวมพยานหลักฐานกฎหมายจึงได้กำหนดให้เจ้าพนักงานของรัฐที่บังคับใช้กฎหมายมีอำนาจหลายประการ เช่น การค้น การจับ การควบคุมและกักขังไว้ในระหว่างการสอบสวน สถานที่ในการควบคุมตัวผู้ถูกจับในคดียาเสพติดอีกทั้งสิทธิของผู้ถูกจับในระหว่างการควบคุมตัวในชั้นก่อนพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นกระบวนการที่ก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในเรื่องการควบคุมตัวผู้ถูกจับหรือการเอาตัวผู้ถูกจับไว้ในอำนาจของรัฐนอกเหนือจากอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งถือเป็นกฎหมายทั่วไปหรือกฎหมายแม่บทในการดำเนินคดีอาญาทั้งยังมีกฎหมายอีกหนึ่งฉบับนั้นก็คือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อควบคุมตัวผู้ถูกจับเพื่อทำการสืบสวนสอบสวน โดยมิได้มีการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ไว้ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมิฉะนั้นแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติดังจะเห็นได้จากกรณีเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2560 เวลาประมาณ 02.30เจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตท้องที่คันนายาวได้เข้าค้นตัวผู้ต้องสงสัยในคดียาเสพติดโดยไม่มีการแจ้งสิทธิและมีการใส่กุญแจมือโดยใช้กำลังประทุษร้ายบุคคลดังกล่าวทั้งที่ไม่ได้มีการต่อสู้หรือขัดขืนเพื่อให้บุคคลดังกล่าวรับสารภาพว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและวิวัฒนาการแนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบควบคุมตัวผู้ถูกจับก่อนส่งให้พนักงานสอบสวนตามกฎหมายไทย และหลักสากลและหลักสิทธิมนุษยชน

2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมาย และความเหมาะสมของการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายไทย และตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (ICCPR)

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพของปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดในชั้นก่อนพนักงานสอบสวน เพื่อหาแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้สอดคล้องกับหลักสากลและสิทธิมนุษยชนต่อไป

4. เพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้อำนาจเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในการควบคุมตัวผู้ถูกจับก่อนส่งให้พนักงานสอบสวน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการทำการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ ในเรื่องหลักสากล กฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคี เช่น กติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (ICCPR) และอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (CAT) และบทความและวารสาร รายงานการวิจัย เอกสารเผยแพร่ ของหน่วยงานเอกชนต่างๆ วิทยานิพนธ์ รายงานสัมมนา ตำรากฎหมาย หนังสือพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระบบออนไลน์ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth

Interview) เจ้าหน้าที่จากกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยจำกัดขอบเขตของการศึกษา เฉพาะปัญหาในการดำเนินการของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 (3)(6) และมาตรา 15 ตลอดจนศึกษาหลักสิทธิมนุษยชนตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (ICCPR) และอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (CAT) รวมทั้งผู้ศึกษาจะศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธรัฐเยอรมนี เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

ในประเทศไทยความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดมีลักษณะแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป จึงมีการออกกฎหมายหลายฉบับ เพื่อรองรับการใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่โดยกฎหมายบัญญัติให้อำนาจในการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานในการดำเนินคดีในชั้นก่อนพนักงานสอบสวน โดยเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ค.ศ.) มีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับเป็นเวลาถึง 3 วัน โดยไม่ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงสิทธิที่ผู้ถูกจับควรได้ทราบหรือควรได้รับ ซึ่งอาจนำไปสู่การถามปากคำผู้ต้องหาโดยมิชอบเพื่อให้รับสารภาพ ถือเป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การที่กฎหมายให้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่แก่เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) โดยมิได้บัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ทำให้ขัดแย้งกับหลักนิติธรรม (The Rule of Law) และกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขอบเขตการวิจัย

การวิจัยจำกัดขอบเขตของการศึกษา เฉพาะปัญหาในการดำเนินการของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 (3)(6) และมาตรา 15 ตลอดจนศึกษาหลักสิทธิมนุษยชนตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (ICCPR) และอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (CAT) รวมทั้งผู้ศึกษาจะศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธรัฐเยอรมนี เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ต่อไป

ผลของการวิจัย

1. ปัญหายาเสพติดในการควบคุมตัวผู้ถูกจับเป็นเวลาไม่เกิน 3 วันของ เจ้าพนักงานในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519

ถือเป็นเรื่องที่จำเป็น เนื่องจากผู้ถูกจับในคดียาเสพติดนั้น มีหลายประเภทไม่ว่าจะเป็น ผู้เสพ ผู้มีไว้ในครอบครอง ผู้มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และผู้จำหน่าย เป็นต้น โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ถูกจับเป็นผู้ที่ครอบครองยาเสพติดในปริมาณมาก ดังที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดในโทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 66 วรรคสาม วางหลัก

ไว้ว่า ผู้ที่มียาเสพติดคำนวณเป็นน้ำหนักสารบริสุทธิ์เกิน 20 กรัมขึ้นไป ต้องได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท หรือประหารชีวิต ผู้ที่มียาเสพติดดังกล่าวควรจะต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการควบคุมตัวไว้เป็นระยะเวลา 3 วัน เพื่อทำการขยายผลในคดียาเสพติด ส่วนผู้ถูกจับที่มิได้มีพฤติการณ์ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ถือว่ายังไม่มีเหตุอันควรที่จะควบคุมตัวผู้นั้นไว้เป็นระยะเวลา 3 วัน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15 เพราะคดีที่มีโทษเพียงเล็กน้อยหรือมีโทษไม่มากนั้น พนักงานสอบสวนก็ยังคงมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับนั้นไว้เพื่อทำการสอบสวนปากคำเป็นระยะเวลาถึง 48 ชั่วโมงอยู่แล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87

ด้วยเหตุนี้เองจึงควรมีการแก้ไขกฎหมาย เพื่อความชัดเจนและการแบ่งแยกประเภทของคดีในการควบคุมตัวผู้ถูกจับในคดียาเสพติด และการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ถูกจับในคดียาเสพติดตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 นั้น มิได้มีการระบุถึงการแจ้งสิทธิต่างๆ ให้แก่ผู้ถูกจับซึ่งถือเป็นหลักสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ถูกจับทุกคนควรจะได้รับเนื่องจากได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ผู้ศึกษาเห็นควรนำเอาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจาณาความอาญา มาตรา 7/1 มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยการระบุไว้ให้ชัดเจนในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15 เพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถใช้อำนาจหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเพื่อคุ้มครองผู้ถูกจับไม่ให้ถูกล่วงละเมิดถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลอีกด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน และความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3. ปัญหาในการถามปากคำผู้ต้องหาในคดียาเสพติดในระหว่างการควบคุมตัวเพื่อทำการสอบสวนตามมาตรา 14 (6) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519

ประเทศไทยเป็นภาคีใน กติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) และ อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, In human or Degrading Treatment or Punishment : CAT) ซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวให้สอดคล้องโดยต้องอนุวัติการกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว ซึ่งประเทศไทยได้นำเอาหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ในส่วนของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 นั้น มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการสอบสวนผู้ต้องหาไว้โดยเฉพาะ และแม้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 3 ที่ให้นำวิธีพิจารณาในคดีอาญามาใช้กับคดียาเสพติดด้วยโดยอนุโลมนั้น ก็เป็นการนำเอาวิธีพิจารณาในชั้นศาลมาใช้เท่านั้น แต่สำหรับการพิจารณาในชั้นก่อนพนักงานสอบสวนมิได้ให้นำมาใช้ ทำให้เจ้าหน้าที่มิอาจทราบได้ว่าจะใช้วิธีการสอบปากคำอย่างไร จึงทำให้บางครั้งเกิดปัญหาการใช้วิธีการสอบปากคำโดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การทำร้ายร่างกาย ขู่เข็ญหลอกลวง เพื่อให้ผู้ต้องหายอมรับสารภาพ มากกว่าการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดี ซึ่งอาจเกินเลยถึงขนาดทำให้ผู้ต้องหาในคดียาเสพติดได้รับอันตรายสาหัส หรือเสียชีวิต ดังที่ปรากฏในข่าวที่ได้นำเสนอมาข้างต้น ดังนี้ผู้ศึกษาเห็นควรนำเอาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจาณาความอาญา มาตรา 135 มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยการระบุไว้ให้ชัดเจนในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15 เพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถใช้อำนาจหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเพื่อคุ้มครองผู้ต้องหาไม่ได้ถูกล่วงละเมิดถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

ของบุคคลอีกด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน และความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ และก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ตามมา สำหรับการควบคุมตัวผู้ถูกจับเป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน ของเจ้าพนักงานในคดียาเสพติดยังคงถือเป็นเรื่องที่จำเป็นในกรณีที่ผู้ถูกจับเป็นผู้ที่ครอบครองยาเสพติดในปริมาณมาก ดังที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 66 วรรคสาม ซึ่งวางหลักไว้ว่า “ผู้ที่มียาเสพติดคำนวณเป็นน้ำหนักสารบริสุทธิ์เกิน 20 กรัมขึ้นไป ต้องได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท หรือประหารชีวิต” ดังนั้นผู้ที่มียาเสพติดดังกล่าวควรจะต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการควบคุมตัวไว้เป็นระยะเวลา 3 วัน เพื่อทำการขยายผลในคดียาเสพติด ส่วนผู้ถูกจับที่มิได้มีพฤติการณ์ดังกล่าว ถือว่ายังไม่มีเหตุอันควรที่จะควบคุมตัวผู้นั้นไว้ จึงเห็นควรมีการแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการแบ่งแยกประเภทของคดี สำหรับการควบคุมตัวผู้ถูกจับในคดียาเสพติด และเพื่อให้การใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเห็นควรเพิ่มเติมข้อความดังต่อไปนี้ บัญญัติไว้ในมาตรา 15 วรรคสองแห่ง พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 “การควบคุมตัวผู้ถูกจับตามวรรคแรก ให้ใช้บังคับเฉพาะกรณีผู้ถูกจับมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย รวมถึงตามพฤติการณ์แห่งคดีที่มีลักษณะจำหน่าย ผลิต นำเข้า ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522”

2. แม้ว่าการควบคุมตัวผู้ถูกจับในคดียาเสพติดจะมีกฎหมายบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ แต่เพื่อให้เป็นมาตรฐานสากลในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งถือเป็นหลักขั้นพื้นฐานถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับและเพื่อป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้ถูกจับเกินสมควร ตามที่เกิดปัญหากรณีผู้ถูกจับในคดียาเสพติดไม่ทราบถึงสิทธิของตนเอง จึงควรนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาบังคับใช้ โดยพิจารณาจากมาตรา 7/1 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก และให้ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหามีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

(1) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

(2) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน

(3) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

(4) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหามีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง” โดยเห็นควรเพิ่มเติมข้อความดังต่อไปนี้ บัญญัติไว้ในมาตรา 15 วรรคสาม แห่ง พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 “การควบคุมตัวผู้ถูกจับต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิให้เป็นไปตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

3. จากปัญหาการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาระหว่างการสอบปากคำของเจ้าพนักงาน ประกอบกับการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสิทธิมนุษยชน และกติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (ICCPR) และอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (CAT) ซึ่งในส่วนของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 นั้น มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการสอบสวนผู้ต้องหาไว้โดยเฉพาะ จึงทำให้บางครั้งเกิดปัญหาการใช้วิธีการสอบปากคำโดย

วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การทำร้ายร่างกาย ขู่เข็ญ หลอกลวง เพื่อให้ผู้ต้องหายอมรับสารภาพ มากกว่าการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดี ซึ่งอาจเกินเลยถึงขนาดทำให้ผู้ต้องหาในคดียาเสพติดได้รับอันตรายสาหัส หรือเสียชีวิต

ดังนี้ผู้ศึกษาเห็นควรนำเอาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 ซึ่งบัญญัติว่า“ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใดๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น” มาใช้บังคับโดยอนุโลม เพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถใช้อำนาจหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเพื่อคุ้มครองผู้ต้องหาไม่ให้ถูกล่วงละเมิดถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลอีกด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน และความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

โดยเห็นควรเพิ่มเติมข้อความดังต่อไปนี้ บัญญัติไว้ในมาตรา 15 วรรคสี่ แห่ง พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 “ในการถามคำให้การผู้ต้องหาในระหว่างควบคุมตัว ห้ามมิให้เจ้าพนักงานทำหรือจัดให้ทำการใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใดๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น”

เอกสารอ้างอิง

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2557). สาระสำคัญ อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือ ที่ย่ำยีศักดิ์ศรี. Retrieved from http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_๑/ International_HR/2557/CAT.pdf.

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2558). สาระสำคัญกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. Retrieved from http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/International_HR/2557/ tran_ICCPR-2.pdf

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวนตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา. *วารสารนิติศาสตร์, 9*(4), 44-60.

จรัญ โฆษณานันท์. (2556). *สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน: ปรัชญากฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม (Human Rightswithout Fruntiers: Philusophy Law and Sosial Reality).* กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ชาติชาย สุทธิกลม. (2549). การบังคับใช้กฎหมายในคดียาเสพติด : ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข. ใน *การอบรมหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)” รุ่นที่ 9* วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

ภัทรพร สุคนธวิช. (2551). *ความเป็นธรรมของการดำเนินคดีชั้นพนักงาน*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

มยุรา วิมลโลหการ. (2553). *การแสวงหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติดโดยการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ*

Training Curriculum Development for Moral Teaching at Primary School Level by Monks in Moral Teaching Project of Ministry of Education

พระอเนก บุญโยประการ**
สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์***
ศรีวรรณ ยอดนิล****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสอน ความต้องการการฝึกอบรมการสอนของพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษา และพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาสภาพปัญหาการสอน ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 รูป โดยเลือกแบบเจาะจง การศึกษาความต้องการการฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 รูป จากคณะสงฆ์ภาค 13 ใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 4 ขั้น คือ การวางแผนหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร กลุ่มทดลองจำนวน 30 รูป โดยเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสอนศีลธรรมมีปัญหาการสอนในด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านแผนการสอน ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลการสอน

2. พระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติการสอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการซึ่งอยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ภาค 13 มีระดับความต้องการการฝึกอบรมการสอนโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านแผนการสอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านวิธีการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการสอน และด้านสื่อการสอน

3. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า กลุ่มทดลองมีผลคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์สูงกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย .20 สำหรับการประเมินทักษะการเขียนแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองโดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมการสอนโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

คำสำคัญ : หลักสูตรฝึกอบรม/ การสอนศีลธรรม/ พระสอนศีลธรรม/ ระดับชั้นประถมศึกษา

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purposes of this research aimed to study the moral teaching problems and the teaching training needs at primary school level of monks in Moral Teaching Project of Ministry of Education, and develop training curriculum for moral teaching at primary school level by monks in Moral Teaching Project of Ministry of Education. The sample used for interview on the moral teaching problems included 20 monks in moral teaching project at primary school level were selected by purposive selection. The sample group used for questionnaire in accordance with the teaching training needs comprised of 226 monks in moral teaching project at primary school level from the region 13 were selected by stratified random sampling method. The training curriculum development was implemented covering four processes as follows: 1) curriculum plan, 2) curriculum design, 3) curriculum implementation, and 4) curriculum evaluation & revision. The experimental group consisted of 30 monks were selected by purposive selection. The research revealed that:

1. The moral teaching problems at primary school level of monks were found that conveyed the lack of knowledge and skill for the teaching as follows: the subject content and curriculum, the lesson plan, the teaching method, the instructional media, and the evaluation.

2. The training needs for moral teaching at primary school level of monks as overall and each element were high level. While the training needs were ranked in descending order, it could be arranged as the lesson plan, the subject content and curriculum, the teaching method, the evaluation, and the last one was the instructional media.

3. The training curriculum development was found that the relative growth score of the experimental group was above average at .20, the evaluation for lesson plan skill and the opinion for training curriculum of the experimental group as overall were high level.

Keywords : Training Curriculum/ Moral Teaching/ Monks in Moral Teaching Project/ Primary School Level

บทนำ

"พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย" มาแต่โบราณกาล (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2558, หน้า 1-2) เด็กไทยสมควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัยและเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง (ผกา สัตยธรรม, 2557, หน้า 3) การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ต้องเรียนรู้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 5) จะเห็นได้ว่า หลักสูตรดังกล่าวเน้นการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้กระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนาทุกชั้น และทุกระดับการศึกษาตลอดระยะเวลาเรียน 12 ปีก็ตาม แต่ก็ยังพบว่าการบริหารและการจัดการศึกษา

สาระพระพุทธศาสนายังขาดประสิทธิภาพ ขาดความเอาใจใส่ สถานศึกษาหลายแห่งไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง อีกทั้งไม่ให้ความสำคัญต่อพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจในสาระพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้เข้ามาเป็นครูหรือวิทยากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและครบวงจรทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความซาบซึ้ง ขาดการปฏิบัติ และขาดการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างทั่วถึง โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้กำหนดขึ้นและเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2558, หน้า 25) ภาระงานสำคัญ คือ เป็นผู้ช่วยสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดังนั้นพระสงฆ์ที่เป็นพระสอนศีลธรรมต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านการสอน หลักการสอน หรือวิชาชีพครู จึงจะปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อศึกษาการพิจารณาคุณสมบัติของพระสงฆ์ผู้ที่จะผ่านการคัดเลือกเข้ามาทำหน้าที่เป็นพระสอนศีลธรรม พบว่า ไม่ได้มีการระบุคุณสมบัติด้านวิชาชีพครูอย่างชัดเจน (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2558, หน้า 38) การผ่านการอบรมจากหน่วยฝึกอบรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้นเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งที่จะระบุถึงความรู้ด้านวิชาชีพครูแต่ก็เป็นเพียงระยะสั้นเท่านั้น ดังนั้นจึงทำให้การปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมขาดประสิทธิภาพ และจากรายงานการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมของสำนักพระพุทธศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2553) ที่ศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกภูมิภาคทั่วประเทศ พบว่า พระสอนศีลธรรมสอบตกในเรื่องการสอนพระพุทธศาสนาทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ด้านการวัดและการประเมินผล พระสอนศีลธรรมมีจำนวนน้อยที่ใช้วิธีการสอน เทคนิคการสอน สื่อการสอน และการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย พระสอนศีลธรรมควรจะได้รับการพัฒนาด้านการสอนเพิ่มเติม การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่มีประโยชน์เพื่อการพัฒนาบุคลากรทางด้านเทคนิค วิชาการ และความชำนาญการ (เด่นพงษ์ พลละคร, 2551) การฝึกอบรมจะมีประสิทธิภาพได้นั้นจะต้องมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพด้วย ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสอนของพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อศึกษาความต้องการการฝึกอบรมการสอนของพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

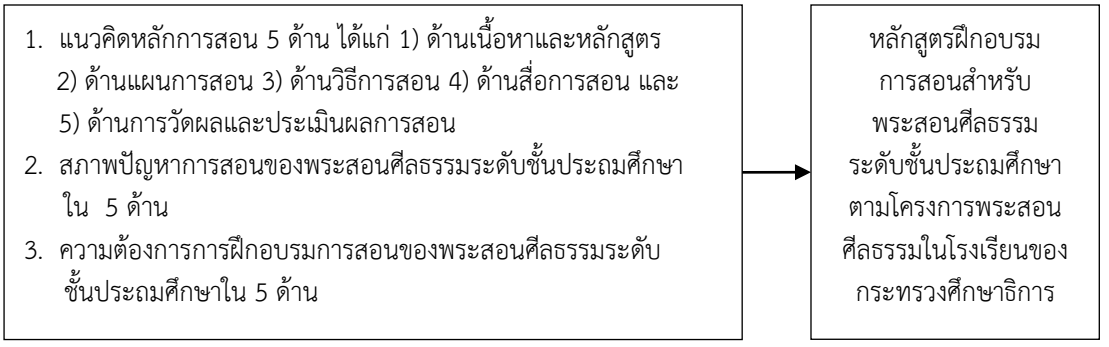

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการสอนของพระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติการสอนระดับชั้นประถมศึกษา ผู้ให้ข้อมูลเป็นพระสอนศีลธรรมตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่ปฏิบัติการสอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งอยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ภาค 13 ประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด จำนวน 20 รูป โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive selection) จากพระสอนศีลธรรมที่มีประสบการณ์ทางการสอนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาการสอนของพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษา ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการสอนและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการการฝึกอบรมของพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจความต้องการการฝึกอบรมเป็นพระสอนศีลธรรมตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่ปฏิบัติการสอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งอยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ภาค 13 ประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด จำนวน 226 รูป ใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้จังหวัดที่สังกัดคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้น และสุ่มรายชื่อพระสอนศีลธรรมในแต่ละจังหวัดโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ตามจำนวนที่กำหนดแต่ละจังหวัด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม เพื่อสอบถามความต้องการการฝึกอบรมการสอนของพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านแผนการสอน ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลการสอน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ตอนที่ 3 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 4 ขั้น คือ การวางแผนหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร โดยออกแบบการทดลองแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว (One group pre-test

post-test design) มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ทดลองนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง คือ พระสอนศีลธรรมตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่ปฏิบัติการสอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30 รูป ใช้ระยะเวลาทดลอง 3 วัน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัญหาการสอน

การศึกษาสภาพปัญหาการสอนของพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการมีปัญหาการสอนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านแผนการสอน ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลการสอน ซึ่งส่งผลทำให้การปฏิบัติงานการสอนในโรงเรียนขาดประสิทธิภาพ ซึ่งแต่ละด้านมีปัญหามาจากพระสอนศีลธรรมขาดความรู้ ความเข้าใจในขอบเขตเนื้อหาและเป้าหมายของหลักสูตร การจัดทำแผนการสอน วิธีการสอน การเลือกใช้สื่อการสอนและวิธีการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ยังพบว่าพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่สอนโดยอาศัยประสบการณ์และความชำนาญทางด้านพระพุทธศาสนาเท่านั้น ขาดการสร้างแรงจูงใจในการเรียนของเด็ก ส่งผลให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติภาระงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ยังบกพร่องอยู่ ซึ่งโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้กำหนดภาระงานสำคัญของการเป็นพระสอนศีลธรรมประการหนึ่ง คือ เป็นผู้ช่วยสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้วยภาระงานประการนี้พระสอนศีลธรรมต้องมีความรู้ ความเข้าใจด้านการสอนหลักการสอน หรือวิชาชีพครู จึงจะปฏิบัติการสอนในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2553, หน้า 2) ได้กำหนดคำว่า “วิชาชีพ” ว่าหมายถึง วิชาชีพทางการศึกษาที่ทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ แสดงว่าวิชาชีพครูครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านแผนการสอน ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลการสอนด้วย สะท้อนให้ถึงผลการวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาที่อยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ภาค 13 มีปัญหาการสอน เนื่องมาจากขาดความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สำนักพระพุทธศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2553) ที่ศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ผลการศึกษาพบว่า พระสอนศีลธรรมสอบตกในเรื่องการสอนพระพุทธศาสนาทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พระสอนศีลธรรมมีจำนวนน้อยที่ใช้วิธีการสอน เทคนิคการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย

2. การศึกษาความต้องการการฝึกอบรม

การศึกษาความต้องการการฝึกอบรมของพระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติการสอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งอยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ภาค 13 มีระดับความต้องการการฝึกอบรมการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.62, SD =1.07) เมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ระดับมากทั้ง 5 ด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านแผนการสอน ($\overline{X}$ =3.74, SD =1.04) ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ($\overline{X}$ =3.70, SD =.98) ด้านวิธีการสอน ($\overline{X}$ =3.59, SD =1.07) ด้านการวัดผลและประเมินผลการสอน ($\overline{X}$ =3.56, SD =1.11) ส่วนลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านสื่อการสอน ($\overline{X}$ =3.51, SD =1.14) นอกจากนี้ พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่มีความสนใจเข้าร่วมการฝึกอบรมการสอน คิดเป็นร้อยละ 66.37 และระยะเวลาที่เหมาะสมในการฝึกอบรม

ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรใช้ระยะเวลา 3 วัน คิดเป็นร้อยละ 47.35 ซึ่งผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าพระสอนศีลธรรมมีความต้องการที่จะเข้าร่วมการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในวิชาชีพครู อันเนื่องมาจากพระสอนศีลธรรมต้องมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ จึงจะปฏิบัติการงานสอนในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้ เพราะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนจะต้องมีคุณภาพเพียงใดนั้นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ คุณภาพการสอนของครู ครูถือเป็นปัจจัยหลักอันสำคัญยิ่งในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนซึ่งก็คือเยาวชนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ ครูเปรียบเสมือนตัวชี้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกระบวนการจัดการศึกษา โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นถือได้ว่า พระสอนศีลธรรม เปรียบเสมือนตัวชี้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการพระสอนศีลธรรมเช่นกัน จากข้อค้นพบจากผลการศึกษาสภาพปัญหาการสอนของพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งอยู่ในความดูแลของคณะสงฆ์ภาค 13 สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพครูซึ่งครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน สอดคล้องกับข้อค้นพบจากผลการศึกษาความต้องการการฝึกอบรมการสอนของพระสอนศีลธรรมซึ่งอยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ภาค 13 มีระดับความต้องการการฝึกอบรมการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพระสอนศีลธรรมเห็นถึงประโยชน์ของการฝึกอบรมการสอน ซึ่งเนื่องมาจากการฝึกอบรมการสอนดังกล่าวตรงตามความต้องการและความสนใจที่จะเรียนรู้และเพิ่มพูนความรู้พัฒนาทักษะความสามารถนั่นแสดงให้เห็นว่าถึงความต้องการที่จะเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาที่อยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ภาค 13 ส่วนใหญ่มีอายุ 41 ปีขึ้นไปถือได้ว่าเป็นวัยผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่โดย Lindeman (1962) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า ผู้ใหญ่อยากจะเรียนต่อเมื่อมีความต้องการและความสนใจที่จะเรียน และการเรียนรู้นั้นจะช่วยให้เขาเกิดความพึงพอใจ และสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่โดย Knowles (1983) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ต้องการความรู้เพื่อจะเรียนรู้โดยจะมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่เขาต้องการและสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยเพื่อว่าเขาจะได้นำผลการเรียนรู้ไปใช้ในการควบคุมสถานการณ์และจะนำความรู้หรือสิ่งที่ได้รับนั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการควรจะครอบคลุมการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาทักษะในวิชาชีพครูหรือการสอนให้ครบทั้ง 5 ด้านซึ่งตรงตามข้อค้นพบจากผลการศึกษาความต้องการการฝึกอบรมการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Shao (2005) ที่ได้ศึกษาความต้องการของครูเกี่ยวกับการฝึกอบรมการพัฒนาวิชาชีพในเรื่องเกี่ยวกับการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้ของครูที่สอนโรงเรียนเกษตรกรรม ที่อยู่ในโครงการนำร่องการศึกษาด้านเกษตรกรรม ในประเทศจีน 12 โรงเรียน พบว่า ครูต้องการให้มีการฝึกอบรมอย่างน้อยปีละครั้ง ในเรื่องเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมต้องการความรู้และทักษะในด้านการพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมการสอน

3. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

3.1 การวางแผนหลักสูตร

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ และวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาการสอน และตอนที่ 2 การศึกษาความต้องการการฝึกอบรม เพื่อวางแผนหลักสูตรใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเลือกเนื้อหาสาระ พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำพรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้พระสอนศีลธรรมที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้เป็นผู้ที่มีความรู้

ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับการสอน สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ และทักษะไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการสอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนได้อย่างสังกัดกระทรวงศึกษาธิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้กำหนดเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรจากการคัดเลือกประเด็นที่พระสอนศีลธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการฝึกอบรมใน 3 ลำดับแรกของแต่ละด้านทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านแผนการสอน ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลการสอน ไว้เป็นข้อมูลสำหรับขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการในขั้นตอนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Taba (1962) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การวิเคราะห์สภาพปัญหา การสำรวจความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม เป็นแนวทางที่สำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของ Saylor and Alexander (1981) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ขอบเขตของการกำหนดเป้าหมายมี 4 ประการ คือ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย พัฒนาการของบุคคล ความสามารถทางสังคม ทักษะการเรียนรู้และความชำนาญเฉพาะด้าน

3.2 การพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรฝึกอบรมการสอนที่พัฒนาขึ้นมามีองค์ประกอบ 6 ส่วน คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) หน่วยการฝึกอบรม 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อประกอบการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับที่ ยุทธ ไกยวรรณ์ (2559, หน้า 47) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์คล้ายคลึงกับหลักสูตรทั่วไป เพียงแต่หลักสูตรฝึกอบรมจะมีขอบเขตที่แคบกว่า องค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรมจึงคล้ายคลึงกับหลักสูตรทั่ว ๆ ไป โดยมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักสูตรฝึกอบรม หรือวัตถุประสงค์ปลายทาง วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์นำทาง เนื้อหาหรือหน่วยฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรมหรือเทคนิควิธีการจัดฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม ซึ่งเนื้อหาของการฝึกอบรมการสอนแบ่งออกเป็น 8 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (3 ชั่วโมง) หน่วยที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการสอนโดยใช้การสาธิต (2 ชั่วโมง) หน่วยที่ 3 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการสอนโดยใช้เกม (2 ชั่วโมง) หน่วยที่ 4 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (2 ชั่วโมง) หน่วยที่ 5 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อการสอน (1 ชั่วโมง 30 นาที) หน่วยที่ 6 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการสอน(1 ชั่วโมง 30 นาที) หน่วยที่ 7 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินสภาพจริง (1 ชั่วโมง 30 นาที) หน่วยที่ 8 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ (4 ชั่วโมง 30 นาที) รวมจำนวน 18 ชั่วโมง เนื่องจากเป็นความต้องการการฝึกอบรมการสอนที่ศึกษาแล้วในตอนที่ 1 สอดคล้องกับที่ วุฒิพงษ์ ทองก้อน (2554, หน้า 195) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี ทำให้ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการ และความจำเป็นของผู้ใช้หลักสูตรให้มากที่สุด ผลการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรด้านความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.40 - 5.00 และมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูง ตั้งแต่ .80 ถึง 1.00 ในระดับค่อนข้างสูงอย่างน่าเชื่อถือ จากผลการพิจารณาตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ยืนยันได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษามีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า หลักสูตรฝึกอบรมการสอนฉบับนี้มีองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมครบสมบูรณ์และมีความเหมาะสมและสอดคล้องสัมพันธ์กัน เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาถูกต้องตามแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Taba (1962) Saylor and Alexander (1981) และแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของ ชูชัย

สมิทธิไกร (2549) และสมชาย กิจยรรยง (2546) ประกอบด้วยหลักใหญ่ ๆ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบหลักสูตร โดยกำหนดโครงสร้าง หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อการสอน และการประเมินผล ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรโดยคำนึงถึงความเหมาะสม และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตรเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ แก้วจินดา (2554) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาศัยแนวคิดหลักกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Taba โดยปรับประยุกต์เป็น 5 ขั้นตอน พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาตามกรอบแนวคิดที่เลือกใช้มีคุณภาพที่สามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกิจกรรม และกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาด้วยหลักสูตรดังกล่าวนี้มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับมาก

3.3 การนำหลักสูตรไปใช้

ผลการนำหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง ได้แก่ พระสอนศีลธรรมตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่ปฏิบัติการสอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30 รูป โดยใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมจำนวน 3 วัน ระหว่างวันจันทร์ที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2561 ถึงวันพุธที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2561 ณ ห้องประชุม “อุมา วิเชียรฉาย” ใต้หอประชุมพุทธมณฑลจังหวัดจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยดำเนินกิจกรรมตามแผนการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการสังเกตพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองที่เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า พระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองมีความสนใจและกระตือรือร้นในการฝึกอบรมเป็นอย่างดี ในขณะที่รับฟังการบรรยายจากวิทยากรประจำหน่วยการฝึกอบรมแต่ละหน่วยพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองมีการศึกษาและแสวงหาความรู้จากเอกสารการฝึกอบรมและสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการฝึกอบรม มีการซักถามปัญหาข้อสงสัยเมื่อเปิดโอกาสให้ถาม วิทยากรเป็นคณาจารย์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี และมีความเป็นกันเองสร้างบรรยากาศที่ดีต่อการฝึกอบรม ส่งผลให้พระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้และให้ความร่วมมือในการฝึกอบรมเป็นอย่างดี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้จัดการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี อันเนื่องมาจากหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้สอดคล้องกับสภาพปัญหาการสอน และความต้องการการฝึกอบรมการสอนของพระสอนศีลธรรมที่เป็นกลุ่มทดลอง สอดคล้องกับที่ ยุทธ ไกยวรรณ์ (2559, หน้า 15) กล่าวไว้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมจะเกิดจากการวิเคราะห์ความต้องการของบุคคลหรือของหน่วยงานอันจะเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นแนวทางที่จะพัฒนาบุคลากรไปในทิศทางที่ต้องการ หรือเกิดจากการค้นหาความบกพร่องในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรเพื่อการพัฒนาบุคลากรไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

3.4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

3.4.1 ผลเปรียบเทียบคะแนนของแบบทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังฝึกอบรมของพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองโดยใช้การคำนวณคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองสูงกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย .20 คือตั้งแต่ .50 ถึง 1.00 ซึ่งผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งผลที่ได้นี้เป็นการพิจารณาจากคะแนนของแบบทดสอบวัดความรู้ที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงจากการเปรียบเทียบผลการทดสอบหลังการฝึกอบรมและผลการทดสอบก่อนการฝึกอบรม นั่นคือ พระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการฝึกอบรม แสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่พัฒนาขึ้นมานั้นมีผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนครอบคลุม

ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านแผนการสอน ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลการสอนของพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท บริบูรณ์ (2550) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวคิดเป็นของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม พบว่า ผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.4.2 ผลการประเมินทักษะการเขียนแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองสูงกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 3.51 ซึ่งอยู่ในระดับที่มีทักษะการเขียนแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนถูกต้องระดับมาก แสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมานั้นมีผลให้พระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองมีทักษะการเขียนแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนถูกต้องอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยได้เน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมประจำหน่วยการฝึกอบรมโดยใช้หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการฝึกอบรมนั้นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้วิทยากรในแต่ละหน่วยการฝึกอบรมมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบรรยายเนื้อหาประจำหน่วยการฝึกอบรมเป็นอย่างดี มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ตามขอบข่ายของหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้นมีผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองมีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการเขียนแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี อัศวโภคิน (2554) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า คะแนนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.4.3 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมของกลุ่มทดลองมีผลคะแนนความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 3.51 คือตั้งแต่ 3.97 ถึง 4.66 และกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายข้อ อยู่ระดับเห็นด้วยมากที่สุด 11 ข้อ ระดับเห็นด้วยมาก 26 ข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง 1 ข้อ คือ ระยะเวลาในการฝึกอบรมในหน่วยที่ 8 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมและน่าสนใจ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ กล่าวคือ เนื้อหาวิชาที่นำมาฝึกอบรมมีความเหมาะสม ทันสมัย น่าสนใจและสามารถนำไปใช้ได้จริง การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการฝึกอบรมมีส่วนเสริมสร้างให้พระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรกับพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเป็นกันเอง ส่งผลทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและทำให้บรรยากาศในการฝึกอบรมไม่น่าเบื่อ สื่อประกอบการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการฝึกอบรมมีความเหมาะสมและน่าสนใจ สถานที่จัดการฝึกอบรมจัดได้อย่างเหมาะสม สะดวกสบาย รวมทั้งสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมมีประโยชน์อย่างมากและสามารถนำไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติงานการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้สอดคล้องกับความต้องการการฝึกอบรมของพระสอนศีลธรรมกลุ่ม

ทดลองหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมเมื่อนำไปทดลองใช้ฝึกอบรมจริง หลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวนั้นจึงสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของพระสอนศีลธรรมกลุ่มทดลองหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภ พัฒนาพงศ์ (2554) ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมนักพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะอาชีพ พบว่า ผู้บริหารเกี่ยวกับการฝึกอบรม นักพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะอาชีพนี้มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมใจ กงเติม (2553) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสอนคิดวิเคราะห์สำหรับครูผู้สอนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมตามสภาพปัญหา ความจำเป็นและความต้องการของพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาในความปกครองของคณะสงฆ์แต่ละภาค
2. ควรจัดการฝึกอบรมโดยกำหนดระยะเวลาให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยอาจมีการเพิ่มระยะเวลาในการฝึกอบรมหรือจัดการฝึกอบรมแบบต่อเนื่อง
3. ควรมีการจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับพระสอนศีลธรรมระดับชั้นประถมศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งใน 5 ด้านได้แก่ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านแผนการสอน ด้านวิธีการสอน
ด้านสื่อการสอน และด้านการวัดผลประเมินผลให้ลึกซึ้งและละเอียดแต่ละด้านต่อไป
2. ควรนำรูปแบบและวิธีการของหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรที่มีพระสงฆ์เป็นผู้สอน เพื่อจะได้ข้อค้นพบด้านการสอนของพระสงฆ์ที่กว้างขึ้นต่อไป
3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้สนใจอาจมีการศึกษากับพระสอนศีลธรรมในความปกครองของคณะสงฆ์ภาคอื่น ๆ หรืออาจมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพระสอนศีลธรรมใน
ความปกครองของคณะสงฆ์ 2 ภาค หรือมากกว่า เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2553). *รายงานการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กัมปนาท บริบูรณ์. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและวิธีคิดตามแนวคิดเป็นของนักเรียนโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม.* ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่, บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2549). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2551). *การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม.* เชียงใหม่: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เด่นพงษ์ พลละคร. (2551). *การนำความรู้ทางทฤษฎีการบริหารบุคคลไปใช้ปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต.

ผกา สัตยธรรม. (2557). *การสอนจริยธรรมสำหรับเยาวชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แอคทีพ พริ้นท์.

ยุทธ ไกยวรรณ์. (2559). *การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัลลภ พัฒนพงศ์. (2554). *การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมนักพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะอาชีพ.* ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

วารุณี อัศวโภคิน. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.* ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิไลลักษณ์ แก้วจินดา. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.* ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

วุฒิพงษ์ ทองก้อน. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะการประกันคุณภาพสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี.* ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมใจ กงเติม. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสอนคิดวิเคราะห์ สำหรับครูผู้สอนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สมชาย กิจยรรยง. (2546). *การพัฒนาทีมงาน.* กรุงเทพฯ: มัลติอินฟอร์เมนชั่นเทคโนโลยี.

สำนักงานพระสอนศีลธรรม. (2558). *รายงานการประเมินเรื่องการติดตามประเมินผลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558.* พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2553). *รวมกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบบังคับ ประกาศ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ยงพลเทรดดิ้ง.

Knowles, M. S. (1983). *The Adult Learner : Theory and Practice.* Kent: Croom Helm.

Linderman, E. L. (1962). *The meaning of adult education.* Montrreal: Harvest House.

Saylor, G. J., & Alexander, W. M. (1981). *Planning Curriculum for Schools.* New York: Holt Rinehart, & Winston.

Shao, X. (2005). *Teacher Training and Curriculum Reform in Chinese Agricultural Schools.* Retrieved from https://etda.libraries.psu.edu/catalog/6278

Taba, H. (1962). *Development Curiculum : Theory and Practice.* New York: Harcourt, Brace, & World.

การวิเคราะห์ทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครูในเขตภาคกลาง*
An Analysis of teacher's Financial Literacy and Debt in the Central Region

ธนพร ภู่พันธ์**
ปรีชา วิจิตรธรรมรส***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับทักษะทางการเงินของข้าราชการครู (2) ศึกษาการเป็นหนี้ของข้าราชการครู และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครู โดยทำการศึกษาตัวอย่างข้าราชการครูในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 771 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ตอนคือ ตอนที่1 ข้อมูลส่วนเบื้อต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การวัดความรู้ทางการเงิน ตอนที่ 3 การวัดพฤติกรรมและทัศนคติทางการเงิน และตอนที่ 4 การวัดรูปแบบการเป็นหนี้ ผลการวิจัยพบว่า (1) คะแนนเฉลี่ยของทักษะทางการเงินแยกตามองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านมีค่าดังนี้ คือ ด้านความรู้ทางการเงินเท่ากับ 2.81 คะแนน ด้านพฤติกรรมทางการเงินเท่ากับ 4.23 คะแนน และด้านทัศนคติทางการเงินเท่ากับ 2.91คะแนน (จากคะแนนเต็ม 5 คะแนนทั้งสามด้าน) (2) ข้าราชการครูร้อยละ 21.90 ไม่เคยมีประวัติการเป็นหนี้ ข้าราชการครูร้อยละ 78.10 มีประวัติการเป็นหนี้ ในจำนวนนี้มีข้าราชการครูร้อยละ 42.03 ที่ได้ชำระหนี้สินเรียบร้อยแล้ว แต่ยังมีข้าราชการครูจำนวนร้อยละ 57.97 ที่ยังมีภาระหนี้สินอยู่ นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนหนี้รวมมีค่าเท่ากับ 349,540,000 บาท โดยวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม 3 อันดับแรกเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันร้อยละ 37.97 เพื่อซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัยร้อยละ 36.10 เพื่อซื้อยานพาหนะร้อยละ 24.87 แหล่งเงินกู้ที่ข้าราชการครูนิยมกู้เงินมากที่สุดคือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ธนาคารออมสิน และธนาคารพาณิชย์ต่างๆคิดเป็นร้อยละ 82.09, 8.02 และ4.18 ตามลำดับ (3) ข้าราชการครูที่ไม่มีประวัติการเป็นหนี้มีค่าเฉลี่ยทางด้านความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงินมากกว่าข้าราชการครูที่มีประวัติการเป็นหนี้ แต่ทางด้านทัศนคติทางการเงินกลับพบว่าข้าราชการครูที่มีประวัติการเป็นหนี้กลับมีค่าที่สูงกว่าข้าราชการครูที่ไม่มีประวัติการเป็นหนี้ นอกจากนี้ การใช้ Logistic Regression เพื่อหาความสัมพันธ์ของทักษะทางการเงินและการเป็นหนี้ทำให้ทราบว่า องค์ประกอบของทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้มีเพียง 2 องค์ประกอบคือ ความรู้ทางการเงินและทัศนคติทางการเงินเท่านั้น

คำสำคัญ : ทักษะทางการเงิน/ การเป็นหนี้/ ข้าราชการครู

---

*วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัญฑิต สาขาวิชาวิทยาการประกันภัยและการบริหารความเสี่ยง คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

**นิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัญฑิต สาขาวิชาวิทยาการประกันภัยและการบริหารความเสี่ยง คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to study of teacher's Financial Literacy, study of teacher's debt and study of the relationship between Financial Literacy and teacher debt. The study was conducted by a sample of teachers in the Central Region. Under the Office of the Basic Education Commission, the Primary of Education Service Area and the Secondary 771 persons. The data collection tool was a questionnaire, consisting of four parts, namely, Part 1, Initial Data of Respondents, Part 2, Measurement of Financial Literacy, Part 3, Measurement of financial behavior and attitudes, and the last is Measurement of Debt Patterns. The results of the study revealed that: (1) the average score on Financial Knowledge was 2.81 points, 4.23 points for financial behavior and 2.91 points for financial attitude (from 5 points). (2) 21.90% of teachers have never had debt history, 78.10% of teachers have a history of debt with only 42.03% have already paid their debts and 57.97% remain unpaid. In addition, the total debt is equal to 349,540,000 baths. Here are the three main reasons why teachers use loans, 37.97% of borrowers want to clear their daily budgets, 36.10% of borrowers want to improve their personal finances in order to apply for a mortgage with a bank and to do extensions for their homes and renovations, and 24.87% of borrowers want to improve vehicles. Here are the top three financial institutions where teacher loan the most loans, Teachers Saving and Credit Cooperative, Government Savings Bank and Commercial Banks, which are accounted for 82.09 percent, 8.02 percent and 4.18 percent, respectively. (3) Although teachers who never had debt history may have greater financial knowledge and financial behavior than teachers who have history of debt. It was found that teachers with debt history had higher values than those with no debt history on a financial attitude. In addition, the use of Logistic Regression to find the relationship between financial Literacy and debt. The only resulted in two compositions which are Financial Knowledge and Financial Attitudes.

Keywords : Financial Literacy/ Debt/ Teacher

บทนำ

ในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นยุคแห่งโลกาภิวัฒน์ ที่การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและเข้ามามีบทบาทสำคัญกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก จากการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคก่อนที่มีความต้องการพื้นฐานเพียง 4 อย่าง คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค หรือที่เรียกกันว่า ปัจจัย 4 แต่มาปัจจุบันเราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า มนุษย์ทุกคนล้วนมีความต้องการเพิ่มขึ้นในอีกหนึ่งปัจจัยคือ "เงิน" เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนกับความต้องการพื้นฐานเหล่านั้น รวมถึงแลกเปลี่ยนกับความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากขึ้น ด้วยเหตุนี้เองมนุษย์จึงยอมทำงานหนักเพื่อให้มี "เงิน" ในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของตนเองและครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามพบว่ามีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่ปริมาณเงินที่ได้จากการทำงานไม่เพียงพอต่อความต้องการในการใช้จ่าย การกู้ยืมเงินจึงเป็นอีกหนึ่งทางออกสำหรับพวกเขาเหล่านี้ จากการศึกษาของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ พบว่า ในปี 2558 จำนวนผู้มีหนี้สินครัวเรือนมีจำนวน 24% ของประชากรทั้งหมด หรือ

ประมาณ 14.4 ล้านคน สถานการณ์หนี้ครัวเรือนของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นจากปี 2555 ที่มีปริมาณหนี้ครัวเรือนคิดเป็น 59.3% เป็น 80% ของจีดีพีในปี 2558 จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน “เงิน” มีความสำคัญกับทุกสังคม ตั้งแต่สังคมที่เล็กที่สุดคือครอบครัวไปจนถึงสังคมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดคือประเทศ ดังนั้นในปัจจุบันหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจึงให้ความสำคัญกับเรื่องของเงินและการเป็นหนี้มากขึ้น เห็นได้จากมีการอบรมให้ความรู้ทางการเงินผ่านโครงการต่างๆเช่น โครงการแก้ไขปัญหาหนี้ส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน (คลินิกแก้หนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทย) การเปิดการเรียนการสอนทางด้านการเงินในระดับมหาวิทยาลัย และรวมถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องทักษะทางการเงินของประชาชน โดยการสำรวจทักษะทางการเงินเกิดขึ้นครั้งแรกในปี 2004 การสำรวจครั้งนั้นใช้กรอบแนวคิดของ Financial Services Authority : FSA ซึ่งต่อมากรอบแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบการศึกษาหลักในการวิจัย รวมถึงการวิจัยขององค์กรระดับโลกอย่าง Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ โดยทำหน้าที่ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ส่งเสริมการค้าเสรี และให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาทั้งในประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนา ได้หันมาให้ความสนใจ และทำการวิจัยเกี่ยวกับทักษะทางการเงิน เช่น ในปี 2012 OECD ได้ทำการวัดทักษะทางการเงิน(Financial Literacy) โดยทักษะทางการเงินหมายถึง การตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ทัศนคติ และพฤติกรรมในลักษณะที่มีผลให้บุคคลเกิดการตัดสินใจทางการเงินที่ดีและในที่สุดจะช่วยส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพทางการเงินที่ดี ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจครอบคลุมการวัดระดับทักษะทางการเงิน 3 ด้านคือ **ด้านความรู้ทางการเงิน** (ความเข้าใจพื้นฐานทางด้านการเงินซึ่งประกอบไปด้วยความเข้าใจเรื่องการหาร มูลค่าของเงินตามกาลเวลา การคำนวณดอกเบี้ยสินเชื่อ ดอกเบี้ยทบต้น เครดิตบูโรและนโยบายคุ้มครองเงินฝาก) **พฤติกรรมทางการเงิน** (ลักษณะการแสดงออกรวมถึงความประพฤติที่เกี่ยวข้องกับ การไตรตรองก่อนซื้อ การจ่ายบิลตรงเวลา การดูแลการเงินอย่างใกล้ชิด การตั้งเป้าหมายทางการเงินระยะยาว การตัดสินใจการเงินและการทำบัญชี การออม การเปรียบเทียบมูลค่าก่อนซื้อ การไม่กู้เมื่อเงินไม่พอใช้ เป็นต้น) **ทัศนคติทางการเงิน** (การแสดงออกในแนวคิดทางด้านการมีความสุขกับการใช้เงินมากกว่าการออม) จากการศึกษาพบว่าระดับทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้านและปัจจัยด้านสถานภาพ เช่น อายุ รายได้ ระดับการศึกษา มีผลในการกำหนดความเป็นอยู่ทางการเงินและสุขภาพทางการเงิน รวมถึง ความสัมพันธ์ของระดับทักษะทางการเงินด้วย

สำหรับประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในกลุ่มที่กำลังจัดทำยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยความรู้เรื่องทางการเงินโดยอยู่ในขั้นตอนของการออกแบบ จึงเริ่มให้ความสำคัญกับเรื่องของทักษะทางการเงินเห็นได้จาก การที่ธนาคารแห่งประเทศไทย(ธปท.) ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรหลักทางด้านการเงินของประเทศ ได้เริ่มทำการสำรวจทักษะทางการเงินของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2556 เป็นปีแรก และมีแผนงานว่าจะทำการสำรวจทุกๆ 3 ปี โดยทำงานในครั้งนี้เป็นการทำงานร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อศึกษาระดับทักษะทางการเงินของคนไทยและปัจจัยด้านสถานภาพที่มีผลต่อทักษะทางการเงิน

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของทักษะทางการเงินรวมถึงการเป็นหนี้ ดังกล่าวว่าจึงได้ทำการศึกษาหาข้อมูลเพื่อที่จะหากลุ่มเป้าหมายในการทำวิจัย จากการศึกษารายงานของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ปี 2554 เรื่อง หนี้สินของสมาชิกครูในระบบสหกรณ์ พบว่ากลุ่มอาชีพข้าราชการครูเป็นตัวอย่างของกลุ่มอาชีพรับราชการที่มีการก่อหนี้สินในระบบสหกรณ์ค่อนข้างสูงประกอบกับสถานการณ์การเป็นหนี้ของข้าราชการครูเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่รัฐบาลตลอดจนกระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญและพยายามหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังเห็นได้จากการที่รัฐบาลสนับสนุนและผลักดันโครงการต่างๆจำนวนมาก เช่น ในปี พ.ศ.2540 ได้มีการจัดตั้ง

โครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาและบรรเทาภาระหนี้สินข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการโดยการให้ข้าราชการครู (ผู้สอน) ได้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อไปชำระหนี้และนำเงินที่ได้รับชำระหนี้รวมทั้งดอกและผลที่เกิดขึ้นสมทบเป็นทุนและเก็บไว้ใช้จ่ายหมุนเวียนต่อไป ในปีงบประมาณ 2540 รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการเงินทุนทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินข้าราชการครูจำนวน 500 ล้านบาท และได้ดำเนินการโครงการดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนมาถึงปัจจุบัน ในปี 2558 กระทรวงศึกษาธิการได้มีการจัดประชุมกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูและทำการสำรวจแหล่งเงินกู้ที่สำคัญในการเป็นหนี้ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า มีแหล่งเงินกู้ที่สำคัญของการเป็นหนี้ จำนวน 5 แหล่ง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แหล่งเงินกู้และปริมาณหนี้ของข้าราชการครูปี 2558 (การประชุมกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สอนของข้าราชการครู วันที่ 3 มีนาคม 2558)

แหล่งเงินกู้	ปริมาณหนี้ (ล้านบาท)
1. สหกรณ์ออมทรัพย์ครู	663,152.64
2. สินเชื่อโครงการพัฒนาชีวิตครู	27,317.49
3. สินเชื่อ ช.พ.ค./ ช.พ.ส.	488,428.24
4. เงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู	829.68
5. แหล่งเงินกู้ที่ไม่สามารถตรวจสอบได้	ไม่ทราบจำนวน

ในปี 2559 คณะรัฐมนตรีมีมติรับโครงการลดภาระหนี้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและเห็นชอบหลักการและกรอบดำเนินงานระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2559-2561) ต่อมากระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการคลังได้จัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงโครงการลดภาระหนี้ข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2559 โดยโครงการนี้จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนและแก้ไขปัญหาหนี้สินให้แก่ข้าราชการครูตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งจะนำเงินฌาปนกิจสงเคราะห์ครอบครัวหรือที่เรียกว่าเงิน ช.พ.ค. ที่ทายาทจะได้รับในอนาคตมาวางค้ำประกันการขอสินเชื่อกับธนาคารออมสิน ซึ่งปริมาณการเป็นหนี้ของข้าราชการครูจะได้รับอิทธิพลทางตรงมาจากปริมาณหนี้ของคู่สมรสสูงที่สุด รวมถึงจำนวนครั้งในการกู้ ระดับเงินเดือน ตำแหน่งงาน ระดับความจำเป็นในการกู้ รายได้รวมของครอบครัวครัวถึงอายุตามลำดับ (เบญจมาศ กิ่งดี, 2552) และจากรายงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ปี 2554 ยังพบว่าการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นควรเริ่มจากการทำให้ข้าราชการครูมีหนี้สินที่น้อยที่สุด คือการกำกับรายจ่ายให้สมดุลกับรายได้ ลดความฟุ่มเฟือย ก่อนตัดสินใจซื้อสิ่งใดต้องคำนึงถึงความจำเป็นหรือประโยชน์ที่คุ้มค่า และรู้จักการทำบัญชีเงินรับ-จ่ายในครอบครัวซึ่งจะช่วยสร้างเสริมให้มีวินัยทางการเงินมากขึ้น จากการศึกษาผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัญหาดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างมากจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครู เพราะเมื่อทราบว่าทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางใดจะทำให้สามารถหาแนวทางในการพัฒนาตลอดจนถึงแนวทางในการลดปริมาณการเป็นหนี้ของข้าราชการครูได้เป็นลำดับถัดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะทางการเงินของข้าราชการครู

2. เพื่อศึกษาการเป็นหนี้ของข้าราชการครู
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครู

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) จำนวน 75,552 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558)

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครู ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแบ่งประเภทของงานวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางการเงิน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางการเงิน

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะทางการเงินของคนไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับทักษะทางการเงินของคนไทยและปัจจัยด้านสถานภาพที่มีผลต่อทักษะทางการเงินและเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเปรียบเทียบระดับของพัฒนาการโดยใช้แนวทางการสำรวจของ Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนชาวไทยมีอายุอยู่ระหว่าง 15-89 ปี จำนวน 10,627 คน การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการวัดองค์ประกอบทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ทางการเงิน 2) ด้านพฤติกรรมทางการเงิน 3) ด้านทัศนคติทางการเงิน ผลการวิจัยพบว่า คนไทยมีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของในผลสำรวจของ OECD เมื่อทำการพิจารณาองค์ประกอบทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงินอยู่ในระดับที่สูง คือมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ร้อยละ 60 ส่วนด้านความรู้ทางการเงินมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดคือร้อยละ 46.80

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ระดับทักษะทางการเงินกับการออมเพื่อการเกษียณ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบทักษะทางการเงินมีบทบาทต่อการออมเพื่อการเกษียณอย่างไรในสังคมไทยและทักษะทางการเงินในด้านใดที่เป็นตัวกำหนดการออมเพื่อการเกษียณและเพื่อหาแนวทางให้คนไทยหันมาออมเงินเพื่อการเกษียณมากขึ้นโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักลงทุนทั่วไปจำนวน 400 ราย โดยแบบสอบถามที่ใช้อ้างอิงมาจากต้นฉบับของ Organization for Economic Co-operation and Development : OECD และได้ทำการเพิ่มเติมคำถามในหมวดของการลงทุน (Financial Knowledge with risk and return : FNR) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นตัวกำหนดให้ทักษะทางการเงินมีความแตกต่างกัน โดยทักษะทางการเงินขั้นสูงมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความน่าจะเป็นของการออมเพื่อการเกษียณ เมื่อทำการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Multinomial logit พบว่า ถ้าเพิ่มทักษะทางการเงินในด้านทัศนคติทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงินและความรู้ทางการลงทุนให้กับกลุ่มที่ไม่มีการออมเลยจะช่วยเพิ่มความน่าจะเป็นในการออมเพื่อการเกษียณ สำหรับ

กลุ่มที่มีการออมเป็นประจำแต่ไม่มีการออมเพื่อการเกษียณ ต้องเพิ่มทักษะทางการเงินด้านทัศนคติทางการเงินและความรู้ในการลงทุนให้กับบุคคลกลุ่ม

ANZ Survey of Adult financial Literacy in Australia (ANZ, 2008) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะทางการเงินของประเทศออสเตรเลีย โดยแบบสอบถามที่ใช้อ้างอิงมาจากต้นฉบับของ Organization for Economic Co-operation and Development : OECD มาใช้ในการเก็บข้อมูล จากการวิจัยพบว่า ทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้านสถานภาพส่วนบุคคลอย่างมาก และนอกจากปัจจัยดังกล่าวแล้วยังพบความสัมพันธ์อีกหนึ่งประการคือ ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมทางการเงินกับทักษะทางการเงิน กล่าวคือ พฤติกรรมทางการเงินมีความสัมพันธ์กับทักษะทางการเงินที่สูงด้วย

Ani Caroline Grigion Potrich , Kelmara Mendes Vieira , Daniel Arruda Coronel และ Reisoli Bender Filho (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวัดทักษะทางการเงินในบราซิลใต้โดยการสร้างแบบจำลองและทดสอบความแปรเปลี่ยนระหว่างอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบจำลองไปเป็นเครื่องมือทักษะทางการเงินและทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนในข้อเสนอของเครื่องมือนั้นจาก 3 มาตรวัด คือ ความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงิน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวบราซิลที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ จำนวน 991 คน ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติทางการเงินของเพศชายและเพศหญิงมีค่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมและใกล้เคียงกันกัน ในส่วนของพฤติกรรมทางการเงินเพศชายมีค่าเฉลี่ยคือ 3.69 และ 3.58 สำหรับเพศหญิง และสุดท้ายคือความรู้ทางการเงินพบว่าทั้งในเพศชายและเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับที่ต่ำคือ 1.62 ในเพศชายและ 1.21 ในเพศหญิง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้

ดาว นามบัณฑิต (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพหนี้สินและความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู จากการศึกษาพบว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่ก่อหนี้โดยมีสาเหตุมาจาก ความต้องการซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย การนำเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และการนำเงินไปผ่อนรถ โดยมีแหล่งเงินกู้ คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ธนาคารของรัฐ รวมถึงการกู้ยืมจากบุคคลทั่วไป (กู้ยืมนอกระบบ) ในส่วนของความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูนั้น ข้าราชการครูมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยอย่างมากกับการเพิ่มค่าตอบแทนให้กับครูที่ปฏิบัติการสอนที่มีจำนวนคาบสอนเกินเกณฑ์และปรับเงินเดือนให้สูงขึ้นโดยสอดคล้องกับตำแหน่งหน้าที่ นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยมาก กับการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนข้าราชการครูรวมถึงลดค่าใช้จ่ายและการบริหารเงินในกองทุนหมุนเวียน ตลอดจนมีความคาดหวังให้การแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูประสบความสำเร็จ

เบญจมาศ กิ่งดี (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเป็นหนี้ของข้าราชการครู โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาการเป็นหนี้ของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายและทัศนคติเกี่ยวกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการเป็นหนี้ของข้าราชการครู โดยการศึกษาข้าราชการครูจำนวน 224 คน ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการครูร้อยละ 81.25 เคยมีการกู้เงินในอดีต เริ่มกู้ในช่วงอายุก่อน 30 ปี โดยทำการกู้จากสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 74.86 และมีวัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อซื้อที่ดิน/สร้างบ้าน ร้อยละ 29.35 มียอดเงินกู้ค้างชำระเฉลี่ย จำนวน 920,538.96 บาท นอกจากนี้ยังพบว่าปริมาณการเป็นหนี้ของข้าราชการครูได้รับอิทธิพลทางตรงมาจากประมาณหนี้ของคู่สมรสมากที่สุด รองลงมาคือจำนวนครั้งในการกู้ ระดับเงินเดือน ตำแหน่งงาน การกู้ของคู่สมรส ระดับความจำเป็นในการกู้ รายได้รวมของครอบครัวและอายุตามลำดับ

วนิดา วิศิษฎ์วรากร (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาระหนี้สินของข้าราชการหลังนโยบายเงินเดือน พ.ศ. 2556 : กรณีศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาภาระหนี้สินของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีภาระหนี้สิน ทั้งก่อนและหลังนโยบายเงินเดือน พ.ศ. 2556 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลังนโยบายเงินเดือน พ.ศ. 2556 ผลการศึกษาพบว่า นโยบายเงินเดือนส่งผลให้ข้าราชการมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นโดยข้าราชการส่วนใหญ่ที่มีภาระหนี้สินก่อนนโยบายเงินเดือนยังคงมีภาระหนี้สินอยู่ ในขณะที่ข้าราชการที่ไม่มีภาระหนี้สินก่อนนโยบายเงินเดือนกลับมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นเมื่อมีนโยบานเงินเดือน แสดงว่าการปรับเงินเดือนเพิ่มขึ้นตามนโยบายรัฐบาลส่งผลให้ข้าราชการก่อหนี้เพิ่มขึ้นด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

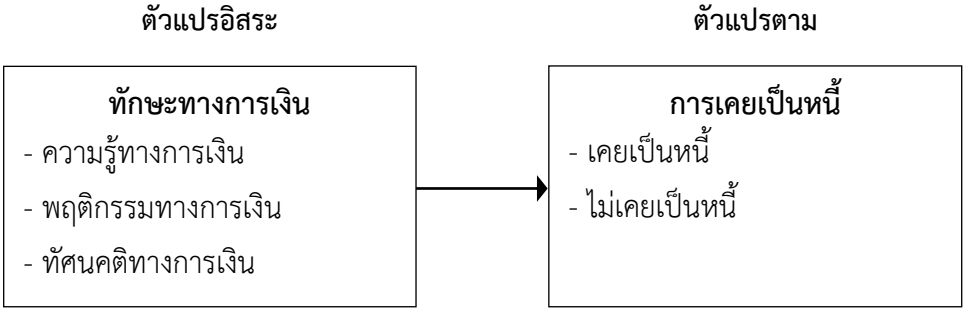

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) จำนวน 771 คนโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยผู้วิจัยได้กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.36 จึงได้ขนาดตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 771 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจรายชื่อจังหวัดในพื้นที่เขตภาคกลางมีจำนวนทั้งสิ้น 18 จังหวัด ประกอบด้วย ชัยนาท นครนายก นครปฐม นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา พิจิตร ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สระบุรี สิงห์บุรี สุโขทัย สุพรรณบุรี อ่างทอง และอุทัยธานี จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างจังหวัด โดยใช้

วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ตัวอย่างมาทั้งสิ้น 6 จังหวัด คือ ชัยนาท นครสวรรค์ ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง และอุทัยธานี

ขั้นที่ 2 สำรวจรายชื่อโรงเรียนที่ได้จากการสุ่มในขั้นที่ 1 หลังจากนั้นใช้วิธีการเลือกโรงเรียนแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

ขั้นที่ 3 สุ่มข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่ทำการสุ่มในขั้นที่ 2 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบไปด้วยคำถามจำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามที่วัดความรู้ทางการเงิน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบถูก – ผิด จำนวน 7 ข้อ ประกอบไปด้วยคำถามดังต่อไปนี้

การจำแนกการวัดความรู้ทางการเงิน	คำถาม
ข้อที่ 1 วัดความรู้ด้านการหาร	สมมติว่าท่านไปทานอาหารกับเพื่อน 3 คน (รวมตัวท่านด้วย) ค่าอาหารมื้อนั้นราคา 1500 บาท ท่านและเพื่อนต้องจ่ายเงินค่าอาหารมื้อนั้นคนละเท่าไร
ข้อที่ 2 วัดความรู้ด้านมูลค่าเงินตามกาลเวลา	สมมติว่าวันนี้ท่านเก็บเงิน 1,000 บาทไว้ในกระเป๋า โดยไม่นำไปฝากธนาคาร เมื่อเวลาผ่านไป 5 ปี ท่านคิดว่า เงิน 1,000 บาทที่ท่านมีจะมีมูลค่าเท่าเดิมหรือไม่
ข้อที่ 3 วัดความรู้ด้านอัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อ	ในปัจจุบันกฎหมายได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ไว้ว่าห้ามเกินร้อยละเท่าไรต่อปี
ข้อที่ 4 วัดความรู้ด้านการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น	สมมติว่าท่านฝากเงินจำนวน 20,000 บาท กับทางสหกรณ์ออมทรัพย์ครู โดยที่ท่านจะได้รับดอกเบี้ยเงินฝาก 2% ต่อปี ทบต้นปีละ 1 ครั้ง เมื่อครบกำหนด 1 ปี ท่านจะมียอดเงินในบัญชีเป็นจำนวนเท่าไร (ในระหว่างปีท่านไม่ได้ฝากเงินเพิ่มหรือถอนเงินออกจากบัญชีเลย)
ข้อที่ 5 วัดความรู้ด้านการคำนวณดอกเบี้ย	จากข้อ 4. เมื่อเวลาผ่านไป 3 ปี ท่านจะมียอดเงินรวมดอกเบี้ยเป็นจำนวนเท่าไร (โดยในระยะเวลา 3 ปีท่านไม่ได้ฝากเงินเพิ่มหรือถอนเงินเลย)
ข้อที่ 6 วัดความรู้ด้านเครดิตบูโร	หากท่านผิดนัดชำระเงินกู้จากธนาคารแห่งหนึ่งแล้วท่านคิดว่าธนาคารแห่งอื่นจะทราบหรือไม่
ข้อที่ 7 วัดความรู้ด้านนโยบายคุ้มครอง เงินฝาก	ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายคุ้มครอง/ค้ำประกันเงินฝาก สำหรับบัญชีเงินฝากที่เปิดกับธนาคารพาณิชย์จำนวนเท่าไร

ตอนที่ 3 แบบสอบถามที่วัดพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงิน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท แบ่งออกเป็น 5 ระดับตั้งแต่ไม่เห็นด้วยไปจนถึงเห็นด้วยอย่างมาก จำนวน 7 ข้อ ประกอบไปด้วยคำถามดังต่อไปนี้

ข้อ	คำถาม
1.	ก่อนที่ท่านจะซื้อของบางอย่าง ท่านจะไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนว่ามีเงินพอจ่ายหรือไม่
2.	ท่านชำระเงินค่าใช้จ่ายต่างๆ ตรงเวลา
3.	ท่านดูแลเงินของตนเองอย่างใกล้ชิด
4.	ท่านตั้งเป้าหมายการเงินระยะยาวและพยายามทำให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
5.	ใน 1 เดือน ท่านทราบว่าท่านมีรายจ่ายอะไรบ้าง
6.	ท่านทำการเปรียบเทียบข้อมูลสินค้าก่อนตัดสินใจซื้อ
7.	ท่านพยายามจะไม่กู้เงินเมื่อเงินของท่านไม่พอใช้
8.	ท่านมีความสุขในการใช้เงินมากกว่าการเก็บออม

ตอนที่ 4 แบบสอบถามที่วัดรูปแบบการเป็นหนี้ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด จำนวน 12 ข้อ

ข้อ	คำถาม
1.	ท่านคิดว่าท่านมีความจำเป็นที่จะต้องกู้อยู่ในระดับใด
2.	ในอดีต (ก่อนหน้านี้ตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป) ท่านเคยกู้ยืมเงินหรือไม่
3.	ในการกู้ยืมเงินครั้งแรกของท่าน ท่านกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ใด
4.	การกู้ยืมเงินในครั้งแรกของท่านมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร
5.	วงเงินกู้ครั้งแรกที่ท่านเริ่มกู้เป็นจำนวน.....บาท
6.	ท่านคิดว่าภายใน 1 – 2 ปีนี้ ท่านจะกู้ยืมเงินหรือไม่
7.	ในปัจจุบัน (ย้อนหลัง 3 ปีจนถึงปัจจุบัน) ท่านและคู่สมรสมีการกู้ยืมเงินหรือไม่
8.	ในแต่ละเดือนรายได้ของท่านเพียงพอกับการชำระเงินกู้หรือไม่
9.	จำนวนเงินกู้ที่ท่านชำระต่อเดือนคิดเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของเงินเดือน .....%
10.	ปัจจุบันท่านกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ใดบ้าง
11.	ลักษณะในการกู้ยืมเงินครั้งล่าสุดของท่านเป็นการกู้ยืมเงินในรูปแบบใดต่อไปนี้
12.	การกู้ยืมเงินครั้งล่าสุดของท่านมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) จัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย จากคณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เสนอไปยังผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาของจังหวัด ชัยนาท ลพบุรี สิงห์บุรี นครสวรรค์ อ่างทอง และอุทัยธานี เพื่อขออนุญาตและขอความ

อนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัย และเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังที่ได้รับการอนุญาตจากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา

2) จัดเตรียมแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และกำหนดรหัส (code) เพื่อความสะดวกในการติดตามแบบสอบถามคืน

3) นำแบบสอบถาม และหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย ไปยื่นให้กับข้าราชการครู เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยและแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ครั้งนี้ พร้อมทั้ง นัดวัน เวลา และวิธีการในการส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัย

4) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและรับคืนด้วยตนเอง โดยขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ ในการส่งแบบสอบถามคืน

5) ผู้วิจัยบรรณาธิกรณ์ข้อมูล (editing) เป็นการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีข้อมูลสมบูรณ์ โดยทำการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลมีความครบถ้วนหรือไม่ กรณีที่มีข้อมูลขาดหาย (missing data) ผู้วิจัยจะแทนที่ด้วยค่าเฉลี่ย (replace by mean)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวอย่างจากข้อมูลปฐมภูมิที่ได้มาจากการเก็บแบบสอบถามเพื่อให้ทราบระดับทักษะทางการเงินของข้าราชการครู และทราบลักษณะการเป็นหนี้ของข้าราชการครู โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for the Social Science หรือ SPSS

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครู โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Regression)

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาระดับทักษะทางการเงินของข้าราชการครู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินของข้าราชการครู

	คะแนนเฉลี่ย	**เกณฑ์คะแนน**
ความรู้ทางการเงิน	2.81	ปานกลาง
พฤติกรรมทางการเงิน	4.23	สูง
ทัศนคติทางการเงิน	2.91	ปานกลาง
ทักษะทางการเงิน	**3.27**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินของข้าราชการครู พบว่า คะแนนรวมเฉลี่ยของทักษะทางการเงินมีค่าเท่ากับ 3.27. คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง เมื่อแยกตามองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านพบว่า คะแนนเฉลี่ยทางด้านความรู้ทางการเงินมีค่าเท่ากับ 2.81 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ด้านพฤติกรรมทางการเงินมีค่า

เท่ากับ 4.23 คะแนน อยู่ในเกณฑ์สูง และด้านทัศนคติทางการเงินมีค่าเท่ากับ 2.91คะแนน (คะแนนเต็ม 5 คะแนนทุกด้าน) อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง โดยเกณฑ์คะแนนผู้วิจัยได้อ้างอิงมาจากการให้คะแนนทักษะทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย

2. การศึกษาการเป็นหนี้ของข้าราชการครูจำนวน 771 คน พบว่ามีข้าราชการครูที่ไม่มีประวัติการเป็นหนี้ จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 21.90 และข้าราชการครูมีประวัติการเป็นหนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจำนวน 602 คน คิดเป็นร้อยละ 78.10 ในจำนวนนี้มีข้าราชการครูจำนวน 349 คนยังมีหนี้สินค้างอยู่ คิดเป็นร้อยละ 57.97 ของจำนวนข้าราชการครูที่มีประวัติการเป็นหนี้ เมื่อศึกษาจำนวนหนี้คงค้างรวมของข้าราชการครูที่มีประวัติการเป็นหนี้ในปัจจุบันมีค่าเท่ากับ 349,540,000 บาท นอกจากนี้ยังพบว่า ข้าราชการครูมีจำนวนเงินกู้อยู่ระหว่าง 10,000 – 6,000,000 บาท โดยมีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมในปัจจุบันเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันร้อยละ 37.97 เพื่อซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัยร้อยละ 36.10 เพื่อซื้อยานยาพาหนะร้อยละ 24.87 เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์เก็งกำไรร้อยละ 19.25 เพื่อลงทุนทำธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 16.31 เพื่อการศึกษาบุตรร้อยละ 16.04 เพื่อใช้จ่ายใน เรื่องสุขภาพร้อยละ 9.89 เพื่อการศึกษาของตนเองร้อยละ 5.35 เพื่อใช้จ่ายในการท่องเที่ยวและความบันเทิงร้อยละ 4.81 เพื่อซื้อของมีค่าราคาแพงและอื่นๆร้อยละ 4.55 ของจำนวนข้าราชการครูที่ยังมีหนี้ค้างอยู่ โดยแหล่งเงินกู้ของข้าราชการครูส่วนใหญ่มาจาก สหกรณ์ออมทรัพย์ครูร้อยละ 82.09 ธนาคารออมสินร้อยละ 8.02 ธนาคารพาณิชย์ต่างๆร้อยละ 4.82 สวัสดิการ ชพค. และ ชพส.ร้อยละ3.74 และกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบรวมถึงแหล่งอื่นๆร้อยละ 1.87 ของข้าราชการครูที่ยังมีหนี้ค้างอยู่

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครูด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ทักษะทางการเงิน	สถิติที่ใช้วิเคราะห์			
	Min	Max	$\bar{x}$	*SD*
ความรู้ทางการเงิน				
เป็นหนี้	0.00	7.00	3.81	1.38
ไม่เป็นหนี้	0.00	7.00	4.36	1.56
พฤติกรรมทางการเงิน				
เป็นหนี้	1.00	5.00	4.21	0.53
ไม่เป็นหนี้	3.00	5.00	4.30	0.48
ทัศนคติทางการเงิน				
เป็นหนี้	1.00	5.00	3.12	1.13
ไม่เป็นหนี้	1.00	5.00	2.13	1.31

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า ข้าราชการครูไม่มีประประวัติการเป็นหนี้มีค่าเฉลี่ยทางด้านความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงินมากกว่าข้าราชการครูที่มีประวัติการเป็นหนี้ แต่ทัศนคติทางการเงินของข้าราชการครูที่มีประวัติการเป็นหนี้กลับมีค่าที่สูงกว่า

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครู

ตัวแปรที่ศึกษา	B	S.E.	Sig	Exp(B)
ค่าคงที่	0.508	0.882	0.565	1.662
ความรู้ทางการเงิน	-0.184	0.067	0.006	0.832
พฤติกรรมทางการเงิน	-0.047	0.184	0.797	0.954
ทัศนคติทางการเงิน	0.654	0.082	0.000	1.923
-2 log likelihood			71.674	
Cox & Snell R Square			11.5	
Nagelkerke R Square			17.7	

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครู พบว่าองค์ประกอบของทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้ของข้าราชการครูมีเพียง 2 องค์ประกอบคือ ความรู้ทางการเงินและทัศนคติทางการเงิน โดยการพิจารณาจากค่า Sig ที่มีค่า 0.05

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินของข้าราชการครู 2) ผลการวิเคราะห์การเป็นหนี้ของข้าราชการครู 3) ผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ทักษะทางการเงินของข้าราชการครู สามารถสรุปได้ว่า ข้าราชการครูมีทักษะทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบ ทั้ง 3 ด้านของทักษะทางการเงิน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้ทางการเงินและทักศนคติทางการเงินของข้าราชการครูอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคะแนนเฉลี่ยทางด้านพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับสูง

2. การวิเคราะห์ผลการเป็นหนี้ของข้าราชการครู สามารถสรุปได้ว่า จากข้าราชการครูในเขตภาคกลางจำนวน 771 คน พบว่ามีข้าราชการครูในเขตภาคกลางมีประวัติการเป็นหนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจำนวน 602 คน คิดเป็นร้อยละ 78.10 ซึ่งในจำนวนนี้มีข้าราชการครูในเขตภาคกลางจำนวน 349 คนยังมีหนี้ค้างอยู่ คิดเป็นร้อยละ 57.97 ของจำนวนข้าราชการครูที่มีประวัติการเป็นหนี้ สามารถคิดเป็นจำนวนหนี้คงค้างรวมเท่ากับ 349,540,000 บาท นอกจากนี้ยังพบว่า ข้าราชการครูในเขตภาคกลางมีจำนวนเงินกู้อยู่ระหว่าง 10,000 – 6,000,000 บาท โดยมีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมในปัจจุบันเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันร้อยละ 37.97 เพื่อซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัยร้อยละ 36.10 เพื่อซื้อยานพาหนะร้อยละ 24.87 เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์เก็งกำไรร้อยละ 19.25 เพื่อลงทุนทำธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 16.31 เพื่อการศึกษาบุตรร้อยละ 16.04 เพื่อใช้จ่ายในเรื่องสุขภาพร้อยละ 9.89 เพื่อการศึกษาของตนเองร้อยละ 5.35 เพื่อใช้จ่ายในการท่องเที่ยวและความบันเทิงร้อยละ 4.81 เพื่อซื้อของมีค่าราคาแพงและอื่นๆร้อยละ 4.55 ของจำนวนข้าราชการครูในเขตภาคกลางที่ยังมีหนี้ค้างอยู่ โดยแหล่งเงินกู้ของข้าราชการครูในเขตภาคกลางส่วนใหญ่มาจากสหกรณ์ ออมทรัพย์ครูร้อยละ 82.09 ธนาคารออมสินร้อยละ 8.02 ธนาคารพาณิชย์ต่างๆร้อยละ 4.82 สวัสดิการ ชพค. และ ชพส.ร้อยละ3.74 และกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบรวมถึงแหล่งอื่นๆร้อยละ 1.87 ของข้าราชการครูที่ยังมีหนี้ค้างอยู่

3. การวิเคราะห์ทักษะทางการเงินกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครู สามารถสรุปได้ว่า ข้าราชการครูที่ไม่มีประวัติการเป็นหนี้มีความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงินดีกว่าข้าราชการครูที่มีประวัติการเป็นหนี้ สาเหตุอาจเกิดจากการที่ข้าราชการครูความเข้าใจพื้นฐานทางการเงินรวมถึงการมีความประพฤติและการแสดงออกที่ดีทางการเงินมีผลต่อการตัดสินใจกู้เงินหรือการเป็นหนี้ แต่เมื่อพิจารณาถึงทัศนคติทางการเงินแล้วพบว่าข้าราชการครูที่มีประวัติการเป็นหนี้มีทัศนคติทางการเงินที่ดีกว่าข้าราชการครูที่ไม่มีประวัติการเป็นหนี้ สาเหตุอาจเกิดจากการมีทัศนคติทางการเงินซึ่งหมายถึงการมีความสุขในการใช้เงินมากกว่าการออมอาจทำให้ข้าราชการครูที่มีประวัติการเป็นหนี้ขาดความรอบคอบในการใช้เงินมากกว่าข้าราชการครูที่ไม่มีประวัติการเป็นหนี้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาทักษะทางการเงินทางด้านความรู้ทางการเงินพบว่า ข้าราชการครูจำนวนมากกว่าครึ่งยังขาดความรู้เรื่องอัตราดอกเบี้ยและนโยบายคุ้มครองเงินฝาก ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้กับกลุ่มข้าราชการครูและประชาชนทั่วไปให้ทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง

2. จากการศึกษาพบว่าข้าราชการครูร้อยละ 18.16 มีการวางแผนว่าภายใน 1-2 ปีข้างหน้าจะมีการกู้ยืมเงินอีก และร้อยละ 43.71 ยังไม่แน่ใจว่าจะมีการกู้หรือไม่ เพื่อพิจารณาผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่า อัตราการกู้ยืมเงินของข้าราชการครูมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับปัญหานี้ โดยการให้ความรู้ หรือออกมาตรการต่างๆ เพื่อให้ปริมาณการกู้เงินลดลง

3. จากการศึกษาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเป็นหนี้ของข้าราชการครูในยุคปัจจุบันจะพบว่า รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสนใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด โดยการออกโครงการรวมถึงมาตรการต่างๆ เช่น ในปี 2540 มีการจัดตั้งโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู ปี 2542 มีการจัดตั้งโครงการพัฒนาชีวิตครู ปี 2558 มีโครงการเงินกู้ ช.พ.ค. โดยการนำเงินฌาปนกิจสงเคราะห์ครอบครัวหรือที่เรียกว่าเงิน ช.พ.ค. ที่ทายาทจะได้รับในอนาคตมาวางค้ำประกันการขอสินเชื่อกับธนาคารออมสินโดยธนาคารจะคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ จะเห็นได้ว่าโครงการเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ กล่าวคือ เป็นการแก้ปัญหาเมื่อข้าราชการครูเป็นหนี้แล้ว ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เช่นการรณรงค์ให้ข้าราชการครูไม่เป็นหนี้ การทำโครงการให้ความรู้และการวางแผนทางการเงินกับข้าราชการครูเน้นเป้าหมายไปยังกลุ่มข้าราชการครูที่อายุน้อยเพื่อลดการก่อหนี้ในระยะยาว หรือการปลูกฝังให้ข้าราชการครูและบุคคลทั่วไปน้อมนำหลักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมาใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2554). *หนี้สินของสมาชิกครูในระบบสหกรณ์*. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงได้จาก https://www.cad.go.th/cadweb_org/ewt_news.php?nid=14319

กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2560). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามลดา

ดาว นามบัญญัติ. (2542). *การศึกษาสภาพหนี้สินและความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู.* ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2556). *การวัดระดับทักษะทางการเงินกับการออมเพื่อการเกษียณ.* เข้าถึงได้จาก https://www.bot.or.th/Thai/Segmentation/Student/setthatat/DocLib_Settha_Paper_2558/FI_Doc_Prize1_2558.pdf

เบญจมาศ กิ่งดี. (2552). *การเป็นหนี้ของข้าราชการครู.* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ, คณะสถิติประยุกต์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

วนิดา วิศิษฎ์วรากร. (2556). *ภาระหนี้สินของข้าราชการหลังนโยบายเงินเดือน พ.ศ. 2556 : กรณีศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2557). *รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2556.* เข้าถึงได้จาก https://www.1213.or.th/th/aboutfcc/knownfcc/Documents/2013%20ThaiFLSurvey.pdf

สถาบันคีนันแห่งเอเชีย. (2558). *คนไทยก้าวไกล ใส่ใจการเงิน*. เข้าถึงได้จาก http://thaipublica.org/wp-content/uploads/2015/03/1.Citi-LIFT-FL-Research-Report-THAI_Draft.pdf

สถาบันวิจัยเพื่อตลาดทุน. (2558). การวัดทักษะทางการเงินกับการมีส่วนร่วมในตลาดทุน. เข้าถึงได้จาก https://www.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/AttachFile_1470741961947.pdf

อัจฉรา โยมสินธุ์. (2558). *ชีวิตสมดุลของครูพอเพียงแบบอย่าง.* เข้าถึงได้จาก http://www.sufficiencyeconomy.org/elctfl/media/file-774.pdf?day=636371988400432653

Anagela, A. H., Andrew, M. P, & Joanne, K. Y. (2009). Definition and Measuring Financial Literacy. Retrieved from https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/working_papers/2009/RAND_WR708.pdf

ANZ. (2008). *ANZ Survey of Adult Financial Literacy in Australia.* Retrieved from https://www.anz.com/resources/3/1/31cbc1fd-9491-4a22-91dc-4c803e4c34ab/adult-financial-literacy-survey-full-results.pdf

Organization For Economic Co-Operation And Development (OECD). (2013). *Pisa 2012 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, Problem Solving and Financial Literacy*. Retrieved from https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/PISA%202012%20framework%20e-book_final.pdf

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา*
Community Participation Model for Childhood Overweight Prevention among Elementary School Children

อัจฉรา ภักดีพินิจ**
ศรีวรรณ ยอดนิล***
ดุสิต ขาวเหลือง****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการใช้แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มตัวอย่างมาจาก 5 ภาคส่วนของชุมชนเขตเทศบาลเมืองเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ โรงเรียน ชุมชน โรงพยาบาล เทศบาล และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 476 คน และสัมภาษณ์ประเมินความพร้อมของชุมชนในการป้องกันภาวะอ้วนด้วยแบบสัมภาษณ์ที่แปลและปรับปรุงจาก Community Readiness interview questions โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจากแต่ละภาคส่วนแบบเจาะจง จำนวน 12 คน และระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการตามขั้นตอนของ ADDIE Model วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทดสอบค่าที (*t*-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.50 อุปสรรคในการดำเนินงาน คือ สมาชิกชุมชนขาดความรู้ และความตระหนักต่อปัญหาภาวะอ้วนในเด็ก ส่วนผลประเมินความพร้อมของชุมชน พบว่าระดับความพร้อมของชุมชนอยู่ในระยะไม่ตระหนัก มีค่าคะแนน เท่ากับ 1.62 และการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันภาวะอ้วน มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพชุมชน 2) การวางแผน 3) การดำเนินกิจกรรม 4) การประเมินผล และ 5) การสรุปผลและดำเนินการต่อเนื่อง ผลการใช้รูปแบบ พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนหลังใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และภาวะอ้วนของนักเรียนหลังใช้รูปแบบ ลดลงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้ คือ 1) ควรสร้างความตระหนักแก่ผู้นำชุมชนเพื่อให้การสนับสนุนและนำไปกำหนดนโยบาย 2) ควรมีผู้ประสานงานหลักที่มีภาวะผู้นำสำหรับติดตามและประสานการดำเนินงานของแต่ละภาคส่วน 3) ควรเน้นการป้องกันภาวะอ้วนแก่เด็กทุกคน และ 4) ควรพัฒนาสมรรถนะในการประเมินความพร้อมของชุมชน แก่ บุคลากรสาธารณสุข ครู และแกนนำชุมชน

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

This research aimed to develop a community participation model for childhood overweight prevention among elementary school children. This study consisted of 2 steps: step1: the study of the community participation to evaluate the level of its engagement. The data was collected with 476 participants from different segments (e.g. community leaders, parents, healthcare, school, and municipality) in Sena municipality, Ayuttaya province. Additionally, twelve key informants were identified and interviewed using a semi-structured method which were translated and applied from the Community Readiness interview questions to assess community readiness. Step 2: To develop the community participation model based on ADDIE model. The data was analyzed by percentage, mean, standard deviation, *t*-test, and content analysis.

The research results revealed that while the level of community participation was at a medium level: 2.50 but community members have no knowledge and no awareness on childhood overweight issue. Additionally, the community readiness assessing revealed the overall community readiness score was 1.62 which was equal to the first stage of readiness: no awareness. The community participation model was analyzed through 5 stages as follows: 1) community context analyzing 2) community participation planning 3) plan implementing 4) plan evaluating and 5) evaluation data summarizing and continue actions. After implementing, the level of community participation was significantly higher than before implementation at *p*-value .05 and the result of obesity evaluation among elementary school children was significantly lower than previous implementation at *p*-value .05

In conclusion, the study suggested that we should 1) raise awareness of community leaders who will be supporters for policy implementation 2) have a coordinator who can regulate and coordinate the operations of each sector 3) prevent obesity in children and 4) develop a capacity to assess community readiness in health providers, teachers and community leaders.

บทนำ

ภาวะอ้วนเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของประชาคมโลก และมีการคาดการณ์ว่าปัญหาจะทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยเฉพาะในเด็ก จากรายงานของ Centers for Disease Control and Prevention (2014) พบว่าใน 3 ทศวรรษที่ผ่านมาเด็กมีภาวะอ้วนเพิ่มขึ้น 2-3 เท่าทั้งในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว และในปี พ.ศ. 2559 ทั่วโลกมีเด็กอายุ 5-19 ปี มากกว่า 340 ล้านคนอยู่ในภาวะอ้วน โดยในปี พ.ศ. 2518 พบว่า ความชุกของภาวะอ้วนในเด็กเท่ากับร้อยละ 4 และเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ18 ในปี พ.ศ. 2559 (World Health Organization: WHO, 2018) สำหรับในประเทศไทย จากข้อมูลการเฝ้าระวังและติดตามภาวะโภชนาการในเด็กวัยเรียนโดยใช้ดัชนีน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของกรมอนามัย พบว่า ยังไม่สามารถลดสถานการณ์ปัญหาภาวะอ้วนในเด็กวัยเรียนได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ เห็นได้จาก ในปี พ.ศ. 2546 พบ เด็กวัยเรียนมีภาวะอ้วนร้อยละ 13.6 หลังจากนั้น

ในปี พ.ศ. 2558 พบว่า เด็กวัยเรียนมีภาวะอ้วนลดลงเหลือร้อยละ 12.5 และกลับเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.1 ในปี พ.ศ. 2559 (กรมอนามัย, 2560)

สาเหตุส่วนใหญ่ของภาวะอ้วนในเด็กไทยเกิดจากพฤติกรรมโภชนาการที่ไม่ถูกต้องรวมทั้ง ขาดการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เด็กที่มีภาวะอ้วนเสี่ยงสูงที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่อ้วนทำให้เกิดปัญหาสุขภาพกายและจิต จากรายงานของ WHO (2018) พบว่าการเพิ่มขึ้นของน้ำหนักตัวเป็นปัจจัยสำคัญของการเกิดโรคไม่ติดต่อ ซึ่งโรคไม่ติดต่อเป็นสาเหตุนำของการเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2555 และพบว่าหนึ่งในสามของเด็กที่อ้วนในวัยก่อนเรียน และครึ่งหนึ่งของเด็กที่อ้วนในวัยเรียนจะยังคงอ้วนเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ภาวะอ้วนในเด็กจึงเป็นปัญหาที่ควรเฝ้าระวังและหาทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน กระทรวงสาธารณสุขจึงได้กำหนดแนวทางดำเนินการจัดการปัญหาภาวะอ้วนโดยมีเป้าหมายและตัวชี้วัดว่าเด็กวัยเรียนต้องมีภาวะอ้วนไม่เกินร้อยละ 10 ภายในปี พ.ศ. 2560 (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2557) ซึ่งการจัดการปัญหาภาวะอ้วนในเด็กที่ผ่านมายังไม่พบการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริงทำให้การแก้ไขปัญหายังไม่มีประสิทธิภาพ การสร้างให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมจะทำให้ชุมชนมีความรับผิดชอบและเป็นเจ้าของเรื่อง เกิดการทำงานร่วมกันแบบ “ประสานพลัง”ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นวัยที่มีความสามารถและพร้อมจะเรียนรู้เหมาะในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ โดยศึกษาในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 4 ที่มีความชุกของภาวะอ้วนในเด็กวัยเรียน ร้อยละ 12.06 สูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ เพื่อให้ได้รูปแบบการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เกิดแผนงานที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาและนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ สำหรับให้ชุมชนอื่นๆที่มีบริบทคล้ายคลึงกับพื้นที่ศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติ เพื่อสร้างสุขภาพที่ดีแก่เด็กให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนของ Cohen & Uphoff (1980) แนวคิดเครือข่ายสุขภาพในชุมชน (กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2556) แนวคิดความพร้อมของชุมชน (Plested, Edwards &Thurman, 2006; Stanley, 2014) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรม ได้แก่ ทฤษฎีความมุ่งมั่น (Self-determination theory: SDT) (Deci & Ryan, 2008) และแนวคิดของระยะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Prochaska , DiClemente, & Norcross, 1992) แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจของ Gibson(1993) แนวคิดของภาวะอ้วนในเด็ก แนวคิดของการบริโภคอาหารในเด็กวัยเรียน แนวคิดของการออกกำลังกายในเด็กวัยเรียน และแนวคิดการพัฒนารูปแบบของ Strickland (2006)

2. สภาพของพื้นที่ศึกษาในการป้องกันภาวะอ้วนในเด็กเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของและความพร้อมของชุมชน

3. นโยบายและมาตรการป้องกันภาวะอ้วนในเด็กของประเทศไทย

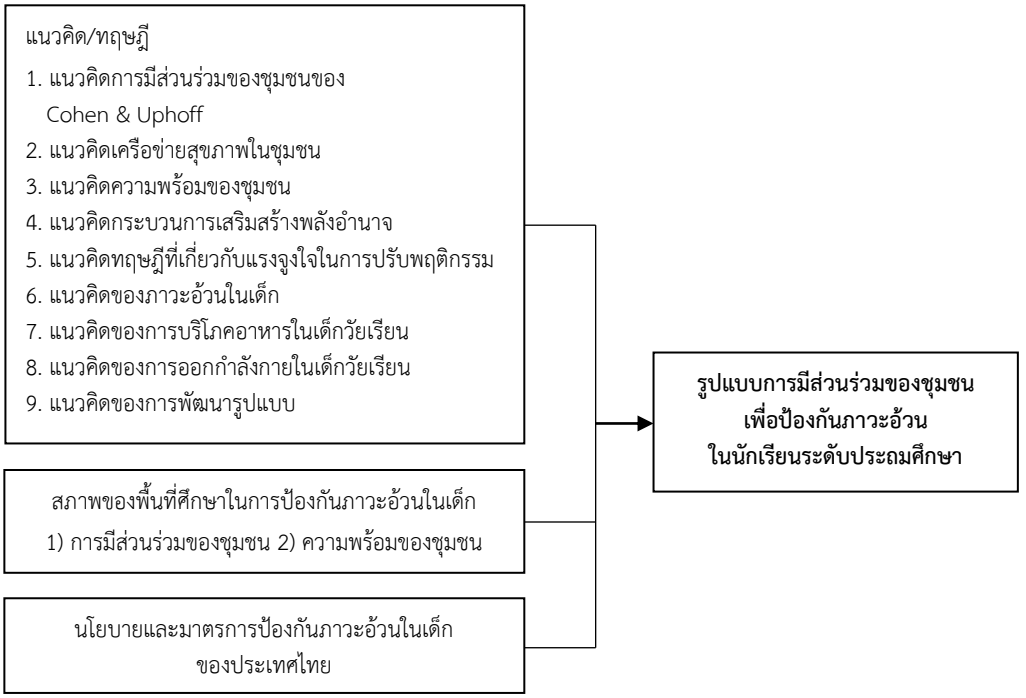

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัย

ศึกษาในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 4 ในจังหวัดที่มีความชุกของภาวะอ้วนในเด็กวัยเรียนสูงติดอันดับ 1ใน 5 ของประเทศ คือ พระนครศรีอยุธยา สระบุรี และสิงห์บุรี สุ่มเลือก 1 จังหวัดเป็นพื้นที่ศึกษาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา และสุ่มเลือกอำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเสนา จากนั้นสุ่มเลือกชุมชนเขตเทศบาลเพื่อใช้ในการศึกษาจากเทศบาลในอำเภอเสนา จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองเสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed-method research) ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ

ระยะที่ 1 การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วน

1. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันภาวะอ้วน ในกลุ่มตัวอย่างจาก 5 ภาคส่วนของเขตเทศบาลเมืองเสนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียน ชุมชน โรงพยาบาล และเทศบาล จำนวน 476 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถามโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตามเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.80 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยวิธีการสัมประสิทธิ์แอลฟา พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .99 และวิเคราะห์ข้อมูลหาระดับการมี

ส่วนร่วม โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ซึ่งการแปลผลระดับการมีส่วนร่วม พิจารณาจากค่าเฉลี่ยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ

2. การประเมินความพร้อมของชุมชนในการป้องกันภาวะอ้วน ใน 5 มิติ ประกอบด้วย ความมุ่งมั่นในการจัดการกับปัญหาของชุมชน ผู้นำชุมชน บรรยากาศของชุมชน ความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาของชุมชน และแหล่งทรัพยากรของชุมชน (Stanley, 2014) โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากแต่ละภาคส่วนที่คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน เกณฑ์ในการคัดเลือกคือเป็นผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดูแลเพื่อป้องกันภาวะอ้วน อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเสนา มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลต่างๆของชุมชนและสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนได้ และยินดีเข้าร่วมในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ประเมินความพร้อมของชุมชนในการป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษาที่แปลและปรับปรุงจาก Community readiness interview questions (Stanley, 2014) ซึ่งได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาแบบสัมภาษณ์ตามต้นฉบับโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิแปลกลับแบบสัมภาษณ์จากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ (Back-translated) และนำไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อตรวจสอบความง่ายต่อความเข้าใจของภาษาที่ใช้ และวิเคราะห์ระดับความพร้อมของชุมชนตามแนวทางของ Community Readiness Model (CRM) (Stanley, 2014) ซึ่งรูปแบบความพร้อมของชุมชนได้แบ่งระยะความพร้อมของชุมชนเป็น 9 ระยะคือ ระยะไม่ตระหนัก ระยะปฏิเสธ/ต่อต้าน ระยะเริ่มตระหนัก ระยะ เริ่มคิดวางแผน ระยะตัดสินใจ ระยะเริ่มลงมือกระทำ ระยะปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ระยะยืนยันรับรอง/ขยายผล และระยะการเป็นเจ้าของในระดับสูงสุดของชุมชน (Plested, Edwards &Thurman, 2006)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการ 5 ขั้นตอนของ ADDIE Model (Strickland, 2006) ได้แก่ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ โดยจัดการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบ 2) ออกแบบ ได้นำกรอบแนวคิดทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันภาวะอ้วนที่ได้จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชน และผลสรุปของการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดและสร้างรูปแบบ 3) พัฒนารูปแบบ มีการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนอในการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบรูปแบบก่อนนำไปทดลองใช้ 4) ทดลองใช้รูปแบบ กลุ่มเป้าหมายจาก 5 ภาคส่วนของชุมชนเขตเทศบาลเมืองเสนา จำนวน 268 คน ได้ทดลองใช้รูปแบบเป็นเวลา 6 เดือน และ 5) ประเมินผลการใช้รูปแบบโดยประเมินเปรียบเทียบผลระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและผลการประเมินภาวะอ้วนของนักเรียนระดับประถมศึกษา และสรุปผลการปฏิบัติร่วมกันของชุมชนในการดำเนินการป้องกันภาวะอ้วน

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนและความพร้อมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ผลการพิจารณาการมีส่วนร่วมของชุมชนรายด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับประโยชน์ และการประเมินผล พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการรับประโยชน์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 2.66 รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.63 และ 2.57 ตามลำดับ ส่วนด้านการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 2.53 เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้านของการมีส่วนร่วม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับความคาดหวังในความสามารถตนเองและความเชื่อคุณค่าตนเองในการป้องกันภาวะอ้วน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 และ 2.80 ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สมาชิกในชุมชนมีความคาดหวังใน

ความสามารถตนเองเรื่องการเป็นแบบอย่างที่ดีในการดูแลสุขภาพและความเชื่อคุณค่าตนเองว่ามีส่วนสำคัญในการดำเนินงานป้องกันภาวะอ้วน มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.02 และ 2.91 ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันภาวะอ้วน ร้อยละ 65.50 และส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันภาวะอ้วน คิดเป็น ร้อยละ 81.10 และพบปัญหาหรืออุปสรรคที่สำคัญของการดำเนินงาน คือ 1) การขาดความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน และ 2) การขาดความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักต่อปัญหาภาวะอ้วน

2. ระดับความพร้อมของชุมชน ผลการศึกษาระดับความพร้อมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระยะไม่ตระหนักมีค่าคะแนนเท่ากับ 1.62 โดยแสดงผลความพร้อมของชุมชนในแต่ละมิติ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลความพร้อมของชุมชน 5 มิติ

มิติความพร้อมของชุมชน	คะแนน/ระยะ	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
1. ความมุ่งมั่นในการจัดการปัญหา	1.00 ไม่ตระหนัก	ไม่มีโครงการ/กิจกรรมป้องกัน ยังไม่คิดว่าเป็นปัญหาของชุมชน
2. ผู้นำชุมชน	1.42 ไม่ตระหนัก	ผู้นำชุมชนไม่กังวลถึงปัญหา ไม่ให้ความสำคัญ ไม่เคยทราบข้อมูลสถานการณ์ จึงไม่สนับสนุนและไม่มีแผนในการจัดการ
3. บรรยากาศของชุมชน	1.58 ไม่ตระหนัก	สมาชิกชุมชนไม่ทราบข้อมูลจึงไม่กังวล เห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว มีการเลี้ยงดูแบบตามใจ สภาพแวดล้อมไม่สนับสนุนให้เกิดการป้องกัน
4. ความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหา	1.92 ไม่ตระหนัก	มีความรู้เพียงเล็กน้อย เห็นว่าผลเสียเป็นเรื่องของอนาคต มีความรู้ความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับภาวะอ้วนในเด็ก ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
5. แหล่งทรัพยากรของชุมชน	2.17 ปฏิเสธ/ต่อต้าน	ไม่มีนโนบายหรือมาตรการในการจัดการปัญหา บุคลากรไม่มีความชำนาญ ไม่เคยฝึกอบรม ไม่มีแหล่งข้อมูล แต่มีงบประมาณ มีเครือข่ายช่วยงาน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา

1. ระยะก่อนดำเนินการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้นำผลการศึกษาในระยะที่ 1 นำเสนอแก่ผู้บริหารและผู้นำชุมชน โดยพูดคุยชี้แจงเป็นรายบุคคลกับผู้บริหารของเทศบาล โรงเรียน โรงพยาบาล รวมทั้งสนทนากลุ่มเล็กกับประธานชุมชนและแกนนำชุมชนเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ภาวะอ้วน หลังดำเนินการ พบว่า ระดับความพร้อมของชุมชนในส่วนของผู้นำชุมชนได้เพิ่มระดับจากระยะไม่ตระหนักเป็นระยะเริ่มคิดวางแผน (Preplanning) โดยทุกภาคส่วนมีความตระหนักต่อปัญหามากขึ้น เห็นว่าควรมีการดำเนินการจัดการกับปัญหาแต่ยังไม่มีเป้าหมายหรือรายละเอียดในการดำเนินการที่ชัดเจน

2. ระยะพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ การสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้ผลสรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาใช้จัดทำรูปแบบ ดังนี้

1. การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพิ่มความตระหนักต่อปัญหาแก่ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน ได้แก่ จัดเสียงตามสาย กระจายความรู้โดยเครือข่ายกระจายความรู้ของชุมชนและโรงเรียนจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์ในการประชุมของหน่วยงานในชุมชน

2. การสร้างเครือข่ายในการดำเนินงาน ได้แก่ แต่งตั้งคณะทำงาน อบรมเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงาน จัดบริการป้องกันภาวะอ้วนในเด็กและจัดระบบส่งต่อข้อมูลการดูแลในชุมชน

3. การกำหนดมาตรการหรือนโยบายในชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในเด็ก และจัดทำแผนงาน/โครงการ

4. การประเมินติดตามผลการดำเนินงาน โดยการบันทึกและรายงานผลการเฝ้าระวังภาวะอ้วนในเด็ก ประชุมคณะทำงานทุก ประชุมอภิปรายสรุปผลและนำเสนอแก่ผู้บริหาร

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบ เป้าหมายของรูปแบบ คือ การลดอุบัติการณ์การเกิดภาวะอ้วนและโรคอ้วน รวมทั้งเพิ่มความตระหนักของประชาชนในเรื่องโภชนาการ และการออกกำลังกาย กลยุทธ์ที่ใช้ในการป้องกัน คือ การให้ข้อมูล และส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารและรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวัน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม และมาตรการในการดำเนินการ ได้แก่ 1) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างความตระหนัก 2) การให้ข้อมูลความรู้และการดูแลป้องกันภาวะอ้วนในเด็ก 3) การสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กของผู้ปกครอง โรงเรียน และสมาชิกในชุมชน และ 4) การจัดทำนโยบาย แผนงานของชุมชนในการป้องกันภาวะอ้วนในเด็ก

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบ ได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษามีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน มีค่า IOC เท่ากับ 0.98 และได้นำเสนอรูปแบบในการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบรูปแบบก่อนนำไปใช้ ซึ่งผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ดำเนินงานในชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบ ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบในชุมชนเขตเทศบาลเมืองเสนา เป็นระยะเวลา 6 เดือน (เดือนพฤษภาคม – พฤศจิกายน 2560) เนื่องจากแนวคิดของระยะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (The stages of change) เสนอว่า การคงไว้ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจะต้องใช้ระยะเวลากระทำอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 6 เดือน (Prochaska, DiClemente, & Norcross, 1992) โดยกลุ่มเป้าหมายที่ทดลองใช้รูปแบบมาจาก 5 ภาคส่วน จำนวน 268 คน มีผลการดำเนินการดังนี้

1. ประเมินระดับการมีส่วนร่วมก่อนและหลังการทดลอง ด้วยแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วน ในกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ก่อนและหลังใช้รูปแบบภาพรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.52 และ 2.88 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในรายด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับประโยชน์ และการประเมินผล ก่อนและหลังใช้รูปแบบ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยก่อนใช้รูปแบบด้านการรับประโยชน์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 2.49 หลังใช้รูปแบบ พบว่า ด้านการรับประโยชน์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 2.9

2. ประเมินผลภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูงก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 1,044 คน พบว่า ผลการประเมินภาวะอ้วน ก่อนและหลังใช้รูปแบบ มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.45 และ 2.38 ตามลำดับ

3. ผู้วิจัย และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 5 ภาคส่วน ร่วมดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลการใช้รูปแบบ

1. ผลการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม ก่อนและหลังใช้รูปแบบ พบว่า ภาพรวมของการมีส่วนร่วมหลังใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านการรับประโยชน์ และด้านการประเมินผล พบว่า ทุกด้านของการมีส่วนร่วมของชุมชนหลังใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลประเมินภาวะอ้วนของนักเรียน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ พบว่าภาวะอ้วนของนักเรียนหลังใช้รูปแบบ ลดลงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการพัฒนารูปแบบตามขั้นตอนของ ADDIE Model สามารถสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษาได้ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วน พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการปฏิบัติมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด และอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ สมาชิกในชุมชนขาดความร่วมมือ ขาดความรู้ และความตระหนัก เป็นเพราะที่ผ่านมา มีเพียงโรงพยาบาลเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ขาดการประสานงานและให้ข้อมูลประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาร่วมดำเนินงาน ทำให้ขาดความร่วมมือเพราะไม่เห็นความสำคัญ ไม่คิดว่าเป็นปัญหา และไม่คิดว่าตนเองต้องมีส่วนร่วมในการดูแล จึงไม่มีการวางแผนงานจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่แต่ละภาคส่วนมีมาใช้ในการดำเนินงาน แต่ชุมชนมีจุดแข็ง คือ

สมาชิกชุมชนมีความคาดหวังในเรื่องการเป็นแบบอย่างที่ดีในการดูแลสุขภาพและความเชื่อคุณค่าตนเองว่ามีส่วนสำคัญในการดำเนินงาน หากจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพลังอำนาจให้สมาชิกชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มีความรู้ ความตระหนักต่อปัญหา และส่งเสริมให้ทำงานร่วมกันเป็นทีมจะช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Gibson (1991) และพานทิพย์ แสงประเสริฐ (2554) กล่าวว่า การส่งเสริมสนับสนุนบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้เกิดความสามารถแห่งตน เชื่อมั่นว่าสามารถจะเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม โดยมีอิสระในการเลือกและกำหนดอนาคตของตนเอง ชุมชนและสังคมด้วยการตระหนักรู้ปัญหาและสาเหตุของปัญหาสามารถจัดการปัญหาด้วยทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม จะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจและนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ระดับความพร้อมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วน พบว่า ระดับความพร้อมของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระยะไม่ตระหนัก เป็นเพราะที่ผ่านมาไม่เคยมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และไม่มีโครงการหรือกิจกรรมป้องกันภาวะอ้วนในเด็ก อีกทั้งสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเชื่อที่ผิดเห็นว่าเด็กอ้วนน่ารัก มองผลกระทบที่เกิดจากภาวะอ้วนเป็นเรื่องไกลตัว และไม่เร่งด่วนที่จะนำมาจัดการ ทั้งที่มีแหล่งทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในการดูแล ได้แก่ งบประมาณ สถานที่ อสม. และผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการที่สมาชิกและผู้นำชุมชนไม่เคยทราบสถานการณ์ภาวะอ้วนทำให้ไม่สนใจดูแลป้องกัน ระดับความพร้อมของชุมชนในการป้องกันภาวะอ้วนจึงอยู่ในระยะไม่ตระหนัก แต่เมื่อได้ทราบระดับความพร้อมของชุมชนจะช่วยให้เข้าใจบริบทที่เกี่ยวข้องกับการจัดการดูแลป้องกันภาวะอ้วน และนำผลไปใช้ออกแบบกิจกรรมให้เหมาะกับศักยภาพของชุมชนจะช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Plested, Edwards &Thurman (2006) เสนอว่า การออกแบบกลวิธีการดำเนินงานในการปรับเปลี่ยนชุมชนต้องเหมาะสมกับระยะความพร้อมของชุมชนเพื่อเพิ่มโอกาสของความสำเร็จ

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษา ขั้นตอนดำเนินการตามรูปแบบ 5 ขั้นตอน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพชุมชน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ เนื่องจากทำให้ทราบข้อมูลสถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรคที่สำคัญของการดำเนินงาน รวมทั้งความพร้อมของชุมชนในแต่ละมิติที่จะนำมาใช้ตัดสินใจเพื่อวางแผนจัดการปัญหาให้เหมาะกับระดับการมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชน ซึ่งข้อมูลสถานการณ์ที่ได้จากการศึกษาสภาพชุมชนทำให้ผู้นำชุมชนเริ่มตัดสินใจที่จะวางแผนเพื่อเพิ่มความตระหนักแก่สมาชิกในชุมชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันภาวะอ้วนในเด็กต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen & Uphoff (1980) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นศูนย์กลางของการเกิดทางเลือกและตัดสินความคิดที่หลากหลาย ในการตัดสินใจช่วงเริ่มต้นควรหาความต้องการและวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในแผนงาน/โครงการ สามารถทำได้โดยให้ข้อมูลที่สำคัญและเสนอกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหาโดยผ่านการใช้กระบวนการตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 การวางแผนดำเนินงาน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจและด้านการปฏิบัติ ทั้งนี้เป็นเพราะหลังจากที่ผู้บริหารและผู้นำชุมชนได้ตัดสินใจที่จะสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันภาวะอ้วนในเด็ก ทำให้แกนนำชุมชนเห็นความสำคัญ ตระหนักในปัญหาและร่วมกันดำเนินงาน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพชุมชนมาใช้ประกอบการจัดทำแผนที่มีเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานอย่างชัดเจน รวมทั้งจัดทำผังกำกับงานและกำหนดวิธีการประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน ทำให้ได้แผนงานที่มีกิจกรรมเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง เห็นได้ว่า การวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการตัดสินใจและการปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen & Uphoff (1980) กล่าวว่า การตัดสินใจในการดำเนินโครงการจะต้องค้นหา

ความต้องการของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญและวิธีการดำเนินโครงการที่ตรงกับความต้องการ และจะต้องกำหนดเกณฑ์สำหรับปฏิบัติ มีการสนับสนุนทรัพยากร มีการบริหารและการประสานงานที่มีการรวมตัวกันในการปฏิบัติ หรือเป็นผู้บริหารโครงการ ซึ่งการวางแผนจัดการกับปัญหาสุขภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 3 การดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วม ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ทั้งด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านการรับประโยชน์ และด้านการประเมินผล ทั้งนี้เป็นเพราะแผนงาน/โครงการที่นำมาปฏิบัติเกิดจากคิดร่วมกัน มีความเหมาะสมกับชุมชนสามารถนำมาใช้ดำเนินกิจกรรมได้จริง รวมถึงมีผู้ประสานงานหลักที่มีภาวะผู้นำสามารถเชื่อมโยงและกำกับติดตามประสานการดำเนินงานในภาพรวมของชุมชน และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนในแผนงานอย่างชัดเจน ทำให้เกิดการทำงานแบบเครือข่ายที่ช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543), สุรพล พะยอมแย้ม (2556) และกองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (2556) กล่าวว่า การดำเนินงานลักษณะเครือข่ายเป็นวิธีการที่สำคัญต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีเครือข่ายในการดำเนินงานจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะสมาชิกเครือข่ายต่างมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยใช้กลไกของการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ มีการร่วมมือกันในเรื่องต่างๆ ซึ่งทั้งเครือข่ายภาคประชาชนและเครือข่ายภาครัฐต่างมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

ขั้นที่ 4 การประเมินผลแผนงาน/โครงการ เป็นการประเมินวัดผลการดำเนินงานของกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการตามแผนงาน/โครงการ ซึ่งการประเมินผลนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเพราะจะมีผลต่อการพิจารณาจัดสรรทรัพยากร การยุติหรือคงไว้ตลอดจนปรับปรุงแผนงาน/โครงการ

ขั้นที่ 5 การสรุปผลและดำเนินการต่อเนื่อง ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลเนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ได้มีโอกาสร่วมกันวิเคราะห์สรุปผลงานจากผลประเมินการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในภาพรวมของชุมชน และนำข้อมูลมาใช้วางแผนจัดทำโครงการเพื่อขยายผลการดำเนินงาน รวมทั้งนำผลการวิเคราะห์เสนอแก่ผู้บริหารเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถที่จะดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิด ของ Plested, Edwards &Thurman (2006) กล่าวว่า การพัฒนาความมุ่งมั่นในการจัดการปัญหาของชุมชนควรนำข้อมูลจากการประเมินผลมาใช้วางแผนเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติ รวมทั้งนำเสนอผลการประเมินผลและสร้างเครือข่ายการทำงาน ต้องมีการนำข้อมูลผลการดำเนินงานมาใช้ของบประมาณ รวมทั้งรายงานผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอแก่ผู้นำชุมชนและผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ชุมชนมีความสามารถในการจัดการปัญหาของตนเองและมีความสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ผลการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน หลังจากทดลองใช้รูปแบบ เป็นระยะเวลา 6 เดือน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันภาวะอ้วนหลังใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ และนักเรียนประถมศึกษามีภาวะอ้วนหลังใช้รูปแบบ ลดลงกว่าก่อนใช้รูปแบบ ทั้งนี้เพราะมีเป้าหมายสำคัญในการดำเนินงานพัฒนาการมีส่วนร่วม คือ เพิ่มความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิกชุมชนเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือป้องกันภาวะอ้วน โดยใช้กลวิธีดำเนินการตามระยะความพร้อมของชุมชนที่อยู่ในระยะไม่ตระหนัก คือ ให้ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาแก่ผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายให้มีความตระหนักและสนับสนุนการดำเนินงานแล้วจึงพัฒนาการมีส่วนร่วม โดยใช้การทำงานร่วมกันแบบเครือข่ายที่กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางปฏิบัติร่วมกันที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีนโยบายแผนงานการพัฒนาสุขภาพของเด็กนักเรียนอย่างมีคุณภาพของกระทรวงสาธารณสุขช่วยสนับสนุนให้ชุมชนขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกิจกรรมการดำเนินงานยังครอบคลุมการมีส่วนร่วมทั้ง

ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านการรับประโยชน์ และด้านการประเมินผล ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) สอดคล้องกับการศึกษาของ กนิษฐา อรรควาไสย์ (2553) พบว่า องค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในเด็ก แต่ละองค์กรต้องทำงานเชื่อมต่อกัน หาข้อตกลงร่วมกัน และกำหนดบทบาทตามภารกิจของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ จันทิรา ชัยศรี (2556) พบว่า วิธีการจัดการภาวะอ้วนในเด็กต้องมีการจัดการแบบมีส่วนร่วมทั้งครอบครัว โรงเรียน และชุมชนเนื่องจากทั้งสามส่วนเป็นองค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมเด็ก

นอกจากนี้ รูปแบบการดำเนินงานจะเน้นการดูแลป้องกันภาวะอ้วนโดยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงอาหารเพื่อสุขภาพและการออกกำลังกายแก่เด็กทุกคน ไม่เจาะจงเฉพาะเด็กอ้วนเหมือนที่ผ่านมา ซึ่งมักจะพบกับความล้มเหลวเพราะการดูแลเด็กอ้วนมีความยุ่งยากมากกว่าการดูแลป้องกันภาวะอ้วนแก่เด็กในวงกว้าง ซึ่งกิจกรรมที่ชุมชนได้ดำเนินงาน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ การให้บริการคัดกรอง การแนะนำการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะอ้วนแก่นักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพในโรงเรียน คือ ไม่ขายน้ำอัดลม น้ำหวาน ขนมกรุบกรอบ และจัดกิจกรรมออกกำลังกายทั้งในโรงเรียนและชุมชนซึ่งเน้นการเรียนรู้ Active learning จึงทำให้ภาวะอ้วนในนักเรียนลดลงหลังจากใช้รูปแบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ WHO (2000) กล่าวว่า แนวทางในการป้องกันภาวะอ้วนในเด็กต้องมีการป้องกันในวงกว้างกับเด็กที่ยังไม่มีภาวะอ้วนและเด็กกลุ่มเสี่ยงอ้วน ซึ่งการป้องกันและจัดการกับภาวะอ้วนควรใช้ความร่วมมือจากบุคลากรทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับการศึกษาของ Stein, Litman and Latzer (2014) กล่าวว่า โปรแกรมการป้องกันภาวะอ้วนในเด็กควรเป็นการดำเนินงานร่วมกันจากทุกภาคส่วน และให้ความสำคัญกับบทบาทของครอบครัว ซึ่งการปรับเปลี่ยนที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นการดูแลในวงกว้าง นอกจากนี้ กิจกรรมที่ชุมชนได้ดำเนินการป้องกันภาวะอ้วนในเด็กเป็นวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Prochaska and Velicer (1997) กล่าวว่า กระบวนการปรับพฤติกรรรมด้วยการปลุกจิตสำนึก (Consciousness raising) เป็นการเพิ่มการรับรู้สาเหตุและสิ่งที่เป็นผลของพฤติกรรมที่ต้องการเปลี่ยน กิจกรรมที่สามารถปลุกจิตสำนึกได้แก่ การให้ข้อมูลย้อนกลับ การเผชิญหน้า การแปลความหมาย การให้ข้อมูล และการสอน รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนสุขภาพ (Social liberation) เป็นการเอื้อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้

ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้ คือ 1) สร้างความตระหนักแก่ผู้นำชุมชนเพื่อให้การสนับสนุนและนำไปกำหนดนโยบาย 2) ควรมีผู้ประสานงานหลักที่มีภาวะผู้นำสำหรับติดตามและประสานการดำเนินงานของแต่ละภาคส่วน 3) ควรเน้นการป้องกันภาวะอ้วนแก่เด็กทุกคนโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานสาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 4) ควรพัฒนาสมรรถนะในการประเมินความพร้อมของชุมชน แก่ บุคลากรสาธารณสุข ครู และแกนนำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผนงานให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา อรรควาไสย์. (2553). *รูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันภาวะน้ำหนักเกิน ภาวะอ้วนในเด็กอายุ 3-5 ปี ของครอบครัวและชุมชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาล, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *รายงานประจำปีกรมอนามัย 2559*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2556). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของชุมชน*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ซัคเซสมีเดีย.

จันทิรา ไชยศรี. (2556). *แนวปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นเลิศเพื่อการจัดการภาวะอ้วนในเด็ก: การสังเคราะห์ งานวิจัย.* วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). *การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา. วันอังคารที่ 17 มิถุนายน 2551 ณ สถาบันพระปกเกล้า

นิตย์ ทัศนิยม. (2545). การส่งเสริมสุขภาพ: มิติการสร้างพลังอำนาจ. *วารสารคณะพยาบาล มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 25*(2-3), 103-114.

พานทิพย์ แสงประเสริฐ. (2554). *การเสริมสร้างสุขภาพและการป้องกันโรคเรื้อรัง: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ผุสดี จันทร์บาง, ปิยะดา ประเสริฐสม และปราณี เหลืองวรา. (2555). *โครงการพหุพาคีเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการสร้างเสริมการบริโภคอ่อนหวานเด็กนักเรียน*. เข้าถึงได้จาก http://www.anamai.ecgates.com/public_content/files/001/0000876_1.pdf

ยอดขวัญ เกษทองมา (2553). *การพัฒนาตัวแบบการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริบาลเด็กในศูนย์เด็กเล็ก.* วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *ยุทธศาสตร์ตัวชี้วัดและแนวทางการจัดเก็บข้อมูลกระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

สุรพล พะยอมแย้ม. (2556). *จิตวิทยาในงานชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ส. เจริญการพิมพ์.

Centers for Disease Control and Prevention. (2014). *Childhood Obesity Facts*. Retrieved from http://www.cdc.gov/healthyyouth/obesity/facts.htm

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation's Place in Rural Development Seeking Clarity Through Specificity*. World Development.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Facilitating Optimal Motivation and Psychological Well-Being Across Life' Domains. *Canadian Psychology, 49*(1), 14-23.

Gibson, C. H. (1991). A concept analysis of empowerment. *Journal of Advance Nursing, 16*, 354-361.

_____. (1993). Empowerment theory and practice: With adolescents of color in the child welfare system. *Families in Society, 74*, 387-396.

Plested, B. A., Edwards, R. W., & Jumper-Thurman, P. (2006). *Community Readiness: A handbook for successful change.* Sage Hall: Colorado State University.

Prochaska, J. O., Velicer, W. F. (1997). The Transtheoretical Model of Health Behavior Change. *Am J Health Promot*, *12*(1), 38-48.

Stanley, R. L. (2014). *Community Readiness for Community Change.* Sage Hall: Colorado State University.

Stein, D., Weinberger-Litman, S. L., & Latzer, Y. (2014). *Psychosocial perspectives and the issue of prevention in childhood obesity.* Retrieved from https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25133140

Strickland, A. W. (2006). *ADDIE*. Idaho State University College of Education, Science, Math & Technology Education. Retrieved from http://www.ed.isu.edu/addie/index.htm

World Health Organization. (2000). *Obesity: preventing and managing the global epidemic.* Retrieved from libdoc.who.int/trs/WHO_TRS_894.pdf

_____. (2018). *Obesity and overweight*. Retrieved from http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/

การสร้างแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2*

Construction of Mathematical Reasoning Ability Test for Matthayomsuksa 2 Students Under Rayong Primary Educational Service Area Office 2

ดวงฤทัย โอนประจำ**
เชวง ซ้อนบุญ***
พงศ์เทพ จิระโร****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2 และเพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norm) กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 จำนวน 404 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ จำนวน 2 ฉบับ ๆ ละ 30 ข้อ มีลักษณะดังนี้ ฉบับที่ 1 เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก และฉบับที่ 2 เป็นแบบทดสอบต่อเนื่องสองขั้นตอน ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก และนำไปหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น และคัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ให้เหลือฉบับละ 20 ข้อ แล้วนำไปหาคุณภาพของแบบทดสอบฉบับจริง

ผลการวิจัยพบว่า แบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 ฉบับ ๆ ละ 20 ข้อ ที่ผ่านกระบวนการสร้างขึ้นตามเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของข้อคำถามว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 แบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับ มีค่าความยากตั้งแต่ 0.30-0.72 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.30-0.78 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน ฉบับที่ 1 มีค่า 0.87 และฉบับที่ 2 มีค่า 0.86 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบฉบับที่ 1 มีค่าตั้งแต่ T_{23} ถึง T_{80} แบบทดสอบฉบับที่ 2 มีค่าตั้งแต่ T_{26} ถึง T_{80} และเกณฑ์ปกติรวมของแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าตั้งแต่ T_{23} ถึง T_{80}

คำสำคัญ : แบบทดสอบ/ ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์/ คณิตศาสตร์

---

*วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The objectives of this research were to construct and find quality a mathematics reasoning ability test for Matthayomsuksa 2 students under Rayong Primary Educational Service Area Office 2 and to construct norms. The population consisted of 404 Matthayomsuksa 2 students of semester 2, academic year 2016, from the schools under Rayong Primary Educational Service Area Office 2. The research instruments were the 2 tests of mathematical reasoning ability by using 2 item forms each form consisted of 30 items. Test 1 was a multiple-choice test with 4 choices. Test 2 was a two-step continuous multiple-choice test with 4 choices. Both tests had been examined for their quality before they were used, i.e., content validity, construct validity, difficulty values, and discrimination values. The questions of the tests that passed the criteria were reduced to 20 questions per each test. Then, the tests for actual use were re-examined for their quality.

The findings from the 2 tests of mathematical reasoning ability for Matthayomsuksa 2 students, 20 questions per each test, designed in compliance with the standard criteria, indicated as follows. In term of content validity, the expert examined the accuracy and appropriateness of the questions whether or not they were in line with the research objectives. The values of IOC (Index of Item-Objective Congruence) were found from .60 to 1.00 in both tests. Regarding item quality (Quality of questions), Test 1 showed the difficulty values from 0.30-0.72, and the discrimination values from 0.30-0.78. Test 2 showed the difficulty values from 0.30-0.70, and the discrimination values from 0.30-0.73. The reliability values of both tests were calculated based on KR-20, the formula of Kuder-Richardson. Test 1 was with the reliability value at 0.87. Test 2 was with the reliability value at 0.86. The normal criteria of Test 1 presented the values from T_{23} to T_{80}. The normal criteria of Test 2 presented the values from T_{26} to T_{80}. The total normal criteria presented the values from T_{23} to T_{80}.

Keywords : Test/ Mathematical Reasoning Ability/ Mathematical

บทนำ

วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญมากต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งคณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆ คณิตศาสตร์จึงมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถทำให้คนปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 56) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ได้กำหนดสาระที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์รวม 6 สาระ ซึ่งในสาระที่ 6 ในหลักสูตรแกนกลางได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนไว้ในมาตรฐาน ค 6.1 กำหนดให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อสารและการเชื่อมโยง

คณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 13) จะเห็นได้ว่าความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ถือเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของหลักสูตรที่มีส่วนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบ รวมถึงสามารถคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551, หน้า 45)

ในปัจจุบันพบว่ามีนักเรียนไม่น้อยยังด้อยความสามารถเกี่ยวกับการแสดงหรืออ้างอิงเหตุผลทำให้นักเรียนไม่สามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการศึกษาต่ออย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555 ก, หน้า 1) จะเห็นได้จากผลการวิจัยการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ระดับนานาชาติโครงการ TIMSS 2011 (Trend in International Mathematics and Science Study 2011 : TIMSS 2011)ซึ่งเป็นการประเมินในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ครอบคลุมด้านเนื้อหา (Content domain) ได้แก่ เรื่องจำนวน พีชคณิต เรขาคณิต ข้อมูลและโอกาส และด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ (Cognitive domain) ได้แก่ ความรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้ การให้เหตุผล มีประเทศที่เข้าร่วมประเมิน 45 ประเทศ โดยไทยมีผลคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ 427 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยคือ 500 คะแนน และเมื่อจำแนกตามเนื้อหาวิชาและพฤติกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยในเนื้อหาเรื่องจำนวนเท่ากับ 425 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยในด้านการให้เหตุผลเท่ากับ 429 คะแนนตามลำดับ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555 ข) และจากผลการทดสอบการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ซึ่งเป็นการทดสอบที่วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปี 2558 พบว่า คะแนนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์ เท่ากับ 32.40 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2558)

การพัฒนาทักษะการให้เหตุผลจะต้องเป็นเป้าหมายแรกของครูทุกคนในทุกห้องเรียนครูต้องใช้โอกาสในทุกสถานการณ์ในชั้นเรียนในการสนับสนุนการให้เหตุผลของนักเรียนการการแก้ปัญหาในชั้นเรียนถือเป็นการสนับสนุนการให้เหตุผลของนักเรียนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถด้านเหตุผลทั้งการแก้ปัญหาและความสามารถด้านเหตุผลเป็นทักษะเชิงกระบวนการ(Krulik, 1996, pp. 8-9 อ้างถึงใน สมเดช บุญประจักษ์, 2540, หน้า 34) ดังนั้นการพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะการให้เหตุผลช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนานอกเหนือไปจากการจดจำข้อเท็จจริง กฎ และการดำเนินการ และช่วยให้ผู้เรียนเห็นว่าคณิตศาสตร์เป็นเรื่องที่สามารถให้เหตุผลได้อย่างเป็นระบบ และทักษะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์สามารถประยุกต์ใช้ในสาขาอื่น ๆ ได้ (สมเดช บุญประจักษ์, 2540, หน้า 34)

การจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพหรือประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการตรวจสอบผลที่ได้จากการจัดการเรียนการสอน ด้วยการจัดให้มีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้สะท้อนคุณภาพที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ รวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลของการประเมินการเรียนรู้คณิตศาสตร์จะนำมาสู่การทบทวน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้ดียิ่งขึ้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555, หน้า 1) ดังนั้นการสร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผลที่มีคุณภาพจะช่วยให้ได้ข้อมูลจากการประเมินที่สะท้อนสิ่งที่ต้องการได้ตรงกับความเป็นจริง ทำให้ผู้เรียนได้ข้อสนเทศในการนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาตนเอง และผู้สอนนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี, 2555, หน้า 23)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบ ซึ่งหากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้รับการทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลในการนำไปพัฒนาทักษะการให้เหตุผลทาง

คณิตศาสตร์ของตนเองในระดับที่สูงขึ้น และเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์จำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ และเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการเปรียบเทียบว่านักเรียนมีความสามารถอยู่ในระดับใด ประกอบกับการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ยังมีน้อย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งครูผู้สอนและผู้ที่สนใจจะได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และนำผลที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2
2. เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2
3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2 จำนวน 404 คน

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 50 คน จากโรงเรียนบ้านสองสลึง ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) เป็นกลุ่มที่ใช้ทดลอง (Try out) ครั้งที่ 1 เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบรายข้อด้านค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนก

กลุ่มที่ 2 เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน จากโรงเรียนบ้านทุ่งเค็ด ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) เป็นกลุ่มที่ใช้ทดลอง (Try out) ครั้งที่ 2 เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบรายข้อด้านค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

กลุ่มที่ 3 เป็นประชากร จำนวน 324 คน เป็นกลุ่มที่ใช้ทดสอบกับแบบทดสอบฉบับจริง เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบด้านค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน จากโรงเรียนบ้านทุ่งเค็ด เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีความสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรมากที่สุด เพื่อใช้ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบอุปนัย เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (คัดเลือกเป็นข้อสอบฉบับจริง 20 ข้อ) ฉบับที่ 2 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบนิรนัย เป็นแบบทดสอบต่อเนื่องสองขั้นตอน ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (คัดเลือกเป็นข้อสอบฉบับจริง 20 ข้อ)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ไปทดลอง (Try out) ใช้ครั้งที่ 1 กับกลุ่มประชากรจำนวน 50 คน เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อด้านค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก แล้วคัดเลือกและปรับปรุงแบบทดสอบ
2. นำแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ที่คัดเลือกจากการทดลอง (Try out) ใช้ครั้งที่ 1 ไปทดลอง (Try out) ใช้ครั้งที่ 2 กับกลุ่มประชากร จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อด้านค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนก และทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เคยเรียนเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาก่อน ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบ และคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพ
3. นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไปทดสอบครั้งที่ 3 เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบฉบับจริงกับกลุ่มประชากรที่เหลือ จำนวน 324 คน และสร้างเกณฑ์ปกติ
4. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การตรวจที่กำหนดไว้
5. นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้
   5.1 ค่าความเที่ยงตรง (Validity)
   5.2 ค่าความยาก (Difficulty Index)
   5.3 ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Index)
   5.4 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
   5.5 เกณฑ์ปกติ (Norms)
6. รายงานผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยได้นำมากำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ คือ ความสามารถในการให้เหตุผลแบบอุปนัย และการให้เหตุผลแบบนิรนัยและนำไปสร้างแบบทดสอบจำนวน 2 ฉบับ คือ เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ฉบับที่ 2 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบนิรนัย เป็นแบบทดสอบต่อเนื่องสองขั้นตอน ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และนำไปตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบและคัดเลือกข้อคำถามที่มีคุณภาพเหมาะสมที่สุดให้เหลือฉบับละ 20 ข้อ

2. จากการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบที่ใช้ในการวิจัย เรื่องการสร้างแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2 ซึ่งมีจำนวน 2 ฉบับ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 คุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของข้อคำถามว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยและเหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แล้วนำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) พบว่าแบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .60 ถึง 1.00 แสดงว่าข้อคำถามของแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ทั้ง 2 ฉบับ วัดตรงกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

2.2 คุณภาพด้านค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ โดยการวิเคราะห์ข้อสอบด้วยเทคนิค 50% ของการจำแนกกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

2.2.1 จากการทดลอง (Try out) ใช้ครั้งที่ 1 ทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 50 คน จากโรงเรียนบ้านสองสลึง พบว่าแบบทดสอบฉบับที่ 1 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบอุปนัย จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากตั้งแต่ 0.32 ถึง 0.66 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ -0.04 ถึง 0.80 ซึ่งมีข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์อยู่ 2 ข้อ คือ ข้อ 17 และข้อ 20 จึงตัดออก เหลือข้อสอบที่คัดเลือกไว้เพื่อทดลอง (Try Out) ครั้งที่ 2 จำนวน 28 ข้อ แบบทดสอบฉบับที่ 2 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบนิรนัย จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากตั้งแต่ 0.24 ถึง 0.72 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.00 ถึง 0.72 ซึ่งมีข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์อยู่ 4 ข้อ คือ ข้อ 5, ข้อ 6, ข้อ 15 และข้อ 24 จึงตัดออก เหลือข้อสอบที่คัดเลือกไว้เพื่อทดลอง (Try out) ครั้งที่ 2 จำนวน 26 ข้อ

2.2.2 จากการทดลอง (Try out) ใช้ครั้งที่ 2 ทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน จากโรงเรียนบ้านทุ่งเค็ด พบว่าแบบทดสอบฉบับที่ 1 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบอุปนัย จำนวน 27 ข้อ มีค่าความยากตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.83 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ -0.07 ถึง 0.60 ซึ่งมีข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์อยู่ 6 ข้อ คือ ข้อ 1, ข้อ 7, ข้อ 9, ข้อ 14, ข้อ 21 และข้อ 25 จึงตัดออก และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกเหมาะสมที่สุดให้เหลือ 20 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.77 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.60 แบบทดสอบฉบับที่ 2 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบนิรนัยจำนวน 26 ข้อ มีค่าความยากตั้งแต่ 0.10 ถึง 0.73 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ -0.07 ถึง 0.60 ซึ่งมีข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์อยู่ 4 ข้อ คือ ข้อ 9, ข้อ 19, ข้อ 21 และข้อ 26 จึงตัดออก และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนกเหมาะสมที่สุดให้เหลือ 20 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากตั้งแต่ 0.30 ถึง 0.73 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.27 ถึง 0.60 เพื่อนำไปทดสอบครั้งที่ 3 เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบฉบับจริง

2.2.3 จากการทดสอบครั้งที่ 3 เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบฉบับจริง โดยผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้ฉบับละ 20 ข้อ ไปทดสอบกับประชากรที่เหลือ จำนวน 324 คน พบว่า แบบทดสอบฉบับที่ 1 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบอุปนัย มีค่าความยากตั้งแต่ 0.30-0.72 โดยอยู่ในระดับค่อนข้างยากถึงค่อนข้างง่าย และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.30-0.78 โดยอยู่ในระดับจำแนกดีถึงจำแนกดีมาก ซึ่งข้อสอบทั้ง 20 ข้อ มีผลการพิจารณาว่าสามารถนำไปใช้ในการทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบอุปนัยได้ แบบทดสอบฉบับที่ 2 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบนิรนัย มีค่าความยากตั้งแต่ 0.30-0.70 โดยอยู่ในระดับค่อนข้างยากถึงค่อนข้างง่าย และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.30-0.73 โดยอยู่ในระดับจำแนกดีถึงจำแนกดีมาก ซึ่งข้อสอบทั้ง 20 ข้อ มีผลการพิจารณาว่าสามารถนำไปใช้ในการทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบนิรนัยได้

2.3 คุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ผู้วิจัยนำแบบทดสอบไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เคยเรียนเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาก่อน ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน จึงจัดว่าเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า และนำผลคะแนนสอบระหว่างกลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3) จำนวน 30 คน กับกลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยกว่า (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2) จำนวน 30 คน มาวิเคราะห์ผลคะแนนสอบเพื่อตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยวิธีคำนวณจากกลุ่มที่รู้ชัดอยู่แล้ว (Known-group) พบว่า คะแนนสอบแบบทดสอบฉบับที่ 1 ของกลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.40 และกลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยกว่า (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.13 และมีค่า $t > 1.75, p < .05$ และแบบทดสอบฉบับที่ 2 ของกลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.90 และกลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยกว่า (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.37 และมีค่า $t > 1.75, p < .05$ ดังนั้นกลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) มีความสามารถในการให้เหตุผลสูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยกว่า (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า แบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

2.4 คุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้วยวิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson Method) โดยใช้สูตร KR-20 พบว่าแบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับมีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้ ฉบับที่ 1 มีค่าความเชื่อมั่น 0.87 และฉบับที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่น 0.86

3. เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ

3.1 ผู้วิจัยนำคะแนนจากการทดสอบครั้งที่ 3 เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบฉบับจริงทั้ง 2 ฉบับ มาแปลงให้อยู่ในรูปตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ แล้วนำตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ไปเทียบค่าทีปกติจากตารางสำเร็จรูป เพื่อหาค่าทีปกติโดยใช้ค่าที่ตรงกันหรือค่าที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด ดังนี้ ฉบับที่ 1 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบอุปนัยมีคะแนนดิบตั้งแต่ 2 ถึง 19 คะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{23} ถึง T_{80} ฉบับที่ 2 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบนิรนัยมีคะแนนดิบตั้งแต่ 1 ถึง 18 คะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{26} ถึง T_{80} และเกณฑ์ปกติรวมของแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 มีคะแนนดิบตั้งแต่ 23 ถึง 36 คะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{23} ถึง T_{80}

3.2 การปรับขยายคะแนนทีปกติ

จากการทดสอบครั้งที่ 3 แล้วนำคะแนนดิบมาแปลงเป็นคะแนนทีปกติ พบว่า คะแนนทีปกติ ยังไม่ครอบคลุมคะแนนดิบทั้งหมดที่อาจจะเป็นไปได้ จึงจำเป็นต้องขยายคะแนนทีปกติ ให้ครอบคลุมคะแนนดิบทุกคะแนน ดังนี้ ฉบับที่ 1 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบอุปนัย หลังขยายคะแนนทีปกติ (T_c) มีคะแนนดิบตั้งแต่ 0 ถึง 20 คะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{25} ถึง T_{72} ฉบับที่ 2 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลแบบนิรนัย หลังขยายคะแนนทีปกติ (T_c) มีคะแนนดิบตั้งแต่ 0 ถึง 20 คะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{29} ถึง T_{76} และเกณฑ์ปกติรวมของแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 หลังขยายคะแนนทีปกติ (T_c) มีคะแนนดิบตั้งแต่ 0 ถึง 40 คะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{20} ถึง T_{80}

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

แบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ พบว่า ประเภทของการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การให้เหตุผลแบบอุปนัย และการให้เหตุผลแบบนิรนัย ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เพื่อสร้างแบบทดสอบจำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์แบบอุปนัย และฉบับที่ 2 ทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์แบบนิรนัย และจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ได้กำหนดสาระที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์รวม 6 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 จำนวนและการดำเนินการ สาระที่ 2 การวัด สาระที่ 3 เรขาคณิต สาระที่ 4 พีชคณิต สาระที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น และสาระที่ 6 ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งการให้เหตุผลถือเป็นหนึ่งในทักษะและกระบวนทางคณิตศาสตร์ที่สอดแทรกในทุกสาระ ผู้วิจัยนำไปสร้างแบบทดสอบฉบับละ 30 ข้อ โดยมีข้อคำถามสาระละ 6 ข้อเท่าๆ กันทุกสาระนำไปตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบและคัดเลือกข้อคำถามที่มีคุณภาพเหมาะสมที่สุดให้เหลือฉบับละ 20 ข้อ

2. คุณภาพของแบบทดสอบ

2.1 จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของข้อคำถามว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยและเหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แล้วนำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) พบว่าแบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .60 ถึง 1.00 ซึ่งสอดคล้องกับพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2555) ที่กล่าวว่า ข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ถือว่าเข้าเกณฑ์ แต่ถ้าข้อใดมีค่าน้อยกว่า .05 ให้ตัดทิ้ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวารี ศรีอำไพวิวัฒน์ (2559) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีค่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) ตั้งแต่ .60 ถึง 1.00

2.2 คุณภาพด้านค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับ

จากการทดสอบเพื่อตรวจสอบคุณภาพรายข้อของแบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับ โดยการวิเคราะห์ข้อสอบด้วยเทคนิค 50% ของการจำแนกกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ได้ทดลองใช้แบบทดสอบ 2 ครั้ง และได้คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกที่ไม่ผ่านเกณฑ์ พิจารณาค่าความยากตามเกณฑ์ของล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543) ที่กล่าวว่า แบบทดสอบที่ดีต้องมีค่าความยากตั้งแต่ 0.20-0.80 และสอดคล้องกับแนวคิดของสมบัติ ท้ายเรือคำ (2551) ที่กล่าวว่า ความยาก คือสัดส่วนที่แสดงว่าข้อสอบนั้นมีผู้ที่ตอบถูกมากหรือน้อย ถ้ามีผู้ที่ตอบถูกมากก็ถือว่าเป็นข้อสอบที่ง่าย แต่ถ้ามีผู้ที่ตอบถูกน้อยก็ถือว่าเป็นข้อที่ยาก ข้อสอบที่คัดเลือกมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลควรเป็นข้อสอบที่มีความยากอยู่ในช่วง 0.20-0.80 พิจารณาค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ของล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543) ที่กล่าวว่า ข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกที่ใช้ได้จะมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.20 และถ้าข้อสอบนั้นมีค่าอำนาจจำแนกเข้าใกล้ 1.00 ก็แสดงว่าข้อสอบข้อนั้นสามารถจำแนกคนเก่งและคนอ่อนได้ถูกต้องมาก

2.3 คุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยวิธีคำนวณจากกลุ่มที่รู้ชัดอยู่แล้ว (Known-group technique) พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยกว่า (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับศิริชัย กาญจนวาสี (2556) ที่กล่าวว่า การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างนั้นจะต้องหา

หลักฐานส่วนหนึ่งที่ใช้สนับสนุนความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการเปรียบเทียบคะแนนที่วัดได้ระหว่างกลุ่มที่ทราบแน่ชัดแล้วว่ามีลักษณะที่มุ่งวัดนั้นแตกต่างกัน (Known groups) ถ้าเครื่องมือนั้นสามารถวัดลักษณะที่สนใจนั้นได้ ผลการวัดจะต้องมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม และสอดคล้องกับงานวิจัยของนารีนารถ นาคหลวง (2548) การพัฒนาแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ด้านความสนใจใฝ่รู้ ความมีเหตุผล และความใจกว้างของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้ชัดอยู่แล้ว (Known-group technique) โดยใช้คะแนนที่ได้จากการประเมินความมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ด้านความสนใจใฝ่รู้ ความมีเหตุผล และความใจกว้าง ที่ประเมินโดยครูผู้สอน กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่รู้ชัดว่าเป็นผู้ที่มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์สูงและต่ำ และใช้การทดสอบที (*t*-test) ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ระหว่างกลุ่มที่มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์สูงกับกลุ่มที่มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ต่ำนั้นพบว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น แบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้ง 2 ฉบับ มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

2.4 คุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

จากการทดสอบเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ทั้ง 2 ฉบับ ด้วยวิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson Method) โดยใช้สูตร KR-20 พบว่าแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ฉบับที่ 1 มีค่าความเชื่อมั่น 0.87 และฉบับที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ 0.86 สอดคล้องกับเกณฑ์การพิจารณา (Burns & Grove, 1997 อ้างถึงใน สมชาย วรกิจเกษมสกุล, 2554, หน้า 288) เครื่องมือที่สร้างและพัฒนาขึ้นควรมีความเชื่อมั่นอย่างน้อย 0.70 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ ภักดีพงษ์ (2559) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการ มาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson Method) โดยใช้สูตร KR-20 พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.86 ดังนั้น แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพด้านความเชื่อมั่นเหมาะที่จะนำไปวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. เกณฑ์ปกติ (Norms) และคู่มือการใช้แบบทดสอบ

3.1 ผู้วิจัยสร้างเกณฑ์ปกติในรูปคะแนนที โดยนำคะแนนจากการทดสอบครั้งที่ 3 เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับ มาแปลงให้อยู่ในรูปตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ แล้วนำตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ไปเทียบค่าทีปกติจากตารางสำเร็จรูป เพื่อหาค่าทีปกติโดยใช้ค่าที่ตรงกันหรือค่าที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด ดังนี้ ฉบับที่ 1 มีคะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{23} ถึง T_{80} ฉบับที่ 2 มีคะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{26} ถึง T_{80} และเกณฑ์ปกติรวมของแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 มีคะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{23} ถึง T_{80}

3.2 การปรับขยายคะแนนทีปกติ

จากการทดสอบครั้งที่ 3 แล้วนำคะแนนดิบมาแปลงเป็นคะแนนทีปกติ พบว่า คะแนนทีปกติ ยังไม่ครอบคลุมคะแนนดิบทั้งหมดที่อาจจะเป็นไปได้ จึงจำเป็นต้องขยายคะแนนทีปกติ ให้ครอบคลุมคะแนนดิบทุกคะแนน ดังนี้ ฉบับที่ 1 หลังขยายคะแนนทีปกติ (T_c) มีคะแนนดิบตั้งแต่ 0 ถึง 20 คะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{25} ถึง T_{72} ฉบับที่ 2 หลังขยายคะแนนทีปกติ (T_c) มีคะแนนดิบตั้งแต่ 0 ถึง 20 คะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{29} ถึง T_{76} และเกณฑ์ปกติรวมของแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 หลังขยายคะแนนทีปกติ (T_c) มีคะแนนดิบตั้งแต่ 0 ถึง 40 คะแนนทีปกติของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ T_{20} ถึง T_{80}

3.3 การแปลความหมายคะแนนทีปกติ

การแปลความหมายของคะแนนทีปกติ เมื่อสามารถวัดได้ว่านักเรียนได้คะแนนทีปกติเท่าใดแล้วจะประเมินว่านักเรียนคนนั้นมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับใดนั้น ให้ตัดสินตามเกณฑ์ (ชวาล แพรัตกุล, 2520, หน้า 53) ดังนี้

ตั้งแต่ T_{65} ขึ้นไป แปลว่า มีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในระดับสูงมาก

ตั้งแต่ $T_{55} - T_{64}$ แปลว่า มีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในระดับสูง

ตั้งแต่ $T_{45} - T_{54}$ แปลว่า มีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในระดับปานกลาง

ตั้งแต่ $T_{35} - T_{44}$ แปลว่า มีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ

ตั้งแต่ T_{34} ลงไป แปลว่า มีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำมาก

การนำเกณฑ์ที่สร้างขึ้นนี้ไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยว่านักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับใด แล้วนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป และเกณฑ์ปกตินี้ควรใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 เพราะถ้าเป็นกลุ่มตัวอย่างอื่น เกณฑ์ก็จะแตกต่างกันออกไปด้วย

3.4 คู่มือการใช้แบบทดสอบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 สำหรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการสอบ เพื่อจะได้ทราบถึงรายละเอียดของแบบทดสอบซึ่งประกอบไปด้วยความหมาย ความมุ่งหมายโครงสร้างของแบบทดสอบ การพัฒนาแบบทดสอบ วิธีการดำเนินการสอบ การตรวจให้คะแนน เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ และการแปลความหมายของคะแนน ดังนั้นผู้นำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้ควรอ่านคู่มือการใช้แบบทดสอบทุกครั้ง ซึ่งจะช่วยให้การนำแบบทดสอบไปใช้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาแบบทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อให้นำผลการวิจัยไปพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านอื่น ๆ เช่น การแก้ปัญหา การสื่อสารทางคณิตศาสตร์ การเชื่อมโยง และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ต่อไป

3. ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนการที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชวาล แพรัตกุล. (2520). *คู่มือดำเนินการสอบแบบมาตรฐานความถนัดทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. กรุงเทพฯ : คุรุสภา.

นารีนารถ นาคหลวง. (2548). *การพัฒนาแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ด้านความสนใจใฝ่รู้ ความมีเหตุผล และความใจกว้างของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

เบญจวรรณ ภักดีพงษ์. (2557). ผลการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, *10*(2), 212-222.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2555). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เฮ้าส์ออฟเดอร์มิสท์.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2558). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558.* วันที่ค้นข้อมูล 23 สิงหาคม 2559, เข้าถึงได้จาก http://www.onetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/PDF/Summary

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). *ทักษะ/ กระบวนการทางคณิตศาสตร์.* กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555 ก). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: 3-คิวมีเดีย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555 ข). *บทสรุปผลการวิจัย TIMSS2011 (ด้านนักเรียนและครูผู้สอน).* วันที่ค้นข้อมูล 2 กันยายน 2559, เข้าถึงได้จาก http://www.ipst.ac.th/files/executive%20TIMSS%202011_PPT.pdf

สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2554). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุดรธานี: อักษรศิลป์การพิมพ์.

สมเดช บุญประจักษ์. (2540). *การพัฒนาศักยภาพทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการเรียนแบบร่วมมือ.* ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

สุวารี ศรีอำไพวิวัฒน์. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, *12*(2), 103-115.

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

The Development of Instructional Model to Enhance Science Concepts and Critical Thinking Skills of Grade 7 Students

สุรีรัตน์ จุ้ยกระยาง**
วิมลรัตน์ จตุรานนท์***
ปริญญา ทองสอน****

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่พัฒนาขึ้น ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพญารามวิทยา จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 25 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และ 3) แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ได้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ สาระ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้(มี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นสร้างแรงจูงใจภายใน ขั้นสร้างมโนทัศน์ ขั้นสะท้อนกลับ และขั้นการนำมโนทัศน์ไปใช้) และการวัดผลและ ประเมินผล มีดัชนีการประเมินคุณภาพรูปแบบการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.59 และ 0.25 อยู่ในระดับเหมาะสมดีมากที่สุด

2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1มีค่าเฉลี่ยของแบบวัดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าเฉลี่ยของแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนการสอน/ มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์/ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

---

*ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการจัดการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการจัดการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

There were two objectives of this research. The first was to develop a model of instruction to enhance science concepts and critical thinking skills of Mathayomsuksa 1 students. The second was to study the effect of using that instructional model to determine whether it did enhance science concepts and critical thinking skills of Mathayomsuksa 1 students. The research was conducted on 25 grade seven students from Phayaramwitthaya school in Surin province during the first semester of the 2017 academic year. The research instruments were: 1) The lesson plans. 2) A scientific concepts test., and 3) A critical thinking skills test.

The results of the study were as follows:

1. The instructional model consisted of five components: principles, objectives, content, instructional processes (with four stages: Create internal motivation, Develop concept, reflect on concept, and Apply concept) and evaluation. The model was considered highly appropriate with the mean and standard deviation of 4.59 and 0.25 respectively, as rated by five experts.

2. After learning through the developed instructional model, an experimental group of students had an average post test scores for science concepts higher than their pre-test score, at .01 significant level of significance. The experimental group also had an average post test score on critical thinking skills higher than their pretest score, also at .01 level of significance.

Keywords : Model of Instruction/ Scientific Concept/ Critical Thinking Skills/ Instruction Model to Enhance in Science Concepts and Critical Thinking Skill

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มีเป้าหมายสำคัญคือ ต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการ ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานในวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ และมโนทัศน์ได้ด้วยตนเอง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์จึงต้องจัดการศึกษาที่เน้นกระบวนการที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ ดังที่ Jacobson and Bergman (1999, pp. 120, 130) ได้กล่าวว่า “การที่ผู้เรียนจะมีมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ได้นั้นจะต้องผ่านการพัฒนาประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ที่หลากหลาย จนกระทั่งเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่สำรวจตรวจสอบ ปฏิบัติการทดลอง และประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์อื่น ๆ และสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์ความเข้าใจไปยังประสบการณ์ที่มีอยู่ได้” นอกจากนี้การจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 6) ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

เมื่อพิจารณาการจัดอันดับด้านการสอนวิทยาศาสตร์ในเวทีสากลโลก พบว่า ประเทศไทยถูกจัดอันดับอยู่ที่ 44 จาก 61 ประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, หน้า 122) โดยพบปัญหาด้านการสอนวิทยาศาสตร์ คือ การฝึกการคิด การเข้าใจ อย่างเป็นเหตุผล การเชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์กับชีวิตประจำวันอย่างเป็นระบบ ความสามารถใช้หลักการและเหตุผลเป็นเครื่องอธิบายสิ่งต่างๆ ส่งผลให้ผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานานาชาติ โครงการ PISA 2015 ของนักเรียนไทยกลุ่มอายุ 15 ปี ด้านวิทยาศาสตร์ไทยมีคะแนนเฉลี่ย 421 คะแนน

และมีผลการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติทุกครั้ง โดยประเทศไทยได้อันดับ 49 จาก 65 ประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, หน้า 122) นอกจากนี้ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกันคุณภาพผู้เรียน ปี 2557 ตัวชี้วัดความสามารถด้านเหตุผล ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างและสรุปข้อมูล และการให้ข้อสนับสนุนโต้แย้งเพื่อตัดสินใจ ซึ่งเป็นลักษณะของมโนทัศน์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 48.60 คะแนน ไม่ถึงร้อยละ 50 โดยเฉพาะด้านการให้ข้อสนับสนุนโต้แย้งเพื่อตัดสินใจได้คะแนนเพียง 44.77 คะแนน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ต้องปรับปรุงเร่งด่วน (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2559, หน้า 81) สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านมโนทัศน์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ดังนั้น การเรียนการสอนในวิชาวิทยาศาสตร์ ครูควรมีวิธีสอนหรือนำเทคนิคการสอนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นการเสริมต่อการเรียนรู้ให้นักเรียน การใช้คำถามจึงเป็นเทคนิคที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยในการเสริมต่อการเรียนรู้ โดยการใช้คำถามเป็นวิธีการที่ครูใช้เพื่อช่วยนำทางนักเรียนไปในทิศทางที่ถูกต้องและให้นักเรียนได้ใช้ความคิด และท้ายที่สุดประสบผลสำเร็จในการค้นพบมโนทัศน์ หรือหลักการทางวิทยาศาสตร์ (Sun & Trowbridge, 1973) โดยคำถามที่นักเรียนตอบนั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นคำถามที่ถูกต้อง เพราะความสำคัญของคำถามคือ การกระตุ้นความคิดและคำตอบด้วยตัวของนักเรียนเอง (Feden & Vogel, 2003) ซึ่งการสอนดังกล่าวจำเป็นต้องเสริมต่อการเรียนรู้โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนและผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียนหรือผู้ที่มีศักยภาพมากกว่าให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุน ผู้เรียนที่ไม่สามารถทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเองให้สามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเองและการช่วยเหลือจะค่อย ๆ ลดลง เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานด้วยตนเองได้ โดยการช่วยเหลือดังกล่าวจะเป็นการแนะนำให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ซึ่งเป็นการดำเนินการเรียนการสอนที่ผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดคำถาม เกิดความคิด ลงมือหาความรู้เพื่อนำมาประกอบการให้เหตุผลในการลงข้อสรุปตัดสินความเชื่อด้วยตนเอง โดยผู้สอนช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน (National Research Council, 2000)

ดังนั้น การเสริมต่อการเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการสร้างมโนทัศน์และการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องเป็นความเข้าใจที่คงทนและสามารถนำความรู้ไปใช้สร้างประโยชน์ต่อสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิต นักเรียนจะมีความเข้าใจมโนทัศน์ได้ดีผ่านการฝึกสร้างมโนทัศน์ ซึ่งการสร้างมโนทัศน์นำไปสู่ทักษะความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การมีทักษะความคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงต้องอาศัยการเสริมศักยภาพ ผู้วิจัยจึงคิดว่าหากนำมาใช้จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

จากปัญหา ทฤษฎีการเรียนรู้และแนวคิด ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน มาจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลายในหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับการใช้คำถามเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้มโนทัศน์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสามารถพัฒนามโนทัศน์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่พัฒนาขึ้น

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะมีคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ และวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียนในการส่งเสริมมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (สำนักงานเลขาธิการสภา, 2560) ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่ใช้ในการ ดำเนิน การวิจัย โดยศึกษาแนวคิด และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการใช้คำถาม (Carin & Sund, 1971; Sund & Trowbridge, 1973; Omstein, 1987; Martin et al., 1998; Feden & Vogel, 2003; ประยุกต์ ประทุมทิพย์, 2540) ศึกษาแนวคิด และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (Vygotsky, 1978; Rochler & Cautlon, 1996; Eggen & Kuachak, 1997; Hannafin, 1999) ศึกษาแนวคิด และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ (Romey, 1968; Sund & Trowbridge, 1973) ศึกษาแนวคิดและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยรวบรวมจากหนังสือ และเอกสารเกี่ยวกับการวิจัย (Dewey, 1933; Good, 1973; Ennis, 1985; Yager, 1993; Angelo, 1995) และได้สังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งประกอบด้วย 1) ขั้นสร้างแรงจูงใจภายใน 2) ขั้นสร้างมโนทัศน์ 3) ขั้นสะท้อนกลับ และ 4) ขั้นการนำมโนทัศน์ไปใช้ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

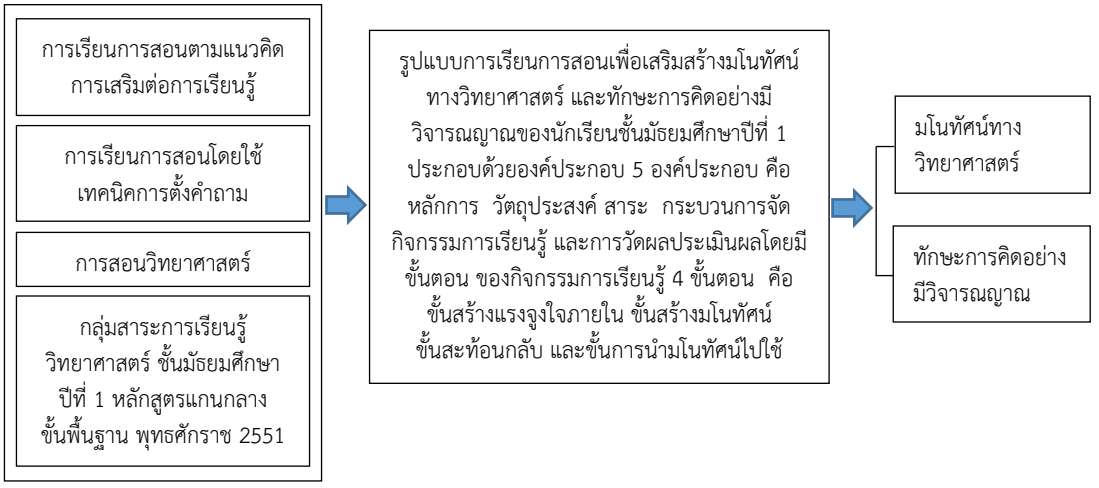

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กจำนวน 52 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาเขต 33 สุรินทร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนพญารามวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาเขต 33 สุรินทร์ จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 25 คน
โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ตัวแปรตาม คือ มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาระที่ 6 เรื่อง บรรยากาศ จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่าเฉลี่ย 4.51 ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมากที่สุด

2. แบบวัดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง บรรยากาศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบวัดแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับเนื้อหา และตอนที่ 2 เป็นการเขียนเหตุผลสนับสนุนการเลือกคำตอบในตอนที่ 1 มีการ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับมโนทัศน์ที่ต้องการจะวัด คำนวณ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยตั้งแต่ 0.80-1.00

3. แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบวัดแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก มีการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ต้องการจะวัด คำนวณ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยตั้งแต่ 0.80-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล2ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วยการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการใช้คำถาม แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด ขั้นตอน และกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนการสอน โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ

2. สร้างกรอบแนวคิดรูปแบบการเรียนการสอนและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิคการใช้คำถามร่วมกับการเสริมต่อการเรียนรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาบูรณาการกัน จากนั้นสร้างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตรวจสอบองค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่พัฒนาขึ้นจะมีกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นสร้างแรงจูงใจภายใน เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้เดิมโดยใช้การยกตัวอย่างสถานการณ์ต่างๆหรือกิจกรรมคำถามระดับต่างๆถามให้นักเรียนตอบ โดยเริ่มจากคำถามง่ายๆเมื่อนักเรียนตอบได้จึงเพิ่มระดับความยากของคำถามเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความรู้ที่มีอยู่เดิมให้ครูทราบ ให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีความพร้อมที่จะเรียน

2. ขั้นสร้างมโนทัศน์ เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันตั้งประเด็นปัญหา สมมติฐาน และทำการสืบค้นสำรวจตรวจสอบ รวบรวมข้อมูล การจัดกระทำข้อมูล และสรุปเป็นมโนทัศน์ ซึ่งในระหว่างการทำกิจกรรมต่างๆ ครูและนักเรียนจะใช้คำถามในแต่ละระดับเข้าช่วยในการทำกิจกรรมเพื่อค้นหาคำตอบให้ได้คำตอบหรือทำกิจกรรมสำเร็จตามต้องการ

3. ขั้นสะท้อนกลับ เป็นขั้นที่นักเรียนร่วมกันใช้คำถามระดับต่ำไปจนถึงคำถามในระดับที่สูงขึ้นเพื่อตรวจสอบมโนทัศน์และสะท้อนความคิดจากความรู้ที่ได้จากเรื่องที่เรียน และมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือหากเมื่อนักเรียนไม่สามารถสะท้อนความรู้ได้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น การใช้คำถามช่วย การยกตัวอย่างสถานการณ์ การสาธิต จนกว่านักเรียนจะสามารถสะท้อนความคิดจากความรู้ได้ด้วยตนเอง ครูจึงหยุดการช่วยเหลือ

4. ขั้นการนำมโนทัศน์ไปใช้ เป็นขั้นที่นักเรียนสร้างคำถามในระดับสูงขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการนำมโนทัศน์ที่ได้มาใช้ในการคิดไตร่ตรองให้เหตุผล เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพื่อใช้ในการตัดสินใจเชื่อสามารถแก้ปัญหา และนำความรู้มาใช้กับเหตุการณ์ปัจจุบันได้

แสดงรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์วิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ดังภาพ

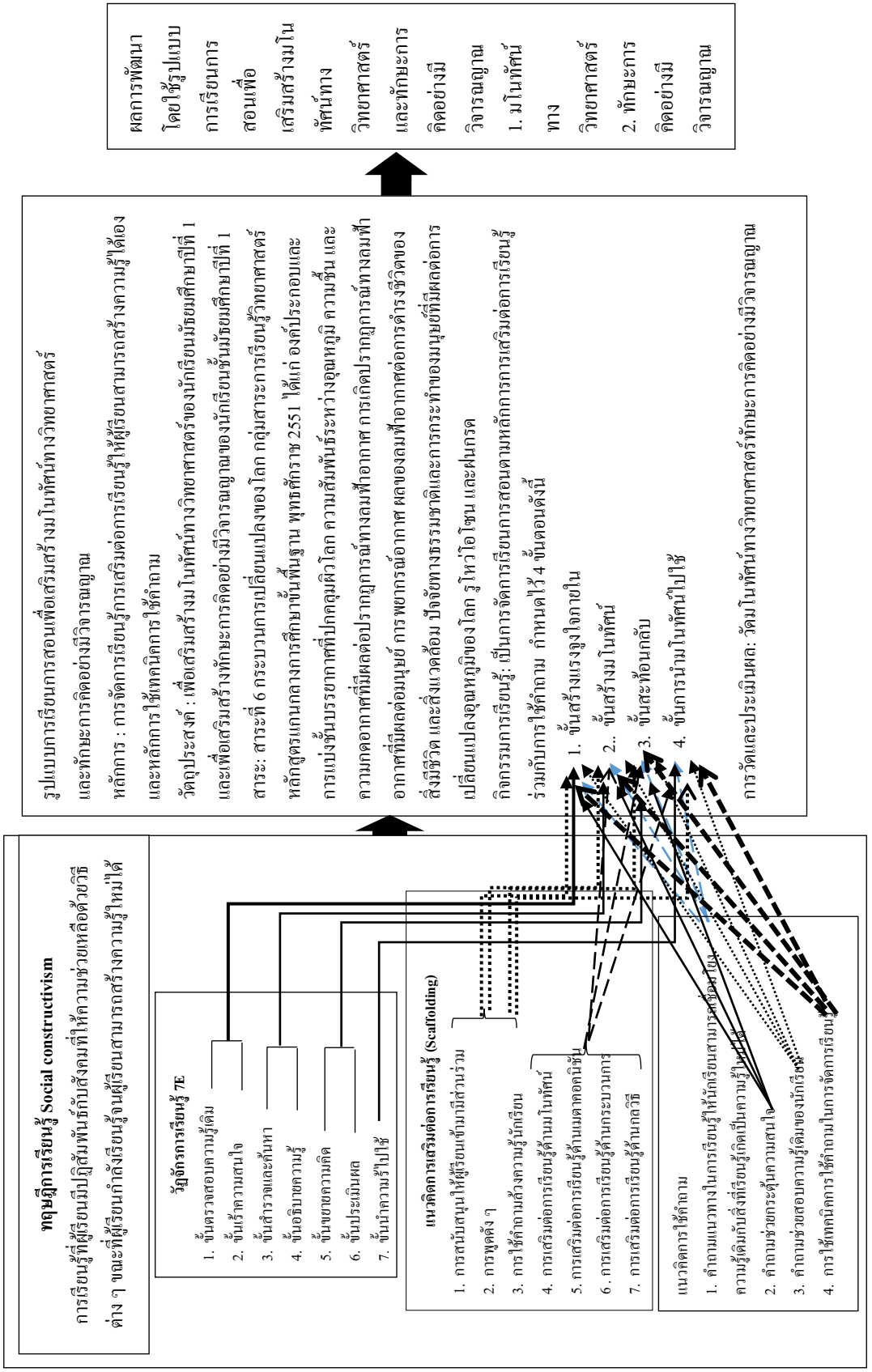

ภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วยการดำเนินการดังนี้

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้เรื่อง บรรยากาศ จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยเรื่อง องค์ประกอบและการแบ่งชั้นบรรยากาศ อุณหภูมิของอากาศ อุณหภูมิกับความกดอากาศ ความชื้นในบรรยากาศ การเกิดลม ลักษณะของเมฆบนท้องฟ้า หยาดน้ำฟ้า พายุฟ้าคะนอง พายุหมุนเขตร้อน มรสุม ความแปรปรวนของลมฟ้าอากาศ และการพยากรณ์อากาศ เพื่อกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2. สร้างแบบวัดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยวัดแนวคิดสำคัญซึ่งประกอบด้วยมโนทัศน์เชิงทฤษฎี มโนทัศน์เชิงบรรยาย มโนทัศน์เชิงความสัมพันธ์ เรื่อง บรรยากาศ ซึ่งแบบวัดเป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับเนื้อหา และตอนที่ 2 เป็นการเขียนเหตุผลสนับสนุนการเลือกคำตอบในตอนที่ 1 จำนวน 30 ข้อ ประเมินคุณภาพความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน หาคุณภาพของแบบวัด วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR 20 ของ Kuder-Reichardson มีค่า 0.72

3. สร้างแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยแบบวัดเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก 1 ชุดจะประกอบไปด้วย บทความสั้นๆ 9 บทความ และข้อคำถามที่ประกอบด้วย 1. การกำหนดนิยาม 2. การระบุสมมติฐาน 3. การตัดสินข้อมูล 4. การสรุป 5. การประเมิน รวมทั้งสิ้น 25 ข้อ เพื่อวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งประกอบไปด้วย 1. การกำหนดนิยาม 2. การระบุสมมติฐาน 3. การตัดสินข้อมูล 4. การสรุป 5. การประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน หาคุณภาพของแบบวัด วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR 20 ของ Kuder-Reichardson มีค่า 0.74

4. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้นำแบบวัดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) กับกลุ่มทดลอง 25 คน ทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง บรรยากาศ กับกลุ่มทดลองเป็นเวลา 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ รวม 27 คาบ จากนั้นทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) ด้วยแบบวัดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณฉบับเดิม

5. ผู้วิจัยนำผลการทำแบบวัดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองไปวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (t-test dependent) และแปลความหมายผลการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง พบว่า ภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์เรื่องบรรยากาศสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.68 และ 4.56 ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง พบว่า ภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.00 และ 11.04 ตามลำดับ

3. ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพญารามวิทยาจำนวน 30 คน ตามเกณฑ์ 70/70 พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพของกระบวนการเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์เท่ากับ 74.5/72.26 และ รูปแบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพของกระบวนการเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเท่ากับ 73.8/70.00

สรุปผลการวิจัย

1. ได้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ สาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างแรงจูงใจจากภายใน ขั้นสร้างมโนทัศน์ ขั้นสะท้อนกลับ และขั้นการนำมโนทัศน์ไปใช้ และการวัดและการประเมินผล ซึ่งผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ผลปรากฏว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59, *SD* = 0.25)

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1มีค่าเฉลี่ยของแบบวัดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าเฉลี่ยของแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ สาระ การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนจากการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ผลปรากฏว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนา ขึ้นมานั้นมีกระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีความชัดเจน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ/ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน และศึกษาเอกสารหลักฐาน ทฤษฎีการเรียนรู้และแนวคิดต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในที่นี้ได้พิจารณาแล้วว่าแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนามโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้คือ แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) ของ Vygotsky (1978) Rochler and Cautlon (1996) Eggen and Kuachak (1997) และ Hannafin (1999) เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งการเสริมต่อการเรียนรู้ได้ใช้เทคนิคการใช้คำถามร่วมด้วย เมื่อได้ประเด็นในการศึกษาแล้ว จึงศึกษาแนวคิดของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของนักการศึกษาหลายๆท่าน

อาทิ Joyce, Weil and Calhoun (2004, p. 23) และทิศนา แขมมณี (2551, หน้า 201-204) เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการในการพัฒนารูปแบบ จากนั้นจึงศึกษารายละเอียดของแนวคิดที่เกี่ยวข้องที่ได้คัดเลือกไว้เพื่อนำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ คือ การเสริมต่อการเรียนรู้ พื้นที่บริเวณรอยต่อพัฒนาการ เทคนิคการใช้คำถาม มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขั้นต่อมาจึงกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ แล้วจึงเขียนรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบให้ชัดเจน ซึ่งประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการเรียนการสอนฉบับร่าง พร้อมทั้งเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะและความคิดเห็นต่างๆ มาปรับปรุงแก้ไข ก่อนที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบและเอกสารประกอบการเรียนการสอนว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนให้ถูกต้องและสมบูรณ์ จากนั้นจึงนำไปใช้เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ ซึ่งจะเห็นว่าได้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่นำเสนอ ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอน อีกทั้งผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและเมื่อนำไปทดลองใช้เบื้องต้นแล้วพบว่า มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้พัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และสามารถนำไปใช้ในการสอนได้จริง

2. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง บรรยากาศหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ทำการทดลอง และได้รับประสบการณ์ตรงจากบุคคลรอบข้างจริง พร้อมทั้งได้ฝึกกระบวนการคิด การตัดสินใจ พิจารณาเชื่อหรือไม่เชื่อ ซึ่งแตกต่างจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติทั่วไป ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน โดยประยุกต์ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนจากแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) ของ Vygotsky (1978) ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามของ Aschner (n.d. Cited in Gall, 1970, p. 707) Sund and Trowbridge (1973) Painter Jo (1986) Martin et al. (1998) Feden and Vogel (2003) เป็นขั้นตอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างแรงจูงใจภายใน ขั้นสร้างมโนทัศน์ ขั้นสะท้อนกลับ และขั้นการนำมโนทัศน์ไปใช้ ซึ่งในแต่ละขั้นตอน ผู้วิจัยจะเน้นให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิด โดยการใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดและปฏิบัติ โดยคำถามที่ใช้นั้นจะมีหลากหลายระดับขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความสามารถของนักเรียนที่ต้องการให้ครูเสริมต่อการเรียนรู้ในเรื่องใด โดยคำถามสามารถช่วยกระตุ้นให้นักเรียนคิด อภิปราย และสำรวจเพื่อที่จะค้นหาคำตอบ และคำถามที่ให้นักเรียนตอบนั้น คำตอบของนักเรียนไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นคำตอบที่ถูกต้อง เพราะความสำคัญของคำถามคือ การกระตุ้นความคิดและหาคำตอบด้วยตัวของนักเรียนเอง (Feden & Vogel, 2003) นอกจากนี้การสอนจะต้องมีความสัมพันธ์กับคำถามที่ดี คำถามควรมีลักษณะที่สามารถกระตุ้นผู้ตอบให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น และเกิดความสนใจ กระตุ้นจินตนาการและกระตุ้นผู้ตอบให้ค้นหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมและท้าทายให้ผู้ตอบคิดและหาวิธีแก้ปัญหา (Omstein, 1987) ซึ่งสอดคล้องกับ Eggen and Kauchak (1997, p. 57) ที่ได้ใช้เทคนิคการเสริมต่อการเรียนรู้กับผู้เรียนโดยการใช้คำถาม เพื่อใช้คำถามเป็นตัวช่วยเหลือ เจาะประเด็นความสนใจ

และแนะนำทางเลือกให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ใหม่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Choi, Tureon, and Land (2003) ที่ได้ศึกษาการเสริมต่อการเรียนรู้โดยใช้คำถามกลยุทธ์เพื่ออำนวยความสะดวกในการสร้างความรู้ความเข้าใจ พบว่า การอภิปรายที่มีความหมายที่อำนวยความสะดวกการคิดไตร่ตรองสามารถเริ่มต้นเมื่อผู้เรียนเพิ่มการตั้งคำถามอย่างรอบคอบ หรือให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ซึ่งการสร้างคำถามที่มีประสิทธิภาพต้องมีความรู้และทักษะระดับหนึ่งในส่วนองค์ความรู้ของคำถาม เพื่อเป็นการเพิ่มและสร้างความรู้ใหม่ให้กับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ครูผู้สอนที่ประสงค์จะนำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปใช้ควรศึกษารายละเอียด องค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการเรียนการสอน รวมทั้งบทบาทครูและบทบาทนักเรียนให้เข้าใจก่อนการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติและให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการเสริมต่อการเรียนรู้โดยใช้คำถาม ดังนั้นครูผู้สอนควรวางแผนและคิดคำถามที่หลากหลายเพื่อใช้กระตุ้นให้นักเรียนมีความคิดที่หลากหลาย และสามารถแสดงออกมาให้เห็นได้ โดยการใช้คำถามกระตุ้นนั้นควรเริ่มจากคำถามระดับต่ำก่อนแล้วจึงค่อยๆ เลื่อนไปจนกระทั่งถึงระดับสูง ในขณะเดียวกันครูจะต้องใจเย็นรอคำตอบจากนักเรียน ไม่ควรเร่งรัดหรือบีบบังคับให้นักเรียนตอบคำถาม หรือนักเรียนต้องตอบคำถามที่ครูถามได้

3. การเสริมต่อการเรียนรู้โดยใช้คำถาม ผู้สอนควรฝึกให้ผู้เรียนได้ช่วยเสริมต่อการเรียนรู้ด้วยการใช้คำถามให้กับเพื่อนๆ โดยผู้สอนการจัดกิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตั้งคำถามและตอบคำถามกันเองในกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนตอบคำถามกันเองและกล้าแสดงความคิดเห็นออกมาให้ผู้อื่นทราบ ในขณะเดียวกันครูผู้สอนควรกำกับการดูแลการอภิปรายกลุ่มอย่างใกล้ชิด และกระตุ้นให้นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้สำเร็จลุล่วง

4. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนนั้น เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน จึงควรฝึกให้นักเรียนได้คุ้นเคยกับการตอบคำถามระดับต่ำก่อนเพื่อให้นักเรียนเคยชินกับการตอบคำถาม ถึงแม้ว่าจะเป็นการถามคำถามซ้ำๆ แล้วจึงใช้คำถามที่มีระดับสูงขึ้นกว่าเดิมในการถาม และเมื่อนักเรียนคุ้นเคยแล้วจึงใช้คำถามในกระดับที่สูงขึ้นต่อไปเรื่อยๆ ไม่ควรเปลี่ยนระดับคำถามอยู่ตลอดเวลาอาจทำให้นักเรียนเกิดความสับสน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่นในโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2. ควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านอื่นๆของนักเรียน เช่น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเป็นเหตุเป็นผล

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีอื่นๆเพื่อให้เกิดทางเลือกอย่างหลากหลายในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2559). *สภาวการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2559.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

ทิศนา แขมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประยุกต์ ประทุมทิพย์. (2540). *วิธีการสอนทั่วไป.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม

สำนักงานทดสอบการศึกษา. (2559). *ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2559 บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย*. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2558/2559 ความจำเป็นของการแข่งขันและการกระจายอำนาจ ในระบบการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.

Angelo, T. A. (1995). Beginning the dialogue: Thoughts on promoting critical thinking: Classroom assessment for critical thinking. *Teaching of Psychology, 22*(1), 6-7.

Carin, A. A., & Sund, R. B. (1971). *Developing Questioning Techniques: A Self concept Approach.* Ohio: Bell & Howell.

Choi, L., Turgeon, A. J., & Land, M. S. (2003). Scaffolding Peer-questioning Strategies to Facilitate Metacognition During Online Small Group Discussion. *Instructional Science, 33*(5), 483-511.

Dewey, J. (1933). *How We Think. A restatement of the relation of reflective thinking to the Educative process* (Revised edn.). Boston: D. C. Heath. Brilliant.

Eggen, P., & Kauchak. (1997). *Educational Psychology: Windows on Classroom* (3rd ed.). Upper Saddle River: Prentice-Hall.

Ennis, R. H. (1985). A logical basic for nursing critical thinking skills. *Education Leadership*, 45-48

Feden, P. D., & Vogel, R. M. (2003). *Methods of Teaching: Applying Cognitive Science to Promote Student Learning.* New York: McGraw-Hill.

Gall, M. D. (1970). The Use of Questions in Teaching. *Review of Educational Research, 40*(5).

Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

Hannafin, M. (1999). *Learning in open-ended environments: Tool and technologies for the next Millennium.* Retrieved from http://it.coe.uga.edu/itforum/paper34/html

Jacobson, W. J., & Bergman, A. B. (1999). *Science for Children a Book for Teacher* (3rd ed.). Englewood Cliffts, New Jersey: Prentice Hall.

Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2004). Models of Teaching (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Martin, R. E., Jr, Wood, G. E., & Stevens, E. W. (1998). *An Introduction to Teaching a Question of Commitment.* Massachusetts: Allyn & Bacon.

National Research Council. (2000). *Inquiry and the national science education strandards: A guide for teaching and learning.* Washington, DC: National Academy Press.

Omstein, C. A. (1987). Emphasis on Student Outcomes Focuses Attention on Quality of Instruction, *NASSP Bulletin* (January).

Painter, J. (1986). *Questioning Techniques for gifted students.* Retrieved from http://podcasts.shelbyed.k12.al.us/Isherrell/files/2015/02/Questioning-artical.pdf.

Rochler, L. R., & Cantlon, D. J. (1996). *Scaffolding: A Powerful Tool in Social Constructivist Classroom*. Retrieved from http://ed.Webs.edu.msu.edu/literacy/papers/paperlr2.htm

Romey, W. D. (1968). *Inquiry Techniques for Teaching Science.* New Jersey: Prentice-Hall.

Sun, R. B., & Trowbridge, L. W. (1973). Teaching science by inquiry in the secondary school (2nd ed.). Columbus: Charles E. Merrill.

Vygotsky, L. S. (1978). *Though and Language.* Massachusetts: The MIT press website.

Yager, R. E. (1993). *Science and Critical Thinking.* In Clarker, J. H., and Buddle, A. W. (eds), Teaching Critical Thinking. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อในทางธุรกิจ*
Legal Development for The Recognition of Intellectual Property as Credit Guarntee

ศิวพร เสาวคนธ์**
นันทพล กาญจนวัฒน์***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงในการศึกษาและวิจัยเรื่องการพัฒนาพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ให้มีความชัดเจนและเหมาะสมต่อการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและประเด็นสำคัญที่ควรจะต้องมีการพิจารณาปรับปรุง แก้ไขและเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการรับฟังความคิดเห็น

ผลการวิจัยพบว่า การนำทรัพย์ทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 นั้น มีปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่อาจก่อให้เกิดการยอมรับและนำไปใช้ในวงการธุรกิจอย่างแพร่หลายได้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากกฎหมายที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันขาดความชัดเจนและมิได้มีการวางหลักเกณฑ์และวิธีการที่เป็นสาระสำคัญของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจที่จะก่อให้เกิดการยอมรับอย่างเป็นธรรมระหว่างผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การรับหลักประกันจนถึงการบังคับชำระหนี้เอาจากหลักประกันใน 5 ประเด็นสำคัญ คือ (1) ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกัน (2) การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (3) สิทธิของผู้ให้หลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา (4) การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา และ (5) ศาลที่มีอำนาจในการดำเนินคดีหลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา อันนำมาสู่การวิเคราะห์และจัดทำเป็น “ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.....” เพื่อปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ที่เป็นข้อค้นพบสำคัญของการศึกษาวิจัยนี้

นอกจากนั้น การวิจัยครั้งนี้ยังได้เสนอแนะถึงการดำเนินการที่จำเป็นภายหลังการนำร่างกฎหมายตามข้อค้นพบไปประกาศใช้กฎหมาย 4 ประการ คือ (1) การพัฒนาและสร้างตลาดกลางรองรับในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา (2) การจัดตั้งหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (3) การจัดทำข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจแบบ real time (4) การจัดตั้งองค์กรวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

คำสำคัญ : การพัฒนากฎหมาย/การนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อ/ในทางธุรกิจ

---

*วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม
**นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Abstract

This research has objectives to study and do research on development of the Business Security Act, B.E. 2558 (2015) to be clear and appropriate for bringing intellectual property to be used as business security. In this research, the researcher collected data on conditions of problems regarding enforcement of law and important issues appropriate for consideration, improvement, modifying and adding in the Business Security Act, B.E. 2558 (2015), by using methods of qualitative research, comprising documentary research, interview-in-depth and listening to opinions.

From the research result, it was found that in bringing intellectual property to be used as business security under the Business Security Act, B.E. 2558 (2015), there are problems of enforcement of law which is not acceptable and cannot be used widely in business arena. The cause comes from the fact that laws that have enforcement at present time do not have clarity and there is no setting of criteria and methods which are important essence of bringing intellectual property to be used as business security which will be acceptable fairly between security giver and security receiver in several steps, from receiving of the security until enforcement for debt paying from security in five important issues, as follows : (1) type of intellectual property used as security; (2) Evaluation of intellectual property value; (3) right of giver of intellectual property used as security; (4) registration of intellectual property and (5) Court having authority to prosecute regarding intellectual property security, to bring to analysis and making as "Draft of the Business Security Act (No.2), B.E....." to improve, modify and add to the Business Security Act, B.E. 2558 (2015) which is the important finding of this research.

Furthermore, this research recommended about necessary operation after bringing draft of the law according to the finding to promulgate as law, in four items; (1) Development and creating of central market supporting buying-selling of intellectual property; (2) establishment of working units to study and do research on evaluation of intellectual property value; (3) making of information of registering business security agreement in real time; (4) establishment of professional organizations for evaluation of intellectual property value.

Keywords : legal deveiopmentfor/ the recognition of intellectual property/ as credit guarantee

บทนำ

ทรัพย์สินทางปัญญาถือเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง โดยเกิดจากความคิดและการสร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาของมนุษย์ จึงเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าในตัวเอง ซึ่งในทางกฎหมายได้กำหนดให้ความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและให้เจ้าของมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในทรัพย์สินทางปัญญานั้น เช่น โอน อนุญาตให้ใช้สิทธิ ซื้อขาย เป็นต้น (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2545, หน้า 115-116) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตัวทรัพย์สินทางปัญญาจะมีคุณค่าในตัวของมันเอง แต่การกำหนดมูลค่าเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในลักษณะของรูปธรรม ซึ่งในบางครั้งอาจจะต้องมีการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ปัญหาก็คือมีหลายกรณีที่

เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญามีความประสงค์หรือต้องการที่จะทำการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาของตนเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ แต่ขาดทุนทรัพย์ที่จะใช้ในการพัฒนา จึงเป็นปัญหาว่าทรัพย์สินทางปัญญานั้น แม้จะมีมูลค่าจริง แต่ก็ไม่สามารถจับต้องเป็นรูปธรรมดังเช่นทรัพย์สินประเภทอื่นได้ (บัญญัติ สุชีวะ, 2559, หน้า 7) ดังนั้น เมื่อมีความต้องการที่จะให้มีทุนทรัพย์เป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาก็ต้องใช้วิธีการพึ่งพาสถาบันการเงินเพื่อกู้ยืมเงิน แต่สิ่งที่เป็นปัญหาตามมาก็คือสถาบันการเงินไม่สามารถจะให้กู้ยืมได้ เพราะในทางธุรกิจสถาบันการเงินย่อมต้องแสวงหารายได้จากการทำธุรกรรมด้านการเงินและสินเชื่อ ความมั่นใจที่จะปล่อยสินเชื่อได้ก็ต้องมีการค้ำประกันซึ่งทำได้ 2 แนวทาง คือการใช้บุคลค้ำประกันหรือใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน หากเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาต้องการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินก็ต้องใช้วิธีดังกล่าว ซึ่งก็เป็นปัญหาคือ ในเมื่อทรัพย์สินทางปัญญาแม้จะมีมูลค่าจริงแต่ก็ไม่สามารถตีราคาของมูลค่าเป็นรูปธรรมได้ ส่งผลให้สถาบันการเงินไม่สามารถจะปล่อยสินเชื่อการกู้ยืมเงินได้ เพราะขาดความมั่นใจและความชัดเจนในการตีราคาหรือมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานำไปใช้เป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้ยืม แม้ว่าสถาบันการเงินจะเชื่อว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีมูลค่าจริง แต่ก็ไม่สามารถกำหนดเป็นราคาได้ ทั้งนี้ เพราะหากต่อมาถ้าเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ยืมได้ก็จะเป็นปัญหาในการบังคับการชำระหนี้ เพราะไม่สามารถที่จะจับต้องทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาค้ำประกันการกู้ยืมได้ สถาบันการเงินจึงยังไม่ยินยอมให้มีการนำเอาทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันการทำธุรกรรมด้านการเงิน (จรินทร์ เทศวานิช, 2545, หน้า 258)

ปัญหานี้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง คือ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องให้เกิดการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน จึงได้มีการตรากฎหมายพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 แต่ถึงกระนั้นก็ตามกฎหมายฉบับนี้ก็ยังคงมีปัญหาเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพราะในปัจจุบันผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามาจากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทั่วไป ไม่ได้ผ่านการอบรมและทดสอบหลักสูตรการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยไม่มีหลักสูตรดังกล่าว จึงทำให้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นยังไม่เป็นที่ยอมรับแก่สถาบันการเงิน ปัญหาเรื่องสิทธิของผู้ให้หลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งในทางธุรกิจผู้ที่ต้องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมีทั้งเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาและผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ แต่ข้อจำกัดของกฎหมายดังกล่าวทำให้ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ทรัพย์สินทางปัญญาเกิดความแพร่หลาย ปัญหาเรื่องการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งไม่ได้กำหนดให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้ามีหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาจดทะเบียน ผลที่ตามมาคือด้วยลักษณะเฉพาะของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีทั้งจดทะเบียนและไม่จดทะเบียน การตรวจสอบว่าทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่จดทะเบียน อาจต้องรอจนกระทั่งมีผู้มาโต้แย้งสิทธิ นอกจากนั้นการที่พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ กำหนดให้การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญามีผลสมบูรณ์ทันที แต่กลไกการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันตามกฎหมายฉบับดังกล่าวนั้น เมื่อมีการรับจดทะเบียนและมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว เจ้าพนักงานทะเบียนจะต้องส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กรมทรัพย์สินทางปัญญา) ให้บันทึกข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกัน เช่นนี้ หากทรัพย์สินทางปัญญานั้นไม่มีอยู่ทะเบียนหรือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกกเพิกถอนไปแล้ว ผลของการจดทะเบียนที่มีผลสมบูรณ์นั้น สัญญาหลักประกันทางธุรกิจยังคงมีผลสมบูรณ์ตามมูลหนี้ประธานอยู่หรือไม่ ปัญหาเรื่องของศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี ในประเด็นนี้การบังคับหลักประกันทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ศาลแพ่งเป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี แต่ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นศาลชำนัญพิเศษ มีองค์คณะผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญ

เฉพาะทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา ย่อมมีความเข้าใจในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างดี ย่อมเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้และลูกหนี้ จากปัญหาดังกล่าวนั้น ทำให้การคุ้มครองเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาด้านการขาดแคลนเงินทุนหรือมีทุนทรัพย์ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์ได้

จากความเป็นมาของปัญหาที่กล่าวมานั้น การวิจัยนี้เห็นว่าการให้โอกาสแก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ให้เอื้อต่อการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ ดังนั้นจึงนำมาสู่การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ” เพื่อให้ได้ต้นแบบกฎหมายที่จะปรับปรุง แก้ไข ให้เป็นกฎหมายที่มีความชัดเจนต่อการนำไปบังคับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถจะนำไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ตามเจตนารมณ์ที่กำหนดให้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิจัยแนวคิดและทฤษฎีในหลักประกันทางธุรกิจ และสภาพปัญหาของการยอมรับทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์วิธีการประเมินมูลค่า และการบังคับยึดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน กรณีทรัพย์สินทั่วไปและทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจและอำนาจศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจของสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจของคณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ เกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ

4. เพื่อจัดทำร่างปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.....

วิธีวิทยาการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจ จึงได้กำหนดวิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยแยกออกเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบด้วย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการวิจัยข้อมูลจากเอกสารในรูปของเอกสารวิชาการ รายงานการวิจัย ตำรา เอกสาร รายงานการประชุม สัมมนา วิทยานิพนธ์ บทความ รวมทั้งเอกสารสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจทั้งของไทยและของต่างประเทศประกอบด้วย

1.1 ประเภทเอกสาร

เอกสารที่เป็นกฎหมาย และระเบียบ ประกอบด้วย (1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (2) พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 (3) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 (4) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (5) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 (6) หลัก Floating Charge ของประเทศสหราช (7) Uniform Commercial Code Article 9 ของสหรัฐอเมริกา (8) กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจฉบับคณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCIRAL Legislative on Secured

Transaction) (9) มาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินระหว่างประเทศ (International Valuation Standard 2013 : IVS 2013) (10) มาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินในประเทศไทย

1.2 เอกสารวิชาการ

เอกสารวิชาการที่นำว่าวิเคราะห์ คือ รายงานวิจัย ตำรา เอกสารรายงานการวิจัยการประชุมและสัมมนา วิทยานิพนธ์และบทความ เกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจ รวมทั้งเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มประชากรสัมภาษณ์ ประกอบด้วย (1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย จำนวน 1 คน (2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประเมินราคาทรัพย์สิน จำนวน 3 คน (3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบังคับคดี จำนวน 2 คน (4) ผู้บริหารจากธนาคารแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน (5) ผู้บริหารจากสถาบันการเงิน จำนวน 5 คน (6) เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ เจ้าของลิขสิทธิ์ จำนวน 3 คน เจ้าของสิทธิบัตร จำนวน 3 คน และเจ้าของเครื่องหมายการค้า จำนวน 3 คน รวมประชากรสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 21 คน ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์และเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกัน

3. การรับฟังความคิดเห็น (Hearing) เมื่อการศึกษาและวิจัยได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และได้จัดทำเป็นบทบัญญัติต้นแบบเพื่อการพัฒนากฎหมายการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจเพื่อปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 แล้วจึงได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) ผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสียโดยตรงกับการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้การวิพากษ์ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ ซึ่งข้อแนะนำและวิพากษ์จากกลุ่มประชากรที่เข้าร่วมสัมมนารับฟังความคิดเห็นนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการนำไปปรับปรุงบทบัญญัติต้นแบบอีกครั้งจะทำให้ได้บทบัญญัติต้นแบบที่จะใช้ในการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดเพื่อเป็นกฎหมายรองรับการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ

4. พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ในการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) คือ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัย

จากข้อมูลที่ได้จากทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ทางด้านนิติศาสตร์ เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ และแสดงให้เห็นปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าบทบัญญัติที่มีอยู่มีปัญหาทั้งในเชิงของการตีความและบังคับใช้ที่นำมาสู่การปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายใน 5 เรื่องที่สำคัญ ดังนี้

1. ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกัน

จากการที่ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์ไม่มีรูปร่างและมีหลากหลายประเภทที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งแต่ละประเภทจะมีลักษณะและเงื่อนไขความเป็นทรัพย์สินที่มีค่าแตกต่างกัน อาทิ กรณีของงานสร้างสรรค์ที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์จะมีความเป็นทรัพย์สินเกิดขึ้นทันทีโดยไม่ต้องมีการดำเนินการทางทะเบียนเพื่อรับรองความเป็นทรัพย์สิน ซึ่งถ้าหากจะนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจความแน่นอนและมีอยู่จริงของงาน

อันมีลิขสิทธิ์นั้นจะเป็นประเด็นสำคัญที่สุด และในกรณีแม้แต่ทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีหลักฐานทางทะเบียนรองรับก็ตาม ความเป็นทรัพย์สินก็อาจถูกโต้แย้งและเพิกถอนได้ทั้งระหว่างและภายหลังการจดทะเบียน ดังนั้น ความเป็นทรัพย์สินที่มีค่าของทรัพย์สินทางปัญญาในขณะที่มีการนำมาใช้จดทะเบียนเป็นหลักประกันทางธุรกิจ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดแต่กลับไม่มีปรากฏกลไกการบังคับใช้ในส่วนนี้ในบทบัญญัติใดๆ ของพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ทั้งสิ้น

2. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลในปัจจุบัน คือ มาตรฐานการประเมินมูลค่า (International Valuation Standards 2011 : IVS 2011) ของสภาร่างมาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินระหว่างประเทศ (International Valuation Standard Committee : IVSC) ที่มีใช้ทั่วโลกกว่า 44 ประเทศ ซึ่งในส่วนของทรัพย์สินทางปัญญาตามมาตรฐานนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินที่แตกต่างจากการประเมินทรัพย์สินทั่วไป กล่าวคือ มาตรฐานฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้วิธีการประเมินมูลค่า ได้แก่ วิธีคิดจากอัตราทุน (Direct Capitalization Approach) วิธีคิดลดกระแสเงินสด (Discount Cash Flow Approach) และการประเมินจากรายได้ (Income Approach) เป็นวิธีที่ใช้ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินเหล่านี้ยังไม่แพร่หลายในวงการธุรกิจไทย รวมถึงผู้ประกอบอาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินในปัจจุบันยังขาดทักษะและความชำนาญในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

นอกจากนั้นจากการที่กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจกำหนดให้ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจในปี พ.ศ. 2558 ในขณะที่วงการธุรกิจไทยที่ผ่านมายังไม่มีธรรมเนียมปฏิบัติยอมรับการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันอย่างทรัพย์สินที่มีรูปร่างมาก่อน ประกอบกับความมีมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทที่จะนำมาตราไว้เป็นหลักประกันทางธุรกิจจำเป็นต้องอาศัยผู้มีวิชาชีพด้านการประเมินที่มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญด้านเพื่อประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นผู้ประเมินและกำหนดมูลค่า ไม่อาจใช้ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทั่วไป เพราะจะส่งผลต่อความแน่นอนและความน่าเชื่อถือในมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ในขณะที่กฎหมายไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่เป็นกลไกในการกำกับและควบคุมในเรื่องนี้ไว้ จึงเป็นเหตุให้ไม่เกิดความแพร่หลายของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมและกำกับดูแลการดำเนินงานของผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะ

3. ผู้ให้หลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา

จากการที่กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจกำหนดให้แต่เฉพาะเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงเท่านั้นที่สามารถนำทรัพย์สินมาจดทะเบียนเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ มิได้รวมถึงผู้รับอนุญาตให้มีสิทธิแสวงประโยชน์ในทรัพย์สินทางปัญญา แต่ในทางธุรกิจมีในหลายกรณีที่ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของมิได้ลงทุนหรือนำทรัพย์สินทางปัญญาของตนเข้าสู่กระบวนการผลิตเอง แต่อนุญาตให้ผู้อื่นนำไปใช้แสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการขยายสิทธิของผู้ให้หลักประกันในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจจึงต้องขยายสิทธิให้คลุมไปถึงสัญญาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินทางปัญญา

4. หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจ

จากการที่กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจได้กำหนดให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับจดทะเบียนเป็นหลักประกันทางธุรกิจ แต่ไม่มีหน้าที่ในการตรวจสอบความเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกันนั้น ในขณะที่ความแน่นอนของความเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่จะนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจนั้นมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการตรวจสอบก่อนยืนยันความเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้รับความ

คุ้มครองตามกฎหมายให้ชัดเจนก่อนที่จะรับจดทะเบียนเป็นหลักประกันทางธุรกิจ เพราะความเป็นทรัพย์สินที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจะมีผลโดยตรงทั้งต่อผู้ให้หลักประกัน ผู้รับหลักประกัน และมูลค่าที่ตราให้แก่ทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ที่เป็นที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่สัญญาหลักประกันทางธุรกิจได้รับการจดทะเบียนและมีผลใช้บังคับ ดังนั้น หน้าที่ในการตรวจสอบความเป็นทรัพย์สินของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจก่อนการรับจดทะเบียน จึงควรเป็นหน้าที่ของภาครัฐในการตรวจสอบเพื่อสร้างความมั่นใจในการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันให้เกิดขึ้นในวงการธุรกิจไทย

5. ศาลที่มีอำนาจในการบังคับหลักประกันทางธุรกิจ

จากการที่กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจได้กำหนดให้ศาลแพ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาการบังคับหลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา จึงอาจมีประเด็นการที่คาบเกี่ยวหรือเป็นการโต้แย้งสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่ตามปกติจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นศาลชำนัญพิเศษของศาลยุติธรรมที่มีทักษะและองค์ความรู้เฉพาะในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น เพื่อป้องกันปัญญาหาการใช้สิทธิโต้แย้งทั้งต่อศาลแพ่งและศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ที่นำไปสู่ความล่าช้าและอาจก่อให้เกิดผลการพิจารณาพิพากษาที่เบี่ยงเบนจากหลักการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาสากล การพิจารณาพิพากษาในส่วนของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการใช้เป็นหลักประกันตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจจึงควรที่จะอยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

1. สรุปผล

จากการศึกษาวิจัยหัวข้อ “การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ” นั้นพบว่า ในช่วงก่อนที่พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มีผลใช้บังคับนั้น การนำทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจที่มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างคู่สัญญาจะสามารถกระทำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยอาศัยบทบัญญัติว่าด้วยจำนองและจำนำที่มีผลโดยตรงเป็นการจำกัดประเภททรัพย์สินที่จะนำมาใช้เป็นหลักประกันเพียง 2 ประเภท คือ อสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ เท่านั้น ไม่ครอบคลุมสิทธิอันเป็นทรัพย์สินในกลุ่มของทรัพย์สินทางปัญญา จากข้อจำกัดทางด้านกฎหมายต่อกรณีการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันที่กล่าวมานั้นมีผลต่อความรับรับรู้และการยอมรับทรัพย์สินทางปัญญาอย่างทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันทางธุรกิจอื่น อันเป็นเรื่องของความเชื่อมั่นในมูลค่าของทรัพย์สิน และการบังคับชำระหนี้แก่ทรัพย์สินทางปัญญาในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ตลอดจนผู้มีวิชาชีพที่มีองค์ความรู้ในการประเมินและกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาในระดับที่จะก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในวงการธุรกิจก็มีจำกัด หากทรัพย์สินทางปัญญานั้นยังไม่สามารถสร้างมูลค่าทางการตลาดที่สูงให้เป็นที่ประจักษ์ได้ ความรับรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมสำหรับวงการธุรกิจไทยต่อการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกัน จึงเป็นเรื่องยากหากวันหนึ่งมีกฎหมายกำหนดให้นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ เพราะพัฒนาการในวงการธุรกิจทั้งในฝั่งผู้รับหลักประกันและผู้ให้หลักประกันยังไม่เข้าใจถึงเหตุผลและความจำเป็นของการกำหนดให้ใช้เป็นหลักประกันในทางธุรกิจ ฉะนั้นสถานการณ์ของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจของประเทศไทยจึงมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิง หากพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเคร่งครัด ทำให้คนในสังคมส่วนใหญ่มีความรู้ และความเข้าใจ ตลอดจนให้ความเคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ที่เป็นเจ้าของหรือทรงสิทธิครอบครอง ในวงการธุรกิจของประเทศเหล่านั้นจึงมอง

ทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นทรัพย์ไม่มีรูปร่างในลักษณะที่ไม่แตกต่างกับทรัพย์สินที่มีรูปร่างอื่น ๆ และมีกระบวนการในการประเมินมูลค่าให้เป็นที่ยอมรับในระดับที่จะนำไปใช้ในวงการธุรกิจ

ในส่วนของพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 นี้ได้จัดทำขึ้นตามแนวทางของหลัก Floating Charge ของสหราชอาณาจักร Uniform Commercial Code Article 9 ของสหรัฐอเมริกา และ UNCITRAL Model Law on Secured Transaction ของคณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติด้วยเช่นกัน โดยมีเนื้อหาการบังคับใช้ครอบคลุมทรัพย์สิน 6 ประเภท ประกอบด้วย (1) กิจการ (2) สิทธิเรียกร้อง (3) สังหาริมทรัพย์ที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจ เช่น เครื่องจักร สินค้าคงคลัง หรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า (4) อสังหาริมทรัพย์ในกรณีที่ผู้ให้หลักประกันประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์โดยตรง (5) ทรัพย์สินทางปัญญา และ (6) ทรัพย์สินอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ประเภททรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจที่กล่าวมาข้างต้น ได้ระบุถึงทรัพย์สินทางปัญญา ฉะนั้น ทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมดจึงเป็นทรัพย์สินที่ผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันสามารถตกลงใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจและนำมาจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจได้ นับแต่วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นไป อันเป็นวันที่บทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 กำหนดให้กฎหมายนี้มีผลใช้บังคับ ส่งผลให้ทรัพย์สินทางปัญญาตามกรอบการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้าเป็นวัตถุแห่งหนี้ที่คู่สัญญาสามารถทำนิติกรรมสัญญาตกลงเป็นหลักประกันทางธุรกิจ และสามารถนำนิติกรรมสัญญาที่จัดทำขึ้นมาจดทะเบียนเป็นหลักฐานกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ตลอดจนบังคับชำระหนี้ตามกฎหมายได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะได้ยกร่างกฎหมายในเรื่องนี้ตามแนวทางของกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจของคณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติก็ตาม แต่การตราเป็นกฎหมายและนำมาบังคับในประเทศไทยกลับไม่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับในวงการธุรกิจเท่าที่ควร อันเป็นปัญหาของการยอมรับทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ ทำให้การศึกษานี้สามารถกำหนดประเด็นการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 เพื่อจัดทำเป็น “ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.....” ครอบคลุมประเด็นหลักที่ควรมีการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมใน 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

(1) การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

เพิ่มคำนิยามของผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้จากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นที่ยอมรับแก่คู่สัญญา และผู้ที่มาทำหน้าที่ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาต้องเป็นผู้ที่ผ่านการทดสอบตามหลักสูตรที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้กำหนดนี้

(2) สิทธิของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

เพิ่มคำนิยามผู้ให้หลักประกันให้หมายความรวมถึงผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ และขยายสิทธิของผู้ให้หลักประกันรวมถึงผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้ผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิสามารถนำสัญญาอนุญาตให้ใช้ทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจตามกฎหมายนี้ได้

(3) การรับจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน

ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมบทบัญญัติให้กระทรวงพาณิชย์มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตรผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับรองหลักสูตร การอบรม การทดสอบ และการทะเบียนผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนั้น ปรับปรุงบทบัญญัติที่กำหนดให้สำนักทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจก่อนรับจดทะเบียน รวมทั้งการแก้ไขรายการจดทะเบียน และยกเลิกการจด

ทะเบียนที่ไม่ถูกต้องได้ เพื่อสร้างความชัดเจน แน่นอน และความเชื่อมั่นในความเป็นทรัพย์สินที่นำมาใช้จดทะเบียนกับทางราชการ

(4) ศาลที่มีอำนาจในการดำเนินคดีหลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา

เพิ่มบทบัญญัติที่กำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเป็นศาลที่มีอำนาจ

ในการพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน เพื่อให้ทรัพน์สินทางปัญญาที่นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจตามกฎหมายนี้อยู่ในเขตอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

(5) การกำหนดบทเฉพาะกาล

ในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในกรณีที่ยังไม่มีผู้มีคุณสมบัติจะมาขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา จึงจำเป็นที่จะต้องเพิ่มบทบัญญัติในส่วนของบทเฉพาะการตามกฎหมายที่กำหนดให้อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้าซึ่งเป็นนายทะเบียนตามกฎหมายนี้มีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคนทำหน้าที่ตรวจสอบและกลั่นกรองการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกัน นอกจากนั้น สำหรับคดีแพ่งที่พิพาทตามกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ในส่วนของบทเฉพาะกาลยังได้กำหนดให้ศาลชั้นต้นยังคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาการบังคับหลักประกันทรัพย์สินทางปัญญาที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นกลไกที่จะนำมาใช้กับทรัพย์สินทางปัญญาที่ศึกษาตามที่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 พบปัญหาการบังคับใช้กฎหมายทั้งในส่วนที่อยู่ในอำนาจของฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ อันนำไปสู่การจัดทำร่างปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ..... ใน 5 ประเด็นสำคัญ ดังนั้น การศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้ผลการศึกษาที่เป็นไปตามกรอบแนวความคิดและสมมติฐานที่กำหนดทุกประการ

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากฎหมายว่าด้วยการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันของไทยตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 นั้นพบว่า มีปัญหาในเชิงของการบังคับใช้กฎหมายทั้งในส่วนของกระบวนการการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจและการบังคับแก่ทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นหลักประกันทางธุรกิจหลายประการ อันส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในทางธุรกิจระหว่างคู่สัญญาทั้งในฝ่ายผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกัน ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องในกระบวนการของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจและการบังคับแก่ทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นหลักประกันทางธุรกิจไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน สถาบันการเงิน องค์กรที่กำกับดูแลสถาบันทางการเงิน และองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่พิจารณาพิพากษาและบังคับชำระหนี้แก่ทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งในธรรมเนียมปฏิบัติในทางการค้าของไทยในปัจจุบันยังจัดว่ามีความใหม่ต่อความเข้าใจและการยอมรับการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะที่เป็นทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้

ฉะนั้น การที่ ณ วันหนึ่งรัฐมีนโยบายที่ต้องการขยายขอบเขตของทรัพย์สินที่นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจให้มีมากขึ้นและกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นกฎหมายเพื่อมาบังคับใช้กับนิติสัมพันธ์ในเรื่องนี้ โดยมิได้พิจารณาถึงความมีลักษณะเฉพาะเจาะจงของทรัพย์สินที่กำหนด ความพร้อม และความเข้าใจของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยเฉพาะในส่วนของการกำหนดให้ทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้นี้ มีผลกระทบต่อความรับรู้และความเข้าใจในการยอมรับเป็นหลักประกันอย่างยิ่ง เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดความเป็นทรัพย์สินที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการ

คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทแตกต่างกัน โดยความแตกต่างนี้มีผลต่อมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความไม่แน่นอนในมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาอาจมีความผันแปรได้ทั้งในลักษณะที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตามเงื่อนไข และปัจจัยต่าง ๆ เช่น ระยะเวลาการคุ้มครอง และความแพร่หลายในตลาด เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแต่มีผลกระทบต่อการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจทั้งสิ้น อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องในนโยบายของรัฐต่อการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ ในห้วงเวลาที่ความรับรู้และการยอมรับในวงการการค้าและธุรกิจของไทยยังไม่มีความเข้าใจอย่างแพร่หลายถึงขนาดเป็นธรรมเนียมหรือประเพณีทางการค้า

ดังนั้น เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาต่อกรณีการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ในการวิจัยนี้จึงมีผลการศึกษาบ่งชี้ที่นำไปสู่ความจำเป็นในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ดังผลสรุปการศึกษาข้างต้น และเพื่อให้ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์ตามที่คาดไว้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะการดำเนินการที่ควรจะต้องมีการดำเนินงานควบคู่กับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจตามร่างกฎหมายที่เสนอในการวิจัยดังต่อไปนี้

(1) การพัฒนาและสร้างตลาดกลางรองรับในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา

จากกรณีปัญหาหนึ่งที่สำคัญต่อการพิจารณายอมรับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันทางธุรกิจของผู้รับหลักประกันที่มีความกังวลว่า ในเวลาที่จะต้องบังคับชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกใช้เป็นหลักประกันผู้รับหลักประกันในฐานะเจ้าหนี้ที่ยึดหลักประกันมาหรือจะนำหลักประกันที่ยึดมาจะขายที่ไหนและจะมีผู้รับซื้อหรือเข้ามาประมูลทรัพย์สินทางปัญญาหรือไม่ ซึ่งสาเหตุนี้ทำให้ผู้รับหลักประกันส่วนใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มสถาบันการเงินมองว่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่มีความเสี่ยงสูงต่อการรับเป็นหลักประกันหลักตามสัญญา ซึ่งแม้ว่าจะมีกฎหมายรับรองการใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจที่สามารถบังคับแก่กันได้ตามกฎหมาย แต่สถาบันการเงินยังคงมีแนวความคิดที่จะยอมรับทรัพย์สินทางปัญญาอย่างหลักประกันเสริมมากกว่า ซึ่งหมายความว่าผู้ให้หลักประกันจะต้องขวนขวายหาทรัพย์สินอื่น ๆ มาจำนองหรือจำนำเป็นหลักประกันแก่เจ้าหนี้ด้วย ในประเด็นนี้นับว่าไม่เป็นธรรมแก่ผู้ให้หลักประกันอย่างยิ่ง ซึ่งหากต่อมาภายหลังขาดสภาพคล่องที่ไม่สามารถชำระหนี้ตามกำหนดแก่เจ้าหนี้ได้แล้วจะถูกบังคับชำระหนี้เอาจากหลักประกันทั้งสองส่วนได้

ประเด็นปัญหาที่กล่าวมานี้สืบเนื่องมาจากในประเทศไทยยังไม่มีตลาดกลางรองรับในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาอย่างในต่างประเทศ ซึ่งตลาดกลางรองรับในการซื้อขายนี้นอกจากจะรองรับการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้แล้ว ข้อมูลธุรกรรมการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาใด ๆ ที่เกิดขึ้นในตลาดยังมีประโยชน์ใช้เป็นฐานข้อมูลสนับสนุนการอ้างอิงคำนวณและกำหนดมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่จะนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ด้วย อย่างไรก็ตาม การที่จะมีตลาดกลางในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องมีทรัพย์สินทางปัญญาที่จดทะเบียนในประเทศที่เพียงพอเพื่อจูงใจให้นักลงทุนเข้ามาเลือกซื้อหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญาในตลาดกลาง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการสร้างตลาดและพัฒนาตลาดกลางนี้มีกระบวนการดำเนินงานที่ต้องใช้เวลาพอสมควร ฉะนั้นหากจะให้เกิดการยอมรับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันทางธุรกิจอย่างหลักประกันหลักในลักษณะที่ไม่แตกต่างจากทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันในทางจำนองและจำนำแล้ว รัฐบาลจะต้องมีการส่งเสริมและผลักดันให้มีการดำเนินการจัดตั้ง พร้อมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของตลาดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

สำหรับตัวอย่างของตลาดกลางในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการดำเนินงานในต่างประเทศอย่างประสบความสำเร็จที่ประเทศไทยสามารถนำมาใช้ศึกษาและเป็นแบบอย่างในการพัฒนาและจัดสร้างเป็นตลาดกลางภายในประเทศ อาทิ ICAP Patent Brokerage เป็นสถานที่พบปะระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายจากทั้งสหรัฐอเมริกา

เอเชีย และยุโรป โดยซื้อผ่านเครื่องมือทางการตลาด เช่น auction (การประมูลจัดซื้อจัดจ้างแบบ on-line ผ่านทางระบบ internet) หรือ Easy Access IP ได้รับการพัฒนาโดย University of Glasgow และ University of Bristol ของสหราชอาณาจักร เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับมหาวิทยาลัยและอุตสาหกรรมในการทำงานร่วมกันสำหรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอให้รัฐบาล กระทรวงพาณิชย์ และกรมทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบกฎหมายทางด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ริเริ่มดำเนินการในเรื่องที่กล่าวมาพร้อมกับการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

(2) การจัดตั้งหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

จากการที่กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจได้กำหนดให้เฉพาะกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ทำหน้าที่ในการรับจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาไว้ แต่หน่วยงานดังกล่าวไม่ได้มีหน้าที่ใด ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเลย นอกจากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินพบว่า ยังไม่มีหน่วยงานใดที่ทำหน้าที่ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรง ซึ่งในปัจจุบันมีเพียงสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทยและสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย ทั้งสองสมาคมเป็นองค์กรวิชาชีพพัฒนาผู้ประเมินทรัพย์สินในลักษณะที่เป็นมืออาชีพ เหตุนี้เองจึงทำให้ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาต้องใช้วิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทั่วไปเทียบเคียงเพื่อให้ได้มาซึ่งมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

แต่ด้วยลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาไม่เหมือนกับทรัพย์สินทั่วไป กล่าวคือ เป็นทรัพย์สินที่เกิดจากผลงานทางปัญญาของมนุษย์ซึ่งหาทรัพย์สินอื่นมาเทียบเคียงเพื่อตีราคาไม่ได้ ไม่มีราคากลางเหมือนอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน รถยนต์ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีความผันผวนของมูลค่าจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและกฎหมาย จึงอาจทำให้ได้มาซึ่งมูลค่าอันไม่เป็นที่เชื่อมั่นแก่ผู้รับหลักประกัน

ในต่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสิงคโปร์ได้จัดตั้ง Center of Excellence for IP Valuation เพื่อทำการวิจัยวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทรัพย์สินทางปัญญา ฝึกอบรม และให้การรับรอง (Accreditation) แก่บริษัทประเมินมูลค่าทรัพย์สินเอกชน โดยในปัจจุบันศูนย์ดังกล่าวได้มีการรับรองการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของบริษัทเอกชนจำนวน 3 แห่ง คือ บริษัท Consor Intellectual Asset Management บริษัท Deloitte & Touche Financial Advisory Services และบริษัท Duff & Phelps Singapore

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา จัดตั้งหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นมาตรฐานกลาง

(3) การจัดทำข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจแบบ real time

การนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ ผู้รับหลักประกันต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานภาพของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกันว่า ทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวไม่ได้ติดจำนองกับสถาบันการเงินอื่น ๆ หรือไม่ได้ให้เช่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวกับบุคคล บริษัท หรือถูกเพิกถอนแล้ว ผู้รับหลักประกันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าแบบ real time อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากรมพัฒนาธุรกิจการค้ามีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจดทะเบียนทรัพย์สินเพื่อให้การจดทะเบียนเป็นระบบ real time แต่ถ้าหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่พัฒนาระบบข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินของตนให้สามารถ update ข้อมูลได้แบบอัตโนมัติ อาจต้องประสบปัญหาจากการที่ผู้รับหลักประกันไม่สามารถตรวจสอบได้ เช่น หากมีการเพิกถอน

สิทธิบัตรโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว กฎหมายไม่ได้ระบุให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาต้องแจ้งกรมพัฒนาธุรกิจการค้า จึงอาจไม่มีการแจ้งข้อมูลที่เกิดขึ้นต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาและกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เชื่อมต่อสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเข้ากับฐานข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของกรมทรัพย์สินทางปัญญาด้วย และให้ผู้ที่สืบค้นข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นผู้รับหลักประกัน ผู้ให้หลักประกัน เจ้าหนี้บุริมสิทธิ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกัน เช่น สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า เป็นต้น ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ แบบ real time ด้วย

(4) การจัดตั้งองค์กรวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาถือเป็นวิชาชีพหนึ่ง ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินการและมาตรฐานวิชาชีพและมาตรฐานจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้น ๆ ซึ่งวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินมีการจัดตั้งสมาคมจำนวน 2 สมาคม ได้แก่ สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน และควบคุมมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพผู้ประเมินแบะบริษัทประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อวัตถุประสงค์สาธารณะ รวมทั้งกำหนดคุณสมบัติผู้ที่สามารถเข้ารับการทำสอบเป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่จะประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินจะต้องผ่านการทดสอบความรู้เพื่อจัดระดับผู้ประเมินจากสมาคมก่อน โดยผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจำแนกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ผู้ประเมินชั้นต้น ผู้ประเมินชั้นกลาง และผู้ประเมินชั้นสูง ซึ่งคุณสมบัติของผู้ประเมินแต่ละชั้นจะแตกต่างกันตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ รวมทั้งประเภทของทรัพย์สินที่สามารถประเมินได้ก็แตกต่างกันตามระดับของผู้ประเมิน โดยคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ประเมินทุกระดับคือต้องเป็นสมาชิกของสมาคมนักประเมินราคาอิสระแห่งประเทศไทยหรือสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และต้องมีความรู้ในเรื่องมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันมีเพียงองค์กรวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทั่วไปเท่านั้น แต่กรณีของทรัพย์สินทางปัญญายังไม่มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนใดจัดตั้งองค์กรเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

ในต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศเดียวที่มีการพัฒนาระบบการประเมินมูลค่าที่สมบูรณ์ รวมทั้งมีองค์กรที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันและในการระดมทุนเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน โดยหน่วยงานไม่แสวงหากำไรที่เป็นผู้กำหนดวิธีการเป็นหน่วยงานวิชาชีพชื่อ The Appraisal Foundation กำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ในการประเมินทรัพย์สินทั่วไป รวมถึงทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตนด้วย ในขณะที่ American Society of Appraisers หรือสมาคมผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินนั้นได้จัดทำระบบการรองรับผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยได้กำหนดไว้ว่า ผู้ที่จะสามารถให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญานั้นจะต้องเป็น Accredited Senior Appraiser ซึ่งมีประสบการณ์ในการประเมินทรัพย์สินไม่ต่ำกว่า 5 ปีและผ่านการฝึกอบรมวิชาการประเมินสินทรัพย์ที่มีตัวตนและวิชาการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ร่วมกันจัดตั้งองค์กรวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้มีวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะ และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

เอกสารอ้างอิง

กฎหมายหลักประกันแบบลอย (Floating Charge). วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก http://www.lse.ac.uk/collections/law/staff%20publications%20full%20text/worthington/ffc%20special%202010.pdf

จรินทร์ เทศวานิช. (2545). *การเงินและการธนาคาร.* กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

ไชยยศ เหมรัชตะ. (2545). *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม.

บัญญัติ สุชีวะ. (2559). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน.* กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ประมวลกฎหมายเอกรูปว่าด้วยพาณิชย์มาตรา 9 (*Uniform Commercial Code Article 9).* วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก https://www.law.cornell.edu/ucc/9

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561 ก). *พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%cb60/%cb60-20-2558-a0001.pdf

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561 ข). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.* วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%bb03/%bb03-20-9999-update.pdf

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561 ค). *พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%c506/%c506-20-9999-update.pdf

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561 ง). *พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%ca38/%ca38-20-9999-update.pdf

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561 จ). *พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%a447/%a447-20-9999-

UNCITRAL. (2561). *กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจฉบับคณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCIRAL Legislative on Secured Transaction).* วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/security-lg/e/09-82670_Ebook-Guide_09-04-10English.pdf

การบูรณาการผลการศึกษาย้อนรอยประสบการณ์ผู้เรียนสู่การเรียนการสอนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียน สาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ*

The integration experience of students on a Expost Facto study to develop Creative Thinking for Interior Design Student at Vocational Cernflcate Level

นิตยา กลมกลิ้ง**
สมโภชน์ อเนกสุข***
ดุสิต ขาวเหลือง****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาย้อนรอยประสบการณ์ของผู้เรียนที่ใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน เปรียบเทียบผลการย้อนรอยประสบการณ์ของผู้เรียนตามระดับความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน และพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาชิ้นงาน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูและนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การศึกษาเชิงคุณภาพเป็นครูจำนวน 9 คน นักเรียน จำนวน 27 คน การศึกษาเชิงปริมานเป็นครู จำนวน 78 คน นักเรียน จำนวน 298 คน การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นครู จำนวน 2 คน นักเรียน จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุ ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสบการณ์ของผู้เรียนที่ใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว ค่านิยมทางวิชาการ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางปกครอง ค่านิยมทางสังคม วัฒนธรรมทางครอบครัวและวัฒนธรรมทางสังคม ผลการใช้ประสบการณ์ของนักเรียน ต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์แสดงออกในรูปแบบของ เส้นตรง รูปแบบเรขาคณิต และประโยชน์
ใช้สอยเอนกประสงค์

2. ผลการเปรียบเทียบการย้อนรอยประสบการณ์ของผู้เรียนตามระดับความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน ที่แตกต่างกันพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสบการณ์ที่ใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันในภาพรวมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

3. ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาชิ้นงานมี 6 กิจกรรมคือ กิจกรรมที่ 1 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมที่ 2 พัฒนาพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ กิจกรรมที่ 3 พัฒนาความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ กิจกรรมที่ 4 พัฒนาทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ กิจกรรมที่ 5 จิตอาสา และกิจกรรมที่ 6 การประเมินผลรวม

This research was the mixed methods research which has three objectives: 1) to study the Expost facto Students' experiences were effected on creative thinking in their products design, 2) to compare the Expost facto students' experiences that were effected on creative thinking in their products design, and 3) to develop an instructional package on students' experiences for creative thinking development in their product design. the sample was vocational certificate students and teachers majoring interior design. This research was used qualitative data, The key informants were 27 students and 9 teachers and quantitative data the sample groups were 298 students and 78 teachers and to develop an instructional package on students were 20 students and 2 teachers. The instruments were collected data by using observation, interview, and questionnaires. The statistics used for quantitative data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and multivariate analysis of variance (MANOVA), and qualitative data was used for content analysis and inductive analysis.

The research findings were summarized as follows:

1. The students' experience were effected on creative thinking with their product design including: Family Environmental Academic Value, Economic Value, Domination Value, Social Value, Family cultural, and Social Cultural, These experiences have shown in form of vertical line, geometry shapes and multipropose useful.

2. In comparison of the expost facto student level students' experience, they were found that there was statistically significant difference at .05 level in overall.

3. An instructional package on students' experiences for creative thinking development in their products design have six packages including: (1) moral and ethics development, (2) fundamental of creative thinking and product design, (3) develop creative thinking and products design, (4) develop skills for design and creative products, (5) volunteer spirit, and (6) summative evaluation.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดของบุคคลที่มีความสามารถในการคิด จินตนาการ คิดประดิษฐ์ในเชิงผลงานใหม่ที่ใช้ประโยชน์ได้ เป็นการรวบรวมความรู้ ความคิดเดิมแล้วสร้างเป็นความรู้ความคิดใหม่ สามารถคิดนอกกรอบ ผลงานการคิด เป็นต้นแบบ แหวกวงล้อมเดิม ไม่เหมือนใคร ใช้การได้เหมาะสม มีเหตุผลเป็นที่ยอมรับ เป็นประโยชน์และมีความคุ้มค่า ใช้แก้ปัญหาได้ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556, หน้า 186,207) มีลักษณะที่คิดแง่บวก (Positive thinking) คิดที่เป็นประโยชน์ไม่ทำลายล้าง (Constructive thinking) คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ (Creative thinking) (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2549, หน้า 3-4)

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งเทคโนโลยี จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนที่มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ฝึกให้มีการพัฒนาวิธีคิดของผู้เรียน ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการคิด กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ในข้อที่ 4 ได้กำหนดไว้ว่า คนไทยคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีทักษะในการคิดและปฏิบัติ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร มีกำหนดตัวบ่งชี้ว่าผู้เรียนร้อยละ 75 ต้องมีความสามารถในการคิดโดยเฉพาะสามารถคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 4) และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้เรียนให้ได้มาตรฐานการอาชีวศึกษา ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2555 ในมาตรฐานที่ 5 ด้านนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์หรืองานวิจัย โดยให้มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดทำโครงการสิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์หรืองานวิจัยที่เป็นประโยชน์ (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2555, หน้า 71)

ผู้เรียนสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2553-2554) พบว่า มีปัญหาการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถผลิตผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีคุณภาพ โดยพิจารณาจาก ผลการรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553) และผลจากการประเมินคุณภาพภายในโดยต้นสังกัดของสถานศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาปี พ.ศ. 2555 ในด้านการคิดค้น นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ โครงงาน โครงการของผู้เรียนในสถานศึกษาอยู่ในระดับพอใช้นอกจากนี้ยังพบว่า

ผู้เรียนสาขาวิชาการออกแบบ ยังไม่สามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผลงานหรือสร้างผลผลิตและการใช้ประโยชน์ยังไม่สามารถสร้างรายได้ในระดับดี ตามรายงานการประเมินตนเองของวิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรีปี 2554 และปี 2555 พบว่า ผลงานจากการคิดค้น นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ โครงงาน โครงการของผู้เรียนสาขาการออกแบบ มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนสาขาการออกแบบให้สามารถสร้างผลผลิตที่มีความคิดสร้างสรรค์ ใช้ประโยชน์ สามารถสร้างรายได้ได้นั้น การสร้างความคิดของนักออกแบบจะเกิดขึ้นได้ภายใต้กรอบอิทธิพลของเชื้อชาติ ความเชื่อ ลัทธิ ปรัชญา ทฤษฎี ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อมทางสังคม เทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ การปกครอง (วีระ สุดสังข์ , 2550, หน้า 78) การศึกษาประสบการณ์ของผู้เรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ค่านิยม และวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญที่ควรศึกษาเพื่อนำมาใช้พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การศึกษาย้อนรอย (Expost Facto Research) เป็นการศึกษาหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุที่เกิดขึ้นในอดีต และทำให้เกิดผลที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การศึกษาย้อนรอยประสบการณ์ผู้เรียนสาขาการออกแบบ เป็นการศึกษาประสบการณ์ของผู้เรียน สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและ ค่านิยม ในอดีตที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์นั้นมาใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบชิ้นงาน ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียน ด้วยเหตุนี้การศึกษาย้อนรอยจึงมีความสำคัญกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของการพัฒนาผู้เรียนสาชาวิชาการออกแบบที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญในการศึกษาครั้งนี้

คำถามการวิจัย

1. ประสบการณ์ผู้เรียนที่ใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน ของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีอะไรบ้าง

2. ประสบการณ์ผู้เรียนแตกต่างกันตามระดับความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน ของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือไม่

3. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาการออกแบบควรมีชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาย้อนรอยประสบการณ์ผู้เรียนที่ใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการย้อนรอยประสบการณ์ของผู้เรียนตามระดับความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน ของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

3. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาย้อนรอยประสบการณ์ผู้เรียนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 การเปรียบเทียบผลการย้อนรอยประสบการณ์ของผู้เรียนตามระดับความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน ของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

สำหรับขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาย้อนรอยประสบการณ์ โดยผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนหลัก ๆ คือ กำหนดปัญหาการวิจัย ตั้งสมมติฐานการวิจัย ออกแบบการวิจัย เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียน เพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ดังนี้

เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเป็นฐานเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียน ด้วยการใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการย้อนรอยประสบการณ์ผู้เรียนจากสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และค่านิยม ประสบการณ์ผู้เรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมทางครอบครัวและประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ โดยการบูรณาการการใช้ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Schunk, 1996, pp. 192-194) เกี่ยวกับการเจริญเติบโตทางปัญญาของเด็กขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่เรียนรู้สะสมเพิ่มในโครงสร้างสติปัญญา เด็กจะต้องพัฒนาโครงสร้างสติปัญญาเพื่อให้พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและสามารถตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ใช้ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of multiple intelligences) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของการ์ดเนอร์ (Morrison, 2000, pp. 114-115) กล่าวว่า เชาวน์ปัญญา (intelligence) หมายถึงความสามารถในการแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือการสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ กับบริบททางวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง รวมทั้งความสามารถในการตั้งปัญหาเพื่อจะหาคำตอบและเพิ่มพูนความรู้ ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคลของเดอ ฟลุร์ (De Fleur, 1966 อ้างถึงใน มาลี จุฑา, 2542, หน้า 217) กล่าวถึง หลักเกณฑ์พื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลประกอบด้วย

ความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพและสภาพทางจิตวิทยา การเรียนรู้จากสังคมที่แตกต่างกัน สภาพแวดล้อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

ประสบการณ์ผู้เรียนเกี่ยวกับค่านิยม โดยใช้หลักการและแนวทางที่เกี่ยวข้องของ Spranger (1982 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2556, หน้า 398) ตามลักษณะของค่านิยมที่กลุ่มคนในสังคมยึดถือว่าสำคัญ ได้แก่ ค่านิยมทางวิชาการ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ และค่านิยมทางปกครองค่านิยมทางสังคม

ประสบการณ์ผู้เรียนจากเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประกอบด้วย วัฒนธรรมทางครอบครัวและวัฒนธรรมทางสังคม โดยใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ใช้ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของวิก็อทสกี (Schunk, 1996, pp. 213-218) ซึ่งได้ให้ความสำคัญของวัฒนธรรมและการถ่ายทอดทางสังคม และการเรียนรู้ที่มีต่อพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา โดยกล่าวว่า การเข้าใจพัฒนาการของมนุษย์จะต้องเข้าใจวัฒนธรรมและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของเด็กตั้งแต่แรกเกิด และพัฒนาการของมนุษย์เป็นอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่ถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อให้กับเด็กตั้งแต่แรกเกิด มนุษย์จะพัฒนาการขึ้นมาจากวัฒนธรรมที่ได้รับถ่ายทอดมา เด็กจะเรียนรู้ต่าง ๆ ตามกำหนดของวัฒนธรรมที่เขาเจริญเติบโตขึ้นมา และส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญา

กรอบแนวคิดในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของ Williams (Williams Cube CAL Model 1979, cited in Williams, 1993, pp. 461-484) ประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร (Subject matter content) มิติด้านพฤติกรรมการสอนของครู (Teacher behavior) และมิติด้านพฤติกรรมของผู้เรียน (Learner behavior) ตามแผนภาพดังนี้

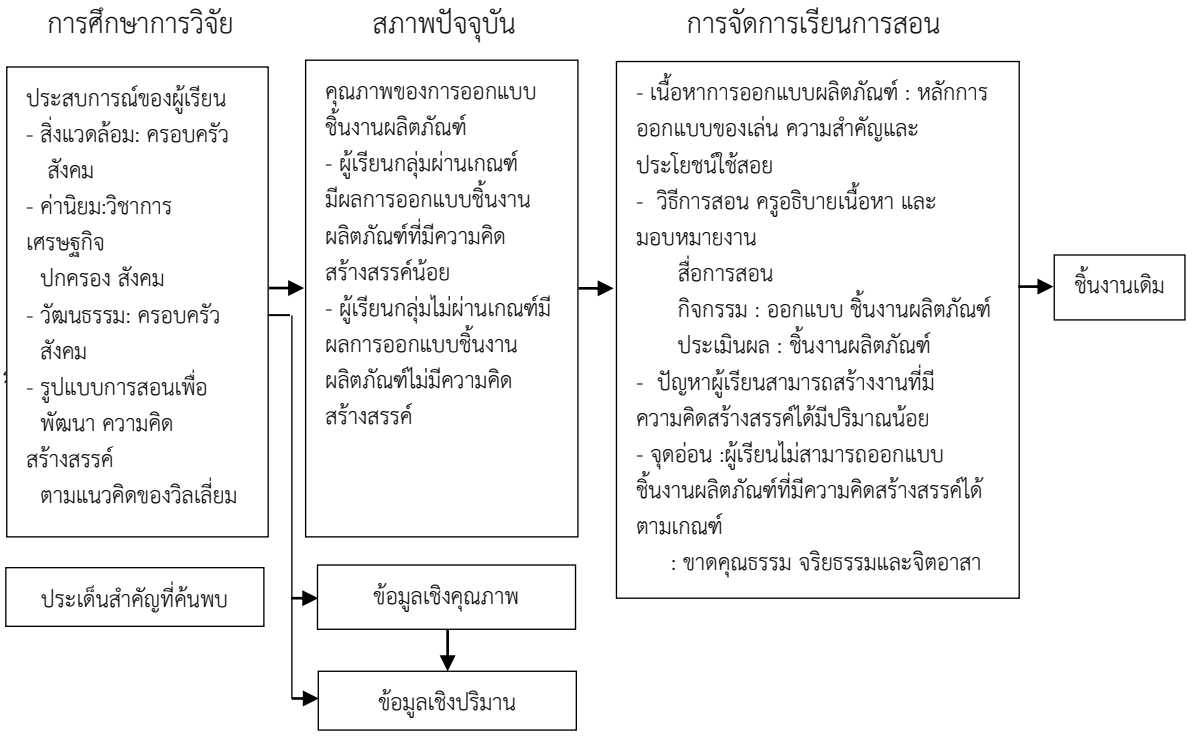

กิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการขึ้นใหม่

เนื้อหาการออกแบบผลิตภัณฑ์ :หลักการออกแบบของเล่น ความสำคัญและประโยชน์ใช้สอย
- บูรนาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบของวิลเลี่ยม (Williams Cube CAL Model 1979, 1993, pp. 461-484)
- ประสบการณ์ผู้เรียน:สิ่งแวดล้อม: ครอบครัว,สังคม ค่านิยม: วิชาการ, เศรษฐกิจ, ปกครอง, สังคม วัฒนธรรม: ครอบครัว, สังคม
- วิธีการสอน ครูอธิบายเนื้อหา และบูรนาการรูปแบบของวิลเลี่ยม เพื่อสร้างและพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์กับชิ้นงาน
  - สื่อ : สื่อเทคโนโลยี
  - กิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และจิตอาสา กิจกรรมกลุ่ม พัฒนาทักษะรายบุคคล
  - ประเมินผลตามสภาพจริงทุกขั้นตอน : ชิ้นงานผลิตภัณฑ์

จุดแข็ง : ผู้เรียนออกแบบชิ้นงานผลิตภัณฑ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ได้ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตอาสา

→ ชิ้นงานใหม่

วิธีการใหม่

ภาพที่ 1 กรอบกรอบแนวคิดในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อมูลประสบการณ์ผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 เพื่อนำไปใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ

2. สถานศึกษาได้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) และมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2555

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) ภายใต้หลักการของการศึกษาย้อนรอยโดยการศึกษาหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุที่เกิดขึ้นในอดีตและทำให้เกิดผลขึ้นในปัจจุบัน ตามแนวคิดของแมคมิลแลนด์และคณะ (McMullen, et al. 2008, pp. 421-428) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยย้อนรอยในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1. การศึกษาย้อนรอยประสบการณ์ผู้เรียนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 2. การเปรียบเทียบผลการย้อนรอยประสบการณ์ผู้เรียนตามระดับความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยย้อนรอยตามหลักการ การกำหนดปัญหาการวิจัย การตั้งสมมติฐานการวิจัย การออกแบบการวิจัย การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหาการวิจัย

กำหนดประเด็นปัญหาที่สำคัญและตัวแปรที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดประเด็นหลัก คือ นักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีประสบการณ์ที่ใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานอะไรบ้าง และแตกต่างกันอย่างไร

2. การตั้งสมมติฐานการวิจัย

ในการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานชั่วคราว คือ การสร้างประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านค่านิยมและด้านวัฒนธรรมของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบชิ้นงาน

3. การออกแบบการวิจัย

ในการศึกษาย้อนรอยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นครูผู้สอนและนักเรียน สาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 จากสถานศึกษาประเภทวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูผู้สอนและนักเรียน จากวิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี วิทยาลัยอาชีวศึกษาฉะเชิงเทรา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเสาวภา ครูจำนวน 9 คน และนักเรียน 27 คน แบ่งเป็น กลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์ผ่านเกณฑ์ จำนวน 15 คน **และ**กลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 12 คน

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาความแตกต่างประสบการณ์ผู้เรียนกลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์ผ่านเกณฑ์กับกลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์ไม่ผ่านเกณฑ์ ตามตัวแปรที่พัฒนาขึ้นจากการคัดเลือกตัวแปรที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างเป็นครูและนักเรียน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) กำหนดขนาดตัวอย่าง ตามตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน สมโภชน์ อเนกสุข, 2555, หน้า 185) จำนวน 27 สถานศึกษา จำนวนครู 78 คน และนักเรียน 298 คน

4. การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การหาคุณภาพข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) วิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) วิเคราะห์ข้อมูลพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกต

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาน เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลิตชิ้นงาน แบบสอบถามประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตชิ้นงาน และแบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยนำประประสบการณ์ของนักเรียนมาบูรณาการในการเรียนการสอน การหาคุณภาพเครื่องมือ ใช้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าความเชื่อมั่น .93 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคุณ (MANOVA)

ขั้นตอนที่ 3. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเป็นฐานเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

กลุ่มเป้าหมายเป็น ครูผู้สอนและนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี โดยเป็นครูจำนวน 3 คน คน และนักเรียน จำนวน 20 คน

ผู้วิจัยพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเป็นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยบูรณาการทฤษฎีรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนา

ความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบของวิลเลี่ยม (Williams Cube CAL Model, 1993, pp. 461-484) ประกอบด้วย ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการปฏิบัติ (Action) ขั้นการสังเกต (Observing) ขั้นการปรับปรุงแผนเพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไป

การหาคุณภาพข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลในทุกกิจกรรม

สรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาประสบการณ์ผู้เรียนที่ใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมประสบการณ์นักเรียนที่ส่งผลใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน เป็นประสบการณ์เรื่อง ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ สุจริต การใช้เหตุผล หนังสือ และตำราที่เกี่ยวข้อง สถานที่ สื่อโฆษณา ภาพยนตร์ วิถีชีวิตชุมชน การศึกษาดูงาน งานแสดงนิทรรศการ การศึกษาค้นคว้าทางเทคโนโลยี การเลือกซื้อวัสดุที่เหมาะสม การคำนึงถึงเศรษฐกิจผู้ซื้อ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การฟังความเห็นคนส่วนมาก การช่วยเพื่อนตัดสินใจ การเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ความรักความสามัคคีในกลุ่มเพื่อน ช่วยเหลือเพื่อน ครูและสังคม การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การยึดหลักความพอเพียง และศิลปวัฒนธรรมไทย รวมถึงใช้ประสบการณ์เรื่อง เส้นตรง รูปแบบเรขาคณิต และประโยชน์ใช้สอยอเนกประสงค์

ขั้นตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลการย้อนรอยประสบการณ์ผู้เรียนตามระดับความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

โดยภาพรวมพบว่านักเรียนกลุ่มความคิดสร้างสรรค์ผ่านเกณฑ์และกลุ่มไม่ผ่านเกณฑ์ใช้ ประสบการณ์สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

ขั้นตอนที่ 3 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนพบว่า ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาชิ้นงาน ประกอบด้วย 6 ชุดกิจกรรมคือ 1) ชุดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 2) ชุดกิจกรรมพัฒนาพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ 3) ชุดกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ 4) ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ 5) ชุดกิจกรรมจิตอาสา และ 6) กิจกรรมประเมินผลรวม ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นำประสบการณ์ของผู้เรียนเรื่องการตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบมาใช้พัฒนาชิ้นงาน

2. ชุดกิจกรรมพัฒนาพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบชิ้นงาน นำประสบการณ์ของผู้เรียนจัดการเรียนการสอน โดยจัดสอนกิจกรรมหลัก ใช้ประสบการณ์ผู้เรียน เรื่องฟังความคิดที่แตกต่าง ความเชื่อมั่นในตนเอง การใช้เหตุผล ศึกษาอย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบของ William เรื่อง การพัฒนาทักษะการฟัง ทักษะการวิเคราะห์คุณลักษณะให้เกิดมุมมองที่แตกต่าง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดขัดแย้ง ความหยั่งรู้และการไวต่อการรู้คิด การพิจารณาความคลาดเคลื่อน และจัดกิจกรรมรอง เรื่อง พัฒนาความเป็นผู้นำกลุ่ม การให้คำปรึกษานักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบอิสระหรือแบบการใช้อำนาจ และให้คำปรึกษานักเรียนที่หารายได้ระหว่างเรียน และการประเมินผลย่อย

3. ชุดกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบชิ้นงาน นำประสบการณ์ของผู้เรียนจัดการเรียนการสอน โดยจัดสอนกิจกรรมหลัก ใช้ประสบการณ์ผู้เรียน เรื่อง ฝึกความคิดที่แตกต่าง ฝึกความเชื่อมั่น ฝึกใช้เหตุผล การประหยัด ยึดหลักความพอเพียง เส้น รูปทรงเรขาคณิต และประโยชน์ใช้อเนกประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบของWilliam เรื่อง ทักษะการอ่าน ศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ การปรับแนวคิดให้มีมุมมองกว้างไกลหลากหลาย การอุปมาอุปมัย การคิดตัดสินใจ ยั่วยุกระตุ้นความคิด และจัดกิจกรรมรอง เรื่อง การศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง และการให้คำปรึกษานักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบอิสระหรือแบบการใช้อำนาจ และให้คำปรึกษานักเรียนที่หารายได้ระหว่างเรียนและการประเมินผลย่อย

4. ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการออกแบบชิ้นงานสร้างสรรค์ นำประสบการณ์ของผู้เรียนจัดการเรียนการสอน โดยจัดสอนกิจกรรมหลัก ใช้ประสบการณ์ผู้เรียน เรื่อง ฝึกความคิดที่แตกต่าง ฝึกความเชื่อมั่นในตนเอง การใช้เหตุผล ฝึกความอดทน อดกลั้น การพยายามสร้างงานที่ยาก การสร้างงานเป็นผลงาน และกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบของ William เรื่อง ศึกษาค้นคว้า พัฒนาทักษะการออกแบบ พัฒนาทักษะการจิตนาการ และจัดกิจกรรมรอง เรื่อง การศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง การให้คำปรึกษานักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบอิสระหรือแบบการใช้อำนาจ และให้คำปรึกษานักเรียนที่หารายได้ระหว่างเรียนและการประเมินผลย่อย

5. ชุดกิจกรรมพัฒนาจิตอาสา โดยนำประสบการณ์ของผู้เรียนจัดกิจกรรมหลัก เรื่อง ฝึกความเอื้ออาทรกับคนในชุมชน และการประเมินผลย่อย

6. กิจกรรมการประเมินผลรวม

อภิปรายผล

1. ประสบการณ์ผู้เรียนที่ใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

1. ประสบการณ์ของผู้เรียนที่ใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว ค่านิยมทางวิชาการ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางปกครอง ค่านิยมทางสังคม วัฒนธรรมทางครอบครัวและวัฒนธรรมทางสังคม ผลการใช้ประสบการณ์ของนักเรียนต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์แสดงออกในรูปแบบของ เส้นตรง รูปแบบเรขาคณิต และประโยชน์ใช้สอยอเนกประสงค์ ซึ่งตามทฤษฎีการเรียนรู้ของการ์ดเนอร์ (Gardner, 1983 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2556, หน้า 85-89) กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด “เชาวน์ปัญญา” (intelligence) เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือการสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง เชาวน์ปัญญาประกอบด้วย 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาในสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นไปตามธรรมชาติและตามบริบททางวัฒนธรรมของบุคคลนั้น 2)ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีประสิทธิภาพและสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมและ 3) ความสามารถในการแสวงหาหรือตั้งปัญหาเพื่อหาคำตอบและเพิ่มพูนความรู้ โดยเฉพาะเชาว์ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (spatial intelligence) เป็นการแสดงออกทางความสามารถศิลปะ การวาดภาพ การสร้างภาพการคิดเป็นภาพ การเห็นรายละเอียด การใช้สี การสร้างสรรค์งานต่าง ๆ และมักจะเป็นผู้มองเห็นวิธีแก้ปัญหาในมโนภาพ และเชาวน์ปัญญาด้านความเข้าใจธรรมชาติ (naturalist intelligence) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสังเกตสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การจำแนกแยกแยะ จัดหมวดหมู่ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว บุคคลที่มีความ สามารถทางด้านนี้ มักเป็นผู้รักธรรมชาติ เข้าใจธรรมชาติ ตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมรอบตัว ในขณะที่การสร้างผลงานให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ จากแนวคิดของ สุคนธ์ สินธนานนท์ และคณะ(2553, หน้า 30) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถของบุคคลที่แสดงความคิดหลายทิศทาง หลายแง่มุม คิดได้

กว้างไกล โดยนำประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความคิดใหม่ อันนำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ ที่แปลกใหม่

2. ประสบการณ์ของผู้เรียนตามระดับความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน ของนักเรียนสาขาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

นักเรียนกลุ่มความคิดสร้างสรรค์ผ่านเกณฑ์กับกลุ่มไม่ผ่านเกณฑ์ ต่อประสบการณ์ของผู้เรียนที่ใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน มีการใช้ประสบการณ์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคลของเดอ ฟลุร์ (De Fleur, 1966 อ้างถึงใน มาลี จุฑา, หน้า 217) ที่ว่า หลักเกณฑ์พื้นฐานที่บุคคลแตกต่างกัน คือ ด้านบุคลิกภาพและสภาพทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นผลให้บุคคลมีการเรียนรู้จากสังคมที่แตกต่างกันและบุคคลที่อยู่ต่างสภาพแวดล้อมกัน จะได้รับการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งมีอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อม จากสถาบันครอบครัว การอบรมเลี้ยง การประพฤติปฏิบัติ และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของมาลี จุฑา (มาลี จุฑา, 2542, หน้า 225) จากการวิจัยพบว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่กล้าแสดงออกและมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงกว่าเด็กที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตนิยม หรือแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับสติปัญญาในทางบวก การอบรมเลี้ยงดูอย่างเข้มงวดกวดขันและปล่อยปละละเลยไม่มีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญา

3. การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ผลพัฒนาชุดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ผู้เรียนเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาการออกแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ดังนี้

3.1 กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นกิจกรรมพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมเนื่องจากนักออกแบบจะต้อง ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ต่อผู้ใช้ชิ้นงาน โดยกำหนดจากกิจกรรมการเข้าชั้นเรียน ครูประเมินการเข้าชั้นเรียนทุกสัปดาห์ เพื่อพัฒนาเรื่องการตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต กำหนดเกณฑ์ให้นักเรียนทุกคนปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทวีเดช จิ๋วบาง (2549, หน้า 7)
การส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียนนักศึกษา ควรส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบในการทำงาน

3.2 กิจกรรมพัฒนาพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนเกิดพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการบูรณาการ กิจกรรมจากปะสบการณ์นักเรียนกับกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบของวิลเลี่ยม (William) โดยครูให้นักเรียนประเมินความรู้ก่อนเรียน และดำเนินการจัดกิจกรรมหลัก ครูอธิบายเนื้อหาหลักการและความสำคัญของการออกแบบของเล่นเด็กมีกลไก และให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันจากสื่อประกอบ ฝึกการใช้เหตุผล ฝึกทักษะการวิเคราะห์คุณลักษณะให้เกิดมุมมองที่แตกต่างจากเดิม ฝึกคิดความขัดแย้ง ฝึกคิดยืดหยุ่น ฝึกพิจารณาความคลาดเคลื่อน ฝึกการหยั่งรู้และการไวต่อการรู้คิด ฝึกความเชื่อมั่นในตนเอง ในขณะปฏิบัติกิจกรรมครูสังเกตพฤติกรรม และคอยกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิด และดำเนินกิจกรรมรอง ฝึกความเป็นผู้นำกลุ่ม ครูให้คำปรึกษาแนะนำกับนักเรียนบางคนที่ได้รับการเลี้ยงดูตามรูปแบบอิสระหรือการใช้อำนาจ ในเวลาหลังจากการสอน หรือชั่วโมงที่ไม่มีการเรียนการสอน และครูประเมินตามสภาพจริงทุกกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ สุคนธ์ สินพานนท์ และคณะ (2553, หน้า 34) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่าสามารถทำได้หลายทาง ทั้งทางตรงและทางอ้อม วิธีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สามารถทำได้โดยสนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้มากขึ้น โดยให้ข้อมูลข่าวสารที่จะกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจเรียนรู้เพิ่มขึ้นด้วยตนเองและส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์ โดยยั่วยุให้

นักเรียนหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล ในรูปแบบที่แปลกใหม่จากเดิม ส่งเสริมให้คิดวิธีแก้ปัญหาใหม่ ๆ และมีความกล้าเสี่ยงทางสติปัญญา

3.3 กิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นกิจกรรมดำเนินการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการบูรณาการกิจกรรมประสบการณ์ของนักเรียนกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบของวิลเลี่ยม (William) โดยครูดำเนินกิจกรรมหลัก ครูอธิบายเนื้อหาแนวคิดการออกแบบของเล่นเด็กมีกลไก ขบวนการเขียนแบบตามหลักสากล การนำองค์ประกอบศิลป์มาใช้ออกแบบของเล่นมีกลไกโดยเฉพาะเรื่องเส้นตรง รูปแบบเรขาคณิต ประโยชน์ใช้สอยเอนกประสงค์ การใช้วัสดุท้องถิ่นหรือวัสดุเหลือใช้ ประวัตินักออกแบบที่มีความคิดสร้างสรรค์ พร้อมสื่อภาพ และสื่อเทคโนโลยี ประวัตินักออกแบบที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อฝึกทักษะการอ่าน การนำแนวคิดประวัติบุคคลสำคัญของนักออกแบบมาใช้สร้างและปรับแนวคิดให้มีมุมมองที่กว้างไกลและหลากหลาย ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มแสดงความคิดเห็น และระดมสมองออกแบบของเล่นเด็กมีกลไก (Sketch design) เพื่อเป็นกิจกรรมยั่วยุกระตุ้นความคิด ฝึกความคิดต่าง ฝึกการคิดอุปมาอุปมัย ฝึกความเชื่อมั่นฝึกการคิดตัดสินใจ ฝึกการใช้เหตุผล การประหยัดและการยึดหลักความพอเพียงกับการใช้วัสดุกับงานออกแบบที่เหมาะสม และดำเนินกิจกรรมรอง ฝึกศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง และครูให้คำปรึกษาแนะนำกับนักเรียนบางคนที่ทำงานหารายได้ระหว่างเรียน และที่ได้รับการเลี้ยงดูตามรูปแบบอิสระหรือการใช้อำนาจ ในเวลาหลังจากการสอน หรือชั่วโมงที่ไม่มีการเรียนการสอน และครูประเมินตามสภาพจริงทุกกิจกรรม

3.4 กิจกรรมพัฒนาทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมดำเนินการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการบูรณาการกิจกรรมประสบการณ์ของนักเรียนกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบของวิลเลี่ยม (William) โดยครูดำเนินกิจกรรมหลัก ด้วยการให้นักเรียนออกแบบชิ้นงานผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กมีกลไก (Sketch design) เป็นรายบุคคล ในเวลาที่กำหนด เพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กมีกลไกที่มีความคิดสร้างสรรค์ ทันสมัยและคุ้มค่ากับการใช้งาน เหมาะสมกับเศรษฐกิจผู้ซื้อ ด้วยการฝึกความคิดที่แตกต่าง ฝึกการใช้เหตุผล ฝึกความเชื่อมั่น สร้างความอดทน อดกลั้น ฝึกทักษะการจิตนาการ ฝึกให้เป็นผู้ศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง ฝึกความพยายามสร้างงานที่ยาก เพื่อให้เกิดผลงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ และดำเนินกิจกรรมรอง ฝึกความเป็นผู้นำกลุ่ม ครูให้คำปรึกษาแนะนำกับนักเรียนบางคนที่ได้รับการเลี้ยงดูตามรูปแบบอิสระหรือการใช้อำนาจ ในเวลาหลังจากการสอน หรือชั่วโมงที่ไม่มีการเรียนการสอน และครูประเมินตามสภาพจริงทุกกิจกรรม

3.5 กิจกรรมพัฒนาจิตอาสา ผู้วิจัยดำเนินการกิจกรรมพัฒนาจิตอาสา โดยกำหนดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่ม โดยให้อิสระการเลือกกลุ่ม แล้วระดมสมองร่วมกันกำหนดกิจกรรมจิตอาสา ประเมินผลกิจกรรมตามสภาพจริงโดยครู เป็นผลให้นักเรียนมีจิตบริการ ช่วยเหลือเพื่อน ครูและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557, หน้า 8) ได้กำหนดไว้ว่า ผู้สำเร็จการศึกษาตามระดับคุณวุฒิอาชีวศึกษาต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะเรื่องจิตอาสานักเรียนต้องมีจิตใจเป็นผู้ให้ มีน้ำใจ เห็นอกเห็นใจในเพื่อนมนุษย์ เอื้ออาทร ช่วยเหลือด้วยกำลังแรงกาย สติปัญญาและเสียสละเพื่อส่วนรวม และสอดคล้องกับสำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัด กระทรวงวัฒนธรรม (2553 หน้า 23) ได้ให้ความสำคัญกับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา กับการพัฒนาจิตอาสา โดยเฉพาะด้านศิลปะ ซึ่งได้ดำเนินโครงการวัฒนธรรมสัญจรสู่สถานศึกษา ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกที่ดีงาม โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน และสร้างเครือข่ายวัฒนธรรม โดยจัดกิจกรรมตลาดนักศิลปะ ตลาดนัดภูมิปัญญา

3.6 กิจกรรมการประเมินผลรวม ครูจัดประเมินโดยภาพรวมทุกกิจกรรม นักเรียนสาขาวิชาการออกแบบสามารถออกแบบชิ้นงานผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กมีกลไก (Sketch design) ได้อย่างสร้างสรรค์ คือมีความคิดละเอียดลออ มีความคิดหลากหลาย มีความคิดริเริ่ม และมีความคิดยืดหยุ่น เป็นนักออกแบบที่มีคุณธรรม

จริยธรรม และมีจิตอาสาช่วยเหลือเพื่อน สังคมและชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ กิลฟอร์ด (Guilford, 1967) ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ที่มีความคิดลักษณะความคิดแบบอเนกนัยหรือการคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ความคิดกว้างไกล หลายทิศทาง ซึ่ง ประกอบด้วยความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม(Originality ความคิดละเอียดละออ(Elaboration) และมีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตอาสาต่อเพื่อน ชุมชนและสังคม ซึ่งเป็นตามตามเป้าหมายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า คนไทยคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีทักษะในการคิดและปฏิบัติ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร โดยกำหนดตัวบ่งชี้ ผู้เรียนร้อยละ 75 ต้องมีความสามารถในการคิดโดยเฉพาะสามารถคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 4) และสอดคล้องกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาพ.ศ. 2555 มาตรฐานที่ 5 ด้านนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ หรืองานวิจัย โดยให้มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดทำโครงการสิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์หรืองานวิจัยที่เป็นประโยชน์ (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2555, หน้า 71) ซึ่งเกิดผลให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะการออกแบบชิ้นงานที่มีความสร้างสรรค์ และเป็นไปตามสมรรถวิชาชีพของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาวิชาการออกแบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูสอนสาขาวิชาการออกแบบควรได้รับการพัฒนาการผลิตสื่อการสอนที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ

2. ครูควรจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนด้วยการใช้กิจกรรมกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ที่มีความหลากหลายเพื่อใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงานของนักเรียนสาขาวิชาการออกแบบ

3. สถานศึกษาควรพัฒนาสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงอุปกรณ์และครุภัณฑ์ที่ทันสมัยมีความเหมาะสม ในห้องเรียนสาขาวิชาการออกแบบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาย้อยรอยประสบการณ์การเลี้ยงดูของผู้เรียนสาขาวิชาการออกแบบที่มาจากครอบครัวไม่สมบูรณ์เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน

2. ควรศึกษาย้อยรอยวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมแต่ละภูมิภาคที่ส่งผลให้เกิดประสบการณ์ของผู้เรียนที่ใช้สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชิ้นงาน

3. ควรศึกษาย้อนรอยแรงจูงใจของผู้เรียนสาขาวิชาการออกแบบที่ส่งผลให้สามารถออกแบบชิ้นงานที่มีความคิดสร้างสรรค์และได้รับรางวัลการแข่งขัน

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549). *การคิดเชิงสร้างสรรค์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : ซัคเซสมีเดีย.

ทวีเดช จิ๋งบาง. (2549). *ความคิดสร้างสรรค์ศิลปะ.* กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ทิศนา แขมมณี. (2556). *ศาสตร์การสอน.* พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด.* กรุงเทพฯ : เทคนิคพริ้นติ้ง.

มาลี จุฑา. (2542). *จิตวิทยาการเรียนการสอน.* กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี. (2555). *รายงานประเมินคุณภาพภายในประจำปี 2555.* ม.ป.ท.

วีระ สุดสงข์. (2550). *การคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดสร้างสรรค์.* กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

สมโภชน์ อเนกสุข. (2548). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา, 3*(1), 18-31.

_____. (2555). *การวิจัยทางการศึกษา.* ชลบุรี : ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2557). *คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *นโยบายและเป้าหมายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561).*

สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2555). *มาตรฐานการอชีวศึกษา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.

สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. (2553). *1 ทศวรรษ กระทรวงวัฒนธรรม: ทุนวัฒนธรรมนำสังคมและเศรษฐกิจ.* กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2553). *พัฒนาทักษะการคิดพิชิตการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2556). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารี พันธ์มณี. (2557). *ฝึกคิดให้เป็นคิดให้สร้างสรรค์.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Guilford & Hoepfner, R. (1970). *The Condition of Learning* (2nd ed.). New York : Holt, Renechart and Winston.

McMullen, M. N., Markman, K. D., & Elizaga, R. A. (2008). Counterfactual Thinking, Persistence, and Performance: A Test of the Reflection and Evaluation Model. *Journal of Experimental Social Psychology, 44*(2), 421-428.

Morrison, G. S. (2000). *Fundamentals of Early Childhood Education.* Upper Saddle River, NJ: Merrill.

Schunk, D. H. (1996). *Learning theories: An educational perspective*. Englewood Cliffs, NJ: Merrill.

Williams, F. E. (1993). *The cognitive-affective interaction model for enriching gifted programs*. In J. S. Renzulli (Ed.), *Systems and models for developing programs for the gifted and talented* (pp. 461-484). Highett, Vic: Hawker Brownlow.

ผลการพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนด้วยวิธีสอนโดยใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*

Result of Chinese Language Reading Aloud Ability by Using Game Teaching Method for Matthayomsuksa II Students

Mengyu Bao**
รุ่งฟ้า กิติญาณุสันต์***
มณเทียร ชมดอกไม้****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกม (2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมกับเกณฑ์ที่กำหนด และ (3) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เก่ง ปานกลาง และอ่อนหลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนดาราสมุทรศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) และใช้วิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยวิธีสอนโดยใช้เกม จำนวน 4 แผน มีผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 4.08 จากคะแนนเต็ม 5 โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนด้วยตนเองโดยใช้เวลาแผนละ 3 คาบ รวม 12 คาบ (2) แบบทดสอบย่อยท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 ฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .76, .70, .72, และ .72 ตามลำดับ และ (3) แบบวัดความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .76 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมสูงกว่าก่อนการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เก่งปานกลาง และอ่อนหลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : วิธีสอนโดยใช้เกม/ ความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีน

---

*วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purposes of this research were (1) to compare Chinese Language reading aloud ability for mathayom suksa two students before and after using games teaching method (2) to compare Chinese Language reading aloud ability for mathayom suksa two students after using games teaching method with the criteria set; and (3) to compare Chinese Language reading aloud ability among the smart group, the moderate group and the poor group of students after using games teaching method. The samples used in this study were mathayom suksa 2/8 students at Darasamutr Sriracha School, Chonburi province in the first semester of the academic year 2017, The tools used in this research were (1) four lesson plans having quality 4.08 out of 5 that the researcher self-taught by using 3 periods of 12 periods (2) four quizes having reliability of .76, .70, .72, and .72, and (3) a test of Chinese Language reading aloud having the reliability of .76 . The statistical analysis employed were mean, standard deviation , t-test dependent and F-test.

The research found that

1. Chinese Language reading aloud ability of Mathayomsuksa 2 students after using games teaching method is higher than before that one at the significance of .05 level.

2. Chinese Language reading aloud ability of Mathayomsuksa 2 Students after using of games teaching method is higher than the criteria set at the significance of .05 level.

3. Chinese Language reading aloud ability of Mathayomsuksa 2 Students who are in the smart group, the moderate group and the poor group of students after using games teaching method are not significant at the .05 level.

Keywords : Game Teaching Method/ Chinese Language Reading Aloud

ความเป็นมาและความสำคัญ

ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญตามอิทธิพลทางเศรษฐกิจซึ่งคนทั่วโลกนิยมเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นภาษาหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ การเรียนรู้ภาษาจีนของคนไทยจึงมีความจำเป็นในการเพิ่มศักยภาพการสื่อสารกับประชากรในประเทศจีนและในประชาคมโลก เพราะภาษาจีนไม่ได้ใช้สื่อสารกันเพียงภายในประเทศจีนเท่านั้น หากมีผู้นิยมใช้กันทั่วโลกและใช้มากที่สุดด้วยการส่งเสริมให้คนไทยสามารถใช้ภาษาจีนได้ จะส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีระหว่างประเทศ และการมีสัมพันธ์ไมตรีอันดีกับประเทศจีนมีบทบาทสำคัญมากในด้านการค้าและเศรษฐกิจ การร่วมลงทุนในธุรกิจต่างๆ การค้าการบริการและการท่องเที่ยวระหว่างไทยและจีนเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในสถานศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำสาระการเรียนรู้ภาษาจีนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขึ้นสำหรับให้โรงเรียนใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาจีนมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและก้าวสู่มาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556, หน้า 1)

สาระการเรียนรู้ภาษาจีนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย (1) การใช้ภาษาจีนในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน-แสดงออก แลกเปลี่ยน ข้อมูล

ข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ตีความ สรุปความ นำเสนอข้อมูล ความคิดรวบยอด และความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม (2) การใช้ภาษาจีนตามแบบแผนและวัฒนธรรมจีน รู้และเข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของจีนกับของไทย และนำไปใช้อย่างเหมาะสม (3) การใช้ภาษาจีนในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน (4) การใช้ภาษาจีนในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ชุมชนและสังคมโลก เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการ ศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556, หน้า 3)

อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนภาษาจีนจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูผู้สอน หลักสูตร ตำรา สื่อการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและสามารถในการสื่อสารภาษาจีนขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพตามสถานการณ์ต่างๆ ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแสดงออก สามารถใช้ภาษาจีนในการแสวงหาความรู้ ศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวและวัฒนธรรมจีนเพื่อเข้าถึงปรัชญา วิธีคิด และวิถีชีวิตของชาวจีน สามารถเปรียบเทียบและถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยและจีนด้วยภาษาจีนอย่างสร้างสรรค์ และมีเจตคติที่ดีต่อภาษาจีน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาษาจีนถือว่าเป็นภาษาต่างประเทศ ภาษาที่สองที่มีการจัดการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายในสถานศึกษา ซึ่งพบปัญหาและอุปสรรคมากมายแสดงให้เห็นจากผลงานวิจัยของ ซุนเหล่ย (2551) ได้ทำการศึกษา เรื่อง สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับช่วงชั้นที่ 3 – 4 ในจังหวัดนครปฐม พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน คือ นักเรียนขาดความเข้าใจในการเรียน ครูไม่จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้

จินตนา ภู่ธนานุสรณ์ (2552) ได้ทำการวิจัย เรื่องปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนสอนภาษาจีน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนสอนภาษาจีนสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน คือ ส่งเสริมให้ครูวัดผลการศึกษาอย่างหลากหลาย ครูควรใช้สื่อที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนและต้องสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ไม่น่าเบื่อ

นอกจากนี้ กนกวรรณ ทับสีรัก (2559) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านทักษะการอ่านออกเสียงภาษาจีน มีการออกเสียงพยัญชนะ และสระพินอินที่ผิดจากหลักการอ่าน อีกทั้งไม่สามารถสะกดเสียงอ่านได้อีกทั้งยังเกิดการสับสนระหว่างพยัญชนะ พินอิน และตัวอักษรภาษาอังกฤษ ส่งผลให้มีคะแนนการอ่านของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และได้วิเคราะห์สาเหตุของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนไว้ด้วยว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าว คือ นักเรียนไม่สนใจและเบื่อหน่ายกิจกรรมการเรียนการสอนอ่านที่มีแต่อ่านพร้อมกันทั้งห้องเรียน อ่านเป็นรายกลุ่ม และการอ่านเป็นรายบุคคล

จากผลการวิจัยดังที่ได้กล่าวมาสะท้อนว่าบรรยากาศของการเรียนการสอนภาษาจีน การสร้างแรงจูงใจ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนวิธีสอนต่างๆโดยเฉพาะการอ่านออกเสียงเป็นปัญหาต่อการเรียนและความก้าวหน้าทางภาษาจีน ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าว

ผู้วิจัยเองเป็นครูผู้สอนภาษาจีนให้แก่นักเรียนในโรงเรียนดาราสมุทรศรีราชาในจังหวัดชลบุรีจากประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาจีนให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นเวลา 3 ปี ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไม่สามารถบรรลุผลการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาจีน ที่กำหนดให้นักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถอ่านออกเสียง ข้อความ ข่าว ประกาศ และบทร้อยกรองสั้นๆ ให้ถูกต้องตามหลักการอ่านที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงให้เห็นความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาการออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนให้สนุกสนาน น่าสนใจ สอดคล้องกับวัยและความต้องการของนักเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเกมมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการออกเสียงภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากแนวคิดของการสอนโดยใช้เกมเป็นวิธีการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษา มีความสนใจต่อกิจกรรม และสร้างบรรยากาศของการเรียนที่สนุกสนาน

สอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2554, หน้า 141) กล่าวไว้ว่าเกมเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนใจและความสนุกสนานให้แก่นักเรียน มีกฎเกณฑ์ กติกาส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจและจดจำบทเรียนได้ง่ายและพัฒนาทักษะต่างๆได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกัน และมีกระบวนการในการทำงาน

นอกจากนี้ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2554, หน้า 417) ได้อธิบายว่า เกม เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการสอนได้ดี โดยครูสร้างสถานการณ์สมมติขึ้นให้นักเรียนเล่นด้วยตัวเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาที่กำหนดขึ้น นักเรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ในอันที่จะให้มีผลออกมาในการรู้แพ้-ชนะ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและยังช่วยให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน

มีนักการศึกษาได้เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้เกมในการสอนและการเรียนภาษาต่างประเทศในโรงเรียน เนื่องจากเกมช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ภาษาและเรียนภาษาอย่างมีความหมาย ริซอน ฟลาเวล และวินเซนท์ (Rixon, Flavel & Vincent, 1991) กล่าวว่า เกม คือ แนวทางในการเล่นอย่างมีกฎเกณฑ์ ซึ่งคล้ายกับ ฮาดฟิวด์ (Hadfield, 1990) ที่อธิบายว่า เกม คือ กิจกรรมที่มีกฎเกณฑ์ เป้าหมาย และองค์ประกอบของความสนุกสนาน เฮครัฟท์ (Haycraft, 1978) กล่าวว่า เกม คือ แนวทางที่เห็นพ้องต้องกันที่ควรนำมาใช้ในการเรียนภาษา ไรจท์ เบทเทอริดจ์ และ บัคบี้ (Wright, Betteridge & Buckby, 2006) กล่าวว่า เกมช่วยกระตุ้นนักเรียนให้ส่งพลังงานตรงไปยังการเรียนรู้ภาษาด้วยการจัดบริบทที่มีความหมาย เกมทางภาษาช่วยให้นักเรียนได้รับประโยชน์อย่างมากจากการเรียนภาษาในห้องเรียน ประการแรก คือ เกมทางภาษาช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนุกและเรียนอย่างมีความสุข ไรจท์ เบทเทอริดจ์ และ บัคบี้ กล่าวว่า เกมทางภาษาสร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษา ความสนุกสนาน ความตื่นเต้น และการลุ้นระทึกเป็นธรรมชาติของเกม เกมเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนภาษาที่สอง ช่วยกระตุ้นนักเรียนในสนใจที่จะเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีช่วงเวลาของความสนใจสั้นกว่าผู้ใหญ่ นักเรียนเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นให้สนใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ เกมยังช่วยให้มีความสุขและได้ผ่อนคลาย รวมทั้งเกมยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์และสื่อสารได้จริงอีกด้วย (Yolageldili & Alikan, 2011) ประการที่สอง คือ เกมช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ทางภาษาด้วยการปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะของเกม ดังนั้น เกมทางภาษาจึงช่วยให้สร้างโอกาสและบริบทตามสภาพจริงให้แก่นักเรียนซึ่งทำให้นักเรียนใส่ใจต่อการใช้ภาษาที่ใช้จริงในการสื่อสาร (Littlewood, 1981) นอกจากนี้ ไรจท์ เบทเทอริดจ์ และ บัคบี้ (Wright, Betteridge & Buckby, 2006) ยังได้กล่าวว่า เกม คือ สิ่งที่ได้รับการออกแบบสำหรับการปฏิบัติการทางภาษาเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียน เป็นเสมือนกิจกรรมฝึกภาษา แต่เป็นกิจกรรมที่มีความหมายต่อการสื่อสารอย่างแท้จริง ยิ่งกว่านั้น เกมยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมของการเห็นพ้องต้องกันและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งช่วยให้หลีกเลี่ยงประสบการณ์ของการขัดแย้ง ไปสู่การสร้างความรู้สึกผ่อนคลาย และสถานการณ์ที่สนุกสนานอีกด้วย กิจกรรมและแบบฝึกหัดต้องการการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพื่อความร่วมมือกัน ดังนั้น เกมทางภาษาจึงช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วย (Vallbona, 2014, pp. 9-12)

ทิศนา แขมมณี (2559, หน้า 365) กล่าวว่าวิธีสอนโดยใช้เกมเป็นกระบวนการที่ครูใช้ในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้นักเรียนเล่นเกมตามกติกา และนำเนื้อหา และข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลการเล่นเกมของนักเรียนมาใช้ในการอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้ นอกจากนี้วิธีสอนโดยใช้เกมยังช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ อย่างสนุกสนาน และท้าทายความสามารถ รวมทั้งเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมสูง ขั้นตอนของวิธีสอนโดยใช้เกมประกอบด้วย (1) ครูนำเสนอเกม ชี้แจงวิธีการเล่น และกติกาการเล่น (2) นักเรียนเล่นเกมตามกติกา (3) ครูและนักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับผลการเล่นและวิธีการหรือพฤติกรรมการเล่นของนักเรียน (4) ครูประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

การเลือกเกมเพื่อนำมาใช้สอนทำได้หลายวิธี ครูอาจเป็นผู้สร้างเกมขึ้นให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ของการสอนของตนได้ หรืออาจนำเกมที่มีผู้สร้างขึ้นแล้ว มาดัดแปลงให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ตรงกับความต้องการของตน ดังข้อมูลผลการวิจัยของ พัชรา พลเยี่ยม (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดเกมประกอบการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคเรียนด้วยช่วยกันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโคกบัวค้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดเกมประกอบการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเรียนด้วยช่วยกัน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ยุพิน จันทร์ศรี (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้เกมประกอบการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีต่อความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่2 พบว่า ผลการใช้เกมประกอบการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถนำคำศัพท์ไปใช้ในการฟัง พูด อ่าน และเขียนส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ความสนุกสนาน และมีพัฒนาการทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสูงขึ้น และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าผลการวิจัยที่ใช้เกมประกอบการสอนจะช่วยนักเรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาต่างประเทศ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้วิธีสอนโดยใช้เกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงคำศัพท์และบทสนทนาภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกม

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมกับเกณฑ์ที่กำหนด

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เก่งปานกลาง และอ่อนหลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนดาราสมุทรศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 8 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนดาราสมุทรศรีราชา อำเภอ ศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) และด้วยการจับสลากเลือกห้องเรียน จำนวน 1 ห้องเรียนจากทุกห้องเรียนที่เลือกเรียนรายวิชาภาษาจีน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรต้น ได้แก่ วิธีสอนโดยใช้เกม และตัวแปรตาม ได้แก่ความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีน

เนื้อหาและระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเนื้อหาการอ่านออกเสียงคำศัพท์และประโยคเรื่อง (1) ชีวิตประจำวัน (2) สถานที่และกิจกรรม (3) การบอกทิศทาง และ (4) การไปเที่ยวทะเล โดยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยใช้เวลาในการทดลอง 12 คาบ (คาบละ 50 นาที)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-group Pretest-posttest Design)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ชนิด ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้เกม เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยวิธีสอนโดยใช้เกม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้นี้เท่ากับ 4.08 แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมาก

2. แบบทดสอบย่อยท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้เกมแต่ละแผน จำนวน 4 ชุด มีค่าดัชนีความสอดคล้องจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ 3 คนเท่ากับ 1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบทดสอบย่อยเท่ากับ .76, .70, .72 และ .72 ตามลำดับ

3. แบบวัดความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีน มีค่าดัชนีความสอดคล้องจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ 3 คนเท่ากับ 0.96 และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนเท่ากับ .76

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนที่จัดทำขึ้น โดยมีครูผู้สอนชาวจีนที่สอนภาษาจีนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 คน เป็นผู้ให้คะแนนนักเรียน ผู้วิจัยได้บันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียนและนำไปใช้ในการแบ่งกลุ่มนักเรียนและวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มเก่ง กลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อนโดยพิจารณาจากคะแนนก่อนเรียน

2. ทดลองสอนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้เกมที่พัฒนาขึ้น และทดสอบระหว่างเรียนโดยใช้แบบทดสอบย่อยหลังการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้เกมแต่ละแผนโดยตัวผู้วิจัยเอง

3. ทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีน ฉบับเดิม โดยมีครูผู้สอนชาวจีนที่สอนภาษาจีนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 คนเป็นผู้ให้คะแนนนักเรียนหลังเรียนอีกครั้ง ผู้วิจัยได้บันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนหลังเรียน และนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมโดยการทดสอบค่า t-test แบบ Dependent samples

2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถของการอ่านภาษาจีนหลังได้รับการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้การทดสอบค่า t-test แบบ One samples

3. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถของการอ่านภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เก่ง ปานกลาง และอ่อนหลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกม โดยใช้การทดสอบค่า F-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกม

ความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีน	*n*	$\bar{x}$	*SD*	*df*	*t*	*p*
ก่อนเรียน	41	14.90	4.28	40	45.65*	.000
หลังเรียน	41	47.56	2.18			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมกับเกณฑ์ที่กำหนด

ตัวแปร	*n*	*K*	*μ* (70%)	$\bar{x}$	*SD*	*df*	*t*	*p*
ความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีน	41	50	35	47.56	2.18	40	36.89*	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อนหลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกม

แหล่งความแปรปรวน	SS	*df*	*MS*	*F*	*p*
ระหว่างกลุ่ม	16.51	2	8.26	1.81	.18
ภายในกลุ่ม	173.58	38	4.57		
รวม	190.10	40			

จากตารางที่ 3 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อนไม่แตกต่างกัน

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ผลการพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนด้วยวิธีสอนโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมสูงกว่าก่อนการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ใช้วิธีสอนโดยใช้เกม โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Warm up) เป็นขั้นตอนที่ครูกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้เกิดความสนใจในการออกเสียงคำศัพท์ภาษาจีน หรือทบทวนคำศัพท์เดิมที่ได้เรียนมาแล้วโดยการใช้เกม 2) ขั้นนำเสนอเนื้อหา (Presentation) เป็นขั้นตอนที่ครูเสนอคำศัพท์ใหม่ภาษาจีนโดยให้นักเรียนออกเสียงคำศัพท์ บอกความหมายคำศัพท์และใช้คำศัพท์ภาษาจีนในรูปประโยคอย่างถูกต้องโดยใช้เกม รวมทั้งช่วยให้นักเรียนนำความรู้เดิมมาสัมพันธ์กับคำศัพท์ใหม่ 3) ขั้นฝึกปฏิบัติ (Practice) เป็นขั้นตอนที่ครูใช้เกมเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการออกเสียงภาษาจีน ทั้งกิจกรรมรายบุคคล รายคู่ กลุ่มย่อย หรือกลุ่มใหญ่ 4) ขั้นนำไปใช้ (Production) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนคิด สร้างสรรค์ และนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกเสียงคำศัพท์ภาษาจีนไปใช้ในการสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องโดยใช้เกม และ 5) ขั้นสรุป (Wrap up) เป็นขั้นตอนที่ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปการออกเสียงคำศัพท์ภาษาจีนที่นักเรียนได้เรียนไปแล้วโดยมีการใช้เกม จึงทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนหลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมสูงกว่าก่อนการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับที่ทิศนา แขมมณี (2550, หน้า 368) กล่าวถึงประโยชน์ของวิธีสอนด้วยเกมไว้ว่า 1) เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูงและเกิดการเรียนรู้จากการเล่น 2) เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการเห็นประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายและอยู่คงทน และ 3) เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนไม่เหนื่อยแรงมากขณะสอนและผู้เรียนมีความชอบ

2. ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกมสามารถจูงใจให้นักเรียนได้ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และประโยคโดยไม่รู้ตัว รวมทั้งสามารถอ่านออกเสียงได้ด้วย จึงทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดสอดคล้องกับไพรินทร์ ศรีสินทร (2559, หน้า 71) กล่าวว่า เกมช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ควบคู่ไปกับความสนุกสนาน ผู้เรียนจะเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน และเป็นการพัฒนาการคิดของผู้เรียนโดยที่ผู้เรียนไม่รู้ตัว

3. ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อนหลังการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยจัดให้นักเรียนทำงานและเล่นเกมเป็นกลุ่ม รวมทั้งต้องช่วยเหลือกันตลอดเวลาที่เรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับฮาดฟิวลด์ (Hadfield, 1990) กล่าวไว้ว่า เกมมีลักษณะการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือมีการแข่งขันกัน การแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน และการได้รับข้อมูลป้อนกลับจากนักเรียนคนอื่นๆ ในระหว่างการแข่งขัน การใช้วิธีสอนโดยใช้เกมช่วยให้นักเรียนกลุ่มเก่งได้ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อนด้วยเหตุนี้จึง ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนดีขึ้นมากจนกระทั่งนักเรียนทั้งกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อนมีความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนภาษาจีนควรใช้เกมประกอบการสอน และปรับเปลี่ยนใช้เกมและวิธีสอนที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้และระดับชั้นของนักเรียน

2. ในการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้เกม นักเรียนบางคนสนุกสนานมาก และส่งเสียงดัง ดังนั้น ครูและนักเรียนจะต้องตกลงกฎกติการ่วมกันก่อนที่จะเล่นเกม เพื่อป้องกันมิให้นักเรียนส่งเสียงดังรบกวนเพื่อนที่เรียนในห้องเรียนใกล้เคียง

3. การวัดผลความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนจำเป็นต้องใช้วิธีการให้นักเรียนอ่านออกเสียงกับครูโดยตรง ซึ่งทำให้ต้องใช้เวลามากพอสมควรในการประเมินผลความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีน ครูผู้สอนจึงต้องมีเวลาสำหรับการประเมินผลการอ่านออกเสียงอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรนำวิธีสอนโดยใช้เกมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนโดยเน้นทักษะอื่นๆ ได้แก่ ทักษะการฟัง-พูด และการเขียน

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนโดยใช้เกมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนและวิธีสอนแบบอื่นๆ เพื่อค้นหาวิธีการสอนที่ดีที่สุดที่สามารถส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนสูงสุด

3. ควรพัฒนาการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมไปใช้กับหน่วยการเรียนรู้อื่นเนื้อหาวิชาอื่นและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ทับสีรัก. (2559). *การพัฒนาการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาจีนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สก.สค. ลาดพร้าว.

จินตนา ภู่ธนานุสรณ์. (2552). *ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนสอนภาษาจีน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2554). *80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ซุนเหล่ย. (2551). *สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับช่วงชั้นที่ 3-4 ในจังหวัดนครปฐม.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิศนา แขมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชรา พลเยี่ยม. (2553). *การพัฒนาชุดเกมประกอบการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเรียนด้วยช่วยกัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไพรินทร์ ศรีสินทร. (2559). *การบูรณาการกิจกรรมในวิชาไวยากรณ์จีน กรณีศึกษาการใช้เกมประกอบการสอน.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

ยุพิน จันทร์ศรี. (2548). *ผลการใช้เกมประกอบการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีต่อความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2554). *วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Hadfiel, J. (1990). *An collection of games and activities for low to midintermediate students of English: Intermediate communication games.* Hong Kong : Thomus and Nelson and Sons.

Haycraft, J. (1978). *An introduction to English language teaching.* Harlow. Longman.

Littlewood, W. (1981). *Communicative Language Teaching: An Introduction, Cambridge.* Cambridge University Press.

Rixon, F., & Vincent. (1991). *How to use games in language teaching.* Hong Kong : Modern English.

Vallbona, A. (2014). *The Pedagogical Value of Games and Songs : The perceptions of Teachers Final Degree Project.* Spain : University of Vic-University of Catalonia.

Wright, A., Betteridge, D., & Buckby, M. (2006). *Games for Games for Language Learning*. Cambridge : Cambridge University Press.

Yolageldili, G., & Arikan, A. (2011). *Effectiveness of Using Games in Teaching Grammar to Young Leaners.* Elementary Education Online.

ปัญหาการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ*
Problems with Sentencing Suitable for Juvenile Recidivists

นริศรา แสวงจิตร์
สอาด หอมมณี
คมสัน สุขมาก

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชน และศึกษาปัญหาในการใช้กฎหมายที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนที่มีอายุกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75 กรณีที่ศาลต้องลดมาตราส่วนโทษลงกึ่งหนึ่งว่ามีผลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนหรือไม่ อย่างไร เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวต่อไป โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เยาวชนกระทำความผิดซ้ำนั้น มีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในตัวเยาวชนเอง ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ สาเหตุการกระทำความผิดซ้ำที่เกิดจากบทลงโทษที่ไม่เหมาะสม และลักษณะของกฎหมายที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำของเยาวชน เมื่อเยาวชนกระทำความผิดถูกจับกุมและเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษา หรือรับการบำบัดฟื้นฟูสำหรับเยาวชนแล้ว มิได้รู้สึกเข็ดหลาบกับการต้องโทษ กลับคิดว่าตนเป็นเยาวชนย่อมได้รับการลดโทษและรับโทษในระยะสั้นก็สามารถกลับมาใช้ชีวิตตามปกติและกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งในการกระทำความผิดครั้งหลังหรือครั้งต่อๆ มาอาจเป็นการกระทำความผิดเช่นเดิมหรือร้ายแรงกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะของการวิจัยจึงเห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 75 ให้ศาลใช้การกระทำผิดซ้ำของเยาวชนมาพิจารณาประกอบกับอายุในการลงโทษให้เหมาะสมกับความรู้สึกผิดชอบ พฤติการณ์แห่งคดี และสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด ศาลสามารถใช้ดุลพินิจลงโทษเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำโดยมิต้องลดมาตราส่วนโทษลงกึ่งหนึ่งก็ได้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นควรบัญญัติเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75/1 โดยมีเนื้อความว่า “การลดมาตราส่วนโทษตามมาตรา 75 มิให้นำมาใช้บังคับแก่กรณีผู้กระทำผิดซึ่งได้กระทำความผิดซ้ำ (วรรคแรก) บทบัญญัติในมาตรานี้ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งคดี สภาพแวดล้อม ตัวผู้กระผิด ลักษณะแห่งความผิด รายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นดุลพินิจในการกำหนดโทษ" (วรรคสอง) ซึ่งหากมีการเพิ่มเติมมาตรา 75/1 ดังกล่าวให้ศาลสามารถพิพากษาลงโทษโดยนำพฤติการณ์การกระทำความผิดซ้ำมาประกอบการพิจารณากำหนดโทษได้ย่อมส่งผลให้เยาวชนที่กระทำผิดซ้ำอาจได้รับโทษจำคุกนานขึ้นจนรู้สึกเข็ดหลาบต่อการต้องโทษหรือถูกจำคุกจนมีวุฒิภาวะรู้ผิดชอบเมื่ออายุมากขึ้นและไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอีก

คำสำคัญ : การกำหนดโทษ/ เด็กและเยาวชน/ กระทำความผิดซ้ำ

---

*วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
**นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

Abstract

The objectives of this research are to study problems with recidivism of juveniles, and study problems with enforcement of laws, which affect recidivism of juveniles over 15 years of age but under 18 years of age, under the Penal Code, Section 75, in a case where the Court is required to reduce the scale of the punishment to a half, as to verify whether or not and how it affects recidivism of the juveniles, in order to subsequently find approaches to solving the problems with enforcement of the said laws, by employing qualitative research methods.

The research results find that the factors, which contribute to the juveniles' recidivism, are both external factors and internal factors of the juveniles themselves, and one of important factors is that a cause of recidivism stems from unsuitable punishments, and nature of the laws, which affect the juveniles' recidivism, is when a juvenile committed an offense, and is arrested and undergoes conviction or rehabilitation, the juvenile does not feel repented by the imposed punishment, but thinks that he or she is a juvenile and will naturally get reduced sentence to serve a short term, and then return to his or her normal life, and recommit offenses, whereby the subsequent offenses may be the same as the previous offense or even more serious.

The recommendations of this research is that the Penal Code, Section 75, should be amended to require the Court to take a juvenile's recidivism, along with the age, into consideration for imposing a punishment suitable for the juvenile's sense of responsibility, circumstances of the case and other particulars of the offenders, The Court is allowed to exercise its discretion to impose a punishment on a juvenile recidivist without reducing a half of the punishment. The Author finds that it is advisable to amend the Penal Code, Section 75/1, to be prescribed “Reduction of the scale of punishment under Section 75 does not apply to a case of recidivism (the first paragraph). The provisions of this Section does not prohibit the Court from taking circumstances of the case, environment, the offender's characteristics, nature of the offense, report of the competent official, into consideration for sentencing (the second paragraph).” And if Section 75/1 is so added to empower the Court to take the circumstances and recidivism into consideration for sentencing, it will cause juvenile recidivists to probably serve longer terms of punishment and feel repentant or serve the terms long enough to be more mature, feel more responsibility as they are getting older.

Keywords : Sentencing/ Child and Juvenile/ Recidivism

บทนำ

ปัจจุบันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มจำนวนสูงขึ้นลักษณะการกระทำรุนแรงและอุกฉกรรจ์ซับซ้อนยิ่งขึ้น เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนใหญ่เกิดจากครอบครัวที่มีปัญหาบิดามารดายากจน และปัญหาที่บิดาและมารดาแยกทางกันเป็นเหตุให้ครอบครัวแตกแยกเป็นเด็กกำพร้าไม่ได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่อบรมสั่งสอนให้ความอบอุ่นอย่างใกล้ชิด ประกอบกับด้วยวัยวุฒิ คุณวุฒิ การได้รับแบบอย่างที่ไม่ดีภายในครอบครัว

รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ เช่น การคบเพื่อนที่เกเร มีความประพฤติไม่ดี และยังเกิดจากสภาพแวดล้อมและอิทธิพลของชุมชนหากเด็กและเยาวชนเติบโตมาในละแวกบ้านที่มีสิ่งแวดล้อมไม่ดี มีผลอย่างมากต่อการที่เด็กจะกระทำผิดได้โดยง่ายทำให้เด็กบางส่วนต้องตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาตั้งแต่วัยเยาว์ บางรายกระทำผิดอาญาตั้งแต่อายุไม่เกิน 15 ปี ซึ่งการกระทำผิด มีทั้งคดียาเสพติด คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ และคดีอาญาทั่วไป จนถึงคดีอาญาร้ายแรงมีอัตราโทษสูง กฎหมายที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่บังคับใช้ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นการมุ่งแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนและให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมากเกินไป ทำให้เด็กไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายก่อคดีขึ้นซ้ำๆสร้างความรุนแรงในสังคม

โดยกฎหมายหรือมาตรการทางกฎหมายที่ดีต้องมีลักษณะชัดเจนครอบคลุม เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันสามารถปฏิบัติได้จริง มีทั้งมาตรการแก้ไขฟื้นฟู เยียวยา และให้โอกาสสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรกและควรมีมาตรการการลงโทษสำหรับเด็กและเยาวชนที่กลับมากระทำความผิดซ้ำที่เหมาะสมลักษณะกฎหมายที่นำมาใช้บังคับแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในประเทศไทยในปัจจุบันนี้ เป็นกฎหมายที่ไม่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันนี้ได้เพราะบทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่ มีลักษณะเป็นการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชนมากกว่าที่จะมุ่งลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งกฎหมายไทยในปัจจุบันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 มาตรา18วรรคสองและในเรื่องเพิ่มโทษ มาตรา92และมาตรา93 จากบทกฎหมายดังกล่าว กรณีศาลใช้อำนาจในการพิพากษาคดีเยาวชนอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปีกระทำความผิดอาญา ถ้าศาลเห็นสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่งเท่านั้น และไม่สามารถเพิ่มโทษเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำได้ ส่งผลให้เยาวชนได้รับโทษน้อย และออกมาจากการควบคุมเข้าสู่สังคมเร็วขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติวิวัฒนาการแนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษทางอาญากับเด็กและเยาวชนและทฤษฎีทางอาญาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการที่ใช้ลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการที่ใช้ลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาซ้ำของประเทศไทยและต่างประประเทศ
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สมมติฐานการวิจัย

เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันปรากฏการกระทำความผิดของเยาวชนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เด็กและเยาวชนซึ่งเปรียบเสมือนเป็นอนาคตของชาติแต่ต้องกลายเป็นอาชญากร ไม่สามารถเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ และบทลงโทษทางกฎหมายในปัจจุบันออกมาเพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนมากกว่าการปราบปราม ทำให้เด็กไม่เกรงกลัวกฎหมาย เด็กและเยาวชนมีการกระทำความผิดที่เพิ่มจำนวนและความรุนแรงมากขึ้น เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิด ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง และไม่สามารถเพิ่มโทษเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำได้ ส่งผลให้เยาวชนได้รับโทษน้อย และออกมาจากการควบคุมเข้าสู่สังคมเร็วขึ้น ในขณะที่วุฒิภาวะยังไม่สามารถคุ้มครองตนเองได้ประกอบกับปัจจัยทาง

สังคมที่เอื้อต่อการกระทำความผิดซ้ำได้ง่าย หากมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันย่อมทำให้ลดปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนลงได้

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายอาญา มาตรา 75 ตอนท้าย กรณีศาลใช้อำนาจในการพิพากษาคดีเยาวชนอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปีกระทำความผิดอาญา ถ้าศาลเห็นสมควรพิพากษาลงโทษก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง เป็นผลให้เยาวชนได้รับโทษน้อย และออกมาจากการควบคุมเข้าสู่สังคมเร็วขึ้น ขณะที่วุฒิภาวะยังไม่สามารถคุ้มครองตนเองได้ประกอบกับปัจจัยทางสังคมที่เอื้อต่อการกระทำความผิดซ้ำได้ง่ายและศึกษาแนวคิดและหลักการการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของต่างประเทศประกอบด้วย แล้ววิเคราะห์เปรียบเทียบกับต่างประเทศ อาทิ แคนดา สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และเยอรมันเพื่อหามาตรการที่เหมาะสมในการกำหนดโทษสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายอาญา มาตรา 75 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีแนวทางการดำเนินการวิจัย ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร โดยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูล จากแหล่งต่าง ๆ เช่น หนังสือ เอกสาร บทความ คำบรรยาย ตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. เหตุแห่งการกระทำความผิดอาญาซ้ำของเยาวชน หลังจากพ้นโทษมาแล้วกลับมากระทำความผิดในลักษณะที่รุนแรงขึ้น ปรากฏข้อเท็จจริงในบางคดีพบว่าเยาวชนกลับมากระทำความผิดอีก และบางคดีการกระทำความผิดในครั้งหลังมีความรุนแรงขึ้น ซึ่งการพิจารณาพิพากษา ของศาลหากศาลเห็นว่าควรพิพากษาลงโทษ ศาลต้องลดมาตราส่วนโทษลงกึ่งหนึ่งเสมอภายใต้บังคับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75 แม้การกระทำความผิดครั้งหลังจะรุนแรง หรือไม่ใช่การกระทำผิดครั้งแรกก็ตาม

2. บทลงโทษเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75 กรณีศาลพิพากษาลงโทษและให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้ จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศไทยและกฎหมายในต่างประเทศในการกระทำความผิดสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ มีการบังคับใช้และมีบทลงโทษที่แตกต่างกันไป

3. ควรจะมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหา ซึ่งการกำหนดโทษในปัจจุบันยังไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมที่นับวันการกระทำความผิดของเยาวชนจะทวีความรุนแรงและกระทำผิดซ้ำเพิ่มมากขึ้น แต่กฎหมายมีบทลงโทษโดยคำนึงถึงอายุเป็นหลักเกณฑ์การตัดสินในการกระทำของเยาวชน ไม่ได้คำนึงถึงพฤติกรรมในการกระทำความผิดของเยาวชนมาประกอบอีกทั้งยังจำกัดอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ จึงไม่สอดคล้องกับความผิดทางอาญาที่เยาวชนได้กระทำลง

อภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่า กฎหมายการกำหนดโทษจำคุกสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยนั้น มีการคุมครองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยไม่มีการแยกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเคยต้องโทษมาก่อนหรือไม่ จึงทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย และกระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดเดิมหรือฐาน

ความผิดที่รุนแรงกว่าเดิม เพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชนและสังคมที่ต้องรับผลกระทบจากการกระทำนั้นๆ ควรมีการปรับเปลี่ยนโดยทำแนวคิดจากกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้

ข้อเสนอแนะ

1. แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาเพื่อให้ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาลงโทษที่เหมาะสมกับการกระทำความผิดโดยนำพฤติการณ์การกระทำความผิดซ้ำมาประกอบการพิจารณากำหนดโทษได้ อันส่งผลให้เยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำอาจได้รับคำพิพากษาให้ถูกคุมขังนานขึ้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 ให้ศาลมีดุลพินิจในการลดโทษมากกว่าการบังคับให้ศาลต้องลดโทษกึ่งหนึ่งเท่านั้น โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนของการลดโทษ กรณีที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำ ดังนี้

มาตรา 75/1 วรรคหนึ่ง “การลดมาตราส่วนโทษตามมาตรา 75 มิให้นำมาใช้บังคับแก่กรณีผู้กระทำผิดซึ่งได้กระทำความผิดซ้ำ

วรรคสอง บทบัญญัติในมาตรานี้ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งคดี สภาพแวดล้อม ตัวผู้กระทำผิด ลักษณะแห่งความผิด รายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นดุลพินิจในการกำหนดโทษ"

2. แนวทางการลงโทษเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาของประเทศต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ประเทศกรณีศึกษาได้แก้ไขปัญหาการที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำเพิ่มสูงขึ้นโดยใช้มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดระดับความรับผิดทางอาญาโดยพิจารณาจากอายุ ฐานความผิด และการเปิดโอกาสให้ศาลที่พิจารณาคดีที่เยาวชนกระทำความผิดอาญาสามารถนำความร้ายแรงของการกระทำผิดและแนวโน้มเยาวชนจะกระทำความผิดอีก มาพิจารณาประกอบในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ กล่าวคือ ประเทศฝรั่งเศส แม้จะมีการใช้กฎหมายอาญาสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ โดยให้ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นได้รับการควบคุมดูแลเป็นพิเศษ แต่ถ้าเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรงมากๆ เด็กและเยาวชนจะไม่ได้รับการคุ้มครองที่เป็นพิเศษ แต่การกำหนดโทษจะขึ้นอยู่กับความรู้สำนึกในการกระทำผิดเป็นสำคัญ โดยกำหนดให้ศาลใช้เกณฑ์อายุและฐานความผิดอาญาร้ายแรงมาประกอบในการลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน อันเป็นการนำแนวคิดความยุติธรรมตามกฎหมายมาใช้ โดยเฉพาะในเรื่องการกระทำความผิดซ้ำ จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยมีความแตกต่างจากประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ในเรื่องบทลงโทษของเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร้ายแรง กล่าวคือประเทศไทยไม่มีการเพิ่มโทษในเยาวชนที่กระทำความผิดจากทั่วๆไป ส่วนประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดโทษการกระทำความผิดซ้ำและการกระทำผิดในรูปแบบอาชญากรรมร้ายแรง ที่เหมาะสม แต่ประเทศไทยและแคนาดานั้น ไม่มีการกำหนดโทษในประเด็นดังกล่าว จะเห็นได้ว่าประเทศไทย มีการกำหนดโทษที่แตกต่างจากประเทศอื่น ที่ผู้ศึกษานำมาวิเคราะห์ และเห็นควรนำบทกำหนดโทษของต่างประเทศมาปรับใช้กับปะเทศไทย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความหลาบจำ และไม่กล้ากลับมากระทำความผิดอีก

3. จัดตั้งสถานที่คุมขังสำหรับเยาวชนที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกเนื่องจากกระทำความผิดซ้ำจากการศึกษาสาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชน ผู้วิจัยพบว่าสาเหตุประการหนึ่งเกิดจากการที่เยาวชนกระทำผิดซ้ำกับเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรกได้มาอยู่ร่วมกัน ทั้งในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกการอบรมเด็กและเยาชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ เทคนิคและวิธีการในการกระทำความผิด เกิดพฤติกรรมเลียนแบบภายในกลุ่มร่วมกัน รวมถึงการซึมซับค่านิยมและความเชื่อในการกระทำความผิดอันส่งผลต่อการกระทำความผิดกฎหมาย คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าการจัดตั้งสถานที่คุมขังสำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำแยกต่างหากจากสถานที่คุมขังของผู้กระทำความผิดครั้งแรก น่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาที่น่าสนใจและ

ควรแก่การนำไปศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะปัจจุบันสถานที่คุมขังที่ใช้จำคุกผู้กระทำความผิดที่มีอายุน้อยที่สุด คือ ทัณฑสถานวัยหนุ่ม แต่ผู้กระทำความผิดที่ส่งไปคุมขังที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มนั้น ต้องมีอายุไม่เกิน 25 ปี และเป็นผู้กระทำความผิดครั้งแรก จึงไม่สมควรที่จะนำ

เอกสารอ้างอิง

ฐิติวรรณ สุกใส. (2554). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในสังคมไทย.* ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อโณทัย ศรีดาวเรือง. (2557). *การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา : ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตามมาตรา 94 วรรคสอง.* วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

อรสม สุทธิสาคร. (2543). อาชญากรเด็ก เบ้าหลอมและเบื้องหลังมือสีขาวที่เปื้อนบาป : กรุงเทพฯ ประมวกฎหมายอาญา

การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

An Assessment of the Master of Education Program in Occupations and Technology Teaching, Faculty of Education, Burapha University

ดุสิต ขาวเหลือง*
มานพ แจ่มกระจ่าง*
แดน ทองอินทร์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์พี่เลี้ยง ของนิสิตสาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ผู้สอน และอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นิสิตจำนวน 25 คน ผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำนวน 10 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 5 คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า

1. ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีในภาพรวมทั้งหมดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในภาพรวมทั้งหมดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี เห็นว่า ปรัชญา วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และเนื้อหารายวิชาของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีความชัดเจนเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง แต่ควรปรับเพิ่มจำนวนหน่วยกิตของหมวดวิชาเอกเลือก ควรมีการจัดหาเอกสาร ตำรา หนังสือ และสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์เพื่อใช้ในการเรียนการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น และในภาพรวมของคุณภาพนิสิตส่วนใหญ่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

คำสำคัญ : การประเมินหลักสูตร/ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

*อาจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purposes of this study were 1) to study level of students ‘opinions towards the Master of Education (M.Ed.) program in occupations and technology teaching, 2) to study level of opinions of administrators, supervisors and related personnel to the performance of students, and 3) to investigate opinions of the experts, lecturers, and the program member committee for the program. The population of the study were categorized into 3 groups i.e. 1) twenty five students from the M.Ed. program in occupations and technology teaching, 2) ten of the administrators, supervisors and related personnel, and 3) three experts, five members of the program committee, and five lecturers. The research instruments were questionnaires and construct interviews.

The research findings were summarized as follows:

1. Overall, the level of students ‘opinions towards the Master of Education (M.Ed.) program in occupations and technology teaching were rated at the high level.

2. Overall, the level of administrators, supervisors and related personnel ‘opinions to the performance of students were rated at the high level.

3. The three experts, five members of the program committee, and five lecturers expressed that the philosophy of the program, objectives, structure, and the program courses were appropriateness and practical application. However, the number of credits of the elective major courses should be added. More up-to-date materials and online media used for occupations and technology teaching should be provided. Overall the quality of students from the M.Ed. program in occupations and technology teaching was satisfying, which met achieve the program objectives.

Keywords : Program assessment Master’s of education program in occupations and technology teaching

บทนำ

หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี (กศ.ม. การสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี) เปิดรับนิสิตเข้าศึกษาตั้งแต่ภาคเรียนต้น ปีการศึกษา 2556 ซึ่งสภามหาวิทยาลัยได้ให้ ความเห็นชอบหลักสูตร ในการประชุมครั้งที่ 3 / 2556 เมื่อวันที่ 15 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2556 และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารับทราบการให้ความเห็นชอบหลักสูตรนี้ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2558 โดยมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อ 1) ผลิตครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการถ่ายทอดความรู้ด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยี 2) เพื่อผลิตครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตวิญญาณความเป็นครู สามารถปฏิบัติงานการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) เพื่อผลิตครูที่เป็นนักการศึกษาที่สามารถนำความรู้ทางด้านการสอน การงานอาชีพและเทคโนโลยีไปใช้พัฒนาการศึกษาได้อย่างเหมาะสม 4) เพื่อผลิตครูนักวิจัยและสร้างนวัตกรรมทางด้านการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี เมื่อได้ดำเนินการใช้หลักสูตรมาได้ระยะหนึ่งแล้ว ควรมีการประเมินเพื่อพิจารณา

ทบทวนเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตร โดยใช้ผลการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่จะประเมิน (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2537) รวมทั้งเมื่อ องค์ความรู้ของศาสตร์แต่ละสาขามีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของโลกประกอบด้วยความคาดหวังในมาตรฐานการศึกษาจากสังคมเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของส่วนต่างๆกำลังทวีความเข้มข้นขึ้น ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินหลักสูตร จึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2559) อีกทั้งเป็นการตรวจสอบว่าเมื่อนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติแล้วนั้น กระบวนการใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ (มารุต พัฒผล, 2556) นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ข้อ 17 ที่กล่าวว่า ให้ทุกหลักสูตรพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยโดยมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรทุกปีการศึกษาเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรเป็นระยะ ๆ อย่างน้อย ตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร หรือทุกรอบ 5 ปี เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลิตมหาบัณฑิตที่มีคุณภาพ

หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ได้ดำเนินการใช้มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2556 จนถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลา 3 ปี โดยมีนิสิตที่กำลังศึกษาในหลักสูตรนี้จำนวน 25 คน ซึ่งหลักสูตรนี้ได้ผ่านการการประเมินในภาพรวมโดยสภามหาวิทยาลัยและสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาก่อนที่จะมีการนำหลักสูตรไปใช้ แต่ตลอดเวลาที่มีการใช้หลักสูตรยังไม่ได้มีการประเมินหลักสูตรเพื่อพิจารณาคุณภาพของหลักสูตร และเพื่อให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 และเพื่อให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา 11 มาตรฐาน รวมทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีที่จำเป็นจะต้องมีการปรับตัวให้ สอดรับกับนโยบายประเทศไทย 4.0 ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาทุนมนุษย์สำหรับโลกยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาคลังความรู้ สื่อดิจิทัล และองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนสาขาวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี จึงได้ทำการประเมินหลักสูตรดังกล่าวเพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและผู้ใช้บัณฑิต อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนและเพื่อนำไปเป็นแนวทางการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์พี่เลี้ยง ของนิสิตสาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ผู้สอน และอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ทราบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. ได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในการประกันคุณภาพการศึกษาและรองรับการตรวจสอบจากคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการวิจัย มุ่งศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิต ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยง และความคิดเห็นของของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอน ที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยมีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้ ความคิดเห็นของนิสิต ศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริบท 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ และ 4) ด้านผลผลิตความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์พี่เลี้ยง ศึกษา 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ 2) ด้านทักษะที่ส่งผลต่อการทำงาน และ 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอน ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหา รายวิชาในหมวดต่าง ๆ ทรัพยากรสนับสนุนต่าง ๆ คุณภาพของบัณฑิต และปัญหาและอุปสรรคในการบริหารหลักสูตร

ประชากรที่ใช้การวิจัย

1. นิสิตที่กำลังศึกษาในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 25 คน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี รหัส 57 ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำนวน 10 คน

3. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 5 คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน 5 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี หมายถึง การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการใช้หลักสูตรเพื่อพิจารณาประเมิน ตรวจสอบและตัดสินคุณค่าของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีว่ามีคุณภาพเป็นอย่างไร โดยพิจารณาจากความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีของนิสิต ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยง ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอน

2. ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีของนิสิต หมายถึง ความรู้สึกของนิสิตที่มีต่อหลักสูตรในด้านบริบทของหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร ด้านกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและการบริการ และด้านผลิตผลของหลักสูตร

3. ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์พี่เลี้ยง หมายถึง ความรู้สึกของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของ

นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี รหัส 57 ที่มีต่อคุณภาพและการปฏิบัติงานของนิสิตฝึกสอน ในด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาการ ด้านทักษะที่ส่งผลต่อการทำงาน และด้านคุณธรรมและจริยธรรม

4. ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน หมายถึง ความรู้สึกของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

5. นิสิต หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

6. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารหรือหัวหน้างานหรือผู้ที่โรงเรียนมอบหมายให้เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของนิสิตฝึกสอนตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

7. อาจารย์พี่เลี้ยง หมายถึง อาจารย์พี่เลี้ยงที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำ สั่งสอน ดูแลนิสิตฝึกสอนตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

8. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร

9. อาจารย์ประจำหลักสูตร หมายถึง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร หรือ อาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

10. อาจารย์ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ผู้ที่ทำหน้าที่สอนตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของการประเมินหลักสูตร

Stufflebeam et al. (1971, p. 128) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่า คือกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินหาทางเลือกที่ดีกว่าเดิม ทิศนา แขมมณี (2535) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร คือการหาคุณค่าของหลักสูตรเพื่อตัดสินความถูกต้องในการวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตร การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านหลักสูตรและเพื่อตัดสินผลผลิตที่ได้

การประเมินหลักสูตร หมายถึง การพิจารณา เปรียบเทียบ และตัดสินเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆในระบบหลักสูตรว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีความสอดคล้องระหว่างมาตรฐาน ความมุ่งหวัง และการปฏิบัติจริงเพียงใด หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด มีผลกระทบอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรนั้นให้ดีขึ้น การพัฒนาหลักสูตรจะขาดการประเมินหลักสูตรไม่ได้เลย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 95) ซึ่งสอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, หน้า 123) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของการประเมินหลักสูตรว่า หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบและตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณค่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งมารุต พัฒผล (2556, หน้า 8) ได้ให้คำจำกัดความของการประเมินหลักสูตรว่า หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรในลักษณะการตัดสินคุณค่าในประเด็นต่างๆ ว่ามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพมากขึ้น และศิริชัย กาญจนวาสี (2559) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อย ของตัวหลักสูตรและ

การบริหารหลักสูตร อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงกระบวนการหลักสูตรระหว่างการใช้หลักสูตรและเพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของการประเมินหลักสูตรสำหรับการวิจัยครั้งได้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การศึกษาหรือการแสวงหาคำตอบโดยได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้หลักสูตรเพื่อพิจารณาประเมิน ตรวจสอบและตัดสินคุณค่าของหลักสูตร แล้วนำผลนั้นมาใช้ในการตัดสินหาทางเลือกในการปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆในหลักสูตรให้ดีหรือมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

Taba (1962) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาหลักสูตรว่าสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยพิจารณาองค์ประกอบของการจัดการศึกษาใน 4 ส่วน ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการและการบริหารหลักสูตร เนื้อหาวิชา และการประเมินผล

ศิริชัย กาญจนวาสี (2559) ได้อธิบายจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตรคือขั้นตอนที่มีความจำเป็นต้องทำเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการใช้หลักสูตร ตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความสำเร็จของการใช้หลักสูตร สำหรับเป็นข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ในการปรับปรุงหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, หน้า 124-130) อธิบายว่า การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อตรวจสอบว่าเอกสารหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การจัดการเรียนการสอน สื่อ การวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องกันหรือไม่ รวมทั้งการบริหารและบริการหลักสูตร เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

2. เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเมื่อนำไปสู่การปฏิบัติมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักการและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่

3. เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนที่เป็นผลผลิตของหลักสูตรมีคุณภาพและลักษณะที่พึงประสงค์ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่

4. เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้หรือไม่เพียงใด

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 192-193) กล่าวเพิ่มเติมว่า โดยทั่วไปการประเมินหลักสูตรใดๆ ก็ตามจะมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่คล้ายคลึงกันดังนี้ คือ

1. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร

2. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแลและการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีกหรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วนหรือยกเลิกทั้งหมด

4. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่า มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตรหลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่ อย่างไร

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีความครบถ้วน สมบูรณ์ เหมาะสมและสอดคล้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งปรับปรุงระบบการบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2) เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรเมื่อนำไปใช้แล้ว บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ รวมทั้งพิจารณาว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปหรือควรมีการปรับปรุงในประเด็นใดบ้าง 3) เพื่อติดตามผลผลิตของหลักสูตรว่ามีคุณภาพตามความมุ่งหวังของหลักสูตรหรือไม่ รวมทั้งเป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรตอบสนองกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตหรือสังคมมากน้อยเพียงใด

3. เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีการประเมินหลักสูตร

บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 95) ได้อธิบายถึงเหตุผลและความจำเป็นในการประเมินหลักสูตรว่าการพัฒนาหลักสูตรจะขาดการประเมินหลักสูตรไม่ได้เลย ทั้งนี้เพื่อจะนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรนั้นให้ดีขึ้น

มารุต พัฒผล (2556, หน้า 16-18) ได้สรุปเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

1. ทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตร ได้แก่ บุคคล งบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุดจึงจำเป็นต้องมีการประเมินหลักสูตรเพื่อให้ทราบว่ามีการใช้ทรัพยากรต่างๆให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือไม่

2. หลักสูตรได้ถูกใช้มาเป็นระยะเวลานาน สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นทุกวัน ความก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ตลอดจนธรรมชาติการผู้เรียนของผู้เรียนยุคใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการประเมินหลักสูตรหลังจากใช้หลักสูตรไปได้ในระยะเวลาหนึ่งเพื่อทำให้หลักสูตรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับบริบททางสังคมมากขึ้น

3. มีปัจจัยภายนอกส่งผลให้ต้องประเมินหลักสูตร เนื่องจากการจัดการศึกษาของหลักสูตรทุกหลักสูตรมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกต่าง ๆ หลายปัจจัย ทั้งด้านความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน มาตรฐานองค์กรวิชาชีพ การเปลี่ยนแปลงของสังคม ตลอดจนทิศทางการจัดการศึกษาและการทดสอบในระดับนานาชาติ ดังนั้นหลักสูตรจึงต้องมีการประเมินและปรับปรุงให้สอดคล้องกับปัจจัยภายนอกต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะและสมรรถนะตรงตามความต้องการและมาตรฐานที่กำหนด

4. ความต้องการข้อมูลสารสนเทศสำหรับการปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งโดยหลักวิชาการแล้วการปรับปรุงหลักสูตรจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีผลการประเมินหลักสูตรที่ถูกต้องจากผู้บริหาร ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

5. ต้องมีข้อมูลสารสนเทศมาสนับสนุนในการเสนอขอจัดงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาที่เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับนิสิต เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนิสิต มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ตอนที่ 5 ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีในด้านบริบทของหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้าของหลักสูตรด้านกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและการบริการ และด้านผลิตผลของหลักสูตร ตามลำดับ ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales)

2. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตฝึกสอนสาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนิสิตฝึกสอนหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของนิสิตฝึกสอน หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านทักษะที่ส่งผลต่อการทำงาน และด้านคุณธรรมและจริยธรรม ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales)

3. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหารายวิชาในหมวดต่างๆ ทรัพยากรสนับสนุนต่างๆ คุณภาพบัณฑิต และปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการหลักสูตร

ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2. ศึกษาเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร และรูปแบบการประเมินหลักสูตร

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับนิสิต แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตฝึกสอนสาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี และแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอน

4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ความเหมาะสมของข้อความและความถูกต้องของภาษา ซึ่งผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่าแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์มีความตรงเชิงเนื้อหา มีข้อความที่เหมาะสมและมีการใช้ภาษาที่ถูกต้องแต่มีการปรับรายละเอียดบางประการตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

5. ได้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ฉบับจริงที่นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นิสิตที่กำลังศึกษาในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยง

1. สำรวจสถานศึกษาที่นิสิตรหัส 57 ปฏิบัติการสอน

2. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูล

3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอน

1. นัดหมายเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

2. ดำเนินการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยตรวจความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยเขียนบรรยายเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี และตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีในภาพรวมและรายด้าน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านบริบทของหลักสูตร	4.30	.42	มาก
2. ด้านปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร	3.74	.50	มาก
3. ด้านกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและการบริการ	4.13	.37	มาก
4. ด้านผลิตผลของหลักสูตร	4.28	.36	มาก
รวม	4.11	.35	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีในภาพรวมทั้งหมดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (m = 4.11, SD= 0.35) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบริบทของหลักสูตร ด้านผลิตผลของหลักสูตร ด้านกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและการบริการ และด้านปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีในภาพรวมและรายด้าน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ	3.85	.42	มาก
2. ด้านทักษะที่ส่งผลต่อการทำงาน	4.08	.59	มาก
3. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4.05	.76	มาก
รวม	3.99	.57	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีในภาพรวมทั้งหมดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (m = 3.99, SD = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านทักษะที่ส่งผลต่อการทำงาน ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีรายละเอียด ดังนี้

1. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความสอดคล้อง มีความชัดเจน มีความเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง แต่มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้สอดคล้อง สัมพันธ์กับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และเชื่อมโยงกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. โครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสมเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และจำนวนหน่วยกิตของหมวดวิชาพื้นฐานการศึกษา หมวดวิชาเอกบังคับและหมวดวิทยานิพนธ์มีความเหมาะสม แต่ควรปรับเพิ่มจำนวนหน่วยกิตของหมวดวิชาเอกเลือกจากเดิม 4 หน่วยกิต เป็น 6 หน่วยกิต

3. เนื้อหารายวิชาในหมวดวิชาพื้นฐานทางการศึกษา หมวดวิชาเอกบังคับ และหมวดวิชาเอกเลือกมีความชัดเจนและเหมาะสม

4. ควรมีการบรรจุรายวิชาในหมวดวิชาเอกเลือกเพิ่มเติมเพื่อให้มีความหลากหลาย มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รวมทั้งตอบโจทย์แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก

5. ควรมีการสนับสนุนการจัดหาเอกสารประกอบการสอน ตำรา หนังสือ และสื่อต่างๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อออนไลน์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในปัจจุบันมีเอกสารประกอบการสอน ตำรา หนังสือ และสื่อต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการงานอาชีพและเทคโนโลยีค่อนข้างน้อยในห้องสมุดคณะศึกษาศาสตร์และสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยบูรพา

6. ในภาพรวม คุณภาพของนิสิตส่วนใหญ่มีความเหมาะสมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แต่ควรส่งเสริมให้นิสิตมีศักยภาพมากขึ้น ได้แก่ การแสดงผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติให้มากขึ้น ซึ่งรวมถึงเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศด้วย และการเขียนบทความวิจัยตีพิมพ์เผยแพร่

อภิปรายผล

ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยเป็นข้อค้นพบจากการที่ผู้วิจัยประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีในภาพรวมทั้งหมดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (m = 4.11, SD = 0.35) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีมีการวางแผน และดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามลำดับขั้นตอนและใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาและการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีมาประชุมเพื่อวิพากษ์หลักสูตร มีการบริหารจัดการหลักสูตรที่ดี ทำให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับหลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนซึ่งมีความประสงค์จะเป็นครูในกลุ่มสาระวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีที่มีความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, หน้า 16-20) และไทเลอร์ (1970) ที่กล่าวว่า การออกแบบหลักสูตรที่ดีต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม มีความเหมาะสม และสร้างขึ้นอย่างมีหลักการด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย รวมทั้งยังมีความหมายต่อผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการและคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อทำให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

2. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีในภาพรวมเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (m = 3.99, SD = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านทักษะที่ส่งผลต่อการทำงาน ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ตามลำดับ แสดงว่า นิสิตสาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีมีทักษะที่ใช้ในการทำงานที่ดี มีความสามารถในการปฏิบัติงาน เข้าใจในวิธีการปฏิบัติงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีจรรยาบรรณมีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ รวมถึงมีความรู้ทางด้านวิชาการเป็นอย่างดี ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า การออกแบบหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีมีการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในทุกด้านทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร การสอนในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีที่เน้นการให้ความรู้ไปประยุกต์และปฏิบัติจริงในชั้นเรียน การวิจัย และการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูการงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร (2558, หน้า 60) ที่ได้ประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาบัณฑิตและผู้ที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิตที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

3. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีความเห็นว่า ปรัชญา วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และเนื้อหารายวิชาของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีความชัดเจนเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มตั้งแต่มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน เชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้านศึกษา ด้านการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีมาเป็น

กรรมการพัฒนาหลักสูตร มีผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษามาวิพากษ์หลักสูตร มีการออกแบบ พัฒนาและใช้หลักสูตร จึงส่งผลให้องค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสม มีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร (2558, หน้า 61) ที่ได้ประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตสาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรที่เห็นว่าปรัชญา วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และเนื้อหารายวิชาของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ ความชัดเจน เหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเช่นเดียวกัน แต่มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้สอดคล้อง สัมพันธ์กับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และเชื่อมโยงกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ประกอบกับมีนโยบายเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ จึงเห็นควรให้เพิ่มเติมประเด็นนี้เข้ามาพิจารณาเพื่อปรับปรุงหลักสูตร ควรการบรรจุรายวิชาในหมวดวิชาเอกเลือกเพิ่มเติมเพื่อให้มีความหลากหลาย มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รวมทั้งตอบโจทย์แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่และนโยบายของรัฐบาล เอกสารประกอบการสอน ตำรา หนังสือ และสื่อต่างๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีมีค่อนข้างน้อยทั้งในห้องสมุดคณะศึกษาศาสตร์และสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยบูรพา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี เพิ่งเปิดสอนในปีการศึกษา 2557 จึงอาจทำให้มีหนังสือ ตำรา เอกสารไม่มากพอที่จะให้นิสิตได้ศึกษาค้นคว้า ในประเด็นนี้คณะกรรมการผู้รับผิดชอบหลักสูตรจึงควรมีการดำเนินการประสานงานเพื่อจัดซื้อหนังสือ วารสาร ตำรา ทางการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีที่เป็นปัจจุบันและทันสมัยเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อออนไลน์การงานอาชีพและเทคโนโลยีในลักษณะการหลอมรวมสื่อ มีเดียคอนเวอร์เจนส์ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าสำหรับนิสิต ครู และนักการศึกษา ส่วนประเด็นผลการวิจัยที่พบว่า ควรส่งเสริมให้นิสิตมีศักยภาพมากขึ้น ได้แก่ การแสดงผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติให้มากขึ้น ซึ่งรวมถึงเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศด้วย และการเขียนบทความวิจัยตีพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งควรแก้ไขโดยจัดกิจกรรมหรือส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นิสิตได้มีโอกาสหรือมีเวทีในการแสดงผลงานวิจัยทั้งในระดับชาติและนานาชาติให้มากขึ้น และพยายามส่งเสริมให้นิสิตไปนำเสนองานวิจัยในต่างประเทศและเขียนบทความวิจัยตีพิมพ์เผยแพร่ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มขอบเขตและประเด็นการประเมินให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
2. ควรดำเนินการวิจัยเพื่อประเมินความพึงพอใจของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ใช้บัณฑิต

เอกสารอ้างอิง

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อลีนเพรส.

ทิศนา แขมมณี. (2535). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์

_____. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร.* กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

มารุต พัฒผล. (2556). *การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน : ภาคปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ : สุวีริยสาส์น.

_____. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : อาร์ แอนด์ ปริ้น.

เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร. (2558). *การประเมินหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์.* ชลบุรี : ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2559). *การประเมินหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ.* Retrieve from http://www.edu.tsu.ac.th/major/eva/filejournal/scan1.pdf

Stufflebeam, D. L. et al (1971). *Educational Evaluation and Decision Making*. Itasca, Illinois: Peacock Publishing.

Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace Jobanovich.

Tyler, R. W. (1970). *Basic principle of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

การพัฒนาแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน*
The Development of Evaluation Form for Basic Thai Flute Performance

สาวิตรี รุ่งศิริ**
สุนทรา โตบัว***
วรัทยา ธรรมกิตติภพ****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน ในคุณภาพด้านความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น 2) เพื่อสร้างเกณฑ์ในการให้คะแนนและการแปลความหมาย สำหรับใช้ในการประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน 3) เพื่อสร้างคู่มือในการใช้แบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน

แบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 คือ แบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐานด้านทักษะและด้านความรู้ในการปฏิบัติ มีลักษณะของแบบประเมินเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Scoring Rubric) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ และฉบับที่ 2 คือ แบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย มีลักษณะของแบบวัดเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินการปฏิบัติปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐานด้านทักษะและด้านความรู้ในการปฏิบัติ ในด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ตรวจสอบความเป็นปรนัยของแบบประเมิน ตรวจสอบความเชื่อมั่นของผู้ประเมินด้วยการคำนวณการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน 2 คน (RAI) และตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบประเมินโดยวิธีการประมาณค่าความเชื่อมั่นแบบคงที่โดยวิธีการวัดซ้ำ แบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเป็นปรนัยของแบบวัด ตรวจสอบคุณภาพด้านค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดเป็นรายข้อโดยใช้การทดสอบค่า t-test และตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบวัด โดยวิธีการหาความสอดคล้องภายในด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พร้อมกับได้สร้างเกณฑ์ในการให้คะแนนและการแปลความหมายของแบบประเมิน และสร้างคู่มือในการใช้แบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แบบประเมินฉบับที่ 1 คือ แบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐานด้านทักษะและด้านความรู้ในการปฏิบัติ มีทั้งหมด 21 ข้อ มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 แบบประเมินมีความเป็นปรนัย มีค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน เท่ากับ 0.930 และค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน เท่ากับ 0.949 แบบวัดฉบับที่ 2 คือ แบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย มีข้อคำถามทั้งหมด 21 ข้อ มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 มีความเป็นปรนัยของแบบวัด มีค่าอำนาจจำแนก โดยข้อคำถามทั้ง 21 ข้อ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราคของแบบประเมิน เท่ากับ 0.960

---

*วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและประเมินทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
**นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและประเมินทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

This research aims to 1) develop and validate the quality of evaluation form for basic skill Thai flute performance in the quality of the validity and reliability 2) to create criteria for scoring and interpreting for evaluation form for basic skill Thai flute performance 3) to create a manual to use the evaluation form for basic skill Thai flute performance.

The evaluation form for basic skill Thai flute performance is divided into 2 sets. The first one is a 4 levels scoring rubric form of skills and knowledge in practice for basic skill Thai flute performance. The second one is a 5 levels rating scale measurement form of attitude for Thai music. It was carried out the quality of the first assessment form in content validity by finding IOC: Index of Item-Objective Congruence by the researcher to the experts, checking the objectivity of evaluation form and checking the reliability of the assessor by calculating the Rater Agreement Index (RAI) between two evaluators and checking the reliability of the evaluation form by Test-Retest Method. The second assessment form was carried out the quality of the content validity by finding IOC: Index of Item-Objective Congruence by the researcher to the experts, checking the objectivity of evaluation form, verifying the quality of discriminative power of each item by using t-test and checking the reliability by using Cronbach's alpha coefficient along with create the criteria for scoring and interpretation of the evaluation form and a manual for using practice assessments of the evaluation form for basic skill Thai flute performance.

The results of this research are as follow: The evaluation form of skills and knowledge in practice for basic skill Thai flute performance has 21 items. The content validity was 0.60-1.00. It was the multiple choice of evaluation form. The reliability of the assessor was 0.930 and the reliability was 0.949. The measurement form of attitude for Thai music has 21 items. The content validity was 0.80–1.00. It was the objectivity of evaluation form. There was the item discrimination, the significant at the .01 level and Cronbach's alpha coefficient was 0.960

บทนำ

ดนตรีไทย เป็นดนตรีประจำชาติที่อยู่คู่กับคนไทยมาตั้งแต่โบราณ และได้นำดนตรีใช้มาใช้ในสังคมไทย (ชูชาติ พิณพาทย์,2558,หน้า 7) ซึ่งดนตรีไทย เป็นศาสตร์ความรู้แขนงหนึ่งที่เข้ามาอยู่ในระบบการศึกษาของประเทศไทย โดยจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดนตรีไทย เป็นสาระหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่ประกอบไปด้วยสาระทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในสาระที่ 2 ดนตรี มาตรฐานที่ ศ 2.1 ว่า "เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การวัดและการประเมินผลการปฏิบัติทักษะทางด้านดนตรีไทย จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ที่เรียนดนตรีไทย ซึ่งจุดประสงค์ทางการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย การวัดและประเมินผลจะต้องมีความครอบคลุมทักษะทั้ง 3 ประการ (พรทิพย์ ไชยโส, 2545)

การวัดและประเมินผลสาระดนตรี ในด้านของพุทธิพิสัย ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจในเครื่องดนตรีที่จะบรรเลงและสามารถจำเนื้อหาของบทเพลงในด้านจิตพิสัย ผู้เรียนจะต้องมีความรู้สึก ความซาบซึ้งในบทเพลงที่บรรเลง และในด้านทักษะพิสัย ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ การวัดและประเมินผลทางด้านดนตรีจึงต้องใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการประเมินการปฏิบัติ (Performance assessment) ที่สามารถวัดได้ทั้งกระบวนการและผลงานที่ได้จากกระบวนการ เน้นการแสดงออกหรือการทำงานตามกระบวนการต่างๆที่อาศัยความสามารถทางสมองร่วมกันกับจิตใจเพิ่มขึ้นมา

การประเมินการปฏิบัติ (Performance assessment) เป็นการประเมินที่เหมาะสมวิธีหนึ่ง เป็นการประเมินการปฏิบัติที่ครูผู้สอนจะใช้การประเมิน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้คิด แก้ปัญหา และปฏิบัติ หรือสร้างผลงานออกมา เพราะการที่ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติหรือสร้างผลงานออกมา จะต้องใช้กระบวนการทางสมองที่ซับซ้อน เช่น การเล่นดนตรี ดังนั้นการประเมินการปฏิบัติจึงสามารถใช้ในการประเมินทั้งกระบวนการ(process) และผลงาน (product) ได้ (กมลวรรณ ตังธนกานนท์, 2557)

จากประสบการณ์ในการสอนของผู้วิจัยและการเรียนรู้ด้านการเรียนการสอนดนตรีไทย ในระบบโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เครื่องดนตรีที่นิยมใช้เพื่อวัดทักษะการปฏิบัติทางด้านดนตรีไทยของนักเรียน คือ “ขลุ่ยไทย” เพราะเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถหัดเล่นได้ไม่ยากนัก สามารถหาซื้อได้ง่าย สะดวกต่อการพกพาไปไหนมาไหนได้สะดวก (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2544)

แต่จากปัญหาในการวัดและประเมินผลทักษะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติเครื่องดนตรี รวมทั้งทักษะการเป่าขลุ่ยไทยที่ใช้ในการเรียนการสอนในปัจจุบันนี้ ยังขาดเครื่องมือเพื่อใช้วัดผลการปฏิบัติทักษะดนตรีที่มีคุณภาพ และจากการประเมินทักษะการเป่าขลุ่ยไทยจากประสบการณ์ของผู้วิจัย ซึ่งเป็นครูผู้สอนรายวิชาดนตรีไทยเองและจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนดนตรีไทย พบว่าเกิดปัญหาในการวัดและประเมินผลทักษะดนตรีไทยอย่างมาก เนื่องจากครูผู้สอนดนตรีไทยไม่เข้าใจในหลักการวัดและประเมินผล หรือมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการให้คะแนนซึ่งมักขึ้นอยู่กับผู้สอนแต่ละคน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน ซึ่งการปฏิบัติทักษะการเป่าขลุ่ยไทยมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในสาระที่ 2 ดนตรี ข้อที่ 4 ได้กำหนดว่าผู้เรียนต้องสามารถร้องเพลงและเล่นเครื่องดนตรีเดี่ยวได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นการวัดความสามารถขั้นพื้นฐานของการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย จึงควรมีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐานในการประเมินความสามารถในการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐานในคุณภาพด้านความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น
2. เพื่อสร้างเกณฑ์ในการให้คะแนนและการแปลความหมาย สำหรับใช้ในการประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน
3. เพื่อสร้างคู่มือในการใช้แบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

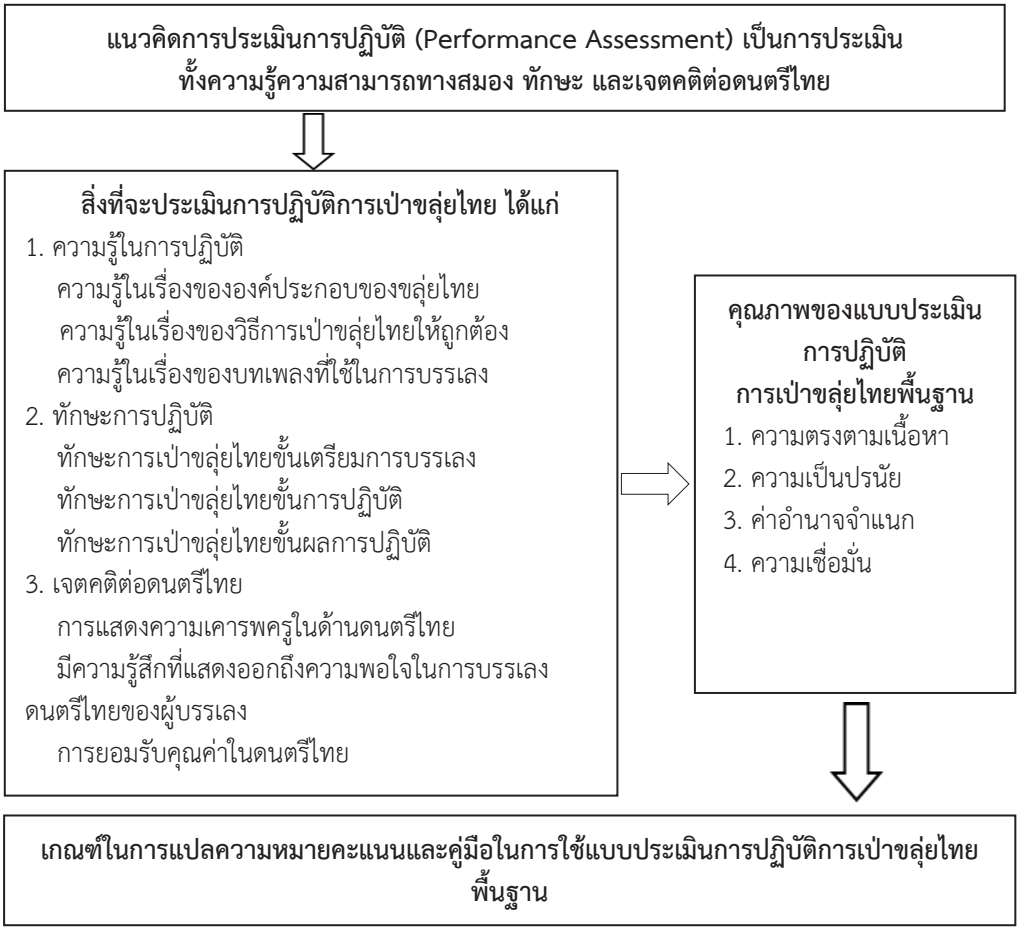

จากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีการประมวลหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวกับทักษะการปฏิบัติ โดยผู้วิจัยสรุปได้ว่า Performance นั้นหมายถึง การปฏิบัติ การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในภาคปฏิบัติ เช่น การแสดง การบรรเลงหรือการเล่นดนตรี ส่วนคำว่า Performance Assessment นั้นหมายความถึง การประเมินผลในภาคปฏิบัติ โดยเป็นการประเมินความสามารถในการปฏิบัติที่อาศัยทั้งด้าน วิธีการดำเนินงานและผลงาน เน้นการแสดงออกหรือการทำงานตามกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยความสามารถทางสมองร่วมกันกับจิตใจของผู้ปฏิบัติด้วย ซึ่งผู้ถูกประเมินต้องอยู่ในสถานการณ์ที่กำหนดให้ในการประเมินครั้งนั้น และหลักการของการประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นกระบวนการประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานทั้งด้านการดำเนินงานและผลงานตามวัตถุประสงค์ของงานหรือสถานการณ์ที่กำหนด ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่ไม่ใช่เฉพาะเพียงวัดความรู้ทางด้านสมองเท่านั้น แต่เป็นรูปแบบการประเมินที่แสดงศักยภาพของนักเรียนทั้งความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะ เพราะ Performance เน้นการแสดงออกหรือการทำงานตามกระบวนการต่างๆที่อาศัยความสามารถทางสมองร่วมกันกับจิตใจเพิ่มขึ้นมา นอกเหนือจากการเคลื่อนไหวของร่างกายเช่น การเล่นดนตรี การวาดภาพ เป็นต้น ซึ่งเหมาะสมกับการประเมินในส่วนของกระบวนการและผลงานในด้านการบรรเลงดนตรีไทย โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาแบบประเมินทักษะการปฏิบัติขลุ่ยไทยจึงมีความเหมาะสมที่จะนำหลักของ Assessment ไปใช้ในการสร้างแบบประเมิน เพราะการเป่าขลุ่ยเป็นการแสดงออกถึงความสามารถในลักษณะที่

เรียกว่า Performance เพื่อให้สามารถประเมินความสามารถในการเป่าขลุ่ยของนักเรียนได้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะด้านเจตคติของนักเรียนได้

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

การพัฒนาแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน ในครั้งนี้ ประกอบไปด้วยแบบประเมินฉบับที่ 1 คือแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน ซึ่งจะประเมินในด้านความรู้ในการปฏิบัติและทักษะในการปฏิบัติ โดยลักษณะของแบบประเมินเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Scoring Rubric) 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง และฉบับที่ 2 คือ แบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย ซึ่งจะประเมินในด้านความเคารพต่อครูทางด้านดนตรีไทย ความรู้สึกพึงพอใจต่อดนตรีไทยและการยอมรับคุณค่าในดนตรีไทย โดยลักษณะของแบบวัดเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามลักษณะการสร้างแบบวัดของลิเคิร์ท (Likert technique)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกได้ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการพัฒนาเครื่องมือและเกณฑ์การให้คะแนน คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีไทย ซึ่งมีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีไทย มีประสบ การณ์ในการปฏิบัติงานและบรรเลงดนตรีไทยอย่างน้อย 15 ปี จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านวัดผลทางการศึกษาอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 2 คน

2. ประชากรที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากจำนวนทั้งหมด 14 ห้อง ของโรงเรียนระยองวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ที่เลือกลงทะเบียนเรียนในรายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ เป็นรายวิชาเพิ่มเติม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 45 คน

ขั้นตอนในการพัฒนาแบบประเมิน

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับด้านทักษะการปฏิบัติ การเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการวัด ซึ่งพบว่า วิชาดนตรีจะเน้นการวัดผลงานในด้านกระบวนการปฏิบัติ และผลการปฏิบัติ รวมทั้งด้านที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางทฤษฎี และความรู้สึก เจตคติในการปฏิบัติดนตรี

2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีไทย 3 ท่านที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจงจากประวัติ ผลงานและประสบการณ์ในการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ข้อเสนอในการกำหนดพฤติกรรมที่แสดงออกในการเป่าขลุ่ยไทย

3. หลังจากที่ได้รวบรวมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รายการปฏิบัติกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการเป่าขลุ่ย และเจตคติต่อดนตรีไทยที่ต้องการวัด

4. ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินการปฏิบัติ “ขลุ่ยไทย” และแบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย พร้อมทั้งระบุเกณฑ์การให้คะแนนของแบบประเมินการปฏิบัติขลุ่ยไทยพื้นฐาน และแบบวัด เจตคติต่อดนตรีไทย โดยการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Scoring Rubric) โดยมีวิธีการสร้างดังนี้

4.1 ศึกษาทำความเข้าใจทฤษฎี แนวคิด เกี่ยวกับทักษะการปฏิบัติทักษะขลุ่ยไทย พฤติกรรมที่แสดงออกในการเป่าขลุ่ยไทย

4.2 กำหนดสิ่งที่ประเมินคือ จะประเมินในด้านทักษะการปฏิบัติ ความรู้ในการปฏิบัติและเจตคติต่อดนตรีไทย

4.3 กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการปฏิบัติงาน คือ ด้านทักษะในการปฏิบัติ ประกอบด้วย ขั้นเตรียมการบรรเลง ขั้นกระบวนการบรรเลง และขั้นผลการบรรเลง ด้านความรู้ในการปฏิบัติ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของขลุ่ยไทย การเปิด-ปิดรู้นิ้วค้ำ วิธีการใช้ลมที่ถูกต้อง และบทเพลงที่ใช้ในการบรรเลง และด้านเจตคติต่อดนตรีไทย ประกอบด้วย การแสดงความเคารพต่อครูด้านดนตรีไทย ความพึงพอใจในการบรรเลงขลุ่ยไทย และการยอมรับคุณค่าในดนตรีไทย

4.4 กำหนดจำนวนระดับคะแนนหรือระดับคุณภาพของลักษณะการปฏิบัติหรือผลการปฏิบัติทักษะนั้นในแต่ละองค์ประกอบที่ประเมิน โดยกำหนดระดับคุณภาพของการปฏิบัติเป็น 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง

4.5 กำหนดคำอธิบายลักษณะการปฏิบัติของเกณฑ์แต่ละระดับ โดยคำอธิบายลักษณะการปฏิบัติงานแต่ละระดับจะมีคำอธิบายในเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพ หรือผสมผสานคำอธิบายเชิงปริมาณและคุณภาพเข้าด้วยกัน

4.6 ปรับปรุงร่างเกณฑ์ที่ได้ก่อนนำไปใช้จริง โดยต้องใช้ภาษาให้เหมาะสมกับระดับอายุของผู้ประเมิน มีความชัดเจนไม่กำกวม เกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับของเกณฑ์การให้คะแนนจะมีลักษณะลดหลั่นกัน

5. ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยผู้วิจัยนำแบบประเมินการปฏิบัติ การเป่าขลุ่ยไทย และแบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย ให้ผู้ ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ประกอบ ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีไทย 3 ท่านและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดผลจำนวน 2 ท่าน แล้วคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) โดยใช้วิธีของโรวิเนลลี และแฮมเบิลตัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543)

6. ผู้วิจัยได้จัดพิมพ์แบบประเมิน และเกณฑ์การให้คะแนน เพื่อนำแบบประเมินไปทำการทดลองใช้และหาคุณภาพของแบบประเมิน

7. การหาคุณภาพของแบบประเมินฉบับที่ 1 คือ แบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐานด้านความรู้และทักษะในการปฏิบัติ

การทดลองใช้ครั้งที่ 1

1) การหาความเป็นปรนัยของแบบประเมิน (Objectivity) โดยผู้ประเมิน 2 คน ให้ข้อมูลในด้านความชัดเจนของข้อคำถาม การให้คะแนน ทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คนที่ได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่าง

2) การหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน (Reliability) โดยนำผลที่ได้จากผู้ประเมิน 2 คนที่ประเมินกับนักเรียนที่เหลือจากการหาค่าความเป็นปรนัย จำนวน 30 คน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้ประเมิน 2 คน คำนวณค่าโดยใช้สูตร RAI (Rater Agreement Indexes) ของ Burry – Stock

การทดลองใช้ครั้งที่ 2

การหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบประเมิน (Reliability) โดยใช้วิธีการสอบซ้ำ (Test –retest Method) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน โดยนำคะแนนที่ได้จากการสอบครั้งแรกกับครั้งหลังกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

8. การหาคุณภาพของแบบวัดฉบับที่ 2 คือ แบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย

การทดลองใช้ครั้งที่ 1

หาคุณภาพด้านความเป็นปรนัยของแบบวัด (Objectivity) โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คนเดียวกับ ที่ใช้หาค่าความเป็นปรนัยของแบบประเมินฉบับที่ 1 ทำแบบวัดเจตคติ เพื่อหาความเป็นปรนัย ความชัดเจน ของข้อคำถามการให้คะแนน

การทดลองใช้ครั้งที่ 2

การหาคุณภาพด้านอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัด (Discrimination Index) โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างชั้น ม.3 ที่เคยเรียนรายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ในชั้น ม.2 จำนวน 30 คน ทำแบบวัดเจตคติแล้วทำการทดสอบค่า t-test เพื่อหาค่าความแตกต่างของทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่มีเจตคติสูงและกลุ่มที่มีเจตคติต่ำ

การทดลองใช้ครั้งที่ 3

การหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบวัด (Reliability) เก็บข้อมูลโดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ทำแบบวัดเจตคติ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติโดยใช้สูตร α - Coefficient ของ Cronbach

9. สร้างเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนน

10. สร้างคู่มือในการประเมิน ผู้วิจัยเขียนคู่มือในการประเมิน เพื่อให้ผู้ประเมินใช้เป็นคู่มือในการประเมินการปฏิบัติทักษะการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน มีวิธีการดังนี้

10.1 เขียนวัตถุประสงค์ในการประเมินการปฏิบัติขลุ่ยไทยเพื่อให้ผู้ประเมินทราบถึงจุดมุ่งหมายในการประเมิน

10.2 อธิบายลักษณะของแบบประเมิน ส่วนประกอบของแบบประเมิน และรายละเอียดคุณสมบัติของผู้ที่จะใช้แบบประเมิน

10.3 บอกถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทย

10.4 อธิบายขั้นตอนวิธีการในการดำเนินการประเมินตามลำดับขั้นอย่างละเอียดเพื่อให้การประเมินเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

10.5 ระบุเกณฑ์การให้คะแนนและเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ประเมินและผู้รับการประเมินได้ทราบถึงระดับของคุณภาพในการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยว่ามีความสามารถอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด

11. จัดพิมพ์ ผู้วิจัยจัดพิมพ์แบบประเมินและเกณฑ์การให้คะแนนในการประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐานเป็นฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาแบบประเมินการปฏิบัติ การเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน และการพัฒนาเกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รายการปฏิบัติและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมแล้ว ได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น ด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบประเมินและเกณฑ์การให้คะแนน ซึ่งแบบประเมิน ในด้านทักษะการปฏิบัติมีข้อปฏิบัติทั้งหมด 16 ข้อ และด้านความรู้ในการปฏิบัติ 5 ข้อ รวมทั้งหมด 21 ข้อ โดยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) โดยใช้วิธีของโรวิเนลลี และแฮมเบิลตันพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องของรายการปฏิบัติกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC_1) ที่ผ่านเกณฑ์คือมีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป ทุกข้อ จำนวน 21 ข้อ โดยมีค่า IOC1 ระหว่าง 0.60–1.00

ผลของการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นในด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของความเหมาะสมของเกณฑ์การให้คะแนน (IOC_2) ของแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ซึ่ง พบว่า มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ จำนวน 21 ข้อ โดยมีค่า IOC1 ระหว่าง 0.80–1.00

ผลของการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นในด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย ซึ่งมีจำนวน 30 ข้อ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 0.20–1.00 โดยข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป มีจำนวน 28 ข้อ โดยมีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์มีจำนวน 2 ข้อ คือ มีค่า IOC เท่ากับ 0.2 ซึ่งคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาของแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยและแบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน เป็นไปตามเกณฑ์ผ่านความสอดคล้อง 0.5 ขึ้นไป สามารถนำไปใช้ได้ (สิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา, 2558,หน้า 97)

ตอนที่ 2 คุณภาพของแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน

1. แบบประเมินฉบับที่ 1 แบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน ด้านทักษะและความรู้ในการปฏิบัติ

1.1 คุณภาพด้านความเป็นปรนัยของแบบประเมิน (Objectivity) พบว่า ผู้ประเมินทั้ง 2 คนมีความเข้าใจในข้อคำถาม การให้คะแนนและการแปลความหมายของคะแนนได้อย่างชัดเจนสอดคล้องกัน

1.2 การหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน (Reliability) โดยใช้วิธีการคำนวณโดยสูตรการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน 2 คน RAI (Rater Agreement Indexes) ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน (RAI) เท่ากับ 0.930 โดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{RAI} = 1 - \frac{\sum_{k=1}^{K}\sum_{n=1}^{N}\left| R_{1nk} - R_{2nk} \right|}{KN(l-1)}$$

$$\text{RAI} = 1 - \frac{63}{6(30)(6-1)}$$

$$= 1 - \frac{63}{900}$$

$$= 0.930$$

1.3 การหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบประเมิน (Reliability) โดยวิธีการวัดซ้ำ (Test – retest Method) พบว่า คะแนนการประเมินการปฏิบัติของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจากการวัดซ้ำครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.949 ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของคะแนนการประเมินการปฏิบัติของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2

(n = 30)

การวัด	การวัด	
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
ครั้งที่ 1	1.00	-
ครั้งที่ 2	0.949**	1.00

** Significant (p-value = 0.01)

2. แบบประเมินฉบับที่ 2 คือ แบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย

2.1 การหาคุณภาพด้านความเป็นปรนัยของแบบวัด (Objectivity) พบว่า นักเรียนทั้ง 15 คนมีความเข้าใจในข้อคำถาม และการให้คะแนน อย่างชัดเจนตรงกัน

2.2 การหาคุณภาพด้านค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัด(Discrimination Index) มีข้อคำถามในแบบประเมินที่มีคุณภาพด้านค่าอำนาจจำแนก คือ มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0 .01 ทั้งหมด 21 ข้อ โดยผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบ t-test ในการหาคุณภาพด้านค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัด

(n = 30)

แบบวัดฉบับที่ 2	$\bar{x}$ กลุ่มสูง	$\bar{x}$ กลุ่มต่ำ	t	P Value	ผลการพิจารณา
1. ฉันมีความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของครูด้านดนตรีไทย	5.00	4.27	4.785	.000**	นำไปใช้
2. ดนตรีไทยมีครูอาจารย์ที่เป็นสิ่งควรเคารพ จึงควรแสดงความเคารพก่อนบรรเลงทุกครั้ง	5.00	4.27	4.785	.000**	นำไปใช้
3. ฉันคิดว่าการเรียนดนตรีไทยเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย	4.67	4.13	3.434	.002**	นำไปใช้
4. การฟังเสียงของขลุ่ยไทยทำให้เกิดความไพเราะ	5.00	4.27	4.785	.000**	นำไปใช้
5. ฉันมีความพึงพอใจทำนองบทเพลงไทยที่ฉันบรรเลง	5.00	4.27	4.785	.000**	นำไปใช้
6. สิ่งที่ครูดนตรีไทยสอนมีคุณค่าในการอนุรักษ์ดนตรีไทย	5.00	4.07	7.897	.000**	นำไปใช้
7. ถ้ามีเวลาว่างฉันอยากหยิบขลุ่ยขึ้นมาบรรเลง	4.80	4.20	3.334	.002**	นำไปใช้
8. ฉันคิดว่าการเรียนดนตรีไทยในยุคนี้เป็นสิ่งล้าสมัย	5.00	4.27	4.785	.000**	นำไปใช้
9. ฉันคิดว่าการเป่าขลุ่ยทำให้เกิดสมาธิ	4.67	4.13	3.434	.000**	นำไปใช้
10. ฉันคิดว่าการเป่าขลุ่ยมีระเบียบแบบแผนยุ่งยาก	5.00	4.27	4.785	.000**	นำไปใช้
11. ฉันมีความพอใจในผลงานการเป่าขลุ่ยของฉัน	4.67	4.13	3.434	.000**	นำไปใช้
12. ฉันมีความซาบซึ้งในดนตรีไทยทุกชนิด	2.33	1.93	1.288	.211	ตัดทิ้ง
13. ฉันชื่นชมนักดนตรีไทยทุกคน	1.87	1.73	0.656	.517	ตัดทิ้ง
14. ฉันคิดว่าฉันไม่เหมาะกับการเป่าขลุ่ย	2.60	1.60	3.494	.002**	นำไปใช้
15. ฉันอยากให้เด็กไทยทุกคนมาบรรเลงขลุ่ยไทย	2.47	2.33	0.326	.747	ตัดทิ้ง
16. ฉันอยากบรรเลงขลุ่ยในบทเพลงใหม่ๆ เสมอ	5.00	4.27	4.785	.000**	นำไปใช้
17. ฉันกังวลใจเมื่อต้องเข้าเรียนวิชาขลุ่ยไทย	4.47	4.47	0.000	1.00	ตัดทิ้ง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 30)

แบบวัดฉบับที่ 2	$\bar{x}$ กลุ่มสูง	$\bar{x}$ กลุ่มต่ำ	t	P Value	ผลการพิจารณา
18. ฉันภูมิใจที่ฉันสามารถเป่าขลุ่ยไทยได้จนจบเพลง	4.73	4.13	2.662	.001**	นำไปใช้
19. บทเพลงไทยทุกเพลงล้วนมีความไพเราะ	1.93	1.60	1.890	.069	ตัดทิ้ง
20. ฉันสามารถบรรเลงขลุ่ยได้อย่างดีในแบบของตนเอง	4.47	4.40	0.287	.776	ตัดทิ้ง
21. ฉันคิดว่าการเรียนเป่าขลุ่ยเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ	5.00	4.07	7.897	.000**	นำไปใช้
22. ฉันพยายามหลีกเลี่ยงการเรียนเป่าขลุ่ย	4.67	4.13	3.434	.002**	นำไปใช้
23. ฉันไม่เห็นประโยชน์จากการเป่าขลุ่ย	5.00	4.07	7.897	.000**	นำไปใช้
24. ฉันเป็นนักดนตรีไทยที่ดี	2.33	1.93	1.288	.211	ตัดทิ้ง
25. ฉันเป็นคนหนึ่งที่เป็นผู้สืบทอดดนตรีไทย	5.00	4.07	7.897	0.00**	นำไปใช้
26. ฉันรู้สึกอึดอัดใจเมื่อต้องเป่าขลุ่ยให้คุณครูฟัง	4.67	4.13	3.434	.002**	นำไปใช้
27. ฉันคิดว่าการเป่าขลุ่ยทำให้ฉันผ่อนคลาย	5.00	4.07	7.897	.000**	นำไปใช้
28. ฉันอยากถ่ายทอดความรู้ในการเป่าขลุ่ยให้กับผู้อื่น	4.67	4.13	3.434	.002**	นำไปใช้

** $p < 0.01$ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 การหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบวัด (Reliability) โดยใช้สูตร α - Coefficient ของ CRONBACH พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินเท่ากับ 0.960

ตอนที่ 3 การแปลความหมายของคะแนนประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน

การแปลความหมายคะแนนของแบบประเมินฉบับที่ 1 คือแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน ด้านทักษะในการปฏิบัติและความรู้ในการปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

ดีมาก หมายถึง ได้คะแนนร้อยละ 90–100 ของคะแนนเต็ม คือ 76-84 คะแนน

ดี หมายถึง ได้คะแนนร้อยละ 70– 89 ของคะแนนเต็ม คือ 59-75 คะแนน

พอใช้ หมายถึง ได้คะแนนร้อยละ 50–69 ของคะแนนเต็ม คือ 42-58 คะแนน

ปรับปรุง หมายถึง ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม คือ 42 คะแนนลงไป

การแปลความหมายของแบบวัดฉบับที่ 2 คือ แบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย ใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2543) และ เกณฑ์ของ ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2549) ในการแบ่งเป็น 5 ระดับ มีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ดีมาก

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ดี

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง พอใช้

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ไม่ดี

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ไม่ดีอย่างยิ่ง

ตอนที่ 4 คู่มือในการใช้แบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน

จากการที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือในการใช้แบบประเมินทักษะการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน พบว่า คู่มือในการใช้แบบประเมินมีความเหมาะสม ชัดเจนทั้งในด้านลักษณะของแบบประเมิน อุปกรณ์ที่ใช้ในการประเมิน วิธีการดำเนินการประเมิน การประเมินและการให้คะแนน แต่มีข้อเสนอแนะในการ

ปรับปรุงคือ การใช้แบบวัดเจตคติตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการให้นักเรียนประเมินแบบวัดเจตคติในภายหลัง ซึ่งไม่ได้ประเมินหลังจากสอบปฏิบัติเสร็จแล้วทันที เพื่อตัดด้านความเกรงใจหรือตอบตามความคาดหวังของครูออกไปและผู้วิจัยควรเพิ่มเติมคำชี้แจงของแบบวัดเจตคติว่า ไม่มีผลใดๆ ต่อคะแนนสอบ

ตัวอย่าง เครื่องมือการประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน

ข้อปฏิบัติ	สถานการณ์	เกณฑ์การประเมิน	ผลการประเมิน
ด้านทักษะในการปฏิบัติ ขั้นเตรียมการบรรเลง 1. สามารถสำรวจความพร้อมของขลุ่ยไทยก่อนการบรรเลงได้	ครูให้คำสั่งกับนักเรียนว่า ให้สำรวจความพร้อมของเครื่องดนตรีขลุ่ย	**4 คะแนน เมื่อ** - นักเรียนสามารถสำรวจเครื่องดนตรีขลุ่ยด้วยการจับเลาขลุ่ยและสังเกตเพื่อดูทั้ง เลาขลุ่ย รูเป่าลม รูปากนกแก้ว รูเปิดปิดบังคับเสียง ดากขลุ่ย รูร้อยเชือก - นักเรียนเอานิ้วปิดรูปากนกแก้วแล้วทดลองเป่าลมเพื่อดูสิ่งตกค้างภายในเลาขลุ่ย	
		3 คะแนน เมื่อ - นักเรียนสามารถสำรวจเครื่องดนตรีขลุ่ยด้วยการจับเลาขลุ่ยและสังเกตเพื่อดูทั้ง เลาขลุ่ย รูปากนกแก้ว รูเปิดปิดบังคับเสียง ดากขลุ่ย รูร้อยเชือก - นักเรียนไม่ได้ทดลองเป่าลมเพื่อดูสิ่งตกค้างภายในเลาขลุ่ย	
		2 คะแนน เมื่อ - นักเรียนสำรวจเครื่องดนตรี ขลุ่ยด้วยการมองเพียงรูเป่าลม หรือมองเพียงเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของขลุ่ย - นักเรียนไม่ได้ทดลองเป่าลมเพื่อดูสิ่งตกค้างภายในเลาขลุ่ย	
		1 คะแนน เมื่อ - นักเรียนไม่ได้สำรวจเครื่องดนตรีขลุ่ยด้วยการจับเลาขลุ่ยและสังเกตเพื่อดูทั้ง เลาขลุ่ย รูปากนกแก้ว รูเปิดปิดบังคับเสียง ดากขลุ่ย รูร้อยเชือก - นักเรียนไม่ได้ทดลองเป่าลมเพื่อดูสิ่งตกค้างภายในเลาขลุ่ย	

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แบบประเมินฉบับที่ 1 แบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน ด้านทักษะและความรู้ในการปฏิบัติ

1.1 การหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องของรายการปฏิบัติกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติ- กรรมและเกณฑ์การให้คะแนนที่เหมาะสมทั้ง 21 ข้อ แสดงให้เห็นว่า แบบประเมินในครั้งนี้ มีรายการปฏิบัติกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและเกณฑ์การให้คะแนนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะวัด

1.2 ความเป็นปรนัยของแบบประเมิน (Objectivity) ผลปรากฏว่า แบบประเมินมีคุณภาพในด้านความเป็นปรนัยคือ ผู้ประเมิน 2 คนมีความเข้าใจที่สอดคล้องตรงกันในข้อคำถาม การให้คะแนนและการแปลความหมายคะแนน ซึ่งแสดงว่าแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้มีความเป็นปรนัยในการให้คะแนน

1.3 ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน (Reliability) ผลปรากฏว่าได้ ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน (RAI) เท่ากับ 0.930 จึงถือได้ว่าแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน 2 คน แสดงให้เห็นว่าแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพด้านความเชื่อมั่นในระดับที่เชื่อถือได้เพราะความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน เมื่อใดที่มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าผู้ประเมินสามารถให้คะแนนได้อย่างสอดคล้องกันสูงมาก

1.4 ความเชื่อมั่นของแบบประเมิน (Reliability) โดยวิธีการสอบซ้ำ (Test–retest Method) โดยผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน เท่ากับ 0.949 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แบบประเมินมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่สูงและเหมาะสม

2. แบบประเมินฉบับที่ 2 แบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย

2.1 การหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) พบว่า ได้ข้อคำถามที่มีคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาทั้งหมด 28 ข้อ และข้อคำถามที่ตัดทิ้งจำนวน 2 ข้อโดยข้อคำถามทั้ง 28 ข้อที่มีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหานั้น มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามของแบบวัด เจตคติต่อดนตรีไทยระหว่าง 0.80–1.00 แสดงให้เห็นถึงข้อคำถามของแบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทยมีความสอดคล้องกันกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะวัดเพราะมีค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในระดับที่เชื่อถือได้ เพราะมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

2.2 ความเป็นปรนัยของแบบวัด (Objectivity) ผลปรากฏว่า นักเรียนทั้ง 15 คนที่ทำการทดลองใช้แบบวัด มีความเข้าใจในภาษาที่ใช้ที่ตรงกัน การให้คะแนนแต่ละระดับมีความชัดเจน ครบถ้วนทั้ง 30 ข้อ ซึ่งแสดงว่าแบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้มีความเป็นปรนัยในการให้คะแนน

2.3 ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัด (Discrimination Index) พบว่า จากข้อคำถามของแบบวัดที่มีจำนวน 28 ข้อ มีข้อคำถามทั้งหมด 21 ข้อที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าแบบวัดเจตคติต่อดนตรีไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อที่สามารถจำแนกนักเรียนกลุ่มที่มีเจตคติสูงและเจตคติต่ำได้

2.4 ความเชื่อมั่นของแบบวัด (Reliability) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินมีค่าเท่ากับ 0.960 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบวัดค่อนข้างสูง

ข้อเสนอแนะ

1. แบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐาน ฉบับนี้ มิได้มีข้อจำกัดในการประเมินที่เป็นเฉพาะบทเพลง ผู้ใช้แบบประเมินสามารถนำแบบประเมินนี้ไปใช้กับการประเมินผลการปฏิบัติเครื่องดนตรีขลุ่ยในบทเพลงอื่นๆตามที่ครูผู้สอนกำหนดขึ้นได้ แต่จะต้องเป็นบทเพลงที่อยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามเกณฑ์มาตรฐานสาขาและวิชาชีพดนตรีไทย เพราะการเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีในระดับชั้นที่

สูงขึ้นกว่านี้ การปฏิบัติเครื่องดนตรีจะมีการใช้เทคนิค กลวิธีการบรรเลงที่ยากขึ้น จึงไม่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการประเมินในระดับที่สูงขึ้น

2. ผลที่ได้จากการประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐานจากแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐานนี้ ทำให้ผู้ใช้แบบประเมินได้ทราบข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินทั้งในด้านความรู้ ด้านทักษะในการปฏิบัติ และด้านเจตคติในการปฏิบัติของผู้เรียน ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาดนตรี ทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของครูผู้สอนเอง และการพัฒนาความสามารถทางด้านดนตรีของผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนที่ดียิ่งขึ้น มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ในการสร้างแบบประเมินการปฏิบัติการเป่าขลุ่ยไทยพื้นฐานครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประเมินทั้งความรู้ ทักษะและเจตคติในการปฏิบัติ โดยในด้านความรู้ในการปฏิบัตินี้เป็นความรู้ที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ สามารถแสดงออกมาด้วยการกระทำและสังเกตได้ จึงใช้เครื่องมือวัดการปฏิบัติในการประเมินความรู้ได้ แต่หากว่า ในการประเมินทักษะการเป่าขลุ่ยในระดับที่สูงขึ้นไป เนื้อหาความรู้ทางทฤษฎีที่มีมากและมีความยากขึ้น ผู้วิจัยควรมีการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบทดสอบ (Test) วัดความรู้โดยเฉพาะ เพื่อวัดความรู้ในเนื้อหาก่อนที่จะทดสอบในภาคปฏิบัติด้วยแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ ทำให้การประเมินมีเครื่องมือวัดหลายชนิด ส่งผลให้การประเมินการปฏิบัติมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ ตังธนกานนท์. (2557). *การวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชูชาติ พิณพาทย์. (2558). บัวลอยทางยามสอง. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, *11*(2), 7-21.

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2549). *จริยธรรมนักการเมือง.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2544). *จิตวิทยาการสอนดนตรี.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น (*พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พรทิพย์ ไชยโส. (2545). *เอกสารคำสอนวิชาหลักการวัดและประเมินผลทางการศึกษาขั้นสูง.* กรุงเทพฯ: ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา. (2558). การพัฒนาหลักสูตรการเรียนผ่านเว็บด้วยการเรียนแบบร่วมมือเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, *11*(2),97-108.

การพัฒนาชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการสำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*

Development of a Self Instructional Package on Journal Production for Faculty of Education Personnel's

สุปราณี เสงี่ยมงาม**
ดวงพร ธรรมะ***
ภูเบศ เลื่อมใส****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) พัฒนาชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E_1/E_2 = 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง 3) เพื่อศึกษาความความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อชุดการเรียนด้วยตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลัง 3) แบบสอบความความคิดเห็นของผู้เรียน โดยมีกระบวนการพัฒนาเริ่มจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้รู้ และการพัฒนาชุดการเรียน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสร้างชุดการเรียนจากนั้นนำชุดการเรียนที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้แบบรายบุคคล แบบรายกลุ่ม และแบบภาคสนาม เพื่อหาข้อบกพร่องและนำไปปรับปรุงแก้ไข นำชุดการเรียนที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาจำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง E_1/E_2 การทดสอบค่า t แบบ dependent ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่พัฒนาขึ้น มีเนื้อหาประกอบด้วย 4 หน่วยคือ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวารสารวิชาการ, รูปแบบและประเภทของบทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ, กระบวนการ จัดทำและคัดเลือกบทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ และค่าดัชนีประเภทต่างๆ และเกณฑ์การประเมินวารสารวิชาการ มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 = 88.83/91.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (t = 23.760, p = .000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.43, SD = 0.16)

คำสำคัญ : ชุดการเรียนด้วยตนเอง/ การผลิตวารสารวิชาการ

---

*วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop a self-instructional package on journal production for faculty of education's staffs with the E1 /E2 = 80 /80 criterion. 2) to compare the pre-test and post-test scores after learning with the package, and 3) to find an opinion of the faculty' members on the package. The participants of the study were 30 faculty' members and the instruments used were 1) A self-instructional package on journal production, 2) pre-test and post-test in journal production and 3) faculty members' opinion questionnaires. The package was developed by reviewing the literature on the problem, interviewing the editors and editorial assistant, developing the package, do the data analyzing and creating the self-instructional package on journal production. The package was tried out with the individuals, groups, and field test to find challenges and revise the package accordingly. After that, I was implemented with 30 participants in Faculty of Education, Burapha University. The data were analyzed by using: mean, standard deviation, efficiency of learning E1 / E2 , and t-test for dependent samples.

The result showed that:

1. The self-instructional package on journal production and its properties for faculty' members. It's consisted of four parts; there were journal production foundation, types of journal articles, selection process and journal evaluation. The package also had the efficiency level of 88.83/91.00, which meet the set 80/80 criterion.

2. The pre-test mean score after learning with the package were significantly higher than the pre-test (t = 23.760, p = .000) mean score at the .05 level.

3. The faculty member's satisfaction was significantly is a good level ($\overline{X}$ = 4.43, *SD* = 0.16)

Keywords : Self Instructional Package/ Production of Academic Journals /Journal Production

บทนำ

วารสารวิชาการมีการจัดทำอย่างกว้างขวาง ทั้งที่รับผิดชอบโดยหน่วยงานภาครัฐ ในระดับกระทรวง กรม กอง มหาวิทยาลัย/ วิทยาลัย คณะ/ สำนักในมหาวิทยาลัย องค์กรวิชาชีพ และหน่วยงานอิสระต่างๆ การพิจารณาว่าวารสารวิชาการใดเป็นวารสารที่ดีมีคุณภาพสูงเป็นที่ยอมรับนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การมีกองบรรณาธิการที่มีคุณภาพ การมีระบบการกลั่นกรองบทความเข้มข้น การผลิตโดยหน่วยงานที่มีมาตรฐานเชื่อถือได้ นอกจากจะใช้วิธีการวัดเชิงคุณภาพโดยการอ่านและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว ยังสามารถใช้วิธีการวัดเชิงปริมาณได้ด้วย รวมทั้งการคิดค้นดัชนีชนิดต่างๆ เพื่อจัดอันดับวารสารโดยใช้อาศัยจำนวนการอ้างอิงเป็นหลัก (citation –basedmetrics) ดัชนีที่ได้รับความนิยมและใช้กันอย่างต่อเนื่องมานานกว่า 50 ปี คือ ค่า Journal impact factor (JIF) หรือที่นิยมเรียกกันว่าค่า Impact factor (IF) นอกจากนั้นยังมีดัชนีชนิดอื่นๆ อีก เช่น ค่า eigenfactor, SJR, SNIP, h index , g index เป็นต้น (รุจเรขา วิทยาวุฑฒิกุล, 2556)

การจัดทำวารสารวิชาการ นอกจากจะมีระบบคัดกรองบทความเบื้องต้นโดยกองบรรณาธิการ แล้ว ควรมีระบบการประเมินบทความโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบ และตัดสินว่าบทความดังกล่าวเป็นที่ยอมรับ หรือจะปฏิเสธ หรือให้กลับไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนตอบรับให้ลงตีพิมพ์ในวารสารนั้นได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าว เป็นการควบคุมและรับประกันว่าผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่นั้นเป็นงานผลงานที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ วารสารที่มีระบบดังกล่าวเรียกว่าวารสารประเภท Peer-reviewed journals หรือ Refereed journals (รุจเรขา วิทยาวุฑฒิกุล, 2556) การเผยแพร่ผลงานวิชาการโดยลงพิมพ์ในวารสารวิชาการยังเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการประเมินคุณภาพในด้านวิชาการของนักวิจัย และสถาบันอีกด้วย

ปัจจุบันการดำเนินงานวารสารวิชาการยังดำเนินการโดยบุคลากรและการบริหารจัดการในด้านต่างๆ เช่น การเปิดรับบทความวิชาการ การคัดแยกบทความวิชาการต่างสาขาวิชา การส่งบทความวิชาการให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา การคัดเลือกบทความวิชาการลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ การส่งวารสารวิชาการตรวจสอบรูปแบบทางวิชาการ การตรวจสอบรูปแบบวารสารวิชาการก่อนทำการตีพิมพ์ การเผยแพร่วารสารวิชาการ แต่บุคคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการจัดทำวารสารวิชาการมีจำนวนน้อย อีกทั้งในบางหน่วยงาน ยังถือว่างานวารสาร วิชาการเป็นงานเสริม ไม่ใช่งานประจำในหน้าที่ ผู้รับผิดชอบในการจัดทำวารสารส่วนใหญ่ มีงานประจำอื่นๆ อยู่แล้ว ทำให้การดำเนินการจัดทำวารสารไม่ได้มาตรฐาน วารสารวิชาการออกไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด หรือบางครั้งไม่ต่อเนื่อง (ณรงค์ฤทธิ์ สมบัตรสมภพ และคณะ, 2550)

การผลิตวารสารวิชาการ ให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อเป็นที่รองรับการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการผลงานวิจัยของนิสิตรับบัณฑิตศึกษา คณาจารย์ ในคณะศึกษาศาสตร์ เป็นเรื่องที่มีความจำเป็น ปัจจุบันวารสารวิชาการของคณะศึกษาศาสตร์ ดำเนินการผลิตโดยสำนักงานคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ และภาควิชาต่างๆ ภายในคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งแต่ละวารสารได้มีการพัฒนาให้มีคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เพื่อเป็นแหล่งในการเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการของคณาจารย์และบุคลากรของคณะศึกษาศาสตร์ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา และคณาจารย์ ในการลงเผยแพร่ผลงานวิจัย ด้วยเหตุนี้ บุคลากร คณาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จึงควรมีความรู้ในการผลิตวารสารวิชาการ หลักเกณฑ์ในการประเมินวารสารวิชาการเพื่อเข้าสู่ฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เพื่อสร้างวารสาร วิชาการที่มีคุณภาพออกมาให้เพียงพอต่อความต้องการในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

ในการเรียนการสอน มีนวัตกรรมที่นำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกและทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพหลายชนิด นวัตกรรมที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำมาใช้สอนบุคลากรในการผลิตวารสารวิชาการของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา คือชุดการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง มีรายละเอียดของเนื้อหาความรู้และขั้นตอนการเรียนรู้ วิธีการปฏิบัติต่างๆ มีภาพประกอบ มีชุดฝึกปฏิบัติ โดยผู้เรียนสามารถศึกษาและปฏิบัติตามคำแนะนำ ทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่ชุดการเรียนกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด (เชษฐา บุญชวลิต, 2540 หน้า 4) ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง การพัฒนาบุคคลในผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ มีวุฒิภาวะและความรับผิดชอบสูง การเรียนรู้เพื่อยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจำเป็นต้องมุ่งให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล เรียนตามสถานที่ที่ตนเองต้องการ เพื่อให้ผู้เรียนก้าวไปข้างหน้าตามความสามารถ ความสนใจและความพร้อมของผู้เรียน (วนิดา ไชยคุณ, 2547, หน้า 9)

ชุดการเรียนด้วยตนเอง เกิดจากหลักการและทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการที่เหมาะสมที่สุดคือ การจัด

การเรียนรายบุคคล หรือการสอนตามเอกัตภาพ การศึกษาโดยเสรี การศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งล้วนเป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนอิสระในการเรียนตามสติปัญญา ความสามารถ ความสนใจ มีผู้คอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนด้วยการใช้แหล่งความรู้จากสื่อการสอนแบบต่างๆ ซึ่งได้จัดให้ตรงเนื้อหา และประสบการณ์ตามหน่วยการสอน การใช้โสตทัศนูปกรณ์ในรูปของการจัดระบบ การใช้สื่อการสอนหลายอย่างมาช่วยในการสอนให้เหมาะสม และใช้เป็นแหล่งความรู้สำหรับผู้เรียน แทนให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2546)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สร้างและพัฒนาชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการสำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยพัฒนาการเรียนรู้และเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในเรื่องการผลิตวารสารวิชาการ เพื่อนำไปพัฒนาวารสารวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการสำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้แนวทางในการพัฒนาความรู้เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ เพื่อให้บุคลากรที่รับผิดชอบการผลิตวารสารวิชาการได้เรียนรู้และพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นวารสารวิชาการ ด้านมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตามเกณฑ์มาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)
2. ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

   2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ของคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา ที่สนใจในการผลิตวารสารวิชาการ จำนวน 160 คน

   2.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณาจารย์ บุคลากร เจ้าหน้าที่ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่สนใจในการผลิตวารสารวิชาการ และไม่เคยผ่านการฝึกอบรมเรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ จำนวน 30 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มและการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับฉลาก

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

   3.1 ตัวแปรต้น คือ การเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.2 ตัวแปรตาม คือ ชุดการเรียนด้วยตนเองมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตราฐาน E_1/E_2 = 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดเห็นของผู้เรียนต่อชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) ตามแนวคิดของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2539, หน้า 252)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการผลิตวารสารวิชาการ ตามเกณฑ์มาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย ประกอบด้วย 4 หน่วย ได้แก่

หน่วยที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวารสารวิชาการ

หน่วยที่ 2 รูปแบบและประเภทของบทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ

หน่วยที่ 3 กระบวนการจัดทำและคัดเลือกบทความที่จะตีพิมพ์วารสารวิชาการ

หน่วยที่ 4 ค่าดัชนีประเภทต่าง ๆ และเกณฑ์การประเมินวารสารวิชาการ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีลักษณะเป็นปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แนะนำขั้นตอนการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง และดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากนั้นให้ผู้เรียนเรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ ตั้งแต่หน่วยที่ 1-4 เรียนหน่วยละ 2 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์ และเมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละหน่วย ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายหน่วย เมื่อเรียนชุดการเรียนด้วยตนเองครบทั้ง 4 หน่วยแล้ว ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นฉบับเดียวกันที่ทดสอบก่อนเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นคิดของการใช้ชุดการเรียน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างและพัฒนา เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ดังนี้

1) นำชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้แบบรายบุคคลกับบุคลากรของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 2 คน ที่เคยทำวารสารวิชาการ และไม่เคยทำวารสารวิชาการมาก่อน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องในด้านต่างๆ เช่น ความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์ การใช้ภาษา กิจกรรม ความเหมาะสมของชุด เวลาที่ใช้ เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้สังเกต

พฤติกรรมของผู้เรียนพร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูล และปัญหา ข้อบกพร่องต่างๆ มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ชุดการเรียนมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2) นำชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขในครั้งที่ 1 ไปทดลองใช้แบบรายกลุ่มกับบุคลากรของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 5 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยก่อนเรียนผู้วิจัยได้ชี้แจงขั้นตอนกระบวนการในการเรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนพร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูล และปัญหา ข้อบกพร่องต่างๆ มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ชุดการเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) นำชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขในครั้งที่ 2 ไปทดลองใช้แบบภาคสนามกับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนและข้อบกพร่องของชุดการเรียน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80

4) การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ การวัดผล การประเมินผล และวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ตลอดจนศึกษาเนื้อหาสาระการเรียนรู้พื้นฐานในการผลิตวารสารวิชาการ และนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสาร วิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยเป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก โดยทำการออกข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีน้ำหนักในแต่ละเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อคือ ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ไม่ตอบหรือตอบเกิน 1 ข้อให้ 0 คะแนน

5) ประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวนค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถาม ตัวเลือก วัตถุประสงค์ คัดตัวเลือกที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป หรือปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม โดยจากการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการรเยน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 -1.00

6) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว โดยเลือกมาจำนวน 20 ข้อ ไปทดลองใช้กับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 30 คน แล้วนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (*p*) และค่าอำนาจจำแนก (*r*) ของแบบทดสอบเป็นรายข้อ

7) จากการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก พบว่า แบบทดสอบวัดสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ มีค่าความยากง่าย (*p*) อยู่ระหว่าง 0.77 -0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (*r*) อยู่ระหว่าง 0.20 -0.70 (ล้วนสายยศ และอังคณา สายยศ, 2539: 198)

8) นำข้อสอบที่คัดเลือกไว้มาพิจารณาหาค่าความเชื่อมั่นแบบวิธีของคูเดอร์-ริชาร์ตสัน (Kuder-Richarson) (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2556, หน้า 113) โดยใช้สูตร KR-20 ซึ่งพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.747 จากนั้นจึงนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่หาค่าความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้ว มาจัดทำเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ฉบับจริง) จำนวน 20 ข้อ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ดังนี้

1) การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น สำหรับผู้เรียนที่เรียนจากชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แก้ไขเนื้อหาและสำนวนภาษาที่ใช้ ตลอดจนความถูกต้องเหมาะสม

2) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษา ประเมินความเที่ยงตรง (Validity) ความสมบูรณ์ของเนื้อหา ความเหมาะสมและความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง .67-1.00

3) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองกับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

4) นำแบบสอบถามที่ได้ทดลองแล้ว นำมาตรวจวิเคราะห์ให้คะแนนแล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) หรือสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณหาได้จากสูตรครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.814

5) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยนำคะแนนระหว่างเรียนและหลังเรียน เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ E_1 / E_2 = 80/80 ตามขั้นตอนการพัฒนาชุดการสอนของชัยยงค์ พรหมวงศ์ โดยนำชุดการเรียนด้วยตนเองฯ ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษา ความเหมาะสมของเวลา และกิจกรรมการเรียน แล้วนำชุดการเรียนด้วยตนเองฯ ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ (Tryout) กับบุคลากร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยำเนินการทดลองแบบรายบุคคล (1:1) พบว่ามีประสิทธิภาพ 71.31/ 75.17 ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อบกพร่องต่าง ๆ มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ชุดการเรียนฯ มีประสิทธิภาพมากขึ้น จากนั้นจึงนำไปทดลองแบบรายกลุ่ม (1:10) พบว่ามีประสิทธิภาพ 78.15 / 79.53 ใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และนำไปทดลองแบบภาคสนาม (1:100) พบว่า มีประสิทธิภาพ 81.25/ 82.53 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยจึงได้นำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียน

2. เปรียบเทียบคะแนนการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดการสอน โดยใช้สถิติ *t-test* dependent

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง โดยการใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD)*

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของของกระบวนการ (E_1) ของชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

(n = 30)

ชุดการเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	*SD*	E_1 (%)
หน่วยที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวารสารวิชาการ	10	271	9.03	0.72	90.33
หน่วยที่ 2 ประเภทของเนื้อหาสาระที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ	10	263	8.77	0.68	87.67
หน่วยที่ 3 กระบวนการจัดทำและคัดเลือกบทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ	10	262	8.73	0.58	87.33
หน่วยที่ 4 ค่าดัชนีประเภทต่าง ๆ และเกณฑ์การประเมินวารสารวิชาการ	10	270	9.00	0.59	90.00
คะแนนจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน	40	1066	35.53	1.36	88.83

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบในแต่ละหน่วยของชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพามีค่าร้อยละเฉลี่ยของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 88.83 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้

ตารางที่ 2 ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการสำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

(n = 30)

ชุดการเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	*SD*	E_2 (%)
คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนจากชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา	20	546	18.20	1.06	91.00

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีค่าร้อยละเฉลี่ยของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 91.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนด

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คะแนนได้จาก	*n*	$\bar{X}$	*SD*	*df*	*t*	Sig. / p-value
แบบทดสอบก่อนการเรียน (Pre-test)	30	11.47	2.17	*29*	23.760	.000
แบบทดสอบหลังการเรียน (Post-test)	30	18.20	1.06			

จากตารางที่ 3 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (*n* = 30)

รายการ	$\bar{X}$	*SD*	แปลผล
ด้านเนื้อหา			
1. เนื้อหาสาระต่างๆ มีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	4.50	0.51	มาก
2. สาระสำคัญและเนื้อหามีความเหมาะสม	4.57	0.50	มากที่สุด
3. จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยช่วยให้ผู้ใช้ทราบเป้าหมายของการเรียนล่วงหน้า	4.63	0.49	มากที่สุด
4. เนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์	4.57	0.50	มากที่สุด
5. การจัดลำดับเนื้อหาการเรียน	4.53	0.51	มากที่สุด
6. เนื้อหาสาระมีรายละเอียดที่พอเพียงและชัดเจน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น	4.43	0.50	มาก
รวม	4.54	0.18	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสมของรูปแบบลักษณะของชุดการเรียน			
1. รูปแบบปกน่าสนใจ และน่าอ่าน	4.33	0.48	มาก
2. รูปเล่มและขนาดสะดวกต่อการพกพานำไปใช้	4.43	0.50	มาก
3. การจัดข้อความ ภาพประกอบ แผนภูมิน่าสนใจ	4.23	0.43	มาก
รวม	4.48	0.16	มาก
ด้านแบบทดสอบท้ายบทเรียน			
1. ความเหมาะสมของจำนวนข้อของแบบทดสอบ	4.40	0.50	มาก
2. ความยากง่ายของแบบทดสอบ	4.53	0.51	มากที่สุด
3. คำถามชัดเจน ไม่คลุมเครือ	4.47	0.51	มาก
4. แบบทดสอบมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	4.33	0.48	มาก
รวม	4.47	0.17	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	*SD*	แปลผล
ด้านสื่อการเรียน			
1. สื่อการสอนช่วยให้เข้าใจเนื้อหา	4.47	0.51	มาก
2. สื่อมีความน่าสนใจ	4.17	0.38	มาก
3. สื่อมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	4.13	0.35	มาก
รวม	4.43	0.16	มาก
ด้านความเหมาะสมในการนำชุดการเรียนด้วยตนเองไปใช้			
1. ความเหมาะสมของเวลาที่ใช้สำหรับการเรียน	4.37	0.49	มาก
2. การนำเสนอเนื้อหาน่าเรียนรู้	4.43	0.50	มาก
3. ภาพที่แสดงสัมพันธ์กับเนื้อหา มีความสวยงาม	4.30	0.47	มาก
4. สีสันในบทเรียนมีความเหมาะสม	4.50	0.51	มาก
5. ใช้ภาษาเหมาะสมและทำความเข้าใจได้ง่าย	4.57	0.50	มากที่สุด
6. บทเรียนมีความน่าสนใจ	4.53	0.51	มากที่สุด
รวม	4.44	0.15	มาก
ด้านภาพรวม			
ท่านมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองระดับใด	4.50	0.51	มาก
รวมทั้งหมด	4.43	0.16	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อ การใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.43, *SD* = 0.16)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการพัฒนาชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.83/91.00 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ E_1 /E_2 = 80/80

ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้พัฒนาชุดการเรียน โดยผ่านกระบวนการอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน โดยการวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์เนื้อหา กำหนดวัตถุประสงค์ ออกแบบชุดการเรียนโดยใช้สื่อประสมในการสอน ทำให้ชุดการเรียนมีความน่าสนใจ มีการประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นได้นำชุดการเรียนด้วยตนเองที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษา ความเหมาะสมของเวลา และนำชุดการเรียนที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการทดลองแบบเดียว (1:1) ทดลองแบบกลุ่ม (1:10) และทดลองแบบภาคสนาม (1:100) เพื่อเป็นการปรับปรุงเนื้อหา รูปแบบ วิธีการ รวมถึงข้อบกพร่องต่างๆ ของชุดการเรียนด้วยตนเอง ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนด้วยตนเอง

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาชุดการเรียนอย่างเป็นระบบ ตามหลักการสร้างชุดการเรียนของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ เป็นลำดับขั้นตอนที่ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา มีการเลือกใช้สื่อ โดยผ่านการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหากับกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อกันอย่างเป็นระบบ ทั้งการวิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ ทำให้ชุดการเรียนด้วยตนเองที่มีมีประสิทธิภาพ โดยการนำชุดการเรียนที่สร้างขึ้นไปทดสอบประสิทธิภาพโดยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของสื่อหรือนวัตกรรมการเรียนรู้ ใช้สูตร E_1/E_2 ซึ่งกำหนดไว้ 80/80 หรืออาจกำหนดมากกว่า เป็น 85/85 ก็ได้ การเรียนโดยใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองนั้นเป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า และปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง และตรวจคำตอบจากการทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบ สอดคล้องกับคำกล่าวของ โกมล ไพศาล (2540, หน้า 81) ได้กล่าวว่า การที่นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการฝึกให้มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้น และรู้จักพึ่งตนเอง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากสื่อการสอน และปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน สามารถเรียนเนื้อหาตามความสนใจและตามความสามารถได้เป็นอย่างดีเป็นการเรียนรู้รายบุคคลด้วยตนเองและมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนได้ตลอดเวลา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้มากขึ้นมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียน พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน ของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยการทดสอบค่า *t* (*t-test* dependent sample) มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน ($\bar{X}$ = 18.20, SD = 1.06) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 11.47, SD = 2.17) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเองสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากชุดการเรียนด้วยตนเองที่พัฒนาขึ้นมีเนื้อหาที่น่าสนใจ การออกแบบการนำเสนอเนื้อหามีการถ่ายทอดวัตถุประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาชัดเจน และผู้วิจัยได้นำหลักจิตวิทยาของธอร์นไดค์ (Thorndike) มาใช้โดยให้มีการทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้ของผู้เรียน แล้วจึงดำเนินการใช้ชุดการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกฎแห่งความพร้อม (Law of readiness) ทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ ซึ่งผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ เมื่อมีการเรียนในแต่ละหน่วยเรียบร้อยแล้ว ได้มีการทดสอบหลังเรียนเพื่อเป็นการตรวจสอบ ประเมิลผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งตามหลักการของกฎแห่งความพอใจ (Law of effect) แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ซึ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมชัย ธะนะเนตร (2555) ที่พบว่า ชุดการเรียนด้วยตนเอง มีประสิทธิภาพ 85.91/80.53 และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้ชุดการเรียนสูงกว่าก่อนการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 เช่นเดียวกับ ส่องหล้า ตันจินดาประทีป (2546) ที่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียน ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง กับกลุ่มที่เรียนโดยการสอนแบบปกติ พบว่าชุดการเรียนด้วยตนเอง มีประสิทธิภาพ 89.31/84.17 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80:80 และกลุ่มที่เรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียน สูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบปกติ

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดการเรียนที่พัฒนาขึ้น มีเนื้อหาที่น่าสนใจ การนำเสนอเนื้อหามีการถ่ายทอดวัตถุประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาชัดเจนซึ่งทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทราบถึงพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของตนเองและยังเป็นการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าถึงประเด็นของเนื้อหา การที่ผู้เรียนได้ทราบถึงขอบเขตของเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนผสมผสานแนวคิด ในรายละเอียดของเนื้อหาย่อย ๆ กับเนื้อหาในส่วนใหญ่ได้ซึ่งมีผลจะทำให้

ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนการสอน 9 ประการของ กาเย่ (Gagne,1985, pp. 121-136) ซึ่งระบุว่าการบอกวัตถุประสงค์ของบทเรียนนับเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ ส่วนของแบบทดสอบได้ใช้ข้อสอบที่ผ่านการหาค่าความยากง่ายและค่าความเชื่อมั่นมาแล้ว จึงมีความเหมาะสมดังที่ บุญชม ศรีสะอาด (2553, หน้า 19) ได้กล่าวว่าข้อสอบที่นำมาใช้ต้องมีค่าอำนาจจำแนกความยากง่ายและต้องมีความตรง จึงทำให้ผลการสอบหลังเรียนโดยเฉลี่ยสูงขึ้น

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตารสารวิชาการสำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43, SD = 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านเนื้อหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.54, *SD* = 0.18) และค่าเฉลี่ยสูงรองลงมาคือด้านภาพรวม ($\bar{X}$ = 4.50, *SD* = 0.51) และด้านความเหมาะสมของรูปแบบลักษณะของชุดการเรียน ($\bar{X}$ = 4.48, *SD* = 0.16) ทั้งนี้เนื่องมาจากชุดการเรียนด้วยตนเองที่พัฒนาครั้งนี้ได้คำนึงถึงความรู้ความสามารถและความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาที่ใช้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน และเนื้อหามีความยากง่ายจัดเรียงตามลำดับต่อเนื่องจึงทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจต่อการเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ สามารถนำไปใช้ได้ โดยอาจเพิ่มเติม ปรับปรุงเนื้อหาที่ทันสมัย ในแต่ละหน่วยเพิ่มเติมในอนาคตที่มีการพัฒนาข้อมูลเนื้อหา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนา ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องการผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในรูปแบบ Web Based Learning เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีความก้าวหน้า การใช้ Internet เข้ามาช่วยทำให้เพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้และแก้ปัญหาในเรื่องข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลา

2. ควรพัฒนาชุดการเรียน โดยใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ทันสมัย หลากหลาย เพื่อทำให้ชุดการเรียนมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

3. ควรพัฒนากระบวนการสอน หรือเทคนิคการสอนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับเนื้อหา ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ควรพัฒนาชุดการเรียนด้วยตนเอง ในเรื่องอื่นๆ เช่น การจัดประชุมด้วยระบบ e-meeting, การเขียนคู่มือปฏิบัติงานเพื่อขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาชีพ ระดับชำนาญการ เป็นต้น ซึ่งช่วยให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองโดยไม่เสียเวลาในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2546). *การผลิตชุดการเรียนทางอิเล็กทรอนิกส์*. กรุงเทพฯ: เอมพันธ์.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2539). กระบวนการสันนิเวทนาการและระบบสื่อสารการสอน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หน่วยที่ 1-8*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เชษฐา บุญชวลิต. (2540). *การสร้างชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง การใช้เครื่องมือวัดไฟฟ้าวิชา ช 0278 ช่างเดินสายไฟฟ้าภายในอาคารระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย.* วิทยานิพนธ์อุตสาหกรรมศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาอุตสาหกรรม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณรงค์ฤทธิ์ สมบัติสมภพ, นงเยาว์ เปรมกมลเนตร, ปรียานุช รัชตะหิรัญ, ธีระศักดิ์ หมากผิน, วุฒิสิทธิ์ ย่อชัย และบุญรัตน์ บุญรัศมี. (2550, มกราคม-มิถุนายน). ศูนย์ TCI กับเส้นทางการพัฒนาคุณภาพวารสารไทย: อดีต..สู่...ปัจจุบัน. *วารสารพยาบาลทหารบก*, *8*(ฉบับพิเศษ 1), 58-70.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยสาส์น.

_____. (2545). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย 1* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปฐมชัย ธะนะเนตร. (2555). *รายงานการวิจัย เรื่อง การสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง รามเกียรติ์ ตอนสุครีพหักฉัตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม).

พรรณี ลีกิจวัฒนะ. (2556). *การวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

รุจเรขา วิทยาวุฑฒิกุล. (2556). การสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับดัชนีคุณภาพวารสาร. ใน *เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับดัชนีคุณภาพวารสาร.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วนิดา ไชยคุณ. (2547). *การพัฒนาชุดการเรียนเรื่องขยะมูลฝอยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ส่องหล้า ตันจินดาประทีป. (2546). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องการจัดหมวดหมู่หนังสือวิชากิจกรรมการใช้ห้องสมุดระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

Gagne R. M. (1985). *The condition of learning and theory of instruction*. New York: Holt, Rinehart and wings ton.

การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม*

Development of Instructional Model by Community Based Learning to Enhance on Science Process Skill Lesson for Grade 8 at Sompoypitthayacom School Students

วนิดา ศรีสุข**
วิชิต สุรัตน์เรืองชัย***
พงศ์เทพ จิระโร****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม และเพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น การวิจัยดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis) ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Design and Development) ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ (Implementation) ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงรูปแบบ (Evaluation) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม จำนวน 32 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. รูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอน 4) การตอบสนอง 5) ระบบการสนับสนุน 6) การวัดและประเมินผล 7) การนำรูปแบบการสอนไปใช้

2. การประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์ พบว่า รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิผลตามเกณฑ์ คือ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : รูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์/ การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้/ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

---

*ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop the instructional model with community based learning for enhancing science process skill for grade 8 at Sompoypitthayacom school, and 2) to evaluate the effectiveness of the developed instructional model. There were 4 steps of the research: 1) The collection and analysis of the fundamental data, 2) the design and development, 3) the implementation of the instructional model and, 4) The evaluation. The samples comprised of 32 students in Mathayomsuksa 2/ 2 students of Sompoypitthayacom school selected by cluster random sampling. The time spent for evaluation process was 15 hours.

The results of the research were:

1. The developed model consisted of 7 components, they were; 1) principles, 2) objectives, 3) instructional process, 4) reaction, 5) support system, 6) evaluation, 7) applying

2. Concerning the effectiveness of the instructional model, it was found that the developed teaching model was effective. The science process skill of the posttest was significantly higher than the pretest period, more over the learning scores of the posttest were also significantly higher than the pretest scores.

Keywords : science studies instructional model/ community based learning/ science process skill

บทนำ

โลกปัจจุบันและโลกอนาคตเป็นโลกของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม และข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้เนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ทำให้การสื่อสารได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ความเจริญดังกล่าวล้วนมาจากการคิดของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ดังนั้นการเตรียมคนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ รู้จักติดตามข้อมูลข่าวสาร วิทยาการใหม่ ๆ รู้จักคิดวิเคราะห์ให้เหตุผลและแก้ปัญหาได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการศึกษาที่จะต้องจัดเตรียมคนสำหรับสังคมไทยในอนาคต โดยเฉพาะเด็กยุคใหม่จำเป็นต้องพัฒนาให้มีความรู้อันเป็นสากล พร้อมที่จะแก้ปัญหาทั้งมวลอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะชีวิตและมีความสามารถเพื่อสร้างคุณภาพต่าง ๆ ให้มีในตัวตน (กรมวิชาการ, 2551) จะเห็นว่าการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนากำลังคนของประเทศ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการเมืองการปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิวัฒนาการของศาสตร์ต่าง ๆ มาจากความรู้ความสามารถของมนุษย์โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการศึกษาและการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน, 2557)

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge-based society) ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ และเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไป

ใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เป้าหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน คือมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสร้างแนวคิด (Concept) และมีความเข้าใจธรรมชาติของเรื่องที่ศึกษาอย่างชัดเจน สิ่งนี้ถูกถ่ายทอดกันมาจากรุ่นต่อรุ่นจนกลายเป็นองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอดคล้องกับ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เยาวชนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีศักยภาพสำหรับการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนไปได้อย่างเท่าทัน ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ (3Rs) ได้แก่ การอ่าน การเขียน คณิตศาสตร์ และนวัตกรรม (4Cs) ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่ ทั้งนี้การเรียนการสอนจะเน้นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เข้ากับบริบทของโลกที่ได้เปลี่ยนแปลงไป (Kilbane and Milman, 2014; The Partnership for 21st Century Learning, 2015; สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน, 2555)

จากรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับเขตพื้นที่ (Local Assessment System : LAS) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม สำหนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ของนักเรียนในปี 2555, 2556 และ 2557 คะแนนในรายวิชาวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์คะแนนเฉลี่ย 26.33, 24.31 และ 24.30 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาวิชาวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในด้าน 1) การจัดกระทำข้อมูลและสื่อความหมายของข้อมูล 2) การลงความเห็นจากข้อมูล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28, 2557) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักสูตรกำหนด การสอนมุ่งให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ครูต้องทราบว่าต้องการให้นักเรียนรู้อะไร และเกิดคุณลักษณะอย่างไร แล้วเลือกหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางสติปัญญา สังคมและบุคลิกภาพ ครูควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียนและใช้ความแตกต่างดังกล่าวเป็นพื้นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาโอกาสในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียน มีการใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดการแก้ปัญหาและทักษะปฏิบัติ(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546)

การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (community-based-learning) มีคุณูปการต่อการพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสังคมหลายด้าน ดังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) กล่าวว่าการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้มีผลประโยชน์ยิ่งทวีในภายภาคหน้า หากว่าได้รับการยอมรับและมีการจัดสรรปันส่วนทรัพยากรอย่างเหมาะสมสามารถตอบสนองความต้องการอันหลากหลายขององค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อยู่ในที่ห่างไกลทุรกันดาร ซึ่งเกือบจะไม่มีบริการทางด้านนี้แก่สาธารณชนหรือไม่มีเลย สำหรับกลุ่มบุคคลดังกล่าวและผู้ที่อยู่ในสถานภาพเดียวกันอีกมากในเขตเมือง การเรียนรู้นับเป็นโอกาสที่ทำให้พวกเขาได้ติดต่อ คบค้าสมาคมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างเสริมชุมชนทางหนึ่ง รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้คนได้ทบทวนสภาพแวดล้อมของตนเองและจัดลำดับความสำคัญในเรื่องต่าง ๆ เสียใหม่ (Owens & Wang, 1996; ชัชวาล ทองดีเลิศ, 2547) การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือเรียกว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เป็นกลยุทธ์การสอนหรือการเรียนที่ช่วยให้เยาวชนและผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการจากชุมชน ชุมชนแต่ละท้องถิ่นมีความหลากหลาย ตั้งแต่บนยอดดอยสูงลงมาสู่ที่ราบลุ่ม จนถึงชายฝั่งทะเลซึ่งชุมชนแต่ละแห่งได้มีการเรียนรู้ สั่งสม สืบทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ชีวิต ผ่านการเผชิญหน้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวมาอย่างยาวนาน ผ่านกระบวนการแห่งชีวิตที่ดำเนินมาอย่างไม่ขาดสาย ชุมชนจึงเหมือน

ห้องเรียนมีชีวิต ห้องเรียนภูมิปัญญา ที่อยู่ในวิถีการปฏิบัติที่เป็นจริง มีชีวิตชีวา ที่น่าจะเป็นทางออกสำคัญของการปฏิรูประบบการศึกษา นอกจากนี้ (Melaville & Blank, 2008 ; Beakley & West, 2003; กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะทางสังคมทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ของนักเรียนกับชุมชน ความรู้ของชุมชนเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาและการปรับตัวของชุมชน เป็นความรู้ที่เรียกกันว่า “ภูมิปัญญา” ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริงมีความเป็นบูรณาการสูง เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่เอาชีวิตและปัญหาเป็นตัวตั้ง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะการร่วมคิด ร่วมไม้ร่วมมือกันปฏิบัติ มีการสื่อสารแลกเปลี่ยน ระหว่างผู้คนที่แตกต่างหลากหลาย ลดความขัดแย้งเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ (เพ็ญประภา ภัทรานุกรม, 2553) การเรียนการสอนในห้องเรียนควรจัดให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การออกแบบการเรียนรู้ ต้องให้นักเรียนได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงโดยมุ่งให้นักเรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ ได้ฝึกทักษะการคิด การปฏิสัมพันธ์และการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชน (วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ, 2553) การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการทำงานของนักเรียนในสภาพแวดล้อมจริงที่ไม่ใช่โรงเรียนซึ่งนักเรียนจะได้เรียนรู้ผ่านการคิด การวางแผน การลงมือปฏิบัติจริง และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ของนักเรียนกับชุมชนในด้านต่าง ๆ (Owens & Wang, 1996; Jordaan, 2007) นอกจากนี้ ยังเป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อเพิ่มทักษะและความสามารถของสมาชิกของชุมชนลดช่องว่างของความรู้ระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทและให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนโดยเปิดโอกาสให้เข้าถึงความรู้ในทางตรงได้โดยง่าย ฝึกให้คิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ ตลอดจนกระบวนการ ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การตัดสินใจ การยอมรับและการประเมินผล โดยเฉพาะการปฏิบัติร่วมกันในทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น (อนุรักษ์ ปัญญานุวัฒน์, 2548; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547) การจัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนจากการเน้นที่การสอนของครูเป็นเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียน และเปลี่ยนจากเน้นที่การเรียนของแต่ละบุคคล (Individual Learning) มาเป็นเน้นที่การเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม (Team Learning) รวมทั้งเปลี่ยนจากการเรียนแบบเน้นการแข่งขันมาเป็นเน้นที่ความร่วมมือหรือช่วยเหลือแบ่งปันกัน จึงถือเป็นการเรียนรู้ร่วมกันไปกับกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนและสมาชิกที่อยู่ในชุมชนการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานให้ประโยชน์ที่เกื้อกูลต่อนักเรียน โรงเรียนและชุมชน ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากห้องเรียนไปใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนบนพื้นฐานของวิถีชีวิตของชุนชนสภาพจริง

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา สนใจที่จะพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ภายใต้หลักการแนวคิดของการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบของ Kevin Kruse คือ ADDIE Model เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์(Analysis) 2) ขั้นตอนการออกแบบ (Design) 3) ขั้นตอนการพัฒนา (Development) 4) ขั้นการนำไปใช้ (Implement) 5) ขั้นการประเมินผล (Evaluation) สามารถตรวจสอบและสะท้อนผลที่ต้องการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดเพื่อเป็นแบบอย่างของการจัดการเรียนการสอนสำหรับพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม

2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวน 135 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 64 คน 2 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง 32 คน และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง 32 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เนื้อหา ได้แก่ เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาคเรียนที่ 2

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบ่งเป็น

1) รูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

2) รูปแบบการสอนแบบปกติ

ตัวแปรตาม ได้แก่

1) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ได้แก่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis)

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสภาพการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน

2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านหลักสูตร

3. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุมชน

4. ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎีในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของ Joyce, Weil and Calhoun (2004)

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Design and Development)

1. ร่างรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามแนวคิดของ Joyce, Weil and Calhoun

2. สังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม

3. สร้างเครื่องมือประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ (Implement) ผู้วิจัยนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ ดังนี้

1. แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
2. ทดสอบก่อนเรียน
3. ดำเนินการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น
4. ทำการทดสอบหลังเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงรูปแบบ (Evaluation)

นำผลการทดลองใช้รูปแบบจากขั้นตอนที่ 3 มาพิจารณา เพื่อประเมินปรับปรุงรูปแบบโดยพิจารณาจากผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่จัดการเรียนการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขึ้นไป แสดงว่ารูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม

ผลการพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม ได้รูปแบบการสอนที่เรียกว่า “MPSSA Model” มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอน 4) การตอบสนอง 5) ระบบการสนับสนุน 6) การวัดและประเมินผล 7) การนำรูปแบบการสอนไปใช้

ตอนที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น ดังตาราง

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น

กลุ่มทดลอง	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	SD	t	Sig
ก่อนเรียน	32	40	6.81	1.51	68.73	.000*
หลังเรียน	32	40	32.25	1.48		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังตาราง

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	SD	t	Sig
กลุ่มควบคุม	32	40	6.90	1.41	1.09	.926
กลุ่มทดลอง	32	40	6.81	1.51		

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น ดังตาราง

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น

กลุ่มทดลอง	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	SD	t	Sig
ก่อนเรียน	32	40	7.47	1.41	71.62	.000*
หลังเรียน	32	40	33.28	1.46		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังตาราง

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	SD	t	Sig
กลุ่มควบคุม	32	40	7.84	1.19	1.13	.064
กลุ่มทดลอง	32	40	7.47	1.45		

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน

5. ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นกับการเรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ ดังตาราง

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นกับการเรียนด้วยกระบวนการสอนแบบปกติ

กลุ่ม	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	SD	t	Sig
กลุ่มควบคุม	32	40	21.16	3.69	15.78	.000*
กลุ่มทดลอง	32	40	32.25	1.48		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า คะแนนทักษะกระบวนการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าหลังเรียนด้วยรูปแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นกับการเรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ ดังตาราง

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นกับการเรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ

กลุ่ม	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	SD	t	Sig
กลุ่มควบคุม	32	40	20.72	3.62	18.19	.000*
กลุ่มทดลอง	32	40	33.28	1.46		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าหลังเรียนด้วยรูปแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับมากที่สุด และ กิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

สรุปผล

1. รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า “MPSSA” ซึ่งได้พัฒนาตามหลักการ และแนวคิดการออกแบบรูปแบบการสอน ADDIE Model ของ Kevin Kruse ร่วมกับกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-Based Learning) และทฤษฎี Constructivism โดยรูปแบบการสอนมีองค์ประกอบคือ หลักการของรูปแบบการสอน วัตถุประประสงค์ของรูปแบบการสอน กระบวนการเรียนการสอน การตอบสนอง ระบบสนับสนุน การวัดและประเมินผล และการนำรูปแบบไปใช้การเรียนการสอนไปใช้ ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบการสอนมีความสอดคล้องกัน (IOC=.80-1.00)

2. ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม มีดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า คะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า คะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์
หลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนระหว่าง
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน

2.5 ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นกับการเรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ พบว่า คะแนนทักษะกระบวนการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าหลังเรียนด้วยรูปแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.6 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นกับการเรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าหลังเรียนด้วยรูปแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.7 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจตามลำดับ

อภิปรายผล

1. รูปแบบการสอนที่เรียกว่า “MPSSA Model” มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอน 4) การตอบสนอง 5) ระบบการสนับสนุน 6) การวัดและประเมินผล 7) การนำรูปแบบการสอนไปใช้ รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างแรงจูงใจ (Motivating Step : M) ขั้นที่ 2 ฝึกปฏิบัติภาคสนาม (Practice Step : P) ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing Step : S) ขั้นที่ 4 สรุป (Summarizing Step : S) ขั้นที่ 5 ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Application of knowledge Step : A) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยผู้เชียวชาญพบว่ารูปแบบการสอนมีความสอดคล้องกัน (IOC = .80-1.00) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการศึกษากระบวนการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของ Joyce, Weil, and Calhoun, 2004); Saylor, Alexander, and Lewis, 1981; ทิศนา แขมมณี (2555) อย่างมีระบบ และสร้างรูปแบบการสอน ซึ่งเป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบตามแนวคิด ADDIE ของ Kevin Kruse ร่วมกับกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการสอน ด้านเนื้อหา และด้านวัดผลประเมินผล ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการสอน เท่ากับ .08-1.00 ซึ่งมีความสอดคล้องกัน และมีการปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์ สอดคล้องกับ การศึกษาของ เพ็ญประภา ภัทรานุกรม (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ในชุมชนประสบภัยพิบัติสึนามิ : กรณีศึกษา ชุมชนในพื้นที่จังหวัดพังงา พบว่า การพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในชุมชนที่ได้รับผลจากการประสบภัยพิบัติสึนามิอย่างเฉียบพลันนั้น ชาวบ้านต้องต่อสู้กับวิกฤติผ่านกระบวนการเรียนรู้จนสามารถพลิกวิกฤติเป็นโอกาสได้ เกิดการรวมตัวของชาวบ้านทั้งที่บ้านน้ำเค็มและบ้านในไร่ซึ่งส่วนหนึ่งมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน มีผู้นำที่เอาจริงเอาจัง อันส่งผลให้เกิดกลุ่มคนทำงานที่เข้มแข็งเพื่อชุมชน มีการบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเป็นระบบ มีแผนแม่บทการพัฒนาชุมชนโดยวิธีการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งธนาคารชุมชน การจัดสวัสดิการชุมชนตั้งแต่เกิดจนตายโดยชุมชนเอง การจัดตั้งสหกรณ์เพื่อที่อยู่อาศัยของชุมชนบ้านน้ำเค็ม รวมถึงการเกิดกลุ่มออมทรัพย์ของบ้านในไร่เพื่อการออมและให้สินเชื่อเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาเพื่อเพิ่มอาชีพรายได้ของชุมชน

2. ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนส้มป่อยพิทยาคม พบว่ารูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิผลตามเกณฑ์ คือ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงว่ารูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพที่สามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้รับการออกแบบบนพื้นฐานของแนวคิดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎี Constructivism และมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบ กล่าวคือการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการช่วยให้นักเรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ในโรงเรียนกับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งช่วยส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน (Jordaan, 2007) เป็นการเพิ่มทักษะการทำงาน มีความรู้สึกอิสระพึ่งตนเองทำให้นักเรียนมีทักษะการเรียนแบบรอบรู้ และบูรณาการ การฝึกปฏิบัติซ้ำ จนมั่นใจว่าเป็นทักษะใหม่ที่ผู้เรียนสามารถทำได้ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การวางแผนประสบผลสำเร็จ ได้แก่ สภาพสังคมจริง เป้าหมายของผู้เรียน และการออกแบบพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้เป็นระบบโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ตามสภาพธรรมชาติในสถานที่จริง ฝึกฝนทักษะที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระพึ่งตนเองได้สัมพันธ์กับสภาพจริงของชุมชน (Beakley, Yoder, & West, 2003)

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2551). *การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้".* กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

ชัชวาล ทองดีเลิศ. (2547). แนวคิดการฟื้นฟูชีวิตชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ญประภา ภัทรานุกรม. (2553). การพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในชุมชนประสบภัยพิบัติสึนามิ: กรณีศึกษาชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดพังงา. *วารสารร่มพฤกษ์, 28*(2), 2-4.

วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ. (2553). *ข้อเสนอแนะทางเลือกระบบการศึกษาที่เหมาะกับสุขภาวะคนไทยโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสุขภาวะคนไทย [ปศท.] สสส.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษวงศ์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). *คู่มือวัดประเมินผลวิทยาศาสตร์.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศรีเมืองการพิมพ์.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2547). *โครงการวิจัยด้านการศึกษากับชุมชน.* ม.ป.ท.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. (2557). *รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับเขตพื้นที่ (Local Assessment System : LAS).* ม.ป.ท.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *เอกสารหมายเลข 4 ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.* กรุงเทพฯ: ไอเดียสแคว์.

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน. (2555). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ อย่างไร.* เข้าถึงได้จาก http://www.qlf.or.th/home/contents/417.

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน. (2557). *การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21. ใน การประชุมวิชาการ อภิวัฒน์การเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน.

อนุรักษ์ ปัญญานุวัฒน์. (2548). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: การเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเชียงใหม่: เครือข่ายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ.* ม.ป.ท.

Beakley, B. A., Yoder, S. L., & West, L. L. (2003). *A guidebook for teachers.* Arlington: Council for Exceptional Children.

Jordaan, M. (2007). *Community-based project.* Retrieved from http://www.northern.edu/ ASLP/definition.htm

Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2004). *Model of teaching* (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Kilbane, C. D., & Milman, N. B. (2014). *Teaching models: Designing instruction for 21St century learners.* New Jersey: Pearson Education, Inc.

Kruse, K. (2007). *Instruction to instructional design and the ADDIE model.* Retrieved from http:www.e-learningguru.com/articles/art_1.htm

Melaville, A., Berg, A. C., & Blank, M. J., (2008). *Community-based learning: Engaging students for success and citizenship.* Washington: Coalition for Community School.

Owens, T. R., & Wang, C. (1996). *Community–based learning: A foundation for meaningful education reform.* Retrieved from www.nwrel.org/scpd/10/t008.htm/

Saylor, J. G., Alexander, W. M., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum planning for better teaching and learning* (4th ed.). New York: Holt, Rinehart, and Winston.

The Partnership for 21st Century Learning. (2015). *Framework for 21st century learning.* Retrieved from www.p21.org/our-work/p21-framework

การสร้างชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*

The Construction of Insturctional Package to Health Related Physical Fitness by Using Games for Mathayomsuksa 4 Students

เจนจิรา กัลพฤกษ์**
เกษมสันต์ พานิชเจริญ***
วิมลรัตน์ จตุรานนท์****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอนสำหรับนักเรียน ตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายโดยใช้เกม และเพื่อวัดเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนชลกันยานุกูล โดยการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน จาก 17 ห้องเรียน มีนักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง 50 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลกันยานุกูล จำนวน 6 ชุดการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพแต่ละชุด ดังนี้ 82.60, 83.20, 84.60, 82.60, 86.00 และ86.20 ซึ่งมีประสิทธิ์ภาพตามเกณฑ์เป้าหมาย 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพางกาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการใช้เกม คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 4) ผลของเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนที่มีต่อชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 อยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ : ชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย/ เกม/ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

---

*วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สำนักงานจัดการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purposes of this study were, 1) to develop health related physical fitness instructional package by using games for Mathayomsuksa 4 students, to meet the efficiency criterion of 80/ 80, 2) to study the students' academic achievement after studying with the health related physical fitness instructional package, 3) to compare the students health related physical fitness before and after studying with the package and 4) the students attitude towards a health related physical fitness instructional package. The instruments in the student comprised of, 1) the instructional package of health related physical fitness 2) Mathayomsuksa 4 students achievement test, 3) physical fitness test, and 4) attitude questionnaire towards the instructional package. The samples in the study were 50 Mathayomsuksa 4 students at Chonkanyanukoon School, they were selected by cluster random samping. The statistic used for data analysis were, percentage, mean, standard deviation and t-test. (dependent)

The research result were: 1) Six health related physical fitness instructional package possessed the efficiency as follows; package one: 82.60, package two: 83.20, package three: 84.60, package four: 82.60, package five: 86.00 and package six: 86.20. The over all was 84.20/ 80.17 which met the set criteria 80/ 80. 2) The comparison of the pretest scores and the posttest scores showed that the posttest scores were significant higher than the pretest scores at .01 statistical difference. 3) The health related physical fitness of students after studying with the package were significant higher than the scores of the pre-study at the .01 statistical level. 4) The attitude towards the instructional package after studying a health related physical fitness instructional package was at highest satisfied ($\overline{X}$ 4.69)

Keywords : Instructional package to health related physical fitness/ games/ Mathayomsuksa 4 students.

บทนำ

สมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness) เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับการดำรงชีพ เมื่อบุคคลมีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายและจิตใจ การดำเนินชีวิตก็จะมีความสุขและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การมีสมรรถภาพทางกายที่ดีจะทำให้มีสุขภาพดี ร่างกายมีการเจริญเติบโตแข็งแรงประสิทธิภาพของการทำงานของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจประสานสัมพันธ์กันดี ลดอัตราการเสี่ยงเป็นโรคต่างๆ อีกทั้งยังทำให้มีทรวดทรงของร่างกายได้สัดส่วน มีทักษะทางกีฬาที่ดี ทำให้เกิดความสนุกสนานกับการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายและกีฬา สอดคล้องกับ สุพิตร สมาหิโต (2541) สมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness) หมายถึง สภาวะของร่างกายที่อยู่ในสภาพที่ดีจะช่วยให้บุคคลสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดอัตราความเสี่ยงของปัญหาทางสุขภาพที่เป็นสาเหตุมาจากขาดการออกกำลังกาย สร้างความสมบูรณ์และแข็งแรงของร่างกายในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายได้อย่างหลากหลาย บุคคลที่มีสมรรถภาพทางกายดีก็จะสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และการแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ในสภาพปัจจุบันประชากรวัยทำงานป่วยและตายด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังมากขึ้น โดยในช่วงปี พ.ศ. 2554 -2557 อัตราตายด้วยโรคไม่ติดต่อ(Non-Communicable Diseases-NCD) พบว่า อัตราการตายจากโรคหลอดเลือดหัวใจ (Coronary Heart Disease :CHD) ในทุกกลุ่มอายุ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบปี พ.ศ. 2553-2556 เท่ากับ 397.24, 412.70, 427.53 และ 435.18 ตามลำดับ (อัตราผู้ป่วยในต่อประชากรแสน) กระทรวงสาธารณสุข (2559) จากสภาพการณ์ดังกล่าว โรคไม่ติดต่อเรื้อรังกลายเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของคนไทยซึ่งเป็นโรคที่สามารถป้องกันหรือหลีกเลี่ยงได้ โดยสาเหตุเกิดจากพฤติกรรมการดำรงชีวิตภายใต้กระแสนิยมและบริโภคนิยม พฤติกรรมที่บั่นทอนสุขภาพ การพักผ่อนไม่เพียงพอและการออกกำลังกายไม่เพียงพอ ทำให้มีความเสี่ยงในการเป็นโรค ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในช่วงเข้าสู่วัยรุ่นเป็นวัยที่ควรเริ่มรู้จักการดูแลสุขภาพเพื่อสามารถรู้จักวิธีป้องกันโรคและลดความเสี่ยงในการเกิดโรคได้

เกม เป็นวิธีการวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการสอนได้ดี โดยผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้นให้ผู้เรียนเล่นด้วยตัวเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาที่กำหนดขึ้น ผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะให้มีผลออกมาในการรู้แพ้–ชนะ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน สอดคล้องกับ ทิศนา แขมมณี (2553) ได้ให้ความหมายว่า เกม หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน ซึ่งมีการแข่งขันอย่างมีจุดหมายและกฎเกณฑ์ ซึ่งส่วนประกอบของเกม คือ ผู้เล่น จุดหมายและกฎเกณฑ์ และสอดคล้องกับ วารินทร์ รัศมี-พรหม (2531, หน้า 183) ได้กล่าวถึง เกมที่เหมาะสำหรับการเรียนการสอนคือ เกมที่เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติ (drill and practice) ซึ่งเป็นการทำซ้ำ ๆ จะเกิดทักษะขึ้นและควรจัดทำเป็นเกมที่จะทำให้เรียนสนุก ตื่นเต้น ไม่เกิดเบื่อหน่าย แต่ควรออกแบบไม่ให้ผู้เรียนต้องรอคอยนานในการเปลี่ยนกันเล่มเกมนั้น เกมที่เล่นระหว่างกลุ่มเป็นการฝึกปฏิบัติการทำงานกลุ่มด้วย และจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีต่างๆ พบว่า กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมพลศึกษาวอลเลย์บอลโดยการใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สอดคล้องกับ ฉัตรชัย มณีนาค (2550) จะเห็นได้ว่านักเรียนได้เรียนกิจกรรมพลศึกษาวอลเลย์บอลได้รับการสอนโดยใช้เกมประกอบการสอนมีพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนแบบปกติ ทำให้ผู้เรียนที่ได้รับการเรียนการสอนโดยใช้เกมมีพัฒนาการทางด้านทักษะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ด้วยความสนุกสนานไม่เบื่อหน่ายโดยที่มีการพัฒนาพฤติกรรม ทั้งทางด้านทักษะความรู้ และพัฒนาการทางด้านสังคมของนักเรียนไม่ใช่มุ่งแต่จะสอนและประเมินผลทางด้านทักษะเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับ เดชริศ หาญโรจนกุล (2553) ผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านไทยที่มีต่อสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะของเด็กอนุบาล ซึ่งเห็นได้ว่าหลังการทดลอง กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้เกมการละเล่นพื้นฐานไทยมีการพัฒนาสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะ ดีกว่าก่อนการทดลอง และกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยการใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านไทยมีการพัฒนาสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะ ดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมพลศึกษาตามปกติ

จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาในโรงเรียนชลกันยานุกูล พบว่า ครูผู้สอนมุ่งเน้นการเรียนรู้ทักษะมากกว่าการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย และจากการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ทำให้นักเรียนในโรงเรียนมีสมมรรถภาพทางกายไม่ผ่านเกณฑ์จำนวนมาก (รายงานผลการตรวจสุขภาพประจำปี 2559 โรงเรียนชลกันยานุกูล) เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน นักเรียนที่มีสมรรถภาพทางกายต่ำโดยคิดเป็นร้อยละ 65 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค มาตรฐาน พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ

การป้องกันโรคและสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาพ (กระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาจัดการเรียนรู้โดยการใช้เกม สอดคล้องกับ ทิศนา แขมมณี (2553) พบว่า เป็นวิธีการหนึ่งที่นำมาใช้ในการสอนได้ดี โดยผู้สอนใช้เกมประกอบการสอนในแต่ละครั้ง เพื่อเป็นแนวทางที่พัฒนาทางด้านร่างกาย ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด สร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน ช่วยให้นักเรียนสนใจบทเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับ บุญเลิศ อุทยานิก (2553) การพัฒนาสมรรถภาพทางกายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพสำหรับนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จะเห็นได้ว่า คะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมฝึกโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกาย 8 สัปดาห์ พบว่า สมรรถภาพทางกายสูงขึ้นมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการศึกษาครั้งนี้ได้รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพทางกายสำหรับนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย และคู่มือการออกกำลังกายที่เหมาะสม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสร้างชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกายของนักเรียนโดยใช้เกมซึ่งเป็นวิธีการสอนที่สามารถนำมาสอนในรายวิชาพลศึกษา เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและพัฒนาสมรรถภาพทางกายให้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอนสำหรับนักเรียน ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม
3. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม
4. เพื่อวัดเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายโดยการใช้เกม

สมมติฐานการวิจัย

1. สมรรถภาพกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนในระดับมาก
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนในระดับมาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลกันยานุกูล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จังหวัดชลบุรี มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 17 ห้องเรียน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนโดยใช้ชุดการสอนสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) สมรรถภาพทางกาย 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) เจตคติของนักเรียน

เนื้อหาที่ใช้ในการสร้างชุดการสอน กำหนดเนื้อหาตาม มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สมรรถภาพทางกาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง การสร้างชุดการสอนสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) ประยุกต์ร่วมกับกระบวน การออกแบบการเรียนการสอน ADDIE Model ตามแนวคิดของ ครูส (Kruse, 2008, p. 1) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R_1) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D_1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D,D)

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R_2) เป็นการนำชุดการสอนไปใช้จริง (Implementation : I)

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D_2) เป็นการประเมินผล (Evaluation : E) และปรับปรุงชุดการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 6 ชุด ดังนี้

1.1 ชุดการสอนที่ 1 เรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสมรรถภาพทางกาย และการวางแผนสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย

1.2 ชุดการสอนที่ 2 เรื่องการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายด้านองค์ประกอบของร่างกาย

1.3 ชุดการสอนที่ 3 เรื่องการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายด้านระบบไหลเวียนโลหิต

1.4 ชุดการสอนที่ 4 เรื่องการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัว

1.5 ชุดการสอนที่ 5 เรื่องการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายด้านความอดทนของกล้ามเนื้อ

1.6 ชุดการสอนที่ 6 เรื่องการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ชุด เป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 6 ชุด ชุดละ 10 ข้อ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น

3. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายสำหรับเด็กไทยอายุ 7-18 ปี โดยกรมพลศึกษา

4. แบบวัดเจตคติที่มีต่อชุดการสอนสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ชุด เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยปรับจากรูปแบบของ ลิเคอร์ท (Likert) ที่มี 5 ระดับ โดยผู้วิจัยสร้างขึ้น

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชุดการสอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับชุดการสอนที่ได้ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลและกำหนดแนวคิดการจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ภายในชุดการสอน โดยยึดหลักการ ดังนี้

1. กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับเนื้อหา ในชุดการสอนนี้ได้ใช้มาตรฐาน พ 3.2 ตัวชี้วัด 1-4 และมาตรฐาน พ 4.1 ตัวชี้วัดที่ 4-7 และออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนตามทฤษฎีเพียเจตต์ โดยเรียงเนื้อหาจากง่ายไปหายาก

2. ลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้หลักการสอนพลศึกษา 5 ขั้นตอน ประกอบด้วยต่อไปนี้
ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม
ขั้นที่ 2 ขั้นอธิบายและสาธิต
ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติ
ขั้นที่ 4 ขั้นนำไปใช้
ขั้นที่ 5 ขั้นสรุป

3. มีการนำหลักการเรียนรู้โดยการใช้เกม (GAME) มาสอดแทรกตามหลักการสอนพลศึกษา 5 ขั้นตอน ในขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4

ตารางที่ 1 ลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในชุดการสอนที่สร้างขึ้น

ขั้นที่	เป้าหมาย	กิจกรรม	ผลลัพธ์
ขั้นที่ 1	1. สำรวจนักเรียนและเตรียมความพร้อม 2. แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ 3. อบอุ่นร่างกาย	- จัดระเบียบแถว - แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียน - เตรียมความพร้อมก่อนออกกำลังกาย	- สังเกตพฤติกรรม
ขั้นที่ 2	1. อธิบายแบบฝึก 2. สาธิตวิธีการทำที่ถูกต้อง	- กระตุ้นความสนใจโดยใช้คำถาม - สาธิตการฝึกปฏิบัติให้นักเรียน	- สังเกตพฤติกรรม
ขั้นที่ 3	1. เริ่มฝึกปฏิบัติ 2. การจดบันทึก	- นักเรียนเริ่มฝึกปฏิบัติ - นักเรียนจดบันทึกความรู้ที่ได้รับ	- สังเกตพฤติกรรม
ขั้นที่ 4	1. ทดสอบการฝึกปฏิบัติ 2. ประเมินผลการปฏิบัติ	- การทดสอบ	- คะแนนการทดสอบ
ขั้นที่ 5	1. สรุปผลและบอกข้อผิดพลาด 2. เปิดโอกาสซักถาม 3. สรุปการเรียนทั้งหมด	- ร่วมกันอภิปรายและสรุปกิจกรรมการเรียนและการฝึกปฏิบัติ	- การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/10 จำนวน 1 ห้อง มีจำนวน 50 คน ซึ่งกำลังศึกษาโรงเรียนชลกันยานุกูล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จังหวัดชลบุรี โดยคัดเลือกโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงโรงเรียนชลกันยานุกูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองสอนและเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจจุดประสงค์ และบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรม

3. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกาย สำหรับเด็กไทย อายุ 7–18 ปี (กรมพลศึกษา) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 บันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ผล

4. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยตนเองตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลา 12 ชั่วโมง

5. เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละชุดตามกำหนดการทดลองแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกาย สำหรับเด็กไทย อายุ 7–18 ปี (กรมพลศึกษา) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) บันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียนสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำผลไปวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ 80 ตัวแรก (E1)

6. เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 6 ชุด ตามกำหนดการทดลองแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกาย สำหรับเด็กไทย อายุ 7–18 ปี (กรมพลศึกษา) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) บันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียนสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำผลไปวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ 80 ตัวหลัง (E2)

7. แบบวัดเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายโดยการใช้เกม บันทึกผลและนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากนักเรียนเรียนด้วยชุดการสอน ทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย และแบบวัดเจตคติแล้วนำผลการทดสอบทั้ง 4 อย่างมาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. หาประสิทธิภาพของชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยใช้เกมตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/ 80

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สูตร t-test for Dependent Samples ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

3. เปรียบเทียบผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย จากเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกาย สำหรับเด็กไทย อายุ 7-18 ปี (กรมพลศึกษา) หลังเรียนด้วยชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สูตร t-test for dependent samples ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

4. ศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การสร้างชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ได้ชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลกันยานุกูล จำนวน 6 ชุดการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ แต่ละชุด ดังนี้ 82.60, 83.20, 84.60, 82.60, 86.00 และ86.20 ซึ่งมีประสิทธิ์ภาพ 84.20/80.17

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม

รายการ	จำนวนนักเรียน	ก่อนเรียน เต็ม 60 คะแนน		หลังเรียน เต็ม 60 คะแนน		*df* (1-tailed)	*t*	*p*
		$\overline{X}$	*SD*	$\overline{X}$	*SD*			
แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	50	22.00	4.49	48.10	2.42	49	40.52*	.00

* $p < .01$

จากตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม จำแนกตามชุดการสอนแต่ละชุด ทั้ง 6 ชุด การทดสอบชุดการสอนก่อนเรียนและหลังเรียนใช้ชุดการสอนฉบับเดียวกันพบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนด้วยชุดการสอนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนด้วยชุดการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการใช้เกม คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของนักเรียน ที่เรียนโดยชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน

รายการทดสอบ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		*df* (2-tailed)	*t*	*p*
	$\overline{X}$	*SD*	$\overline{X}$	*SD*			
1. วัดสัดส่วน							
- น้ำหนัก (กก.)	54.00	9.97	53.11	9.20			
- ส่วนสูง (ซม.)	160.54	5.92	160.94	5.97			
2. ลุก-นั่ง 60 วินาที (ครั้ง)	25.52	7.63	29.86	7.99	49	16.11*	.00
3. ดันพื้น 30 วินาที (ครั้ง)	14.30	5.44	20.74	4.14	49	11.27*	.00
4. นั่งงอตัวไปข้างหน้า (ซม.)	8.40	6.86	11.42	6.16	49	4.96*	.00
5. วิ่งระยะไกลระยะทาง 800 เมตร (นาที)	6.68	0.84	5.92	0.67	49	8.56*	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของนักเรียนที่เรียนโดยชุดการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า

1. รายการวัดสัดส่วนของร่างกาย น้ำหนักก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 54.00 กิโลกรัม หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 53.11 กิโลกรัม และส่วนสูงก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 160.54 เซนติเมตร หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 160.94 เซนติเมตร

2. ลุก–นั่ง 60 วินาที (ครั้ง) ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.52 ครั้ง และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 29.86 ครั้ง

3. ดันพื้น 30 วินาที (ครั้ง) ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.30 ครั้ง และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.74 ครั้ง

4. นั่งงอตัวไปข้างหน้า (ซม.) ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.40 เซนติเมตร และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.42 เซนติเมตร

5. วิ่งระยะไกลระยะทาง 800 เมตร (นาที) ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.68 นาที และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.92 นาที

4. ผลของเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนที่มีต่อชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 อยู่ในระดับ มากที่สุด

สรุปได้ว่า การสร้างชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.20/80.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนด้วยชุดการสอน สูงกว่าก่อนเรียน ผลทดสอบสมรรถภาพทางกายหลังการเรียนด้วยชุดการสอน สูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีเจตคติต่อชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม อยู่ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การสร้างชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า

1. ชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.20/ 80.17 สูงกว่าเกณฑ์ 80/ 80 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก

1.1 ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมาได้ผ่านกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนมีองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์โดยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ศึกษาจุดประสงค์และรายละเอียดเนื้อหาของหลักสูตร ทำการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และเวลาเรียนให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและเป็นไปตามหลักการของหลักสูตร ศึกษาองค์ประกอบและข้อมูลการสร้างชุดการสอนนำไปให้คณะกรรมการวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา เวลาเรียน แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ ความยากง่าย ความชัดเจนของภาษาและความเหมาะสมของเวลา เนื้อหากับสาระการเรียนรู้ นำผลมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/ 80 ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดทำชุดการสอนของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2525, หน้า 123) และสอดคล้องกับ บุญเกื้อ ควรหาเวช (2535, หน้า 66-67) ที่กล่าวว่าการสร้างชุดการสอนที่ใช้วิธีระบบ

เป็นสำคัญ ทำให้มั่นใจได้ว่า ชุดการสอนสามารถช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพและยังช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจพร้อมจะสอนอีกด้วย

1.2 ในการสร้างชุดการสอน ผู้วิจัยได้จัดลำดับเนื้อหาของชุดการสอนเป็น 6 ชุด พบว่าจากที่นักเรียนสามารถตอบคำถามจากแบบฝึกหัดทุกชุดได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 84.20 ซึ่งสูงกว่ามาตรฐาน 80 ตัวแรก และมีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 80.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานตัวหลัง สอดคล้องเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจากง่ายไปยากคือ จากความรู้เบื้องต้นไปสู่การฝึกทักษะพื้นฐานสมรรถภาพทางกายจนถึงการออกแบบการฝึกสมรรถภาพทางกายโดยมีเน้นรูปแบบการสอนโดยการใช้เกม ซึ่งเกมเป็นวิธีการวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการสอนได้ดี โดยผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้นให้ผู้เรียนเล่นด้วยตัวเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาที่กำหนดขึ้น ผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ในอันที่จะให้มีผลออกมาในการรู้แพ้-ชนะ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน (ทิศนา แขมมณี, 2553) ซึ่งเนื้อหาและขั้นตอนดังกล่าวช่วยสั่งสมประสบการณ์แก่ผู้เรียนไปตามลำดับ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดความสนุกสนานในการเรียนและสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี

1.3 ชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีองค์ประกอบสมบูรณ์ครบถ้วนประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้และคู่มือครูประจำชุดการสอน ซึ่งทุกส่วนผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชายผ่านการทดลองกับนักเรียนตามระบบขั้นตอน มีการปรับแก้จนกระทั่งมีความสมบูรณ์โดยเฉพาะแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนรู้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นได้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจึงมีการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจน เน้นทักษะปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ตามรูปแบบแนวคิดการพัฒนาทักษะ สอดคล้องกับ สมโภช ภู่สุวรรณ (2546, หน้า 14) ได้กล่าวว่า ชุดการสอน หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ถูกผลิตขึ้นอย่างมีระบบ มีขั้นตอน ผสมผสานโดยยึดความสัมพันธ์กันของจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ เนื้อหาในกลุ่มวิชาเทคนิคการสอน ที่เหมาะสมกับนักเรียน ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันในขณะดำเนินกิจกรรมการเรียน ทั้งสามารถตรวจสอบตนเองตรวจสอบกันเอง และได้รับการตรวจสอบประสิทธิภาพการเรียนจากครู เป็นสื่อประสมที่จัดทำขึ้นโดยยึดความสนใจของนักเรียน ช่วยอำนวยความสะดวกแก่การเรียนการสอน และสนับสนุนให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความรู้จากที่นักเรียนสามารถตอบคำถามจากแบบฝึกหัดทุกชุดได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 84.20 และมีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 80.17 จึงเป็นยืนยันได้ว่าทุกองค์ประกอบของชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถสูงขึ้น

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องมาจาก

2.1 ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการฝึกปฏิบัติ เป็นกิจกรรมที่พัฒนาทางด้านร่างกาย ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด เสริมสร้าง

ให้มีการตื่นตัว และมีบรรยากาศที่แตกต่างไปจากการเรียนตามปกติ สร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน ส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้น และนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ก่อให้เกิดแรงจูงใจสูง ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารร่วมกัน ช่วยสนับสนุนให้นักเรียนมีการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และทำให้เกิดความสนใจในการเรียน สอดคล้องกับ รังสรรค์ นกสกุล (2543, หน้า 58) ได้ให้ความหมายของคำว่า ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากการทดสอบหลังเรียน ซึ่งการเรียนโดยใช้ชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าก่อนเรียนนักเรียนตอบคำถามได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 22.00 และหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 48.10 ซึ่งคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้อง ฉัตรชัย มณีนาค (2550) กับกระบวนการเรียนรู้กิจกรรมพลศึกษาวอลเลย์บอลโดยการใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะเห็นได้ว่านักเรียนได้เรียนกิจกรรมพลศึกษาวอลเลย์บอลได้รับการสอนโดยใช้เกมประกอบการสอนมีพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนแบบปกติ ทำให้ผู้เรียนที่ได้รับการเรียนการสอนโดยใช้เกมมีพัฒนาการทางด้านทักษะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ด้วยความสนุกสนานไม่เบื่อหน่ายโดยที่มีการพัฒนาพฤติกรรมทั้งทางด้านทักษะความรู้ และพัฒนาการทางด้านสังคมของนักเรียนไม่ใช่มุ่งแต่จะสอนและประเมินผลทางด้านทักษะเพียงอย่างเดียว

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในชุดการสอนเป็นกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย ซึ่งผู้วิจัยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามขั้นตอนการสอนพลศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นเตรียม เป็นขั้นการให้ผู้เรียนรับรู้โดยผู้วิจัยแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ ต่อจากนั้นผู้วิจัยให้ผู้เรียนอบอุ่นร่างกายเพื่อเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติก่อนเข้าสู่บทเรียน ขั้นอธิบายและสาธิต เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยอธิบายรูปแบบการฝึกและสาธิตวิธีการฝึกที่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจขั้นตอนและรูปแบบวิธีการฝึกเพื่อสามารถฝึกปฏิบัติในขั้นตอนต่อไปได้อย่างถูกต้อง ขั้นฝึกปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเริ่มฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีผู้วิจัยคอยให้คำแนะนำ และผู้เรียนจดบันทึกขั้นตอนการฝึกปฏิบัติเพื่อสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ขั้นนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยทดสอบการฝึกปฏิบัติของผู้เรียน โดยการใช้เกมเพื่อประเมินผลการปฏิบัติจากการแข่งขันตามผลแพ้ชนะ ขั้นสรุป เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยร่วมกับผู้เรียนสรุปผลการฝึกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัย อภิปรายผลชี้แนะข้อผิดพลาดและชื่นชมผู้เรียนที่ฝึกปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ วรศักดิ์ เพียรชอบ (2548) กล่าวว่า กระบวนการศึกษาทางพลศึกษาและกีฬาเป็นกระบวนการศึกษาอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาการทั้งในด้านร่างกาย ด้านทักษะ ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม และด้านเจตคติที่ดีไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้กิจกรรมพลศึกษาและกีฬาเป็นสื่อให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้และมีพัฒนาการด้วยการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยให้นักเรียนหรือบุคคลมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้เกมส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติทักษะการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย สามารถสร้างสรรค์รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพทางกายได้ตามจินตนาการและสอดคล้องกับความสามารถ ตลอดจนนำเสนอผลงานการออกแบบกิจกรรมการพัฒนาสมรรถภาพทางกายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01

3. ผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องมาจาก

3.1 ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่ม (Collaborative learning) โดยเน้นการ

พัฒนาสมรรถภาพทางกายช่วยให้บุคคลสามารถประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยออกแบบรูปแบบเกมให้สอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถภาพทางกายของผู้เรียนทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของร่างกาย (Body composition) โดยการใช้เกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ เกมข้ามสิ่งกีดขวางและเกมแต่งตัวไปโยนโบว์ลิ่ง 2) ความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิต (Cardiorespiratory endurance) โดยการใช้เกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ เกมวิ่งผสมและเกมวิ่งจิ้งหรีด 3) ความอ่อนตัว (Flexibility) โดยการใช้เกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ เกมขวิดบอลลอดอุโมงค์-ข้ามอุโมงค์และเกมดักแด้-กรรเชียงบก 4) ความอดทนของกล้ามเนื้อ (Muscular endurance) โดยการใช้เกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ เกมกระโดดกบและเกมชักเย่อคน และ 5) ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ (Muscular strength) โดยการใช้เกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ เกมวิ่ง 3 ขาและเกมวิ่งเปรี้ยวระเบิด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและสามารถพัฒนาสมรรถภาพทางกายด้านต่าง ๆ ของตนเองได้อย่างดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สุพิตร สมาหิโต (2541) สมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพ หมายถึง สมรรถภาพทางกายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาพและเพิ่มความสามารถในการทำงานของร่างกาย ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการลดปัจจัยเสี่ยงในการเกิดโรคต่าง ๆ เช่น โรคหลอดเลือดหัวใจอุดตัน โรคความดันโลหิตสูง โรคปวดหลัง ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการขาดการออกกำลังกาย ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ใช้รูปแบบเกม

เพื่อให้มีความหลากหลายในการออกกำลังกาย โดยใช้เกม คือ กิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดที่ไม่เป็นกิจวัตรประจำวันมีกฎระเบียบ กติกา การเล่น มีเล่นในเวลาว่างด้วยความสมัครใจ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานเป็นสำคัญ

3.2 จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้เรียนได้ปฏิบัติร่วมกันเป็นกลุ่มทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถทำในสิ่งที่ตัวเองปฏิบัติได้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ และเกิดแรงจูงจูงใจในการเรียนรู้และกระตือรือร้น ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ สอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ ศรีโพธิ์กลาง (2554) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะการละเล่นแบบไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการละเล่นแบบไทย เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกายของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 95.42/ 90.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/ 80 2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/ 1ที่ได้รับการฝึกโดยใช้แบบฝึกทักษะการละเล่นแบบไทย เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกายก่อนการฝึกและหลังการฝึก พบว่า นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายหลังการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะการละเล่นแบบไทย เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกายของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผล มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.9080 หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 90.80

จากการจัดกิจกรรมการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและสามารถพัฒนาสมรรถภาพทางกายด้านต่าง ๆ ของตนเองได้อย่างดี เกิดแรงจูงจูงใจในการเรียนรู้และกระตือรือร้น ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ ส่งผลให้ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนที่มีต่อชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องมาจากขั้นตอนการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกมเป็นกิจกรรมการเรียนซึ่งมีจุดมุ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจและเจตคติที่ต้องการนอกเหนือจากความสนุกสนาน สามารถนำเกมมาใช้ประกอบบทเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ได้ เพราะจะทำให้ผ่อนคลายความตึงเครียด และนำไปใช้ใน ขั้นนำ ขั้นสอนหรือขั้นสรุป ทั้งนี้ต้องดูความเหมาะสมกับ

เนื้อหา สอดคล้องกับ ลักขณา สริวัฒน์ (2544, หน้า 69) ที่กล่าวว่า ความรู้สึก ความคิดเห็น หรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา และด้านพฤติกรรม เมื่อจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและตั้งใจเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับ สวิสส์ คำศรี (2550) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่องเกม และการละเล่นพื้นบ้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ สูงมาก เพราะกระบวนการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนเห็นคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของเกมพื้นบ้าน ทำให้ผู้เรียนตั้งใจเรียนและเรียนรู้อย่างมีความสุข นอกจากจะทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนสูงและส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนด้วย

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายโดยการใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ส่งผลให้ผลของเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนที่มีต่อชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 84.20/ 80.17 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ผู้เรียนมีสมรรถภาพทางกาย คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน และผู้เรียนมีเจตคติที่มีต่อชุดการสอนการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย โดยการใช้เกม ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มี การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โดยใช้เกม เป็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่านำไปใช้ แม้ช่วงแรกนักเรียนอาจจะสับสนบ้างในการเข้ากลุ่มหรือการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดความล่าช้าบ้าง แต่เมื่อได้เรียนในช่วงต่อไป นักเรียนมีความชำนาญในการเรียนรู้มากขึ้น กิจกรรมก็ดำเนินไปอย่างราบรื่น

1.2 การจัดกิจกรรมด้วยชุดการสอนในกระบวนการปฏิบัติ ที่ลงมือปฏิบัติจริงในแต่ละขั้นตอนอาจใช้เวลาที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่ม ในบางกลุ่มอาจมีการยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมหรือให้นักเรียนบางกลุ่มที่ไม่เสร็จมาทำกิจกรรมนอกเวลา ครูผู้สอนต้องดูแลอย่างใกล้ชิด

1.3 การจัดกิจกรรม ครูผู้สอนจะต้องกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียนเพื่อให้การสอนเป็นไปตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งกระตุ้นนักเรียนที่เก่งช่วยเหลือเพื่อภายในกลุ่มของตนเอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาพัฒนาชุดการสอนนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ โดยการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้มีความหลากหลายมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการสอนโดยใช้เกม มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนในวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาและวิชาอื่น ๆ

2.3 ควรนำเกมอื่น ๆ หรือเกมพื้นเมืองมาใช้ในการสอนโดยเลือกเกมที่มีความสอดคล้องต่อการพัฒนาสมรรถภาพทั้ง 5 ด้าน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *ยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และแนวทางการจัดเก็บข้อมูล กระทรวงสาธารณาสุข ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559*. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

ฉัตรชัย มณีนาค. (2550). *กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมพลศึกษาวอลเลย์บอลโดยการใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2551). *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เดชนริศ หาญโรจนกุล. (2553). *ผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านไทยที่มีต่อสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะของเด็กอนุบาล.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2545). *นวัตกรรมการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่6). กรุงเทพฯ: เอสอาพริ้นติ้ง.

บุญเลิศ อุทยานิก. (2553). *การพัฒนาสมรรถภาพทางกายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพสำหรับนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพลศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รังสรรค์ นกสกุล. (2543). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และลักษณะนิสัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในวิชา ง 013 งานช่างพื้นฐาน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533) ระหว่างการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขามัธยมศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2548). *รวบรวมบทความเกี่ยวกับปรัชญา หลักการ วิธีการสอนและการวัดเพื่อประเมินทางพลศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วารินทร์ รัศมีพรหม. (2531). *สื่อการสอนเทคโนโลยีทางการศึกษา และการสอนร่วมสมัย.* กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

สบสันต์ มหานิยม. (2556). *รายงานการวิจัยเรื่องผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.* ภาควิชาพลศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมโภช ภู่สุวรรณ. (2548). *การวิจัยการพัฒนาชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่เน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่องสารและสมบัติของสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สุพิตร สมาหิโต และคณะ. (2555). *แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายสำหรับเด็กไทยอายุ 7-18 ปี.* กรุงเทพฯ: สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬากรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

เสริมศักดิ์ ศรีโพธิ์กลาง. (2554). *การพัฒนาสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะการละเล่นแบบไทย.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

การปฏิบัติที่ดีโดยชุมชนต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบน*

Good Practice Community for the Environmental Impact of Coastal Erosion in Upper Gulf of Thailand

ปรีชา ปิยจันทร์**
มานพ แจ่มกระจ่าง***
ดุสิต ขาวเหลือง****

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติที่ดีโดยชุมชนต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพพื้นที่ของชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบน 5 จังหวัด คือ จังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสาคร กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ และฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาผลกระทบจากปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบริเวณอ่าวไทยตอนบนที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณค่าคุณภาพชีวิต 3) เพื่อศึกษามาตรการเพื่อการป้องกันและแก้ไขการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบน และ 4) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเพื่อป้องกันและแก้ไขการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบนโดยชุมชนที่มีการปฏิบัติการที่ดี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ และผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล รวม 433 คน อีกทั้งมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แก่ผู้นำชุมชนที่มีการปฏิบัติการที่ดีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล

ผลการศึกษาพบว่าพื้นที่อ่าวไทยตอนบน สภาพพื้นที่ชายฝั่งทะเลเกิดจากการทับถมของตะกอนในน้ำทะเล และจากตะกอนแม่น้ำสายหลัก ซึ่งตะกอนแม่น้ำสายหลักช่วยเติมตะกอนชายฝั่งให้เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับสภาพพื้นที่เป็นป่าชายเลนเสื่อมโทรมที่มีการบุกรุกของประชาชนเพื่อการทำนากุ้งหรือนาเกลือ โดยปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรกายภาพในระดับมาก ผลกระทบต่อทรัพยากรชีวภาพในระดับน้อย แต่ส่งผลกระทบในระดับปานกลางต่อชนิดสัตว์น้ำ ปริมาณสัตว์น้ำ และการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ ผลกระทบต่อคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์อยู่ในระดับน้อยแต่ส่งผลกระทบระดับปานกลางต่อพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรมหรือพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และพื้นที่ป่าสาธารณะ ผลกระทบต่อคุณค่าคุณภาพชีวิตในระดับน้อยแต่ส่งผลกระทบในระดับปานกลางต่อเศรษฐกิจชุมชนหรือรายได้ อาชีพการประมง การประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และการอพยพย้ายถิ่น

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สำหรับมาตรการในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบนมีมาตรการที่ใช้ดำเนินการในหลากหลายมาตรการ ทั้งมาตรการโครงสร้างแข็ง อันได้แก่ เขื่อนหินทิ้ง ไส้กรอกทราย เสาคอนกรีตชะลอคลื่น เขื่อนปูนฉาบแกนหินทิ้ง เขื่อนกึ่งถนนและแนวปะการังเทียม อีกทั้งมีมาตรการโครงสร้างอ่อนโดยใช้ไม้ไผ่ชะลอคลื่น การปลูกป่าชายเลน ซึ่งมาตรการในการป้องกันและแก้ไขการกัดเซาะชายฝั่งจะดำเนินการด้วยงบประมาณของภาครัฐ ทั้งนี้มาตรการที่ใช้ส่วนมากจะเป็นไม้ไผ่ชะลอคลื่นและเขื่อนหินทิ้ง แต่ก็ประสบกับปัญหาไม้ไผ่มีการชำรุดง่าย ส่วนหินทิ้งก็มีการทรุดตัว

ส่วนกระบวนการการจัดการเพื่อการป้องกันและแก้ไขการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบนโดยชุมชนที่มีการปฏิบัติที่ดีพบว่า ชุมชนหมู่ที่ 10 ต.บางแก้ว อ.เมือง จังหวัดสมุทรสงคราม นับเป็นชุมชนที่มีกระบวนการเพื่อการจัดการปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งโดยชุมชน ซึ่งมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งคือ คุณวิสูตร นามศิริ หรือที่ชาวบ้านและคนทั่วไปรู้จักในชื่อ ผู้ใหญ่แดง โดยผู้ใหญ่แดงนับเป็นผู้นำชุมชนที่ได้ร่วมคิดหารือกับคนที่มีอุดมการณ์หรือมีการทำงานที่เข้าใจกันได้ร่วมกันวางแผนในการจัดหาวัสดุหรืออุปกรณ์ในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งโดยใช้ไม้ไผ่ชะลอคลื่น และมีการปลูกป่าชายเลนโดยคนในชุมชนที่มีส่วนร่วม ทั้งนี้การจัดหาพันธุ์ไม้หรือการซ่อมแซมไม้ไผ่ที่ชำรุดทำให้พื้นที่เป็นป่าอุดมสมบูรณ์ในเวลาต่อมา

คำสำคัญ : การปฏิบัติที่ดีโดยชุมชน/ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม/ การกัดเซาะชายฝั่ง/ อ่าวไทยตอนบน

Abstract

The objectives of this research were to 1) analyze the coastal conditions of five provinces in the Upper Gulf of Thailand, these were Samut Songkhram Province, Samut Sakhon Province, Bangkok, Samut Prakan Province, and Chachoengsao Province, 2) analyze the impacts of the coastal erosion in the Upper Gulf of Thailand affecting the physical resources, ecological resources, human use values, and quality of life values, and 3) analyze measures of protection and solving coastal erosion in Upper Gulf of Thailand 4) analyze the good practice community management. The researcher used quantitative research methodology. The data received were from the questionnaire and in-depth interviews. The questionnaire were collected to the concerned people on protection and solving, and to persons who received the impact of the coastal erosion total 433 persons. In addition, the researcher had conducted in-depth interview of the head of the good community of practice about the protective and solving coastal erosion measures.

The results of the research revealed that the coastal conditions of the Upper Gulf of Thailand was the result of sediment deposition from sea water, and sediment from major rivers. The sediment from major rivers increased coastal sediment, with the fact that those areas became deteriorated swamps where people encroached the areas for shrimp and salt farming. As a result, the problems of coastal erosion in the areas became severe. The problems of coastal erosion affected the physical resources at high level, while they affected the bio-physical resources at low level. However, those problems affected the types, the amount, and the growth of aquatic animals at moderate level. Besides, the coastal erosion affected the values of human

use at low level, on the other hand, the coastal erosion affected the residential, the agricultural or the aquaculture, and the public forest areas at moderate level. In addition, the effects of the coastal erosion toward the quality of human life were found at low level. However, the effects toward the community economy or toward the income of those who were in fishery, tourism business, and those who migrated to other area were found at moderate level.

In terms of the protective and solving measures on coastal erosion in the Upper Gulf of Thailand, there were varieties of measures both hard and soft measures. Concerning hard measures, these were revetment dam, sand sausage, installation concrete column retaining wall, cement revetment core dam, semi-road dam and artificial coral reefs. In addition, the soft measures were such as installation bamboo retaining wall, swamp afforestation. These measures were operated using the government budget. The majority of the measures used in these areas to protect the impact of the coastal erosion were the installation of bamboo retaining wall and revetment dam. However, both the installation of bamboo retaining wall and the revetment dam had some disadvantages as the bamboo was easily dilapidated and the revetment dam was subsided.

In terms of the study of the community management for coastal erosion protection and solving in the Upper Gulf of Thailand by the community with good practice, it revealed that the community of Moo No. 10 Sub-District Bang Kaew, Mueang District, Smut Song Khram was the community that had the best managing process in solving the impact of the coastal erosion by community. This community had the energetic leader, Mr. Wisut Namsiri also known as Phu Yai Daeng. Phu Yai Daeng was the leader who participated in creating and discussing with the group of people consisted who had the same ideology or working attitude. They participated in setting plan to acquire materials or equipment used in coastal erosive protection and solution by installation bamboo retaining wall and swamp afforestation by the participation of people in the community with the supply of the plant varieties or the repair of the dilapidated bamboo helped create fertile swamp.

Keywords : Good Practice Community/ Environmental Impact/ Coastal Erosion/ Upper Gulf of Thailand

บทนำ

ประเทศไทยมีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 3,148.32 กิโลเมตร ครอบคลุมจังหวัดชายฝั่งทะเล 23 จังหวัด โดยชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย มีความยาว 2,055.18 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 17 จังหวัด และชายฝั่งทะเลด้านอันดามัน มีความยาว 1,093.14 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ชายฝั่งทะเลรวม 6 จังหวัด (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2554)

พื้นที่อ่าวไทยตอนบนมีพื้นที่แนวชายฝั่งทะเลติดต่อกัน 5 จังหวัด คือ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ และฉะเชิงเทรา มีแม่น้ำไหลลงสู่อ่าวไทย 4 แม่น้ำใหญ่ คือ แม่น้ำแม่กลอง

แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำบางปะกง สภาพพื้นที่เป็นลักษณะดินเลนตะกอนปากแม่น้ำ ชั้นดินเลนหนาประมาณ 19-21 เมตร ปกคลุมด้วยป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์และถือเป็นป่าชายเลนที่มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย ครอบคลุมตลอดความยาวชายฝั่ง 108 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังประสบปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งอยู่เสมอมาเป็นเวลาช้านานอย่างต่อเนื่อง ทำให้แนวชายฝั่งถูกคลื่นซัดหายลงทะเลปีละหลายเมตร บางแห่งอาจถึง 10-20 เมตรต่อปี พื้นที่ที่มีการกัดเซาะที่รุนแรงนับเป็นพื้นที่วิกฤต เช่น บริเวณชายฝั่งทะเล เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ที่มีแนวเขตติดทะเลความยาวประมาณ 4.7 กิโลเมตร และถูกกัดเซาะไปแล้วกว่าพันไร่ พื้นที่ตำบลสองคลอง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ก็ประสบปัญหาการกัดเซาะของชายฝั่งทะเลรุนแรงเช่นกัน ทำให้เกิดความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ-สังคม รวมถึงระบบนิเวศชายฝั่งในบริเวณดังกล่าวและยังทำให้ไม่สามารถพัฒนาการใช้พื้นที่ได้เต็มศักยภาพในพื้นที่อ่าวไทยตอนบนได้ (บริษัท ปัญญาคอนซัลแตนท์ จำกัด และบริษัท วิสุทธิคอนซัลแตนท์ จำกัด, 2555)

นอกจากนี้จากการรายงานของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (2554) ได้ชี้ให้เห็นว่าชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบนตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จนถึงปากแม่น้ำท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวและมีการกัดเซาะขั้นรุนแรงมากที่สุด บางพื้นที่มีอัตราการกัดเซาะชายฝั่งมากกว่า 25 เมตรต่อปี

จากประเด็นปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลของประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่อ่าวไทยตอนบน ซึ่งนับเป็นพื้นที่วิกฤตมากที่สุด ได้ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างไร อีกทั้งได้มีการป้องกันหรือแก้ไขจากการดำเนินงานของภาครัฐ โดยเฉพาะการก่อสร้างโครงสร้างแข็งที่รุกล้ำในท้องน้ำริมฝั่งทะเลที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งก่อให้เกิดการกัดเซาะที่อาจรุนแรงขึ้นอย่างไร ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพื่อต้องการค้นหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบริเวณอ่าวไทยตอนบนของประเทศไทยว่าเป็นอย่างไร การป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ ได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง ทั้งการแก้ไขโดยภาครัฐ และชุมชนในพื้นที่ โดยงานวิจัยได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขโดยชุมชนหรือวิถีชาวบ้านว่าได้ดำเนินการอย่างไร ประสบผลสำเร็จจนเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีของชุมชน มีหรือไม่ และมีกระบวนการดำเนินการอย่างไร เพื่อข้อค้นพบสามารถนำไปประยุกต์การจัดการการกัดเซาะชายฝั่งทะเลไทยโดยชุมชนมีส่วนร่วมจัดการเพื่อให้เกิดผลการป้องกันและแก้ไขการกัดเซาะชายฝั่งทะเลไทยอย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพพื้นที่ของชายฝั่งทะเลบริเวณอ่าวไทยตอนบน 5 จังหวัด คือ จังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสาคร กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการและฉะเชิงเทรา

2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบริเวณอ่าวไทยตอนบนทั้งผลกระทบต่อทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพของพื้นที่ ผลกระทบทางด้านการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

3. เพื่อศึกษามาตรการเพื่อการป้องกันและแก้ไขการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบนทั้งภาครัฐและประชาชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

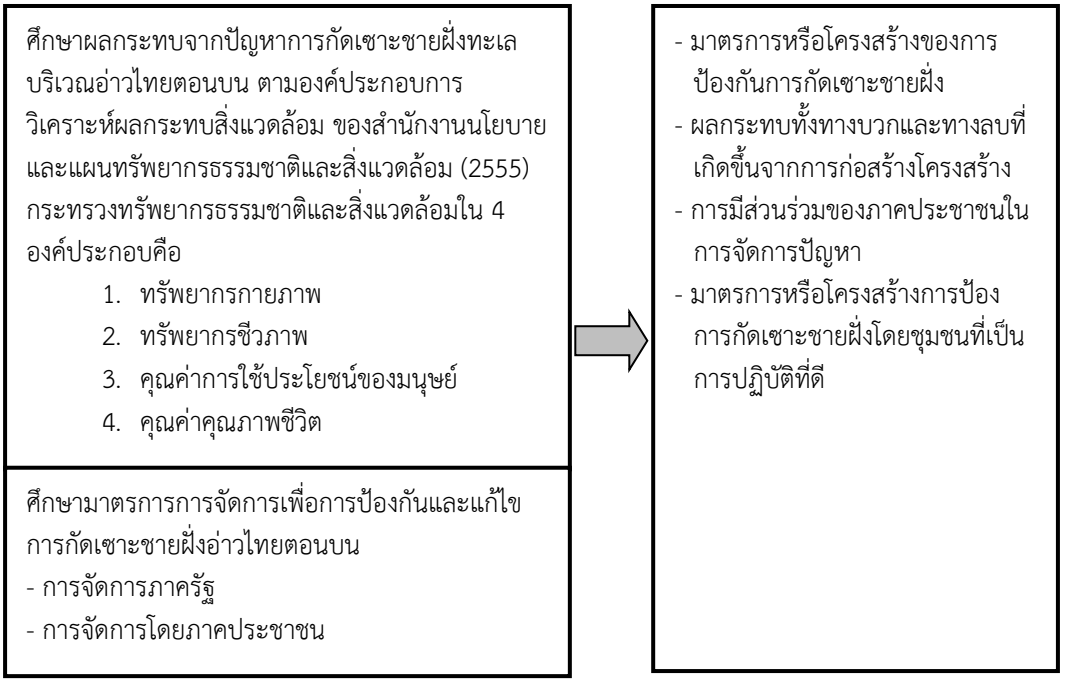

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่เสริมด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้นำชุมชนที่มีการปฏิบัติที่ดีต่อมาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล ประชากรหรือกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือได้รับผลกระทบจากปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลในพื้นที่อ่าวไทยตอนบน จังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสาคร กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการและจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวนรวม 433 คน ประกอบด้วย

1. หัวหน้าหน่วยงานหรือผู้แทนสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทสจ.) ทั้ง 5 จังหวัด จำนวน 5 คน
2. หัวหน้าหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสำนักงานเทศบาล ที่ได้รับผลกระทบจากการกัดเซาะชายฝั่ง จำนวน 7 เทศบาลหรือ อบต. จำนวน 7 คน
3. ผู้นำชุมชน จำนวน 35 ชุมชน รวม 35 คน
4. หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหรือภาคประชาชนในพื้นที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลทั้ง 5 จังหวัด จำนวน 386 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาข้อ 1-3 ได้ใช้

1. แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อใช้สอบถามผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 6 ประเด็นหลัก คือ

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

1.2 ความคิดเห็นต่อพื้นที่ชายฝั่งทะเล และสภาพปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล

1.3 ผลกระทบจากปัญหาการกัดเซาะที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์และคุณค่าคุณภาพชีวิต

1.4 มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบ ผู้รับผิดชอบและงบประมาณที่ใช้ดำเนินการปัญหาจากมาตรการที่ดำเนินการ

1.5 การรับรู้ข่าวสารการนำผลงานวิจัยของนักวิชาการไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล

1.6 ข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลต่อหน่วยงานภาครัฐ ชุมชนหรือประชาชน หรือหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งสถาบันการศึกษาและภาคเอกชน

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการตอบวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 4 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อกำหนดประเด็นที่จะสัมภาษณ์เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยกับบุคคลที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนในการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชน เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การสัมภาษณ์ตามรายละเอียดในแบบสอบถามเพื่อสอบถามกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้ ส่วนการสอบถามหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน โดยใช้การสอบถามจากการลงพื้นที่เพื่อสอบถามโดยตรงกับกลุ่มตัวอย่างของชุมชนที่กำหนด ทั้งนี้จำนวนตัวอย่างที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องมีบ้านพักอาศัยอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นผู้รับรู้ต่อปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งนี้การสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนของครัวเรือนเพื่อตอบแบบสอบถามจะเป็นหัวหน้าครัวเรือน คู่สมรส หรือบุตรที่บรรลุนิติภาวะเพียง 1 ตัวอย่างของแต่ละครัวเรือนเพื่อเป็นตัวแทนครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เพื่อสรุปข้อมูลทางด้านลักษณะประชากร สภาพเศรษฐกิจ สังคม ความคิดเห็นต่อสภาพพื้นที่ชายฝั่งทะเลและสภาพปัญหาการกัดเซาะ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่ และความคิดเห็นต่อมาตรการเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล

ทั้งนี้ การประเมินผลกระทบจากปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งได้กำหนดมาตรวัดแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยแต่ละระดับแทนความเหมาย ดังนี้

ตอบ 1 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

ตอบ 2 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับน้อย

ตอบ 3 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับปานกลาง
ตอบ 4 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับมาก
ตอบ 5 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด
ซึ่งสามารถแปลค่าคะแนนในแต่ละช่วงได้ดังนี้
ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 – 1.80 มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.81 – 2.60 มีความคิดเห็นระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.61 – 3.40 มีความคิดเห็นระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.41 – 4.20 มีความคิดเห็นระดับมาก
ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.21 – 5.00 มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่าพื้นที่อ่าวไทยตอนบน สภาพพื้นที่ชายฝั่งทะเลเกิดจากการทับถมของตะกอนในน้ำทะเล และจากตะกอนแม่น้ำสายหลัก อันได้แก่ แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำบางปะกง ซึ่งตะกอนแม่น้ำสายหลักช่วยเติมตะกอนชายฝั่งให้เพิ่มมากขึ้น แต่การพัฒนาโครงการต่าง ๆ เช่น เขื่อนในแม่น้ำสายหลัก ทำให้เกิดตะกอนสะสมชายฝั่งลดน้อยลง อีกทั้งการเปิดหน้าดินบริเวณชายฝั่งเพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ประกอบกับสภาพพื้นที่เป็นป่าชายเลนส่วนใหญ่ เป็นป่าชายเลนเสื่อมโทรมที่มีการบุกรุกของประชาชนเพื่อการทำนากุ้งหรือนาเกลือ ทำให้แนวป้องกันคลื่นลมทะเลลดลง ส่งผลให้คลื่นลมซัดเข้าฝั่งทำให้การกัดเซาะที่มีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งที่ว่า พื้นที่ชายฝั่งทะเลตอนบนของจังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสาคร กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ และฉะเชิงเทรา มีสภาพพื้นที่เป็นป่าชายเลนเสื่อมโทรม อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงป่าชายเลนเป็นนากุ้งหรือนาเกลือ ยกเว้นความเห็นของผู้แทนสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดสมุทรปราการที่มีความเห็นว่าในพื้นที่สภาพป่าชายเลนเริ่มอุดมสมบูรณ์

ผลกระทบจากปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบพบว่า

ผลกระทบต่อทรัพยากรกายภาพ หัวหน้าหรือผู้แทนหน่วยงานระดับจังหวัดและเทศบาลหรือ อบต. ลงความเห็นว่าปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลส่งผลกระทบต่อทรัยพากรกายภาพในภาพรวมระดับมาก ในขณะที่ผู้นำชุมชนและหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนมีความเห็นว่าเกิดผลกระทบในภาพรวมระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบย่อย หัวหน้าหรือผู้แทนหน่วยงานระดับจังหวัด หัวหน้าหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล ผู้นำ-ชุมชนให้ความเห็นว่ามีผลกระทบในระดับมากที่สุดและมากจากความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นของลมและคลื่น

ผลกระทบต่อทรัพยากรชีวภาพ หัวหน้าหรือผู้แทนหน่วยงาน และผู้นำชุมชน ลงความเห็นว่าการกัดเซาะชายฝั่งส่งผลกระทบต่อทรัพยากรชีวภาพในภาพรวมระดับปานกลาง ในขณะที่หัวหน้าหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลและหัวหน้าครัวเรือน ลงความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลส่งผลกระทบต่อทรัพยากรชีวภาพในภาพรวมในระดับน้อย แต่ส่งผลกระทบในระดับมากต่อชนิดสัตว์น้ำ ปริมาณสัตว์น้ำ การเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ และพื้นที่ป่าชายเลน

ผลกระทบต่อคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ หัวหน้าหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล ผู้นำชุมชนและหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน ลงความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลส่งผลกระทบต่อคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด แต่มีผลกระทบปานกลาง

ต่อพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรมหรือพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และพื้นที่ป่าสาธารณะ ในขณะที่หัวหน้าหรือผู้แทนระดับจังหวัด มีความเห็นว่าส่งผลกระทบในภาพรวมระดับมาก โดยเฉพาะผลกระทบต่อพื้นที่สาธารณะประโยชน์ และพื้นที่เกษตรกรรมหรือพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ผลกระทบต่อคุณค่าคุณภาพชีวิต หัวหน้าหน่วยงานหรือผู้แทนระดับจังหวัด ผู้นำชุมชนและหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน ลงความเห็นที่สอดคล้องกันว่าปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลส่งผลกระทบต่อคุณค่าคุณภาพชีวิตในระดับน้อย แต่ส่งผลกระทบในระดับปานกลางต่อเศรษฐกิจชุมชนหรือรายได้ อาชีพการประมง กาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและการอพยพย้ายถิ่น ในขณะที่หัวหน้าหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลมีความเห็นว่าปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งส่งผลกระทบต่อคุณค่าคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เป็นผลกระทบที่มากต่อการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและการอพยพย้ายถิ่น

มาตรการการป้องกันผลกระทบจากการกัดเซาะชายฝั่ง ตามความคิดเห็นของหัวหน้าหรือผู้แทนสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด หัวหน้าหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสำนักงานเทศบาล ผู้นำชุมชนหรือหัวหน้าครัวเรือน มีมาตรการที่ใช้ดำเนินการในหลากหลายมาตรการคือ

มาตรการโครงสร้างแข็ง

1) **เขื่อนหินทิ้ง** เป็นการดำเนินการโดยภาครัฐ โดยเฉพาะกรมเจ้าท่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือสำนักงานโยธาธิการจังหวัด งบประมาณที่ใช้กิโลเมตรละประมาณ 4 ล้านบาท

ปัญหาจากมาตรการที่ใช้ดำเนินการ มีการทรุดตัวจมลงในดินเลน ต้องมีงบประมาณเพื่อซ่อมแซมต่อเนื่อง

2) **ไส้กรอกทราย** ดำเนินการโดยกรมเจ้าท่า ไม่ทราบว่าใช้งบประมาณเท่าไร

ปัญหาจากมาตรการที่ใช้ดำเนินการ ถุงทรายรั่ว เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล ทำให้สัตว์หน้าดินไม่สามารถเจริญเติบโตได้

3) **เสาคอนกรีตชะลอคลื่น** ดำเนินการโดยกรมเจ้าท่า และภาคเอกชนในพื้นที่ไม่ทราบว่าใช้งบประมาณที่ใช้ดำเนินการ

ปัญหาจากมาตรการที่ใช้ดำเนินการ ไม่มีปัญหาจากมาตรการที่ใช้

4) **เขื่อนปูนฉาบแกนหินทิ้ง** ดำเนินการโดยภาครัฐ และไม่ทราบงบประมาณที่ใช้ดำเนินการ

ปัญหาจากมาตรการที่ใช้ดำเนินการ ยังไม่ประสบปัญหาจากการใช้มาตรการนี้

5) **เขื่อนกึ่งถนน** ดำเนินการโดยภาครัฐ และไม่ทราบงบประมาณที่ใช้ดำเนินการ

ปัญหาจากมาตรการที่ใช้ดำเนินการ ยังไม่ประสบปัญหาจากมาตรการที่ใช้

6) **แนวปะการังเทียม** ดำเนินการโดยภาคเอกชนในพื้นที่ และไม่ทราบงบประมาณที่ใช้ดำเนินการ

ปัญหาจากมาตรการที่ใช้ดำเนินการ ไม่พบปัญหาจากมาตรการที่ใช้

มาตรการโครงสร้างอ่อน

1) **ไม้ไผ่ชะลอคลื่น** ผู้รับผิดชอบ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และสำนักงานโยธาธิการจังหวัด งบประมาณที่ใช้กิโลเมตรละ 3-5 ล้านบาท

ปัญหาจากมาตรการที่ใช้ดำเนินการ อายุการใช้งานสั้น ประมาณ 3 ปี ก็เริ่มชำรุด ตอไม้ไผ่ที่หักส่งผลกระทบต่ออาชีพการประมงของชาวบ้าน ไม้ไผ่ที่หักลอยน้ำไปติดใต้ถุนชาวบ้าน ในระยะแรก ๆ ชาวบ้านมักลักลอบนำไม้ไผ่ไปซ่อมแซมบ้าน

2) **การปลูกป่าชายเลน** ผู้รับผิดชอบทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ไม่ทราบงบประมาณที่ใช้ดำเนินการ

ปัญหาจากมาตรการที่ใช้ดำเนินการ ขาดการดูแลพันธุ์ไม้ที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้นไม้ตายหรือปลูกแล้วคลื่นซัดลอยไปกับน้ำ

ผลการศึกษาเพื่อศึกษากระบวนการการจัดการเพื่อการป้องกันและแก้ไขการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบนโดยชุมชนที่มีการปฏิบัติที่ดี ผลการศึกษาพบว่า

ในพื้นที่อ่าวไทยตอนบน ชุมชนหมู่ที่ 10 ต.บางแก้ว อ.เมือง จังหวัดสมุทรสงคราม นับเป็นชุมชนที่มีกระบวนการเพื่อการจัดการปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งโดยชุมชน ซึ่งมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งคือ คุณวิสูตร นามศิริ หรือที่ชาวบ้านและคนทั่วไปรู้จักในชื่อ ผู้ใหญ่แดง โดยผู้ใหญ่แดงนับเป็นผู้นำชุมชนที่ได้ร่วมคิดหารือกับคนที่มีอุดมการณ์หรือมีการทำงานที่เข้าใจกันคือ อาจารย์สุรพล ประยงพันธ์ และคุณประคองศิลป์ หงส์เจริญ ซึ่งทั้งสองคนเป็นแกนนำที่ทำงานเพื่อชุมชนด้วยกัน โดยแกนนำทั้ง 3 คนนี้ได้ร่วมกันวางแผนเพื่อการจัดหางบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่สามารถสนับสนุนเพื่อใช้ในการจัดซื้อวัสดุหรืออุปกรณ์ในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งในหมู่บ้าน โดยใช้ไม้ไผ่ชะลอคลื่น ซึ่งเป็นมาตรการที่สอดคล้องกับลักษณะดินเลนชายฝั่งในพื้นที่ เมื่อใช้ไม้ไผ่ชะลอคลื่นไประยะหนึ่งก็เริ่มมีดินงอกหลังแนวไม้ไผ่ จะมีการปลูกป่าชายเลนโดยคนในชุมชน ทั้งนี้การจัดหาพันธุ์ไม้และการเพาะเมล็ดพันธุ์หรือการซ่อมแซมไม้ไผ่ที่ชำรุดเป็นการดำเนินการโดยชาวบ้านในชุมชน โดยผ่านการจัดการของผู้ใหญ่แดง จึงทำให้ไม้ไผ่ชะลอคลื่นของหมู่บ้านมีความคงทน แข็งแรงอย่างต่อเนื่องและมีดินงอกหลังแนวไม้ไผ่เพิ่มขึ้น ทำให้มีการปลูกป่าชายเลนจนเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ในเวลาต่อมาซึ่งในอดีตพื้นที่ชายฝั่งบริเวณหมู่บ้านมีสภาพป่าเป็นป่าเสื่อมโทรม ทั้งนี้แรงงานที่มีการปลูกป่า นอกจากจะเป็นชาวบ้าน ก็มีนักเรียนจากโรงเรียนในชุมชนได้มีส่วนร่วมดำเนินการด้วย ซึ่งนับเป็นพลังของชุมชนต่างวัยที่ร่วมกันทำงาน ทำให้เยาวชนซึมซับการอนุรักษ์พื้นที่อยู่อาศัยในชุมชนของตนเอง

การทำงานของผู้ใหญ่แดงกับแกนนำนอกจากจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนแล้ว ได้รับความร่วมมือจากประสานองค์กรหรือเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่มีความเชื่อมั่นในการทำงานที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ของผู้ใหญ่แดง ปัจจุบันชุมชนหมู่ที่ 10 นี้ นับเป็นชุมชนที่มีศูนย์การเรียนรู้เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งที่ประสบความสำเร็จ เป็นแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน ซึ่งนับเป็นชุมชนที่ประสบความสำเร็จจากการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่รอการจัดการจากภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

อภิปรายผล

พื้นที่ชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบน ประกอบด้วยจังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสาคร กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ และฉะเชิงเทรา นับเป็นพื้นที่ที่ประสบกับปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งอยู่ในขั้นภาวะวิกฤต เนื่องจากมีอัตราการกัดเซาะรุนแรงเฉลี่ยมากกว่า 5 เมตรต่อปี (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2524) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ที่ลงความเห็นว่า การกัดเซาะชายฝั่งทะเลในบางพื้นที่มีการกัดเซาะรุนแรงโดยในระยะประมาณ 20 ปี ชายฝั่งทะเลหายไป ประมาณ 50-600 เมตร หรือมีอัตราเฉลี่ยประมาณ 25-30 เมตรต่อปี ซึ่งนับเป็นการกัดเซาะอยู่ในภาวะที่วิกฤตอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เรวดี จรุงรัตนพงษ์ และอารียา มนัสบุญเพิ่มพูล (2551) ที่ชี้ให้เห็นว่าการกัดเซาะชายฝั่งทะเลของกรุงเทพมหานครประมาณ 28 ปีที่ผ่านมา ทำให้ชายฝั่งหายไปประมาณ 400-800 เมตร หรือคิดเป็นอัตราการการกัดเซาะประมาณ 20-25 เมตรต่อปี

โดยผลกระทบจากการกัดเซาะชายฝั่ง ได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรต่าง ๆ ในพื้นที่ ทั้งทรัพยากรกายภาพ ทั้งการหมุนเวียนของกระแสน้ำที่ทำให้เกิดคลื่นลมรุนแรงขึ้น คุณภาพน้ำเปลี่ยนไป ผลกระทบต่อทรัพยากรชีวภาพ โดยทำให้ปริมาณและชนิดของสัตว์น้ำลดลง พื้นที่ป่าไม้หรือป่าชายเลนชายฝั่งถูกทำลาย

ซึ่งส่งผลเสียต่อระบบนิเวศบริเวณอ่าวไทยตอนบน อีกทั้งมีผลกระทบต่อคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ อันได้แก่ การสูญเสียพื้นที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย พื้นที่สาธารณะประโยชน์อื่น ๆ และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะการประกอบอาชีพของชาวประมงต่อการจับสัตว์น้ำลดลง หรือการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเล

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า บริเวณพื้นที่อ่าวไทยตอนบนมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขการกัดเซาะชายฝั่งทั้งมาตรการโครงสร้างแข็ง โดยเฉพาะเขื่อนหินทิ้งเพื่อเป็นกำแพงกันคลื่น ซึ่งมาตรการนี้ก็นับเป็นปัญหาต่อพื้นที่ใกล้เคียงที่อาจส่งผลกระทบต่อการกัดเซาะชายฝั่งพื้นที่ใกล้เคียงตามมา และมาตรการโครงสร้างอ่อนที่นับว่าเป็นมาตรการที่ได้ผลดี คือการใช้ไม้ไผ่ชะลอคลื่น ของชุมชนหมู่ที่ 10 ต.บางแก้ว อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม โดยมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่เคยประสบปัญหา แต่ปัจจุบันเป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งนับได้ว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ที่เกิดขึ้นเกิดจากผู้นำชุมชนที่ทำให้เกิดพลังการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือเครือข่ายจากภายนอกชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุนยธร แคล้วกลาง (2558) ที่พบว่าการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลที่เหมาะสม ต้องระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อน ทั้งนี้การตัดสินใจต้องเหมาะสมกับพื้นที่ ไม่มีผลกระทบต่อธรรมชาติ ระบบนิเวศรวมถึงวิถีชุมชน โดยผู้นำและภาวะผู้นำในการแก้ปัญหาการกัดเซาะนั้นจะต้องเป็นผู้นำที่สามารถบูรณาการชายฝั่งในทุกมิติ สามารถนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาผนวกกับหลักวิชาการ เพื่อรู้เป้าหมายของการแก้ไขปัญหา

ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบาย

1. การกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบนได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จึงนับเป็นปัญหาระดับชาติ รัฐบาลจึงต้องมีการกำหนดนโยบายเป็นวาระแห่งชาติต่อการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม และเกิดความยั่งยืนของพื้นที่โดยเฉพาะในระยะสั้น ๆ คือภายใน 5 ปี มิฉะนั้นแล้วชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบนจะประสบกับปัญหาการกัดเซาะในภาวะวิกฤตมากยิ่งขึ้น โดยเมื่อรัฐบาลกำหนดการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลเป็นวาระแห่งชาติแล้ว กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นหน่วยงานระดับนโยบาย ต้องคอยกำกับให้หน่วยงานในพื้นที่ อันได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสจ.) โดยประสานความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาจังหวัดในพื้นที่เพื่อหามาตรการที่จริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องร่วมดำเนินการกับพื้นที่จังหวัด โดยประสานความร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ ให้มีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหา เนื่องจากปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งไม่สามารถแก้ไขเฉพาะพื้นที่เขตการปกครองแต่เป็นปัญหาระดับภูมิภาคที่ต้องเน้นการจัดการปัญหาตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงหน่วยงานดำเนินการในพื้นที่ที่ต้องเอาจริงเอาจัง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะดำเนินการโดยขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ ผลย่อยเกิดขึ้นได้ยาก

2. เนื่องจากมาตรการการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเลที่เกิดขึ้นที่มีการดำเนินการโดยชุมชนหรือภาคประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะกรณีหมู่ที่ 10 ต.บางแก้ว จ.สมุทรสงคราม ทำให้มีแผ่นดินหรือดินเลนงอกเพิ่มขึ้นหลังแนวป้องกันการกัดเซาะ ซึ่งพื้นที่ดินเดิมเป็นพื้นที่ถูกกัดเซาะแต่เป็นพื้นที่ของเอกชน การปลูกป่าชายเลนในพื้นที่ดังกล่าวอยู่ที่เจ้าของพื้นที่ที่ต้องให้ความยินยอมหรือร่วมจัดการปัญหา เมื่อกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของเอกชน หากมีที่ดินงอกเพิ่มขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการฟ้องร้องกรรมสิทธิ์ในที่ดินกันภายหลัง รัฐบาลควรกำหนดเป็นเขตเวนคืนที่ดินบริเวณชายฝั่งทะเลที่เคยเป็นพื้นที่ถูกกัดเซาะกลับมาเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการปลูกป่าชายเลนเพิ่มเติม โดยให้สำนักงานที่ดินในพื้นที่ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลได้มีการรางวัดและกำหนดแนวพื้นที่ดินที่ชัดเจนเพื่อการเวนคืนเป็นพื้นที่สาธารณะ จะทำให้การดำเนินงานภาคประชาชนในพื้นที่มีการทำงานการป้องกัน

และแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างยั่งยืนตลอดไป

เชิงพื้นที่

จากผลการศึกษาการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งโดยภาคประชาชนหรือชุมชน หมู่ที่ 10 ต.บางแก้ว อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม นับเป็นแนวปฏิบัติที่ดีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหากัดเซาะในพื้นที่ ดังนั้น การสร้างพลังเครือข่ายการทำงานระหว่างชุมชนเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันทำงานระหว่างชุมชนจะทำให้ชุมชนที่อ่อนแอสามารถร่วมทำงานและเรียนรู้กับชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองต่อการจัดการและป้องกันปัญหาอย่างยั่งยืน ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ระหว่างชุมชนหรือจังหวัดได้ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลต้องสร้างพลังเครือข่ายระหว่างชุมชนโดยเฉพาะชุมชนชายฝั่งทะเลที่มีปัญหาการกัดเซาะ เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทั้งนี้ให้นำตัวอย่างการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนหมู่ที่ 10 ต.บางแก้ว อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม ใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้การแก้ไขปัญหาได้เกิดขึ้นครอบคลุมทุกพื้นที่ที่อยู่ชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนบน

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554). เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการนานาชาติด้านการกัดเซาะชายฝั่งทะเล วันที่ 27-29 เมษายน 2554 ณ โรงแรมรามา การ์เด้นส์ กรุงเทพฯ.

บุญยธร แคล้วกลาง. (2558). ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลของผู้นำนักบริหารในพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยตอนบนของประเทศไทย. *วารสารร่มพฤกษ์, 33*(2).

บริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด และบริษัท วิสุทธิคอนซัลแตนท์ จำกัด. (2555). โครงการศึกษาสำรวจและการวิเคราะห์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของโครงสร้างป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเลของประเทศไทยของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.

พยอม รัตนมณี, คนึงนิตย์ ลิ่มจิรขจร และวิสุทธิ์ โชติกเสถียร. (2551). การป้องกันแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งแบบบูรณาการ. ใน *การประชุมวิชาการทางวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ครั้งที่ 6* วันที่ 8-9 พฤษภาคม 2551. ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์, ภาควิชาวาริชศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และกองธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

เรวดี จรุงรัตนพงษ์ และอารียา มนัสบุญเพิ่มพูล. (2551). วิธีการปรับตัวของครัวเรือนจากการกัดเซาะชายฝั่ง กรณีศึกษาเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. *วารสารร่มพฤกษ์, 27*(1).

สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2555). ความรู้เบื้องต้นและความสำคัญของการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA). เข้าถึงได้จาก http://www.onep.go.th/eia/

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. Third edition. New York: Harper and Row.

การสร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี
Windsurf Basic Skills Test Construction for Undergraduate Students

เกษมสันต์ พานิชเจริญ*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างแบบทดสอบและเกณฑ์ปกติทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ เป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 30 คน เป็นนิสิตชาย 15 คน นิสิตหญิง 15 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างเกณฑ์ปกติ เป็นนิสิตชั้นปี 1 2 4 และ 5 สาขาวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา ที่ผ่านการเรียนวิชาทักษะและการสอนวินด์เซิร์ฟมาแล้ว ปีการศึกษา 2560 จำนวน 150 คน เป็นนิสิตชาย 94 คน และเป็นนิสิตหญิง 56 คน

เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 3 รายการ ประกอบด้วย 1) ทักษะก่อนการแล่น 2) ทักษะการแล่น และ 3) ทักษะการกลับลำ หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเป็นปรนัยของเครื่องมือจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และหาค่าความเชื่อมั่น จากนิสิต จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคะแนนดิบ เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ

ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มีแบบทดสอบทักษะ 3 รายการ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ในระดับสูง ประกอบด้วย ทักษะก่อนการแล่น มีค่าระหว่าง 0.80-1.00 ทักษะการแล่น มีค่าระหว่าง 0.80-1.00 และทักษะการกลับลำ มีค่าระหว่าง 0.80-1.00

2. แบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นิสิตชาย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .944 .870 และ .760 นิสิตหญิง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .881 .918 และ .671

3. เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ดีมาก ดี ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก โดยแบ่งเกณฑ์ปกติได้ดังนี้ นิสิตชาย ทักษะก่อนการแล่น ระดับดีมาก 32 คะแนนขึ้นไป ดี 31-32 คะแนน ปานกลาง 28-30 คะแนน ต่ำ 25-27 คะแนน และต่ำมาก ต่ำกว่า 25 คะแนน ทักษะการแล่น ระดับดีมาก 56 คะแนนขึ้นไป ดี 49-56 คะแนน ปานกลาง 43-48 คะแนน ต่ำ 38-42 คะแนน และต่ำมาก ต่ำกว่า 38 คะแนน ทักษะการกลับลำ ระดับดีมาก 28 คะแนนขึ้นไป ดี 25-28 คะแนน ปานกลาง 21-24 คะแนน ต่ำ 17-20 คะแนน และต่ำมาก ต่ำกว่า 17 คะแนน นิสิตหญิง ทักษะก่อนการแล่น ระดับดีมาก 33 คะแนนขึ้นไป ดี 30-33 คะแนน ปานกลาง 27-29 คะแนน ต่ำ 21-26 คะแนน และต่ำมาก ต่ำกว่า 21 คะแนน ทักษะการแล่น ระดับดีมาก 57 คะแนนขึ้นไป ดี 49-57 คะแนน ปานกลาง 39-48 คะแนน ต่ำ 31-38 คะแนน และต่ำมาก ต่ำกว่า 31 คะแนน ทักษะการกลับลำ ระดับดีมาก 26 คะแนนขึ้นไป ดี 24-26 คะแนน ปานกลาง 19-23 คะแนน ต่ำ 14-18 คะแนน และต่ำมาก ต่ำกว่า 14 คะแนน

คำสำคัญ : แบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐาน

อาจารย์สาขาวิชาพลศึกษา สำนักงานจัดการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purposes of this research were to construct a windsurf basic skills test and windsurf basic skills test normal criterion for undergraduate students. The sample groups were divided into two groups; the first group consisted of 30 third year undergraduate students; male 15 and female 15, majoring in Health Education and Physical Education, Faculty of Education at Burapha University assigned for the quality test of the windsurf basic skills test. Another group consisted of 150, first year, second year, fourth year and fifth year undergraduate students; male 94, female 56, from the same major assigned for the phase of creating windsurf basic skills test normal criterion in academic years 2017. The designed instrument was composed by windsurf pre sail skill value, windsurf sail skill value, and windsurf turn skill. According to content validity and objectivity by five experts, reliability test by 30 students and statistically analysed by mean, standard deviation and raw data to create normal criterion, the findings showed as follows;

1. The designed test for undergraduate students included content validity at a high level consisting of the windsurf pre sail skill value at 0.80-1.00, the windsurf sail skill value at 0.80-1.00 and the windsurf turn skill value at 0.80-1.00

2. The designed test contained reliability value at a high level, for male students at the correlation coefficient value at .944 .870 and .760, and for female students at .881 .918 and .671 respectively

3. The normal criterion of the designed test can be described as 5 levels; very good, good, fair, poor and very poor. For male students, the windsurf pre sail skill score; greater than 32 means very good, 31-32 means good, 28-30 means fair, 25-27 means poor and lower than 25 means very poor. For the windsurf sail skill score; greater than 56 means very good, 49-56 means good, 43-48 means fair, 38-42 means low, and lower than 38 means very poor. For the windsurf turn skill score; greater than 28 means very good, 25-28 means good, 21-24 means fair, 17-20 means poor, and lower than 17 means very poor. For female students, the windsurf pre sail skill score; greater than 33 means very good, 30-33 means good, 27-29 means fair, 21-26 means poor and lower than 21 means very poor. For the windsurf sail skill score; greater than 57 means very good, 49-57 means good, 39-48 means fair, 31-38 means low, and lower than 31 means very poor. For the windsurf turn skill score; greater than 26 means very good, 24-26 means good, 19-23 means fair, 14-18 means poor, and lower than 14 means very poor.

Keywords : windsurf basic skills test

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กีฬาวินด์เซิร์ฟเป็นกีฬาทางน้ำ มีการเผยแพร่ในประเทศไทยครั้งแรกในปี พ.ศ.2519 ที่ชายหาดพัทยา จังหวัดชลบุรี (เชิดชัย ชาญสมุทร, 2547, หน้า 3) และนิยมเล่นกันเรื่อยมา จนกระทั่งในปี พ.ศ.2537 ภาควิชาพลศึกษาและสันทนาการ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้นำมาบรรจุไว้ในหลักสูตรระดับปริญญาตรี และมีการจัดการเรียนการสอนวิชาดังกล่าวเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยกีฬาวินด์เซิร์ฟมีทักษะและการเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ กล่าวคือ เป็นกีฬาที่ต้องอาศัยลมและพื้นน้ำ เป็นองค์ประกอบในการเล่น ดังนั้น การเรียนวินด์เซิร์ฟสำหรับผู้ที่เริ่มเรียนใหม่นั้น จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายในการปฏิบัติทักษะให้มีความชำนาญ ต้องอาศัยทะเลเป็นที่ฝึกทักษะ และที่สำคัญต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นประเด็นสำคัญ โดยพื้นฐานในการเรียนทักษะต่างๆ ผู้เรียนต้องเรียนรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งบนบกและน้ำ ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญในการเรียนวินด์เซิร์ฟ (เกษมสันต์ พานิชเจริญ, 2551, หน้า 2) กีฬาวินด์เซิร์ฟ ได้มีบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และได้มีการจัดการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมาย คือ นิสิตมีทักษะพื้นฐานที่ดี มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถเล่นกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานได้อย่างถูกต้อง มีเจตคติที่ดีต่อการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา สามารถนำทักษะ ความรู้ประสบการณ์ไปใช้ในการสอนขั้นพื้นฐานได้ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพลศึกษา คือ การพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และเป็นการเผยแพร่และอนุรักษ์กีฬาที่เป็นเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาไว้

การเรียนการสอนวิชาวินด์เซิร์ฟต้องมีการวัดและประเมินผล เพื่อให้ทราบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรหรือไม่ สอดคล้องกับกฤษณะ แก้วมุกดา (2554, หน้า 87) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลกับการจัดการเรียนการสอนต้องดำเนินการควบคู่กันไป โดยการวัดและประเมินผลที่ดีจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เช่น การได้ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยติดตาม กำกับ ดูแลความก้าวหน้าของผู้เรียน นำผลมาปรับกิจกรรม การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียน ดังนั้น การวัดและประเมินผลวิชาวินด์เซิร์ฟต้องมีเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน สอดคล้องกับ กรรวี บุญชัย (2550) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลที่ดี จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ มีความเที่ยงตรง (Validity) มีความเชื่อมั่น (Reliability) มีความเป็นปรนัย (Objectivity) และมีเกณฑ์ปกติ (Norm) และเครื่องมือในการประเมินผลที่ดีช่วยให้ผู้สอนสามารถวัดและประเมินผลความสามารถของผู้เรียนได้ตามสภาพความเป็นจริง และบุญส่ง โกสะ (2547, หน้า 12-13)กล่าวว่า เครื่องมือที่ใช้วัดมีจุดมุ่งหมายเป็นการทำนายการปฏิบัติ ดูความสามารถและพัฒนาการ แบ่งกลุ่มตามความสามารถ พัฒนาการหรือจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนที่แตกต่างกัน เป็นแรงจูงใจ ส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาระดับความสามารถให้ดีขึ้น โดยในทางการเรียนการสอนพลศึกษา ผู้เรียนต้องแสดงความสามารถในการเคลื่อนไหว เพื่อให้ผู้สอนสามารถวัดและประเมินทักษะ ซึ่งศิลปชัย สุวรรณธาดา. (2548: 2-3) ได้กล่าวว่า การพิจารณาผู้เรียนที่มีทักษะว่าอยู่ในระดับใด พิจารณาได้จากทักษะที่ทำได้สำเร็จ ตั้งใจกระทำทักษะนั้น การแสดงความสามารถที่คงเส้นคงวา มีสมาธิ มีการคาดการณ์ล่วงหน้าและมีประสิทธิผล

กีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐาน มีทักษะที่เป็นพื้นฐานสำคัญ คือ ทักษะก่อนการแล่น ทักษะการแล่น และทักษะการกลับลำ ซึ่งผู้เรียนต้องฝึกทักษะตามลำดับขั้นทักษะจะทำให้ผู้เรียนสามารถแล่นวินด์เซิร์ฟในระดับพื้นฐานได้ และต้องอาศัยลมกับน้ำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้วินด์เซิร์ฟเคลื่อนที่ผู้เรียนที่มีทักษะจะสามารถบังคับวินด์เซิร์ฟให้แล่นไปในทิศทางต่างๆ ตามที่ต้องการได้ สอดคล้องกับ Morrow et al. (1995) ที่กล่าวว่า การปฏิบัติทักษะในเชิงวิเคราะห์ (Human Performance Analysis) สามารถที่จะพัฒนาบุคคลได้ เป็นทักษะมุ่งกระบวนการ (Process Oriented) โดยทักษะมุ่งกระบวนการนี้ เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินผลรูปแบบของทักษะได้ โดยผู้ปฏิบัติจะถูกประเมินทักษะตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นและขั้นตอนต่อไป

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีผู้สร้างแบบทดสอบ เพื่อวัดทักษะและเกณฑ์ปกติในกีฬาหลายประเภท เพื่อเป็นแนวทางในการวัดและประเมินผล มีเครื่องมือวัดความสามารถทางทักษะกีฬาและเพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน แต่ยังขาดแบบทดสอบทักษะและเกณฑ์เพื่อในการวัดและประเมินผลทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟ จากสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยประสงค์จะสร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี เพื่อจะได้แบบทดสอบและเกณฑ์การประเมินที่เป็นมาตรฐาน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปวัดทักษะการเล่นวินด์เซิร์ฟว่าผู้เรียนอยู่ในระดับใด พร้อมทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้ที่สนใจในกีฬวินด์เซิร์ฟต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี
2. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติของทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตสาขาวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา ที่ผ่านการเรียนวิชาทักษะและการสอนวินด์เซิร์ฟมาแล้ว และกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยบูรพา รวม 5 ชั้นปี จำนวน 205 คน เป็นนิสิตชาย 126 คน และนิสิตหญิง 79 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นิสิตสาขาวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา ที่ผ่านการเรียนวิชาทักษะและการสอนวินด์เซิร์ฟมาแล้ว และกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยบูรพา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มสร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี เป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 30 คน เป็นนิสิตชาย 15 คน นิสิตหญิง 15 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างเกณฑ์ปกติของทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี เป็นนิสิตชั้นปี 1 2 4 และ 5 สาขาวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา ที่ผ่านการเรียนวิชาทักษะและการสอนวินด์เซิร์ฟมาแล้ว ปีการศึกษา 2560 จำนวน 150 คน เป็นนิสิตชาย 94 คน และเป็นนิสิตหญิง 56 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี 1) ทักษะก่อนการแล่น ประกอบด้วย การขึ้นกระดาน การยกใบการลากใบข้ามกระดาน การจับคานขวาง การยืนจับบังคับใบ การปิดใบ การเปิดใบ 2) ทักษะการแล่น ประกอบด้วย การแล่นตัดลม การแล่นขึ้นลม การแล่นเฉียงลม การแล่นลงลม และ 3) ทักษะการกลับลำ ประกอบด้วย การกลับลำแบบหัวขึ้นลม การกลับลำแบบหัวลงลม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอความร่วมมือกับสาขาวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการใช้กลุ่มตัวอย่าง สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนนัดหมายวันและเวลาในการเก็บข้อมูล

2. ศึกษารายละเอียดของอุปกรณ์และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. เตรียมสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สถานที่ ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ และชมรมวินด์เซิร์ฟ มหาวิทยาลัยบูรพา

3.2 อุปกรณ์ ได้แก่ ชุดใบและกระดานวินด์เซิร์ฟ ทุ่นลอยน้ำ เรือ ใบบันทึกคะแนน สิ่งอำนวยความสะดวก และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. เตรียมตัวผู้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอธิบายและสาธิตวิธีการต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เข้าใจ ถูกต้องตามขั้นตอน และเป็นแนวทางเดียวกัน

5. นัดประชุมชี้แจงกลุ่มตัวอย่างให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

6. นำแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทดสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แบ่งเป็นนิสิตชาย จำนวน 15 คน และนิสิตหญิง จำนวน 15 คน

7. นำแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปทดสอบกับนิสิตกลุ่มตัวอย่างที่เคยเรียนวิชาทักษะและการสอนวินด์เซิร์ฟมาก่อน จำนวน 150 คน เป็นนิสิตชาย 94 คน และนิสิตหญิง 56 คน

8. นำคะแนนที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดสอบ มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนการทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี

2. หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานของนิสิตระดับปริญญาตรี

3. สร้างเกณฑ์ปกติโดยหาคะแนนที (T-Score) ของแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานของนิสิตระดับปริญญาตรีแต่ละรายการ โดยใช้เกณฑ์ 5 เกณฑ์ คือ ดีมาก ดี พอใช้ ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก

ผลการวิจัย

1. แบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพของเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1.1 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่า มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับสูง ประกอบด้วยทักษะก่อนการแล่น มีค่าระหว่าง 0.80-1.00 ทักษะการแล่น มีค่าระหว่าง 0.80-1.00 และทักษะการกลับลำ มีค่าระหว่าง 0.80-1.00

1.2 ค่าความเชื่อมั่น พบว่า นิสิตชาย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .944 .870 และ .760 นิสิตหญิง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .881 .918 และ .671

2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนสูงสุดและต่ำสุดของคะแนนที (T-Score) ทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานของนิสิตระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนสูงสุดและต่ำสุดของคะแนนที (T-Score) ทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานของนิสิตชายระดับปริญญาตรี (n=94)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	คะแนนดิบ		คะแนนที	
			สูงสุด	ต่ำสุด	สูงสุด	ต่ำสุด
ทักษะก่อนการแล่น	29.62	3.77	35	22	64	29
ทักษะการแล่น	47.51	6.72	60	35	70	27
ทักษะการกลับลำ	23.55	4.30	30	15	67	29

จากตารางที่ 1 แสดงระดับทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานของนิสิตชายระดับปริญญาตรี ทั้ง 3 รายการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทักษะก่อนการแล่น มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 29.62 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.77 มีคะแนนดิบสูงสุด คือ 35 คะแนน คะแนนดิบต่ำสุด คือ 22 คะแนน มีคะแนนทีสูงสุด คือ 64 คะแนนทีต่ำสุด คือ 29

2. ทักษะการแล่น มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 47.51 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 6.72 มีคะแนนดิบสูงสุด คือ 60 คะแนน คะแนนดิบต่ำสุด คือ 35 คะแนน มีคะแนนทีสูงสุด คือ 70 คะแนนทีต่ำสุด คือ 27

3. ทักษะการกลับลำ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 23.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.30 มีคะแนนดิบสูงสุด คือ 30 คะแนน คะแนนดิบต่ำสุด คือ 15 คะแนน มีคะแนนทีสูงสุด คือ 67 คะแนนทีต่ำสุด คือ 29

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนสูงสุดและต่ำสุดของคะแนนที (T-Score) ทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานของนิสิตหญิงระดับปริญญาตรี (n=56)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	คะแนนดิบ		คะแนนที	
			สูงสุด	ต่ำสุด	สูงสุด	ต่ำสุด
ทักษะก่อนการแล่น	28.21	4.02	35	18	71	26
ทักษะการแล่น	44.79	9.30	60	27	71	26
ทักษะการกลับลำ	22.11	4.42	30	12	69	26

จากตารางที่ 2 แสดงระดับทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานของนิสิตหญิงระดับปริญญาตรี ทั้ง 3 รายการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทักษะก่อนการแล่น มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 28.21 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.02 มีคะแนนดิบสูงสุด คือ 35 คะแนน คะแนนดิบต่ำสุด คือ 18 คะแนน มีคะแนนทีสูงสุด คือ 71 คะแนนทีต่ำสุด คือ 26

2. ทักษะการแล่น มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 44.79 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 9.30 มีคะแนนดิบสูงสุด คือ 60 คะแนน คะแนนดิบต่ำสุด คือ 27 คะแนน มีคะแนนทีสูงสุด คือ 71 คะแนนทีต่ำสุด คือ 26

3. ทักษะการกลับลำ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 22.11 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.42 มีคะแนนดิบสูงสุด คือ 30 คะแนน คะแนนดิบต่ำสุด คือ 12 คะแนน มีคะแนนทีสูงสุด คือ 69 คะแนนทีต่ำสุด คือ 26

3. ระดับทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานของนิสิตระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 3 ระดับทักษะก่อนการแล่นของนิสิตระดับปริญญาตรี

เกณฑ์แบบทดสอบ	นิสิตชาย (n=94)		นิสิตหญิง (n=56)	
ทักษะ	คะแนนดิบ	คะแนนที	คะแนนดิบ	คะแนนที
ดีมาก	32 ขึ้นไป	57 ขึ้นไป	33 ขึ้นไป	62 ขึ้นไป
ดี	31-32	51-57	30-33	54-62
ปานกลาง	28-30	44-50	27-29	45-53
ต่ำ	25-27	37-43	21-26	36-44
ต่ำมาก	ต่ำกว่า 25	ต่ำกว่า 37	ต่ำกว่า 21	ต่ำกว่า 36

จากตารางที่ 3 แสดงระดับทักษะก่อนการแล่นของนิสิตระดับปริญญาตรี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระดับทักษะก่อนการแล่นของนิสิตชาย ระดับดีมาก 32 คะแนนขึ้นไป และคะแนนทีที่ 57 ขึ้นไป ระดับดี 31-32 คะแนน และคะแนนทีที่ 51-57 ระดับปานกลาง 28-30 คะแนน และคะแนนทีที่ 44-50 ระดับต่ำ 25-27 คะแนน และคะแนนทีที่ 37-43 และต่ำมาก ต่ำกว่า 25 คะแนน และคะแนนทีต่ำกว่า 37

2. ระดับทักษะการแล่นของนิสิตหญิง ระดับดีมาก 33 คะแนนขึ้นไป และคะแนนทีที่ 62 ขึ้นไป ระดับดี 30-33 คะแนน และคะแนนทีที่ 54-62 ระดับปานกลาง 27-29 คะแนน และคะแนนทีที่ 45-53 ระดับต่ำ 21-26 คะแนน และคะแนนทีที่ 36-44 และต่ำมาก ต่ำกว่า 21 คะแนน และคะแนนทีต่ำกว่า 36

ตารางที่ 4 ระดับทักษะการแล่นของนิสิตระดับปริญญาตรี

เกณฑ์แบบทดสอบ	นิสิตชาย (n=94)		นิสิตหญิง (n=56)	
ทักษะ	คะแนนดิบ	คะแนนที	คะแนนดิบ	คะแนนที
ดีมาก	56 ขึ้นไป	61 ขึ้นไป	57 ขึ้นไป	62 ขึ้นไป
ดี	49-56	53-61	49-57	54-62
ปานกลาง	43-48	44-52	39-48	45-53
ต่ำ	38-42	35-43	31-38	36-44
ต่ำมาก	ต่ำกว่า 38	ต่ำกว่า 35	ต่ำกว่า 31	ต่ำกว่า 36

จากตารางที่ 4 แสดงระดับทักษะการแล่นของนิสิตระดับปริญญาตรี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระดับทักษะการแล่นของนิสิตชาย ระดับดีมาก 56 คะแนนขึ้นไป และคะแนนทีที่ 61 ขึ้นไป ระดับดี 49-56 คะแนน และคะแนนทีที่ 53-61 ระดับปานกลาง 43-48 คะแนน และคะแนนทีที่ 44-52 ระดับต่ำ 38-42 คะแนน และคะแนนทีที่ 35-43 และต่ำมาก ต่ำกว่า 38 คะแนน และคะแนนทีต่ำกว่า 35

2. ระดับทักษะการแล่นของนิสิตหญิง ระดับดีมาก 57 คะแนนขึ้นไป และคะแนนทีที่ 62 ขึ้นไป ระดับดี 49-57 คะแนน และคะแนนทีที่ 54-62 ระดับปานกลาง 39-48 คะแนน และคะแนนทีที่ 45-53 ระดับต่ำ 31-38 คะแนน และคะแนนทีที่ 36-44 และต่ำมาก ต่ำกว่า 31 คะแนน และคะแนนทีต่ำกว่า 36

ตารางที่ 5 ระดับทักษะการกลับลำของนิสิตระดับปริญญาตรี

เกณฑ์แบบทดสอบทักษะ	นิสิตชาย (n=94)		นิสิตหญิง (n=56)	
	คะแนนดิบ	คะแนนที	คะแนนดิบ	คะแนนที
ดีมาก	28 ขึ้นไป	59 ขึ้นไป	26 ขึ้นไป	60 ขึ้นไป
ดี	25-28	52-59	24-26	52-60
ปานกลาง	21-24	44-51	19-23	43-51
ต่ำ	17-20	36-43	14-18	34-42
ต่ำมาก	ต่ำกว่า 17	ต่ำกว่า 36	ต่ำกว่า 14	ต่ำกว่า 34

จากตารางที่ 5 แสดงระดับทักษะการกลับลำของนิสิตระดับปริญญาตรี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระดับทักษะการกลับลำของนิสิตชาย ระดับดีมาก 28 คะแนนขึ้นไป และคะแนนทีที่ 59 ขึ้นไป ระดับดี 25-28 คะแนน และคะแนนทีที่ 52-59 ระดับปานกลาง 21-24 คะแนน และคะแนนทีที่ 44-51 ระดับต่ำ 17-20 คะแนน และคะแนนทีที่ 36-43 และต่ำมาก ต่ำกว่า 17 คะแนน และคะแนนทีต่ำกว่า 36

2. ระดับทักษะการกลับลำของนิสิตหญิง ระดับดีมาก 26 คะแนนขึ้นไป และคะแนนทีที่ 60 ขึ้นไป ระดับดี 24-26 คะแนน และคะแนนทีที่ 52-60 ระดับปานกลาง 19-23 คะแนน และคะแนนทีที่ 43-51 ระดับต่ำ 14-18 คะแนน และคะแนนทีที่ 34-42 และต่ำมาก ต่ำกว่า 14 คะแนน และคะแนนทีต่ำกว่า 34

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่นำมาอภิปรายตามข้อค้นพบในแต่ละตอนของการสร้างแบบทดสอบและเกณฑ์ทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับสูง ประกอบด้วย 3 รายการ คือ ทักษะก่อนการแล่น มีค่าระหว่าง 0.80-1.00 ทักษะการแล่น มีค่าระหว่าง 0.80-1.00 และทักษะการกลับลำ มีค่าระหว่าง 0.80-1.00 จากการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของ Kirkendall et al. (1987, pp. 71-79); Morrow et al. (2005, pp. 94-96); วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ (2541, หน้า 185) และเทเวศร์ พิริยะพฤนท์ (2545: 62-63) ที่กล่าวว่า ความเที่ยงตรงเป็นคุณสมบัติของเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือนั้นสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ หรือเครื่องมือสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการจะวัดได้ ความเที่ยงตรงจึงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของเครื่องมือ และโดยทั่วไปจะให้ผู้เชี่ยวชาญ 3-5 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของทักษะที่จะวัดว่าครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ ควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไร ถ้าผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วให้ความเห็นตรงกันว่าใช้ได้ก็ถือว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

2. ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า นิสิตชาย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .944 .870 และ .760 นิสิตหญิง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .881 .918 และ .671 สอดคล้องกับ Kirkendall et al. (1987, pp. 71-79) ที่ได้กำหนดเกณฑ์ไว้ว่า ค่าความเชื่อมั่น .90-1.00 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก .80-.89 อยู่ในเกณฑ์ดี .60-.79 อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ สอดคล้องกับล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539, หน้า 101); วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ (2541, หน้า 185); เทเวศร์ พิริยะพฤนท์ (2545: 67) และ Morrow et al. (2005, p. 83) กล่าวว่า ค่าความเชื่อมั่นเป็นคุณสมบัติของเครื่องมือที่แสดงผลการวัดที่คงที่ สามารถนำไปวัดแล้ววัดได้อีกครั้งก็เท่าเดิม แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบมีความเชื่อมั่นสูง

3. การหาเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐานของนิสิตระดับปริญญาตรีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้ง 3 รายการ คือ ทักษะก่อนการแล่น ทักษะการแล่น และทักษะการกลับลำ โดยแบ่งคะแนนดิบของแต่ละรายการ ออกเป็น 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก จากหลักตัดเกรดที่ใช้โค้งปกติ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบและแปลผลคะแนนการทดสอบ โดยสร้างเกณฑ์ปกติจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนที่มากพอ และเป็นตัวแทนของประชากร จึงสรุปได้ว่าแบบทดสอบมีคุณภาพ สอดคล้องกับ โชคชัย เทียมทิพร (2556, หน้า 155) ที่ได้สร้างเกณฑ์ปกติของทักษะกีฬาฟุตซอลชาย ของสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตกรุงเทพ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ ระดับสูงมาก ระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำ และระดับต่ำมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยที่สร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาประเภทต่างๆ สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลที่มีการเปรียบเทียบคะแนน ทำให้ผู้สอนทราบว่าผู้เรียนแต่ละคนมีระดับทักษะและความสามารถอยู่ในเกณฑ์ใด ผู้สอนสามารถนำผลการทดสอบไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา (ชุลีพร เนืองศรี, 2559; Krongvis & Brumbach, 1968; Shick, 1970; Collins & Patrick, 1978)

ข้อเสนอแนะสำหรับการ นำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรพัฒนาผู้ใช้แบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟให้มีความรู้ความเข้าใจคู่มือและเกณฑ์ก่อนนำไปใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมิน

2. ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ โดยเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

3. การนำแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟไปใช้ ผู้ประเมินต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกีฬาวินด์เซิร์ฟก่อน เพื่อที่จะได้สามารถนำแบบทดสอบไปใช้ได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์กับการสอนของตนเองให้มากที่สุด

4. การนำแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟไปใช้ ผู้ใช้หรือผู้สอนควรต้องศึกษาทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจให้ชัดเจน จะได้ช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ตนเองและผู้เรียนรวมทั้งก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อกีฬาวินด์เซิร์ฟ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. หากต้องการพัฒนาแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ใช้แบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟ โดยอาจพัฒนาในลักษณะของการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม (Training Curriculum Research and Development) เป็นต้น

2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรม หรือการสร้างสรรค์เชิงเทคโนโลยี (Innovation Research and Development) เช่น การพัฒนาโปรแกรมประเมินผล เพื่อให้ผู้ใช้แบบทดสอบและผู้ถูกประเมินเข้าถึงได้ และสามารถใช้ได้ง่ายมากขึ้นในทางปฏิบัติ

3. ควรวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) เพื่อติดตามผลการประเมินและการใช้แบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟในเชิงคุณภาพมากขึ้น

4. ควรมีการสร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาวินด์เซิร์ฟขั้นสูง เพื่อใช้ในการประเมินความสามารถนักกีฬาที่มีความสามารถสูง

เอกสารอ้างอิง

กรรวี บุญชัย. (2550). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาการวัดและประเมินผลทางพลศึกษาขั้นสูง.* ชลบุรี: ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กฤษณะ แก้วมุกดา. (2554). การสร้างแบบทดสอบทักษะและเกณฑ์ปกติของกีฬาเซปักตะกร้อสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสถาพรวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ, 40*(1), 87.

เกษมสันต์ พานิชเจริญ. (2551). *ผลของการฝึกจินตภาพที่มีต่อความสามารถในการแล่นวินด์เซิร์ฟ.* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชุลีพร เนืองศรี. (2559). *การสร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาฮอกกี้สำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เชิดชัย ชาญสมุทร. (2547). *เอกสารประกอบการสอนวินด์เซิร์ฟ 1.* ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

โชคชัย เทียมทิพร. (2556). การสร้างแบบทดสอบทักษะฟุตซอลสำหรับนักศึกษาชาย สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตกรุงเทพ. *วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ, 39*(2), 155.

เทเวศร์ พิริยะพฤนท์. (2545). *การวิจัยทางพลศึกษา.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญส่ง โกสะ. (2547). *การวัดผลและประเมินผลทางพลศึกษา.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วาสนา คุณาอภิสิทธิ์. (2541). *หลักสูตรพลศึกษา.* กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

ศิลปชัย สุวรรณธาดา. (2548). *การเรียนรู้ทักษะการเคลื่อนไหว ทฤษฎีและการปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Collin, R. D., Patrick, A. (1978). *A Comprehensive Guide to Sport Skills Test and Measurement*. Springfield: Thomas Publishers.

Hart, P. (1988). *Improve your windsurfing*. London: Sackville Design Group.

Jones, P. (1992). *Learn To Windsurf in a Weekend*. London: Dorling Kindersle.

Kirkendall, D. R., Gruber, J. J. & Johnson, R. E. (1987). *Measurement and Evaluation For Physical Education* (2nd ed.). Illinois: Illinois: Human Kinetics Publishers.

Krongvis, R. A., & Brumbach, B. (1968). A Modification of the Brady V Volleyball Skill Test for High School Boy. *Research Quarterly, 39*, 116-120.

Morrow, J. R., Jackson, A. W., Disch, J. G., & Mood, D. P. (2005). *Measurement and Evaluation in Human Performance.* Illinois: Human Kinetics Publishers.

Shick, J. (1970). Battery of Defensive Softball Skills for College Woman. *Research Quarterly, 41*, 82-87.

การพัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา*

A Development of a Case Study-Based Instructional System for Enhancing Positive Thinking on Educational Technology and Communication Services of Burapha University Undergraduate Students

ณรงค์ศักดิ์ ประสิว**
พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ***
ทิพย์เกสร บุญอำไพ****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เฉพาะ 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิมหาวิทยาลัยบูรพา 2) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา 4) เพื่อประเมินรับรองระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา จากผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา ด้านจิตวิทยาหรือด้านศาสนาปรัชญาและด้านการออกแบบการสอน จำนวน 9 คน 2) นิสิตปริญญาตรี จำนวน 29 คนได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา 2) แบบทดสอบประสิทธิภาพระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตต่อระบบการเรียนการสอน และ 4. แบบประเมินและรับรองระบบการเรียนการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าประสิทธิภาพ (E_1/ E_2)ผลการวิจัยพบว่า

1. ระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บริบท 2) หลักการและเหตุผลของระบบ 3) วัตถุประสงค์ 4) ปัจจัยนำเข้า 5) กระบวนการ 6) สิ่งสนับสนุนการเรียน 7) ผลลัพธ์ และ 8) ข้อมูลป้อนกลับ

2. ผลการทดสอบประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนฯ E_1 / E_2 ทั้ง 4 หน่วยการเรียน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.83/84.48 ;85.58/85; 85.34/85.00และ 84.31/84.66 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

3. นิสิตมีความพึงพอใจระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

4. ผลการประเมินและรับรองระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยบูรพา จากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

คำสำคัญ : ระบบการเรียนการสอน/ กรณีศึกษา/ คิดบวก/ งานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา

Abstract

The purposes of this esearch were 1) to develop a case study-based instructional system for enhancing positive thinking of educational technology and communication services of Burapha University undergraduate students; 2) to the efficiency test of the instructional system; 3) to study the satisfaction of students to the case study-based instruction system; and 4) to assess and certify the qualifications system from the educational experts.

The samples used in this research were 1) 9 specialists from 3 Educational Technology, 3 Instructional and Curriculum specialists and 3 Psychology or Religion and Philosophy 2) 29 undergraduate students who were selected by purposive sampling. The research instruments were: 1) the system prototype; 2) the efficiency test; 3) students' satisfaction questionnaire and 4) certify assessment forms. The data was analyzed by Mean, Percentage, Standard deviation, and E_1/ E_2.

The research found that:

1. A case study-based instructional system for enhancing positive thinking of educational technology and communication services of Burapha University undergraduate students consisted of eight components: 1) Context 2) Rationale 3) Objective 4) Input 5) Process 6) Supporting Learners 7) Output and 8) Feedback.

2. The efficiencies of a case study-based instructional system for enhancing positive thinking on educational technology and communication services of Burapha University undergraduate students were E_1/ E_2 = 84.83/ 84.48, 85.58/ 85, 85.34/ 85.00 and 84.31/ 84.66 which meet the criterion set.

3. The satisfaction of students toward the case study-based instructional system were appropriate at the highest level.

4. The assessment and certification of the case study-based instructional system from the educational experts were appropriate at the highest level.

Keywords : Instructional system/ A case study-based/ Positive Thinking/ Educational technology and Communication service

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ปัญหาภัยธรรมชาติ และความขัดแย้งทางสังคม ทำให้คนไทยเกิดความบอบช้ำอย่างหนัก ทำให้สถาบันจัดดัชนีความสงบสุขโลก (Global peace index) จัดให้ประเทศไทยมีความสงบสุขต่ำกว่าประเทศในอาเซียนทุกประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 (ปัญญา ชูเลิศ, 2552) การทำงานให้มีความสุขนั้น เริ่มต้นที่ความคิดและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับงาน จึงจะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการทำงาน ลงมือทำงานด้วยความรู้สึกสดชื่น เบิกบาน ผลงานที่ทำด้วยความตั้งใจก็จะมีประสิทธิภาพและผู้ทำงานก็มีความสุข การมีความสุขเกิดจากการคิดในแง่ดีหรือจากการคิดบวก ยิ่งคนใดที่มีความสามารถในการคิดบวกก็จะสามารถดำรงชีวิตได้ดีกว่า มีความสุขกว่าเพราะคนที่คิดเป็นจะสามารถแก้ไขปัญหา และตัดสินใจได้อย่างถูกต้องว่าอะไรดี ไม่ดี ควรเชื่อ ไม่ควรเชื่อ(เทิดศักดิ์ เดชคง, 2547) คนที่คิดแง่ลบจะจำกัดตัวเองให้อยู่ในวงล้อมของความคิดไม่ดีตลอดเวลา คิดว่าโลกรอบตัวจะเต็มไปด้วยสิ่งที่เลวร้ายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ในทางกลับกัน คนที่คิดในแง่บวกก็จะผลิตความคิดเชิงบวกอยู่เสมอ พร้อมกับสะท้อนภาพความหวัง การมองโลกในแง่ดี และมีความคิดสร้างสรรค์ มีการรับรู้และแปลความหมาย ของเหตุการณ์ไปในทิศทางที่ก่อประโยชน์แก่ตนเอง บุคคลจึงควรได้รับการพัฒนาความคิดให้เป็นเชิงบวกมากขึ้น (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2543) การคิดบวก คือ กระบวนการทางความคิดของบุคคลที่เกิดจากการที่คนเรามีระบบการรับรู้และการคิด (Perception and cognitive style) ไปในทิศทางที่ดี มองและรับรู้สิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เป็นเหตุเป็นผลด้วยอารมณ์ที่ผ่องใส (นิภา แก้วศรีงาม, 2547) วิธีการคิดบวก เป็นกระบวนการทางความคิดของบุคคลที่เกิดจากการรับรู้และแปลความหมายไปในทางที่ดีขึ้น (อารี พันธ์มณี, 2544) และเป็นการยอมรับสภาพ เปลี่ยน ปัญหาเป็นความสำเร็จ มองวิกฤตเป็นโอกาส เป็นความคิดในแง่ดีที่เรามีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวหรือที่มีต่อบุคคลอื่น และรวมถึงการมีทัศนคติที่ดี (ปานใจ จิรานุภาพ, 2543) รวมทั้งเป็นวิธีการที่ทำให้ยอมรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเข็มแข็งสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มองสถานการณ์ทุกอย่างตามความเป็นจริงอย่างมีสติและเล็งเห็นประโยชน์จากสถานการณ์นั้น มีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม มีแนวคิดแบบผู้ชนะ มีกำลังใจ และทัศนคติทางบวกอยู่เสมอ การที่บุคคลสามารถเผชิญและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องเรียนรู้ ฝึกฝนและพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคให้เกิดขึ้นกับตนเองเพื่อที่จะสามารถผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นไปได้ ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้มนุษย์สามารถเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคได้ก็ด้วยการฝึกมองโลกด้านบวกหรือการฝึกคิดเชิงบวกนั่นเอง ซึ่งการมองโลกด้านบวกเป็นสิ่งที่ฝึกฝนได้ ยิ่งทำยิ่งคิดก็ยิ่งทำให้จิตใจผ่องใสเกิดสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของตนเองได้ และแม้ยังไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคก็เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่จิตใจในการรับมือกับอุปสรรคในอนาคต

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดบวก พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การคิดบวกกล่าวว่า ปัจจัยสำคัญมี 4 ประการ คือ 1) พันธุกรรม 2) ประสบการณ์การเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อม 3) อายุ และ 4) เพศ (ทรรศนะ บุญขวัญ, 2550, หน้า 30-34) ซึ่งสอดคล้องกับ เทอดศักดิ์ เดชคง (2547, หน้า 36-38) ที่กล่าวว่าพื้นฐานของร่างกาย การเลี้ยงดูของพ่อแม่ ประสบการณ์ในชีวิตและการเรียนรู้ทางสังคมที่ผ่านมา ก็เป็นสิ่งที่มีต่อการคิดบวกทั้งสิ้น สำหรับบุคคลสำคัญที่ช่วยให้คนเราเกิดการคิดบวก หนีไม่พ้นบุคคล 2 กลุ่ม คือ พ่อแม่ และครู ซึ่งต้องมีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ 1) ทำตนให้เป็นแบบอย่างความคิดเชิงบวก 2) ให้คำแนะนำและคำวิจารณ์ เชิงสร้างสรรค์เพื่อเป็นแรงจูงใจในการปรับปรุงพัฒนา 3) ให้กำลังสนับสนุนและเสริมความคิดเชิงบวกแก่ลูกและศิษย์เพื่อจะทำให้ความคิดเชิงบวกเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง(นิภา แก้วศรีงาม, 2547, หน้า 76-78) เมื่อกล่าวถึงเทคโนโลยีการศึกษา ส่วนมากมักนึกไปถึงทัพสัมภาระต่าง ๆ อันเป็นผลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่นำเข้ามาใช้ เช่น วิทยุศึกษา โทรทัศน์การศึกษา และเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น แต่แท้จริงนั้น คำว่าเทคโนโลยีทางการศึกษามิได้หมายความเฉพาะทัพสัมภาระอย่างเดียว วิธีการหรือเทคนิคใหม่ ๆ ที่

ไม่ต้องใช้ทัพสัมภาระอย่างใดเลย ที่นำมาใช้ปรับปรุงให้วิธีการสอนหรือวิธีการจัดการศึกษา มีผลดีหรือมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ก็ถือว่าเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาเหมือนกัน (จรูญ วงศ์สายัณห์, 2515) โดยเฉพาะในการดูแลโสตทัศนูปกรณ์ภายในห้องเรียนเพื่อผู้ใช้บริการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่จากการให้บริการพบว่า มีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการทั้งจากผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ การสื่อสารระหว่างกันและปัญหาเครื่องมืออุปกรณ์ เช่น 1) จิตสำนึกของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ 2) ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ 3) ความรู้ความเข้าใจของทางเทคนิคของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ต่างก็คิดเอาแต่ประโยชน์ฝ่ายตน มองผู้อื่นทางลบ ทำให้ปัญหา ดังนั้น การคิดบวกจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาในงานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาได้การสอนโดยการใช้กรณีตัวอย่าง (Case study) เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาของคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ องค์ประกอบ ที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ ของวิธีสอน โดยการใช้กรณีตัวอย่าง (Case) มีผู้สอนและผู้เรียน มีกรณีเรื่องที่คล้ายกับเหตุการณ์จริง มีประเด็นคำถามให้คิดพิจารณาหาคำตอบ มีคำตอบที่หลากหลาย มีการอภิปรายเกี่ยวกับสภาพการณ์ ปัญหา มุมมอง และวิธีการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับและมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (ทิศนา แขมณี, 2550)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาระบบการสอนระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาโดยได้นำเอาการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและสามารถดึงศักยภาพในตัวเองออกมาให้มากที่สุด เพราะการที่นิสิตได้เจอกรณีศึกษาในงานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาก่อน ก็จะได้วิเคราะห์สังเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จะส่งผลให้นิสิตสามารถเตรียมตัว เพื่อให้การบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา
2. เพื่อทดสอบประสิทธิภาพการระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา
4. เพื่อประเมินรับรองการพัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้ เนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนาระบบฯ เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนกรอบแนวคิดในการพัฒนาร่างต้นแบบการพัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา
2. ขั้นตอนที่ 2 สำรวจปัญหา ประเมินบริบทและความต้องการระบบฯ โดยดำเนินการวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อสอบถามสภาพปัญหาและเสนอแนะแนวทางในการออกแบบระบบฯ เพื่อแก้ปัญหา

3. ขั้นตอนที่ 3 พัฒนากรอบแนวคิดต้นแบบระบบการเรียนการสอนฯ เพื่อร่างต้นแบบระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา

4. ขั้นตอนที่ 4 สอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) ต่อการพัฒนาระบบฯ เพื่อนำเสนอร่างต้นแบบระบบการเรียนการสอนฯ ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสม

5. ขั้นตอนที่ 5 ยกร่างต้นแบบระบบฯ เพื่อให้ได้ต้นแบบระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว โดยได้แสดงรายละเอียดของระบบการเรียนการสอนฯไว้ในบทที่ 5

6. ขั้นตอนที่ 6 ทดสอบประสิทธิภาพ โดยการนำระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพาไปทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยว กับนิสิต จำนวน 3 คน ทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่ม กับนิสิต จำนวน 6 คน และทดสอบประสิทธิภาพภาคสนาม กับนิสิต จำนวน 29 คน

7. ขั้นตอนที่ 7 ประเมินและรับรองระบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยการนำเสนอระบบฯ ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขระบบฯ ตามข้อเสนอแนะและเขียนรายงานการวิจัยในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา

2. แผนการสอนที่จัดกิจกรรมสร้างเสริมการรู้อิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา

3. แบบประเมินระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา

4. แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา

5. แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวก

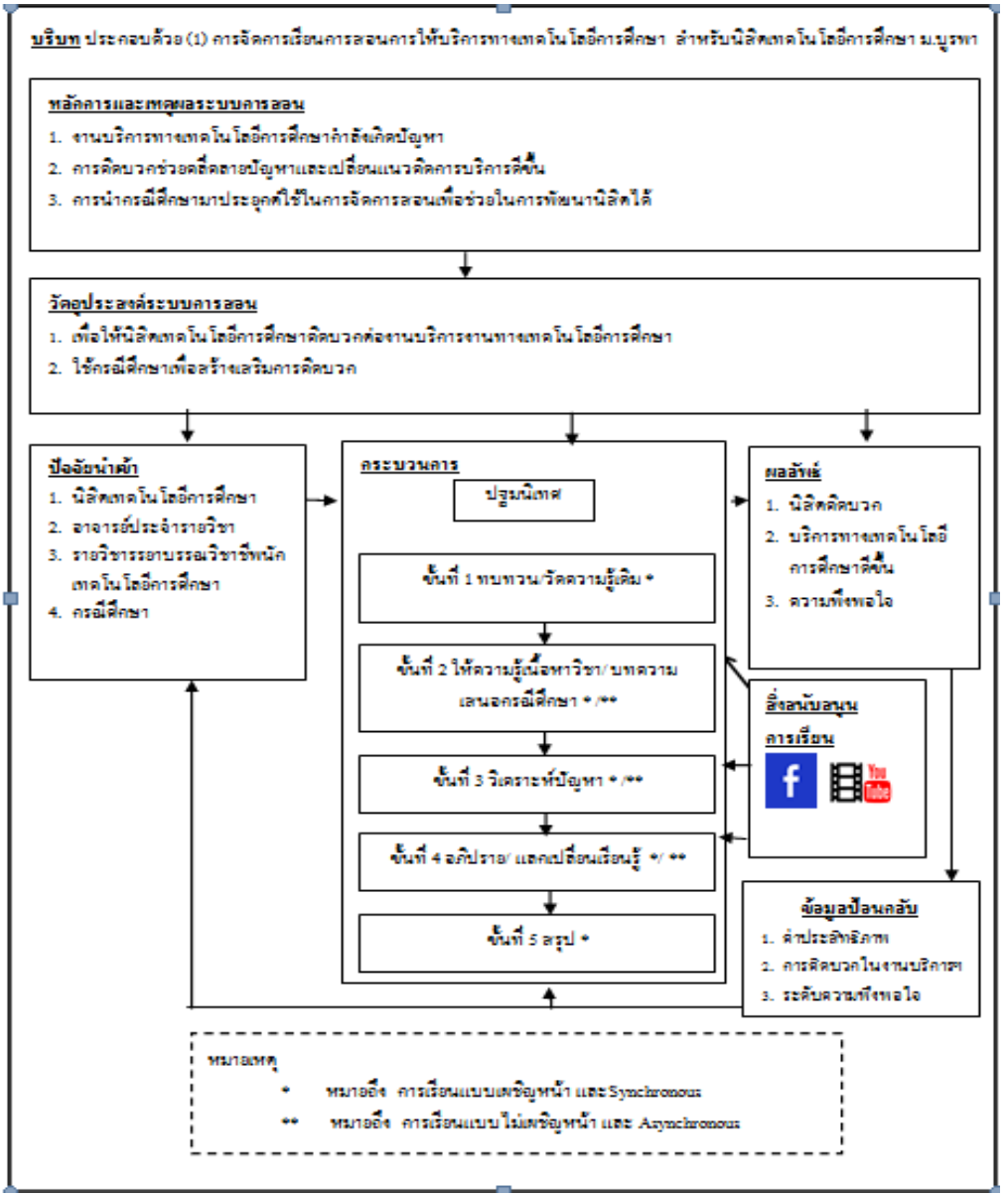

ภาพที่ 1 แบบจำลองระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ตามหลัก CIPOF model (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาแบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา มี 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) บริบท 2) หลักการและเหตุผลของระบบ 3) วัตถุประสงค์ 4) ปัจจัยนำเข้า 5) กระบวนการ โดยในระบบมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการการสอน

การคิดอิงกรณีศึกษา 5 ขั้นตอน ได้แก่ 5.1) ขั้นปฐมนิเทศ/สอบวัดความรู้เดิม 5.2) ขั้นให้ความรู้เนื้อหา/บทความ/เสนอกรณีศึกษา 5.3) ขั้นวิเคราะห์ปัญหา 5.4) ขั้นอภิปราย/ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5.5) ขั้นสรุปผล 6) สิ่งสนับสนุนการเรียน 7) ผลลัพธ์ และ 8) ข้อมูลป้อนกลับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาประสิทธิภาพระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ตามเกณฑ์ E_1/ E_2 พบว่า

2.1 การทดสอบประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนฯ แบบเดี่ยว (N = 3) หน่วยการเรียนที่ 1-4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.00/ 76.67; 73.33/ 73.33; 78.33/ 76.67 และ 78.33/ 73.33 ตามลำดับ

2.2 การทดสอบประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนฯ แบบกลุ่ม (N = 6) หน่วยการเรียนที่ 1-4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.67/ 80.00; 82.50/ 81.67; 80.00/ 79.17 และ 80.00/ 80.00 ตามลำดับ

2.3 การทดสอบประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนฯ แบบภาคสนาม (N = 29) หน่วยการเรียนที่ 1-4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.83/ 84.48; 85.58/ 85; 85.34/ 85.00 และ 84.31/ 84.66 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีผลต่อระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.54)

ตอนที่ 4 ผลการประเมินและรับรองระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยบูรพา จากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.64)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องพัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา สามารถอภิปรายผลจากการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนโดยใช้พัฒนาระบบการเรียนการสอน อิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ E_1/ E_2 = 85/ 85 ทั้ง 4 หน่วยการเรียน เพราะพัฒนาระบบการเรียนการสอนตามหลักการและทฤษฎีโดยอ้างอิงแบบจำลองระบบ CIPOF Model และดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนของระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรตระหนักถึงบริบทการเรียนรู้ ผู้เรียน สภาพแวดล้อมและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งผลถึงผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจจกรรมการเรียนการสอนทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ จากนั้นวิเคราะห์และกำหนดปัจจัยนำเข้าระบบการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการกำหนดส่วนที่ทำให้เกิดการแปรผันของผลผลิตในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามระบบการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องวิเคราะห์และกำหนดสิ่งจำเป็นพื้นฐานของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับภูชิศ สถิตพงษ์ (2560) ในงานวิจัยเรื่อง ระบบการเรียนการสอนภูมิศาสตร์แบบภควันตภาพ สำหรับนิสิตระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สอดคล้องกับ จินตนา ยูนิพันธ์ ในบทความเรื่องกรณีศึกษานวัตกรรมการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ สอดคล้องกับ อุบลรัตน์ ฆวีวงษ์ (2543) ในวิทยานิพนธ์เรื่อง กรณีศึกษา: ผลของการให้คำปรึกษาครอบครัวต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนนิคมวิทยา จังหวัดระยอง และสอดคล้องกับ ลลิตา ตันติวัฒน์ (2546) ใน

วิทยานิพนธ์ เรื่อง กรณีศึกษา: พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวิทยาราษฎร์รังสรรค์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ความพึงพอใจของนิสิตที่เรียนจากระบบการเรียนการสอนโดยใช้พัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.54) เป็นเพราะการใช้กรณีศึกษาเป็นตัวสะท้อนปัญหา และเกิดความสนุกในการเรียน ความสอดคล้องกับแนวคิดของกฤษดา ฤทธิ์เดช (2555) ในการวิจัยสถาบัน เรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการด้านโสตทัศนูปกรณ์ของคณะศิลปศาสตร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพปัญหาของผู้ใช้บริการด้านโสตทัศนูปกรณ์ของคณะศิลปศาสตร์ 2) ศึกษาความต้องการของผุ้ใช้บริการด้านโสตทัศนูปกรณ์ของคณะศิลปศาสตร์ เพื่อแก้ปัญหาการบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อให้การบริการที่ดีขึ้น แล้วยังสอดคล้องกับ พัฒนา จัตวานิล ในสารนิพนธ์เรื่อง ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อโสตทัศน์ของผุ้ใช้บริการในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสอดคล้องกับ จิราพร ชัยวิรัฒน์ ในการวิจัย เรื่อง ปัญหาการใช้ และความต้องการการบริการโสตทัศนูปกรณ์ของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

3. ผลการประเมินรับรองระบบการเรียนการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบกว่าระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษา เพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.64 เพราะสร้างโดยใช้หลักการและทฤษฎี และผ่านการทดสอบประสิทธิภาพตามเกณฑ์สอดคล้องกับ ภัทรพร ภูมาศ (2560) งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้สารสนเทศ ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา และการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชลบุรี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การสร้างเสริมการคิดบวก หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เกิดขึ้นกับนิสิตได้ต้องอาศัยเวลาการฝึกฝน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อาจารย์ผู้สอนต้องกำกับให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

1.2 ผู้สอนควรกระตุ้นและสนับสนุนให้นิสิตได้เรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการสรุปผลความรู้ที่ได้จากการค้นหา การแลกเปลี่ยน หรือการระดมสมอง เพื่อให้นิสิตได้มีทักษะและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและเกิดประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านระบบ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาผลการใช้พัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงกรณีศึกษาเพื่อสร้างเสริมการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ควรประยุกต์ในเรื่องการคิดบวกของแต่ละสาขาอาชีพ เพื่อให้นิสิตได้เจอกรณีศึกษาตามสาขาที่นิสิตเรียนเพื่อฝึกการคิดบวก

2.2 การวิจัยครั้งต่อไป อาจจะหากิจกรรม/ รูปแบบการสอนเป็นสถานการณ์จำลองเพื่อให้นิสิตได้ฝึกการคิดบวกต่องานบริการทางเทคโนโลยีการศึกษา โดยมีการแข่งขันกับตัวเอง และผู้อื่น เป็นตัวเร้าความสนใจของผู้เรียน ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา ฤทธิ์เดช. (2555). *รายงานการวิจัย สภาพปัญหาและความต้องการด้านโสตทัศนูปกรณ์ของบุคลากร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.* สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

จรูญ วงศ์สายัณห์. (2520). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จินตนา ยูนิพันธ์. (2537). กรณีศึกษา-นวกรรมการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2*(1), 55-68.

จิราพร ชัยวิรัฒน์. (2554). *รายงานการวิจัย ปัญหาการใช้ และความต้องการการบริการโสตทัศนูปกรณ์ของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ฉลองชัย สุรวัฒนบุรณ์. (2528). *การเลือกและการใช้สื่อการสอน.* กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 5*(1), 7-19.

ทิศนา แขมณี. (2550). *รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทิดศักดิ์ เดชคง. (2547). *หายใจยาวอายุยืน.* กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

นิภา แก้วศรีงาม. (2547). ความคิดเชิงบวก (Positive Thinking) พึงคิดว่าทุกปัญหามีทางออก ไม่ใช่ทุกทางออกเป็นปัญหา. *วารสารวงการครู,12*(1), 76-78.

ปัญญา ชูเลิศ. (2552). สถานการณ์สุขภาพจิตคนไทย:ภาพสะท้อนสังคม. เข้าถึงได้จาก http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsrbeta/FileUpload/PDF/Report-File-368.pdf

ปานใจ จิรานุภาพ. (2543). การเรียนรู้โดยการค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง. *วารสารการศึกษาปฐมวัย, 4*(2), 10-15.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พัฒนาการศึกษา.

พัฒนา จัตวานิล. (2554). *ความพึงพอใจในการใช้สื่อโสตทัศน์ของผู้ใช้บริการในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.* สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบรรณรักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภัทรพร ภูมาศ. (2560). *การพัฒนาระบบการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้สารสนเทศของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภูชิศ สถิตพงษ์. (2560). *ระบบการเรียนการสอนภูมิศาสตร์แบบภควันตภาพ สำหรบนิสิตระดับมัธยมศึกษาตอนต้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลลิตา ตันติวัฒน์. (2546). *กรณี:พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนวิทยาราษฎร์รังสรรค์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา.* งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

อารี พันธ์มณี. (2546). *จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: ใยไหม ครีเอทีฟ กรุ๊ป.

อุบลรัตน์ ฆวีวงษ์. (2543). *ผลของการให้คำปรึกษาคอรบครัวต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนนิคมวิทยา จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

การส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก*

The Enhancing Attitude Towards Fruit Gardening Occupation for Matthyomsuksa 3 Student in The Eastern Region of Thailand

สาลินี บูรณโกศล**
จันทร์ชลี มาพุทธ***
สมหมาย แจ่มกระจ่าง****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก 2) ส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา กลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน กลุ่มควบคุม จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและกิจกรรมส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 กิจกรรม เปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม สถิติทดสอบ Mann – Whitney U-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพในอาชีพ ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ และด้านความพึงพอใจในอาชีพ อยู่ในระดับมาก และด้านความมั่นคงในอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง

2. การส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดย

2.1 สร้างกิจกรรมส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ ลักษณะกิจกรรมมุ่งส่งเสริม 4 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงในอาชีพ ด้านความพึงพอใจในอาชีพ ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ และด้านสัมพันธภาพในอาชีพ ลักษณะกิจกรรมมี 4 รูปแบบ ได้แก่ โรงเรียนเป็นฐาน ครอบครัวเป็นฐาน ผู้ประกอบการเป็นฐาน และท้องถิ่นเป็นฐาน การเรียนรู้ทัศนคติ ประกอบด้วย การสร้าความรู้ความเข้าใจ การสร้างความตระหนัก การสร้างการเห็นคุณค่าและประโยชน์ และการปฏิบัติ

2.2 การนำกิจกรรมไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ พบว่า หลังการนำกิจกรรมไปใช้นักเรียนกลุ่มทดลองมีทัศนคติสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม ผลการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า

ด้านความมั่นคงในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีในเรื่อง รายได้ที่ อาหาร สิ่งแวดล้อม การมีที่ดินเป็นของตนเอง และการท่องเที่ยว

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ด้านความพึงพอใจในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีเรื่อง ผลตอบแทนรายได้สูง ความพอใจในวิถีชีวิต และความพอใจที่มีการใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ช่วยทำให้การประกอบอาชีพทำสวนผลไม้มีความสะดวกสบาย

ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีเรื่องแบบอย่างการใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ แบบอย่างผู้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะแบบอย่างจากคนรุ่นใหม่ แบบอย่างจากสื่อเครือข่ายออนไลน์ และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น

ด้านสัมพันธภาพในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีเรื่อง การมีสัมพันธภาพกับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพทำให้ได้รับความรู้ ความคิดมากขึ้นและเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการประกอบอาชีพทำสวนร่วมกับพ่อแม่ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the Mathayonsuksa 3 student's attitude fruit gardening occupation in the Eastern Part of Thailand. 2) activities development to enhancing the attitude fruit gardening occupation for Mathayonsuksa 3 student. The sample composed of 384 Mathayonsuksa 3 students in family fruit gardening occupation. The instrument used questionnaire and semi structure interview. The data analysis were percentage, mean, standard deviation and content analysis. Experimental group were 15 students and control group were 15 students. The instrument used 6 activities enhancing the attitude fruit gardening occupation for secondary student and questionnaire. The data analized by Mann – Whitney U-test and content analysis.

The research finding were as follows: :

1. the Mathayonsuksa 3 student 's attitude fruit gardening occupation the total is in high level, by aspects consisstensive were career relationship, career satisfaction, career role model in high level and the last is career security in middle level.

2. The enhancing attitude fruit gardening occupation for Mathayonsuksa 3 student

2.1 the activities to enhancing Mathayonsuksa 3 student's attitude fruit gardening occupation in 4 aspect ; career security, career satisfaction, career role model and career relationship. The activities have 4 model; school-based activities, Home-based activities, Entrepreneurial-base activity and local-base activities.

2.2 compare between experimental group and control group were sigfinicant at .01. The result of content analysis were to :

career security dimension; student 's attitude are enhance incomes, utilized from food, environment, owner land and tourism.

career satisfaction dimension; student 's attitude are more in satisfaction of high incomes, way of life and satisfaction of used news knowledge and technology for occupation comfortable.

career role model dimension; student 's attitude are more in fruit gardening high knowledge and technology management, farmer successful pattern model, from young generation farmer pattern model, from media online networks and more self-confident to successful fruit gardening occupation.

career relationship dimension; student 's attitude are more in working in fruit gardening occupation with parent help family relationship are higher, the relationship with occupational group help more knowledge, more thinking and help together in career groups.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม การพัฒนาที่ไม่สมดุลทำให้อาชีพเกษตรกรรมไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร นโยบายการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มุ่งการพัฒนาสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้ความสำคัญกับอาชีพเกษตรกรรมมากขึ้น การประกอบอาชีพทำสวนผลไม้เป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของภูมิภาคตะวันออก เนื่องจากมีสภาพภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพ ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ มีรสชาติเป็นที่นิยม (ปราโมทย์ ร่วมสุข, 2554, หน้า 28-29) จึงมีศักยภาพในการผลิตผลไม้ที่สำคัญของประเทศ นโยบายการพัฒนาภาคตะวันออก ทำให้เกิดโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Sea Board Development program : ESB) จังหวัดชลบุรี และระยองกลายเป็นเขตอุตสาหกรรมสร้างรายได้สูงที่สุด ขณะเดียวกันได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดระยองซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีศักยภาพในการผลิตผลไม้ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องดังนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเพื่ออนาคตของ ASEAN (Thailand's Eastern Economic Corridor (EEC) : The Special Economic Zone (SEZ) for the Future of ASEAN) ต่อยอดให้เป็นพื้นที่นำร่องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมแบบก้าวกระโดด และกำหนดแผนงานพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (พ.ศ.2560-2564) (คณะกรรมการส่งเสริม การลงทุน, 2557) จังหวัดชลบุรี และระยอง ยังเป็นเป้าหมายการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมหลักของประเทศ (Industrial Hearth land) ส่วนพื้นที่เขตปกครองพิเศษพัทยา มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพรวมถึงการท่องเที่ยวเกาะเสม็ด เกาะช้าง และย่านธุรกิจเจียระไนอัญมณี ส่วนจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด กำหนดให้คงสภาพเป็นเขตพื้นที่สีเขียว (Green land) มุ่งพัฒนาเกษตรกรรมเป็นเกษตรกรรมสมัยใหม่ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ พัฒนาการผลิตที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เพิ่มผลิตภาพการผลิตและพัฒนาเกษตรอินทรีย์รองรับกระแสการบริโภคปลอดภัยที่ได้มาตรฐานสากล ลดการใช้สารเคมี สร้างคุณค่า (Value Creation) ให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร สนับสนุนการแปรรูปผลไม้ (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) เป็นโอกาสของภูมิภาคตะวันออกในการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการพัฒนาเกษตรกรรมและธุรกิจการท่องเที่ยว

การปรับตัวในการส่งเสริมอาชีพจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการเตรียมความพร้อมให้การพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคตะวันออกเป็นไปในทิศทางเดียวกับความต้องการพัฒนาของประเทศความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ทำสวนผลไม้ที่มีจำนวนลดลงในระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึงปี พ.ศ.2556 (ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศกรมส่งเสริมการเกษตร, 2556) เช่นเดียวกับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพมีจำนวนลดลงจากข้อมูลครัวเรือนเกษตรกรของสำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด นอกจากนี้ผลการศึกษา โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า กลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-24 ปี มีแนวโน้มทำงานภาคการเกษตรลดน้อยลงหันไปประกอบอาชีพด้านการผลิตและการบริการมากขึ้น

(สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) ต้องตระหนักในปัญหาจำนวนผู้ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้รุ่นใหม่ลดลงขาดผู้สืบทอด ขณะที่สังคมมีความต้องการกำลังคนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพพัฒนาอาชีพทำสวนผลไม้ไปสู่เกษตรกรรมสมัยใหม่หรือการเกษตรแบบก้าวหน้าที่ต้องนวัตกรรมและเทคโนโลยีชั้นสูงพัฒนาผลผลิตที่มีคุณภาพในอนาคต การส่งเสริมให้บุคคลเห็นคุณค่า เห็นความสำคัญและประโยชน์ของอาชีพทำสวนผลไม้ที่มีต่อตนเองและท้องถิ่น การสร้างภาคภูมิใจในท้องถิ่น บุคคลจะเกิดความรักความหวงแหนและรักษาสวนผลไม้ให้คงสภาพพื้นที่สีเขียวไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นการส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพทำสวนผลไม้จึงเป็นความจำเป็นที่จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกรักหวงแหนในอาชีพ ซึ่งทัศนคติเกิดจากความเชื่อ การให้คุณค่าในอาชีพ ผลประโยชน์หรือสิ่งตอบแทนที่ได้รับจากอาชีพมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกเข้าประกอบอาชีพโดยบุคคลจะเลือกอาชีพที่สามารถตอบสนองความต้องการและเกิดความพึงพอใจได้มากที่สุด (อำพล สูอำพัน, 2553, หน้า 753) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในช่วงอายุ 14-16 ปี นักเรียนจะมีจินตนาการเกี่ยวกับอาชีพที่มุ่งหวังในอนาคต ทัศนคติมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและยังไม่คงที่ (อารี พันธ์มณี, 2557, หน้า 71-72) ตามทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของ Super (2012, pp. 53-60) ควรได้รับการส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพทำสวนผลไม้เป็นอย่างยิ่ง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงตระหนักและเห็นความจำเป็นที่จะส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากยังไม่มีการศึกษาสำรวจเป็นการเฉพาะดังนั้นการศึกษาทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ให้นักเรียนสืบทอดอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก
2. เพื่อส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10, 454 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ในภาคตะวันออก จำนวน 58 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ จำนวน 384 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage random sampling) และการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ผู้ให้ข้อมูล บุคคลในครอบครัวผู้ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ที่ประสบความสำเร็จ และมีผู้สืบทอดอาชีพ จำนวน 20 คน โดยใช้เทคนิคการบอกต่อ (snowball sampling) และการเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน กลุ่มควบคุม จำนวน 15 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ โรงเรียนขลุงรัชฎาภิเษก จังหวัดจันทบุรี และการเลือกแบบเจาะจง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคงในอาชีพ ด้านความพึงพอใจในอาชีพ ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ และด้านสัมพันธภาพในอาชีพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก มีกรอบแนวคิดดังนี้

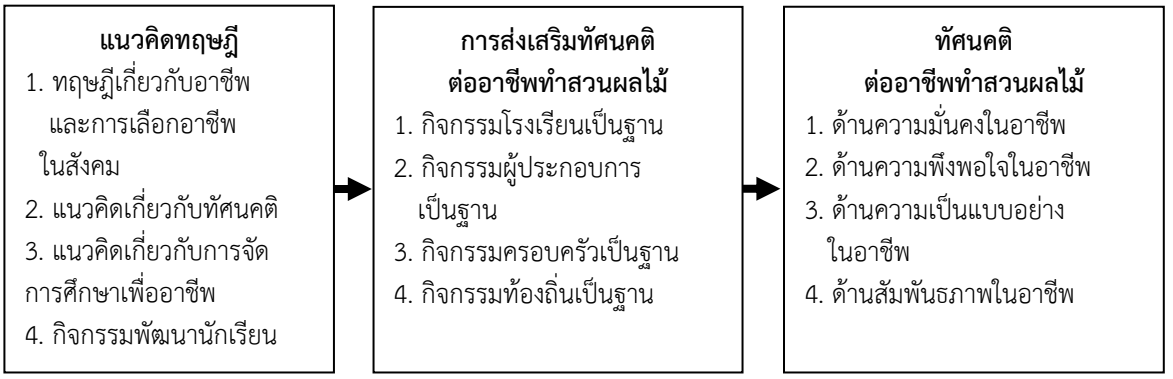

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก

1.1 ศึกษาทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออกที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ ด้วยวิธีการเชิงปริมาณ

1.1.1 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคงในอาชีพ ด้านความพึงพอใจในอาชีพ ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ และด้านสัมพันธภาพในอาชีพ

1.1.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ การหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถาม และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (1990, pp. 202-204) มีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ .90

1.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานขอความร่วมมือจากโรงเรียน เก็บข้อมูลและตรวจสอบด้วยตนเอง รวบรวมและตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้งก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

1.1.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*)

1.2 ศึกษาการถ่ายทอดทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ในครอบครัว

1.2.1 สัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลคือ บุคคลในครอบครัวผู้ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ที่ประสบความสำเร็จ และมีผู้สืบทอด จำนวน 20 คน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้เทคนิคการบอกต่อ (Snowball sampling) เริ่มต้นการสัมภาษณ์โดยประสานความร่วมมือขอข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ จดบันทึกขณะสัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถอดความนำข้อมูลมาเรียบเรียง จัดระบบตามกรอบการศึกษา

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนา การสังเกต การจดบันทึก และดำเนินการเรียบเรียง และจัดระบบไว้เรียบร้อยแล้วมา วิเคราะห์ ตีความและสรุปข้อมูล

2. ส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก

2.1 ส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน กลุ่มควบคุม จำนวน 15 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่

2.2.1 แบบสอบถาม

2.2.2 กิจกรรมส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ จำนวน 6 กิจกรรม

2.2.3 แบบบันทึก

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 เตรียมการโดยประสานความร่วมมือจากโรงเรียน เพื่อนัดหมายเตรียมความพร้อมด้านเวลา สถานที่ สื่อเทคโนโลยี

2.3.2 ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองทุกครั้ง สังเกตเหตุการณ์ขณะดำเนินกิจกรรม จดบันทึกการแสดงออกของนักเรียนทั้งการกระทำและคำพูด และเก็บรวบรวมบันทึกของนักเรียนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม เรียบเรียง จัดระบบข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

2.3.3 ศึกษาทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบสอบถาม รวบรวมและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

2.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) สถิติทดสอบ Mann-Whitney U-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล

1. ผลการศึกษาทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก

ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพในอาชีพอาชีพ ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ ด้านความพึงพอใจในอาชีพ อยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านความมั่นคงในอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามรายด้าน พบว่า

ด้านความมั่นคงในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ อาชีพทำสวนผลไม้ทำให้ครอบครัวมีอาหารการกินที่ดีและปลอดภัย อาชีพทำสวนผลไม้สามารถพัฒนาขยายเป็นธุรกิจได้ อาชีพทำสวนผลไม้สามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในหลายด้าน และลำดับสุดท้าย ได้แก่ ถ้ามีโอกาสนักเรียนจะไม่เลือกอาชีพอื่นที่มีรายได้มากกว่าอาชีพทำสวนผลไม้

ด้านความพึงพอใจในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ อาชีพทำสวนผลไม้สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ ผู้ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสงบสุข อาชีพทำสวนผลไม้เป็นอาชีพที่มีเกียรติ และลำดับสุดท้าย ได้แก่ อาชีพทำสวนผลไม้เป็นอาชีพที่ไม่ต้องทำงานเหน็ดเหนื่อยตรากตรำ

ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ แบบอย่างการทำสวนผลไม้จากผู้ปกครองสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ นักเรียนสามารถนำแบบอย่างจากผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพทำสวนผลไม้ไปใช้พัฒนาอาชีพได้ นักเรียนเชื่อว่าความรู้ในการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ที่ได้รับจากโรงเรียนสามารถนำไปใช้ในครอบครัวได้ และลำดับสุดท้าย นักเรียนชอบการฝึกปฏิบัติงานอาชีพทำสวนผลไม้จากวิทยากรในชุมชน

ด้านสัมพันธภาพในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การให้ความร่วมมือช่วยเหลือผู้ปกครองทำสวนผลไม้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี กลุ่มผู้ประกอบอาชีพมีนิสัยอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีน้ำใจโอบอ้อมอารีต่อกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นนักเรียนสามารถขอคำแนะนำจากผู้ปกครองหรือครอบครัวได้ และลำดับสุดท้าย นักเรียนเป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาการทำสวนผลไม้ร่วมกับครอบครัว

1.2 การศึกษาการถ่ายทอดทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ในครอบครัว พบว่า ครอบครัวมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก โดยเริ่มจากการพาไปสวน หรือการใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่ในสวนกับพ่อแม่ เมื่อเริ่มโตขึ้นจึงให้ช่วยเหลืองานตามความเหมาะสมกับวัย รวมถึงการให้ข้อมูลโดยการบอกเล่า สั่งสอนโดยตรง การทำเป็นแบบอย่างให้ดู การวิเคราะห์เนื้อหาจำแนกรายด้าน พบว่า

ด้านความมั่นคงในอาชีพ ครอบครัวส่งเสริมโดยการถ่ายทอดข้อมูลให้รับรู้รายได้จากการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ของครอบครัว การสั่งสอนเรื่องการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้และช่องทางการทำมาหากินให้มีรายได้มั่นคง การยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้มีส่วนรับรายได้ การให้รางวัลตอบแทน การให้มีส่วนร่วมรับรู้รายได้จากการจำหน่าย และข้อเสนอแนะควรส่งเสริมเพิ่มเติม โดยโรงเรียนและครอบครอบครัวสอนการมีรายได้มั่นคงในเรื่อง การจัดการที่ดิน การผลิตให้มีคุณภาพ การสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาเชิงธุรกิจการค้า การเป็นผู้ประกอบการ เช่น การแปรรูป การค้าและการส่งออก เป็นต้น

ด้านความพึงพอใจในอาชีพ ครอบครัวส่งเสริมโดยทำให้เห็นว่าเป็นอาชีพที่มีผลตอบแทนสูง การให้สัมผัสการใช้ชีวิตตามวิถีชีวิตการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ของครอบครัวและคนในชุมชน สร้างความเข้าใจให้เห็นข้อดีของความเป็นอาชีพอิสระการเป็นเจ้าของกิจการ ได้แก่ สร้างแรงจูงใจโดยให้ความอิสระในการจัดการ สามารถใช้ความรู้ความสามารถได้เต็มกำลังความสามารถ และข้อเสนอแนะควรส่งเสริมเพิ่มเติม โดยโรงเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติ การจัดการสวนโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นความรู้เรื่อง เครื่องจักรกล และคิดค้นสิ่งประดิษฐ์มาใช้สร้างความสะดวกสบายได้ ให้เห็นแบบอย่างการทำสวนสมัยใหม่จากสื่อที่หลากหลาย เช่น สวนผลไม้ในชุมชน ศูนย์วิจัยภาครัฐ จากสื่อเครือข่ายออนไลน์ เป็นต้น

ด้านความเป็นแบบอย่าง ครอบครัวส่งเสริมโดยการเป็นแบบอย่างเรื่องความรู้และทักษะในอาชีพทำสวนผลไม้ แบบอย่างเรื่องความคิดและทัศนคติ แบบอย่างเรื่องคุณลักษณะชาวสวนที่ดี และแบบอย่างเรื่องการใช้ชีวิตจากบุคคลภายในครอบครัว ญาติพี่น้อง โรงเรียน และสื่อต่างๆ การลงมือปฏิบัติตามแบบอย่าง ได้แก่ การให้ช่วยเหลืองาน การให้ทำสวนร่วมกับพ่อแม่ การอยู่ใกล้ชิด สร้างแรงจูงใจและเสริมแรงด้วยการแสดงความยอมรับคำชม การให้สิ่งตอบแทน และข้อเสนอแนะควรส่งเสริมเพิ่มเติม โดยโรงเรียนต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือจัดกิจกรรมต่างๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกงานอาชีพในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และชุมชนต้องสร้างฐานการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้จัดเป็นที่ฝึกงานให้มากเพียงพอ

ด้านสัมพันธภาพในอาชีพ ส่งเสริมโดยสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัว การพูดคุยปฏิสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมการทำสวนผลไม้ การสร้างกิจกรรมและวิธีการถ่ายทอด ด้วยกระบวนการภายในครอบครัว และการจัดการที่ดีภายในครอบครัว สร้างแรงจูงใจด้วยวิธีต่าง ๆ ได้แก่ พาลูกไปสวนตัวเอง ให้ช่วยทำงาน พาไปเยี่ยมเยียนบ้านญาติพี่น้องที่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ พาไปชมนิทรรศการ การพาไปเข้ารับการอบรม การมีเครือข่ายกลุ่ม

อาชีพบนสื่อออนไลน์และข้อเสนอแนะควรส่งเสริมเพิ่มเติม โดยโรงเรียนสอนเรื่องการทำงานร่วมกับผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อครอบครัว การช่วยเหลือครอบครัวประกอบอาชีพ การสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พ่อแม่ควรรับฟังความคิดเห็นของลูก การให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และการใกล้ชิดลูก

2. การส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก ผลการวิจัย พบว่า

2.1 กิจกรรมส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ ลักษณะกิจกรรมมุ่งส่งเสริม 4 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงในอาชีพ ด้านความพึงพอใจในอาชีพ ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ และด้านสัมพันธภาพในอาชีพ ลักษณะกิจกรรมมี 4 รูปแบบ ได้แก่ โรงเรียนเป็นฐาน ครอบครัวเป็นฐาน ผู้ประกอบการเป็นฐาน และท้องถิ่นเป็นฐาน

2.2 ผลการนำกิจกรรมไปใช้ส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีทัศนคติสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า

ด้านความมั่นคงในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีในเรื่อง รายได้ ประโยชน์ทางด้านอาหาร สิ่งแวดล้อม การมีที่ดินเป็นของตนเอง และการท่องเที่ยว

ด้านความพึงพอใจในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีในเรื่อง ผลตอบแทนรายได้สูง ความพอใจในวิถีชีวิต และความพอใจที่มีการใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ช่วยให้ การประกอบอาชีพทำสวนผลไม้มีความสะดวกสบาย

ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีในเรื่องแบบอย่างการใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ แบบอย่างผู้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะแบบอย่างจากคนรุ่นใหม่ และแบบอย่างจากสื่อเครือข่ายออนไลน์

ด้านสัมพันธภาพในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีในเรื่อง การมีสัมพันธภาพกับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพทำให้ได้รับความรู้ความคิดมากขึ้นและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการประกอบอาชีพทำสวนร่วมกับพ่อแม่ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว

อภิปรายผล

จากผลการส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก นำไปสู่การอภิปรายผลดังนี้

1. การศึกษาทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออก

1.1 ทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพในอาชีพ ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ ด้านความพึงพอใจในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้าย ด้านความมั่นคงในอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ด้วยสภาพอาชีพทำสวนผลไม้ซึ่งเป็นอาชีพเกษตรกรรม สภาพสิ่งแวดล้อมและสถานที่ประกอบอาชีพตั้งอยู่ในชนบท ผู้ประกอบอาชีพทำงานอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ และอยู่ใกล้ชิดครอบครัว วิถีชีวิตจึงสงบ เรียบง่าย มีอิสระ ห่างไกลความวุ่นวายต่างจากวิถีชีวิตในเขตเมือง ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบเครือญาติ นักเรียนส่วนมากจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่ ญาติพี่น้อง รวมถึงเพื่อนบ้าน และด้วยการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จึงสามารถเรียนรู้และเห็นแบบอย่างการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ แบบอย่างการใช้ชีวิตของบุคคลแวดล้อมในชุมชนและรับเอาทัศนคติที่ดีต่ออาชีพทำสวนผลไม้มาเป็นของตนเองซึ่งเกิดจากกระบวนการ ขัดเกลาทางสังคม ดังแนวคิดของ Corey

& Corey (2010, pp. 284-291) กล่าวไว้ว่า บุคคลพัฒนาทัศนคติต่ออาชีพจากการเรียนรู้สถานภาพอาชีพจากบุคคลแวดล้อมในสังคมโดยการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้การทำงานในครอบครัวและวัฒนธรรมในสังคมทำให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่ออาชีพส่วนในรายด้านนักเรียนมีทัศนคติด้านความมั่นคงในอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง และมีทัศนคติน้อยที่สุดในเรื่องถ้ามีโอกาสนักเรียนนักเรียนจะเลือกอาชีพอื่นที่มีรายได้มากกว่าอาชีพทำสวนผลไม้ ด้านความพึงพอใจในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติน้อยที่สุดในเรื่องอาชีพทำสวนผลไม้เป็นอาชีพที่ไม่ต้องทำงานเหน็ดเหนื่อยตรากตรำ ทั้งนี้เนื่องมาจากค่านิยมในการเลือกอาชีพในสังคม ซึ่งบุคคลจะเลือกอาชีพที่สามารถตอบสนองความต้องการด้านความมั่นคงเรื่องรายได้มากที่สุด และค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพเกษตรซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมมองว่าเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย ไม่สามารถสร้างความร่ำรวยได้ และเป็นอาชีพที่ต้องทำงานเหน็ดเหนื่อยตรากตรำสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงศ์ กาศเกษม (2547) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนสายอาชีพเกษตรของผู้เรียน ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนสายอาชีพเกษตรในระดับมาก ได้แก่ ด้านความถนัดและความสนใจ ด้านค่านิยมและตลาดแรงงาน ด้านรายได้ความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพ ด้านเกียรติยศชื่อเสียง ด้านสถานศึกษาและบุคลิกภาพ ด้านสติปัญญาและความสามารถ ระดับปานกลาง ได้แก่ บุคคลรอบข้างที่เกี่ยวข้องและชุมชน และงานวิจัยของ ยศ บริสุทธิ์ (2558) ศึกษาเรื่อง เงื่อนไขฐานรากในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เงื่อนไขการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมของบุตรหลานเกษตรกรที่ยังไม่ทำการเกษตรเต็มตัว ได้แก่ การได้รับการยอมรับทางสังคม ความต้องการความสวยงามของร่างกาย และความลำบากตรากตรำในการประกอบอาชีพเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ไม่เข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม ส่วนด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพนักเรียนมีทัศนคติ น้อยที่สุดในเรื่อง นักเรียนชอบการฝึกปฏิบัติงานอาชีพทำสวนผลไม้จากวิทยากรในชุมชน ทั้งเนื่องอาจเนื่องมาจาก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ยังอยู่ในวัยเรียนจึงใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน โอกาสในการฝึกปฏิบัติงานในอาชีพจากครอบครัวและในชุมชนจึงน้อยและอาจเนื่องมาจากนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนของครูในการนำนักเรียนเรียนรู้ในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lawey (1998) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสังคมท้องถิ่น พบว่า การให้ความสำคัญกับท้องถิ่นโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ในสาขาต่าง ๆ มาสู่โรงเรียนจะ ทำให้การเรียนการสอนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชนและโรงเรียนโดยใช้แนวทางในการจัดการศึกษา คือ การใช้พื้นที่ชุมชนในการศึกษาเรียนรู้ องค์กรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และด้านสัมพันธภาพในอาชีพนักเรียนมีทัศนคติ น้อยที่สุดในเรื่อง นักเรียนเป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาการทำสวนผลไม้ร่วมกับครอบครัว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กำลังอยู่ในช่วงของวัยรุ่นจึงมีความสับสนในตนเอง ระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ และมักติดเพื่อน การปรับตัวทางสังคมเป็นปัญหาสำหรับวัยรุ่น นักเรียนบางส่วนจึงมีปัญหาการทำสวนผลไม้ร่วมกับครอบครัว ดังแนวคิดของศรีเรือน แก้วกังวาล (2553, หน้า 17) วัยรุ่นเป็นวัยที่เด็กต้องการเตรียมตัวสำหรับอาชีพ แต่ยังถือตัวเองเป็นใหญ่ในบางแง่มุม และมีช่องว่างระหว่างวัยกับผู้ปกครอง ดังนั้นพ่อแม่ต้องเข้าใจลูก

1.2 การถ่ายทอดทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ในครอบครัว พบว่า ครอบครัวมีการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก โดยเริ่มจากการพาไปสวน หรือการใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่ในสวนกับพ่อแม่ เมื่อเริ่มโตขึ้นจึงให้ช่วยเหลืองานตามความเหมาะสมกับวัย รวมถึงการให้ข้อมูลโดยการบอกเล่า สั่งสอนโดยตรง การทำเป็นแบบอย่างให้ดู การถ่ายทอดความรู้เรื่อง รายได้จากการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ สั่งสอนช่องทางการทำมาหากินให้มีรายได้มั่นคง ความพึงพอใจ ในวิถีชีวิตอาชีพทำสวนผลไม้ การเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิต โดยใช้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัว การจัดการในครอบครัวและการสร้างแรงจูงใจ และการเสริมแรงต่าง ๆ สมาชิกในครอบครัวมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพทำสวนผลไม้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการได้รับอิทธิพล มาจากพ่อแม่เนื่องจากพ่อแม่เป็นผู้

ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพและมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพทำสวน-ผลไม้ จึงทำให้บุตรหลานมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพทำสวนผลไม้ สอดกับแนวคิด ของ Capuzzi & Stauffer (2012, pp. 336-337) กล่าวไว้ว่า พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะเป็นบุคคลแรกที่ทำให้เด็กมีการเรียนรู้อาชีพโดยเด็กจะเรียนรู้บทบาทและรูปแบบอาชีพจากพ่อแม่และครอบครัว เช่นเดียวกับแนวคิดของ Elliot & et al. (2000, pp. 199-244) กล่าวไว้ว่า ทัศนคติเป็นสิ่งเกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อมโดยอิทธิพลของสังคมแวดล้อม จากการมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดเป็นคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและพฤติกรรมต่อเป้าหมายทัศนคติ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ทัศนคติที่สำคัญคือ การเรียนรู้แบบโยงความสัมพันธ์ การเรียนรู้ด้วยการเสริมแรง และการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ ดังนั้นหากพ่อแม่มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพทำสวนผลไม้ลูกก็จะมีทัศนคติที่ดีด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Zaden & Crandell (2007, pp. 429-430) กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพต้องให้มีความสมดุลระหว่างอาชีพและการเรียน โรงเรียน พ่อแม่ ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ขวัญกำลังใจ และสร้างสิ่งจูงใจให้มีการเตรียมตัวด้านอาชีพ ผลของการส่งเสริมจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ เหล่าบุญมา (2550) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญศึกษา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ซึ่งในด้านปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ความสนใจของนักเรียนมีความสำคัญมากที่สุดส่วนปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้อง พบว่า พ่อแม่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน

2. การส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า เป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ ประกอบด้วยกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน 4 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงในอาชีพ ด้านความพึงพอใจในอาชีพ ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ และด้านสัมพันธภาพในอาชีพ รูปแบบการจัดกิจกรรม มี 4 รูปแบบ คือ โรงเรียนเป็นฐาน ครอบครัวเป็นฐาน สถานประกอบการเป็นฐาน และท้องถิ่นเป็นฐาน ผลการนำกิจกรรมไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีทัศนคติสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม ผลการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า ด้านความมั่นคงในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีในเรื่อง รายได้ ประโยชน์ด้านอาหาร สิ่งแวดล้อม การเป็นเจ้าของที่ดิน และการท่องเที่ยว ด้านความพึงพอใจในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีเรื่อง ผลตอบแทนทางรายได้สูง ความพอใจในวิถีชีวิต และความพอใจที่มีการใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ช่วยทำให้การประกอบอาชีพทำสวนผลไม้มีความสะดวกสบาย ด้านความเป็นแบบอย่างในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีเรื่อง แบบอย่างการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ แบบอย่างผู้ประสบความสำเร็จ แบบอย่างจากคนรุ่นใหม่ และแบบอย่างจากสื่อเครือข่ายออนไลน์ และด้านสัมพันธภาพในอาชีพ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีเรื่อง การประกอบอาชีพทำสวนร่วมกับพ่อแม่ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว และการมีสัมพันธภาพกับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพทำให้ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นและเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังคมและวัฒนธรรมแวดล้อมของนักเรียนการตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่อยู่ในสวนผลไม้ของตนเอง และแม้ว่าบางส่วนไม่ได้ตั้งอยู่ในสวนผลไม้ของตนเอง แต่จะแวดล้อมไปด้วยสวนของญาติพี่น้อง หรือเพื่อนบ้าน และการออกแบบกิจกรรมใช้ฐานการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของ Sydney P. Marland (Herr & Crammer, 1996, pp.34-39) และแนวคิดของ Fishbein & Aizen (Mio & Haddock, 2010, pp. 67-70) ที่เชื่อว่า ทัศนคติมี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม ซึ่งอิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงมีผลต่อทัศนคติ และสัมพันธ์กับการกระทำ เป็นสาเหตุให้นักเรียนมีทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย Fraze & et.al. (2011) ศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการเกษตรภาคฤดูร้อนให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้มีความพร้อมด้านทัศนคติและความเชื่อในความสามารถของตนเองในวิชาเกษตรและอาชีพ

เกษตร พบว่า ทัศนคติของนักเรียนใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านการรับรู้ ด้านความปรารถนาในอาชีพการเกษตร มีทัศนคติที่ดีสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งอาจมีผลให้มีความชอบอาชีพเกษตรหรือวิชาเกษตรมากขึ้นและมีการเลือกอาชีพเกษตรตามมา และงานวิจัยของ ณัฐพงษ์ โตมั่น (2558) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการปลูกฝังการเรียนรู้ด้านเจตคติ พบว่า รูปแบบการปลูกฝังการเรียนรู้ด้านเจตคติประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนสร้างการรับรู้ ขั้นตอนสร้างความเต็มใจ และขั้นตอนสร้างการเห็นคุณค่า

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพสวนผลไม้ โดยจัดตั้งเป็นชมรม เช่น ยุวเกษตรกรอาชีพทำสวนผลไม้ เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมทัศนคติ ความรู้ และทักษะอาชีพ

2. ครอบครัวควรส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้โดยสร้างแรงจูงใจและเป็นแบบอย่างที่ดีเนื่องจากนักเรียนจะได้รับการถ่ายทอดให้มีทัศนคติที่ดีด้วย

3. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนควรร่วมมือส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและพัฒนาต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่ม เนื่องจากในชุมชนมีฐานการเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อนักเรียนทุกฝ่ายควรนำทุนของชุมชนถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ในภาคตะวันออก เนื่องจากจะทำให้มีการจัดกิจกรรมปลูกฝังทัศนคติต่ออาชีพทำสวนผลไม้อย่างต่อเนื่อง

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกอาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ เนื่องจากอาจมีตัวแปรอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการสืบทอดอาชีพทำสวนผลไม้ของนักเรียน

3. ควรศึกษาการสร้างเครือข่ายชุมชนการจัดการความรู้การประกอบอาชีพทำสวนผลไม้อย่างยั่งยืนสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ในภาคตะวันออก เนื่องจากการประสานความร่วมมือในชุมชนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงษ์ โตมั่น. (2557). *การพัฒนารูปแบบการปลูกฝังการเรียนรู้ด้านเจตคติ.* ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิจัยและพัฒนาการสอนเทคนิคศึกษา, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ปราโมทย์ ร่วมสุข. (2554). *คู่มือการผลิตผลไม้ปลอดภัย.* จันทบุรี : โครงการองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรีกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการสนับสนุนส่งเสริมแก้ไขและพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดจันทบุรี.

พิภพ วชังเงิน. (2547). *พฤติกรรมองค์การ.* กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2553). *จิตวิทยาพัฒนาการทุกช่วงวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์สารสนเทศกรมส่งเสริมการเกษตร. (ธันวาคม 2555). *จำนวนประชากรภาคเกษตร.* วันที่ค้นข้อมูล 29 มิถุนายน 2556, เข้าถึงได้จาก http //doae.go.th

สมพงศ์ กาศเกษม. (2547). *ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนสายอาชีพเกษตรของผู้เรียนในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *แผนงานพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (พ.ศ. 2560-2564).* กรุงเทพฯ : คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2557). *นโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก.* วันที่ค้นข้อมูล 28 พฤษภาคม 2557, เข้าถึงได้จาก http//boi.go.th.

ยศ บริสุทธิ์. (2558). เงื่อนไขฐานรากในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรและบุตรหลานเกษตรกร. *วารสารเกษตร*, *31*(2), 62.

อมรรัตน์ เหล่าบุญมา. (2550). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญศึกษา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร.* สารนิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อำพน สูอำพัน. (2553). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาจิตวิทยาทั่วไป : GeneralPsychology หน่วยที่ 8-15.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Capuzzi, D., & Stauffert, M. D. (2012). *Career counseling* (2nd ed.). New Jersey : Taylor & Francis Group.

Corey, G., & Corey, M. S. (2010). *I never knew, I had a choice : Exploration in personal growth* (9th ed.). United States of America : Brook/Cole Cengage Learning.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (3nd ed). New York : Harper & Collins.

Elliott, N, S. et al. (2000). *Educational psychology : Effective teaching, effective learning* (3nd ed.). United State : McGraw-Hill.

Fraze et.al. (2011). *Urban high school students' perceptions about agricultural careers and general agricultural knowledge*. *NACTA Journal, 55*(4), 32-36.

Herr, E. L. & Cramer, S. H. (1996). *Career guidance and counseling through the life span : Systematic approaches* (5th ed.). New York : HarperCollins.

Lawey, R. F. (1998). *Audio Visual Method in Teaching.* New York : Holt Printchard and Winston.

Maio, G. R., & Haddock, G. (2012). *The Psychology of attitudes and attitude change.* Great Britain : Tj International Ltd, Padstow, Cornwall.

Zanden, V., & Crandell. (2007). *Human development* (8nd ed.). New York : Mc Graw-Hill.

การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*

Model of Factors Influencing Adaptive Thinking of the Students in Vocational Education

ศุภชัย ถึงเจริญ**
สมพงษ์ ปั้นหุ่น***
ไพรัตน์ วงษ์นาม****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ 2) เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 901 คน ได้มาด้วยการสุ่มแบบสองขั้นตอน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบวัดตัวแปรทั้งหมด 6 ตัว โดยใช้มาตรประมาณค่าและแบบทดสอบ เครื่องมือวัดตัวแปรในโมเดลมีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC>0.50) ความตรงเชิงโครงสร้าง (โมเดลการวัดทุกตัวแปรสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์) และความเที่ยงอยู่ในระดับดี (.80≤α) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์สถิติบรรยาย วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น ผลการวิจัยพบว่า

1. โมเดลการวัดตัวแปรปัจจัยสาเหตุและการคิดแบบปรับเหมาะ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องผ่านเกณฑ์ทั้งหมด แสดงว่าโมเดลการวัดของตัวแปรในโมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้างในระดับดี

2. โมเดลสมการโครงสร้าง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2 =189.887, *df* =110, *p*= .000, RMSEA= .028, CFI= .981, TLI= .975, SRMR= .020) โดยตัวแปรที่มีขนาดอิทธิพลรวมต่อการคิดแบบปรับเหมาะตามลำดับได้แก่ ตัวแปรความเชื่อในสมรรถภาพตนมีค่าอิทธิพลทางตรง=.758 อิทธิพลทางอ้อม=.051 อิทธิพลรวม=.809 ตัวแปรลักษณะนิสัยมีค่าอิทธิพลทางตรง=.216 ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าอิทธิพลทางตรง=.039 ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีค่าอิทธิพลทางตรง= -.030 อิทธิพลทางอ้อม=.099 อิทธิพลรวม=.007 ตัวแปรความถนัดทางการเรียนมีอิทธิพลทางตรง=-.020 และตัวแปรสาเหตุทุกตัวสามารถทำนายได้ร้อยละ 81.8

คำสำคัญ : ความคิดแบบปรับเหมาะ/ โมเดลสมการเชิงเส้น/ นักเรียนอาชีวศึกษา

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to validate the measurement model of adaptive thinking of college students under the Vocational Education Commission to empirical data and 2) to validate a causal model of factors affecting adaptive thinking of college students under the Vocational Education Commission. The 901 vocational students were selected by using two-stage random sampling. The instrument are rating scales and tests and all of instruments were met the acceptable requirement quality both validity and reliability. The quantitative properties of of all variables in model were described by using descriptive statistics. The measurement models and causative model were analyzed by SEM computerized program.

The findings revealed that the multi-level measurement models of all variables in the causative model were fitted to the empirical data. The causative model of adaptive thinking was consistent with the empirical data (χ^2 = 189.887, χ^2/df =1.72, RMSEA = .028, CFI = .981, TLI = .975, SRMR = .020). Self-Efficacy has significantly direct, indirect and total effects to adaptive thinking (path coeff. equal 758, .051, and 809 respectively). Student characteristics and achievement have significantly direct effect to adaptive thinking. (path coeff. equal .216 and .039 respectively). Achievement motivation has no significantly in all effects to adaptive thinking. Finally, the academic aptitude has negatively direct effect to adaptive thinking. (path coeff. equal =-.020). All variables in the model explained the variance of adaptive thinking at 81.8%.

Keywords : Adaptive thinking/ Causal mode/ Vocational education

บทนำ

สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษา (2557) กำหนดจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557 ข้อที่ 3 คือเพื่อให้สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะจากศาสตร์ต่างๆประยุกต์ใช้ในงานอาชีพ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ในมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพ คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้อหนึ่งคือทักษะทางปัญญา ได้แก่ ความรู้ในหลักทฤษฎี ความสนใจใฝ่รู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ เป็นต้น ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไปข้อหนึ่งคือ ประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมและพัฒนางานอาชีพ

สถาบัน Apollo Research Institute (2011) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทักษะการทำงานในอนาคตสำหรับคนทำงานปี 2020 สรุปได้ว่ามีทักษะที่จำเป็นทั้งหมด 10 อย่าง ที่คนทำงานต้องมี ต้องเป็น ต้องเก่ง ถึงจะทำงานได้ดีและเป็นที่ต้องการตัวในตลาดงาน 1) Sense-making ความสามารถในการวิเคราะห์ หรือแปลความหมายได้ลึกซึ้งในเรื่องต่างๆ 2) Social intelligence ความสามารถในการเชื่อมต่อไปยังผู้อื่นในทางลึกและทางตรงเพื่อกระตุ้นปฏิกิริยาและการมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวก 3) Novel and adaptive thinking ความสามารถในการคิดที่มาพร้อมกับการแก้ปัญหาและการตอบสนอง ซึ่งเป็นความสามารถที่มากกว่าการท่องจำหรือตามทำกฎระเบียบ 4) Cross-cultural competency ความสามารถในการดำเนินงานในสภาพวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน 5) Computational thinking ความสามารถในการแปลข้อมูลมาเป็นแนวคิด และเข้าใจเหตุผลตามฐานข้อมูลที่มี 6) New media

literacy ความสามารถในการพัฒนาเนื้อหา และยกระดับให้เป็นสื่อสำหรับการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ 7) ransdisciplinarity ความรู้ความสามารถในการเข้าใจแนวคิดข้ามศาสตร์หลายสาขาวิชา 8) Design mindset ความสามารถในการเป็นตัวแทน และพัฒนากระบวนการเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ 9) Cognitive load management ความสามารถในการแยกแยะ และกลั่นกรองข้อมูลที่มีความสำคัญตลอดจนเข้าใจถึงวิธีการเพิ่มปัญญาโดยใช้เครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลาย 10) Virtual collaboration ความสามารถในการทำงานแบบเป็นทีม และสร้างความผูกพันในหมู่คณะให้เกิดขึ้น

ในการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบปรับเหมาะที่การคิดที่มีความคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงเสนอแนวคิดที่เชื่อมโยงกับความคิดแบบปรับเหมาะโดยแบ่งเป็น 2แนวทาง ดังนี้ 1. การคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ความหมายของการประยุกต์ หมายถึง การนำ “บางสิ่ง” มาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาวะที่เฉพาะเจาะจง การแบบปรับเหมาะเป็นวิธีการนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ “บางสิ่ง” ที่นำมานั้น อาจเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และนำมาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยปรับให้เข้ากับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ “บางสิ่ง” นั้น อาจเป็นวัตถุสิ่งของที่นำมาใช้นอกเหนือบทบาทหน้าที่เดิมเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ การคิดแบบปรับเหมาะ (Adaptive Thinking) จึงเป็นทักษะการคิดที่มีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา โดยต้องอาศัยความรู้ทักษะในด้านต่างๆ การรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ แล้วนำมาจัดระบบเพื่อใช้ในการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาชีวิต ดังนั้นบุคคลที่สามารถคิดค้นสิ่งใหม่ๆ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ บุคคลนั้นจะต้องมีความสามารถในการคิดแบบปรับเหมาะ เพื่อให้แก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว 2. การคิดแบบปรับเหมาะ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามของการคิดแบบปรับเหมาะ ดังนี้ Turner (Cited in Complexity Labs) กล่าวว่า การคิดแบบปรับเหมาะ คือ ความสามารถอันชาญฉลาดในการปรับพฤติกรรมของตนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในการแก้ปัญหา

Chattopadhyay (Cited in Complexity Labs) กล่าวว่า การคิดแบบปรับเหมาะ คือ การเรียนรู้ ทำในสิ่งที่ไม่ได้คิดไว้ล่วงหน้า โดยความเชี่ยวชาญของตัวเรา และช่วยให้เราตรวจสอบ ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสถาณการณ์ด้วยความยืดหยุ่นมากขึ้น ทำให้เราสามารถรับมือกับสถาณการณ์ที่ซับซ้อนได้ Gill (2015) เสนอองค์ประกอบของการวัดการคิดแบบปรับเหมาะไว้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ความคล่องตัว การคิดวิเคราะห์ วิทยาการบริการ การคิดอย่างนักออกแบบ ความยืดหยุ่น และการคิดเชิงระบบ ในปัจจุบันนักเรียนนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษายังขาดทักษะในการทำงานให้ประสบความสำเร็จและมีคุณภาพซึ่งต้องอาศัยความรู้ ทักษะในด้านต่างๆ การรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ แล้วนำมาจัดระบบเพื่อใช้ในการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาชีวิต ดังนั้นบุคคลที่สามารถคิดค้นสิ่งใหม่ๆ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ บุคคลนั้นจะต้องมีความสามารถในการคิดแบบปรับเหมาะ เพื่อให้แก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ฉะนั้นการคิดแบบปรับเหมาะจึงมีความสำคัญสำหรับนักเรียน นักศึกษาในปัจจุบันนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของGill (2015) Adaptive Cloud Enterprise Architecture ฉะนั้นการคิดแบบปรับเหมาะจึงมีความสำคัญสำหรับนักเรียน นักศึกษาในปัจจุบันนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบความตรงโมเดลการวัดตัวแปรปัจจัยสาเหตุและการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2. เพื่อตรวจสอบความตรงโมเดลสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. โมเดลการวัดปัจจัยสาเหตุและการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่ออิทธิพลต่อการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ตัวแปร ความถนัดทางการเรียน ลักษณะนิสัย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่อในสมรรถภาพตน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อความคิดแบบปรับเหมาะ และความเชื่อในสมรรถภาพตนมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านลักษณะนิสัยไปยังความคิดแบบปรับเหมาะ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประเภทวิชาอุตสาหกรรมและพานิชยกรรม

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียน นักศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ทำแบบสอบถามและแบบวัดครบทุกข้อ เก็บข้อมูลมาได้ทั้งหมดจำนวน 901 คน

3. ตัวแปรศึกษา 1) ตัวแปรต้น คือ ตัวแปรที่ส่งผลต่อการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาดังนี้ 1.1) ตัวแปร ได้แก่ (1) ความถนัดทางการเรียน ประกอบด้วย ความถนัดทางด้านจำนวน ความถนัดทางด้านมิติสัมพันธ์ และทักษเชิงนวัตกรรม (2) ลักษณะนิสัย ประกอบด้วย ความเชื่อมั่น และการเปิดรับประสบการณ์ (3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ประกอบด้วย ความหวังจะประสบความสำเร็จ และการกลัวความล้มเหลว (4) ความเชื่อในสมรรถภาพตน ประกอบด้วย ด้านการแก้ปัญหา และด้านวิชาการ (5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย GPA ด้านวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นค่าเฉลี่ยจากรายวิชาวิทยาศาสตร์ทุกวิชาที่เรียนและ GPAวิชาโครงการ วิทยาศาสตร์ เป็นค่าเฉลี่ยจากรายวิชาโครงการทุกวิชาที่เรียน 2) ตัวแปรตาม คือ การคิดแบบปรับเหมาะ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงจากวิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคเหนือ 5 วิทยาลัย ภาคกลาง 12 วิทยาลัย ภาคตะวันออกและกรุงเทพฯ 11วิทยาลัย ภาคใต้ 5 วิทยาลัยและภาคอีสาน 6 วิทยาลัย รวมทั้งสิ้นจำนวน 39 วิทยาลัย ใช้การสุ่มแบบสองขั้นตอนคือ สุ่มวิทยาลัยและสุ่มนักเรียน นักศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 901 คน ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง พฤษภาคม เพื่อให้ได้ข้อมูลในส่วนของผลการเรียนเกรดวิชาโครงการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 5 ฉบับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน5ท่านในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้ 1) แบบวัดการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียนจำนวน 26 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มี 6 ย่อยคือ ความคล่องตัว การคิดวิเคราะห์ วิทยาการบริการ การคิดอย่างนักออกแบบ ความยืดหยุ่น การคิดเชิงระบบ แบบวัดการคิดแบบปรับเหมาะทั้ง 6 ฉบับย่อย มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC อยู่ระหว่าง .50 ถึง 1.00 ค่า Corrected Item-total Correlation อยู่ระหว่าง .655-.894 และความเที่ยง มีค่าอยู่ระหว่าง .857 - .984 2) แบบวัดความถนัดทางการเรียนแบ่งเป็นแบบวัดความถนัดเชิงนวัตกรรมจำนวน 22 ข้อเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ แบบทดสอบวัดความถนัดด้านมิติสัมพันธ์ เป็นข้อคำถามแบบ 5 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อ แบบทดสอบวัดความถนัด

ด้านจำนวน เป็นข้อคำถามแบบ 5 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อ โดยในภาพรวมมีค่า IOC อยู่ระหว่าง .50 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกของ มีค่า .230 - .698 และค่าความเที่ยงเท่ากับ .918 3) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จำนวน 9 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ .50 -1.00 ค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ .420 - .755 ค่าความเที่ยงเท่ากับ .980 4) ความเชื่อในสมรรถภาพตน จำนวน 10 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ.50-1.00 ค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ .209 - .704 ค่าความเที่ยงเท่ากับ .922 และ 5) ลักษณะนิสัย 9จำนวน 26 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 50-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .406 - .693 ค่าความเที่ยงเท่ากับ .862 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยใช้เกณฑ์ค่า *r* (Corrected Item – total Correlation) ต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า .20 ขึ้นไป (ไพรัตน์ วงษ์นาม, 2547, หน้า 316) ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของ Rowinell and Hambleton (1977 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2539, หน้า 149) นำแบบวัดไปปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นแบบวัดที่สมบูรณ์ แล้วจึงนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นกรณีเป็นตัวแปรต่อเนื่อง ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) เพื่อตรวจสอบลักษณะข้อมูล ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ ในส่วนนี้เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลว่าเป็นโค้งปกติหรือไม่ ตรวจสอบ ความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน ความเป็นเอกพันธ์ของการกระจาย และตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างจะพิจารณาว่า ตัวแปรอิสระต้องมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linearity) กับตัวแปรตาม และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันนั้นไม่สูงเกิน .90 ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัย วิเคราะห์เพื่อประมาณค่าขนาดอิทธิพลทั้งทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรในโมเดล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัย เพื่อศึกษาลักษณะการกระจายและการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัยของแต่ละตัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง (2.8024 – 4.085) ในที่นี้แยกตัวแปรความถนัดทางการเรียนด้านจำนวน และด้านมิติสัมพันธ์ออกเพราะทั้งสองเป็นแบบวัดตรวจให้ตะแนนจำนวนด้านละ 20 ข้อ คำตอบ5 ตัวเลือก ตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้แก่เกรดเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์มีค่าเฉลี่ย 2.8024 และเกรดเฉลี่ยวิชาโครงการ มีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างดี (3.4206) ตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้ของการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียนนักศึกษามีค่าเฉลี่ยปานกลางถึงสูง ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีการกระจายน้อย มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) อยู่ระหว่าง .511 ถึง 1.012 มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) อยู่ระหว่าง -70.49 – .440 และตัวแปรสังเกตได้มีค่าเป็นลบเล็กน้อยแสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนในตัวแปรดังกล่าวมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย และตัวแปรทุกตัวมีความโด่งเข้าใกล้ศูนย์แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีการแจกแจงเข้าใกล้โค้งปกติ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในระดับนักเรียนที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรสังเกตได้	$\overline{X}$	*SD*	Min	Max	CV	Skewness	kurtosis
ความคิดแบบปรับเหมาะ							
1. ความคล่องตัว	3.91	.522	2.14	5.00	0.13	-.076	-.328
2. การคิดวิเคราะห์	3.83	.560	2.00	5.00	0.15	-.090	-.422
3. วิทยาการบริการ	3.99	.533	1.80	5.00	0.13	-.175	-.181
4. การคิดอย่างนักออกแบบ	3.90	.597	1.00	5.00	0.15	-.333	.259
5. ความยืดหยุ่น	3.93	.623	1.00	5.00	0.16	-.550	.670
6. การคิดเชิงระบบ	3.97	.549	1.00	5.00	0.14	-.445	.842
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน							
1. เกรดเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์	2.80	.663	1.00	4.00	0.24	– .333	.023
2. เกรดเฉลี่ยวิชาโครงการ	3.42	.624	1.00	4.00	0.18	-.867	.110
ความถนัดทางการเรียน							
1. ความถนัดทางด้านจำนวน	16.77	4.469	8	29	21	.564**	– .185
2. ความถนัดทางด้านมิติสัมพันธ์	17.52	.585	16	18	2	– .758**	– .391*
3. ทักษะเชิงนวัตกรรม	2.99	.189	2.68	3.73	.063	1.360**	3.767**
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์							
1. ความหวังจะประสบความสำเร็จ	3.95	.512	1.00	5.00	.130	– .341	.869
2. การกลัวความล้มเหลว	3.92	.551	2.00	5.00	.140	-.189	-.253
ความเชื่อในสมรรถภาพตน							
1. ด้านการแก้ปัญหา	3.89	.498	2.40	5.00	0.128	-.009	-.240
2. ด้านวิชาการ	3.79	.567	2.00	5.00	0.150	– .025	-.460
ลักษณะนิสัย							
1. ความเชื่อมั่น	4.09	.511	1.50	5.00	0.125	– .439	– .421
2. การเปิดรับประสบการณ์	3.93	.541	1.40	5.00	0.138	– .291	– .237

2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีความสัมพันธ์กันด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation)

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรสังเกตได้ของโมเดลการวัดการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตัวแปร	FLU	ANA	KS	DT	FLEX	ST
FLU	1.000					
ANA	.726**	1.000				
KS	.612**	.661**	1.000			
DT	.649**	.628**	.535**	1.000		
FLEX	.455**	.426**	.416**	.517**	1.000	
ST	.598**	.605**	.610**	.663**	.515**	1.000

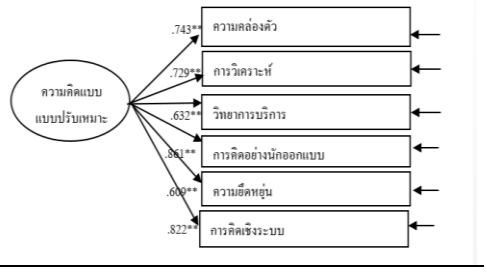

KMO = .886, Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi – square = 2908.797, *df* = 15, Sig. = .000

หมายเหตุ : FLU= การคิดคล่อง ANA=การคิดวิเคราะห์ KS= วิทยาการบริการ DT=การคิดอย่างนักออกแบบ FLEX=ความยืดหยุ่น ST=การคิดเชิงระบบ

จากตารางที่2 เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทั้ง 6 ตัวแปร แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .416 ถึง .726 Bartlett's Test of Sphericity = 2921.15, *df* = 15, Sig. = .000 ดัชนี KMO = .886 แสดงว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ของโมเดลความคิดแบบแบบปรับเหมาะไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์ องค์ประกอบได้ จากรูปโมเดลการวัดการคิดแบบปรับเหมาะพบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของความคล่องตัว=.743 การวิเคราะห์=.729 วิทยาการบริการ=.632 การคิดอย่างนักออกแบบ=.861 ความยืดหยุ่น=.609 และการคิดเชิงระบบ=.822

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (*n* = 901)

ตัวแปรสังเกตได้	**1**	**2**
1. เกรดเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์	1.000	
2. เกรดเฉลี่ยวิชาโครงการ	.447**	1.000
ค่าเฉลี่ย	**2.802**	**3.421**
SD	**.663**	**.625**

KMO = .500, Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi – square = 200.253, *df* = 1, Sig. = .000

จากตาราง 3 พบว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วัดจากตัวบ่งชี้ 2 ตัว คือ เกรดเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์เพราะคิดจากค่าเฉลี่ยจากวิชาวิทยาศาสตร์ทุกรายวิชาที่นักเรียนนักศึกษาเรียน และเกรดเฉลี่ยวิชาโครงการเพราะคิดจากค่าเฉลี่ยจากวิชาโครงการทุกรายวิชาที่นักเรียนนักศึกษาเรียน มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .447 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ในระดับปานกลาง มีค่า Bartlett's Test of Sphericity = 200.253, *df* = 1, Sig = .000 แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าดัชนี Kaiser Meyer Olkin (KMO) = .500 แสดงว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของ เกรดเฉลี่ยวิทยาศาสตร์=.649 และเกรดเฉลี่ยวิชาโครงการ=.689

โมเดลการวัดความถนัดทางการเรียน จากตาราง 4 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรสังเกตทั้ง3 ตัวแปรถูกปรับให้เป็นค่าคะแนนมาตรฐานก่อนนำมาวิเคราะห์ พบว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดความถนัดทางด้านการเรียนจากตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ ความถนัดทางด้านจำนวน ความถนัดทางด้านมิติสัมพันธ์ และทักษะเชิงนวัตกรรม มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .673 ถึง .721 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ในระดับปานกลาง มีค่า Bartlett's Test of Sphericity = 1347.664, *df* =3, Sig.= .000 แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดัชนี KMO = .739 แสดงว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ของโมเดลการความถนัดทางด้านการเรียนไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้

จากรูปโมเดลการวัดความถนัดด้านการเรียน พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของ ความถนัดด้านจำนวน = .858 ความถนัดด้านมิติสัมพันธ์ = .801 และทักษะเชิงนวัตกรรม = .841

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดความถนัดทางการเรียน (n = 901)

ตัวแปรสังเกตได้	1	2	3
1. ความถนัดทางด้านจำนวน	1.000		
2. ความถนัดทางด้านมิติสัมพันธ์	.687**	1.000	
3. ทักษะเชิงนวัตกรรม	.721**	.673**	1.000
ค่าเฉลี่ย	-.033	-.059	-.014
SD	1.012	.9999	1.002

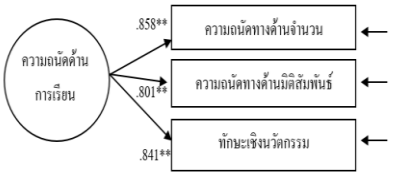

KMO = .739, Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi – square = 1347.664, *df* = 3, Sig. = .000

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (*n* = 901)

ตัวแปรสังเกตได้	1	2
1. ความหวังจะประสบความสำเร็จ	1.000	
2. กลัวความล้มเหลว	.486**	1.000
ค่าเฉลี่ย	**3.946**	**3.920**
SD	**.512**	**.698**

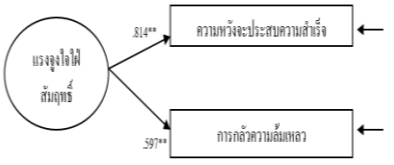

KMO = .500 Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi – square = 242.334, *df* = 1, Sig. = .000

จากตารางที่ 5 พบว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ วัดจากตัวบ่งชี้ 2 ตัว คือ ความหวังจะประสบความสำเร็จ และการกลัวความล้มเหลว มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .486 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ในระดับปานกลาง ค่า Bartlett's Test of Sphericity = 243.008, *df* =11, p = .000 แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดัชนี Kaiser Meyer Olkin (KMO)= .500 แสดงว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่าน้ำหนักองค์ ประกอบของ ความคาดหวังจะประสบความสำเร็จ=.814 และการกลัวความล้มเหลว=.597

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดความเชื่อในสมรรถภาพตน (n = 901)

ตัวแปรสังเกตได้	**1**	**2**
1. ด้านการแก้ปัญหา	1.000	
2. ด้านวิชาการ	.651**	1.000
ค่าเฉลี่ย	**3.890**	**3.792**
SD	**.539**	**.568**

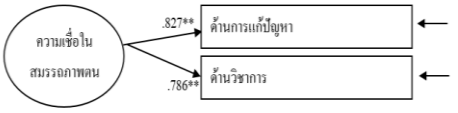

KMO = .500, Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi – square = 494.424, *df* = 1, Sig. = .000

จากตารางที่6 พบว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดความเชื่อในสมรรถภาพตน วัดจากตัวบ่งชี้ 2 ตัว คือ ด้านการแก้ปัญหา และด้านวิชาการ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .651 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำถึงค่อนข้างสูง มีค่า Bartlett's Test of Sphericity = 495.799, *df* =1, Sig. = .000 แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดัชนี KMO = .500 แสดงว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดความเชื่อในสมรรถภาพตนไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้

จากรูปโมเดลการวัดความเชื่อในสมรรถภาพตน พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของ ด้านการแก้ปัญหา = .827 และด้านวิชาการ = .786

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดลักษณะนิสัย (*n* = 901)

ตัวแปรสังเกตได้	1	2
1. ความเชื่อมั่น	1.000	
2. การเปิดรับประสบการณ์	.596**	1.000
ค่าเฉลี่ย	4.085	3.928
SD	.512	.541

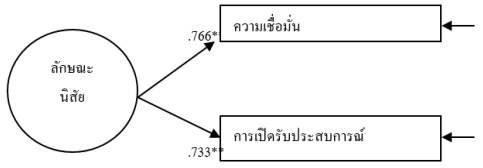

KMO = .500, Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi – square = 350.995, *df* = 1, Sig. = .000

จากตารางที่ 7 พบว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดลักษณะนิสัย วัดได้จากตัวบ่งชี้ 2 ตัว คือ ความเชื่อมั่น และการเปิดรับประสบการ มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .596 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง มีค่า Bartlett's Test of Sphericity = 351.971, *df* = 1, Sig. = .000 แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดัชนี KMO = .500 แสดงว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการลักษณะนิสัยไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ และความ สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ จากรูปโมเดลการวัดลักษณะนิสัย พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของ ความเชื่อมั่น =.766 และการเปิดรับประสบการณ์=.733

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความคิดแบบปรับเหมาะสำหรับการวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้โปรแกรม Mplus สุนทรพจน์ ดำรงพานิช. (2554)จำแนกเป็น 5 องค์ประกอบ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ACH) ความถนัดทางการเรียน (AP) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (MA) ความเชื่อในสมรรถภาพตน (SE) ลักษณะนิสัย (CHA) ผลการวิเคราะห์ พบว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณา χ^2 = 189.887, χ^2/df = 1.726, RMSEA = .028, CFI = .981, TLI = .975, SRMR = .020 นั่นคือยอมรับสมมติฐานหลักว่าโมเดลตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(ACH) ความเชื่อในสมรรถภาพตน(SE) ลักษณะนิสัย (CHA) ส่งผลต่อการคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย ร้อยละ 81.8 ดังภาพที่ 1

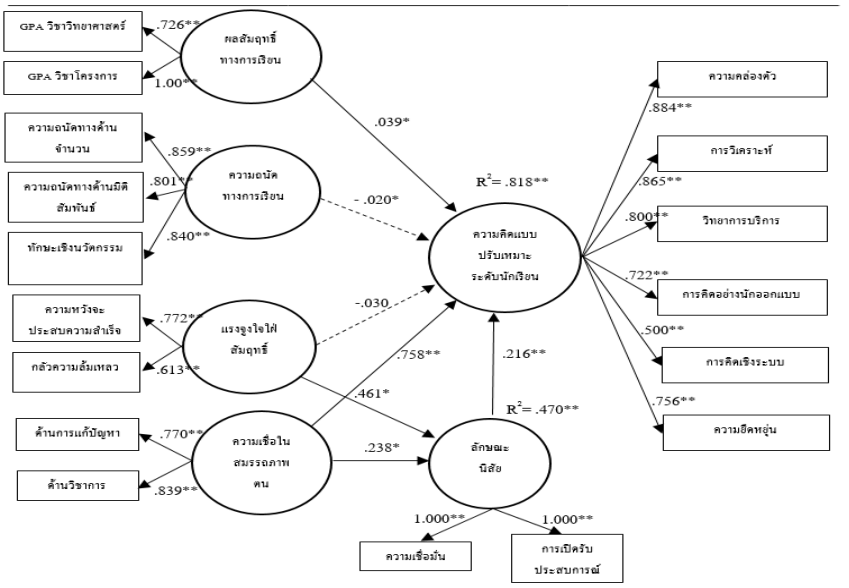

χ^2 = 189.887, *df* = 110, *p* = .000, RMSEA = .028, CFI = .981, TLI = .975, SRMR = .020

*p < .05, **p < .01

ภาพที่1 โมเดลเชิงสาเหตุพหุระดับที่ส่งผลต่อความคิดแบบปรับเหมาะระดับนักเรียน (Micro – level Unit)

ขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรทำนายระดับนักเรียนที่มีต่อความคิดแบบปรับเหมาะดังตารางที่ 8 พบว่า ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(ACH) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .039 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาโครงการสูง มีโอกาสที่นักเรียน นักศึกษามีความคิดแบบปรับเหมาะสูงขึ้นด้วย

ตัวแปรความถนัดทางการเรียน(AP) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .020

ตัวแปรความเชื่อในสมรรถภาพตน(SE) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .758 แสดงว่าสมรรถภาพตนสูงมีโอกาสที่นักเรียน นักศึกษามีความคิดแบบปรับเหมาะสูงขึ้นด้วย

ตารางที่ 8 ขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรทำนายระดับนักเรียนที่มีต่อความคิดแบบปรับเหมาะ

ตัวแปรทำนาย	ขนาดอิทธิพลความคิดแบบปรับเหมาะ		
	DE	IE	TE
ACH	.039*	-	.039*
AP	-.020*	-	-.020*
MOV	-.030	.099	.007
SE	.758**	.051	.809**
CHA	.216**	-	.216**

ตัวแปรลักษณะนิสัย(CHA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .216 แสดงว่าลักษณะนิสัยในด้านความเชื่อมั่น และการเปิดรับประสบการณ์มีโอกาสที่นักเรียน นักศึกษามีความคิดแบบปรับเหมาะสูงขึ้นด้วย

ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์(MOV) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา และมีอิทธิพลทางอ้อมส่งผลไปยังลักษณะนิสัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .461 แสดงว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่มีผลกับความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียนแต่มีผลกับลักษณะนิสัยของนักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับนักเรียน พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายร้อยละ 81.8 ในส่วนปัจจัยความถนัดทางการเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไม่มีอิทธิพลต่อความคิดปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษาที่เป็นเช่นนี้เพราะตัวแปรดังกล่าวมีความแปรปรวนไม่เพียงพอที่จะทำนายความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียนนักศึกษาได้

1. ปัจจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนทีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาโครงการที่สูง เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการคิดแบบปรับเหมาะที่สูงขึ้นด้วย ทั้งนี้ โดยธรรมชาติของวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาโครงการเป็นวิชาที่ฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต ค้นหาปัญหา แสวงหาข้อเท็จจริง ค้นหาวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน การเรียนอย่างเป็นระบบ กระบวนการเรียนในรายวิชาโครงงานของนักเรียนอาชีวศึกษาจะต้องมีการฝึกปฏิบัติจริงในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ทำให้ต้องพบเจอกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าหลากหลาย ทำให้ผู้เรียนต้องคิดวางแผนเตรียมพร้อมรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งบางครั้ง ปัญหาบางอย่างก็อาจจะเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดมาก่อน จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน ซึ่งวิธีที่จะแก้ปัญหาอาจมีหลายวิธีแต่ผู้เรียนต้องรู้จักคิดวิเคราะห์เพื่อค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละวิธีที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ นำมาเปรียบเทียบกันในประเด็นต่าง ๆ จนสามารถตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด จึงส่งผลให้ผลการเรียนทั้งสองวิชาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดแบบปรับเหมาะ เหมาะ ซึ่งผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุษกร ดำคง (2542) ธีร์กัญญา โอชรส (2551) และชาติ วรภู (2554) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีอิทธิพลต่อการคิดของนักเรียน

2. ปัจจัยความถนัดทางการเรียน มีอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา ปัจจัยความถนัดทางการเรียนประกอบด้วยตัวแปรสังเกต 3 ตัวคือ ความถนัดด้านจำนวน ความถนัดด้านมิติสัมพันธ์ และทักษะเชิงนวัตกรรม อธิบายได้ว่า ปัจจัยนี้ในการคิดจำเป็นที่ต้องคิดในกรอบ มีสูตร สมการ มีรูปแบบและมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่ชัดเจน จึงทำให้ปัจจัยด้านความถนัดทางการเรียนไม่มีอิทธิพลต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา

3. ปัจจัยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไม่ส่งผลทางตรงต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา แต่ส่งผลทางอ้อมผ่านลักษณะนิสัย มีขนาดอิทธิพล .461 แสดงว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่งผลต่อลักษณะนิสัยของผู้เรียน ความหวังที่จะประสบความสำเร็จทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ตนกำลังทำเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมาย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ลุล่วงไปด้วยดี ทำให้ได้มาตรฐาน ทำให้ดีกว่าบุคคลอื่น พยายามจะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความล้มเหลว และการที่นักเรียน นักศึกษาเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แล้วทำให้นักเรียนมีความปรารถนาที่จะทำงานให้สำเร็จ

4. ปัจจัยความเชื่อในสมรรถภาพตน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา ซึ่งมีขนาดอิทธิพลสูงที่สุดคือ .758 และยังส่งผลทางอ้อมผ่านไปยังลักษณะนิสัยมีขนาดอิทธิพล .238 แสดงว่าความเชื่อในสมรรถภาพตนซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปรคือด้านการแก้ปัญหาและในด้านวิชาการ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดแบบปรับเหมาะ นั่นหมายความว่า นักเรียน นักศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนได้รับการพัฒนาในด้านการแก้ปัญหาอย่างอย่างเป็นวิชาการส่งผลทำให้นักเรียน นักศึกษาเกิดความเชื่อในสมรรถภาพตน ทั้งนี้นักเรียนนักศึกษาที่มีความเชื่อในความสามารถ เชื่อในสมรรถภาพตนจะมีความกล้าคิดกล้าตัดสินใจพร้อมกันนั้นยังมีความมั่นใจในการทำงาน ทำให้สามารถควบคุมการคิดของตนเอง ซึ่งส่งผลดีต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษาด้วย ซึ่งผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทีปกร โพธิ์จันทร์ (2555)

5. ปัจจัยลักษณะนิสัย มีอิทธิพลทางตรงต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียน นักศึกษา มีขนาดอิทธิพล .216 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังมีอิทธิพลที่ส่งมาจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความเชื่อในสมรรถภาพตนอีกด้วย อธิบายได้ว่าลักษณะนิสัยของคนที่กล้าคิด กล้าลอง มีความเชื่อมั่น บวกกับความรู้และประสบการณ์ที่มีส่งผลให้เป็นคนที่มีความคิดแบบปรับเหมาะรู้จักพลิกแพลง ปรับวิธีการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับปัญหาจนกระทั่งแก้ปัญหาได้สำเร็จตามคาดหวัง ซึ่งผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิพวัลย์ ปัญจะมะวัต (2548) พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และบุคลิกภาพ คือปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์โมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความคิดแบบปรับเหมาะ เป็นวิธีการเชิงสถิติที่มีโครงสร้างเป็นระดับลดหลั่นและมีความสลับซับซ้อน การวิเคราะห์ผลทางสถิติจะต้องทำโดยเข้าใจกระบวนการและบริบทของวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งงานวิจัยนี้ครอบคลุมเฉพาะวิทยาลัยของรัฐบาลเท่านั้น ดังนั้นหากองค์กรอื่น ๆ ที่นอกเหนือขอบเขตของการวิจัย ต้องการนำมาปรับใช้ ควรปรับในส่วนเครื่องมือและตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานนั้น ๆข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติที่ได้จากงานวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรความเชื่อในสมรรถภาพตน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะนิสัยมีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดแบบปรับเหมาะ ดังนั้นถ้าต้องการพัฒนาการคิดนี้ให้กับผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษาจะต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความเชื่อในสมรรถภาพตนซึ่งประกอบด้วย 2 ด้านคือ การแก้ปัญหาและ

ความเชื่อในสมรรถภาพตนด้านวิชาการ จัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาโครงงานและวิทยาศาสตร์สูง ตลอดจนปลูกฝังลักษณะนิสัยให้มีความเชื่อมั่นและเปิดรับสิ่งใหม่ ๆการที่จะสร้างให้นักเรียนนักศึกษามีความเชื่อในสมรรถภาพตนสูงต้องสร้างทั้งในด้านการแก้ปัญหา และด้านวิชาการ จะช่วยให้ นักเรียนนักศึกษาเกิดการคิดแบบปรับเหมาะ

2. ตัวแปรความเชื่อในสมรรถภาพตนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการคิดแบบปรับเหมาะผ่านตัวแปรลักษณะนิสัย ดังนั้นการพัฒนาการคิดแบบปรับเหมาะของผู้เรียนระดับอาชีวศึกษานอกจากจะพัฒนาตัวแปรที่ส่งผลต่ออิทธิพลทาตรงแล้ว จะต้องส่งเสริมความเชื่อในสมรรถภาพตนและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ควบคู่ไปกับลักษณะนิสัย

3. เนื่องจากตัวแปรทำนายทั้งหมดในโมเดลสามารถทำนายการคิดแบบปรับเหมาะได้สูงถึงร้อยละ 81 แต่ก็ยังมีความแปรปรวนบางส่วนของการคิดแบบปรับเหมาะที่ตัวแปรเหล่านี้ยังอธิบายไม่ได้อีกร้อยละ 19 ดังนั้นควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆเพิ่มเติมที่คาดว่าจะส่งผลต่อความคิดแบบปรับเหมาะของนักเรียนนักศึกษา

4. ควรนำโมเดลการคิดแบบปรับเหมาะนี้ไปศึกษากับนักเรียนระดับประกาศนียบีตร และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ทุกชั้นปี มีการสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน แผนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนในหลากหลายรายวิชา เพราะการคิดแบบปรับเหมาะมีความจำเป็นและสำคัญต่อนักเรียนระดับอาชีวศึกษาที่จะจบออกไประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่จะต้องเจอกับสถานการณ์ที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลง ซึ่ง Gill ได้เสนอแนวคิดและองค์ประกอบของการคิดนี้ได้ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของนักศึกษาอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดประยุกต์.* กรุงเทพฯ: ซัสเซสมีเดียม.

ชาติ วรภู. (2554). *การวิเคราะห์พหุระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศสาตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3.* ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ทิพวัลย์ ปัญจมะวัต. (2548). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทีปกรณ์ โพธิ์จันทร์. (2555). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดอภิมานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 โดยการวิเคราะห์พหุระดับ.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ธีร์กัญญา โอชรส. (2551). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุษกร ดำคง. (2542). *ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิจารณญานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ไพรัตน์ วงษ์นาม. (2547). *หลักการวิจัยทางการศึกษา.* ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2539). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษา. (2557). *โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง.* กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สุนทรพจน์ ดำรงพานิช. (2554). *โปรแกรม Mplus กับการวิเคราะห์ข้อมูลทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Apollo Research Institute. (2011). *Future Work Skills of 2020*. เข้าถึงได้จาก http://www.iftf.org/futureworkskills/

Chattopadhyay. (Cited in Complexity Labs). *Adaptive thinking*. เข้าถึงได้จาก http://complexitylabs.io/adaptive-thinking/

Gill, A. Q. (2015). Adaptive Cloud Enterprise Architecture: Financial Services Case Study. *CBI* (1), 209-216.

Turner (Cited in Complexity Labs). *Adaptive thinking*. เข้าถึงได้จาก http://complexitylabs.io/adaptive-thinking/

ผู้หญิงกับสังคม : กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอของศรีบูรพาและดอกไม้สด*
Women with Society : Linguistic Strategies in the Presentation of Sriburapa and Dokmaisod

สุวพิชญ์ ติปยานนท์**
ปนันดา เลอเลิศยุติธรรม***

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอ“ผู้หญิง”ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด โดยเก็บข้อมูลจากนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด เป็นนวนิยายที่ตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2476-2500 มีจำนวน 14 เล่ม ผลการศึกษาพบว่าการเพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอ“ผู้หญิง”ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด พบมี 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้ชุดคำต่างๆ 2) การใช้อุปลักษณ์ 3) การใช้วัจนกรรม การใช้ชุดคำต่างๆ มี 3 ชุดคำ คือ การใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย การใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง การใช้อุปลักษณ์ มี 3 แบบ ได้แก่ ผู้หญิง คือ สิ่งของ สัตว์ และ ดอกไม้ และการใช้วัจนกรรม มี 2 แบบ ได้แก่ วัจนกรรมชี้นำ วัจนกรรมปฏิเสธ ดังที่ สุพรรณี วราทร (2519) ได้กล่าวว่า นวนิยายจึงเป็นวรรณกรรมที่สามารถเข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่และสังคมทุกชนชั้นได้เพราะรวมเรื่องทุกด้านที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วไป ตั้งแต่เรื่องชีวิตในครอบครัวไปจนถึงวิทยาการแขนงต่างๆ ด้วยเหตุนี้ สะอาด รอดคง (2533) ได้กล่าวว่า นวนิยายจึงได้รับความนิยมสูง มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และมีนวนิยายแนวใหม่เกิดขึ้นเสมอ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ในขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องเล่าที่สื่อความรู้สึกของผู้เขียน ซึ่งผู้เขียนสามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการและสภาพสิ่งแวดล้อมออกมาตามทัศนะความรู้และประสบการณ์ของบุคคล

คำสำคัญ : กลวิธีทางภาษา/ การนำเสนอ/ ผู้หญิงกับสังคม

Abstract

This article presents language strategies in the presentation“women”in novels of Sriburapa and Dokmaisod. The study for novels published in 1933-1957. There are 14 books. The research finds that there are four main language strategies: the use of a set of words and the use of modification: using the suffering words, the use of a set of words under the power of men, the use of words expresses praise, metaphoric and speech act. Metaphoric: women are object, animals and flowers. Speech act: guided action and reverence.

Keywords : Language strategies/ Presentation/ Women with Society

---

*วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
**นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นวนิยายจึงเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย มีการใช้ภาษา การใช้วาทกรรม บทสนทนา และสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเกิดในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองและหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีนักเขียนเกิดขึ้นมากมาย เช่น มจ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์ ฯ ศรีบูรพา และดอกไม้สด ฯลฯ นวนิยายส่วนใหญ่ก็แสดงให้เห็นเรื่องราวในชีวิตมนุษย์ รวมไปถึงสภาพความเป็นอยู่สิ่งแวดล้อมและสังคมมนุษย์อีกด้วย ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ (2545) ได้กล่าวว่า สังคมไทยในอดีตเป็นแบบ "ผัวเดียวหลายเมีย" หมายความว่าชายมีสถานะเหนือหญิงในทุกด้านในสมัยสุโขทัย ตำหนิชายที่มีชู้กับภรรยาคนอื่น แต่ไม่ห้ามชายมีภรรยาหลายคน ต่อมา ในสมัยอยุธยา กฎหมายลักษณะผัวเมีย พ.ศ. 1904 ยังได้แบ่งภรรยาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ชายที่มีภรรยากี่คนก็ได้ อีกทั้งพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 4 ได้กล่าวภาษิตที่ว่า "หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน หาเป็นยุติธรรมไม่ ให้ยกเสีย" จากพระราชดำรัสดังกล่าว จะพบว่า รัชกาลที่ 4 ทรงเปรียบเปรยว่า กฎหมายเก่าปฏิบัติต่อหญิงชายอย่างไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งต่อมารัชกาลที่ 4 ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยว่าไม่ยุติธรรม ให้ยกเสีย เนื่องจากกรณีถวายฎีกาของอำแดงเหมือน จนกระทั่ง พ.ศ. 2478 จึงมีกฎหมายให้ชายมีภรรยาได้เพียงคนเดียว (มาลี พฤกษ์พงศาวลี, 2551)

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจนวนิยายที่จะสะท้อนผู้หญิงกับสังคมในการนำเสนอที่เกิดหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพราะจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย เช่น ความแตกต่างระหว่างชนชั้น การคลุมถุงชน การใช้ภาษา ฯลฯ ผู้วิจัยมีความสนใจในงานเขียนของทั้งสองท่าน ที่สะท้อนสังคมเพราะเป็นช่วงยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครอง อีกทั้งยังมีเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้นมากมายเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาในนวนิยาย แนวความคิด ค่านิยม ความกดขี่ทางเพศ และวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยจึงนำเรื่องของทั้ง 2 ท่าน มาทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอผู้หญิงของศรีบูรพาและดอกไม้สด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอ“ผู้หญิง”ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด

กรอบความคิดในการวิจัย

เอมอร นิรัญราช (2521) ได้กล่าวว่าขนบประเพณีที่นวนิยายกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ การแต่งงาน เนื่องจากนวนิยายส่วนใหญ่สร้างโครงเรื่องในแบบเรื่องรัก นอกจากนั้นโครงเรื่องยังแสดงถึงความขัดแย้งระหว่างฐานะตระกูลและความรัก ในระหว่างการดำเนินเรื่องของนวนิยาย ผู้วิจัยจะพบว่ามี การสะท้อนถึงบิดามารดาต่อการแต่งงานของบุตร เช่น การเลือกคู่ และการจัดการแต่งงาน ซึ่งเรียกว่า “คลุมถุงชน” ในขณะเดียวกันนวนิยายก็สะท้อนทัศนะของคนที่ได้รับการศึกษาในแบบตะวันตก รวมทั้งหนุ่มสาวรุ่นใหม่ที่ปฏิเสธการแต่งงาน ในการแสดงบทบาทบิดามารดาที่มีต่อบุตรในด้านการแต่งงาน นวนิยายก็สะท้อนให้เห็นเหตุผลหนึ่งซึ่งถูกนำเข้ามาสนับสนุนบทบาทของฝ่ายบิดามารดา คือ ความกตัญญู โดยฝ่ายบิดามารดานำมาโต้แย้งกับบุตรซึ่งเรียกร้องเสรีภาพในด้านความรัก

ดังนั้นในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2500 ที่เป็นการนำเสนอของผู้หญิงกับสังคมอีกทั้งยังมีเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้นมากมายเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาในนวนิยาย แนวความคิด ค่านิยม ความกดขี่ทางเพศ และวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยจึงนำเรื่องของทั้ง 2 ท่าน มาทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอผู้หญิงและเปรียบเทียบผู้หญิงในมุมมองของศรีบูรพาและดอกไม้สด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. เก็บรวบรวมข้อมูลในนวนิยายของศรีบูรพากับดอกไม้สด ที่ตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2476 - 2500 โดยเป็นงานเขียนที่เกิดหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีทั้งหมด 14 เล่ม และนำมาแยกหัวข้อในการวิจัย

3. วิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิจัยในด้านกลวิธีทางภาษานำเสนอ “ผู้หญิง” ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด

4. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยพบกลวิธีทางภาษานำเสนอ“ผู้หญิง”ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด มี 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้ชุดคำต่างๆ 2) การใช้อุปลักษณ์ 3) การใช้วัจนกรรม

1. การใช้ชุดคำต่างๆ

1.1 การใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์

นวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สดนำเสนอ“ผู้หญิง”โดยใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ เป็นการใช้ชุดคำที่บ่งบอกว่าในขณะนั้นผู้หญิงรู้สึกมีความทุกข์มีความเศร้าหมองอันเนื่องมาจาก ความทุกข์ที่เกิดกับตัวเองซึ่งอาจเป็นความทุกข์ที่เกิดจากผู้อื่น ในการใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์จะมี 2 กรณี คือ ผู้หญิงที่มองเห็นตัวเองว่าตัวเองมีความทุกข์ กับบุคคลอื่นที่ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายที่มองเห็นว่าผู้หญิงมีความทุกข์ เช่น ถูกทอดทิ้ง ความเจ็บแสบ ความเจ็บปวด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์จากการตนเองของผู้หญิง

ผู้หญิงมองเห็นตัวเอง คิดว่าตนเองได้รับความทุกข์อันเกิดจากคนอื่นที่ทำให้เป็นทุกข์ โดยจากนวนิยายปรากฏการที่ผู้หญิงจะแสดงความรู้สึกหรือกล่าวให้กับบุคคลอื่นฟัง ทำให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าผู้หญิงมีความทุกข์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(1) “ฉัน<u>ถูกทอดทิ้ง</u>ครั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับที่ฉันเคยประสบมาเมื่อครั้งอยู่กับคุณอุบลแล้ว มันแตกต่างกันมาก ฉันได้รับ<u>ความเจ็บแสบ</u>ในการ<u>ถูกทอดทิ้ง</u>ครั้งแรก แต่ในปัจจุบันนี้มันเป็น<u>ความเจ็บปวด</u> และอาจจะเรียกได้ว่าเป็น<u>ความเจ็บปวด</u>อย่างแสนสาหัสด้วย มิใช่เพราะเหตุว่าฉันยิ่งรัก ภราไดยมากเท่าใดก็ยิ่งมี<u>ความเจ็บปวด</u>มากเท่านั้น เหตุสำคัญอยู่ที่ลักษณะแห่งการทอดทิ้งที่คนทั้งสองได้ปฏิบัติต่อฉันต่างหาก

“คุณอุบลทิ้งฉันไว้ในความไม่เข้าใจในหลักการหยุมหยิมของเธอ คุณอุบลหันหลังให้ฉันไปหมกมุ่นอยู่กับการงานของเธอ ส่วนภราไดยหันหลังให้ฉัน แล้วก็กระโจนลงไปในหมู่ผู้หญิงและแก้วเหล้าและหมู่เพื่อนที่ลอยคออยู่ในปลักแห่งความโสมมอันเดียวกัน” (สิ่งที่ชีวิตต้องการ, 2478, หน้า 46)

จากตัวอย่างที่ (1) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพาจะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ เช่น “ถูกทอดทิ้ง ความเจ็บแสบ ความเจ็บปวด” เป็นการแสดงความรู้สึกที่ผู้กล่าวกำลังมีความทุกข์ ความทุกข์ในที่นี้เกิดจากผู้ชายไม่สนใจไม่ดูแล ทำให้ผู้หญิงรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(2) “โอ! ลัดดาจะ<u>ถูกขว้างทิ้ง</u>เป็นคำรบ ๒ ในวันเดียวกันหรือนี่! เธอไม่ต้องการลัดดาแล้ว! เธอไม่ต้องการลัดดาแล้ว?---โอ้ อนิจจา! เพราะคู่หมั้นเขาไม่รักลัดดา คู่รักจึงเห็นลัดดาหมดราคาไปด้วย อพิโธ่? ผู้ชายหนอ

ผู้ชาย กรรม! กรรม! กรรมของเราเอง นี่เธอมาลวงลัดดาเล่นหรือคะ โธ่! เรานะเรา!” ยิ่งพูดน้ำเสียงยิ่งโอดครวญ ครั้นแล้วร่างอันระทด ระทวย ก็ซวนเซไปซบกับเก้าอี้อย่างงามเข้าท่วงที ร้องไห้สะอึกสะอื้นควรแก่ความเวทนา (สามชาย, 2476, หน้า 459)

จากตัวอย่างที่ (2) เป็นข้อความจากนวนิยายของดอกไม้สดจะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ ได้แก่ “ถูกขว้างทิ้ง” เป็นการแสดงความรู้สึกของผู้หญิงที่กำลังมีความทุกข์เนื่องจากเพศชายที่เป็นคู่หมั้นและคนรักทอดทิ้ง ซึ่งลัดดาเป็นผู้พูดด้วยถ้อยคำที่ตัดพ้อเพื่อให้อนุวัตน์เห็นความทุกข์ของลัดดา เนื่องจากลัดดามีคู่หมั้นอยู่แล้ว ซึ่งเป็นคู่หมั้นที่ผู้ใหญ่หามาให้ ไม่ได้เกิดมาจากความรัก แต่เกิดจากความเหมาะสม ดังนั้นคู่หมั้นจึงไม่รักลัดดาและต้องการจะถอนหมั้น นอกจากนี้ลัดดามีคนรักที่เกิดจากความรักคือ อนุวัตน์ก็กำลังจะทิ้งตนเอง ลัดดาจึงมีความทุกข์ที่จะถูกฝ่ายชายทอดทิ้งไปอย่างไม่ใยดี รู้สึกว่าตัวเองไม่มีค่า ไม่มีราคา ผู้ชายถึงทิ้ง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงมีความทุกข์อันเนื่องมาจากผู้ชาย

การใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์จากการมองผู้หญิงจากบุคคลอื่น

กลวิธีนี้เป็นการใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ของผู้หญิงผ่านการมองผู้หญิงจากบุคคลอื่นซึ่งได้รับความทุกข์อันเกิดจากคนอื่นที่ทำให้เป็นทุกข์โดยที่บุคคลอื่นเป็นผู้มองเห็นความทุกข์ของผู้หญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(3) เมื่อสูญสิ้นความรักไปแล้ว มีเหตุผลอะไรที่คนเราจะต้องสูญทุกอย่างหล่อนไม่ควรจะได้รับความสงสารความเมตตาปรานีบ้างดอกหรือ? หล่อนไม่ควรจะได้รู้ได้เห็นบ้างดอกหรือว่าสโมสรของหนุ่มๆสาวๆเขาเปิดกันที่ไหน? หล่อนไม่ควรจะได้กลิ่นไอของความร่าเริงบันเทิงใจ แม้เพียงนานๆครั้งหนึ่งดอกหรือ? นี่เป็นยุติธรรมสำหรับหล่อนหรือไม่? (ผจญบาป, 2477, หน้า 134-135)

ตัวอย่างที่ (3) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ ได้แก่ “สูญสิ้นความรัก” เป็นการแสดงความรู้สึกที่ผู้ถูกกล่าวถึงซึ่งในที่นี่คือ วันเพ็ญ กำลังมีความทุกข์ กล่าวคือ ผู้กล่าวเห็นว่าผู้หญิงมีความทุกข์เนื่องจากไม่สามารถแต่งงานกับคนที่ตนรักได้แต่กลับถูกบังคับให้แต่งงานกับผู้ชายที่ไม่ได้รัก ผู้หญิงไม่มีสิทธิเรียกร้องในความต้องการของตนเอง ผู้หญิงไม่มีสิทธิและเสรีภาพ

1.2 การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย

1.2.1 การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามี

ในสมัยก่อนภรรยามีสถานภาพเสมือนทรัพย์สินของสามี สามีมีสิทธิยกภรรยาให้ใครก็ได้ และยังมีสิทธิจะขายภรรยาของตนโดยไม่จำเป็นต้องบอกให้เจ้าตัวรับรู้หรือยินยอมก็ได้ รัชกาลที่ 4 ทรงมีพระราชปรารภว่าเมืองไทยในสมัยของพระองค์นั้น "ภรรยาเป็นดังสัตว์เดรัจฉาน” หรือเห็นว่า “ผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน” (ฉัตรบงกช ศรีวัฒนสาร, 2557)

ทั้งนี้ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สดมีปรากฏการใช้ชุดคำที่แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงอยู่ใต้อำนาจผู้ชายเพื่อการนำเสนอการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายจากการที่เป็นภรรยาและแสดงความรู้สึกต่างๆ ในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้หญิง โดยการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย ในการใช้ชุดคำดังกล่าวนี้สามารถพิจารณาได้ใน 2 กรณี คือ การที่ผู้หญิงมองว่าตัวเองตกอยู่ใต้อำนาจของสามี กับการที่บุคคลอื่นที่ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายที่มองเห็นว่าผู้หญิงตกอยู่ใต้อำนาจของสามี ซึ่งนวนิยายได้ปรากฏสถานภาพของภรรยา เช่น ภรรยาน้อย เมียเก็บ นางบำเรอ เป็นที่น่าสังเกตว่าการปรากฏคำว่า ภรรยาน้อย เมียเก็บ หรือ นางบำเรอ นี้ นอกจากจะสะท้อนให้เห็นการอยู่ใต้อำนาจของภรรยาหลวงด้วย ที่ต้องยอมให้สามีมีภรรยาน้อย หรือ เมียเก็บ นอกจากนี้ยังปรากฏมีการใช้คำว่า ปรนนิบัติ ที่หมายถึง การดูแลรับใช้ผู้เป็นสามี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามีจากการมองตนเองของผู้หญิง

กลวิธีนี้เป็นการใช้ชุดคำที่แสดงว่าภรรยาตกอยู่ใต้อำนาจของสามี ซึ่งได้มาจากการที่ผู้หญิงมองว่าตัวเองต้องอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายจากการที่เป็นภรรยา หน้าที่ดูแลรับใช้ เป็นหน้าที่ของภรรยา ผู้หญิงมองเห็นว่าต้องทำหน้าที่ของภรรยาที่ดีด้วยการรับใช้ ปรนนิบัติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(4) ...ส่วนฉันก็มีหน้าที่จะต้องภักดีต่อท่านเจ้าคุณจะต้องติดตามไปกับท่านในที่ทุกงานทุกแห่ง คอย<u>ปรนนิบัติ</u>รับใช้ท่านตามหน้าที่ของภรรยาที่ดี ตราบเท่าที่ท่านยังต้องการตัวฉัน และตราบเท่าที่ยังไม่ละเลยหน้าที่ของท่านเอง... (ข้างหลังภาพ, 2480, หน้า 86)

ตัวอย่างที่ (4) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามี ได้แก่ “ปรนนิบัติ” จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 คำว่า “ปรนนิบัติ” หมายถึง คอยปฏิบัติรับใช้ ดังตัวอย่าง “คอยปรนนิบัติรับใช้ท่านตามหน้าที่ของภรรยาที่ดี” คือ ผู้หญิงสมัยก่อนต้องรับใช้ผู้เป็นสามีอย่างดีไม่ให้บกพร่องต่อหน้าที่ จึงใช้คำว่า ปรนนิบัติ หมายถึง การดูแลรับใช้

การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามีจากการมองของบุคคลอื่น

กลวิธีนี้เป็นการใช้ชุดคำที่แสดงการที่ภรรยาต้องอยู่ใต้อำนาจของสามีผ่านการคำกล่าวของ บุคคลอื่น บุคคลภายนอกมองว่าผู้หญิงต้องอยู่ใต้อำนาจของจากการที่เป็นภรรยา นอกจากนี้ยังเห็นว่าผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน โดยผู้ชายสามารถมีภรรยาน้อย เมียเก็บ หรือ นางบำเรอได้ นอกจากนี้ผู้หญิงมีหน้าที่รับใช้ผู้เป็นสามี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(5) นอกจากเจ้านายชั้นเบื้องบนสุดแล้ว ยังมีเจ้านายชั้นรองลงมาอีกคือ คุณอบเชยและคุณบานชื่น สองสตรีพี่น้องโฉมงาม ผู้มีวัยไม่เกินสามสิบห้าปีพร้อมด้วยบุตรของหล่อน แต่เดิมหล่อนทั้งสองอยู่ในชั้นบ่าวและผู้อาศัย คุณอบเชยเป็นพี่เลี้ยงธิดาของท่านเจ้าคุณซึ่งได้ถึงแก่กรรมเมื่อสามสี่ปีมาแล้ว หลังจากนั้นท่านเจ้าคุณได้ยกย่องคุณอบเชยไว้ในฐานะ<u>ภรรยาน้อย</u> และต่อมาได้พ่วงคุณบานชื่นเข้าไปในขบวนอีกคนหนึ่ง แม่อบและแม่ชื่นตามที่คนในบ้านได้เรียกกันได้กลายเป็นคุณอบคุณบานชื่นแต่นั้นมา ส่วนคุณหญิงยังถือว่าสตรีทั้งสองเป็นบ่าวอยู่นั่นเองคือบ่าวประเภท<u>นางบำเรอ</u> (แลไปข้างหน้า ภาคปฐมวัย, 2498, หน้า 166)

ตัวอย่างที่ (5) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามี ได้แก่ “ภรรยาน้อยและนางบำเรอ” ซึ่งจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 คำว่า “ภรรยาน้อย” หมายถึง เมียที่ไม่ใช่เมียหลวง “นางบำเรอ” หมายถึง คอยรับใช้ ปฏิบัติ ทำให้ชอบใจ ปรนเปรอ จากตัวอย่างดังกล่าวพบว่า ผู้หญิงที่เป็นบ่าวรับใช้ อาจยอมเป็นเมียน้อยของเจ้านายที่มีฐานะเพื่อที่จะยกตนเองให้มีหน้าทางสังคมหรืออาจจำยอมเพราะผู้ชายสมัยนั้นนิยมมีภรรยาหลายคนโดยเฉพาะการมีเมียบ่าว ซึ่งเป็นภรรยาที่เป็นบ่าวรับใช้มาก่อน โดยเมียบ่าวนี้นอกจากจะมีหน้าที่รับใช้สามีแล้ว ยังต้องรับใช้ภรรยาหลวงของบ้านด้วย และไม่ได้รับการยกย่องให้เท่าเทียมกับภรรยาหลวง จนบางครั้งถูกมองว่าเป็นเพียงนางบำเรอ ซึ่งท่านเจ้าคุณได้มีการยกย่องภรรยาน้อย เพื่อให้ดูแลบ้านและดูแลท่านเจ้าคุณอีกด้วย นอกจากดูแลท่านเจ้าคุณยังต้องดูแลคุณหญิงซึ่งเป็นภรรยาหลวง

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(6) เพื่อนคนหนึ่งชวนให้ไปพักที่บ้าน เขามีภรรยาเป็นชาวพื้นเมือง ลักษณะพอดูได้ และ<u>ปรนนิบัติสามีอย่างบ่าวปรนนิบัตินาย</u> หลวงนฤบาลก็นึกอยากมีภรรยากับเขาบ้าง (ชัยชนะของหลวงนฤบาล, 2478, หน้า 25)

ตัวอย่างที่ (6) เป็นข้อความจากนวนิยายของดอกไม้สด จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของสามี ได้แก่ “บ่าวปรนนิบัตินาย” ซึ่งจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 คำว่า

"ปรนนิบัติ" หมายถึง คอยปฏิบัติรับใช้ ดังตัวอย่าง "ปรนนิบัติสามีอย่างบ่าวปรนนิบัตินาย" คือ ผู้หญิงต้องปรนนิบัติผู้เป็นสามีอย่างดีไม่ให้บกพร่องต่อหน้าที่ จึงใช้คำว่า ปรนนิบัติ หมายถึง การดูแลรับใช้ จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงมีหน้าที่ต้องปรนนิบัติผู้ชายเหมือนบ่าวที่ดูแลนายเพื่อให้ผู้ชายได้รับความสุขอย่างเต็มที่

1.2.2 การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามี

กลวิธีนี้คือการใช้ชุดคำต่างๆ ที่แสดงว่าผู้หญิงเป็นฝ่ายที่อยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย แม้ว่าจะไม่ใช่สามีของตน การอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย คือ การถูกบังคับให้ทำตามที่ผู้ชายต้องการ อาจเป็นการถูกกดขี่ทางเพศ จึงแสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ของคนที่มองว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ นอกจากนี้ยังปรากฏการแสดงการที่ผู้หญิงอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่เป็นบิดาในฐานะลูกที่ถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่บุพการีต้องการ ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์แสดงความเห็นหรือความต้องการของตนเองหรือทำตามที่ตนปรารถนาได้ นอกจากนี้ในนวนิยายที่เขียนเกิดขึ้นในปีที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง (2475) ซึ่งเป็นช่วงข้าวยากหมากแพง ผู้คนต้องแสวงหาเงินเพื่อการดำรงชีวิตให้รอด จึงปรากฏการใช้ชุดคำที่แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงตกอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่มีทรัพย์สินเงินทอง ผู้ชายเหล่านี้สามารถซื้อผู้หญิงไปเป็นสมบัติของตนได้

การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามีจากการมองตนเองของผู้หญิง

กลวิธีนี้ปรากฏการใช้ชุดคำที่แสดงว่าหญิงมองว่าตัวเองต้องอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามีมองว่าตนเองไม่มีสิทธิ์ที่จะแสดงความคิดเห็นหรือความแสดงต้องการของตนเอง

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(7) "<u>รังแก</u>คนง่ายๆ" หล่อนร้อง พร้อมกับดิ้นหลุดออกมาได้จากแขนของมนูญ และมองดูหน้าอย่างเคืองจัด "คอยดูสิดิฉันจะต้องไปฟ้องเจ้าคุณ" (ผจญบาป, 2477, หน้า 15)

ตัวอย่างที่ (7) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามี ได้แก่ "รังแก" กล่าวคือ ผู้ชายลวนลามผู้หญิงที่ไม่ใช่ภรรยาของตนเอง ทำเหมือนผู้หญิงไม่มีค่า

การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามีจากการมองของบุคคลอื่น

กลวิธีนี้เป็นการใช้ชุดคำที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลภายนอกมองว่าผู้หญิงต้องอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามี ผู้หญิงเป็นฝ่ายที่ต้องทำตามคำสั่งของผู้ชาย ถึงแม้ว่าผู้หญิงจะเต็มใจทำตามหรือไม่เต็มใจทำตาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(8) "เย็นอายุ 17 ปีกว่าแล้วนะ เขามีผัวก็ได้ มีลูกก็ได้ อีกอย่างหนึ่งเย็นไม่ใช่ทาสที่เราซื้อมาสำหรับทำลายความบริสุทธิ์เล่น เย็นเป็นลูกจ้างของเรา เหมือนคุณพ่อและพี่มนัสเป็นลูกจ้างของรัฐบาล ถ้าพี่คิดว่าเย็น<u>เป็นทาส</u>ที่พี่จะทำอะไรทำได้ตามชอบใจ พี่ต้องไปเกิดเป็นสุลต่านของตุรกี ที่ตุรกีพี่อาจจะเปิดฮาเรมหาผู้หญิงสาวๆ สวยๆ บำเรอความสุขได้ แต่ถึงกระนั้นเย็นก็ไม่ใช่ผู้หญิงที่จะมาสมัครไปอยู่ในฮาเรมของพี่" (ผจญบาป, 2477, หน้า 28)

ตัวอย่างที่ (8) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามี ได้แก่ "เป็นทาส" กล่าวคือ บุคคลอื่นมองว่า ผู้หญิงเป็นที่ระบายอารมณ์ของผู้ชายที่ผู้ชายจะทำอะไรได้ตามชอบใจ ทำให้ผู้หญิงดูไม่มีคุณค่าและเป็นเพียงที่บำเรอความสุข ผู้ชายดูถูกผู้หญิงเห็นผู้หญิงไม่มีค่า หรือเพียงของเล่น

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(9) น้อยเงยหน้าขึ้นช้าๆ ดวงตาอันดำเป็นมันนั้นเต็มไปด้วยความกลัว จ้าวสวัสดิ์วงศ์ยิ้มอย่างบุคคลที่เห็นของต้องใจจะพึงยิ้ม แล้วเอื้อมมือไปจับข้อมือหล่อนไว้

ด้วยความตกใจจนลืมกลัว น้อยสะบัดมือโดยแรงแต่ไม่แรงพอที่จะให้ข้อมือของหล่อนหลุดจากกำมือชายหนุ่มได้เข้าดึงแขนหล่อนไว้แน่น มือซ้ายจับคางให้เงยขึ้นแล้วพูดด้วยเสียงไว้อำนาจเล็กน้อย

"เท่านี้ก็ทำตกอกตกใจไปได้ เพราะรักหรอกถึงได้พยายาม บอกฉันให้รู้หน่อยเถอะ ฉันมีอะไรที่น่ารังเกียจนักหนาหรือ? หล่อนถึงไม่รับรักของฉัน ฉันถามหล่อนมานับหนไม่ถ้วนแล้ว ยังไม่ได้รับตอบสักที" (สามชาย, 2476, หน้า 145-146)

ตัวอย่างที่ (9) เป็นข้อความจากนวนิยายของดอกไม้สด จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายที่ไม่ใช่สามี ได้แก่ "จับข้อมือ ดึงแขน จับคาง" กล่าวคือ ผู้ชายพยายามที่จะล่วงเกินผู้หญิงเพราะผู้หญิงอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายจากการที่ผู้ชายเคยช่วยเหลือผู้หญิงโดยการให้ยืมเงินผู้หญิงก็เลยมาทดแทนบุญคุณด้วยการทำงานชดใช้ให้ แต่ผู้ชายมีความต้องการในตัวผู้หญิงจึงพยายามที่จะล่วงเกินและลวนลาม ผู้ชายมองว่าผู้หญิงอยู่ใต้อำนาจ และต้องการที่จะได้เป็นสมบัติ

1.3 การใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง

การยกย่อง หมายถึง เชิดชู สรรเสริญ ชมเชย ชื่นชม การใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิงในงานวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอที่ผู้แต่งนวนิยายนำชุดคำที่มีการแสดงการยกย่องมาใช้เพื่อให้เกียรติยกย่องและเชิดชูบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง

นวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สดนำเสนอการยกย่องผู้หญิงที่สะท้อนให้เห็นถึงการแสดงการยกย่องบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง โดยใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง เช่น เทพธิดา แม่ผู้ประเสริฐ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้ชุดคำแสดงการยกย่องผู้หญิงจากการมองของบุคคลอื่น

การใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิงโดยผู้กล่าวแสดงการยกย่องมาจากผู้ชาย เช่น เทพธิดา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(10) ความสัมพันธ์ระหว่างโกเมศกับแนนซีเข้ามาวนเวียนอยู่ในสมองของฉันแนนซีนั้นดูเป็นเทพธิดาที่ได้รับบัญชาจากสวรรค์ให้มาแก้ไขการดำเนินชีวิตของโกเมศและเมื่อบำเพ็ญหน้าที่เสร็จแล้วก็กลับคืนไปสู่วิมานของเธอ (จนกว่าเราจะพบกันอีก, 2493, หน้า 62)

ตัวอย่างที่ (10) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง ได้แก่ "เทพธิดา" ซึ่งจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 คำว่า "เทพธิดา" หมายถึง นางฟ้า บรรยายถึงผู้หญิงที่ดูสูงส่ง คือ เพศหญิงที่เสียสละตนเองมาดูแลความเดือดร้อนของเพื่อนมนุษย์โดยไม่ได้หวังอะไรตอบแทนเหมือนนางฟ้ามาช่วยเหลือประชาชนเมื่อหมดหน้าที่ก็กลับคืนสรวงสวรรค์ จึงใช้คำว่า เทพธิดา หมายถึง นางฟ้า จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แนนซีที่เป็นหญิงสาวมาจากออสเตรเลียได้สละเวลาของตนมาช่วยเหลือชาวเอเชียที่อยู่ในฐานะชั้นแรงงาน และมีความต่ำต้อยมากในออสเตรเลีย

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(11) "เพิ่งได้ทราบวันนี้ว่าครูอัมพรมีวิชาสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ถ้าเมื่อไรนครสวรรค์จะเปิดโรงเรียนการเรือนเราเห็นจะไม่ต้องการครูจากที่อื่น"

"แหม คุณหลวงพูดเป็นศัตรูกับฉันเหลือเกิน" ยศว่า "ผมกำลังคิดว่าครูอัมพรดีเกินจังหวัดนี้หลายเท่าขืนอยู่ที่นี้ต่อไปก็เท่ากับเอาแก้วหมกไว้ในทราย"

หลวงนฤบาลตอบว่า

"คุณดูถูกจังหวัดผมเหลือเกิน พลเมืองของผมฉลาดนะ ผมอวดได้ว่าไม่แพ้ชาวกรุงเทพฯ ลองให้การศึกษาให้แข็งกว่านี้สักหน่อยซี! จริงไหมคุณครู?"

หล่อนนิ่งอยู่ครู่หนึ่งก่อนที่จะตอบ

"เห็นจะจริงกระมังคะ ดิฉันสังเกตดูเด็กบางคนมีไหวพริบดีมากทีเดียว"

"นั่นไหมล่ะ แต่เราต้องการครูดีๆ ให้พอแก่เด็กจำนวนครูของเราเวลานี้ยังเต็มที เพราะเรามีเงินเดือนให้เขาน้อยก็หาความดีไม่ได้ครูบางคนรู้เพียงแค่หนังสือที่ตัวสอนเท่านั้นถ้าไปถามอะไรนอกไปจากนั้นสักนิดก็ทำท่าจะสะอึกเอาเสียแล้ว เรื่องการศึกษานี้เป็นเรื่องหนักมาก ผมรู้สึกไม่ได้ทำกัน จริงๆ จังๆ ทำกันอยู่แต่ที่ตัวหนังสือ" (ชัยชนะของหลวงนฤบาล, 2478, หน้า 490-491)

ตัวอย่างที่ (11) เป็นข้อความจากนวนิยายของดอกไม้สด จะเห็นว่ามีการใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง ได้แก่ "แก้ว" ซึ่งจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 คำว่า "แก้ว" หมายถึง สิ่งที่เคารพนับถือยิ่ง ในคำว่า แก้ว 3 อัน หมายถึง พระรัตนตรัย ดังตัวอย่าง "ครูอัมพรดีเกินจังหวัดนี้หลายเท่า ขืนอยู่ที่นี้ต่อไปก็เท่ากับเอาแก้วหมกไว้ในทราย" การใช้คำว่า "เอาแก้วหมกไว้ในทราย" บรรยายถึงผู้หญิงที่ดูสูงส่งมีความรู้ดี ไม่เหมาะที่จะมาอยู่สถานที่ที่ห่างไกลความเจริญ

2. การใช้อุปลักษณ์

การศึกษาอุปลักษณ์แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ การศึกษาตามแนวคิดแบบภาพพจน์และการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวคิดแบบภาพพจน์เป็นการใช้ภาษาเพื่อให้เกิดภาพพจน์ (Figures of speech) ซึ่ง จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2543) ได้อธิบายไว้ว่า ภาพพจน์หมายถึงถ้อยคำที่เกิดภาพในใจโดยใช้กลวิธีหรือชั้นเชิงในการเรียบเรียงถ้อยคำให้มีพลังที่จะสัมผัสอารมณ์ของผู้อ่านจนเกิดความประทับใจ เกิดความเข้าใจ และเกิดอารมณ์สะเทือนใจมากกว่าถ้อยคำที่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา เป็นการเปรียบโดยนำสิ่งสองสิ่งหรือมากกว่าที่ต่างกันแต่มีคุณสมบัติบางอย่างร่วมกันมาเปรียบเทียบกัน ส่วนการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เป็นการศึกษาที่พิจารณาว่าการใช้อุปลักษณ์ สามารถสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้ ทั้งนี้ผู้ใช้ภาษาอาจไม่ได้จงใจเปรียบเทียบให้เห็นภาพแต่อาจใช้อุปลักษณ์โดยไม่รู้ตัว จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด ใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับการนำเสนอของผู้หญิง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ผู้หญิง คือ สิ่งของ หรือสิ่งไม่มีชีวิต

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้ความหมายคำว่า "สิ่งของ" คือ วัตถุต่างๆ ซึ่งการใช้อุปลักษณ์เพื่อเปรียบผู้หญิงเป็นสิ่งของนี้เป็นการนำเสนอว่าผู้หญิงไม่มีชีวิตจิตใจ เป็นเพียงสิ่งของหรือสิ่งไม่มีชีวิตเท่านั้น ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด ปรากฏการใช้อุปลักษณ์ผู้หญิงคือสิ่งของ ในการนำเสนอภาพผู้หญิงโดยการใช้อุปลักษณ์นี้ปรากฏจากมุมมอง 2 ด้าน ได้แก่ มุมมองที่ผู้หญิงมองตนเอง และมุมมองที่บุคคลอื่นมองผู้หญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ สิ่งของหรือสิ่งไม่มีชีวิตจากการมองตนเองของผู้หญิง

การใช้อุปลักษณ์ในลักษณะนี้เป็นการใช้อุปลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงมองว่าตัวเองเป็นสิ่งของเป็นสิ่งไม่มีชีวิต เช่น เครื่องประดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(12) "เธอจง เห็นใจฉันเถิด เราเกิดมาโดยเขากำหนดให้เป็น<u>เครื่องประดับ</u>โลกประโลมโลก มันเป็นหน้าที่ของเรา ยิ่งกว่านั้น บางทีคุณงามความดีของสตรีก็ถูกมองข้ามไปเลย ถ้ามิได้อยู่ในความงาม" (ข้างหลังภาพ, 2480, หน้า 75)

ตัวอย่างที่ (12) เป็นข้อความจาก

นวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้คำว่า “เครื่องประดับ” มาใช้เปรียบเทียบกับผู้หญิง ผู้หญิงต้องแต่งตัวสวยรูปโฉมงดงามเพื่อให้เป็นที่เชิดหน้าชูตาเปรียบเหมือนกับเครื่องประดับที่ช่วยเชิดหน้าชูตา สะท้อนให้เห็นว่า ถ้าผู้หญิงไม่สวยก็ไม่มีใครสนใจไม่มีใครมองโดยที่ไม่ดูคุณค่าและคุณงามความดีของผู้หญิงดูแต่รูปลักษณ์ภายนอก ผู้หญิงเป็นเพียงเครื่องประดับของผู้ชายที่มีไว้เพื่อความสวยเก๋หรือมีไว้เพื่อประดับบารมีเท่านั้น

2.2 ผู้หญิง คือ สัตว์

การใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ สัตว์ คือ การที่นำผู้หญิงไปเปรียบเป็นสัตว์ชนิดต่างๆ ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด ปรากฏการใช้อุปลักษณ์ผู้หญิงคือสัตว์ ในการนำเสนอภาพผู้หญิงจากมุมมอง 2 ด้าน ได้แก่ มุมมองที่ผู้หญิงมองตนเอง และมุมมองที่บุคคลอื่นมองผู้หญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ สัตว์ ผู้หญิง คือ สัตว์จากการมองตนเองของผู้หญิง

ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สดปรากฏการใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ สัตว์ เพื่อแสดงว่าผู้หญิงคิดว่าตัวเองเปรียบเหมือนสัตว์ที่ผู้ชายไม่ต้องการ ไม่มีคุณค่า ไม่มีราคา ต่ำต้อย เช่น สุนัขหรือแมว หิ่งห้อย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(13) “คุณวัชรินทร์เป็นลูกผู้ดีมีตระกูลเป็นผู้ดีชั้นสูงเป็นเจ้านายของฉัน คุณเปรียบเหมือนดวงอาทิตย์ ตัวฉันเหมือน<u>หิ่งห้อย</u> คุณเหมือนดวงเดือน ฉันเหมือนหยาดน้ำค้างที่เกาะอยู่ตามใบหญ้า คุณเหมือนมหาสมุทร ฉันเหมือนกับสายน้ำในลำห้วยเล็กๆ เมื่อพระอาทิตย์มาฝากรักกับหิ่งห้อยและเก็บเอาหิ่งห้อยเป็นเมียของท่านนั้น บุญคุณของท่านย่อมล้นเกล้า” (แลไปข้างหน้า ภาคมัชฌิมวัย, 2500, หน้า 152)

ตัวอย่างที่ (13) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้คำว่า “หิ่งห้อย” เพื่อเปรียบเทียบผู้หญิงเป็นหิ่งห้อย ที่มีแสงเพียงน้อยนิดเท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงรู้สึกว่าตัวเองต่ำต้อยเมื่อเทียบกับผู้ชาย ผู้หญิงรู้สึกว่าตัวเองไม่มีค่า ไม่มีราคา

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(14) “ง่ายจริงนะ ดูราวกับดิฉันเป็น<u>สุนัขหรือแมว</u>ที่คุณเลี้ยงไว้” (ชัยชนะของหลวงนฤบาล, 2478, หน้า 510)

ตัวอย่างที่ (14) เป็นข้อความจาก นวนิยายของดอกไม้สด ปรากฏการใช้คำว่า “สุนัขหรือแมว” เปรียบเทียบผู้หญิงเป็นสุนัขหรือแมว กล่าวคือ ผู้ชายเห็นผู้หญิงเป็นสัตว์ ที่เลี้ยงไว้เพื่อความสนุก ที่อยากจะเล่นเมื่อไหร่ก็เรียกหา ถ้าไม่ต้องการก็ปล่อยทิ้ง ไม่เห็นคุณค่า

การใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ สัตว์จากการมองผู้หญิงของบุคคลอื่น

กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลภายนอกมองเห็นผู้หญิงว่า ผู้หญิงคือสัตว์ที่โง่ ไม่ฉลาด และดื้อดึงด้วยเช่น ควาย เต่าตุ่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(15) “...ซึ่งล้วนแต่ที่โง่ดักดาน แล้วแถมเย่อหยิ่งอวดดีและดื้อเหมือน<u>ควาย</u>ด้วย” (ป่าในชีวิต, 2485, หน้า 2)

ตัวอย่างที่ (15) เป็นข้อความที่ปรากฏในนวนิยายของศรีบูรพาโดยปรากฏการใช้คำ “ควาย” เพื่อเปรียบเทียบผู้หญิงเหมือนควายที่นอกจากไม่ฉลาดแล้วยังมีความดื้ออีกด้วย คือ ผู้ชายเห็นผู้หญิงเป็นสัตว์ที่โง่นิสัยไม่ดี

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(16) “ถ้าหากบวชแล้ว คุณแม่ยังไม่เลิกกวนต่อไป ก็เห็นจะต้องแต่งงานกับผู้หญิงครึๆ สักคนหนึ่ง จะได้ไม่เกะกะ”

“คุณจะแต่งงานกับผู้หญิงที่ครึหมายความว่าเป็นเต่าตุ่น ไม่รู้จักอะไร คุณจะได้ประโยชน์อะไรจากการแต่งงาน เพราะผู้หญิงที่เป็นเต่าตุ่น ไม่มีการศึกษาพอที่จะพูดกับคุณเข้าใจนั้น คุณจะขอให้หล่อนเป็นอื่นนอกจากเป็นเมียไม่ได้เลย”

“เป็นความจริง ฉันไม่เคยนึกว่าถ้ามีเมียจะต้องการให้หล่อนเป็นอะไรได้อีก นอกจากเป็นเมีย” (สามชาย, 2476, หน้า 221-225)

ตัวอย่างที่ (16) เป็นข้อความจากนวนิยายของดอกไม้สด ปรากฏการใช้คำ “เต่าตุ่น” เปรียบเทียบผู้หญิงกับเต่าตุ่น คือ ผู้ชายเห็นผู้หญิงเป็นเต่าตุ่น โง่เง่า ไม่มีการศึกษา ให้อยู่แต่บ้านเป็นแค่เมียไม่ต้องออกไปไหนจากบริบท เป็นการคุยกันระหว่างพี่แฟนซึ่งเป็นผู้ชายกับผู้ชายที่คุยกัน ซึ่งพี่ชายไม่พอใจที่แฟนของน้องสาวเห็นน้องสาวเป็นเพียงผู้หญิงครึๆ ที่ดูโง่ ไม่มีประโยชน์ เป็นได้แค่เมียเท่านั้น เป็นการสะท้อนสังคมที่ผู้ชายไม่เห็นคุณค่าของผู้หญิงที่ไม่ได้เป็นแค่เมียอย่างเดียวคิดว่าผู้หญิงทำอะไรไม่เป็นเลย

2.3 ผู้หญิง คือ ดอกไม้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้ความหมายคำว่า “ดอกไม้” ไว้ว่า ส่วนหนึ่งของพรรณไม้ที่ผลิออกจากลำต้นเพื่อสืบพันธุ์ กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ผู้หญิงคือดอกไม้นี้เป็นการนำเสนอผู้หญิงในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด โดยการเปรียบเทียบว่าผู้หญิงเป็นดอกไม้ ซึ่งในการนำเสนอภาพผู้หญิงโดยใช้อุปลักษณ์นี้ทำให้ปรากฏภาพเพศหญิงจากมุมมอง 2 ด้าน ได้แก่ มุมมองที่ผู้หญิงมองตนเอง และมุมมองที่บุคคลอื่นมองผู้หญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ ดอกไม้จากการมองตนเองของผู้หญิง

กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ ดอกไม้สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงคิดว่าตัวเองเป็นดอกไม้ที่ต้องการความสดชื่น เช่น ดอกไฮแดรนเยีย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(17) ในโลกนี้มีหนังสือจำพวกโว้กและแมคคอลส์ซึ่งช่วยแนะทางรักษาความงาม ความเปล่งปลั่งของฉันไว้ได้ยั่งยืนนาน ดุจความสดชื่นยืนนานของดอกไฮแดรนเยีย (ข้างหลังภาพ, 2480, หน้า 74)

ตัวอย่างที่ (18) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้คำ “ดอกไฮแดรนเยีย” เปรียบเทียบผู้หญิงกับดอกไฮแดรนเยีย ซึ่ง ม.ร.ว.กีรติ เปรียบเทียบกับตัวเองถึงความงามและความสดชื่นเหมือนดั่งดอกไม้

การใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ ดอกไม้จากการมองของบุคคลอื่น

กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ ดอกไม้สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลอื่นมองว่าผู้หญิงเป็นดอกไม้ที่สวยงาม มีกลิ่นหอม เช่น ดอกคริสแซนติมัม ดอกกุหลาบ ดอกรักเร่ ดอกพยอม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(18) หม่อมราชวงศ์กีรติสวมกิโมโนแพรสีขาวแพรสีขาว มีลวดลายสีแดงเด่นบนพื้นแพรขาวนั้น ดูงามดั่งดอกคริสแซนติมัมช่อใหญ่ ที่ข้าพเจ้าได้ชม ณ สวนตาการะซูกะเมื่อฤดูออทัมน์ปีที่แล้ว จันทร์แหวกเมฆออกมาเต็มดวงแสงส่องต้องดอกคริสแซนติมัมที่มีชีวิตวิญญาณ ทั่วสรรพางค์กาย เมื่อหม่อมราชวงศ์กีรติเงยพักตร์ขึ้นรับแสงจันทร์นั้นมีลมโชยพัดมา เส้นเกศาของเธอเต้นอยู่กลางแสงจันทร์น้ำที่หล่ออยู่ในดวงเนตรของเธอเป็นประกายเรียกร้องความสนใจทั้งหมดของข้าพเจ้าให้มารวมอยู่ ณ ที่นี้ (ข้างหลังภาพ, 2480, หน้า 35)

ตัวอย่างที่ (18) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้คำ “ดอกคริสแซนติมัม” เปรียบเทียบผู้หญิงกับดอกคริสแซนติมัม (ดอกเบญจมาศ) เปรียบความสวยงามของผู้หญิงเป็นดอกไม้ที่มีความสวยงาม

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(19) “ให้ดิ้นตายซี!” ประวัติอุทานด้วยเสียงอันดัง “เธอทั้ง ๒ คนทำให้พี่นึกถึงความงามของดอกกุหลาบและดอกรักเร่ขึ้นมาทีเดียว!” (สามชาย, 2476, หน้า 207)

ตัวอย่างที่ (19) เป็นข้อความจาก นวนิยายของดอกไม้สด ปรากฏการใช้ “ดอกกุหลาบ” “ดอกรักเร่” เพื่อเปรียบเทียบผู้หญิงเหมือนดอกกุหลาบหรือดอกรักเร่ กล่าวคือ ผู้หญิงแต่ละคนมีความสวยไม่เหมือนกัน จึงเปรียบกับดอกไม้แต่ละชนิด เป็นการสะท้อนสังคมที่เห็นผู้หญิงเป็นสิ่งสวยงาม

3. การใช้วัจนกรรม

วัจนกรรม หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำใดถ้อยคำหนึ่ง กล่าวคือ เราสามารถกระทำการต่าง ๆ ได้โดยอาศัยคำพูด โดยมีคำกริยาที่ก่อให้เกิดการกระทำ และในทุกถ้อยคำที่กล่าวออกมาจะมีเจตนาแฝงอยู่ด้วยเสมอ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างรูปประโยค และหน้าที่ของประโยค จึงมีความสำคัญต่อการตีความเจตนาของคำพูด (Searle, 1969, หน้า 12) นวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด มีการใช้วัจนกรรม ดังนี้

3.1 วัจนกรรมชี้นำ

จันทิมา เอียมานนท์ (2549) กล่าวว่า เป็นวัจนกรรมที่แสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ฟังจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต วัจนกรรมกลุ่มชี้นำอาจมีพลังวัจนกรรมต่างกันไปเป็นระดับจากมากไปหาน้อย เช่น การขอร้อง การสั่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1.1 วัจนกรรมการขอร้อง

วัจนกรรมการขอร้อง เป็นวัจนกรรมที่มีเนื้อหาข้อความที่เป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟังซึ่งมีความรู้พื้นฐานเป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นได้ และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังกระทำได้เช่นกัน เป็นสิ่งที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นและสาระสำคัญแสดงความพยายามที่จะให้ผู้ฟังกระทำตามผู้พูด (Searle, 1992) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วัจนกรรมการขอร้องจากการมองตนเองของผู้หญิง

การใช้วัจนกรรมการขอร้องจากการมองตนเองของผู้หญิงสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงคิดว่าตัวเองต้องการการเรียกร้องสิทธิ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(20) “โปรดกรุณาอย่าว่าดิฉันรุกเลย คุณขา ดิฉันรักคุณและทำทุกอย่างเพื่อคุณ ความรักของดิฉันเป็นความรักที่ไม่ต้องการสิ่งตอบแทน คุณจะไม่รักดิฉันเลย หรือคุณจะซ้ำเกลียดดิฉันสักเพียงใดก็ตาม ดิฉันทนรับความรู้สึกเช่นนี้ของคุณได้ ขอเพียงแต่ให้คุณเห็นน้ำใจของดิฉันเท่านั้นแหละ” (ผจญบาป , 2477, หน้า 108-109)

(21) “คุณอุบลขา คุณจงเมตตารานีให้มาก โปรดนำทาง โปรดวินิจฉัยให้ฉันอย่างดีที่สุด ฉันต้องหลงทางมา ๒ ครั้งแล้ว ถึงเดี๋ยวนี้ฉันก็ยังเขลาและรู้จักชีวิตน้อยนัก” (สิ่งที่ชีวิตต้องการ, 2478, หน้า 77)

ตัวอย่างที่ (20) และ (21) เป็นข้อความจากนวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้ “โปรดกรุณาอย่าว่าดิฉันรุกเลย ขอเพียงแต่ให้คุณเห็นน้ำใจของดิฉันเท่านั้นแหละ” โปรดนำทาง โปรดวินิจฉัยให้ฉันอย่างดีที่สุด” กล่าวคือ ผู้หญิงขอร้องผู้ชายโดยต้องการขอความรักจากผู้ชาย นอกจากนี้ผู้หญิงยังต้องการให้ผู้ชายเป็นผู้นำที่จะไม่ทำให้ตัวเองทำผิดพลาดเหมือนอย่างอดีตที่ผ่านมา (ผจญบาป , 2477, หน้า 108-109)

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(22) “พ่อคิดว่าจะให้หนูแต่งงานกันเสียในเดือน ๒ เดือนนี้ พ่อจะได้หมดห่วง เดือนหน้าหรือเดือนโน้น จะไปวานโหรเขาหาฤกษ์พรุ่งนี้”

“คุณพ่อคะ” พัชรีขัดขึ้น น้ำเสียงของหล่อนนั้นอ่อนหว่านนุ่มนวล แต่แววตาบอกชัดว่าได้ทำใจไว้เข้มแข็งดีแล้ว “คุณพ่อเคยบอกกับหนูว่าหนูเป็นลูกที่ดี ไม่เคยทำสิ่งใดที่ขัดใจคุณพ่อเลย คราวนี้หนู<u>ขอความกรุณาโปรดอย่าให้หนูต้องแต่งงานกับพี่อนุเลยค่ะ</u>” (สามชาย, 2476, หน้า 424)

ตัวอย่างที่ (22) เป็นข้อความจาก นวนิยายของดอกไม้สด ปรากฏการใช้ “ขอความกรุณาโปรดอย่าให้หนูต้องแต่งงานกับพี่อนุเลยค่ะ” เพื่อขอร้องให้ผู้ฟังทำตามสิ่งที่ผู้พูดกล่าว จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้ความหมายคำว่า “กรุณา” คือ ใช้ประกอบหน้ากริยาแสดงความขอร้องอย่างสุภาพ และ “โปรด” ไว้ว่า ถูกใจหรือพอใจมาก เช่น โปรดสิ่งสวยงาม แสดงความเมตตากรุณาโดยปลดเปลื้องความเดือดร้อนเป็นต้น เช่น โปรดข้าพเจ้าสักครั้ง ใช้ประกอบหน้ากริยา แสดงความขอร้องอย่างสุภาพ เช่น โปรดนั่งนิ่ง ๆ ส่วน “อย่า” คือ คำประกอบกริยาบอกความห้ามหรือไม่ยอมให้ทำการต่างๆ จากตัวอย่าง “ขอความกรุณาโปรดอย่าให้หนูต้องแต่งงานกับพี่อนุเลยค่ะ” สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงถูกบังคับให้แต่งงานโดยเป็นคำสัญญาจากผู้ใหญ่ทั้ง 2 ฝ่าย โดยลูกขอร้องผู้เป็นบิดาว่าไม่ต้องการแต่งงาน ผู้หญิงจะมีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้นในการเรียกร้องสิทธิของตนเองในความรัก ซึ่งในปี พ.ศ. 2476 ผู้หญิงจะถูกบังคับให้แต่งงานกับคนที่พ่อแม่เลือกให้และเห็นว่าเหมาะสม แต่ผู้หญิงในนิยายของดอกไม้สดจะมีการเรียกร้องสิทธิมากขึ้น

3.1.2 วัจนกรรมการสั่ง

วัจนกรรมสั่งและขอร้องมีสาระของถ้อยคำหรือเจตนาเดียวกัน คือ ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังทำอะไรสักอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของผู้พูดแต่มีน้ำหนักของถ้อยคำต่างกันขึ้นกับสถานภาพทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหากผู้พูดสนิทสนมกับผู้ฟังและหรือมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้ฟังผู้พูดก็อาจจะเลือกสั่งผู้ฟังโดยไม่ต้องขอร้องแบบสุภาพ อย่างไรก็ตามทั้งนี้ขึ้นกับการกระทำที่สั่งหรือขอให้ทำว่ามีความรุนแรง มากน้อยเพียงไร

วัจนกรรมการสั่งจากการมองของบุคคลอื่น การใช้วัจนกรรมสั่งจากการมองของบุคคลอื่นสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลอื่นมองผู้หญิงกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องจึงมีการใช้วัจนกรรมการสั่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของดอกไม้สด

(23) ทั้งพระยาสุระมนตรี และคุณหญิงละมุนไม่มีความรังเกียจที่จะได้ธิดาพระยาสรรพกิจฯ มาเป็นสะใภ้ จึงไม่ต้องการเวลาสำหรับไตร่ตรองลึกซึ้งเหมือนดังที่ต้องตรอง เมื่อจะต้องเป็นฝ่ายตอบปฏิเสธหรือยกยอให้ ดังนั้นเรื่องของประชาจึงดำเนินไปเร็วกว่าเรื่องของนายสนองกล่าวคือได้มีการสู่ขอส่าหรีสำเร็จไปก่อนที่เฒ่าแก่ของฝ่ายนายสนองจะได้นัดวันกำหนดที่จะสู่ขอเลขาพระยาสุระมนตรีได้สั่งเป็นคำขาด มิให้ธิดาของท่าน อนุญาตให้เลขาไปเที่ยวกับนายสนองโดยลำพังสองต่อสอง <u>“อยากพูดอยากคุยกันสองคนก็คุยกันในบ้าน</u> ที่ว่างมีถมไป” ท่านว่าแต่ความรักของหนุ่มสาวนั้นเป็นสิ่งที่แปลก หนุ่มสาวรักกันแล้ว เขาต้องการจะอวดให้ปรากฏแก่คนหมู่มาก การพูดคุยกันในบ้าน จึงไม่พอแก่ความต้องการของเขา เขาต้องการจะเที่ยวไปในที่ต่างๆ เมื่อไปไม่ได้ตามลำพังกับคนรักก็สู้ทนให้ผู้อื่นไปเป็นเพื่อนแต่ระวังมิให้เพื่อนมีจำนวนน้อยกว่า 2-3 คน เพื่อว่าเพื่อนต่อเพื่อนจะได้เอาใจใส่ในกันและกันแล้วและปล่อยให้คู่รักได้ผลัดกันพูด ผลัดกันพึ่งระหว่างเขาแต่เพียง 2 วัน (นี่แหละโลก, 2488, หน้า 518 -519)

ตัวอย่างที่ (23) เป็นข้อความจาก นวนิยายของดอกไม้สด ปรากฏการใช้คำ “อยากพูดอยากคุยกันสองคนก็คุยกันในบ้าน” เป็นการสั่งไม่ให้ชายหนุ่มและหญิงสาวอยู่ตามลำพัง ในสังคมไทย พ.ศ. 2488 ผู้หญิงจะเป็นฝ่ายถูกเลือกจากผู้ชายถ้าเห็นเหมาะสมเรื่องฐานะ ชาติและตระกูล ซึ่งจะถูกจับคลุมถุงชน โดยที่ไม่มีโอกาสเลือกหรือตัดสินใจเองและไม่มีโอกาสที่จะไปไหนตามลำพังระหว่างหนุ่มสาวเพราะเป็นการไม่เหมาะสม

3.2 วัจนกรรมปฏิเสธ

วัจนกรรมการปฏิเสธเป็นกลวิธีแสดงเจตนาของผู้พูดในการปฏิเสธ ซึ่งจากข้อมูลพบการใช้วัจนกรรมการปฏิเสธ โดยมักพบคำว่า ไม่คิด ไม่ปรารถนา ไม่อยาก ไม่มีทาง จากนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สดปรากฏการใช้วัจนกรรมการปฏิเสธ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วัจนกรรมการปฏิเสธจากการมองตนเองของผู้หญิง

การใช้วัจนกรรมการปฏิเสธจากการมองตนเองของผู้หญิงสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงคิดว่าตัวเองต้องการปฏิเสธการกระทำในสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างนวนิยายของศรีบูรพา

(24)...ฉันเคยมีความกังวลใจอยู่บ้างว่า ภราไดยอาจจะคิดอย่างนั้นอย่างนี้กับฉันตกมาเป็นกรรมสิทธิ์ของเธอภายหลังที่ได้แต่งงานมาแล้วครั้งหนึ่ง ผู้หญิงเราโดยมาก<u>ไม่ยินดีที่จะเป็นสองรองใคร</u> ฉันใดผู้ชายก็อาจจะมีความรู้สึกอย่างเดียวกันฉันนั้น ฉันได้ถามความรู้สึกของภราไดยในเรื่องนี้... เธอกล่าวว่าเธอรักฉันมิใช่รักความบริสุทธิ์หรือรักสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เกี่ยวเนื่องกับตัวฉัน... (สิ่งที่ชีวิตต้องการ, 2478, หน้า 34)

ตัวอย่างที่ (24) เป็นข้อความจาก นวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้ “ไม่ยินดีที่จะเป็นสองรองใคร” ซึ่งจากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงไม่ต้องการจะเป็นเมียน้อยและต้องการเป็นเมียคนเดียว

(25)...มันเป็นความสลดสังเวชใจเหลือเกินนัก ที่เธอจะร้องคร่ำครวญคิดถึงสตรีผู้นั้นซึ่งเป็นคนอาภัพเป็นคนที่โชคชะตาได้ทอดทิ้งไม่เหลียวแลมาช้านาน แล้วทั้งในปัจจุบันนี้เล่าก็ไม่อยู่ในฐานะอันจะเป็นที่ใฝ่ฝันของใครๆ ได้เสียแล้ว... ประโยชน์อะไรที่เธอมาคร่ำครวญใฝ่ฝันในตัวฉัน ในเมื่อความปรารถนาของเธอ<u>ไม่มีทางที่จะเป็นของจริงขึ้นได้</u> มหาสมุทรมากีดกั้นฉันไว้จากเธอหรือ? เธอย่อมรู้ดีว่าการที่ฉันมีท่านเจ้าคุณต่างหากที่ได้แยกเธอกับฉันไว้คนละโลก เรา<u>ไม่มีทางที่จะพบกันได้</u>... (ข้างหลังภาพ, 2480, หน้า 153)

ตัวอย่างที่ (25) เป็นข้อความจาก นวนิยายของศรีบูรพา ปรากฏการใช้ “ไม่มีทางที่จะเป็นของจริงขึ้นได้และไม่มีทางที่จะพบกันได้” ซึ่งจากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คำพูดของ ม.ร.ว.กีรติสะท้อนให้เห็นว่าความปรารถนาของนพพรไม่มีทางเป็นไปได้ นพพรกับม.ร.ว.กีรติไม่มีทางที่จะรักกันได้เพราะม.ร.ว.กีรติแต่งงานกับท่านเจ้าคุณแล้ว แม้ว่าในตัวนพพรจะมีความปรารถนาที่แรงกล้าส่วนในตัว ม.ร.ว.กีรติ ถึงจะมีความปรารถนาของนพพรแต่ก็ต้องเก็บความรู้สึกเอาไว้เพราะคำว่า ภรรยา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงเมื่อเป็นภรรยาแล้วต้องไม่มีความรักกับชายอื่น ซึ่งแตกต่างจากผู้ชายที่สามารถมีภรรยาได้มากกว่า 1 คน

สรุปผล

การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอ“ผู้หญิง”ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด พบว่ากลวิธีทางภาษาในการนำเสนอ“ผู้หญิง”ในนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด มี 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้ชุดคำต่างๆ 2) การใช้อุปลักษณ์ 3. การใช้วัจนกรรม การใช้ชุดคำต่างๆ มี 3 ชุดคำ คือ การใช้ชุดคำที่แสดงความทุกข์ การใช้ชุดคำที่แสดงการอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย การใช้ชุดคำที่แสดงการยกย่องผู้หญิง การใช้อุปลักษณ์ มี 3 แบบ ได้แก่ ผู้หญิงคือ สิ่งของ สัตว์ และ ดอกไม้ และการใช้วัจนกรรม มี 2 แบบ ได้แก่ วัจนกรรมชี้นำ วัจนกรรมปฏิเสธ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรมีการนำนวนิยายของศรีบูรพาและดอกไม้สด ไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับงานเขียนของ นักเขียนท่านอื่นๆ เช่น ทมยันตี เพื่อเปรียบเทียบผู้หญิงกับสังคมไทยต่างกันอย่างไร

2. ควรมีการศึกษานวนิยายประเภทอื่นว่ามีกลวิธีทางภาษาในการนำเสนออย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา ทินวัฒน์. (2549). *ภาพสะท้อนของสังคมด้านการศึกษาและวัฒนธรรมในนวนิยายของดอกไม้สด.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จันทิมา เอียมานนท์ และกฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์. (2549). *มองสังคมผ่านวาทกรรม.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฉัตรบงกช ศรีวัฒนสาร. (2557). *ภาพล้อและการ์ตูนการเมืองในสังคมไทย พ.ศ. 2465-2475. วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์.*

ดอกไม้สด. (นามแฝง). *สามชาย.* กรุงเทพฯ : บรรณาคาร.

_____. (2478). *ชัยชนะของหลวงนฤบาล.* กรุงเทพฯ : บรรณาคาร.

_____. (2488). *นี่แหละโลก.* กรุงเทพฯ : บรรณาคาร.

ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2545). *บทบาทและสถานภาพของผู้หญิงกับการเมืองในประวัติศาสตร์สังคมไทย.* ศิลปวัฒนธรรม

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). *นวนิยายกับสังคมไทย 2475 - 2500*. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มาลี พฤกษ์พงศาวลี. (2551). *ย้อนรอยสิทธิความเป็นคนของผู้หญิง.* กรุงเทพฯ : โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัชนีกร เศรษโฐ. (2532). *โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย.* กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์). (2477). *ผจญบาป.* กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

_____. (2478). *สิ่งที่ชีวิตต้องการ.* กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

_____. (2480). *ข้างหลังภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

_____. (2485). *ป่าในชีวิต.* กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

_____. (2493). *จนกว่าเราจะพบกันอีก.* กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

_____. (2498). *แลไปข้างหน้า ภาคปฐมวัย.* กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

_____. (2500). *แลไปข้างหน้าภาคมัชฌิมวัย.* กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

สะอาด รอดคง. (2533). *วิเคราะห์นวนิยายเหนือธรรมชาติของแก้วเก้า*. ปริญญานิพนธ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก

สุพรรณี วราทร. (2519). *ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึง พ.ศ. 2475*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษย์ศาสตร์ 2519

สุภาพ วรโคตร. (2542). *สตรีทัศน์ในนวนิยายของศรีบูรพา.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เอมอร นิรัญราช. (2539). *ทัศนะทางสังคมในนวนิยายสมัยรัชกาลที่ 7*. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ.

John, R. S. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language.* Cambridge University Press.

_____. (1992). *The Rediscovery of the Mind.* MIT Press.

ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน*
The Image as Perceived by Parents of Assumption College Sriracha School

ประภารัตน์ อู่อรุณ**
จันทร์ชลี มาพุทธ***
สมหมาย แจ่มกระจ่าง****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาพลักษณ์โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียนอาชีพ และวุฒิการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนและศึกษาแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*)และสถิติเปรียบเทียบ F (*F*-test) ตอนที่ 2 สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ลักษณะกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure) การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านความศรัทธา และด้านการยอมรับ การเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของโรงเรียน พบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียนโดยรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ควรมีการพัฒนาโรงเรียนใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านผู้สอน 3) ด้านหลักสูตร 4) ด้านการบริหารจัดการ และ 5) ด้านการประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์/ การรับรู้/ ผู้ปกครอง

Abstract

This research purposed to study 1) level and comparative the image of Assumption College School. 2) Guideline to develop the image of Assumption College School. Phase 1: the sample consisted of 400 by stratified random sampling. The instrument used questionnaire. Statistic used consisted of percentile, mean, standard deviation and F-test. Phase 2: The sample consisted of 12 by purposive random sampling. The instrument used semi-structure interview. The data analyzed by content analysis.

---

*วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาหลักร่วม ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

The research finding were as follows :

1. Overall the image of Assumption College Sriracha School by parents' conception was ranked in the high level. At the same time, the image impacts each particular area of Reliability Acceptance and Appreciation. Comparative the image of Assumption College Sriracha School by parents' conception Classified according to level class, parents' career, parents' educational. We found that significant different at .o5

2. The guideline develop the image of Assumption College Sriracha School should develop in 5 area 1) Student 2) Teacher 3) Curriculum 4) Management and 5) Public relations.

Keywords : Image/ perception/ parents

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาคุณภาพการศึกษาไทย การศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ดำเนินการปฏิรูปหลายด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การลงทุนด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการศึกษาเพิ่มขึ้น การพัฒนาความรู้ความสามารถแก่บุคลากรครู คุณภาพการศึกษาในทุกมิติ ประกอบด้วย การบริหารการศึกษา การเรียนการสอน คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ความสามารถทางวิชาการของผู้เรียน ตลอดจนความสามารถพื้นฐาน ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว สอดคล้องกับการจัดอันดับความสามารถการแข่งขันของสถานศึกษา ปัญหาการศึกษาไทยจึงไม่ใช่การขาดทรัพยากร แต่เป็นการขาดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร อันเนื่องมาจากการรับผิดชอบของระบบการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครอง การปฏิรูปคุณภาพการศึกษาจึงต้องมุ่งไปที่การสร้างความรับผิดชอบของผู้จัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 2)

จากอดีตถึงปัจจุบัน การจัดการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัยถึงอุดมศึกษาต่างมีสถานศึกษาของรัฐและเอกชนเดินเคียงคู่มาด้วยกันอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาที่มีความสำคัญและมีบทบาทในการกำหนดทิศทางอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งผู้ปกครองมอบความไว้วางใจ ให้ทำหน้าที่ในการอบรม บ่มนิสัย และติดอาวุธทางปัญญา โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่จะตกอยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียนรัฐและเอกชน สำหรับโรงเรียนเอกชนในประเทศไทยนั้น ถือได้ว่ามีบทบาทและความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติไม่น้อยไปกว่าโรงเรียน ของภาครัฐ โรงเรียนเอกชนบริหารจัดการภายใต้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 โดยมีสถานศึกษากระจายเพื่อจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ อยู่ทั่วประเทศ ในอดีตโรงเรียนเอกชนจำนวนมาก ได้เข้ามาจัดการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐ และต่างได้รับความนิยมจากสังคม เพราะเชื่อมั่นและศรัทธาต่อกระบวนการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการเน้นด้านคุณภาพ เพื่อต่อยอดให้เด็กและเยาวชนมีความเป็นเลิศ แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก โดยเฉพาะนโยบายของรัฐที่หันมาให้การสนับสนุนกิจการโรงเรียนของรัฐมากกว่าโรงเรียนเอกชน ด้วยความมิติต่าง ๆ จึงก่อให้เกิดค่านิยมและความเชื่อมั่นที่มีต่อโรงเรียนเอกชน ลดน้อยถอยลงตามลำดับ โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่กำลังเข้าสู่วิกฤติ จากโรงเรียนที่มีเกียรติประวัติ มีต้นทุนทางสังคมมาอย่างยาวนาน มีอุดมการณ์ที่พร้อมมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาชาติ ก็คงจะต้องแบกรับภาระต่อไป แต่จะอยู่รอดได้นานแค่ไหน คงไม่สามารถคาดเดาและกำหนดทิศทางอนาคตได้ จากการที่โรงเรียนเอกชนต่าง ๆ ได้ออกมาแสดงความเป็นห่วงสถานการณ์การรับสมัครนักเรียน นักศึกษา ปีการศึกษา 2561 ซึ่งมีแนวโน้มลดลงและลดลงอย่างต่อเนื่อง และอาจจะส่งผลกระทบต่อโรงเรียนเอกชนบางกลุ่มที่ต้องปิดกิจการลง โดยเฉพาะ

โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง แต่ถ้าหากเรายึดมาตรฐานคุณภาพที่ดีเป็นสำคัญ ผู้ปกครองย่อมมีความมั่นใจ ส่งบุตรหลานเข้าเรียนอย่างแน่นอน สภาพปัจจุบันโรงเรียนเอกชนได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะประชากรที่เป็นวัยเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง และโรงเรียนภาครัฐกลับเป็นโรงเรียนคู่แข่งของโรงเรียนเอกชน (รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, 2561, หน้า 21)

ปัจจุบันโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ประสบปัญหาเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนที่ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี และด้วยปีการศึกษา 2557 จนถึงปีการศึกษา 2559 พบว่า จำนวนนักเรียนที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาในบางระดับชั้น มีแนวโน้ม จำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี จากสถิติข้อมูลสารสนเทศ จำนวนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2557 มีจำนวนนักเรียน 1,381 คน ปีการศึกษา 2558 จำนวนนักเรียน 1,330 คน และปีการศึกษา 2559 จำนวนนักเรียน 1,201 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2557 จำนวนนักเรียน 1,427 คน ปีการศึกษา 2558 จำนวนนักเรียน 1,321 คน และปีการศึกษา 2559 จำนวนนักเรียน 1,265 คน ซึ่งสาเหตุเกิดจากการขยายการจัดการศึกษาของภาครัฐ การวางแผนครอบครัว และจากการแข่งขันทางธุรกิจของโรงเรียนเอกชน จากการที่มีโรงเรียนเอกชนหลายแห่ง ซึ่งมีการแข่งขันส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพในทุก ๆ ด้าน ส่งผลให้ผู้ปกครองนักเรียนมีทางเลือกในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากจำนวนนักเรียนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนจึงต้องมีการปรับตัวและแก้ไขปัญหาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากเดิมเป็นโรงเรียนชายล้วน และรับนักเรียนหญิงเฉพาะระดับมัธยมปลาย ขยายเพิ่มเปิดรับนักเรียนหญิงในระดับมัธยมต้น และปัจจุบันเป็นระบบสหศึกษาเพื่อขยายโอกาสให้มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งระบบ เพราะนักเรียนเมื่อจบการศึกษาในบางช่วงชั้นแล้วขอลาออกไปศึกษาต่อในโรงเรียนรัฐบาล หรือย้ายกลับไปเรียนสถานศึกษาใกล้บ้าน อันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองและประชาชนทุกภาคส่วน (รายงานสารสนเทศโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ปีการศึกษา 2559)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักและและเห็นความสำคัญในการศึกษา และหาแนวทางพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียน เพื่อเป็นทางเลือกในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพมีมาตรฐานได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และประชาชนทั่วไป ในการส่งบุตรหลานมารับการศึกษาในโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา นอกจากนี้ผลการวิจัยยังใช้เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารโรงเรียนนำข้อมูลไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพดียิ่งขึ้นอย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาพลักษณ์โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน อาชีพและวุฒิการศึกษาของผู้ปกครอง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา

คำถามของการวิจัย

1. ระดับภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน อาชีพและวุฒิทางการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน อยู่ในระดับใด และแตกต่างกันหรือไม่
2. แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาเป็นอย่างไร

สมมติฐานของการวิจัย

ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน อาชีพและวุฒิการศึกษาของผู้ปกครองแตกต่างกัน

กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ตามแนวคิดของ Gregory and Wiechmann (1991) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ รำไพ เลี้ยงจันทร์ (2546) ชลรัตน์ ชลมารค (2546) รุ่งราวรรณ เสนารักษ์ (2552) วันฉัตร ทองแพง (2553) และวชิรวิทย์ ยางไชย (2554) ดังภาพที่ 1

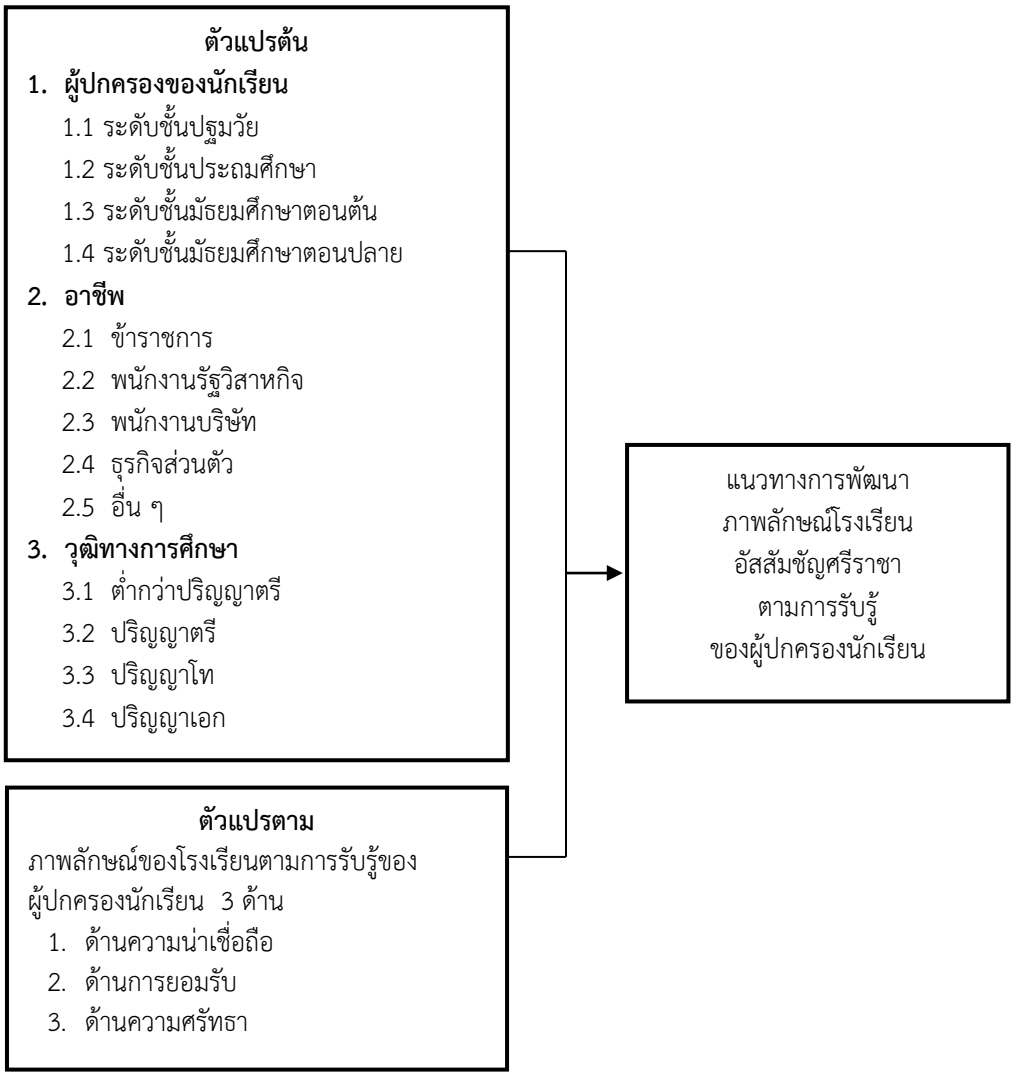

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน
2. ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ เรียกการวิจัยแบบนี้ว่า การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบภาพลักษณ์โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครอง จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียนอาชีพและวุฒิการศึกษาของผู้ปกครอง 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ปีการศึกษา 2560 จำนวน 4,454 คน โดยแบ่งเป็น ผู้ปกครองระดับชั้นปฐมวัย จำนวน 603 คน ผู้ปกครองระดับประถมศึกษา จำนวน 1,381 คน ผู้ปกครองระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,203 คน และผู้ปกครองระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1,267 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาปีการศึกษา 2560 จำนวน 400 คน จากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น(Stratified Random Sampling) ตามระดับชั้นของนักเรียนในโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา และกำหนดขนาดสัดส่วนประชากรใช้กลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูป Krejcie and Morgan (Johnson, 2014, p.15; ประสาท เนืองเฉลิม, 2556, หน้า 131-141; เชษฐภูมิ วรรณไพศาล; 2560, หน้า 173)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียนอาชีพและวุฒิการศึกษาของผู้ปกครอง ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นตามการรับรู้ของผู้ปกครองของนักเรียน เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชามีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert’s Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้ค่าระดับคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ ระดับมากที่สุด
4 หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ ระดับมาก
3 หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ ระดับปานกลาง
2 หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ ระดับน้อย
1 หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ ระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ผลงานที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่สำคัญที่มีต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียน แล้วนำมาสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองในทัศนะที่มีต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับคือ ระดับความคิดเห็น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามโดยเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .50 ขึ้นไป นำมาพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษา การใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องโดยใช้เกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ให้คะแนน	+1	หมายถึง	เห็นด้วย
ให้คะแนน	0	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
ให้คะแนน	-1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้ถูกต้องเหมาะสม Krejcie and Morgan (Johnson, 2014, p.15;

5. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) กับคะแนนรวม โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์อย่างง่ายของ Pearson (Best and Kahn , 2014, p.363)

6. นำแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกแต่ละข้อตั้งแต่ .20 ขึ้นไป มาหาค่าความเชื่อมั่น(reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990, pp. 202-204)

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) และมีความสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลกับผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสให้คะแนนน้ำหนักแต่ละข้อและบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผลตามขั้นตอนการวิจัย

5. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์

6. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาดำเนินการตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*)

2. สถิติเปรียบเทียบ *F*–test

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการพัฒนา ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาจำนวน 12 คน

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์ด้วยตนเอง 2) รวบรวมข้อมูล 3) สรุปและแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองจำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน อาชีพและวุฒิการศึกษาของผู้ปกครอง ผลการวิจัย พบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยด้านความน่าเชื่อถือ ด้านความศรัทธา และด้านการยอมรับ ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน อาชีพและวุฒิทางการศึกษาของผู้ปกครอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียนโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามอาชีพผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียนจำแนกตามอาชีพของผู้ปกครองโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความน่าเชื่อถือ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการยอมรับ และด้านความศรัทธา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามวุฒิการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียนจำแนกตามวุฒิการศึกษาของผู้ปกครองโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความน่าเชื่อถือ และด้านการยอมรับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความศรัทธา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา พบว่า

1. ด้านผู้เรียน ฝึกผู้เรียนให้มีระเบียบวินัย ประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีความรู้ความสามารถทั้งด้านกีฬาและด้านวิชาการ มีผลงานด้านวิชาการโดยเฉพาะด้านภาษาต่างประเทศ ได้รับประสบการณ์จริงจากการเข้าร่วมแข่งขันทั้งด้านวิชาการและด้านกีฬากล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและสามารถนำความรู้ความสามารถไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

2. ด้านผู้สอน พัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถใช้นวัตกรรมจัดกิจกรรมการสอนได้อย่างเหมาะสม สามารถถ่ายทอดความรู้และเทคนิควิธีการสอนที่ทันสมัยและหลากหลาย เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริงดูแลเอาใจใส่นักเรียน และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนทำให้นักเรียนมีความสุขในการมาเรียน

3. ด้านหลักสูตร โรงเรียนควรมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจะต้องพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4. ด้านการบริหารจัดการ พบว่าโรงเรียนจะต้องพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาครู จะต้องให้ความสำคัญกับครู เพราะครูต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งสอนและอบรมบ่มเพาะนักเรียน ครูจะต้องสอนด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอนในภาคปฏิบัติมากกว่าการสอนภาคทฤษฎี เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการปฏิบัติได้จริง เกิดทักษะความรู้ความเข้าใจ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ ประการต่อมา ด้านวิชาการ จะต้องพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นการประยุกต์ใช้ได้จริงกับการดำเนินชีวิต และนักเรียนสามารถแก้ปัญหากับสภาพแวดล้อมที่ประสบได้และมีการบริหารงบประมาณที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรฝ่ายสนับสนุน ที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ซึ่งมีบทบาทในการประสานงานกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอก ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และยังมีส่วนสนับสนุนพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษานอกจากนั้นโรงเรียนจะต้องพัฒนาด้านระเบียบวินัย ด้านกีฬาและด้านภาษาต่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา

5. ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวต่างๆ ของโรงเรียนผ่านการสื่อสารทางบุคคล สื่อที่หลากหลาย ทั้งในด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนข้อมูลข่าวสารและเกร็ดความรู้ต่าง ๆ เผยแพร่ให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง และจัดกิจกรรมความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ในการพัฒนาแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาและภารกิจต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดีและบรรลุผลตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน อาชีพและวุฒิการศึกษาของผู้ปกครอง พบว่า

ตอนที่ 1 ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน

1. ระดับภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านความเชื่อถือ ด้านความศรัทธาและด้านการยอมรับ สอดคล้องกับงานวิจัยของวชิรวิทย์ ยางไชย (2554) ศึกษาวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของอาชีวศึกษาตามทัศนะของนักเรียน: การวิจัยแบบผสมวิธี ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนมัธยมศึกษาเห็นว่าภาพลักษณ์ของอาชีวศึกษาโดยรวม ทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับพอใช้ทุกด้าน โดยเรียงจากด้านที่มีภาพลักษณ์ดีสุดไปต่ำสุด ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรการศึกษามีภาพลักษณ์ดีสุด รองลงมา ได้แก่ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม 4) ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ 5) ด้านสื่อการเรียนการสอน 6) ด้านผู้บริหารและคณาจารย์ 7) ด้านนักเรียนนักศึกษา และ 8) ด้านการศึกษาต่อสอดคล้องกับงานวิจัยของกมล นาคสมบูรณ์ (2547) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ปกครองตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ปกครองตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนสายสามัญในจังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและอาคาร

สถานที่ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การเก็บค่าธรรมเนียมการเรียน การบริการรถรับส่ง และอาหารกลางวันแก่นักเรียน และแนวคิดของ วีรวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2548, หน้า 13) กล่าวถึงลักษณะของโรงเรียนที่มีภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ ได้แก่ บุคลากร ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้ความสามารถและปฏิบัติดี ปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ โรงเรียนต้องมีชื่อเสียงด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านร่วมกัน เช่น ด้านวิชาการ ด้านกีฬา ด้านดนตรี อื่นๆ อันเป็นที่ยอมรับของสังคมโรงเรียนมีอาคารสถานที่ที่มั่นคง แข็งแรง สะอาด ร่มรื่น และตั้งอยู่ในบริเวณทำเลสะดวกปลอดภัยและสภาพแวดล้อมที่ดี

2. เมื่อเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน อาชีพและวุฒิการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน พบว่า จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียนโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามอาชีพผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญ ศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามตามอาชีพของผู้ปกครองนักเรียน ด้านความน่าเชื่อถือ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการยอมรับ และด้านความศรัทธาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามวุฒิการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชาตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามวุฒิการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน ด้านความน่าเชื่อถือ และด้านการยอมรับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความศรัทธา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รำไพ เลี้ยงจันทร์ (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาตามทัศนะของครูและนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 12 เมื่อเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา จำแนกตามสถานภาพครูและนักเรียน เพศของครู ประสบการณ์ในการทำงาน เพศของนักเรียนและสาขาวิชาที่เรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีทัศนะต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ครูเพศชายและหญิง มีทัศนะต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน มีนัยที่สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี และ 5 ปีขึ้นไป มีทัศนะต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพศชายและหญิง มีทัศนะต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา โดยภาพรวมด้านความเชื่อถือ และความศรัทธา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการยอมรับ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ประกอบด้วย 1) ด้านผู้เรียน ฝึกผู้เรียนให้มีระเบียบวินัย ประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีความรู้ความสามารถทั้งด้านกีฬาและด้านวิชาการ มีผลงานด้านวิชาการโดยเฉพาะด้านภาษาต่างประเทศ ได้รับประสบการณ์จริงจากการเข้าร่วมแข่งขันทั้งด้านวิชาการและด้านกีฬากล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและสามารถนำความรู้ความสามารถไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง 2) ด้านผู้สอน ควรมีการพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอสามารถใช้นวัตกรรมจัดกิจกรรมการสอนได้อย่างเหมาะสม สามารถถ่ายทอดความรู้และเทคนิควิธีการสอนที่ทันสมัยและหลากหลาย เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริงครูดูแลเอาใจใส่นักเรียน และยอมรับ

ฟังความคิดเห็นของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความสุขในการมาเรียน 3) ด้านหลักสูตร โรงเรียนควรมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจะต้องพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนจะต้องพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาครู จะต้องให้ความสำคัญกับครู เพราะครูต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งสอนและอบรมบ่มเพาะนักเรียน ครูจะต้องสอนด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอนในภาคปฏิบัติมากกว่าการสอนภาคทฤษฎี เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการปฏิบัติได้จริง เกิดทักษะความรู้ความเข้าใจ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ ประการต่อมา ด้านวิชาการ จะต้องพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นการประยุกต์ใช้ได้จริงกับการดำเนินชีวิต และนักเรียนสามารถแก้ปัญหากับสภาพแวดล้อมที่ประสบได้ และมีการบริหารงบประมาณที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรฝ่ายสนับสนุนที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ซึ่งมีบทบาทในการประสานงานกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอก ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และยังมีส่วนสนับสนุนพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา นอกจากนั้นโรงเรียนจะต้องพัฒนาด้านระเบียบวินัย ด้านกีฬาและด้านภาษาต่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา และ 5) ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวต่างๆ ของโรงเรียน ผ่านการสื่อสารทางบุคคล สื่อที่หลากหลาย ทั้งในด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อมูลข่าวสารและเกร็ดความรู้ต่างๆ เผยแพร่ให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง และจัดกิจกรรมความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ในการพัฒนาแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาและภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดีและบรรลุผลตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อไปเนื่องจากแนวคิดพรทิพย์ วรกิจโภคาทร (2540, หน้า 49) การที่จะสร้างภาพลักษณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพื้นฐาน ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและต้องเป็นความรู้ความเข้าใจที่สามารถทำให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายเกิดความประทับใจเกิดความศรัทธาเกิดความเชื่อถือเพื่อที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายจะจดจำได้และสะสมพัฒนาเอกลักษณ์ในที่สุด สรุปการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีนั้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับองค์กรสร้างความเชื่อมั่นสร้างความไว้วางใจความเชื่อถือการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเป็นการสร้างจุดแข็งให้กับองค์กรซึ่งมักเกิดจากมุมมองหรือสิ่งที่พบเห็นได้ยินหรือได้สัมผัสมาทำให้เกิดความประทับใจดังนั้นการสร้างภาพลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นจุดยืนที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hassan (1989) ศึกษาเกี่ยวกับการหาวิธีวัดภาพลักษณ์ของสถาบันอุดมศึกษาโดยวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของสถาบันภาษา 2 แห่ง ได้แก่ Brown University และ Boaton College ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ที่ดีของสถาบันเกิดจากความเข้มแข็งทางวิชาการการที่มีคณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถและการได้รับการสนับสนุนจากศิษย์เก่านักศึกษาได้รับการคัดเลือกและการได้รับการเผยแพร่กิจกรรมของวิทยาลัยจากกลุ่มสื่อมวลชน Joyce (1992) ศึกษาเหตุผลของผู้ปกครองที่เลือกโรงเรียนชั้นประถมศึกษาของรัฐบาลระหว่างโรงเรียน Stenbenville Public School ในมลรัฐ Ohio และ St. Paul Public School ในมลรัฐ Minesota พบว่า ความเห็นที่เหมือนกันมากในการเลือกโรงเรียน มี 8 ข้อ ดังนี้ 1) คุณภาพของครู 2) ระเบียบของโรงเรียน 3) วินัยของโรงเรียน 4) หลักสูตรพิเศษ 5) จริยธรรมของครู 6) การประเมินความสามารถของครู 7) ความรับผิดชอบของโรงเรียน และ 8) มีแนวการสอนหลากหลายเหตุผลที่มีความสำคัญน้อยที่สุดของผู้ปกครอง คือ รายได้ของผู้ปกครอง และพื้นฐานทางคุณธรรม ส่วนความเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการองค์การในโรงเรียน มี 8 ข้อ คือ 1) เป็นระบบ 2) มีการกระจายอำนาจ 3) มีความเป็นอิสระแบบเอกชน 4) ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ต้องการ 5) มีลักษณะความเป็นผู้นำ 6) มีอิทธิพลต่อการแข่งขันสูง 7) มีความสัมพันธ์ชุมชนดี 8) มีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้ง 5 ด้าน ควรนำแนวทางการพัฒนาที่ได้รับสู่การปฏิบัติจริงและดำเนินการด้านที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เช่น ด้านวิชาการ เนื่องจากศิษย์เก่าและผู้ปกครองเห็นความสำคัญในด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

2. ควรมีการส่งเสริมพัฒนาครู และบุคลากร ในด้านวิชาการ ด้านการเรียนการสอน การอบรมในการใช้เทคนิคใหม่ ๆ และด้านคุณธรรมจริยธรรม

3. ควรพัฒนาหลักสูตร โดยจัดทำหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

4. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และชุมชน เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

5. ควรมีการส่งเสริมผู้เรียนในด้านทักษะวิชาการ ส่งเสริมทักษะด้านการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง และภาษาต่างประเทศที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารโดยจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง

6. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนด้านกีฬา ให้นักเรียนมีผลงานทางด้านการกีฬา เพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนเพิ่มยิ่งขึ้น

7. ควรมีการส่งเสริมด้านระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม โดยมีการอบรมสั่งสอน หรือการจัดโครงการกิจกรรม ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกิดประสบการณ์ และนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน

2. ควรมีการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการเปรียบเทียบภาพลักษณ์ระหว่างสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กมล นาคสมบูรณ์. (2547). *ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ปกครองตัดสินใจส่งนักเรียนเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

งานสารสนเทศโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา. (2559). *รายงานสารสนเทศโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ปีการศึกษา 2559*. ชลบุรี: โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา.

ชลรัตน์ ชลมารค. (2546). *ภาพลักษณ์โรงเรียนเอกชนในจังหวัดชลบุรี ตามการรับรู้ของผู้ปกครอง.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศึกษา: หลักการและการประยุกต์.* เชียงใหม่: ครองช่างพริ้นท์ติ้ง.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2556). วิจัยการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรทิพย์ วรกิจโภคาทร. (2540). *ภาพพจน์สำคัญยิ่ง: การประชาสัมพันธ์กับภาพพจน์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร. (2561). *โรงเรียนเอกชนางรอดทางเลือก.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โรงพิมพ์พิฆเนศ.

รำไพ เลี้ยงจันทร์. (2546). *ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาตามทัศนะของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 12.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

รุ่งราวรรณ เสนารักษ์. (2552). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของสถาบันการพลศึกษา: สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

วชิรวิทย์ ยางไชย. (2554). *การวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของอาชีวศึกษาตามทัศนะของนักเรียน: การวิจัยแบบผสมวิธี.* วิทยานิพนธ์, ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา, สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันฉัตร ทองแพง. (2553). *ภาพลักษณ์ของสถาบันอาชีวศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ตามการรับรู้ของเยาวชนและผู้ปกครองนักเรียน-นักศึกษา.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2548). *บทความทางวิชาการการสร้างภาพลักษณ์โรงเรียน.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาไทย: การวิเคราะห์อภิมาน (Meta-analysis).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Best, W. J., & Kahn, V. J. (2014). *Research in Education* (10th ed.). USA: Pearson

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York: Harper Collins.

Gregory, J. R., & Wiechmann, J. G. (1991). *Marketing corporate image*. Chicago: NTC.

Hassan, T. E. (1989). 1Colleges and image: The image modification stories of two selective institutions. *Dissertation Abstracts International, 50*(04), 882-A.

Jonathan, H. T. (2014). *Theoretical Sociology.* USA: SAGE.

Joyce, C. F. Jr. (1992, June). *Parental Choice in Public Elementary School: Who Chooses and Why (School).* Dissertation Abstracts International, 53(4), DAI-A.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด*

A Study of Learning Achievement in Local Wisdom Learning Unit and Analytical Thinking Ability of the Matthayomsuksa 4 Students by the Historical Method with Mind Map

ธิดาพร เกราะกระโทก**
วิราวรรณ์ ชาติบุตร***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หน่วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด ก่อนและหลังเรียน และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 /6 โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย นครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 40 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 28.15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 93.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์ที่ร้อยละ 70 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ100.00 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์เฉลี่ย 27.60 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์ที่ร้อยละ 70 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน พบว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้วิธีทางการประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด นักเรียนได้คะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนเรียนเท่ากับ 14.43 คิดเป็นร้อยละ 48.08 คะแนน หลังจากการจัดการเรียนรู้วิธีทางการประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด นักเรียนได้คะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ย ($\bar{X}$) ความก้าวหน้าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

---

*วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
**นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

หลังเรียนเท่ากับ 28.15 คิดเป็นร้อยละ 93.83 และมีคะแนนความก้าวหน้า คิดเป็นร้อยละ 45.75 คะแนนเท่ากับ 13.73 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนได้คะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์เฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนเรียนเท่ากับ 13.00 คิดเป็นร้อยละ 43.33 หลังจากการจัดการเรียนรู้วิธีทางการประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด นักเรียนได้คะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์เฉลี่ย ($\bar{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 27.60 คิดเป็นร้อยละ 92.00 และมีคะแนนความก้าวหน้า คิดเป็นร้อยละ 48.67 คะแนนความก้าวหน้า เฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 14.60

คำสำคัญ : วิธีการทางประวัติศาสตร์/ ผังความคิด/ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน/ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

Abstract

This research was aimed to 1) compare the academic achievements and analytical thinking ability in the Local Wisdom Unit of Mattayom 4 students using historical method in conjunction with mind mapping prior to and following class, 2) compare the academic achievements and analytical thinking ability in the Local Wisdom Unit of Mattayom 4 students using historical method in conjunction with mind mapping prior to and following class to a standard criterion of 70 percent.

The sample group in this research consisted of 40 students attending Mattayom 4/6 at Princess Ubolratana Rajakanya's College Nakhon Ratchasima, Muang District, Nakhon Ratchasima Province, Secondary Educational Service Area Office 31 during Semester 2, Academic Year 2017 via cluster random sampling. The research instrument included six pages of lesson plans for a 12-hour Local Wisdom Unit. Data were collected using an Academic Achievement Test on Local Wisdom Unit and an Analytical Thinking test and analyzed for the mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) an t-test.

Results revealed that 1) the students' academic achievements following the lessons using historical method in conjunction with mind mapping were at an average ($\bar{X}$) of 55.30, which is 92.17 percent. When considered each student individually, it was found that 40 students passed the standard criterion of 70 percent, which is 100.00 percent. Moreover, the students' academic achievements on Local Wisdom Unit of Mattayom 4 students following class were higher than the standard criterion of 70 percent, with a statistically significance of .05. 2) the students' analytical thinking ability following lessons using historical method in conjunction with mind mapping were at an average ($\bar{X}$) of 54.98, which is 91.63 percent. When considered each student individually, it was found that 40 students passed the standard criterion of 70 percent, which is 100.00 percent. Additionally, the analytical thinking ability of Mattayom 4 students following class was higher than the standard criterion of 70 percent, with a statistically significance of .05.

Keywords : historical method mind mapping/ learning achievement/ analytical thinking ability

บทนำ

สาระประวัติศาสตร์เป็นสาระหนึ่งที่มีความสำคัญในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นสาระที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ประวัติความเป็นมา เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลกเข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบเข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึง นอกจากนี้การศึกษาประวัติศาสตร์ยังช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ความรัก และความภูมิใจในชาติของตน ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลุกจิตสำนึกให้เยาวชนชาติไทยให้มีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทย ซึ่งสามารถใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆของประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์อาจทำได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ไหวพริบ และทันเหตุการณ์อยู่เสมอเกี่ยวกับเรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า ทั้งอาจเลือกได้ตาม ความถนัด ความสนใจ และความต้องการของแต่ละคนเพื่อเป็นรากฐานนำไปสู่การมีทัศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้อง เช่น มีเหตุผล ชอบใฝ่หาความรู้ใส่ตน และควรนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่สำคัญผู้ศึกษาประวัติศาสตร์จะได้รับการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การแยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อมูลหลักฐานที่หลากหลายและการนำเสนออย่างมีเหตุผล ซึ่งการวิเคราะห์นั้น เป็นทักษะที่สำคัญของการคิดโดยจำแนก การคิดวิเคราะห์ แยกแยะ ความสำคัญ ความสัมพันธ์ ส่วนประกอบของสำคัญของการจัดหมวดหมู่ อาศัยกันตามเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกัน ตามสภาวะความจริงของสิ่งนั้น เป็นการใคร่ครวญ ตรึกตรองอย่างละเอียด รอบคอบ แยกเป็นส่วน ในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาจุดเด่น จุดด้อยของเรื่องนั้น และเสนอแนะสิ่งที่เหมาะสม มีความเป็นระบบและเป็นไปได้ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการคิดวิเคราะห์จึงสามารถกระทำได้โดยการฝึกทักษะการคิดด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, หน้า 23)

จากสภาพการเรียนการสอนของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสาระสาระประวัติศาสตร์ ผลทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัยนครราชสีมา ปีการศึกษา 2559 ในภาพรวมยังมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 70 และมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 และระดับประเทศ พบว่านักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศคิดเป็นร้อยละ 32.58 คะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษาในระดับโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 32.18 ดังนี้ สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยมีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศคิดเป็นร้อยละ 29.07และสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยมีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศคิดเป็นร้อยละ 32.15 (สถานบันการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2559, หน้า 7) และรายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 มีการประเมินระดับชั้นเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดให้นักเรียนต้องมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 ขึ้นไป นอกจากนี้การประเมินคุณภาพด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 พบว่านักเรียนยังมีสมรรถนะทั้ง 5 ด้าน จากปีการศึกษา 2559 ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ โดยเฉพาะสมรรถนะด้านที่ 2 ความสามารถด้านการคิด มีคะแนนต่ำกว่าสมรรถนะด้านอื่นๆ และต่ำกว่าร้อยละ 50 กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 37.46 (โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัยนครราชสีมา, 2559, หน้า 10)

เทคนิคแผนผังความคิดเป็นรูปแบบแบบที่เปิดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและได้สื่อความหมายเพื่อใช้ในการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมอย่างเป็นระบบ มีความเข้าใจง่าย กระชับ กะทัดรัด ชัดเจน แผนผังการคิดได้มาจากการนำข้อมูลดิบ หรือความรู้จากแหล่งต่างๆ มาจัดกระทำข้อมูล ต้องใช้ทักษะการคิด เช่น การสังเกต การเปรียบเทียบ การแยกแยะ การจัดประเภท การเรียงลำดับ เป็นต้น ของความคิด ระหว่างความคิดหลักและความคิดรองลงมา (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2551, หน้า 84) ในการคิดวิเคราะห์ ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการมองเห็นรายละเอียด และจำแนกแยกแยะข้อมูลองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ และจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อค้นหาความจริงความสำคัญแก่นแท้ องค์ประกอบหรือหลักการของเรื่องนั้นๆ สามารถอธิบายตีความสงที่เห็นอาจแฝงซ่อนอยู่ภายในสิ่งต่าง ๆ ให้ปรากฏได้อย่างชัดเจน รวมทั้งการหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ว่าเกี่ยวพันกันอย่างไรอะไรเป็นสาเหตุ ส่งผลกระทบต่อกันอย่างไร อาศัยหลักการใด จนได้ความคิดนำไปสู่การสรุป การประยุกต์ใช้ ทำนาย คาดการณ์สิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง (ประพันธ์ สุเสารัจ, 2551, หน้า 53)

การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนครูฝึกวิเคราะห์ข้อมูลและการเชื่อถือของหลักฐานประเภทต่างๆ โดยนำหลักฐานนั้นมาฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์และอภิปรายกัน เนื่องจากการวิเคราะห์เป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านๆ อื่นทั้งในการการดำเนินชีวิต การคิดวิเคราะห์จึงเป็นพื้นฐานของการคิดทั้งมวลมีหลักเกณฑ์มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้ เพื่อนำไปสู่การสรุปและตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดควรเลือกหรือสิ่งใดควรทำซึ่งเป็นประโยชน์ในการช่วยให้รู้จักมองอย่างรอบด้านชัดเจน รู้จักเลือก รู้จักวางแผนดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาตนเองในการยอมรับและใช้เหตุผลเป็นหลักและช่วยพัฒนาความเที่ยงตรงในการคิด (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2553, หน้า 54)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเอาวิธีการทางประวัติศาสตร์มาแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมผู้เรียนให้ฝึกการคิดวิเคราะห์ การแสวงหาคำตอบความรู้ด้วยตนเองและสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ และนำเทคนิคผังความคิดเทคนิคนี้จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความคิดหรือประสบการณ์ที่ได้รับอย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงจากองค์ความรู้เดิมไปสู่องค์ความรู้ให้จนเป็นองค์ความรู้ที่ฝังแน่นและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ความรู้และชิ้นงานของตนเองโดยใช้ผังความคิด ผู้มีมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ เป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ซึ่งผู้เรียนสามารถเอาความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ ใช้ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ หน่วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้วิธีทางการประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิดก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ หน่วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิดหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ความสำคัญของการวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ และทำให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี่ที่4 โรงเรียนอุบลรัตราชกัญญาราชวิทยาลัย นครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 12 ห้อง รวม 480 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/6 โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย นครราชสีมาอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 40 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) (สมบูรณ์ ตันยะ, 2556, หน้า 113)

3. ตัวจัดกระทำ ได้แก่ วิธีการทางประวัติศาสตร์รวมกับผังความคิด

4. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ หน่วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์หลักการ การวิเคราะห์ความสำคัญ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

5. สาระการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เนื้อหาในรายวิชา ส 31104 ประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชกัญญาราชวิทยาลัย นครราชสีมา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

กรอบแนวคิดในการวิจัย

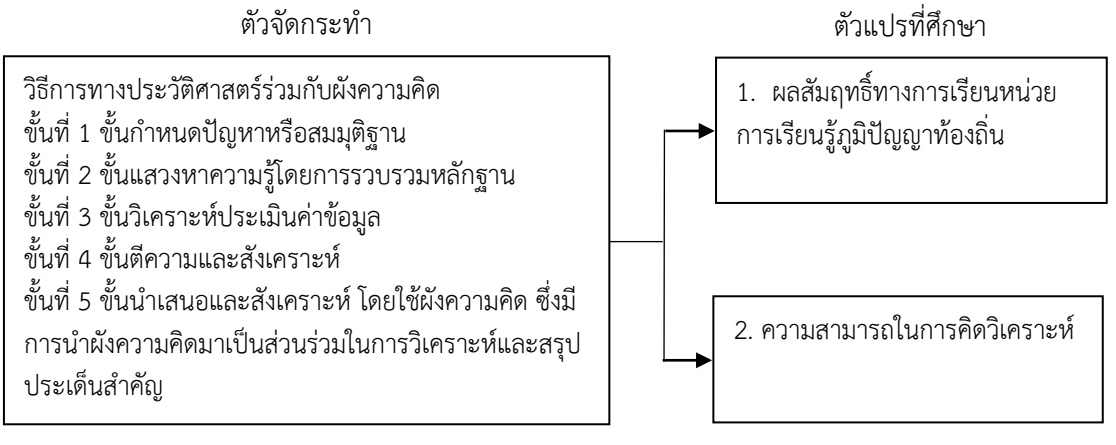

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในครั้งนี้ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของส่วนประกอบ ขั้นการจัดการเรียนรู้และการตรวจสอบคุณภาพของแผนการเรียนรู้มีลักษณะดังนี้

1.1.1 ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 1 เล่าเรื่องภูมิปัญญา
2) แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำคัญไฉน
3) แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 3 เด่นตระการภูมิปัญญา
4) แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 4 หลากหลายภูมิปัญญาท้องถิ่น
5) แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 5 การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
6) แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 6 สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1.2 ส่วนประกอบสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย

1) มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด
2) สาระสำคัญ
3) จุดประสงค์การเรียนรู้
4) สาระการเรียนรู้
5) กิจกรรมการเรียนรู้
6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้
7) การวัดผลประเมินผล
8) บันทึกหลังสอน

2. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยทำการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) ด้วยการให้ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์

2.2 ดำเนินการสอน โดยใช้แผนการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด จำนวน 6 แผนการเรียนรู้ แผนละ2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/6 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ

2.3 ทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ (Posttest)ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ และแบบวัดการคิดวิเคราะห์ จำนวน 30 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการ ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด ใช้สถิติหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ค่าที (t-test for dependent)

3.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิดหลังการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยการทดลองทดสอบค่าที (t-test for one sample)

ผลการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด ก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลัง การจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	40	30	14.43	4.92	18.526*	.000
หลังเรียน	40	30	28.15	1.23		

***** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลัง โดยการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลัง การจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	40	30	13.00	3.95	20.789*	.000
หลังเรียน	40	30	27.60	1.74		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลัง โดยการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิดหลังเรียนกับเกณฑ์ ร้อยละ 70

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังจากการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด กับเกณฑ์ร้อยละ 70

	N	**คะแนนเต็ม**	**คะแนนร้อยละ 70**	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	40	30	42.00	28.15	1.23	144.626*	.000

*****มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด กับเกณฑ์ร้อยละ 70

	N	**คะแนนเต็ม**	**คะแนนร้อยละ 70**	$\bar{X}$	S.D.	t	P
หลังเรียน	40	30	42.00	27.60	92.00	100.524*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิดมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. จากการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิดส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ของผู้วิจัยที่ตั้งไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาและการใช้เหตุผลในการตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐาน มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเรียนรู้แสวงหาคำตอบด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ที่มีความน่าเชื่อถือ และได้ลงสำรวจในสถานที่จริง และนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยใช้เหตุผลและคิดไตร่ตรองรู้จักประเมินคุณค่าความน่าเชื่อถือของหลักฐานเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่จนเกิดเป็นความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียน จนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ โดยผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมและบรรพบุรุษในอดีต เกิดความรักชาติ รู้จักการทำงานอย่างมีขั้นตอน และสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545, หน้า 136) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบค้นหาความรู้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยผู้สอน ตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิด หาเหตุผล จนค้นพบความรู้หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องด้วยตนเอง สรุปเป็นหลักการ กฎเกณฑ์หรือวิธีการในการแก้ปัญหาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการควบคุม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในสภาพการณ์ต่างๆได้อย่างกว้างขวาง และแนวคิดของ ประพันธ์ศิริ สุเสารัส (2553, หน้า 142) กล่าวว่า ประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์ โดยผู้ที่ได้รับการฝึกการคิดวิเคราะห์จะทำให้สามารถในการปฏิบัติได้อย่างมีระบบ มีหลักการ มีเหตุผลและผลงานที่ได้รับมีประสิทธิภาพ เกิดความสามารถในการคิดชัดเจน ถูกต้องคิดกว้างขวาง คิดไกลและลุ่มลึก มีความสามารถในการอ่าน เขียน พูดและฟัง ตลอดจนสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรรณวิไล ใจเกลี้ยง (2551, หน้า 117) ณฐกร ดำชะอม (2553, หน้า 151) อารียา ศิโรดม (2554, หน้า 163) พบว่าการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด มีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับ ชุติมา ศิริวงศ์ (2551, หน้า 119) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พัฒนาการอาณาจักรสุโขทัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมืองศรีเทพ ที่เรียนด้วยวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่ เรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. จากการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิดส่งผลให้นักเรียน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของผู้วิจัยที่ตั้งไว้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการคิดที่มีลำดับขั้นตอนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาหาคำตอบด้วยตนเอง มีอิสระในการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งมีการแยกแยะส่วนย่อยของเหตุการณ์เรื่องราวหรือเนื้อหาว่ามีจุดมุ่งหมาย หรือประสงค์สิ่งใดโดยอาศัยการวิเคราะห์ความสำคัญวิเคราะห์ความสัมพันธ์และวิเคราะห์หลักการ ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนรู้การคิดวิเคราะห์เป็นไป

ตามลำดับขั้นตอนช่วยพัฒนาสติปัญญาและความเป็นคนช่างสังเกตความแตกต่างของสิ่งที่ปรากฏสำรวจ และพิจารณาความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ปรากฏโดยการพิจารณาเหตุปัจจัยและสอดคล้องกับแนวคิด ประพันธ์ศิริ สุเสารัส (2553, หน้า 153) การคิดวิเคราะห์จะเกิดได้นั้น ต้องมีทักษะการรับรู้เสาะแสวงหาความรู้ และการประเมินเพื่อเลือกข้อมูลที่เหมาะสมเชื่อถือได้ ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารียา ศิโรดม (2554, หน้า 116) ผลการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่มีต่อการคิดอย่างวิจารณญาณของนักเรียนมีผลทำให้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Grnn (1977, p. 112) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Classroom Adaptation of Historical Method” พบว่าคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง แตกต่างกันที่นัยสำคัญระดับ .05 แสดงว่านักเรียนได้รับการพัฒนาการคิดวิเคราะห์มากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang (2004, p. 365) สำรวจผลของความรู้ก่อนการสอนและสำรวจยุทธวิธีการใช้ผังความคิดในการจำแนกผลสัมฤทธิ์ พบว่ายุทธวิธีการใช้แผนผังความคิดทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิดต่อไป เพื่อเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

1.2 การจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ทั้งสิ้น จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง เวลา 12 ชั่วโมง 12 สัปดาห์ ซึ่งครูจะต้องทำความเข้าใจและควบคุมเวลาในการดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นให้ชัดเจนและสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมเพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 มีการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด กับการจัดการเรียนรู้แบบอื่นๆ

2.2 มีการวิจัยถึงการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิดในระดับชั้นอื่นๆ เช่น ระดับชั้นประถมศึกษาและ มัธยมศึกษาตอนต้น

เอกสารอ้างอิง

ชุติมา ศิริวงศ์. (2551). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์และหลักฐานทางประวัติศาสตร์.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ณฐกรณ ดำชะอม. (2553). *ผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E และวิธีการทางประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). *การพัฒนาการคิด.* กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพริตติ้ง.

_____. (2553). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ : เทคนิคพริ้นติ้ง.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2551). *การสื่อสารด้วยผังกราฟิก : แนวคิด วิธี และเทคนิค การสอน.* กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.

โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย นครราชสีมา. (2559). *หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย นครราชสีมา.* นครราชสีมา : โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย นครราชสีมา.

วรรณวิไล ใจเกลี้ยง. (2550). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา : ชาวมอแกนอุทยานแห่งชาติ จังหวัดพังงา.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2559). *ค่าสถิติระดับโรงเรียนแยกตามสาระการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : คุรุสภา.

สมบูรณ์ ตันยะ. (2555). *วิธีการวิจัยทางการศึกษา.* นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

_____. (2556). *วิธีการวิจัยทางการศึกษา.* นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2550). *สุดยอดวิธีการสอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่.* กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). *21 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.* กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

อารียา ศิโรดม. (2554). *ผลของการใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ในการเรียนการสอนสังคม ศึกษาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Grnn, C. V. (1977). *Dictionry of education* (3rd ed).. New YorK : Mc Graw Hil.

Wang, Charles Xiaoxue. The Instructional Effects of Prior Knowledge and Three Concept Mapping Strategies in Facilitating Achievement of Different Educational Objectives. *Dissertation Abstracts International, 64*, 10.

รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีและคู่มือสำหรับการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบ 3 มิติ เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

Knowledge management model for technology transferred and manual for direct digital fabrication of stucco

คุณยุต เอี่ยมสอาด*
กิตตินาถ วรรณิสสร*
วรัทยา ธรรมกิตติภพ**
จักรพันธ์ วิลาสินีกุล***
พิเชฐ เขียวประเสริฐ***

บทคัดย่อ

การอนุรักษ์ประติมากรรมปูนปั้นประดับสะพานแนวทางหนึ่ง ได้แก่ การทำสำเนา 3 มิติ เพื่อจัดเก็บไว้เป็นหลักฐานสำหรับศึกษาและการซ่อมแซมที่ถูกต้องต่อไป การทำสำเนา 3 มิติ เป็นวิธีการที่ใช้กับมรดกทางวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่กลางแจ้งและเคลื่อนย้ายไม่ได้ ดังนั้นวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้จึงศึกษารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีสำหรับการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบ 3 มิติ และจัดทำคู่มือองค์ความรู้การสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน ระเบียบวิธีการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงพรรณา แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลักคือการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้จากนักวิจัย และจัดทำคู่มือองค์ความรู้ ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบจัดการความรู้เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีสำหรับการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบ 3 มิติ เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การถอดความรู้ ขั้นตอนที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการถ่ายทอดจากนักวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมายผ่านการฝึกอบรมการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบ 3 มิติ ของรูปทรงและลวดลายเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน ขั้นตอนที่ 3 การนำความรู้ไปใช้ โดยการติดตามและประเมินผลจากการฝึกอบรมไปใช้ในงานอนุรักษ์ และขั้นตอนที่ 4 การเก็บรักษาความรู้

2. ผลการจัดทำคู่มือองค์ความรู้เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน พบว่า มีความสมบูรณ์ในเนื้อหาผ่านการตรวจสอบรับรองคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริง

คำสำคัญ : การจัดการความรู้/ การถ่ายทอดเทคโนโลยี/ การสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบ 3 มิติ/ การอนุรักษ์โบราณสถาน

---

*อาจารย์ ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
**อาจารย์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
***อาจารย์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

One way to preserve the stucco sculpture is to create a 3D copy for the proper study and repair. Direct digital fabrication is a method used for cultural heritage located outdoors and moving. The objective of this research is to study the knowledge management model for technology transferred, and create the knowledge management for direct digital fabrication of stucco. This research method uses descriptive research in two main stages: the study of the knowledge management model from the researcher and make a knowledge guide. The study was conducted by 4 experts.

The research found that;

1. Knowledge management model for technology transferred for direct digital fabrication of stucco consists of 4 steps: step 1 transcription, step 2 exchange of learning by transferring from the researcher to the target audience through training, step 3 monitoring and evaluating the training and step 4 Storage of knowledge.

2. The knowledge management manual for direct digital fabrication of stucco was checked the by the experts and qualified applicants.

Keywords : Knowledge management/ Technology transferred/ Direct digital fabrication/ Stucco

บทนำ

โบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นสิ่งแสดงประวัติความเป็นมาอันเก่าแก่ ของชุมชนและอารยธรรมของชนชาติ ศิลปกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสิ่ง แสดงออกถึงความงามวิจิตรบรรจงจากความสามารถเชิงช่างอันปราณีต สุนทรียภาพ ของงานศิลปกรรมยังแสดงให้เห็นการขัดเกลาทางวัฒนธรรม และแสดงถึงความเชื่อขนบธรรมเนียมและประเพณีที่ฝังลึกเป็นวิถีของชุมชน เป็นรากฐานความคิด ที่ยึดเหนี่ยวผู้คนในสังคมไว้ด้วยกัน เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ซึ่งศึกษาได้จากหลักฐาน ทางโบราณคดี สถาปัตยกรรม และศิลปกรรมต่างๆ เป็นสิ่งเชื่อมโยงปัจจุบันกับอดีต เข้าด้วยกัน โบราณสถานโบราณวัตถุจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและเป็น ความภาคภูมิใจของคนในชาติ การดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปกรรม ซึ่งเป็นมรดกของชาติจึงมีความสำคัญและเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคม ไม่เพียงเฉพาะ หน่วยงานที่หน้าที่ดูแลเท่านั้น

ในด้านนโยบาย รัฐบาลต้องการกระจายบทบาทหน้าที่ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดูแลท้องถิ่นของตน ซึ่งร่วมถึงการดูแลรักษาและการบริหารจัดการโบราณสถานซึ่งเป็นสมบัติสาธารณะด้วย จึงได้ออกพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ.ศ. 2542 มาตรา 16 และมาตรา 17 และรัฐธรรมนูญฉบับพ.ศ. 2550 กำหนดให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น มีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะวัฒนธรรมของชาติอันดีงาม กรมศิลปากร จึงปรับบทบาทการดำเนินงานให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติดังกล่าว และค่อยๆโอนโบราณสถานขึ้นทะเบียนอนุรักษ์บนพื้นที่สาธารณะหลายแห่งทั่วประเทศ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรักษา ปัจจุบันการสอดส่องดูแล ความเสียหายหรือความทรุดโทรม และการจัดสรรงบประมาณในการอนุรักษ์บำรุงรักษา โบราณสถานจึงเป็นบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ขึ้นทะเบียนอนุรักษ์แล้วอีกจำนวนมาก อยู่ในพื้นที่ตั้งของหน่วยงานของรัฐและเอกชนหรือศาสนสถาน ซึ่งหน่วยงาน หรือเจ้าของพื้นที่ดังกล่าวเป็นผู้ดูแล อย่างไรก็ดี ประชาชนทั่วไปยังมีความเข้าใจว่า การอนุรักษ์ดูแล

รักษาโบราณสถานเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรเท่านั้น จึงมีความจำเป็นต้องเร่งสร้างความตระหนักรู้ให้กว้างขวางว่าทุกคนและทุกหน่วยงานในสังคมมีหน้าที่สอดส่องดูแลรักษาโบราณสถานในท้องถิ่น หรือในความดูแลของตน และเมื่อโบราณสถานมีความเสียหายหรือเสื่อมโทรมลง การดำเนินการอนุรักษ์ซ่อมแซมเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ หรือเจ้าของพื้นที่ที่จะต้องจัดแผนและจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการซ่อมแซม แล้วเสนอแผนการอนุรักษ์ซ่อมแซมโบราณสถานที่มีขั้นตอนถูกต้องตามหลักวิชา โดยประสานความร่วมมือทางวิชาการกับสำนักศิลปากร กรมศิลปากรในพื้นที่ การศึกษาผลการถ่ายโอนอำนาจดูแลโบราณสถานจากกรมศิลปากรให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในช่วงแรกพบว่า การดูแลโบราณสถานหลายแห่ง มีประสิทธิภาพลดลง และมีการบริหารจัดการอย่างไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเสียหาย นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีความไม่เข้าใจในอำนาจ หน้าที่ของตนในการดำเนินการดังกล่าวด้วย ในขั้นต้นกรมศิลปากรจึงได้ชะลอ การถ่ายโอนโบราณสถาน และพิจารณาถ่ายโอนให้เฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความพร้อมก่อน ผลกระทบดังกล่าวชี้ให้เห็นได้ว่า ความมุ่งหวังของรัฐ ในการกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วนช่วยกันดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรม จะบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น การให้ความรู้ในขั้นตอนการอนุรักษ์โบราณสถาน แก่หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

การดูแลรักษา อนุรักษ์และเก็บรักษาประติมากรรมต้นแบบของชาติ ถือเป็นภารกิจที่สำคัญของกรมศิลปากรทั้งนี้ประติมากรรมต่างๆ ทั้งโบราณวัตถุ ได้มีความเสื่อมโทรมไปด้วยสภาพและกาลเวลา ทำให้ต้องมีการบูรณะซ่อมแซมเพื่อให้คงสภาพเดิมให้มากที่สุด หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมศิลปากร และสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร ต้องดำเนินการบูรณะซ่อมแซม รักษาต้นแบบดังกล่าวด้วยการใช้วิธีการทางวิศวกรรมเข้ามาช่วยได้แก่ การทำแม่พิมพ์และการหล่อด้วยยางพาราและเรซินซึ่งเป็นกระบวนการด้านประติมากรรม แต่จากการประมวลสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ พบว่า ด้วยกระบวนการ การหล่อด้วยยางพาราและเรซินโดยการถอดแบบจากศิลปกรรมที่อยู่กลางแจ้งได้ทำให้สีที่เคลือบและเนื้อปูนสะพานได้หลุดลอกหรือกะเทาะล่อนออกมาทำให้สะพานได้รับความเสียหาย สำหรับโรงหล่อที่ใช้เทคโนโลยีสามมิติเข้ามาช่วยมีความสามารถแค่เพียงขึ้นรูปโฟมซึ่งไม่สามารถนำเป็นชิ้นงานได้ทันที ต้องเสียเวลาถอดพิมพ์จากโฟมด้วยซิลิโคนเพื่อนำไปหล่อปูนปลาสเตอร์ก่อนนำไปแต่งชิ้นงานด้วยช่างผู้ชำนาญงานประติมากรรม ด้วยปัญหาของวิธีการที่ทำอยู่ปัจจุบันทำให้การถอดแบบเพื่อการปั้น ขึ้นรูปทรง หรือลอกลวดลายจากประติมากรรมต้นแบบเกิดความผิดเพี้ยน การลอกลวดลายไม่คมชัด สีหลุดลอก หรือการบูรณะใช้ปูนพอกหนาเกินไปกลบรายละเอียดของเดิม รวมทั้งทำให้เกิดความเสียในการลอกแบบประติมากรรมเพื่อการเก็บรักษา

การดำเนินงานที่ผ่านมาในปี พ.ศ. 2557 สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ได้จัดพิธีลงนามข้อตกลงว่าด้วยการดำเนินการของโครงการอนุรักษ์ประติมากรรมและลายปูนปั้นประดับสะพานในกรุงเทพมหานคร ระหว่างกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ยกสะพานมหาดไทยอุทิศ อายุ 100 ปีเป็นกรณีศึกษา วัตถุประสงค์เพื่อเก็บรักษาต้นแบบประติมากรรม และลายปูนปั้นประดับสะพานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เก็บรักษาต้นแบบใช้วิธีการทำสำเนา 3 มิติ ซึ่งเป็นวิธีการทางประติมากรรม และเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ ดิจิตอล เก็บข้อมูล 3 มิติ และช่วยทำต้นแบบเพื่อเป็นหลักฐานสำหรับศึกษาและการซ่อมแซมที่ถูกต้องในอนาคต ซึ่งผลงานนวัตกรรมดังกล่าวสร้างความประจักษ์แก่สำนักผังเมือง และกรมศิลปากรเป็นอย่างยิ่งในความสามารถของนักวิจัยไทย และประทับใจแก่ผู้เข้าชมนิทรรศการเก็บรักษาต้นแบบประติมากรรม และลายปูนปั้นประดับสะพานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทำสำเนา 3 มิติเด่นของสะพานมหาดไทยอุทิศที่ดำเนินการสร้างในสมัยรัชการที่ 6 อยู่ที่ประติมากรรมนูนต่ำรูปชายจูงมือเด็ก และหญิงอุ้มเด็กในอาการโศกเศร้า หน้าจั่วด้านหัวป้ายมีอักษรย่อ จปร. อีกซุ้มหนึ่งมีเลข 5 เพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงให้เห็นว่า สร้างขึ้นเพื่ออุทิศถวายเป็นพระราช

กุศลแด่รัชกาลที่ 5 ด้วยเหตุนี้ คนทั่วไปจึงเรียกขานว่า ‘สะพานร้องไห้’ ลวดลายของราวสะพานแบ่งเป็นช่องสี่เหลี่ยม ภายในบรรจุรูปปั้นหล่อรูปพวงหรีดวงกลมพันด้วยใบลอเรลคั่นกลางด้วยแถบริบบิ้นห้อย และยังมีซุ้มย่อยข้างละ 4 ซุ้ม แต่ละซุ้มแบ่งเป็น 2 ตอน โดยตอนบนประดับรูป‘ราชสีห์’ นูนต่ำ ยืนบนแท่นหันหน้าทิศกลางสะพาน การบูรณะครั้งล่าสุดมีจุดบกพร่องสำคัญ คือ การลอกลวดลายไม่เป็นไปตามแบบ เนื่องจากมีส่วนเว้า โค้ง นูนหลายจุดทำให้การบูรณะลอกลายผิดไปจากเดิม และดำเนินการด้วยความยากลำบาก มีการแก้ไขอย่างจงใจคือ ปั้นกางเกงในแทนจับปิ้งของเด็กชายซึ่งผิดไปจากต้นแบบเดิมอย่างเห็นได้ชัด และอีกตัวอย่างหนึ่งของการอนุรักษ์ประติมากรรมประดับสะพานเจริญรัช 31 มีความเสี่ยงสูงที่จะชำรุดเสียหาย อันเกิดจากการก่อสร้างสถานีรถไฟใต้ดินในบริเวณใกล้เคียง และผลกระทบจากการจราจรที่หนาแน่นตลอดทั้งวัน เนื่องจากสะพานแห่งนี้อยู่ใกล้ตลาดขายส่งผลไม้และดอกไม้ ผลงานประติมากรรมปูนปั้นประดับสะพานแห่งนี้มีความหลากหลาย เช่น ประติมากรรมลอยตัว ประติมากรรมนูนต่ำและสำริดหล่อประกอบลายปูนปั้น รูปปั้นเสือและพระขรรค์ที่อยู่ระหว่างลูกกรงราวสะพาน ลวดลายดอกบัวและฝักบัวที่ประดับขอบสะพานด้านนอก ป้ายชื่อสะพานและตราพระปรมาภิไธยย่อ “ว.ป.ร.” ป้ายและลายหัวเสาจารึกเลข 31 ซึ่งมีความละเอียดที่ซับซ้อน และบางส่วนอยู่ในตำแหน่งที่ไม่สามารถเข้าถึงได้จากบนสะพาน สำนักผังเมืองไม่สามารถดำเนินการบูรณะต้นแบบเดิมได้

การทำสำเนา 3 มิติเพื่อการอนุรักษ์ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการอนุรักษ์ และได้ใช้การผสมผสานวิธีการทำสำเนา 3 มิติแบบดั้งเดิม คือการทำแม่พิมพ์และการหล่อซึ่งเป็นกระบวนการด้านประติมากรรม และแบบที่ใช้เทคโนโลยีการสแกน 3 มิติ ร่วมกับเทคนิคการผลิตซ้ำโดยใช้การใช้คอมพิวเตอร์ควบคุมการทำงานเครื่องจักรกลอัตโนมัติ ซีเอ็นซี เนื่องจากทั้งสองเทคนิคมีข้อดีและข้อด้อยที่สามารถเสริมกันได้ ข้อดีของกระบวนการดั้งเดิมคือ สามารถใช้กับงานที่มีรายละเอียด และมีความซับซ้อนสูงได้ อีกทั้งพิมพ์สามารถทำสำเนาได้หลายชิ้น แต่จำเป็นต้องมีพื้นที่ในการเก็บรักษา ส่วนการใช้เทคโนโลยีสามารถลอกแบบงานที่มีขนาดใหญ่ เช่น ปราสาททั้งหลังให้อยู่ในข้อมูลระบบดิจิตอลที่แสดงภาพจำลองให้เห็นได้ ซึ่งสามารถทำสิ่งของหรือมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่สูญหายไปแล้วขึ้นมาใหม่ได้ ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าการอนุรักษ์โบราณวัตถุจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อการเปรียบเทียบ อ้างอิง ทั้งที่เป็นสำเนาดิจิตอล 3 มิติ เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับศึกษาและการซ่อมแซมที่ถูกต้องในอนาคต คณะวิจัยได้นำเทคโนโลยี 3D Scanning มาใช้ในการบูรณะซ่อมแซมกรณีศึกษาดังกล่าวด้วยการสืบค้นและรวบรวมเอกสาร ภาพถ่าย หลักฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การสำรวจสภาพ ลวดลายปูนปั้นประดับสะพาน การบันทึกแบบลวดลายประดับสะพานด้วยเทคนิควาดเส้น การทำแม่พิมพ์และหล่อปลาสเตอร์ลวดลายประดับสะพาน การบันทึกข้อมูลลวดลายประดับสะพานแบบสามมิติโดยใช้เทคโนโลยี 3D Scanning และการเขียนแบบสะพานด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งความพิเศษของเทคโนโลยีนี้คือการทำ 3D Scanning ซึ่งเป็นวิธีการเก็บข้อมูลด้วยเทคโนโลยี ซึ่งพิพิธภัณฑ์ศิลปะในต่างประเทศนิยมใช้ เนื่องจากสามารถเก็บรักษาสำเนา 3 มิติไว้ได้จำนวนมาก โดยไม่ต้องใช้พื้นที่จริงในการเก็บ ทำให้รักษาได้ยาวนาน ปัจจุบันกรมศิลปากร มอบหมายให้กรุงเทพมหานครเป็นผู้ดูแลโบราณสถานในพื้นที่จำนวน 39 แห่ง และจะมอบให้อีก 130 แห่ง ทั้งนี้ ยังมีอีกหลายชิ้นที่ยังไม่รับการขึ้นทะเบียน โดยเป็นอาคารตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-5 ใน 17 เขตชั้นในกรุงเทพฯ อีกกว่า 5,000 แห่ง กรุงเทพฯ ทำได้เพียงถ่ายภาพอาคารที่ควรอนุรักษ์ไว้ แต่ไม่สามารถดำเนินการต่อได้ จึงต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในเทคโนโลยีดังกล่าวกอร์ปกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปกรรมมาช่วยให้คำปรึกษาเป็นพี่เลี้ยงแก่บุคลากรของสำนักผังเมืองและกรมศิลปากร และช่วยดำเนินการในงานอนุรักษ์ประติมากรรม เพื่อการสร้างงาน พัฒนางานในการบูรณะ ซ่อมแซมโบราณสถาน โบราณวัตถุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้เทคโนโลยีการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบ 3 มิติ ของรูปทรงและลวดลายเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานจึงมีความจำเป็นเพื่อการนำไปพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรักษาข้อมูลเพื่อศึกษา บูรณะ ซ่อมแซมอนุรักษ์ จาก

ความสำคัญดังกล่าวข้างต้น คณะวิจัยจึงเห็นว่าควรมีการจัดการความรู้ในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้และควรจัดทำเป็นคู่มือองค์ความรู้ได้ เพื่อการเผยแพร่อันเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนผู้สนใจทั่วไปในการศึกษาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของไทย

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน และจัดทำคู่มือองค์ความรู้การสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบ 3 มิติ เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน นักวิจัยจำนวน 5 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในการรวบรวมองค์ความรู้และการสืบค้นเอกสารเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นองค์ความรู้สำคัญเพื่อไปสู่การถ่ายทอดเทคโนโลยีต่อไป เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการประชุม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดกลุ่มเนื้อหา และอธิบายพรรณาโดยใช้ความรียง

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำคู่มือองค์ความรู้การสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบ 3 มิติ เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน ประชากรเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิศวกรรม มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการทำสำเนา 3 มิติ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินคู่มือจำนวน 4 คน ดังนี้

ชื่อ สกุล	สถานที่ทำงาน
ศาสตราจารย์ ดร.วิบูลย์ แสงระวีพันธุ์ศิริ	ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรมมันต์ ชูประเสริฐ	ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวลิต ขาวเขียว	คณะโบราณดคี มหาวิทยาลัยศิลปากร
นางศันสนีย์ ศรีศุกรี	กรมโยธาธิการและผังเมือง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมข้อมูล ได้แก่ (ร่าง) คู่มือองค์ความรู้การสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบสามมิติเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน จำนวน 1 ฉบับ และ2) แบบประเมินความสอดคล้องของ คู่มือองค์ความรู้การสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบสามมิติเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน จำนวน 1 ชุด ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่และกำหนดเกณฑ์การประเมิน ประกอบด้วย 1)เนื้อหา ประกอบด้วย ความถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ และความเป็นปัจจุบัน 2)รูปแบบของคู่มือ ประกอบด้วย ความกะทัดรัด น่าสนใจ การลำดับเนื้อหามีความสอดคล้อง เชื่อมโยง ในทุกขั้นตอน ขนาด/รูปแบบตัวอักษร 3) คุณค่าและประโยชน์ของคู่มือ ฯ ประกอบด้วย การแสดงองค์ความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินงานสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานได้อย่างชัดเจน การนำไปใช้ในการถ่ายทอด/ฝึกอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในหน่วยงานได้เป็น

อย่างดี และการนำไปใช้เผยแพร่องค์ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์งานศิลปกรรมได้ดี **ทั้งนี้การผ่านเกณฑ์** ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านมีความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ คู่มือฯ ในระดับมากขึ้นไปทุกรายการ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบ 3 มิติ ของรูปทรงและลวดลายเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

การอนุรักษ์และการบริหารจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุมักประสบปัญหา เนื่องจากขาดการสนับสนุนร่วมมือจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และขาดการให้ความรู้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และขาดความตระหนักถึงความสำคัญ รวมถึงไม่กล้าเข้าไปมีส่วนในจัดการส่งผลให้การจัดการดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุส่วนใหญ่ที่อยู่ในความดูแลของท้องถิ่นยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ด้วยข้อจำกัดทางด้านความรู้ความเข้าใจ การขาดบุคลากรเฉพาะทางและเทคโนโลยีในการดำเนินงานอนุรักษ์ที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนโบราณสถานทั้งหมดทั่วประเทศไทย ส่งผลให้การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุหลายแห่งถูกละเลยจนกล่าวได้ว่าเป็นมรดกเมืองที่ถูกลืม

ภาพที่ 1 ราวสะพานมหาดไทยอุทิศ

สะพานมหาดไทยอุทิศตั้งอยู่ใกล้เคียงกับภูเขาทอง วัดสระเกศ และป้อมมหากาฬ เปิดใช้เป็นทางการเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2457 เป็นสะพานของถนนบริพัตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นทางเชื่อมข้ามคลองมหานาค ณ จุดบรรจบระหว่างคลองมหานาคกับคลองรอบกรุงหรือคลองโอ่งอ่างบางลำพูมาเชื่อมกับถนนดำรงรักษ์ และถนนหลานหลวง รวมทั้งถนนราชดำเนิน การก่อสร้างสะพานมหาดไทยอุทิศเป็นพระราชดำริของล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบยุโรปและก่อสร้างตามวิธีสมัยใหม่ กลางราวสะพานด้านขวามีภาพประติมากรรมนูนด้านต่ำ เป็นรูปสตรีอุ้มเด็กในมือมีช่อดอกซ่อนกลิ่น ด้านซ้ายเป็นรูปผู้ชายยืนจับไหล่ของเด็ก (ดังภาพที่ 1) ซึ่งเป็นภาพแสดงถึงความอาลัยรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีเปิดสะพานด้วยพระองค์เองในคล้ายวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สะพานเจริญรัช 31 กับการจัดทำสำเนา 3 มิติ

สะพานเจริญรัช 31 เป็นสะพานแรกในสะพานชุดเจริญที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯพระราชทานทรัพย์ให้กรมสุขาภิบาลสร้างเพื่อสาธารณประโยชน์ในวันเฉลิมพระชนมายุครบ 31 พรรษา ในปี พ.ศ. 2454 ซึ่งเป็น

ปีแรกที่เสด็จขึ้นครองราชย์ โดยคำว่า “เจริญ” มีความหมายว่า เมื่อรัชกาลที่ 5 เฉลิมสวรรค์แล้ว รัชกาลที่ 6 เจริญรัชกาลสืบต่อไป

ภาพที่ 2 สะพานเจริญรัช 31

ตัวสะพานมีลักษณะเป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก ราวสะพานทั้งสองข้างโค้งเป็นรูปครึ่งวงกลม ภาพที่ 2 แสดง “ลูกกรง”ทำเป็นปูนปั้นรูปเสือป่ายืนหันข้าง เท้าคู่หน้าถือพระขรรค์ ป้ายกลางสะพานเป็นรูปโล่จารึกชื่อสะพานประดับด้วยลายใบไม้แบบยุโรป เหนือป้ายประดิษฐานพระปรมาภิไธยย่อ ว.ป.ร. ปลายราวสะพานทั้งสี่มีป้ายรูปวงกลมจารึกเลข 31 ด้านล่างราวสะพานฝั่งคลองประดับลายดอกบัวเรียงต่อกันไป ตรงกลางของแถวดอกบัวมีป้ายตัวเลข 130 ปัจจุบันตั้งอยู่บริเวณปากคลองตลาด แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร ถือเป็นหนึ่งในโบราณสถานที่ทรงคุณค่าของประเทศ แต่สะพานเจริญรัช 31 ได้ประสบปัญหาเช่นเดียวกับสะพานอื่นๆ คือเสื่อมโทรมเสียหายตามกาลเวลา ไม่ได้รับการอนุรักษ์ดูแลรักษาเท่าที่ควร ปูนและสีหลุดลอก มีรอยแตกร้าว (ภาพที่ 3) มีคราบสกปรกปกคลุมบดบังลวดลาย (ภาพที่ 4) ชิ้นส่วนแตกหักเสียหาย ทั้งลวดลายบางส่วนยังผิดเพี้ยนไปเพราะการซ่อมแซมแบบไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 3 ปูนหลุดลอก แตกเป็นรอยร้าว

ภาพที่ 4 คราบสกปรกดำบดบังความสวยงามของสะพาน

ภาพที่ 5 ลวดลายแตกหักเสียหายของสะพาน

องค์ความรู้จากงานวิจัยสู่การจัดการความรู้

ผลการวิจัยพบว่า การทำสำเนา 3 มิติเพื่อการอนุรักษ์ เป็นแนวทางหนึ่งที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการอนุรักษ์ และได้ใช้การผสมผสานวิธีการทำสำเนา 3 มิติแบบดั้งเดิม คือการทำแม่พิมพ์และการหล่อซึ่งเป็น

กระบวนการด้านประติมากรรม และแบบที่ใช้เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์การสแกน 3 มิติ ร่วมกับเทคนิคการผลิตซ้ำโดยใช้การใช้คอมพิวเตอร์ควบคุมการทำงานเครื่องจักรกลอัตโนมัติ ซีเอ็นซี เนื่องจากทั้งสองเทคนิคมีข้อดีและข้อด้อยที่สามารถเสริมกันได้ ข้อดีของกระบวนการดั้งเดิมคือ สามารถใช้กับงานที่มีรายละเอียด และมีความซับซ้อนสูงได้ อีกทั้งพิมพ์สามารถทำสำเนาได้หลายชิ้น แต่จำเป็นต้องมีพื้นที่ในการเก็บรักษา ส่วนการใช้เทคโนโลยีสามารถลอกแบบงานที่มีขนาดใหญ่ เช่น ปราสาททั้งหลังให้อยู่ในข้อมูลระบบดิจิตอลที่แสดงภาพจำลองให้เห็นได้ ซึ่งสามารถทำสิ่งของหรือมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่สูญหายไปแล้วขึ้นมาใหม่ได้ ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าการอนุรักษ์โบราณวัตถุจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อการเปรียบเทียบ อ้างอิง ทั้งที่เป็นสำเนาดิจิตอล 3 มิติ เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับศึกษาและการซ่อมแซมที่ถูกต้องในอนาคต

สรุปผลการประชุมกลุ่มนักวิจัยและรวบรวมองค์ความรู้การสร้างฐานข้อมูลพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานที่สามารถนำไปสู่การถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรจะมีการรวบรวมองค์ความรู้ให้ชัดเจน และผ่านการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ตรวจสอบได้ และผ่านการตรวจสอบและยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในงานหรือปรับใช้เพื่อการทำงานเพื่อการอนุรักษ์ได้จริง การถ่ายทอดเทคโนโลยีในลักษณะนี้ควรเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์และความตระหนักในการใช้เทคโนโลยีในการอนุรักษ์ การอบรมการใช้เทคโนโลยี ภายหลังจากมีการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยี ควรมีการติดตามการนำความรู้จากการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้วย

องค์ความรู้ที่ควรจัดทำ รวบรวม บ่งชี้ความรู้ จำนวน 3 เรื่อง

1. องค์ความรู้ที่ 1 การสำรวจสภาพศิลปกรรม 3 มิติ
2. องค์ความรู้ที่ 2 การทำสแกน 3 มิติ
3. องค์ความรู้ที่ 3 การสำเนาศิลปกรรม 3 มิติ เพื่อการอนุรักษ์

ผลการประชุมสรุปรูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์เพื่อนำไปสู่การถ่ายทอดเทคโนโลยี สรุปได้ดังนี้

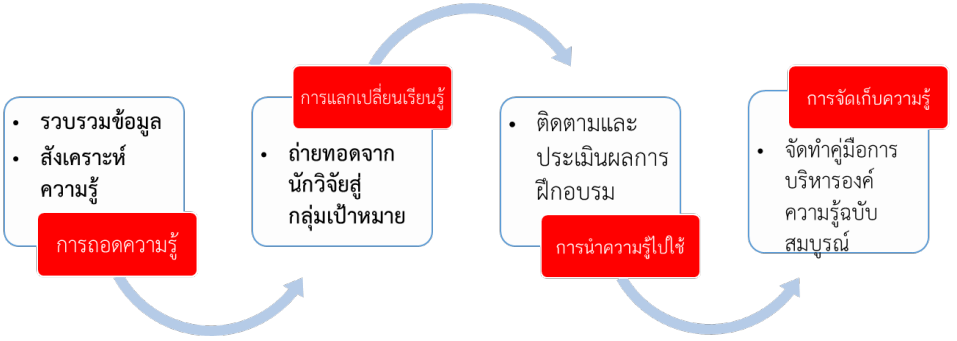

ภาพที่ 6 รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

ขั้นตอนที่ 1 การถอดความรู้ (Capture Knowledge) การสร้างฐานข้อมูลดิจิตอล ของรูปทรงและลวดลายเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

ขั้นตอนที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) โดยการถ่ายทอดจากนักวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย ผ่านการฝึกอบรมการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอล เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

ขั้นตอนที่ 3 การนำความรู้ไปใช้ (Knowledge Reuse) โดยการติดตามและประเมินผลจากการฝึกอบรมไปใช้ในงานอนุรักษ์

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรักษาความรู้ (Knowledge Maintenance) จัดทำคู่มือการบริหารองค์ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

2. ผลการจัดทำคู่มือองค์ความรู้การสร้างฐานข้อมูลพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

คณะวิจัยได้ดำเนินการ จัดทำคู่มือองค์ความรู้การสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานและประเมิน (ร่าง) คู่มือ ฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาพที่ 7 คู่มือองค์ความรู้การสำรวจ การทำสแกน 3 มิติ และการสำเนาศิลปกรรม 3 มิติ เพื่อการอรนุรักษ์โบราณสถาน

องค์ประกอบของเนื้อหาในเล่มคู่มือฯ ประกอบด้วย 4 บท แต่ละบทมีรายละเอียดสู่การนำไปปฏิบัติใช้และเอกสารอ้างอิง ดังนี้

บทที่ 1 ประกอบด้วย บทนำ สะพานมหาดไทยอุทิศกับการจัดทำสำเนา 3 มิติ สะพานเจริญรัช 31 กับการจัดทำสำเนา 3 มิติ

บทที่ 2 ประกอบด้วย การสำรวจสภาพศิลปกรรม 3 มิติ การสำรวจรอบแรก การทำแผนผัง วิธีการสำรวจ ประเภทของความเสียหาย การสรุปผลเพื่อคัดเลือกชิ้นงานเก็บเป็นต้นแบบ

บทที่ 3 ประกอบด้วย การทำสแกน 3 มิติเครื่องสแกน 3 มิติ (3D Scanner) การเลือกใช้เครื่อง 3D Lase scanner กับงานอนุรักษ์

บทที่ 4 ประกอบด้วย การสำเนาศิลปกรรม 3 มิติ เพื่อการอนุรักษ์กระบวนการผลิตโดยการขึ้นรูปเครื่องจักรซีเอ็นซี (Computer Numerical Control) เครื่องสร้างต้นแบบรวดเร็ว และเครื่องกัด การผลิตซ้ำด้วยเครื่องกัดซีเอ็นซี 3 แกนครึ่ง

ผลการประเมินความสอดคล้อง/เหมาะสมของคู่มือองค์ความรู้

รายการ	ระดับการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (น้อยที่สุด ไปยัง มากที่สุด)				ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	ผ่าน/ไม่ผ่าน
เนื้อหา					
1. ถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย	มาก	มากที่สุด	มาก	มาก	✓
2. ตรงกับความต้องการของผู้ใช้	มากที่สุด	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด	✓
3. เป็นปัจจุบัน	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	✓
รูปแบบของคู่มือ					
1. กะทัดรัด น่าสนใจ	มาก	มากที่สุด	มาก	มาก	✓
2. การลำดับเนื้อหา สอดคล้อง เชื่อมโยงในทุกขั้นตอน	มาก	มากที่สุด	มาก	มาก	✓
3. ขนาด/รูปแบบตัวอักษรอ่านง่าย	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	✓
ด้านคุณค่าและประโยชน์ของคู่มือ ฯ					
1. แสดงองค์ความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินงานสร้างฐานข้อมูลดิจิตอลแบบ 3 มิติของรูปทรงและลวดลายเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานได้อย่างชัดเจน	มากที่สุด	มาก	มาก	มากที่สุด	✓
2. สามารถนำไปใช้ในการถ่ายทอด/ฝึกอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจได้เป็นอย่างดี	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก	มากที่สุด	✓
3. สามารถนำไปใช้เผยแพร่องค์ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์งานศิลปกรรมได้ดี	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก	มากที่สุด	✓

ผลการประเมิน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน มีความเห็นว่าคู่มือฯ ที่จัดทำ ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกเด็น กล่าวคือ เนื้อหา รูปแบบของคู่มือ คุณค่าและประโยชน์ของคู่มือมีความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไปทุกรายการ และมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุง ได้แก่ ควรมี flow Chart ของกระบวนการหรือขั้นตอนการทำงาน ทั้งหมดให้เห็นตำแหน่งการสำรวจ การ SCAN การผลิตควรเพิ่มรายละเอียดการแปลง Cloud Point ให้ไปอยู่ในรูปของผิวที่เหมาะสำหรับงาน CNC Machine และงานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยที่ดีมาก ควรสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ให้ครบและครอบคลุมโบราณสถานหลายๆ รูปแบบ รวมถึง โบราณวัตถุต่าง ๆ ด้วย

สรุป

การจัดการความรู้เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี สู่การจัดทำคู่มือองค์ความรู้ในครั้งนี้ ได้ดำเนินการรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คณะวิจัยให้ความสำคัญในการทำสำเนา 3 มิติซึ่งเป็นการอนุรักษ์แนวทางหนึ่ง รวมทั้งการผสมผสานวิธีการทำสำเนา 3 มิติแบบดั้งเดิม คือการทำแม่พิมพ์และการหล่อซึ่งเป็นกระบวนการด้านประติมากรรม และแบบที่ใช้เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์การสแกน 3 มิติ ร่วมกับเทคนิคการผลิตซ้ำโดยใช้การใช้คอมพิวเตอร์ควบคุมการทำงานเครื่องจักรกลอัตโนมัติ ซีเอ็นซี เนื่องจากทั้งสองเทคนิคมีข้อดีและข้อด้อยที่สามารถเสริมกันได้ ข้อดีของกระบวนการดั้งเดิมคือ สามารถใช้กับงานที่มีรายละเอียด และมีความซับซ้อนสูงได้ อีกทั้งพิมพ์สามารถทำสำเนาได้หลายชิ้น แต่จำเป็นต้องมีพื้นที่ในการเก็บรักษา ส่วนการใช้เทคโนโลยีสามารถแบบที่เก็บงานที่มีขนาดใหญ่ เช่น ปราสาททั้งหลังอยู่ให้อยู่ในข้อมูลระบบดิจิตอลที่แสดงภาพจำลองให้เห็นได้ ซึ่งสามารถทำสิ่งของที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่สูญหายไปแล้วขึ้นมาใหม่ได้ ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าในการอนุรักษ์โบราณวัตถุ

จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพื่อการเปรียบเทียบ อ้างอิง ทั้งที่เป็นสำเนาดิจิตอล 3 มิติ เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับศึกษาและการซ่อมแซมที่ถูกต้องในอนาคต "...การถ่ายทอดเทคโนโลยีในครั้งนี้จึงแสดงถึงบทบาทของนักวิจัยและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเก็บรักษาต้นแบบเพื่อการอนุรักษ์สะพานเป็นสำคัญ..."

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณฝ่ายจัดการความรู้งานวิจัย กองประเมินผลและจัดการความรู้จากงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่เห็นประโยชน์และคุณค่าของผลงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่บูรณาการระหว่างความรู้เทคโนโลยีทางด้านวิศวกรรมศาสตร์และความรู้ในศาสตร์จิตรกรรม ประติมากรรมเพื่องานศิลปะในการอนุรักษ์มรดกของชาติ เป็นผู้ให้งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานโครงการดังกล่าวนี้ และให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานอย่างดียิ่ง

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2528). *ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. 2528.* เข้าถึงได้จาก http://www.icomosthai.org/charters/FineArt.pdf.

คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์. (2558). *รายงานสรุปโครงการอนุรักษ์ประติมากรรมและลวดลายประดับสะพานข้ามคลองในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาสะพานมหาดไทยอุทิศ.*

ชาญคณิต อาวรณ์, สายกลาง จินดาสุ, ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์ และ เพ็ญสุภา สุขตะ ใจอินทร์. 2558. แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการโบราณสถานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). เข้าถึงได้จาก http://www.pcrp-org.com/home/wp-content/uploads/2016/12/56.pdf

ฝ่ายวางแผนปรับปรุงฟื้นฟูเมือง กองจัดรูปที่ดินและปรับปรุงฟื้นฟูเมือง สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2550). โครงการจ้างที่ปรึกษาตรวจสอบและจัดทำต้นแบบโบราณสถาน 39 แห่ง. เข้าถึงได้จาก http://www.urbma.org/document/studyproject/4.2.1.1-2548-โครงการจ้างที่ปรึกษาตรวจสอบและจัดทาต้นแบบโบราณสถาน%2039%20แห่ง.pdf.

สมชาติ จึงสิริอารักษ์. (2558). *ประวัติ แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติการในการอนุรักษ์โบราณสถาน.* นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

English Heritage. (2011). *3D Laser Scanning for Heritage*, Published October 2011. English Heritage Publishing.

ICOMOS. (1965). International charter for the conservation and restoration of monuments and sites (The Venice Charter 1964). International Charters for Conservation and Restoration. Stockholm: ICOMOS.

Lee, J. J. (2013). *5 Ways Smithsonian Uses 3-D Scanning to Open Up History*, September 05, National Geographic.

Naai-J, S., Huey-J, W., Chen Y. L., & Chai-Y, L. (2007). 3D scan for the digital preservation of a historical temple in Taiwan. *Advances in Engineering Software, 38*(7), 501-512.

นวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก*

Innovation of Online Evaluation System for School Internship According to The Rule of The Teacher Council of Thailand for Rajabhat Universities in The Eastern Region

ณัฐที ปิ่นทอง**
ศรีวรรณ ยอดนิล***
ดุสิต ขาวเหลือง****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการนวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก และ 2) พัฒนานวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจากอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 600 คน ตอนที่ 2 เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีการพัฒนานวัตกรรมตามหลักการของ ADDIE Model และนำไปใช้กับกลุ่มทดลองจำนวน 42 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการนวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.31) พิจารณารายด้านพบว่า ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 รองลงมาเป็นด้านระบบอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 และด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18

2. การพัฒนานวัตกรรมได้มีการดำเนินการตาม 5 ขั้นตอนของ ADDIE Model จากนั้นจึงทำการติดตั้งทดลองใช้งาน และประเมินประสิทธิภาพนวัตกรรม โดยผลการประเมินประสิทธิภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.37) พิจารณารายด้านพบว่า ด้านการออกแบบอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27

คำสำคัญ : นวัตกรรม/ ระบบประเมินผลออนไลน์/ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู/ คุรุสภา/ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The objectives of the research were (1) to examine the requirement of innovation of online evaluation system for school internship according to the rule of the Teacher Council of Thailand for Rajabhat universities in the Eastern Region (2) to develop the innovation of online evaluation system for school internship according to the rule of the Teacher Council of Thailand for Rajabhat universities in the Eastern Region. The study was designed in two parts. The survey research appeared in first part approach collected data by questionnaire which was responded by a sample group of 600 people in university's advisor, school's advisor and teacher's students. The research and development (R&D) appeared in second part with ADDIE Model then the model was implemented by an experimental group of 42 people.

Research results.

1. The sample group who were the requirement of innovation of online evaluation system for school internship according to the rule of the Teacher Council of Thailand for Rajabhat universities in the Eastern Region in high level ($\overline{X}$ = 4.31) considered in aspects, aspect of content in high level ($\overline{X}$ = 4.35), aspect of system in high level ($\overline{X}$ = 4.30) and aspect of security in high level ($\overline{X}$ = 4.18).

2. The development of innovation following in 5 steps by ADDIE Model, then to implementing, testing and evaluating the innovation. The results of evaluate performance overall in high level ($\overline{X}$ = 4.37) considered in aspects, aspect of design in high level ($\overline{X}$ = 4.43), aspect of content in high level ($\overline{X}$ = 4.36) and aspect of security in high level ($\overline{X}$ = 4.27).

Keyword : Innovation/ Online Evaluation System/ School Internship/ Teacher Council of Thailand Rajabhat University/ Eastern Region

บทนำ

มหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่ผลิตครูได้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฝึกฝนให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จากการเผชิญสถานการณ์จริงภายในสถานศึกษา โดยการให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างสร้างสรรค์ มีแนวทางในการพัฒนาตนเองที่หลากหลายในสถานศึกษาจริง ทำให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต้องปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ รวมไปถึงการเพิ่มความเข้าใจรูปแบบและวิธีการปฏิบัติการสอนจริง มีทักษะด้านการสอน รวมถึงการเพิ่มความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าสถาบันการศึกษาที่หน้าที่ผลิตครูในแต่ละแห่งจะมีรายละเอียดของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่แตกต่างกัน เนื่องมาจากความแตกต่างของแนวคิดหรือการบริหารจัดการ ทำให้ส่งผลต่อมาตรฐานการเตรียมนักศึกษาเพื่อเป็นครูที่ดีมีความรู้ความสามารถในอนาคต รวมถึงคุณภาพการจัดการศึกษาในด้านของการผลิตครูจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พบว่าจำเป็นต้องมีการปรับระบบการผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยการสรรหา คัดกรองคนดีมีจิตวิญญาณความเป็นครู คนดี คนเก่งมาเป็นครู (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554) และจากยุทธศาสตร์ที่ 2 ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้มี

การผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภท ซึ่งต้องมีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถใช้ศักยภาพในการสอนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพ และในยุทธศาสตร์ที่ 5 โดยกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ที่มุ่งหวังให้คนไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งตอบสนองต่อการพัฒนาในด้านการเข้าถึงการให้บริการ ด้านความเท่าเทียม และด้านประสิทธิภาพ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาจากการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยังขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน การเดินทางเพื่อนิเทศการสอน หรือการประเมินผล โดยพบว่าภาระของอาจารย์นิเทศก์ที่มีจำนวนมาก เนื่องจากมีภาระงานสอนหลักที่ต้องสอนในมหาวิทยาลัย และต้องออกเดินไปทางนิเทศการสอนที่โรงเรียนบางครั้งติดขัดเรื่องปัญหาการเดินทาง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า ภาระงานสอน และหน้าที่รับผิดชอบอื่นทำให้อาจารย์นิเทศก์ไม่มีเวลาเพียงพอในการนิเทศ การประสานงานมีความล่าช้า ทำให้ไม่สามารถติดตามข่าวสารจากนักศึกษาได้ทันเวลา ในขณะที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยังไม่เข้าใจในกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน ขาดความชัดเจนในขั้นตอนและจุดมุ่งหมายของการทำวิจัย มีปัญหากับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงไม่เชื่อมโยงกับมาตรฐานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2552; มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2553; มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2555) ในขณะที่ปัญหาบางส่วนเกิดจากการขาดการสื่อสารระหว่างอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เนื่องจากในช่วงที่นักศึกษาอยู่โรงเรียนแต่ละคนก็มีภาระหน้าที่ต่างกันไป สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องการใช้เครื่องมือเว็บ 2.0 ในการให้คำปรึกษานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (ดนัยศักดิ์ กาโร, 2558) โดยมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อพัฒนาให้นักศึกษาสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วขึ้น การติดต่อสอบถามปัญหาทำได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น รวมถึงประโยชน์ในด้านอื่น เช่น ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้น รวมทั้งการลดค่าใช้จ่ายในการจัดส่งเอกสาร และถือเป็นการป้องกันการสูญหายของเอกสารด้วย

จากประเด็นสำคัญที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงเห็นว่า รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นเป้าหมายสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนา เนื่องจากเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้ได้มาตรฐาน และเพื่อให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งมีจุดเน้นให้นักศึกษามีบทบาทในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และประเมินความก้าวหน้าของตนเอง โดยการเก็บรวบรวมผลงาน หรือสิ่งที่แสดงถึงทักษะ ความสามารถพิเศษ หรือพรสวรรค์ของตนเองไว้เพื่อนำเสนอด้วยสิ่งที่แสดงตัวอย่างเชิงรูปธรรมของตนได้ ซึ่งนักศึกษาจะต้องมีการรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน ตลอดจนการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารอินเทอร์เน็ตเข้ามาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการใช้งาน ก็ถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีความเหมาะสมต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การมีระบบออนไลน์สามารถเข้าใช้งานได้ทุกสถานที่และทุกเวลา ในส่วนของอาจารย์นิเทศก์ ระบบจะช่วยเพิ่มโอกาสและจำนวนครั้งในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปนิเทศก์ ลดระยะเวลาในการปฏิบัติงานนอกสถานที่ ลดขั้นตอนในการให้คำแนะนำต่อนักศึกษา เพิ่มช่องทางในการตรวจผลงานของนักศึกษา และลดขั้นตอนในการรวบรวมคะแนนการประเมินผล ในส่วนของครูนิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน ระบบจะอำนวยความสะดวกให้สามารถเลือกคะแนนประเมินผลได้อย่างถูกต้องตามเกณฑ์ ลดระยะเวลาและขั้นตอนในการประเมินผล มีระบบการคำนวณผลที่ถูกต้องแม่นยำ ในส่วนของระบบการบริหารจัดการ ระบบจะช่วยลดระยะเวลาในการดำเนินงานของฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ลดขั้นตอนในการเก็บรวมรวมเอกสาร ในส่วนของการกำหนดนโยบายของคณะครุศาสตร์ ระบบจะช่วยให้ทราบถึง

ข้อมูลผลการประเมินของนักศึกษาเป็นรายคน และสามารถตรวจสอบข้อมูลย้อนหลังได้ ดังที่กล่าวมานวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ครูนิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน อาจารย์นิเทศก์ หรือบุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ ดังนั้น นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นจึงเป็นระบบสารสนเทศที่ก่อให้เกิดความสมบูรณ์ และเติมเต็มศักยภาพในการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ สร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ที่ได้รับการประเมิน ตลอดจนเป็นระบบที่ให้สารสนเทศในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติอีกด้วย

คำถามการวิจัย

1. ความต้องการนวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเป็นอย่างไร

2. นวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการนวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก

2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

นวัตกรรมรองรับการทำงานผ่านระบบการจัดการออนไลน์บนเว็บไซต์ ได้แก่ แฟ้มสะสมงาน แผนการจัดการเรียนรู้ งานวิจัยในชั้นเรียน รายงานโครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขั้นปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา และนวัตกรรมจะต้องจัดเก็บข้อมูล รักษาข้อมูล ประมวลผลข้อมูล แก้ไขข้อมูล และนำเสนอข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยนำภาษาพีเอชพี (PHP) เป็นภาษาหลักในการพัฒนานวัตกรรมผ่านระบบบริหารจัดการเนื้อหา (Content Management System: CMS) ด้วยซอร์สโค๊ดเวิร์ดเพรสส์ (Source Code WordPress) และใช้ฐานข้อมูลเอสคิวแอล (SQL)

ขอบเขตด้านพื้นที่

กำหนดพื้นที่ศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก ซึ่งมีทั้งหมด 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา และมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตด้านประชากร

1. ประชากรเพื่อศึกษาความต้องการนวัตกรรมฯ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย อาจารย์นิเทศก์ จำนวน 85 คน ครูพี่เลี้ยง จำนวน 849 คน และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 849 คน

2. ประชากรเพื่อประเมินประสิทธิภาพการพัฒนานวัตกรรมฯ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย อาจารย์นิเทศก์ จำนวน 1 คน ครูนิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน จำนวน 31 คน และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 10 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

กำหนดขั้นตอนในการดำเนินวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการนวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก

กลุ่มตัวอย่างจากอาจารย์นิเทศก์ ได้มาจากการเลือกโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (วรรณี แกมเกตุ, 2555, หน้า 288) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 608-609) จากจำนวนประชากร 85 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 70 คน

กลุ่มตัวอย่างจากครูพี่เลี้ยง ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (วรรณี แกมเกตุ, 2555, หน้า 291) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 608-609) จากจำนวนประชากร 849 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 265 คน

กลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (วรรณี แกมเกตุ, 2555, หน้า 291) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 608-609) จากจำนวนประชากร 849 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 265 คน

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อสำรวจความต้องการนวัตกรรม โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า และสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม สร้างขึ้นจากหลักการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา จำนวน 36 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความต้องการด้านระบบ จำนวน 11 ข้อ ความต้องการด้านความปลอดภัย จำนวน 5 ข้อ และความต้องการด้านเนื้อหา จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ แบบเรียงลำดับความสำคัญ จากอันดับ 1 ถึง 5 แบบมาตราส่วนประเมินค่า ใช้มาตราวัดแบบลิเคอร์ท 5 ระดับ จากนั้นจึงตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 แล้วจึงนำไปตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะไกล้เคียงกับกลุ่มที่ต้องการศึกษา จำนวน 50 ชุด ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

ตอนที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกในรูปแบบออนไลน์

ผู้วิจัยได้ใช้หลักการของ ADDIE Model (Branson & Rayner et al, 1975) ซึ่งแบ่งลำดับขั้นการดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

การวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาจากการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยังขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน การเดินทางเพื่อนิเทศการสอน หรือการประเมินผลในแบบประเมินต่าง ๆ โดยทั่วไปมหาวิทยาลัยจะมอบหมายให้อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้ประเมินผลในแบบประเมินผลสมรรถนะด้านการสอน และแบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาฝึกประสบการณ์ในระหว่างการนิเทศการสอน โดยพบว่าภาระของอาจารย์นิเทศก์มีจำนวนมาก เนื่องจากมีภาระงานสอนหลักที่ต้องสอนในมหาวิทยาลัย และต้องออกเดินไปทางนิเทศการสอนที่โรงเรียน บางครั้งติดขัดเรื่องปัญหาการเดินทาง ด้านการให้คำปรึกษานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่สามารถขอคำปรึกษาจากอาจารย์นิเทศก์ได้ เนื่องจากนักศึกษาไปฝึกสอนอยู่โรงเรียนที่ค่อนข้างไกลจากมหาวิทยาลัย การเดินทางไปกลับไม่สะดวกที่จะเข้ามาพบอาจารย์นิเทศก์ จึงอยากให้อาจารย์นิเทศก์สร้างนวัตกรรมที่ช่วยสนับสนุน

การรับส่งงานอย่างเป็นระบบ ที่สามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่าย ในส่วนของการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้งาน ได้มีการศึกษาความต้องการนวัตกรรม โดยใช้แบบสอบถามความต้องการนวัตกรรม ดำเนินการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม จากตอนที่ 1

การออกแบบ

ดำเนินการออกแบบระบบให้มีลักษณะเป็นเว็บแอพพลิเคชัน โดยกำหนดแนวทางไว้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) การออกแบบขอบเขตข้อมูลนำเข้าและสารสนเทศที่นำเข้าไปสู่เว็บไซต์ 2) การออกแบบทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรม 3) การออกแบบโครงสร้างของเว็บไซต์ 4) การออกแบบส่วนที่ติดต่อกับผู้ใช้ และ 5) การออกแบบส่วนการทำงานของเว็บไซต์

การพัฒนา

ดำเนินการพัฒนานวัตกรรมระบบประเมินผล ผู้วิจัยเลือกใช้ซอร์สโค๊ดเวิร์ดเพรสส์มาเป็นเครื่องมือหลัก รวมทั้งมีการใช้ปลั๊กอินที่เกี่ยวข้องมาร่วมพัฒนาด้วยซึ่งสามารถอธิบายขั้นตอนได้ดังนี้

1. ดำเนินการจัดเช่าเครื่องบริการเว็บ และจัดเช่าโดเมนเนม ใช้ชื่อว่า http://www.rruexp.com
2. ตั้งค่า และทดสอบการทำงานของเครื่องบริการเว็บ
3. ดาวน์โหลดซอร์สโค๊ดเวิร์ดเพรสส์จากเว็บไซต์ผู้พัฒนาที่มีเป็นลักษณะโอเพ่นซอร์ส
4. อัพโหลดซอร์สโค๊ดเวิร์ดเพรสส์ไปยังเครื่องบริการเว็บ และติดตั้งพร้อมระบุที่อยู่ซอร์สโค๊ด
5. สร้างฐานข้อมูล และทดสอบการติดตั้งฐานข้อมูล
6. การกรอกข้อมูลเบื้องต้น และทดสอบระบบระหว่างการติดตั้งเวิร์ดเพรสส์
7. ดำเนินการพัฒนาระบบ ติดตั้งปลั๊กอินที่จำเป็น และปรับแก้ไขโค๊ด
8. ทดสอบการใช้งานเวิร์ดเพรสส์ตามฟังก์ชันการทำงานในแต่ละระดับ
9. ทดสอบหาจุดบกพร่องของระบบ การรักษาความปลอดภัยของระบบ

การนำไปใช้

ดำเนินการพัฒนาคู่มือการใช้งานนวัตกรรมระบบประเมินผล และสื่อภาพประกอบเสียงบรรยาย ดังนี้

1. พัฒนาคู่มือการใช้งานนวัตกรรมระบบประเมินผล สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับโรงเรียน และสำหรับอาจารย์นิเทศก์

2. จัดทำสื่อภาพประกอบเสียงบรรยายการใช้งานนวัตกรรมระบบประเมินผล สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับโรงเรียน และสำหรับอาจารย์นิเทศก์ โดยจัดเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ยูทูป

3. การทดลองภาคสนาม มีการกำหนดกลุ่มทดลองภาคสนาม โดยการเลือกกลุ่มทดลองโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น การเลือกแบบเจาะจง (วรรณี แกมเกตุ, 2555, หน้า 288) เนื่องจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองจำเป็นต้องมีการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับมหาวิทยาลัยในการรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไปดำเนินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามข้อกำหนดของคุรุสภา ผ่านการทดลองภาคสนามด้วยการทดสอบกลุ่มเล็ก (จินตวีร์ คล้ายสังข์, 2559, หน้า 35) ในขั้นตอนนี้ให้ครูนิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน จำนวน 5 คน และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 2 คน ทำการทดลองใช้งานนวัตกรรม และผู้วิจัยสังเกตการใช้งานพร้อมจดบันทึกผลการใช้และรายละเอียด จากนั้นจึงนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขนวัตกรรมให้มีความเหมาะสมมากขึ้น และการทดลองนวัตกรรมด้วยกลุ่มทดลอง ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงมีนาคม พ.ศ. 2561 กลุ่มทดลองจำนวน 42 คน

การประเมินผล

1. กลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลองจากอาจารย์นิเทศก์ คือ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ให้ทำหน้าที่นิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มทดลองได้มาจากการเลือกโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (วรรณี แกมเกตุ, 2555, หน้า 288) จำนวน 1 คน

กลุ่มทดลองจากครูนิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูพี่เลี้ยง ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ทำหน้าที่นิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ กลุ่มทดลองได้มาจากการเลือกโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (วรรณี แกมเกตุ, 2555, หน้า 288) จำนวน 31 คน

กลุ่มทดลองจากนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ กลุ่มทดลองได้มาจากการเลือกโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (วรรณี แกมเกตุ, 2555, หน้า 288) จำนวน 31 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างเครื่องมือขึ้น สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรม

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรม จำนวน 35 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบ จำนวน 10 ข้อ ด้านความปลอดภัย จำนวน 5 ข้อ และด้านเนื้อหา จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ แบบเรียงลำดับความสำคัญ จากอันดับ 1 ถึง 5 แบบมาตราส่วนประเมินค่า ใช้มาตราวัดแบบลิเคอร์ท 5 ระดับ จากนั้นจึงตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 แล้วจึงนำไปตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 ชุด ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.933

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการนวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก

จากผลการศึกษา พบว่ามีความต้องการนวัตกรรมระบบประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.31, SD = 0.46) เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า

ความต้องการด้านเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.31, SD = 0.46) เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า หน้าเว็บเพจแบบประเมินผลออนไลน์มีระบบการคำนวณผลคะแนนรวมตามเกณฑ์แบบอัตโนมัติแสดงผลในทันทีอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.40, SD = 0.60) เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นระบบรองรับการอัพโหลดไฟล์ผ่านเว็บเบราว์เซอร์ ได้แก่ ไฟล์แผนการจัดการเรียนรู้ ไฟล์แฟ้มสะสมงาน ไฟล์งานวิจัยในชั้นเรียน และไฟล์รายงานโครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.39, SD = 0.63) และระบบมีวีดีโอสาธิตแสดงการใช้งานหน้าเว็บเพจในทุกหน้าอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.31, SD = 0.66) เป็นอันดับสุดท้าย

ความต้องการด้านระบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.30, SD = 0.49) เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ออกแบบหน้าเว็บไซต์ให้เหมาะสมและสามารถใช้งานร่วมกับอุปกรณ์อื่นได้อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.39, SD = 0.62) เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นองค์ประกอบของหน้าเว็บเพจ ประกอบด้วย หน้าแรก/เข้าสู่ระบบ/ผลงานของนักศึกษา/ประเมินผลสำหรับโรงเรียน/ประเมินผลสำหรับอาจารย์นิเทศก์/การติดต่ออยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.36, SD = 0.63) และออกแบบหน้าจอโดยเน้นภาพกราฟิกให้มีจำนวนมากอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.15, SD = 0.72) เป็นอันดับสุดท้าย

ความต้องการด้านความปลอดภัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.18, SD = 0.58) เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ระบบมีการยืนยันผู้ใช้งานระบบทุกครั้งก่อนเข้าใช้งาน และสามารถใช้งานตามสิทธิ์ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.29, SD = 0.64) เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นผู้ใช้งาน 1 โรงเรียน มีไอดีและรหัสผ่าน 1 ชุดอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.26, SD = 0.72) และผู้ใช้งาน 1 คน มีไอดีและรหัสผ่าน 1 ชุดอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.07, SD = 0.80) เป็นอันดับสุดท้าย

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนานวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก

จากผลการพัฒนานวัตกรรมระบบประเมินผล พบว่า ผู้ใช้งานสามารถเข้าใช้งานนวัตกรรมผ่านองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แฟ้มสะสมงาน แผนการจัดการเรียนรู้ งานวิจัยในชั้นเรียน รายงานโครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแบบประเมินผล ซึ่งในแบบประเมินผลสามารถจำแนกออกเป็น 8 แบบ ดังนี้ แบบประเมินผลคุณลักษณะด้านการปฏิบัติตน แบบประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู แบบประเมินผลสมรรถนะด้านการสอน แบบประเมินผลการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู แบบประเมินผลโครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบบประเมินผลสมรรถนะด้านการสอน แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม และแบบสรุปผลการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนั้น ผลการพัฒนานวัตกรรมระบบประเมินผลจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกและรวดเร็วให้กับผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี

จากผลการศึกษา พบว่าการประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรมระบบประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.37, SD = 0.31) เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า

ประสิทธิภาพด้านการออกแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.43, SD = 0.31) เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า หน้าจอมีการออกแบบได้น่าสนใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59, SD = 0.54) เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นหน้าจอมีการออกแบบได้สัดส่วนที่เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52, SD = 0.63) และแถบเครื่องมือและเมนูมองเห็นได้ชัดเจนอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.31, SD = 0.64) เป็นอันดับสุดท้าย

ประสิทธิภาพด้านเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.36, SD = 0.33) เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า หน้าเว็บเพจแบบประเมินผลสามารถคำนวณผลคะแนนประเมินรายด้านแบบอัตโนมัติพร้อมแสดงผลในทันทีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.69, SD = 0.46) เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นหน้าเว็บเพจแบบประเมินผลมีระบบการคำนวณผลคะแนนรวมตามเกณฑ์แบบอัตโนมัติพร้อมแสดงผลในทันทีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61, SD = 0.53) และหน้าเว็บเพจแฟ้มสะสมงานสามารถเพิ่มข้อมูลบันทึกการนิเทศก์ของครูพี่เลี้ยงได้อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.11, SD = 0.70) เป็นอันดับสุดท้าย

ประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.27, SD = 0.44) เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า มีการเข้าสู่ระบบก่อนการใช้งานอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45, SD = 0.63)

เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นมีการแก้ไขข้อมูลส่วนตัวผู้ใช้งานด้วยตนเองในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.28, SD = 0.67) และมีการกู้คืนรหัสผ่าน และรับรหัสผ่านใหม่ผ่านอีเมลอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09, SD = 0.72) เป็นอันดับสุดท้าย

อภิปรายผล

1. การศึกษาความต้องการนวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก

ความต้องการด้านระบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า เรื่องการออกแบบหน้าเว็บไซต์ให้เหมาะสมและสามารถใช้งานร่วมกับอุปกรณ์อื่นได้อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก เนื่องจากการใช้งานเทคโนโลยีในปัจจุบันจำเป็นต้องรองรับผู้ใช้งานตลอดเวลา และผู้ใช้งานที่เป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะเป็นกลุ่มที่ใช้งานนวัตกรรมเป็นหลัก ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 18-24 ปี เป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสนใจต่อเทคโนโลยีและสามารถใช้งานอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว รวมถึงยังใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปกับการใช้งานอินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา หรือความบันเทิง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี พ.ศ. 2559 โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) พบว่า จำนวนของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2559 ผ่านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต 3 อันดับแรก ได้แก่ สมาร์ตโฟน ร้อยละ 85.5 รองลงมาเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล ร้อยละ 62 และคอมพิวเตอร์พกพา ร้อยละ 48.7 โดยหากเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้อินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยกับช่วงของวัยพบว่าจะเป็นกลุ่มที่มีจำนวนชั่วโมงการใช้งานอินเทอร์เน็ตสูงสุดถึง 53.2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือคิดเป็น 7.6 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความต้องการใช้งานเรื่องการออกแบบหน้าเว็บไซต์ให้เหมาะสมและสามารถใช้งานร่วมกับอุปกรณ์อื่นได้มากกว่าการทำงานในรูปแบบเดิม รองลงมาเป็นเรื่ององค์ประกอบของหน้าเว็บเพจ ซึ่งประกอบด้วย หน้าแรก หน้าเว็บเพจเข้าสู่ระบบ หน้าเว็บเพจผลงานของนักศึกษา หน้าเว็บเพจประเมินผลสำหรับโรงเรียน หน้าเว็บเพจประเมินผลสำหรับอาจารย์นิเทศก์ หน้าเว็บเพจการติดต่อ มีความต้องการอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้ใช้งานมีความต้องการองค์ประกอบของหน้าเว็บเพจผ่านนวัตกรรม ที่สามารถนำไม่ช่วยแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในการจัดประสบการณ์วิชาชีพให้มีความเหมาะสม ทั้งในด้านของการเข้าถึงระบบ การใช้งานเว็บเพจที่สะดวกไม่ซับซ้อน รวมไปถึงการใช้งานได้ต่อเนื่องตลอดเวลา และทุกสถานที่ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับ เอกภูมิ จันทรขันตี (2551) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครู จากการศึกษาวิจัยพบว่า การวางแผนการจัดประสบการณ์วิชาชีพก็เพื่อให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความรู้ความเข้าใจและฝึกปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การควบคุมชั้นเรียน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และศึกษาพัฒนาการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย

ความต้องการด้านเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยหน้าเว็บเพจแบบประเมินผลออนไลน์มีระบบการคำนวณผลคะแนนรวมตามเกณฑ์แบบอัตโนมัติแสดงผลในทันที และระบบรองรับการอัพโหลดไฟล์ผ่านเว็บเบราว์เซอร์ ได้แก่ ไฟล์แผนการจัดการเรียนรู้ ไฟล์แฟ้มสะสมงาน ไฟล์งานวิจัยในชั้นเรียน และไฟล์รายงานโครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความต้องการอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้ใช้งานมีความต้องการให้ระบบการคำนวณมีความถูกต้องแม่นยำที่สูง เพื่อไม่ให้คะแนนการประเมินผิดพลาดได้ รวมถึงระบบมีการรองรับการอัพโหลดไฟล์ผ่านเว็บเบราว์เซอร์ สามารถช่วยให้ผู้ใช้งานมีความรู้สึกสะดวกสบาย และง่ายต่อการเข้าถึงและใช้งาน โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับ ธนัทธัฏฐ์ ฉัตรภัครัตน์ (2555) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ

การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและเว็บไซต์เพื่อการจัดการเรียนรู้ของฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วิทยาลัยฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จากการศึกษาวิจัยพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ทราบขั้นตอน และขอบเขตของการดำเนินงาน แต่การติดต่อประสานงานมีความล่าช้า อาจารย์นิเทศก์มีภาระงานสอน และหน้าที่รับผิดชอบอื่นมาก ทำให้ไม่มีเวลาไปนิเทศนักศึกษาฝึกสอน ข้อมูลไม่มีความทันสมัย และไม่เพียงพอเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจได้อย่างทันท่วงที

ความต้องการด้านความปลอดภัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า เรื่องของระบบที่มีการยืนยันผู้ใช้งานระบบทุกครั้งก่อนเข้าใช้งาน และสามารถใช้งานตามสิทธิ์ที่ได้รับอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก เนื่องจากการรักษาความปลอดภัย เรื่องการเข้าถึงระบบโดยไม่มีสิทธิ์เป็นสิ่งที่จำเป็น ผู้ใช้งานแต่ละสิทธิ์ควรได้รับการยืนยันสิทธิ์ก่อนเข้าใช้งาน โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับ จตุชัย แพงจันทร์ (2553) ได้กล่าวถึง การรักษาความลับ ความคงสภาพ และความพร้อมใช้งานของข้อมูลนั้น ว่าจะกระทำไม่ได้หากไม่สามารถควบคุมได้ว่าใครมีสิทธ์ทำอะไรกับข้อมูลเหล่านั้นได้บ้าง ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ การพิสูจน์ทราบตัวตนของผู้ที่กำลังจะเข้าถึงข้อมูล และการตรวจสอบสิทธิ์ของผู้นั้นว่าสามารถกระทำอะไรได้บ้าง โดยการทำให้แน่ใจว่าเป็นตัวจริง และการอนุญาตให้ทำตามสิทธิ์ที่มี ในการพิสูจน์ทราบตัวตน

2. การพัฒนานวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก

ผลการพัฒนานวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้ใช้หลักการของ ADDIE Model (Branson & Rayner et al, 1975) เนื่องจากเป็นหลักการที่มีการแบ่งลำดับขั้นตอนของการพัฒนาระบบที่ชัดเจน มีการดำเนินงานเป็นลำดับขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อนมีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ออกแบบและพัฒนานวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อีกทั้งยังมีนักวิจัยหลายท่านได้นำหลักการนี้มาเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนานวัตกรรมในลักษณะเช่นเดียวกัน ทำให้การอ้างอิงและการนำไปประยุกต์พัฒนาต่อสามารถกระทำได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยขั้นตอนของหลักการ ADDIE Model แบ่งลำดับขั้นการดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้ และการประเมินผล ซึ่งขั้นตอนกระบวนการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศดังกล่าว มีความสอดคล้องกับกับงานวิจัยของดุสิต ขาวเหลือง (2546) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต: ด้านการบริหารงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยใช้กระบวนการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหา การศึกษาความเป็นไปได้ การวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้ การออกแบบฐานข้อมูล การออกแบบและพัฒนาโปรแกรม การสร้างแบบประเมินประสิทธิภาพระบบฐานข้อมูล การตรวจสอบการแก้ไขและปรับปรุงจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ การทดลองภาคสนามเบื้องต้น การประเมินโปรแกรม และการทำเอกสารประกอบโปรแกรม โดยสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพมีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีขึ้นไป

3. การประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออก

ด้านการออกแบบ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า หน้าจอมีการออกแบบได้น่าสนใจอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากเว็บไซต์มีการออกแบบโดยการกำหนดธีมของเว็บไซต์ทั้งระบบมีความสม่ำเสมอ สอดคล้อง และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้การออกแบบหน้าจอเว็บไซต์นำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลประกอบการออกแบบ เช่น การเน้นข้อความสำคัญของเว็บไซต์ ความตรงกัน

ข้ามขององค์ประกอบหรือสี ความสมดุลของการจัดหน้าเว็บไซต์การจัดตำแหน่งหรือการวางแนวของเว็บไซต์ การเลือกใช้สี การเลือกใช้ภาพ การเลือกตำแหน่งของการจัดวางภาพให้เหมาะสมกับธีมของเว็บหรือการออกแบบหน้าจอของเว็บไซต์ โดยการวางภาพแต่ละตำแหน่งอาจพิจารณาถึงความเข้ากับได้กับหน้าจอของอุปกรณ์เปิดชมด้วย โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับ จีราวุธ วารินทร์ (2557) อธิบายหลักการออกแบบเว็บไซต์ว่า โดยทั่วไปการออกแบบเว็บไซต์ควรออกแบบให้ใช้งานง่ายและดีอาจใช้เวลาเพิ่มขึ้น แต่ก็ช่วยให้ผู้เยี่ยมชมเว็บไซต์ได้ประสบการณ์ที่ดี และประทับใจในตัวเว็บไซต์ นอกจากนี้ การออกแบบเว็บไซต์ควรพิจารณาถึง การออกแบบเว็บไซต์จะต้องมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยควรเน้นให้เรียบง่าย แต่สามารถจดจำได้ทันที และทำให้การเข้าถึงเว็บไซต์ทำได้รวดเร็ว รองลงมาเป็นหน้าจอมีการออกแบบได้สัดส่วนที่เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้ใช้งานสามารถใช้งานระบบผ่านคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟนได้พร้อมกันการแสดงผลผ่านหน้าจอของระบบมีการออกแบบให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสม โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับ แดน โรส (2559) การออกแบบเว็บไซต์สำหรับหน้าจอทุกขนาดนั้นต้องเข้าใจพื้นฐานอย่างการตรวจสอบขนาดของหน้าจอที่ใช้ในการแสดงผล ความยืดหยุ่นในการวางองค์ประกอบ รูปภาพ และวีดีโอ โดยรูปแบบการปรับขนาดให้เข้ากับหน้าจอโดยอัตโนมัติ มีรูปแบบสำหรับหน้าจอการจัดเรียงเมนูตามแนวตั้งที่คล้ายการหนังสือ

ด้านความปลอดภัย โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่าเรื่องการเข้าสู่ระบบก่อนการใช้งานอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก เนื่องจากการรักษาความปลอดภัย เรื่องการเข้าถึงระบบโดยไม่มีสิทธิ์เป็นสิ่งที่จำเป็น ผู้ใช้งานแต่ละสิทธิ์ควรได้รับการยืนยันสิทธิ์ก่อนเข้าใช้งานทุกครั้ง โดยหากเข้าใช้งานแล้วระบบจะคงรักษาสิทธิ์ให้ต่อเนื่องจนกว่าผู้ใช้งานจะทำการออกจากระบบ ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้ผู้ใช้งานต้องเข้าสู่ระบบทุกครั้งก่อนการใช้งาน หากเข้าใช้งานผ่านอุปกรณ์เดิม เช่น จากโทรศัพท์สมาท์โฟนเครื่องเดิม โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับ จตุชัย แพงจันทร์ (2553) ได้กล่าวถึง การรักษาความลับ ความคงสภาพ และความพร้อมใช้งานของข้อมูลนั้น ว่าจะกระทำไม่ได้หากไม่สามารถควบคุมได้ว่าใครมีสิทธ์ทำอะไรกับข้อมูลเหล่านั้นได้บ้าง ได้แก่ การพิสูจน์ทราบตัวตนของผู้ที่กำลังจะเข้าถึงข้อมูล และการตรวจสอบสิทธิ์ของผู้นั้นว่าสามารถกระทำอะไรได้บ้าง โดยการทำให้แน่ใจว่าเป็นตัวจริง และการอนุญาตให้ทำตามสิทธิ์ที่มี รองลงมาเป็นเรื่องการแก้ไขข้อมูลส่วนตัวผู้ใช้งานด้วยตนเองอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้ใช้งานสามารถเข้าสู่ระบบ และสามารถแก้ไขข้อมูลส่วนตัวด้วยตนเองทำให้รู้สึกมีความปลอดภัย ในขณะที่ผู้ใช้งานจะต้องมีการเข้าสู่ระบบก่อนการใช้งานทุกครั้งอยู่แล้ว

ด้านเนื้อหา โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า เรื่องหน้าเว็บเพจแบบประเมินผลสามารถคำนวณผลคะแนนประเมินรายด้านแบบอัตโนมัติพร้อมแสดงผลในทันทีอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นหน้าเว็บเพจแบบประเมินผลมีระบบการคำนวณผลคะแนนรวมตามเกณฑ์แบบอัตโนมัติพร้อมแสดงผลในทันที โดยอยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน เนื่องจากผู้ใช้งานมีความรู้สึกว่าจุดเด่นของนวัตกรรมคือการนำมาช่วยแก้ไขปัญหาด้านการประเมินผล จากเดิมที่การประเมินผลทำได้ยากมีการคำนวณหลายขั้นตอน ทำให้ความผิดพลาดสามารถเกิดได้หลายจุด แต่เมื่อได้ใช้นวัตกรรมแล้วก็พบว่าสามารถใช้งานได้ง่ายสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รองลงมาเป็นหน้าเว็บเพจงานวิจัยในชั้นเรียนแสดงข้อมูลงานวิจัยได้ เนื่องจาก ผู้ใช้งานที่เป็นกลุ่มนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความรู้สึกว่าการนำข้อมูลงานวิจัยเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์จะทำให้ได้รับข้อมูลผลสะท้อนกลับจากอาจารย์นิเทศก์ได้สะดวกกว่าการรอพบอาจารย์ เมื่ออาจารย์ตรวจสอบงานวิจัยในรูปแบบออนไลน์แล้วก็สามารถให้คำแนะนำนักศึกษาได้และสามารถนำข้อแนะนำมาใช้การพัฒนาปรับปรุงตนเองให้มีทักษะในการดำเนินงานวิจัยได้ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น รองลงมาเป็นการอัพโหลดไฟล์ผ่านเว็บเพจทำได้ง่ายสะดวกและรวดเร็ว ไม่จำเป็นต้องใช้โปรแกรมอื่นเข้ามาร่วมด้วยเนื่องจากเป็นการอัพโหลดไฟล์ผ่านเว็บเพจจึงสามารถรองรับการใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลา ระบบประสิทธิภาพ โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับ

ชุลีพร ผมพันธ์ (2555) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับนิสิตนักศึกษาวิชาเอกประถมศึกษา ตามแนวทฤษฎีทวิปริทัศน์และแนวคิดปริสีมาที่สาม จากการศึกษาวิจัยพบว่า การเชื่อมโยงความรู้และทฤษฎีการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเข้ากับการปฏิบัติการสอนจากโรงเรียน เน้นให้นักศึกษาแสดงความสามารถตนเองด้านวิชาชีพครูที่เป็นอัตลักษณ์ของนักศึกษา ได้แก่ ความสามารถในการใช้ความรู้วิชาเอกตามสภาพบริบทที่พบระหว่างการปฏิบัติการสอน ความสามารถในการสร้างและใช้นวัตกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เข้ากับสภาพบริบทที่พบระหว่างการปฏิบัติการสอน และความสามารถในการสร้างเสริมพัฒนาการของผู้เรียนในสภาพบริบทระหว่างการปฏิบัติการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรนำนวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภาไปประยุกต์ใช้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง

2. ควรมีการฝึกอบรมการใช้งานนวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภาให้กับอาจารย์นิเทศก์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูก่อนนำระบบไปใช้จริง เพื่อให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนานวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา โดยใช้ภาษาคอมพิวเตอร์อื่น ๆ

2. ควรมีการพัฒนาระบบโดยการเพิ่มฟังก์ชันการทำงานให้ครอบคลุมกับระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภา เพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เช่น เพิ่มฟังก์ชันการสนทนาแบบโต้ตอบแบบทันทีระหว่างอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

3. ควรมีการศึกษาความต้องการในการพัฒนานวัตกรรมระบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออนไลน์ตามเกณฑ์การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคุรุสภาในเชิงลึกจำแนกตามองค์ประกอบของสถานศึกษา เช่น ขนาด ระดับ หรือเขตทางภูมิศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ. 2554-2563.* กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

จตุชัย แพงจันทร์. (2553). *Master in Security* (2nd ed.). นนทบุรี: ไอดีซีฯ.

จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2559). *การออกแบบเว็บเพื่อการเรียนการสอน แนวทางประยุกต์ใช้สำหรับการเรียนแบบผสมผสานอีเลิร์นนิงและออนไลน์เลิร์นนิง.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จีราวุธ วารินทร์. (2557). *สร้างเว็บไซต์ด้วย WordPress+Themes & Plugin สำหรับผู้เริ่มต้น.* กรุงเทพฯ: รีไวว่า.

ชุลีพร ผมพันธ์. (2555). *การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับนิสิตนักศึกษาวิชาเอกประถมศึกษา ตามแนวทฤษฎีทวิปริทัศน์และแนวคิดปริสีมาที่สาม.* ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดนัยศักดิ์ กาโร. (2558). *การใช้เครื่องมือเว็บ 2.0 ในการให้คำปรึกษานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู.* วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 30-36.

ดุสิต ขาวเหลือง. (2546). *การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต: ด้านการบริหารงาน.* ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

แดน โรส. (2559). *Responsive Web Design สร้างเว็บไซต์ให้ใช้ได้กับทุกอุปกรณ์.* นนทบุรี: ไอดีซีฯ.

ธนัทณัฏฐ์ ฉัตรภัครัตน์. (2555). การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและเว็บไซต์เพื่อการจัดการเรียนรู้ของฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วิทยาลัยฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. *วารสารวิทยาลัยการฝึกหัดครู, 2*(1), 106-114.

วรรณี แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (2552). *การสำรวจปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครูและอาจารย์นิเทศก์.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (2553). *รายงานการวิจัย สภาพปัญหาการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาฝึกสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2555). *การวิเคราะห์องค์ประกอบปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาฝึกสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559).* กระทรงศึกษาธิการ.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).* กระทรงศึกษาธิการ.

เอกภูมิ จันทรขันตี. (2551). การศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี : รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครู. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 31*(1).

Branson, R. K., Rayner, G. T., Cox, J. L., Furman, J. P., & King, F. J. (1975). *Interservice procedures for instructional systems development. Executive summary and model.* Florida State University. Tallahassee Center for Educational Technology.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

รูปแบบการนำเสนอข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล*

The Pattern of the Presenting the Express News on Facebook Live for the Digital TV

ทองเนื้อเก้า คำพิมพ์**
ธนชาติ จันทร์เวโรจน์***

บทคัดย่อ

การศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการนำเสนอข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล” การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรของผู้ชมที่มีผลต่อการติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล (2) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับที่มีผลต่อการติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล (3) ศึกษารูปแบบการนำเสนอเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ที่มีผลต่อการติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มที่มีอายุ 19 - 60 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยสถิติการจำแนกความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติแบบ ค่า T-test และ ค่า F-Test และทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Correlation)

ผลการศึกษา พบว่า ด้านลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ อาชีพ ระดับรายได้ ที่แตกต่างกันมีผลต่อการติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านพฤติกรรมการรับชม โดยช่วงเวลา 20.01-00.00 น. มีผู้รับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล คิดเป็นร้อยละ 43.50 มากที่สุด ส่วนใหญ่รับชมระยะเวลา 11-20 นาที คิดเป็นร้อยละ 31.20 และวัตถุประสงค์ที่รับชมเพื่อติดตามข่าวสารประจำวัน อัพเดทข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 32.00 ส่วนการทดสอบด้านรูปแบบการนำเสนอผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) พบว่ามีความสัมพันธ์ต่อการติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านผู้นำเสนอ (ผู้ประกาศข่าว, ผู้สื่อข่าว ,พิธีกร) และด้านเทคนิค โดยความถี่ในการ Live และการแจ้งเตือน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 4.23 ทั้งนี้ ผลการวิจัยทั้งหมดส่งผลให้เกิด “กลยุทธ์การจัดรายการข่าวด่วนผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของเพจสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล” สะท้อนจากมุมมองของผู้ชมในรูปแบบของ “13 P’s Paradigm” อาทิ Presentation (แนวทางในการนำเสนอ) เนื้อหาควรมีความสดใหม่ทันต่อเหตุการณ์ และ Policy (นโยบาย) ควรเสนอข่าวประเด็นด่วนและสำคัญหรือเป็นที่สนใจของผู้คน รวมทั้ง Presenter (ผู้นำเสนอ) ควรมีความพร้อมและเตรียมตัวในการนำเสนอข่าว เป็นต้น

---

*วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
**นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

คำสำคัญ : ข่าวด่วน/ เฟซบุ๊กไลฟ์/ ทีวีดิจิทัล

Abstract

The thesis names "The pattern of the presenting the express news on Facebook Live for the Digital TV" aims (1) to explore The Demographic Characteristics of audiences influencing users to watch the live television breaking news reporting via Facebook live, (2) to investigate The Exposure Behavior influencing audiences to watch the live television breaking news reporting via Facebook live, and (3) to examine the Facebook live presentation style influencing users to watch the live television breaking news reporting via Facebook live.

This study used a Survey Research Methods, was motivated by the questionnaires, to assess the opinions of 19 – 60 year olds in Bangkok by basics from a total of 400 samples. Before collecting questionnaires, the data were analyzed by statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and Quantitative Analysis. Along with testing the Difference with a T-test and F-Test. and also tested the Correlation with Pearson's correlation coefficient.

The study was found that the differences of Demographic Characteristics included age, occupation, and income level influencing audiences to watch the live television breaking news reporting on Facebook live, is statistically significant at 0.05 level. In the section of watching behavior, the result was found that the period of 8.01 P.M. – 12.00 A.M. was the time period when the audience is the largest with 43.50 percent of the respondents. And some of the respondents watched the live television breaking news reporting via Facebook live around 11-12 minutes with 31.20 percent. Some 32.00 percent of respondents show agreement that they have a purpose to watch the live television breaking news reporting on Facebook live for follow-up daily news. Finally, the study's result of Facebook live presentation style found that there have 3 connection include content, presenter (such as anchor, reporter, and host), and technique. With the frequency of Facebook Live and Notification have the highest average level at 4.23. From the all of the analytical result contribute to the pattern of the presenting the express news on Facebook Live for the Digital TV in the "13 P's Paradigm" which reflections from the perspective of the audience is composed of Presentation, which news content should be fresh and up to date. Policy, which must adhere to the principle of facts to give the audience an instant access in a neutral, credible, and beneficial way to the audience. Presenter, who should be ready and prepared to present the news, etc.

Keywords : Express News / Breaking News / Facebook Live / Digital TV

บทนำ

ปัจจุบันเราสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วและง่ายขึ้น เนื่องจากอุปกรณ์การสื่อสารและเทคโนโลยีได้พัฒนาและเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับมีช่องทางการติดต่อสื่อสารในรูปแบบใหม่ๆ ให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์มากมาย โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

ทั้งนี้ จากสถิติการเก็บข้อมูลประจำปี 2017 โดย We Are Social บริษัทดิจิทัลเอเจนซี่ในประเทศสิงคโปร์และ Hootsuite พบข้อมูลว่า คนไทยเข้าถึงอินเทอร์เน็ตร้อยละ 67 จากจำนวนประชากรทั้งหมด เติบโตร้อยละ 21 เมื่อเทียบกับช่วงเดือนมกราคมของปี 2016 โดยคนไทยใช้โซเชียลมีเดีย (Social Media) มากเป็นอันดับ 7 ของโลก ด้วยสัดส่วนร้อยละ 67 จากจำนวนประชากรทั้งหมดในประเทศ และคนไทยใช้เวลากับโซเชียลมีเดีย (Social Media) เฉลี่ยวันละ 2.48 ชั่วโมง อยู่ในลำดับที่ 12 ของโลก นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลจากงาน Thailand Zocial Awards 2017 โดยสรุปคนไทยใช้โซเชียลมีเดีย (Social Media) ตลอดปี 2016 ถึงเดือนพฤษภาคม 2017 พบว่า คนไทยใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) ถึง 47 ล้านคน เติบโตขึ้นร้อยละ 15 ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว ทำให้คนไทยใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) มากเป็นอันดับ 9 ของโลก

จากข้อมูลจะเห็นว่าคนไทยนิยมใช้เวลากับโซเชียลมีเดีย (Social Media) มากที่สุด รวมถึงการดูวิดีโอออนไลน์ ดังนั้น เนื้อหาในรูปแบบการให้บริการกระจายเสียงหรือบริการโทรทัศน์ผ่านโครงข่ายอื่นที่ไม่ใช่โครงข่ายกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ (Over-the-top) หรือ OTT ได้รับความนิยมสูงมาก หนึ่งในนั้นคือ เฟซบุ๊ก (Facebook) ที่ปัจจุบันมีให้บริการวิดีโอออนไลน์ “ไลฟ์” หรือ ถ่ายทอดสด ผ่านทางเฟซบุ๊กเป็นอีกหนึ่งฟีเจอร์ (Feature) ของเฟซบุ๊กที่เรียกว่า “เฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live)” ซึ่งเพจต่างๆ นิยมใช้อย่างมากเพื่อให้ผู้ชมได้รับชมรูปแบบของรายการสด รวมถึงการนำเสนอเนื้อหา (Content) เพื่อให้ผู้ชมสามารถติดตามข่าวสารให้ทันต่อเหตุการณ์ ณ ขณะนั้น

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการทีวีดิจิทัลนอกจากต้องแข่งขันกันเพื่อเพิ่มเรทติ้ง (Rating) หรือจำนวนคนดูผ่านช่องทางสื่อโทรทัศน์แล้ว ผู้ประกอบการยังต้องแข่งขันทางสื่อออนไลน์อีกหนึ่งรูปแบบในการนำเสนอข่าวสารควบคู่ไปด้วย ปัจจุบันสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลได้นำเพจเฟซบุ๊ก (Facebook Fanpage) มาใช้นำเสนอข่าวสารของสถานี ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างฉับไว ทันเหตุการณ์ ซึ่งสามารถเปิดชมได้บนสมาร์ทโฟนได้ รวมถึงเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two Way Communication) เกิดการโต้ตอบกันได้ทันที และยังสามารถวัดผลตอบรับจากการตอบสนอง (Engagement) บนเฟซบุ๊กจากค่าเฉลี่ยคนเข้ามาดูเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของเพจ หรือวัดเรทติ้ง (Rating) ต่อสัปดาห์ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ดังนั้น การเข้ามาของสื่อ Over-the-top (OTT) ส่งผลโดยตรงต่อธุรกิจทีวีดิจิทัลเพราะผู้ชมรับชมข่าวสารและรายการต่างๆ ผ่านหน้าจอโทรศัพท์มือถือมากกว่ารับชมผ่านทางหน้าจอโทรทัศน์ ดังนั้น เมื่อความนิยมลดลงเม็ดเงินโฆษณาที่จึงเปลี่ยนทิศทางไปลงโฆษณาในสื่อออนไลน์มากขึ้นแทน

ปัจจุบัน ทีวีดิจิทัล ประเภทช่องบริการธุรกิจ มีจำนวนทั้งหมด 22 ช่อง ซึ่งก่อนหน้านี้มีจำนวน 24 ช่อง หลังจากที่บริษัท ไทยทีวี จำกัด ยื่นเรื่องต่อคณะกรรมการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ขอยกเลิกใบอนุญาตและการประกอบกิจการ 2 ช่องทีวีดิจิทัล โดยช่องสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลช่องบริการธุรกิจ ที่ใช้รูปแบบการนำเสนอข่าวผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook live) มีจำนวน 17 ช่อง ได้แก่ (รวบรวมข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ 18 กรกฎาคม 2560)

1. เวิร์คพ้อยท์ (Workpoint) ช่อง 23 ทางเพจเฟซบุ๊ก Workpoint News – ข่าวเวิร์คพ้อยท์
2. 3 HD ช่อง 13 ทางเพจเฟซบุ๊ก เรื่องเล่าเช้านี้
3. 7 HD ช่อง 35 ทางเพจเฟซบุ๊ก Ch7news
4. ช่อง 8 ทางเพจเฟซบุ๊ก ข่าวช่อง 8
5. True4U ช่อง 24 ทางเพจเฟซบุ๊ก True4UNews
6. Thairath TV ช่อง 32 ทางเพจเฟซบุ๊ก ThairathTv
7. One ช่อง 31 ทางเพจเฟซบุ๊ก ข่าวช่องวัน

8. TNN24 ช่อง 16 ทางเพจเฟซบุ๊ก TNN24
9. Nation TV ช่อง 22 ทางเพจเฟซบุ๊ก NationTV 22
10. NOW26 ช่อง 26 ทางเพจเฟซบุ๊ก Now26
11. PPTV HD ช่อง 36 ทางเพจเฟซบุ๊ก PPTVHD36
12. Amarin TV ช่อง 34 ทางเพจเฟซบุ๊ก Amarin TV
13. Bright TV ช่อง 20 ทางเพจเฟซบุ๊ก Bright TV : Digital TV ช่อง 20
14. MCOT HD ช่อง 30 ทางเพจเฟซบุ๊ก สำนักข่าวไทย
15. SPRING NEWS ช่อง 19 ทางเพจเฟซบุ๊ก SpringNews
16. Voice TV ช่อง 21 ทางเพจเฟซบุ๊ก Voice TV 21 และ Voice TV – Wake Up News
17. News TV ช่อง 18 ทางเพจเฟซบุ๊ก ข่าวนิวทีวี

ทั้งนี้ เพจเฟซบุ๊ก (Facebook Fanpage) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลส่วนใหญ่ มักใช้เฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ถ่ายทอดสดควบคู่ไปกับการออกอากาศสดผ่านทางรายการในสถานีโทรทัศน์ เช่น รายการข่าวเที่ยง ข่าวค่ำ หรือ ข่าวด่วน (Breaking News) แต่บางช่องสถานีมีการนำเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ไปใช้ถ่ายทอดสดขณะที่มีผู้สื่อข่าวภาคสนามลงพื้นที่ แล้วรายงานเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ณ ขณะนั้น โดยเฉพาะคดีใหญ่ๆ เหตุการณ์ด่วน หรือ ประเด็นที่อยู่ในความสนใจของผู้คน เช่น ประเด็นวัดพระธรรมกาย แถลงจับกุมผู้ต้องหา มือวางระเบิดโรงพยาบาลพระมงกุฎ คดีเปรี้ยวฆ่าหั่นศพ คดีฆ่ายกครัวผู้ใหญ่บ้านที่จังหวัดกระบี่ เป็นต้น หรือ เหตุการณ์ภัยพิบัติ เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม เพื่อแจ้งเตือนภัยให้ประชาชนรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านประชากร การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคที่รับชมข่าวผ่านทางรูปแบบการนำเสนอผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล ทั้งเพศชายและหญิง อายุ 19-60 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. ด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริโภคที่รับชมข่าวผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกันยายน 2560 – เดือนธันวาคม 2560

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทางสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์และปรับใช้เพื่อพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ให้มีศักยภาพมากขึ้นและนำไปสู่การติดตามอย่างต่อเนื่อง

2. เป็นประโยชน์ทางอ้อมกับสื่ออื่นๆ นอกเหนือจากสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล ซึ่งนำเสนอเนื้อหาข่าวสารเช่นกัน เช่น เพจเฟซบุ๊ก ข่าวสด มติชน เพจอีจัน เป็นต้น

3. เป็นประโยชน์ต่อประชาชนที่ติดตามและรับชมข่าวสารผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) หากองค์กรนำแนวทางวิจัยไปพัฒนาต่อจะทำให้ได้การนำเสนอตรงใจผู้บริโภค

กรอบแนวความคิด

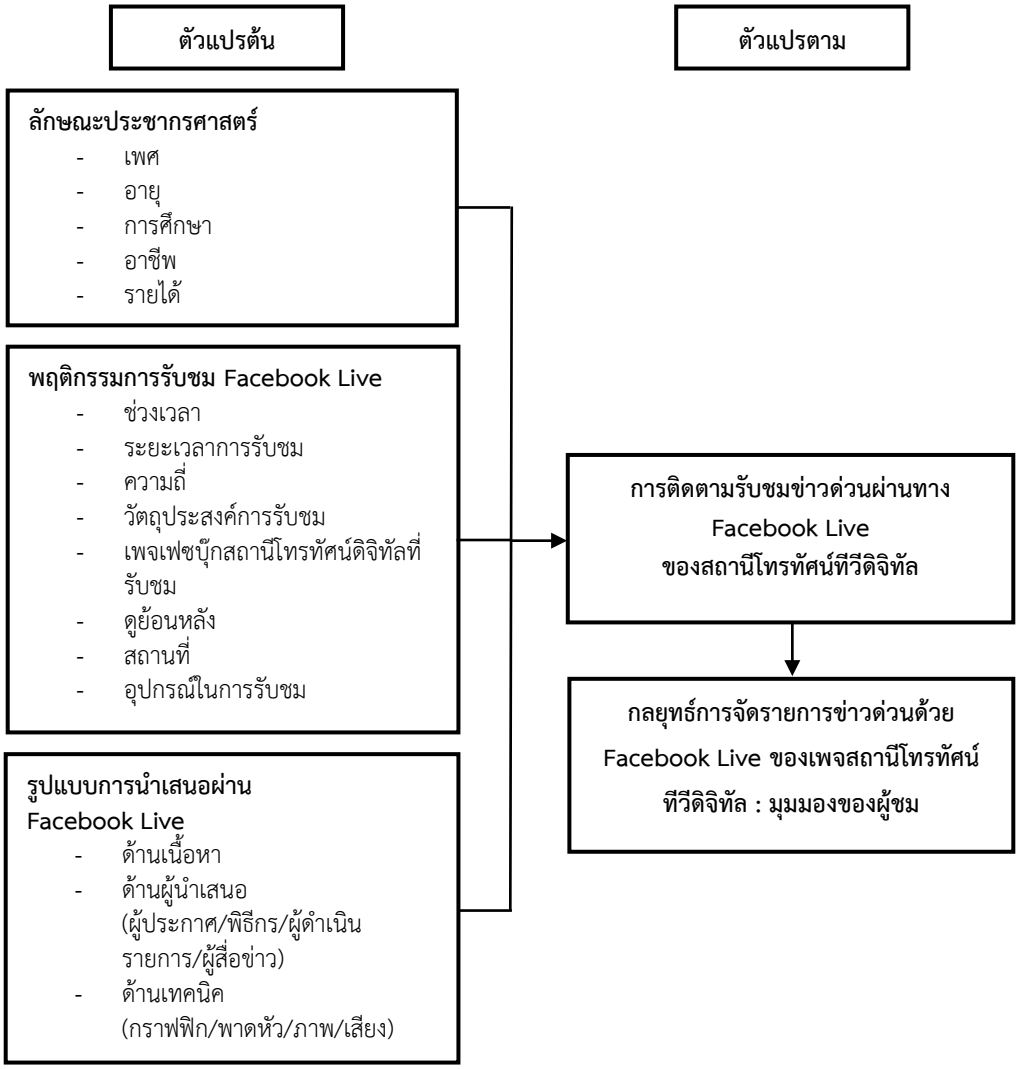

ภาพที่ 1 กรอบการวิจัยเรื่องรูปแบบการนำเสนอข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล

รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องรูปแบบการนำเสนอข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล ผู้วิจัยใช้วิธีระเบียบวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้ผลศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 5,686,646 คน (ข้อมูลจากกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทยปี 2559)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ ดังนั้น จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง ทั้งเพศชายและหญิง ที่รับชมเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของเพจสถานีโทรทัศน์ช่องดิจิทัล อายุระหว่าง 19 - 60 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมดแล้วดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำมาบันทึกรหัสและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลด้านลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ การศึกษา อายุ อาชีพ รายได้ และพฤติกรรมการรับชม Facebook Live โดยใช้สถิติวิเคราะห์การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

รูปแบบการนำเสนอข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล ประกอบด้วย พฤติกรรมการรับชม Facebook Live รูปแบบการนำเสนอผ่าน Facebook Live และการติดตามรับชมข่าวด่วนด้วย Facebook Live ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistic) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ส่งผลต่อรูปแบบการนำเสนอผ่าน Facebook Live ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล โดยใช้สถิติแบบ ค่า T-test และ ค่า F-Test เพื่อหาความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ และทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Correlation)

การสรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการนำเสนอข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล มี 5 ประเด็นดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 64.20 ส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 39.70 ระดับการศึกษาส่วนมากสำเร็จการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานเอกชน/ห้างร้านเอกชน จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 ส่วนมากมีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.80 และผลวิจัย พบว่า อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีผลต่อการติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการรับชมข่าวด่วนด้วย Facebook Live กลุ่มตัวอย่างที่รับชมข่าวด่วนด้วย Facebook Live ผ่านทางเพจเฟซบุ๊กช่องทีวีดิจิทัลมากที่สุดช่วงเวลา 20.01-00.00 น. จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.50 ในระยะเวลา 11-20 นาที มากที่สุด จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.20 ส่วนใหญ่รับชม 1-3 ครั้ง/วัน 314 คน คิดเป็นร้อยละ 78.50 ส่วนใหญ่ติดตามแบบผ่าน (ดูบ้างไม่ดูบ้าง) จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 ส่วนมากรับชมที่ที่พักอาศัย/หอพัก จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 70.50 รับชมผ่านสมาร์ทโฟนมากที่สุด จำนวน 353 คน คิดเป็นร้อยละ 88.30 โดยมีพฤติกรรมการดูย้อนหลังหากเป็นประเด็นน่าสนใจ มากที่สุด จำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 73.70 ส่วนใหญ่รับชมข่าวด่วนด้วย Facebook Live ผ่านทางเพจ PPTV HD ช่อง 36 ทาง

เพจเฟซบุ๊ก PPTVHD36 คิดเป็นร้อยละ 17.50 เพื่อติดตามข่าวสารประจำวัน อัพเดทข่าวสารมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.00 และผลการวิจัย พบว่า ช่วงเวลาในการรับชม ความถี่ในการรับชม และการรับชม ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่รับชมข่าวด่วนด้วยรูปแบบการนำเสนอผ่าน Facebook Live ในเนื้อหาประเภทข่าวสถานการณ์ทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 37.80 ด้านเทคนิค พบว่า ความถี่ในการ Live และการแจ้งเตือน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.23) โดยพบว่าทั้ง 3 ด้าน คือด้านเนื้อหา ด้านผู้นำเสนอ (ผู้ประกาศข่าว/ผู้สื่อข่าว/ผู้ดำเนินรายการ/พิธีกร) และด้านเทคนิค เป็นบวกทั้งหมด (r = 0.538) มีค่าเข้าใกล้ 1 และมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน หมายความว่า รูปแบบการนำเสนอผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ด้านเนื้อหาเพิ่มขึ้น การติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลก็จะเพิ่มขึ้นด้วย

4. ผลวิจัย พบว่า การติดตามรับชมข่าวด่วนด้วย Facebook Live ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.39, S.D. = 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจะเลือกติดตามรับชมข่าวด่วนด้วย Facebook Live ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลในเนื้อหาที่สนใจเท่านั้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยประเภทเนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างรับชมมากที่สุด คือ ข่าวสถานการณ์ทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 37.80 ขณะที่กลุ่มตัวอย่างมักจะมีส่วนร่วม เช่น แชท หรือส่งข้อความ เมื่อมีข่าวด่วนด้วย Facebook Live ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 2.98, S.D. = 1.26)

5. ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อรูปแบบการติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลในด้านเนื้อหา “ควรเลือกประเด็นข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในวงกว้าง” คิดเป็นร้อยละ 16 และด้านการนำเสนอของผู้นำเสนอ (ผู้ประกาศข่าว/ผู้สื่อข่าว/ผู้ดำเนินรายการ/พิธีกร) “ควรมีไหวพริบ ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์เฉพาะหน้า และรายงานข่าวตามข้อเท็จจริง” คิดเป็นร้อยละ 13.3 รวมถึงด้านเทคนิค “การรับชมข่าวสารมักจะเกิดปัญหาของสัญญาณอินเทอร์เน็ตโทรศัพท์มักจะทำให้การรับชมขาดช่วงขาดตอน หรือเด้งออกขณะรับชมเนื่องจากระบบอาจไม่เสถียร ซึ่งการติดตามข่าวสารนั้นๆ ก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ข่าวปัจจุบันที่น่าสนใจและความชัดเจนของสัญญาณภาพและเสียงด้วย รวมถึงการแจ้งเตือนของ Facebook Live ก็ส่งผลต่อการติดตามเช่นกัน” คิดเป็นร้อยละ 9.9

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย เพื่อการประยุกต์ใช้

จากการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการนำเสนอข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล ผู้วิจัยสามารถนำผลที่ได้มาอภิปราย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ โดยผลวิจัยพบว่า อายุ อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการรับชมข่าวด่วนทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลที่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เนื่องจากเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนไหวง่ายกว่าเพศชาย จึงเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของข้อมูลข่าวสารได้ง่ายกว่าเพศชาย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 31-40 ปี เป็นคนวัยทำงาน ทั้งนี้ ในช่วงอายุดังกล่าวเป็นช่วงที่นิยมเปิดรับสื่อใหม่ รวมถึงเป็นช่วงที่การงานเริ่มมั่นคง และมีรายได้สูงขึ้น ซึ่งจากผลวิจัยกลุ่มตัวอย่างมีรายได้ส่วนใหญ่อยู่ที่ 20,001-30,000 บาท ดังนั้น จะเห็นว่ารายได้จึงสอดรับกับช่วงอายุที่ติดตามรับชม สอดคล้องกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences Theory) ซึ่งทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนามาจากแนวคิดเรื่องสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus - Response) หรือ ทฤษฎีเอสอาร์ (S-R Theory) ในสมัยก่อนและได้นำมา

ประยุกต์ใช้ (Defleur,1966) อธิบายเกี่ยวกับการสื่อสารว่าผู้รับสารที่มีคุณลักษณะที่แตกต่างกันจะมีความสนใจต่อข่าวสารที่แตกต่างกัน

2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมการรับชมเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการรับชมข่าวด่วนด้วย Facebook Live ผ่านทางเพจเฟซบุ๊กช่องทีวีดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับชมข่าวด่วนด้วย Facebook Live ในช่วงเวลา 20.01-00.00 น. มากที่สุด

สอดคล้องกับปรัชญา หินศรีสุวรรณ (2553) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก (Facebook) พบบว่า ช่วงเวลาที่เข้าใช้งานมากที่สุดคือช่วงดึก (19.00 – 24.00 น.)

ขณะที่วัตถุประสงค์ที่รับชมข่าวด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) คือเพื่อติดตามข่าวสารประจำวัน อัพเดทข่าวสาร มากที่สุด เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน เปิดรับข่าวสารและติดตามข่าวมากขึ้น เพื่อให้มีความรอบรู้ ทันเหตุการณ์ อยู่เสมอ และส่วนใหญ่มีความถี่ในการรับชม 1-3 ครั้ง/วัน

สอดคล้องกับการศึกษาของบัณฑิต รอดทัศนา (2554) เรื่องพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กและความพึงพอใจต่อการบริหารความสัมพันธ์ลูกค้าผ่านเฟซบุ๊กคิง เพาเวอร์ พบว่า มีการได้รับข้อมูลจากแฟนเพจ 2-3 ครั้งต่อวัน ดังแนวคิดของ McCombs and others (2011) ที่กล่าวว่าการเปิดรับข่าวสารเป็นพื้นฐานหนึ่งในการวัดระดับความสนใจ โดยเนื้อหาข่าวสารต่างๆที่ผู้รับสารได้รับนั้น สามารถใช้เป็นเครื่องมือชี้วัดพฤติกรรม ของผู้รับสารได้ เช่น ปริมาณการรับข่าวสารต่อวันหรือต่อสัปดาห์

3. ปัจจัยรูปแบบการนำเสนอผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ซึ่งจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านผู้นำเสนอ (ผู้ประกาศข่าว/ผู้สื่อข่าว/ผู้ดำเนินรายการ/พิธีกร) และด้านเทคนิค

3.1 โดยด้านเนื้อหามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.61) และรูปแบบเนื้อหาที่มีความสดใหม่ทันต่อเหตุการณ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.61) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกเนื้อหาประเภทข่าวสถานการณ์ทั่วไปมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริโภคติดตามรับชมข่าวจากเนื้อหามาเป็นอันดับแรก ซึ่งมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามที่จะติดตามรับชมจากประเด็นที่สนใจตนเองเท่านั้น สอดคล้องกับแนวคิดของสุวิทย์ สาสนพิจิตร์ (2557: 117) ที่ว่า หากเนื้อหารายการนั้นสอดคล้องกับความสนใจของผู้ชมแล้ว ผู้ชมก็จะเป็นฝ่ายเลือกช่องทางการเข้าถึงเนื้อหาที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของตนได้ หรืออาจเรียกได้ว่า “Content is the King, the queen is the Platform”

3.2 รูปแบบของผู้นำเสนอ (ผู้ประกาศข่าว/ผู้สื่อข่าว/ผู้ดำเนินรายการ/พิธีกร) พบว่า ผู้นำเสนอควรมีความพร้อมและการเตรียมตัวในการนำเสนอข่าว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.72) เช่นเดียวกับที่ทางผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะเพิ่มเติมว่า “ผู้นำเสนอควรมีไหวพริบ ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์เฉพาะหน้า รายงานข่าวตามข้อเท็จจริง” รวมถึงประเด็นที่มีผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลในเรื่องประเด็นหรือเนื้อหาข่าวในการไลฟ์ (Live) “ควรเลือกประเด็นข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในวงกว้าง” สอดคล้องกับแนวคิดของมิทเชลทีน และบล๊อคโควสกี (Mitchelstein & Boczkowski, 2009) บอกว่า นักข่าวเปลี่ยนบทบาทจากการเป็น Gatekeeper สู่การเป็น Gate Opening หรือการเปิดประตู เชื่อมโยงสื่อและผู้อ่านให้มีส่วนร่วมในกระบวนการข่าว ทำงานร่วมกันมากขึ้น แทนที่จะเป็นเพียงผู้เลือกเนื้อหาเพื่อนำเสนอ

3.3 รูปแบบด้านเทคนิค ความถี่ในการถ่ายทอดสด (Live) และการแจ้งเตือนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.27, S.D. = 0.75) เพราะการแจ้งเตือนจะทำให้ผู้บริโภคทราบว่าเกิดเหตุด่วนหรือเหตุสำคัญขึ้น และจะกดเข้ามา

ติดตามรับชมในทันที รวมถึงทางเพจสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลควรถ่ายทอดสด (Live) อย่างต่อเนื่อง ทำให้สร้างความจดจำและเปิดรับสื่อของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับทฤษฎี “เทคโนโลยี สื่อเป็นตัวกำหนด” ของมาร์แชล แม็คลูฮัน (McLuhan, M. 1962) และทฤษฎี “เทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดสังคมหรือชี้นำสังคม” ของ (McQuail, 1994) ว่าเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดสังคมหรือชี้นำสังคมคือ ความพยายามในการเชื่อมโยงกันระหว่าง ศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศ และทฤษฎีการสื่อสารยุคนั้นๆ ที่จะต้องเชื่อมโยงกับโครงสร้างหลักของสังคม

4. การติดตามรับชมข่าวด่วนด้วย Facebook Live ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจะเลือกติดตามรับชมข่าวด่วนด้วย Facebook Live ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลในเนื้อหาที่สนใจเท่านั้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 3.81, S.D. = 1.05) ทั้งนี้ เป็นเพราะประเด็นสำคัญหรืออยู่ในกระแส เป็นสิ่งที่ผู้คนให้ความสนใจ ประกอบกับการติดตามข่าวสารแต่ละประเภทของบุคคลแตกต่างกัน จึงเลือกติดตามเฉพาะประเด็นที่สนใจเท่านั้น สอดคล้องกับแนวคิดของนามาน เบคเกอร์ กราวาโน (Naaman, Becker & Gravano, 2011) ซึ่งกล่าวว่า ความนิยมถือได้ว่า เป็นเครื่องมือทางสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีการนำเสนอข่าวด่วน หรือเนื้อหาที่เป็นประเด็นในเวลา ซึ่งดึงดูดใจผู้ชมหรือผู้ฟัง ในการติดตามรับสื่อที่กำลังเป็นที่นิยม

5. ความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการรับชมเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) และรูปแบบการนำเสนอผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ต่อการติดตามรับชมข่าวผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล อยู่ในระดับต่ำ (r = -0.103) แต่มีความสัมพันธ์ไปทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่าช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นก็จะติดตามรับชมข่าวด่วนผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลน้อยลงได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุคี สิริวงษ์ภากร (2556) พนม คลี่ฉายา (2555) ที่พบว่า ผู้สูงอายุใช้หรือเปิดรับสารสนเทศโดยผ่านทางสื่อโทรทัศน์มากกว่าสื่ออื่นๆ ส่วนการเปิดรับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตน้อย เมื่อเทียบกับคนที่มีอายุต่ำกว่า ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุเลือกที่จะเปิดรับสื่อทางโทรทัศน์นั้นเป็นเพราะว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนั้นยังมีความยุ่งยากซับซ้อน ผู้สูงอายุไม่มีความรู้ความเข้าใจ รวมไปถึงทักษะในการใช้อุปกรณ์ไอที หรือคอมพิวเตอร์มีราคาค่อนข้างสูง ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งจึงเกิดความกังวลว่าจะสร้างความเสียหาย

ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของประชาชน Gen-X ในเขตกรุงเทพมหานคร” (2558) ที่พบว่า กลุ่ม Gen-X ต้องการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นอยู่ในระดับมาก โดยจะเลือกใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์บนโทรศัพท์มือถือเป็นอันดับแรก เช่น Facebook, Line และต้องการความบันเทิงหรือผ่อนคลายจะเข้าใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. การทำวิจัย เรื่องรูปแบบการนำเสนอข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล ในความเป็นจริงอาจจะกำหนดรูปแบบที่ตายตัวไม่ได้ในบางครั้ง เนื่องจากเป็นสถานการณ์ข่าวด่วนเหตุการณ์ด่วน ที่มักเกิดขึ้นในทันที บางสถานการณ์อาจจะคาดการณ์ไม่ได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น ดังนั้นจึงควรนำกลยุทธ์การจัดทำรูปแบบของรายการข่าวด่วนผ่านเพจเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของเพจสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลนำไปปรับใช้หรือประยุกต์ใช้ ซึ่งรวมถึงการใช้เฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) เป็นเทคโนโลยีที่ใหม่ บุคคลที่ทันสมัยและเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีจะได้เปรียบ ดังนั้นบุคลากรในองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการนำเสนอทุกภาคส่วนจึงควรศึกษาเทคโนโนโลยีใหม่ๆอยู่เสมอจนเกิดความเชี่ยวชาญและเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เพื่อให้การดำเนินการถ่ายทอดสด (Live) มีความราบรื่นและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ส่งผลต่อการติดตามรับชมเพิ่มมากขึ้น

2. จากการศึกษาผลสำรวจทางการติดตามรับชมข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล พบว่า ผู้รับชมมักจะมีส่วนร่วม เช่น แชท หรือส่งข้อความ เมื่อมีการถ่ายทอดสด (Live) ข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล น้อยที่สุด ดังนั้น ทางแอดมินเพจควรชวนผู้รับชมพูดคุยในช่องแสดงความคิดเห็น เพื่อก่อให้เกิดการสนทนาร่วมกัน เกิดประสบการณ์ร่วมกัน รู้สึกดีที่ได้แสดงความคิดเห็นออกมา จนเกิดเป็นเครือข่ายชุมชน (Community) ซึ่งจะส่งผลต่อการติดตามในครั้งต่อๆ ไปได้

ซึ่งจากการอภิปรายผลและข้อเสนอแนะที่กล่าวไปแล้วในข้างต้น สามารถสรุปออกมาเป็นมุมมองเชิงกลยุทธ์การจัดรายการข่าวด่วนผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของเพจสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัลของผู้ชม” ในรูปแบบของ “13 P’s Paradigm”

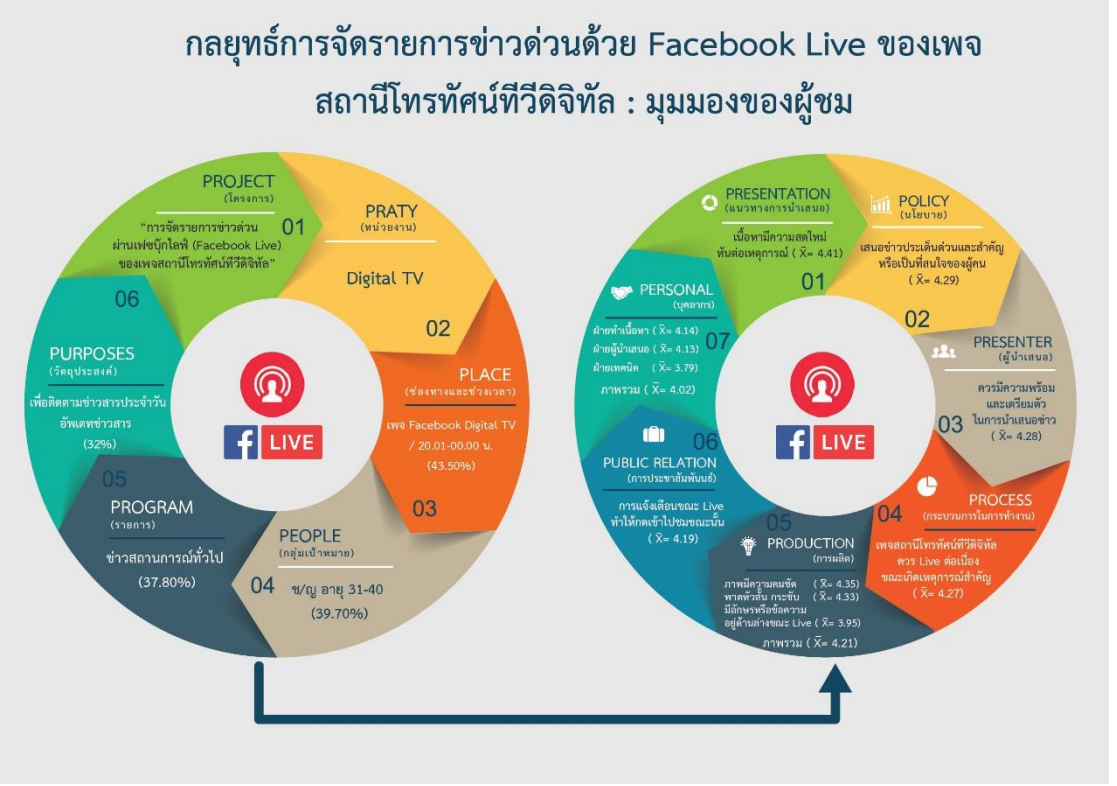

ภาพที่ 2 กลยุทธ์การจัดรายการข่าวด่วนผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของเพจสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล : มุมมองของผู้ชม

จากภาพที่ 2 สามารถนำผลการวิจัยมาสะท้อนเป็นกลยุทธ์การจัดรายการข่าวด่วนผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของเพจสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล : มุมมองของผู้ชม โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง โดยฝั่งซ้ายวัดจากอัตราร้อยละ จำนวนทั้งหมด 6 ข้อ ประกอบด้วย 1) Project (โครงการ) คือ การจัดรายการข่าวด่วนผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของเพจสถานีโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล 2) Party (หน่วยงาน) คือ ช่องดิจิทัลทีวี (Digital TV) 3) Place (ช่องทางและช่วงเวลา) คือเพจเฟซบุ๊กทีวีดิจิทัล และช่วงเวลา 20.01 – 00.00 น. (43.50%) เป็นช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างรับชมมากที่สุด 4) People (กลุ่มเป้าหมาย) คือ ทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี (39.70%) 5) Program (รายการ) คือ ข่าวสถานการณ์ทั่วไป (37.80%) และ 6) Purposes (วัตถุประสงค์) เพื่อติดตามข่าวสารประจำวัน อัพเดทข่าวสาร (32%)

ส่วนฝั่งขวาวัดจากค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) จำนวนทั้งหมด 7 ข้อ ประกอบด้วย 1) Presentation (แนวทางการนำเสนอ) คือ เนื้อหามีความสดใหม่ทันต่อเหตุการณ์ ($\bar{x}$ = 4.41) 2) Policy (นโยบาย) คือ การเสนอข่าวประเด็นด่วนและสำคัญหรือเป็นที่สนใจของผู้คน ($\bar{x}$ = 4.29) 3) Presenter (ผู้นำเสนอ) ควรมีความพร้อมและเตรียมตัวในการนำเสนอข่าว ($\bar{x}$ = 4.28) 4) Process (กระบวนการในการทำงาน) เพจสถานีโทรทัศน์ควรไลฟ์ (Live) ต่อเนื่องขณะเกิดเหตุสำคัญ 5) Production (การผลิต) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 5.1) ภาพมีความคมชัด ($\bar{x}$ = 4.35) 5.2) พาดหัวสั้น กระชับ ($\bar{x}$ = 4.33) 5.3) มีอักษรหรือข้อความอยู่ด้านล่างขณะไลฟ์ (Live) ($\bar{x}$ = 4.39) ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ($\bar{x}$ = 4.21) 6) Public Relation (การประชาสัมพันธ์) การแจ้งเตือนขณะไลฟ์ (Live) ทำให้กดเข้าไปชมขณะนั้น ($\bar{x}$ = 4.19) และ 7) Personal (บุคลากร) แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ 7.1) ฝ่ายผลิตหรือทำเนื้อหา ประกอบด้วย กองบรรณาธิการ โปรดิวเซอร์ ผู้สื่อข่าว ($\bar{x}$ = 4.14) 7.2) ฝ่ายผู้นำเสนอ ประกอบด้วย ผู้ประกาศข่าว/พิธีกร/ผู้ดำเนินรายการ/ผู้สื่อข่าว ($\bar{x}$ = 4.13) 7.3) ฝ่ายเทคนิค ประกอบด้วย ช่างภาพ แอดมินเพจ เป็นต้น ($\bar{x}$ = 3.79) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ($\bar{x}$ = 4.02)

กล่าวโดยสรุปคือวงกลมทั้ง 2 ฝั่ง สามารถเชื่อมโยงกันได้ ตามรูปแบบ “13 P’s Paradigm” ดังนั้นผู้วิจัยเล็งเห็นว่าหากจะผลิตรายการข่าวด่วนผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) สามารถนำมุมมองผู้ชมจากรูปแบบทั้ง 13 แนวทางข้างต้นไปปรับใช้ได้ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการนำเสนอและผลิตข่าวด่วนด้วยเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง. (2559). *ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับประชากรในกรุงเทพมหานคร.* เข้าถึงได้จาก http://stat.bora.dopa.go.th/stat/y_stat59.htm.

กายกาญจน์ เสนแก้ว. (2558). *พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของ Gen-X ใน กรุงเทพมหานคร.* การค้นคว้าอิสระ. คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

บัณฑิต รอดทัศนา. (2554). *พฤติกรรมการใช้เฟสบุ๊คและความพึงพอใจต่อการบริหารความสัมพันธ์ลูกค้าผ่านเฟสบุ๊คคิง เพาเวอร์.* การค้นคว้าอิสระ, สาขาวิชานิเทศศาสตร์การตลาด, คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ปรัชญา หินศรีสุวรรณ. (2553). *รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.* การค้นคว้าอิสระ, สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พนม คลี่ฉายา. (2555). *ความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อและนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทย.* คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุคี สิริวงษ์ภากร. (2556). *การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร.* เข้าถึงได้จาก https://repository.rmutp.ac.th/bitstream/handle/123456789/1248/MCT56 04.pdf?sequence=

สุวิทย์ สาสนพิจิตร์. (2557). *สื่อโทรทัศน์ในยุคดิจิทัล เรื่อง เล่าเรื่องใหม่ในโลกใบเดิม.* กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

Defler, M. L. (1966). *Theories of Mass Communication.* New York: David Mc Kay.

McCombs, M. et al. (2011). *The News and Public Opinion.* United Kingdom: Polity Press.

McLuhan. (1962). *The Gutenberg Galaxy : The Making of Typographic Man*. Canada: University of Toronto Press.

McQuail, D. (1994). *Mass communication theory An introduction.* London: Thousand Oaks, New Delhi SAGE.

Mitchelstein, E., & Boczkowski, P. (2009). *Between tradition and change : A review of recent research on online news production.* USA: Northwestern University Press.

Naaman, M., Becker, H., & Gravano, L. (2011). *Beyond trending topics: Real-world event identification on Twitter.* New York: Columbia University Press.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

The causal factors influencing the reliability of data from social media of undergraduate students Faculty of Education Burapha University

ดำรัส อ่อนเฉวียง*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์และสร้างแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2560 จำนวน 513 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) ผลการวิจัย พบว่า 1) แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา สามารถอธิบายค่าอิทธิพลเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ปัจจัยเกี่ยวกับสังคมออนไลน์ มีค่าขนาดอิทธิพล 0.75 ปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์นิสิต มีค่าขนาดอิทธิพล 0.62 ปัจจัยเกี่ยวกับตัวสื่อ มีค่าขนาดอิทธิพล 0.28 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำเสนอข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าขนาดอิทธิพล 0.19 ปัจจัยเกี่ยวกับนิสิต มีค่าขนาดอิทธิพล 0.2 ปัจจัยเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.2 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไค-สแควร์มีค่าเท่ากับ 272.48 ที่ องศาอิสระเท่ากับ 143 และค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.001 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การวิเคราะห์ค่าดัชนีวัด ระดับความกลมกลืน(GFI) มีค่าเท่ากับ 0.94 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) มีค่า เท่ากับ .90 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.047 และค่าดัชนีรากที่สองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.034 ซึ่งเข้าใกล้ ศูนย์ ซึ่งเป็นการสนับสนุนว่าแบบจำลองการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ : ปัจจัยเชิงสาเหตุ/ การเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

Abstract

The purposes of this research were analyze causal factors influencing the reliability of data form social media. of the undergraduate students Faculty of Education Burapha University. The sample of this research was 513 students in the Faculty of Education, Burapha University, by cluster sampling. The research results found that: 1) The causal factors influencing the reliability of data from social media of undergraduate students Faculty of Education Burapha University Describe the influence values in descending order. The social dimension influence size 0.75,

*อาจารย์ประจำภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Behavioral factors affect social media behavior with the influence size 0.62, Media factors influence size 0.28, The Contributor influence size 0.19, Student Factors influence size 0.2 and Data Source influence size 0.2 and p-Value =0.000. 2) The results confirm the consistency of causal models that influence the trust of social media. Of the undergraduate students Faculty of Education Burapha University Analyze the relationship between the variables. The data were analyzed. The model is consistent with the empirical data. Based on the statistics used to determine the The correlation between the model and the empirical data was 272.48 at an independent degree of 143 and p-Value =0.000, which indicates that at .05 significant level. The researcher was asked by the researcher. Chi-square test results Accept the hypothesis that the model The developed research is consistent with empirical data. This is consistent with the measurement results. The GFI was 0.94. The AGFI value was .90, which was close to 1. The RMSEA was 0.047 and The mean square root of the remainder (RMR) is 0.034 which approaches zero, which supports that the research model is consistent with the empirical data.

Keywords : causal factors influencing/ the reliability of data from social media

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์การทางวิชาการที่สำคัญยิ่งในการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 28 ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยได้กำหนดว่า “การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่มีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง และการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) และสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยบูรพา (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพของนิสิต มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ “ในเชิงวิชาการ” ซึ่งครอบคลุมความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการประยุกต์ศาสตร์ที่ศึกษาในทางปฏิบัติให้เป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ ยอมรับทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ รวมทั้งความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์หลังจากสำเร็จการศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานที่สังกัดหรือสังคมชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและ มีความเหมาะสมกับบริบทการพัฒนา และคุณภาพ “ในเชิงการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม”ครอบคลุมการดำรงตน การยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ กลยุทธ์ที่ 1.5 เน้นการเสริมสร้างพัฒนาทักษะทางสังคม และทักษะการใช้ชีวิตที่เหมาะสมกับบรรทัดฐานของสังคมไทยตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศไทย

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) - เนคเทค ได้ทำการเปรียบเทียบข้อมูลรายงานผลสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยในระยะเวลา 12 ปี พบว่ามีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันในระยะเวลาที่นานขึ้น ในปี 2544 มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยมากกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 18.7 เท่านั้น และได้เพิ่มเป็นร้อยละ 38.9 ในปี 2556 ในทำนองเดียวกัน ในปี 2544 มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่า 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 53.6 แต่ในปี 2556 พบว่า มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่า 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เหลือเพียงแค่ 35.7 ทำให้ในภาพรวม พบว่าภายในระยะเวลา 12 ปีนับตั้งแต่ปี 2544 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีจำนวนชั่วโมงการใช้งาน

อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์ เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 76.3 การใช้ระยะเวลาที่นานขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะมีการพัฒนา ในด้านอุปกรณ์การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่นอกจากจะใช้อินเทอร์เน็ตจากคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะแล้ว ผู้ใช้มีแนวโน้มหันมาใช้อุปกรณ์ที่สามารถพกพาไปได้ทุกสถานที่มากขึ้น ทั้งสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตพีซี (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), 2556) สอดคล้องกับ ผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในปี พ.ศ. 2556 แบ่งออกเป็น เพศหญิง ร้อยละ56 เพศชาย ร้อยละ 43.1 และเพศที่สาม เพียงร้อยละ 1.3 เท่านั้น โดยสามารถแบ่งภาพรวมของ การสำรวจออกเป็นประเด็น ค่าเฉลี่ยของการใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์เพิ่มสูงขึ้นจากการใช้งานโดยเฉลี่ย 32.3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือประมาณ 4.6 ชั่วโมงต่อวัน ในปี 2557 เพิ่มขึ้นเป็น 50.4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือใช้เวลาประมาณ 7.2 ชั่วโมงต่อวัน หรืออาจจะกล่าวได้ว่า ปัจจุบันนี้คนใช้เวลาเกือบ 1 ใน 3 ของวันเพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มเพศที่สามมีจำนวนค่าเฉลี่ยชั่วโมง การใช้งานอินเทอร์เน็ตสูงที่สุด อยู่ที่ 62.1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากผลการสำรวจ แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อความบันเทิงและการสื่อสารเป็นหลัก โดย 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับ 1 การพูดคุยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ร้อยละ 78 อันดับ 2 อ่านข่าวหรือ e-book ร้อยละ 56 และอันดับ 3 ค้นหาข้อมูล ร้อยละ 56 และเครือข่ายสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชั่นยอดนิยม 3 อันดับแรก ได้แก่ Facebook คิดเป็นร้อยละ 93.7 LINE คิดเป็นร้อยละ 86.8 และ Google คิดเป็นร้อยละ 34.6 (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), 2556) และภาณุวัฒน์ กองราช (2554) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ของวัยรุ่นในประเทศไทย กรณีศึกษา : facebook (เฟสบุ๊ค) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 19 -21 ปี ซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอัตราการใช้ สื่อสังคมออนไลน์ 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ และมีการใช้เวลาประมาณ 1-3 ชั่วโมง ในการเข้าถึงแต่ละครั้ง โดยส่วนใหญ่ใช้ facebook (เฟสบุ๊ค) โต้ตอบในกระดานสนทนา การเข้าร่วมกลุ่มเพื่อเล่นเกมส์ และตอบคำถาม (Quiz) การแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร การแบ่งปันรูปภาพ การแบ่งปันคลิปวีดิทัศน์ และการร่วมแสดงความคิดเห็น โดยการกดปุ่มไลค์ (Like) เป็นต้น

การเชื่อถือข้อมูล หมายถึง สภาพการของบุคคลที่มั่นใจ หรือไว้วางใจ ว่า ข่าวสาร เอกสาร ข้อเท็จจริง ที่ได้รับรู้มานั้นเป็นจริง โดยผ่านกระบวนการรับรู้ การประเมินข้อมูล และการยอมรับข้อมูล จากข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะปัจจุบันของพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนไทย แสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนไทยใช้เวลาจำนวนมากอยู่กับสื่อ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่ช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าถึง และนำเสนอข้อมูลหลายรูปแบบได้โดยง่าย ทั้งนี้สื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าว ถือเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตามสื่อบางแหล่งนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสม มีประโยชน์ แต่บางสื่อก็นำเสนอเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม นำเสนอข้อมูลที่เกินจริง แต่งเติม สร้างภาพ หรือบิดเบือนความจริงไป เพื่อแสวงหาผลกำไร หรือผลประโยชน์ การนำเสนอผ่านสื่อจึงมีการแข่งขันกันเพื่อนำมาซึ่งประโยชน์ที่สื่อมุ่งหวัง (วิมลศรี ศุษิลวรณ์, 2555) ขณะที่มีเยาวชนไทย ในช่วงอายุ 18 - 22 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยเรียนระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีความเป็นตัวของตัวเอง และพัฒนาความมั่นใจในตนเองในอัตราที่สูง แต่ยังขาดประสบการณ์ จึงมีความเสี่ยงในการเลือกรับ เชื่อถือ และนำเสนอข้อมูล ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในอัตราที่สูงเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ (สุกัญญา บูรณเดชาชัย, 2552) ได้ศึกษาผลของการเปิดรับข่าวจากอินเทอร์เน็ต ที่มีผลต่อวิถีดำเนินชีวิตของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยในภูมิภาคตะวันออกพบว่า ปัจจัยด้านทักษะมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านความรู้ และปัจจัยด้านทัศนคติ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัย พบว่าด้านทักษะ และด้านความรู้มีน้ำหนักขององค์ประกอบทางสังคมมากที่สุด ส่วนด้านทัศนคติมีน้ำหนัก องค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

จากสภาวะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์มีผลกระทบของที่มีต่อเด็กและเยาวชนในระดับสูง เยาวชนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ กล่าวคือความสามารถป้องกันตนเองจากการถูกจูงใจจากเนื้อหาของสื่อ สามารถวิเคราะห์เนื้อหาของสื่ออย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้สามารถควบคุมการตีความเนื้อหาของสื่อที่ดู ฟัง หรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ดังนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะรู้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชน เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เพียงพอต่อความเข้าใจในพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการเชื่อถือข้อมูลจากแหล่งดังกล่าว ที่มีความละเอียดอ่อนในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย ประกอบการตัดสินใจที่นำไปสู่ข้อเสนอแนะและเป็นพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนากระบวนการการเรียนการสอนที่เหมาะสม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของเยาวชนที่ดีงามต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และสร้างแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ความสำคัญของงานวิจัย

แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จะเป็นแนวทางในการสร้างความน่าเชื่อถือให้ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ และเป็นแนวทางในการใช้สื่อและรู้เท่าทันสังคมออนไลน์ให้ สำหรับครู อาจารย์ ผู้ปกครองและผู้ผลิตสื่อ ต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาปัญหามีลักษณะเป็นอย่างไร
2. แบบจำลองสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพามีลักษณะเป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

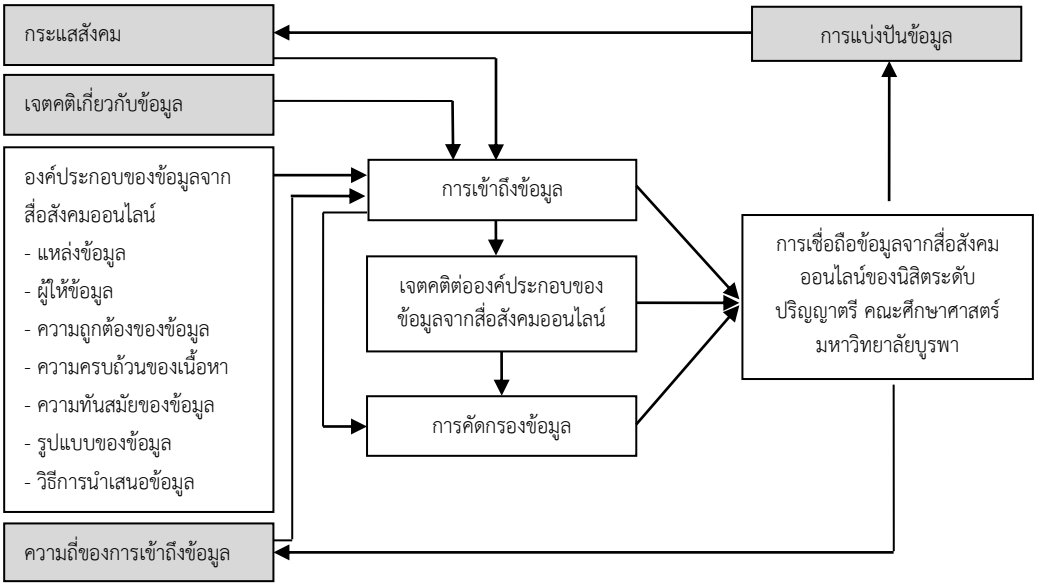

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2560 จำนวน 4,236 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2560 จำนวน 513 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ องค์ประกอบของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคำถามสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้เชี่ยวชาญ

2. แบบประเมินแบบสำรวจการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

3. แบบสำรวจการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

4. โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ด้วยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

2. สร้างแบบจำลอง (Model) ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

3. สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

การสร้างเครื่องมือเก็บบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาเครื่องมือเก็บบันทึกข้อมูลประกอบด้วย

1.1 แบบสำรวจการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์นิสิต

ตอนที่ 3 ปัจจัยเกี่ยวกับตัวสื่อ

ตอนที่ 4 ปัจจัยเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล

ตอนที่ 5 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำเสนอข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์

ตอนที่ 6 ปัจจัยเกี่ยวกับสังคมออนไลน์

1.2 แบบประเมินแบบสำรวจการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

1.3 แนวคำถามสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้เชี่ยวชาญ

1.4 โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูป

2. การหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน แบบสำรวจการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิคนจำนวน 5 ท่านคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหา (IC) ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

2.3 หาค่าอำนาจจำแนก โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทุกข้อ (Item Total Correlation) โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทุกข้อ (Item Total Correlation) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

2.4 หาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ดำเนินการโดยนำแบบสำรวจการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ที่ผ่านตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อศึกษาว่ารายการของสิ่งที่ต้องการสำรวจเหล่านั้นสามารถสำรวจได้จริง โดยมีทำแบบสำรวจ จากนั้นนำผลการทำแบบสำรวจคำนวณหาค่าเชื่อมั่นด้วยวิธีของคาร์เวอร์ (Carver Method) (อ้างถึงใน ไพรัตน์ วงษ์นาม, 2543) (ไพรัตน์ วงษ์นาม, 2547) ซึ่งมีค่าเท่ากับ .88 ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์ สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

3. เก็บรวมรวมข้อมูล

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Discriptive

Research) มีแบบแผนการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสภาวการณ์โดยไม่มีการทดลอง (one shot, non-experimental, case study disign)

3.2 การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยส่งแบบสำรวจไปยังกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2560 จำนวน 367 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

4. วิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) ด้วยโปรแกรม LISREL

4.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างแบบจำลองสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Goodness of Fit Measures) ดังนี้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

4.2.1 ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Statistics)

4.2.2 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index : GFI)

4.2.3 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness-of-Fit Index : AGFI)

4.2.4 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับเชื่อถือข้อมูลปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ พบว่าส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้มากกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน รายละเอียดดังนี้

การใช้แอพพลิเคชั่นดังนี้ 1)แอพพลิเคชั่น Facebook ร้อยละ 56.14 2) แอพพลิเคชั่น YouTube ร้อยละ 18.13 3) แอพพลิเคชั่น Line ร้อยละ 11.11 4) แอพพลิเคชั่น Twitter ร้อยละ 4.09 5) แอพพลิเคชั่น Instagram ร้อยละ 8.77 และ 6) แอพพลิเคชั่น อื่นๆ ร้อยละ 1.75

จุดประสงค์การใช้ 1) รับข่าวสารร้อยละ 33.92 2) บันเทิงร้อยละ 36.26 3) สังคมร้อยละ 21.05 4) ซื้อสินค้าร้อยละ 4.68 5) สืบค้นข้อมูลร้อยละ 3.51และ 6) ท่องเที่ยว ร้อยละ 0.58

พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมผผนไลน์พร้อมสื่ออื่น 1) ใช้ระหว่างรอร้อยละ 53.80 2) ใช้ขณะนอนเล่น หรือก่อนนอน ร้อยละ 30.41 3) ใช้ระหว่างดูทีวีร้อยละ 3.51 4) ใช้ระหว่างประชุม หรือช่วงเวลาเรียนร้อยละ 1.95 5) ใช้ระหว่างทานอาหารร้อยละ 1.56 6)ใช้ระหว่างเดินทางร้อยละ1.17 และ 7)ใช้ในขณะเข้าห้องน้ำร้อยละ 0.58

แอพพลิเคชั่นสื่อสังคมออนไลน์ที่นิสิตเชื่อถือข้อมูล 1) แอพพลิเคชั่น Wiki ร้อยละ 50.87 2) แอพพลิเคชั่น YouTube ร้อยละ 14.62 3) แอพพลิเคชั่น Facebook ร้อยละ 12.87 4) แอพพลิเคชั่น Twitter ร้อยละ 11.11 5) แอพพลิเคชั่น Line ร้อยละ 7.60 และ 6) แอพพลิเคชั่น Instagram ร้อยละ 2.92

ปัจจัยเกี่ยวกับข้อมูล พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมี ตัวแปรที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความถูกต้องแม่นยำ (ค่าเฉลี่ย 4.93) ความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 4.93) ความสอดคล้องกับข้อมูลจากหลายแหล่ง (ค่าเฉลี่ย 4.93) และข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการอ้างอิงหรือพิสูจน์ได้ (ค่าเฉลี่ย 4.93) ตัวแปรที่มีค่าอยู่ในระดับมาก ได้แก่ รูปแบบการนำเสนอเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.05) ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีเนื้อหามตรงกับความคิดเห็น (ค่าเฉลี่ย 4.91) ตัวแปรที่มีค่อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ความเร็วทันเวลาทันเหตุการณ์ (ค่าเฉลี่ย 3.26) ความหลากหลายของการนำเสนอเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 3.23) ความต่อเนื่องของการนำเสนอเนื้อหา(ค่าเฉลี่ย 3.11) และความกระทัดรัดเข้าใจง่าย (ค่าเฉลี่ย 2.77)

ปัจจัยเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ หน้าเว็บเพจขององค์กรภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.05) และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่

หน้าเว็บเพจขององค์กรที่ไม่หวังผลกำไร (ค่าเฉลี่ย 3.26) หน้าเว็บเพจขององค์กรเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.15) หน้าเว็บเพจส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ย 2.82) และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยคือ หน้าเว็บเพจของร้านขายสินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.49)

ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากได้แก่ หน้าเว็บเพจใดๆซึ่งนักวิชาการเฉพาะด้าน (ความเชี่ยวชาญ ตรงตามขอบข่ายของข้อมูล) เป็นผู้ให้ข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 4.93) และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ เพื่อนของนิสิตเป็นผู้ให้ข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 3.91) บุคคลใกล้ชิดของนิสิตเป็นผู้ให้ข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 2.91) บุคคลผู้มีชื่อเสียงเป็นผู้ให้ข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 2.84) และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยคือ บุคคลทรงอินธิพลในอินเตอร์เน็ต (Net Idol) ผู้ให้ข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 2.47)

ปัจจัยเกี่ยวกับสังคมออนไลน์พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ การนำข้อมูลนั้นมาใช้อย่างเปิดเผย (ค่าเฉลี่ย 4.94) กดแชร์ (Share) หรือนำข้อมูลนั้นเปิดเผย (ค่าเฉลี่ย 4.93) จำนวนการกดแชร์ (Share) ข้อมูลนั้นๆปริมาณสูงๆ(ค่าเฉลี่ย 4.92) จำนวนการกดไลค์ (Like) ข้อมูลนั้นๆปริมาณสูง (ค่าเฉลี่ย 4.92) ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางคือการอภิปรายเกี่ยวกับข้อมูลไว้ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.05) และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยคือ ข้อความพาดหัว(Topic) ชี้นำการเข้าถึงข้อมูลน่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 2.73)

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิต(reli) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปร จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปร ปัจจัยเกี่ยวกับนิสิต (Ident) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.2 ปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์นิสิต (behav) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.62 ปัจจัยเกี่ยวกับตัวสื่อ (Media) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.28 ปัจจัยเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล (Data) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.2 และความการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิต ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำเสนอข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ (Contributor) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.19 ปัจจัยเกี่ยวกับสังคมออนไลน์ (Social) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.75 และยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปร ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำเสนอข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ (Contributor) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.04 ปัจจัยเกี่ยวกับสังคมออนไลน์ (Social) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.06

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ (reli) พบว่า การเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิต ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยเกี่ยวกับสังคมออนไลน์ (Social) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.75 แสดงว่าเมื่อนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มีการรับรู้ข้อมูลจากสังคมออนไลน์ จะแสดงออกถึงพฤติกรรมการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์นิสิต (behav) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.62 อย่างไรก็ตามเมื่อนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ เข้าถึงข้อมูล และเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์แล้ว จะแสดงออกถึงการกดแชร์ (Share) (s5) ด้วยขนาดอิทธิพลทางบวกเท่ากับ 1.00 และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Adoption) (s6) ด้วยขนาดอิทธิพลทางบวกเท่ากับ 1.00

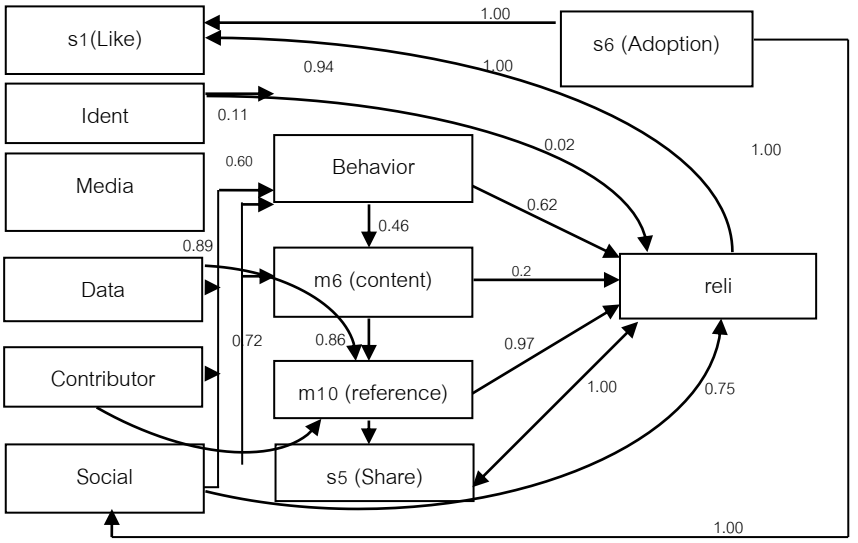

ภาพประกอบที่ 2 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างและค่าสัมประสิทธิ์

3. การตรวจสอบความตรงของแบบจำลอง ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิเคราะห์โดยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนในการวัดสัมพันธ์กันได้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความ สอดคล้องระหว่างแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์มีค่าเท่ากับ 272.48 ที่ องศาอิสระเท่ากับ 143 และค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าที่ระดับนัยสำคัญ ที่ .05 ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ผลการทดสอบค่าไค-สแควร์ ยอมรับสมมุติฐานว่าแบบจำลองการ วิจัยที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัด ระดับความกลมกลืน(GFI) มีค่าเท่ากับ 0.94 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) มีค่า เท่ากับ .90 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.047 และค่าดัชนีรากที่สองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.034 ซึ่งเข้าใกล้ ศูนย์ ซึ่งเป็นการสนับสนุนว่าแบบจำลองการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยได้เสนอแนะว่าปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เรียงลำดับจากค่าอิทธิพลจากมากไปน้อยดังนี้ ปัจจัยเกี่ยวกับสังคมออนไลน์ (Social) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.75 ปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์นิสิต (behav) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.62 ปัจจัยเกี่ยวกับตัวสื่อ (Media) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.28 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำเสนอข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ (Contributor) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.19 ปัจจัยเกี่ยวกับนิสิต (Ident) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.2 ปัจจัยเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล (Data) ด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.2 ดังนั้นจึงควรใช้ ผลการวิจัยนี้เป็นฐานในการกำหนดหนดนโยบายและวางแนวทางในการออกแบบบทเรียนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ บุคลากรและคณาจารย์ ตระหนักถึงความสำคัญของอิทธิพลของการนำเสนอข้อมูลผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการเชื่อถือข้อมูลของนิสิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและเอื้อประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

1.2 ผลการวิจัยที่ได้ยืนยันถึงความเกี่ยวข้องระหว่างข้อมูล สังคมออนไลน์ พฤติกรรมการเข้าถึงแหล่งมูล และการเชื่อถือข้อมูล ดังนั้นในการวางแนวทางหรือมาตรการใดๆที่จะส่งผลให้นิสิตได้มีทักษะการใช้แหล่งข้อมูลสื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสม หรือบูรณาการในกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับรายวิชาที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ การวิคราะห์ และประเมินสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นลักษณะวิชาบรรยาย วิชาทฤษฎี

1.3 ข้อควรระวังในใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการนำเสนอข้อมูล ผู้สอนต้องชี้แนะแนว และควบคุมทางการพิจารณา ให้คุณค่าและประเมินข้อมูล ในแนวทางที่เหมาะสม โดยเฉพาะประเด็นผลกระทบจากข้อมูลเท็จหรือกระแสสังคมออนไลน์เกี่ยวกับประเด็นที่ไม่เหมาะสม เพื่อให้ทัศนคติที่ดีต่อการเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยต่อไปควรมีการตรวจสอบความแข็งแกร่งและไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์การเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี กับกลุ่ม ประชากรนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อผลการวิจัยจะได้สามารถสรุป อ้างอิงได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ ช่วยผลิตสื่อหลายรูปแบบเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียน ช่วยวิเคราะห์คัดกรองเนื้อหาเพื่อนำมาเสนอเนื้อหาให้ผู้เรียนรูปแบบต่างๆ ทั้งหมดนี้เป็นส่วนสำคัญมากในการใช้ระบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับการศึกษาไทยยุค 4.0 ต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของผู้เรียนกับผู้สอนที่เหมาะสมสำหรับระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านสังคมออนไลน์

2.4 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบวัดความเชื่อถือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

2.5 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและผลกระทบของการแสดงพฤติกรรมในโลกออนไลน์ของนิสิต เพื่อให้ทราบพฤติกรรมของนิสิตเกี่ยวกับการรับข้อมูล และการตอบสนองต่อข้อมูลในสังคมออนไลน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. (2549). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2559*. ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *การวิเคราะห์อภิมาน.* กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพรัตน์ วงษ์นาม. (2547). *หลักการวิจัยทางการศึกษา.* ชลบุรี : ภาควิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาณุวัฒน์ กองราช. (2554). *การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในประเทศไทย กรณีศึกษา : facebook*. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, วิทยาลัยนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิมลศรี ศุษิลวรณ์. (2555). *การเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 เพลินพัฒนาโมเดล : ทั้งนักเรียนและครูพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง.* กรุงเทพฯ: กรีน พริ้นท์.

สุกัญญา บูรณเดชาชัย. (2552). *พฤติกรรมการเปิดรับข่าวทางอินเทอร์เนต์ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา*. ชลบุรี: ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2556). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2556. กรุงเทพฯ.

กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี*

Strategies for Developing Public Mind of Primary Students in The Primary Schools At Chanthaburi Province

จเร พัฒนผล**
สุเมธ งามกนก***
สมพงษ์ ปั้นหุ่น****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี 2) พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรีและ 3) รับรองกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี การดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทาง/วิธีการในการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน และศึกษาสภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ในสถานการณ์จริง แล้วนำผลการทดลองใช้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ และขั้นตอนที่ 4 รับรองกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นโดยการประเมินความเป็นไปได้ของการนำกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา หลังจากได้ปรับปรุงกลยุทธ์จากการทดลองใช้ ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรีอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมี 4 แนวทาง ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 ส่งเสริมนโยบายพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน แนวทางที่ 2 ด้านการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะแนวทางที่ 3 ด้านการพัฒนากิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่ จิตสาธารณะ และแนวทางที่ 4 การส่งเสริมความเข้มแข็งของสภานักเรียน เพื่อการปลุกกระแสจิตสาธารณะอย่างยั่งยืนรวมทั้งหมด (2) กลยุทธ์เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 16 กลยุทธ์ย่อย และ 64 กลวิธี ได้แก่ 1) กลยุทธ์การส่งเสริมนโยบายการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน 2) กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะ 3) กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่จิตสาธารณะและ 4) กลยุทธ์ส่งเสริมความเข้มแข็งของสภานักเรียน เพื่อปลุกกระแสจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน (3) ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของ ผู้บริหารสถานศึกษาครูและศึกษานิเทศก์ ตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ในจังหวัดจันทบุรี ที่มีต่อคู่มือกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาจิตสาธารณะ/ กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะ/ จิตสาธารณะระดับประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to (1) study management conditions that promote developing primary school students' public mind, (2) develop strategies for promoting the primary school students' public mind, and (3) validate the strategies for the students' public mind development The research was conducted through 4 phases as follows: Phase 1) studying management conditions and ways to develop primary school students' public mind using questionnaire to inquire 390 experts opinion. The experts consisted of schools director, deputy school director, teachers who serve as academic supervisors, teachers who serve as supervisors, education committee, and parents. Phase 2) drafting tentative strategies for primary schools students' public mind development through In-depth interviews with 12 educational experts and validating the draft by group discussion of 9 educational experts. Phase 3) trying out the strategies for students' public mind development in 2 primary schools (Bansoisong School and Anubanchanthaburi School) in Chanthaburi province. Phase 4) Evaluating the developed strategies for developing the primary school students. The results were as follows; 1) The management conditions that promote developing primary school students' public mind was at a high level. There were 4 guidelines for developing students' public mind include 1) Promote policy to develop students' public mind, 2) Development of learning activities to integrate with public mental, 3) Development of activities to reduce learning time and add time to public mind, and 4) Strengthening Student Council. 2) The strategies created for developing primary school students' public mind composed of 4 strategies, 16 sub strategies and 64 techniques, they were; 1) promoting the strategy to develop students' public mind, 2) the strategy to develop learning activities with the integration of public mental, 3) the strategy of reducing learning time and add time to public mind, and 4) the strategy to strengthening student council to stimulate the sustainability of the students public mind. 3) The mean score of the appropriateness of the handbook for develop students' public mind in primary schools as a whole was at a high level.

Keywords : Strategies/ Public Mind of Primary Students/ Primary Schools/ Educational Service Area/ OBEC

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาด้านการขาดศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม กำลังส่งผลอย่างมากในสังคมไทย ทั้งนี้สืบเนื่องจากการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา มุ่งเน้นพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญผนวกกับความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสารสนเทศ รวมทั้งการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศเข้ามาอย่างรวดเร็วส่งผลให้

เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนความไม่สมดุลระหว่างความเจริญด้านวัตถุและความเจริญด้านวัตถุและความเจริญด้านจิตใจของประชาชน ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยในสังคมไทย เกิดการเอารัดเอาเปรียบ มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ดังนั้นความสำนึกต่อส่วนรวมจึงลดน้อยลงทุกวัน การสร้างคนให้มีจิตสาธารณะจึงมีความจำเป็นและความสำคัญต่อบุคคล องค์กร สังคม ประเทศชาติและโลกอย่างมาก ถ้าปลูกฝัง ส่งเสริมหรือพัฒนาให้เด็กมีจิตสาธารณะด้วยวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชนส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม รู้จักแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้กับผู้อื่น จะทำให้ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นลดลง การบริหารการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนให้ผู้เรียนเกิดหรือไม่เกิดจิตสาธารณะ ซึ่งการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดประสิทธิผลที่คาดหวังได้ ทั้งนี้การบริหารสถานศึกษาที่มีกลยุทธ์ที่เหมาะสมจะเป็นเครื่องมือการบริหารการศึกษาที่มีระบบทิศทาง มีระเบียบแบบแผนที่ช่วยให้เกิดการตัดสินใจและการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเป็นแผนงานหลักที่แสดงภาระงาน แนวโน้มของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษาของตนเอง การพัฒนาจิตสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้ได้ตามเป้าหมายและตัวชี้วัดด้านผู้เรียนของโรงเรียนมาตรฐานสากล ให้ผู้เรียนมีจิตวิญญาณที่มีความรัก ความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวมมากขึ้นและมุ่งการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่ทำลายเบียดเบียนบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่สงบสุขและมีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนการวิจัย โดยได้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา รองผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา ครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานบริหารวิชาการ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 390 คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบวิเคราะห์เอกสารการศึกษาสภาพแวดล้อมและแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน เป็นแบบบันทึกรายละเอียดการวิเคราะห์เอกสารจากการศึกษาดูงานด้านการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 3 แห่ง 2) แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) 3) แบบสอบถามสภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน และแนวทาง/วิธีการในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีค่าน้ำหนัก 5 ระดับ 4) แบบสอบถามความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีค่าน้ำหนัก 5 ระดับ 5) ร่างกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ประกอบไปด้วย กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์ย่อยและกลวิธีในการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน 6) แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการใช้คำถามปลายเปิดเพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความสอดคล้องของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดจิตสาธารณะนักเรียน และแนวทาง/วิธีการในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน 7) แบบสอบถามประเมินความถูกต้อง ครอบคลุมเนื้อหา ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของกลยุทธ์ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียน

ประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือคือ 1) ศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จิตสาธารณะของนักเรียน และแนวทาง/วิธีการในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในประเด็นที่ เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้ เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างกลยุทธ์ 2) ศึกษาดูงานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดจิตสาธารณะ แนวทาง/วิธีการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนและแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ โดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้ มีการตรวจสอบกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ของกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี เพื่อทำให้ได้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดจิตสาธารณะ แนวทาง/วิธีการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน และกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียนที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียนของกลุ่มเป้าหมายในการนำกลยุทธ์ไปใช้เพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพในโรงเรียนประถมศึกษา มีการดำเนินการดังนี้ (1) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องหรือ IOC นำแบบสอบถาม (2) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้กับผู้ที่ไม่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 90 คน แล้วนำข้อมูลไปคำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (3) จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับความเหมาะสม ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ กับโรงเรียนประถมศึกษาของกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียนที่สร้างขึ้น ขั้นตอนการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดจิตสาธารณะ แนวทาง/วิธีการในการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน และกระบวนการในการจัดทำแผนกลยุทธ์ ศึกษาสภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน ดำเนินการดังนี้ 1. การศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดจิตสาธารณะ แนวทาง/วิธีการในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน และกระบวนการในการจัดทำแผนกลยุทธ์ 2. ศึกษาดูงานด้านการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน 3. การศึกษาสภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดจิตสาธารณะ แนวทาง/วิธีการในการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน 4. ตรวจสอบเบื้องต้น ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ประเด็นการอภิปรายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดจิตสาธารณะ แนวทาง/วิธีการในการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน และกระบวนการในการจัดทำแผนกลยุทธ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับความเหมาะสม ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ กับโรงเรียนประถมศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี โดยดำเนินการพัฒนากลยุทธ์ดังนี้ 1. ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ในการสร้างร่างกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา จากข้อสรุปที่ได้จากการจัดทำรายละเอียดแผนกลยุทธ์ฉบับร่าง และผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปดังกล่าวไปสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน 2. ตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับ

โรงเรียนประถมศึกษา ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ในสถานการณ์จริง ดำเนินการดังนี้ ผู้วิจัยนำกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาไปทดลองใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน โรงเรียนบ้านซอยสอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และโรงเรียนอนุบาลจันทบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายที่ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยนำผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 แห่ง มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน กำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของผลสำเร็จในการใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่แสดงถึงผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และ ขั้นตอนที่ 4 การรับรองกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นส่งผลต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการประเมินความเป็นไปได้ของการนำกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา หลังจากได้ปรับปรุงกลยุทธ์จาก ขั้นตอนที่ 3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1. การหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ 1) ร้อยละ 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2. สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) สถิติที่ใช้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยหาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาสาระของเอกสารกับจุดประสงค์ที่กำหนด 2) สถิติที่ใช้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า 3) สถิติที่ใช้ตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามโดยวิธี Item total Correlation 3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินงานการใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษากับเกณฑ์ คือ ร้อยละ

สรุปและอภิปรายผล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาด้านการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี 3 โรงเรียน 1. แนวทางการดำเนินการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนที่นำไปใช้ มี 16 แนวทาง ได้แก่ 1) การอบรมคุณธรรม จริยธรรม 2) การเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง 3) กิจกรรมประกวดและการเสริมแรง 4) การพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 6) การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน 7) การนำผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 8) การใช้ตัวต้นแบบที่ดี 9) การใช้สถานการณ์จำลอง 10) การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง 11) นำเสนอผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ 12) นำเสนอผ่านนิทาน/หนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม 13) การชี้แนะด้วยวาจา 14) การนำเสนอตัวแบบผ่านการ์ตูน 15) การใช้การแสดงบทบาทสมมุติ และ 16) การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ 2. ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานพัฒนาจิตสาธารณะประสบความสำเร็จ มี 6 ข้อ ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การสนับสนุนงบประมาณ 3) ความร่วมแรงร่วมใจของบุคลากรในโรงเรียน 4) สภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียน 5) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน และ 6) แรงจูงใจของนักเรียน ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน และแนวทาง/วิธีการในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี 1. สภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน 1.1 สภาพการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี ค่าเฉลี่ยสูงสุดลำดับแรก คือ ส่งเสริมนโยบายพัฒนาจิตสาธารณะของ

นักเรียน 1.2 ด้านการส่งเสริมนโยบายพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ส่งเสริมการนำนโยบายพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียนสู่การปฏิบัติ 1.3 ด้านการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะ พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ พัฒนาระบบการนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะ 1.4 ด้านการพัฒนากิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่ จิตสาธารณะ พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ จัดกิจกรรมสร้างเสริมทักษะการทำงานการดำรงชีพและทักษะชีวิตเน้นจิตสาธารณะ 1.5 ด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งของสภานักเรียน เพื่อการปลุกกระแสจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและทักษะการประชุม 2. แนวทาง/วิธีการในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี 2.1 แนวทางที่ 1 ส่งเสริมนโยบายพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แนวทางย่อยที่ 1.1 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และอัตลักษณ์สถานศึกษาด้านการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แนวทางย่อยที่ 1.2 จัดทำแผนการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แนวทางย่อยที่ 1.3 ส่งเสริมการนำนโยบายพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียนสู่การปฏิบัติ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แนวทางย่อยที่ 1.4 จัดสภาพแวดล้อมภายในให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมสาธารณะ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2.2 แนวทางที่ 2 ด้านการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก แนวทางย่อยที่ 2.1 พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แนวทางย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะทั้งในและนอกห้องเรียน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แนวทางย่อยที่ 2.3 ส่งเสริมการวัดและประเมินผลจิตสาธารณะด้วยวิธีหลากหลายและประเมินตามสภาพจริง พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แนวทางย่อยที่ 2.4 พัฒนาระบบนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2.3 แนวทางที่ 3 ด้านการพัฒนากิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้สู่ จิตสาธารณะ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แนวทางย่อยที่ 3.1 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเน้นจิตสาธารณะ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แนวทางย่อยที่ 3.2 จัดกิจกรรมสร้างเสริมสมรรถนะและการเรียนรู้สู่จิตสาธารณะ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด แนวทางย่อยที่ 3.3 จัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณลักษณะและค่านิยมจิตสาธารณะ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แนวทางย่อยที่ 3.4 จัดกิจกรรมสร้างเสริมทักษะการทำงานการดำรงชีพและทักษะชีวิตเน้นจิตสาธารณะ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2.4 แนวทางที่ 4 การส่งเสริมความเข้มแข็งของสภานักเรียน เพื่อการปลุกกระแสจิตสาธารณะอย่างยั่งยืนรวมทั้งหมด พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แนวทางย่อยที่ 4.1 สร้างเสริมโครงสร้างการบริหารงานสภานักเรียนให้ชัดเจน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แนวทางย่อยที่ 4.2 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและทักษะการประชุม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แนวทางย่อยที่ 4.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสภานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แนวทางย่อยที่ 4.4 สร้างและพัฒนาเครือข่ายสภานักเรียนเน้นการปลุกจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับดวงเดือน พันธุมนาวิน (2548, หน้า 77) ที่กล่าวถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมว่าวัยเด็กเป็นช่วงที่มีความไวต่อการปลูกฝัง และส่งเสริมจริยธรรมและวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่งเพราะเด็กยังเป็น “ไม้อ่อนดัดง่าย” ฉะนั้นการปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการทางร่างกายและโดยเฉพาะเหมาะสมกับพัฒนาการทางจิตใจของเด็กจะเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ได้มาก ซึ่งสอดคล้องกับชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553, หน้า 8-11) ที่ได้กล่าวว่า ถ้าคนในสังคมขาดจิตสาธารณะจะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กร อีกทั้งผลกระทบต่อชุมชนระดับประเทศ และระดับโลก

ดังนั้นการส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียนควรเริ่มตั้งแต่การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน เพราะการพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัยจะทำให้เด็กซึมซับแต่สิ่งที่ดี ๆ และทำเป็นนิสัยตลอดไป ในส่วนของข้อค้นพบของงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า สภาพการบริหารจัดการ ตอนที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ส่วนที่ 1 ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 16 กลยุทธ์ย่อย รายละเอียดปรากฏดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 การส่งเสริมนโยบายการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน กลยุทธ์ย่อยที่ 1.1 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและอัตลักษณ์สถานศึกษา ด้านการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน กลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 จัดทำแผนการพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน กลยุทธ์ย่อยที่ 1.3 ส่งเสริมการนำนโยบายพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียนสู่การปฏิบัติ กลยุทธ์ย่อยที่ 1.4 จัดสภาพแวดล้อมภายในให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมจิตสาธารณ กลยุทธ์ ที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะกลยุทธ์ย่อยที่ 2.1 พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะ กลยุทธ์ย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะทั้งในและนอกห้องเรียน กลยุทธ์ย่อยที่ 2.3 ส่งเสริมการวัดและประเมินผลจิตสาธารณะด้วยวิธีหลากหลายและประเมินตามสภาพจริง กลยุทธ์ย่อยที่ 2.4 พัฒนาระบบการนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนากิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่จิตสาธารณะ กลยุทธ์ย่อยที่ 3.1 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเน้นจิตสาธารณะ กลยุทธ์ย่อยที่ 3.2 จัดกิจกรรมสร้างเสริมสมรรถนะและการเรียนรู้สู่จิตสาธารณะ กลยุทธ์ย่อยที่ 3.3 จัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณลักษณะและค่านิยมจิตสาธารณะ กลยุทธ์ย่อยที่ 3.4 จัดกิจกรรมสร้างเสริมทักษะการทำงานการดำรงชีพและทักษะชีวิตเน้นจิตสาธารณะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์ลาวัลย์ หลานไทย (2545) ที่ได้ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนต่อผลการเข้าค่ายพัฒนาจริยธรรมของโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล จังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อผลการเข้าค่ายพัฒนาจริยธรรมของโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล จังหวัดกระบี่ พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมความเข้มแข็งของสภานักเรียน เพื่อปลุกกระแสจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน กลยุทธ์ย่อยที่ 4.1 สร้างเสริมโครงสร้างการบริหารงานสภานักเรียนให้ชัดเจน กลยุทธ์ย่อยที่ 4.2 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและทักษะการประชุม กลยุทธ์ย่อยที่ 4.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสภานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน กลยุทธ์ย่อยที่ 4.4 สร้างและพัฒนาเครือข่ายสภานักเรียนเน้นการปลุกจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน ส่วนที่ 2 ผลการตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี 4 กลยุทธ์ ปรากฏดังนี้ 1. กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมนโยบายการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3. กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนากิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่จิตสาธารณะ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4. กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมความเข้มแข็งของสภานักเรียน เพื่อการปลุกกระแสจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนที่ 3 ผลการสร้างคู่มือกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี คู่มือการดำเนินการกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัด

จันทบุรี อธิบายถึงการดำเนินการตามกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน และเพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาที่นำกลยุทธ์ไปใช้ได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมากขึ้น ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นคู่มือเพื่อให้ผู้นำกลยุทธ์ไปใช้มีความเข้าใจชัดเจนและสามารถนำกลยุทธ์ไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้ 1. หลักการและเหตุผล 2. วัตถุประสงค์ 3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน 4. วิธีดำเนินการตามกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน 5. กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี ส่วนที่ 4 ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ในสถานการณ์จริง 1. ผลการประเมินการดำเนินงานส่งเสริมนโยบายการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ก่อนการใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หลังการดำเนินการตามกลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมนโยบายการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการประเมินการดำเนินงานพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะ ก่อนการใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หลังการดำเนินการตามกลยุทธ์ที่ 2 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการจิตสาธารณะ มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลการประเมินการดำเนินงานพัฒนากิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่ จิตสาธารณะ ก่อนการใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หลังการดำเนินการตามกลยุทธ์ที่ 3 พัฒนากิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่ จิตสาธารณะ มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4. ผลการประเมินการดำเนินงานส่งเสริมความเข้มแข็งสภานักเรียนเพื่อปลุกกระแสจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน ก่อนการใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะนักเรียน มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หลังการดำเนินการตามกลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมความเข้มแข็งสภานักเรียน เพื่อปลุกกระแสจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 5. ผลการเปรียบเทียบการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี กับเกณฑ์ที่กำหนดโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การรับรองกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ผลการประเมินการใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของผู้บริหารสถานศึกษาครูและศึกษานิเทศก์ ตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี ที่มีต่อคู่มือกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 8 กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี เป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจเพื่อการปฏิบัติงานที่บรรลุเป้าหมายยิ่งขึ้น ข้อ 17 กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี มีความถูกต้อง สอดคล้องกับหลักการทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตสาธารณะ ข้อ 14 กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี ทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจและให้ความร่วมมือมากขึ้น และข้อ 20 กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ที่จัดทำขึ้น 64 กลวิธีนั้น มีความถูกต้อง ครอบคลุมงานการพัฒนาจิตสาธารณะของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา อุทโธ (2557, หน้า 199-201) ที่ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตสาธารณะของคณะกรรมการสภานักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตสาธารณะของคณะกรรมการสภา

นักเรียนระดับประถมศึกษามี 3 องค์ประกอบหลัก คือ การมีความรู้ความเข้าใจเชิงจิตสาธารณะ การมีความคิดเชิงจิตสาธารณะ และการปฏิบัติตนเชิงจิตสาธารณะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี 4 กลยุทธ์ 16 กลยุทธ์ย่อย และ 64 กลวิธี เป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สถานศึกษาระดับประถมศึกษาควรนำกลยุทธ์ทั้ง 4 กลยุทธ์นี้ ไปจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนต่อไป

1.2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดจันทบุรีอยู่ในระดับมาก ถือได้ว่าทุกภาคส่วนเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องเร่งขับเคลื่อนการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนให้มีผลสำเร็จอย่างมากยิ่งขึ้น ภายใต้ 4 กลยุทธ์หลัก 16 กลยุทธ์ย่อย และ 64 กลวิธีตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ทำในขอบเขตของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในบริบทของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือระดับอื่นๆ เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกันว่ากลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนแต่ละระดับแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร จะทำให้การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อความเป็นเลิศในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และใช้เป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกรณีศึกษาถึงปัจจัยบางประการที่ถูกเสนอแนะว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลต่อกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน เช่น ศักยภาพของหน่วยงาน/องค์กรที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือ ตลอดจนปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). *สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ.* กรุงเทพฯ : วิ พรินท์.

ดวงเดือน พันธุนาวิน. (2548). *ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมและพัฒนาบุคคล.* กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมเอกสารทางวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ทิพย์ลาวัลย์ หลานไทย. (2550). *ความคิดเห็นของนักเรียนต่อผลการเข้าค่ายพัฒนาจริยธรรมของโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล จังหวัดกระบี่.* ม.ป.ท.

ยุทธนา อุทโธ. (2557). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตสาธารณะของคณะกรรมการสภานักเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* สาขาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522*
Legal Problems and Obstacles under Road Traffic Act, B.E. 2522 (1979)

เพิ่มบุญ พื้นแสน**
สอาด หอมมณี***
คมสัน สุขมาก****

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมาจราจรทางบก กรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 และปัญหาการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการกักตัวผู้ขับขี่ซึ่งมีเหตุสงสัยว่าเมาสุรา รวมถึงมาตรการบังคับทางกฎหมายตามกฎหมายของไทยและต่างประเทศในการหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงวิธีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ให้มีความถูกต้องตามหลักนิติธรรม ตลอดจนเสนอแนะแนวทางให้เจ้าพนักงานจราจรในการบังคับตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ กรณีผู้ขับขี่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิตและร่างกาย ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 160 ตรี

ผลการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายจราจรได้แก่พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 142 วรรคสาม ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจกักตัวผู้ขับขี่ที่ไม่ทดสอบการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ได้ แต่ในการกักตัวไม่ได้มีการกำหนดกรอบระยะเวลาไว้อย่างแน่นอน ชัดเจน จึงอาจเป็นเหตุทำให้ผู้ขับขี่ที่ถูกกักตัวนานเกินสมควรและตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 พ.ศ.2537 ได้กำหนดให้ใช้วิธีการทดสอบผู้ขับขี่ว่าเมาสุราหรือไม่ โดยให้ตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดโดยใช้วิธีการตรวจวัดลมหายใจด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ตรวจปัสสาวะและตรวจวัดจากเลือด ทั้งนี้การตรวจปัสสาวะและตรวจวัดจากเลือด จะให้ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถทดสอบตามวิธีการตรวจวัดลมหายใจด้วยเครื่องมือได้เท่านั้น ซึ่งขั้นตอน ทั้งสามอย่างที่กฎหมายกำหนดไว้นี้ อาจจะยังไม่เพียงพอและไม่สามารถนำมาใช้บังคับแก่ผู้ขับขี่ที่ปฏิเสธไม่ยอมให้ความร่วมมือแก่เจ้าพนักงานในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ รวมถึงการที่เจ้าพนักงานจราจรไม่มีอำนาจในการบังคับตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ กรณีผู้ขับขี่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิตและร่างกายตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 160 ตรี

ข้อเสนอแนะของการศึกษาครั้งนี้ เห็นควรให้มีการกำหนดระยะเวลากักตัวเพื่อตรวจสอบจำนวน 3 ชั่วโมง หากผู้ขับขี่ไม่ยอมทดสอบภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้เจ้าพนักงานจราจรดำเนินการส่งตัวผู้ขับขี่ไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการตามกฎหมายและเพิ่มวิธีการตรวจสอบความมึนเมา 3 วิธี โดยเสนอให้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงได้แก่ การทดสอบการมองเห็น การเดินไปกลับ การยืนขาเดียว รวมถึงควรกำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจบังคับตรวจวัดแอลกอฮอล์ที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงเมื่อมีกรณีผู้ขับขี่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิตและร่างกายโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่ทั้งนี้ ให้เจ้าพนักงานจราจรสามารถใช้ดุลพินิจในการเลือกใช้มาตรการต่าง ๆ ได้หลากหลาย และมีความเหมาะสมแก่พฤติการณ์

คำสำคัญ : การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์/ เมาแล้วขับ/ เจ้าพนักงานจราจร

---

*วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
**นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

Abstract

The objectives of this Thesis are to study and analyze problems and obstacles in terms of Road Traffic Act, B.E. 2522 (1979), in cases where drivers refuse to conduct alcohol testing under Road Traffic Act, B.E. 2522, and problems with exercise of power of the official in detaining drivers, who are reasonably suspected of being intoxicated, including legal measures under Thai law and laws of foreign countries for finding approaches to improving methods of alcohol testing, as to be consistent with the principles of the rule of law, as well as to recommend guidelines for the traffic official to impose alcohol testing in cases where the divers caused road accidents, which inflicted harms on body and life of another person, under Road Traffic Act, B.E. 2522, Section 160 ter.

The study results find that problems and obstacles in terms of the traffic law comprises of Road Traffic Act, B.E. 2522, Section 142, Paragraph Three, that empowers the competent official to detain a driver, who refuses to conduct alcohol testing, but it does not specify a definite period of detention, which probably leads to the driver being detained for an unreasonably prolonged period, and under the Ministerial Regulation No. 16, B.E. 2537 (1994), prescribes for conduct of testing whether or not a driver is intoxicated, whereby the amount of alcohol in the blood shall be measured by a method of breath test through a device, urine testing and blood testing, provided that urine testing and blood testing can be conducted in a case where breath testing cannot through the device be conducted, and the three procedures, which are provided by the law, may not be sufficient and may not be able to be imposed on a driver, who refuses to cooperate with the official in alcohol testing, as well as the fact that the traffic official is not empowered to impose alcohol testing in a case where a driver caused a road accident, which inflicted harms on body and life of another person, under Road Traffic Act, B.E. 2522, Section 160 ter.

This study recommends that a definite period of detention for testing should be specified to be 3 hours, if a driver refuses to conduct the testing within the said period, the traffic official should send the driver to the inquiry official for conducting legal proceedings, and 3 methods should be added in intoxication testing, whereby the methods are recommended to be prescribed in the Ministerial Regulation, comprising of: vision testing; walk-and-turn testing; and one-legged stance testing, as well as the competent official should be empowered to impose alcohol testing, which is prescribed in the Ministerial Regulation, in a case where a driver caused a road accident, which inflicted harms on body and life of another person, without being required to obtain consent from the driver, in order that the traffic official can exercise its discretion to choose from variety of the measures, which are suitable for the circumstances.

Keywords : Alcohol Testing/ Drunk Driving/ Traffic Officer

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ.2557 ให้อำนาจเจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้ผู้ขับขี่หยุดรถได้ ในกรณีที่ผู้ขับขี่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าขับรถในขณะขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นและเจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถสั่งให้มีการทดสอบผู้ขับขี่ดังกล่าวว่าเมาสุราหรือไม่ โดยวิธีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามวิธีที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และหากผู้ขับขี่ไม่ยอมให้ทดสอบดังกล่าว โดยไม่มีเหตุอันสมควรก็จะมีความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงานและกฎหมายยังให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเมาสุรา เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินคดีฐานขับรถขณะเมาสุราได้แต่ผู้ขับขี่ก็ยังสามารถไปพิสูจน์หักล้างพยานหลักฐานในชั้นศาลได้อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการแก้ไขกฎหมายจราจรดังกล่าวแล้วนั้น แต่ปรากฏว่ายังมีผู้ขับขี่อีกจำนวนมากที่ไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายจราจรและปฏิเสธไม่ยอมให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานในการทดสอบการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ โดยผู้ขับขี่มักจะยอมเสียค่าปรับฐานฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงานเพียงหนึ่งพันบาทเท่านั้นและเจ้าพนักงานก็ไม่มีอำนาจบังคับให้ทดสอบด้วย การที่ผู้ขับขี่ไม่ยอมให้ทดสอบและกฎหมายให้สันนิษฐานว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าเมาไว้ก่อนนั้น ตามกฎหมายจราจรฉบับใหม่นี้ถือว่าเป็นความผิดฐานเมาแล้วขับตามมาตรา 160 ตรี ซึ่งมีบทลงโทษ คือ จำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับตั้งแต่ 10,000 ถึง 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ผู้ถูกกล่าวหาก็ยังมีสิทธิไปสืบพยานหักล้างในศาลได้ จึงเป็นช่องว่างที่ทำให้มีผู้ขับขี่ที่ฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวและไม่ยอมให้ทดสอบตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์อีกจำนวนมาก จึงควรแก้ไขมาตรการบังคับทางกฎหมายกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธไม่ยอมตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ให้สามารถบังคับได้จริง เพื่อป้องกันผู้ฝ่าฝืนการทดสอบ

ในแง่ของการแสวงหาพยานหลักฐานจากตัวผู้กระทำผิดกรณีเมาแล้วขับ และทำให้บุคคลอื่นได้รับอันตรายถึงบาดเจ็บสาหัสหรือถึงแก่ความตาย ซึ่งการตรวจวัดแอลกอฮอล์ในเลือดนั้น ต้องนำวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 มาบังคับใช้ โดยการตรวจวัดต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกตรวจ นอกจากนี้การตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์จะต้องกระทำในทันที หากปล่อยเวลาให้เนิ่นช้าไปก็ทำให้ไม่พบปริมาณแอลกอฮอล์ที่จะใช้ลงโทษผู้กระทำผิดได้และทำให้ขาดพยานหลักฐานที่จะเอาผิดกับผู้กระทำความผิดได้ ดังนั้น จึงควรพิจารณาว่า กฎหมายจราจรควรมีบทบัญญัติเพิ่มเติมโดยให้การตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์จากร่างกายผู้ขับขี่ที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุและทำให้บุคคลอื่นได้รับอันตรายถึงบาดเจ็บสาหัสหรือถึงแก่ความตาย โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะได้รับความยินยอมหรือไม่ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกตรวจด้วยว่าจะเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการบังคับใช้กฎหมายและมาตการให้เจ้าพนักงานจราจรในการบังคับตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์กรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายจราจรทางบก กรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการใช้กฎหมายของไทยและต่างประเทศ กรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยและขอบเขตการวิจัย โดยอาศัยข้อมูลจากตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติจราจรทางบกพ.ศ. 2522 และกฎกระทรวงที่ออกตามความแห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ตลอดจนคำพิพากษา รัฐธรรมนูญ เอกสารของทางราชการ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีผู้ขับขี่รถในขณะเมาสุรา เพื่อนำมาเป็นตัวกำหนดทิศทางในการศึกษาวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นมาตรการบังคับทางกฎหมายกรณีที่ผู้ขับขี่ขับรถในขณะเมาสุรา โดยศึกษากฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ ปฏิญาณสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1984 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กฎหมายต่างประเทศ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย และ กฎหมายไทย การตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 อำนาจของพนักงานสอบสวนในการแสวงหาพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สมมติฐานของการวิจัย

การทดสอบหาระดับปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่รถเป็นหลักฐานสำคัญในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด กรณีผู้ขับขี่รถในขณะเมาสุราตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43(2) แต่บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการทดสอบดังกล่าวยังขาดความชัดเจนในเรื่องอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ถึงวิธีการทดสอบ สภาพบังคับและยังเป็นปัญหาเกี่ยวกับหลักสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลในการบังคับให้ทดสอบ ถ้าผู้ขับขี่ไม่ยินยอมให้ทดสอบทำให้ยังมีผู้ขับขี่ที่ขับรถในขณะเมาสุราฝ่าฝืนกฎหมายจำนวนมาก ควรมีการศึกษาหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย โดยศึกษากฎหมายต่างประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศในประเด็นดังกล่าว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายในการการทดสอบหาระดับปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่ และเป็นมาตรฐานสากล

ผลการวิจัย

1. เรื่องระยะเวลาในการกักตัวผู้ขับขี่ซึ่งมีเหตุสงสัยว่าเมาสุราตาพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522ในประเด็นนี้มีปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลในการบังคับใช้กฎหมายจราจรทางบกบางมาตราอาจไม่สอดคล้องและเป็นไปตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 142 วรรคสาม ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจกักตัวผู้ขับขี่ที่ไม่ทดสอบการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ได้ แต่ในการกักตัวไม่ได้มีการกำหนดกรอบระยะเวลาไว้อย่างแน่นอน ชัดเจน จึงอาจเป็นเหตุทำให้ผู้ขับขี่ที่ถูกกักตัวไม่ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และทำให้ขาดซึ่งอิสรภาพทั้งที่ผู้ขับขี่ยังไม่ได้เป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย เพียงแต่พนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ขับขี่ดื่มสุรามาเท่านั้น จึงทำให้มีโอกาสที่จะถูกฟ้องร้องในข้อหา “หน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่น หรือกระทำด้วยประการใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย” ตามมาตรา 310 ประมวลกฎหมายอาญาได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และประมวล

กฎหมายวิธีความอาญามาตรา 131/1 จะทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เกิดความยุติธรรม ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายได้ผลสมตามวัตถุประสงค์ในการบัญญัติกฎหมายทุกประการ และสามารถทำให้ผู้ขับขี่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการตรวจวัดแอลกอฮอล์โดยสมัครใจ

2. การกำหนดรูปแบบวิธีการทดสอบหาพฤติกรรมของผู้ขับขี่ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ.2537) ออกตามความใน พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.2522 เพื่อพิสูจน์ว่าผู้ขับขี่เมาสุราหรือไม่ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 142 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่หยุดรถในเมื่อ

(1) รถนั้นมีสภาพไม่ถูกต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6

(2) เห็นว่าผู้ขับขี่หรือบุคคลใดในรถนั้นได้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทแห่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอันเกี่ยวกับรถนั้นๆ

ในกรณีที่เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้ขับขี่ฝ่าฝืนมาตรา 43 (1) หรือ (2) ให้เจ้าพนักงานจราจรพนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้มีการทดสอบผู้ขับขี่ดังกล่าวว่าหย่อนความสามารถในอันที่จะขับหรือเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือไม่

ในกรณีที่ผู้ขับขี่ตามวรรคสองไม่ยอมให้ทดสอบให้เจ้าพนักงานจราจรพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจกักตัวผู้นั้นไว้ดำเนินการทดสอบได้ภายในระยะเวลาเท่าที่จำเป็นแห่งกรณีเพื่อให้การทดสอบเสร็จสิ้นไปโดยเร็วและเมื่อผู้นั้นยอมให้ทดสอบแล้วเหตุผลการทดสอบปรากฏว่าไม่ได้ฝ่าฝืนมาตรา 43 (1) หรือ (2) ก็ให้ปล่อยตัวไปทันที

3. การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานจราจรในการบังคับตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์กรณีผู้ขับขี่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิตและร่างกายตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 160 ตรี

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 บัญญัติว่า “ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีหากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลายปัสสาวะ อุจจาระสารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการ.....”

ซึ่งตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 142 วรรคห้า บัญญัติว่า “การทดสอบตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”และในกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) ออกตามความใน พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ. 2522 ได้กำหนดวิธีการทดสอบตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 142 วรรคห้า ดังนี้

“ข้อ 1 การทดสอบผู้ขับขี่ว่าเมาสุราหรือไม่ ให้ตรวจปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่ โดยใช้วิธีการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(1) ตรวจวัดลมหายใจด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจ หรือทดสอบ ให้ใช้เครื่องตรวจวัดแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจ (Breath Analyzer Test) และอ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์วิธีการตรวจหรือทดสอบ ให้ปฏิบัติตามวิธีการตรวจสอบของเครื่องตรวจแต่ละชนิด

(2) ตรวจวัดจากปัสสาวะ

(3) ตรวจวัดจากเลือด

การตรวจวัดตาม (2) หรือ (3) ให้ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถทดสอบตาม (1) ได้เท่านั้น”

ในประเด็นนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัตินั้น เป็นปัญหาในการแสวงหาพยานหลักฐานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา131/1 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ที่จะทำการทดสอบผู้ขับขี่ที่มีเหตุสงสัยว่าเมาสุราหรือไม่นั้น ต้องใช้วิธีการตรวจวัดลมหายใจด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ ตรวจปัสสาวะและตรวจวัดจากเลือดตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. กำหนดระยะเวลาในการกักตัวให้มีความชัดเจนซึ่งคณะผู้ศึกษามีความเห็นว่า ระยะเวลาในการกักตัวที่สมควรนั้นอยู่ที่ 3 ชั่วโมง เนื่องจากระยะเวลา 3 ชั่วโมง เป็นระยะเวลาที่เหมาะสมที่ยังสามารถตรวจวัดแอลกอฮอล์ในร่างกายผู้ขับขี่ได้ และระยะเวลาดังกล่าวก็ถือว่าไม่นานเกินไปที่จะกักตัวผู้ขับขี่ไว้เพื่อทำการทดสอบ หากระยะเวลานานกว่านี้อาจจะส่งเสียต่อทั้งตัวผู้ขับขี่ที่ถูกกักตัว ซึ่งอาจต้องรู้สึกว่าถูกกระทบสิทธิและเสรีภาพของตน ในด้านเจ้าพนักงานเองก็มีภาระที่ต้องดูแลผู้ขับขี่ที่ถูกกักตัวไว้ด้วย และหากมีผู้ขับขี่ที่ต้องรอทำการทดสอบจำนวนมาก ระยะเวลาการกักตัวที่นานขึ้นก็จะยิ่งทำให้การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ยุ่งยากมากขึ้นไปด้วยซึ่งเป็นไปตามกฎหมายของรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ ทั้งนี้ เมื่อครบระยะเวลาดังกล่าวแล้ว พนักงานจราจรก็จะส่งตัวผู้ขับขี่ที่ปฏิเสธการทดสอบไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 142 วรรคสาม มีข้อความดังนี้

“ในกรณีที่ผู้ขับขี่ตามวรรคสองไม่ยอมให้ทดสอบให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจกักตัวผู้นั้นไว้เพื่อดำเนินการทดสอบภายในระยะเวลา
ไม่เกิน 3 ชั่วโมง หากผู้ขับขี่ไม่ยอมทดสอบภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้เจ้าพนักงานจราจรดำเนินการส่งตัวผู้ขับขี่ไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการตามกฎหมายและเมื่อผู้นั้นยอมให้ทดสอบแล้วเหตุผลการทดสอบปรากฏว่าไม่ได้ฝ่าฝืนมาตรา 43 (1) หรือ (2) ก็ให้ปล่อยตัวไปทันที”

2. ควรเพิ่มเติมมาตรการในการทดสอบความมึนเมาเพื่อให้เจ้าพนักงานงานจราจรได้มีทางเลือกในการทดสอบผู้ขับขี่เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานโดยนำเอาวิธีการทดสอบ Sobriety Test ดังเช่นกรณีของประเทศสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกามาปรับใช้และในระหว่างการทดสอบให้ทำการบันทึกภาพและเสียงไว้โดยแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงฉบับที่ 16 (พ.ศ.2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 ข้อ 1 โดยมีข้อความดังนี้

“การทดสอบผู้ขับขี่ว่าเมาสุราหรือไม่ ให้ตรวจปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่ โดยใช้วิธีการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(1) ตรวจวัดลมหายใจด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจ หรือทดสอบ ให้ใช้เครื่องตรวจวัดแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจและอ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ในกรณีที่ผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดลมหายใจ ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจในการทดสอบความมึนเมาด้วยวิธีการดังนี้

(ก) การทดสอบการมองเห็น

(ข) การเดินไปกลับ

(ค) การยืนขาเดียว

ทั้งนี้ เจ้าพนักงานต้องทำการทดสอบผู้ขับขี่ทั้ง 3 วิธี และให้เจ้าพนักงานจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงไว้เป็นพยาน รายละเอียดการทดสอบตาม (ก)-(ค) นี้ให้เป็นไปตามตามที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนด

3. ในกรณีที่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นและเป็นที่สงสัยว่าผู้ขับขี่มึนเมา ควรให้เจ้าพนักงานจราจรมีอำนาจในการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่เนื่องจากมีความเสียหายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลอื่นโดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 142 ทวิ โดยมีข้อความดังนี้

"มาตรา 142 ทวิ ในกรณีเจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่า ผู้ขับขี่ฝ่าฝืน มาตรา 42(2) และการฝ่าฝืนบทบัญญัติเช่นว่านั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่น

(1) ได้รับอันตรายแก่กายและจิตใจ

(2) ได้รับอันตรายสาหัส

(3) ถึงแก่ความตาย

เอกสารอ้างอิง

คณิต ณ นคร และคณะ. (2552). *อำนาจรัฐในการควบคุมตัวตามกฎหมายลักษณะพิเศษ.* รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

เทพนฤทธิ์ พี่พิมาย. (2548). *อำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน.* สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประสิทธิ์ โฆวิไลกูล และคณะ. (2540). *การศึกษากลยุทธ์ในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจราจรเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2540.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง.* กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. .

วิศาล พันธุนะ. (2521). *วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา.* กรุงเทพน: วิญญูชน.

ศิรินทร์ อินทรวิชะ. (2548). *การแสวงหาพยานหลักฐานจากตัวผู้ถูกกล่าวหา.* วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สาโรจน์ คุ้มทรัพย์. (2539). *การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา*
A development of individual item bank system for secondary school teachers

นวรัตน์ รื่นสุคนธ์**
พงศ์เทพ จิระโร***
จุฑามาศ แหนจอน***

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติและสมรรถนะการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามวัดความรู้เกี่ยวกับการออกข้อสอบ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูจำนวน 398 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความตรงเชิงเนื้อหา 2) พัฒนาระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ดำเนินการตรวจสอบระบบและเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินและแบบวิพากษ์ระบบการจัดทำธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลในรูปของคณะกรรมการร่วม สถิติที่ใช้ คือ มัธยฐานและพิสัยควอไทล์ 3) ทดลองใช้และประเมินระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลที่พัฒนาขึ้น เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินประสิทธิผลการใช้ และแบบประเมินระบบกลุ่มเป้าหมาย คือ ครู 5 ท่าน และผู้ประเมินระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคล 3 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการปฏิบัติและสมรรถนะการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษาทั่วประเทศความรู้ระดับพอใช้มากที่สุด รองลงมามีความรู้ระดับอ่อน ดี ไม่ผ่านเกณฑ์ และดีมาก ตามลำดับ ความตระหนักในการออกข้อสอบของครูผู้สอนมัธยมศึกษา พบว่า ครูโรงเรียนมัธยมศึกษามีความตระหนักในการออกข้อสอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก การปฏิบัติในการออกข้อสอบของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ พบว่า ผลการประเมินหลังทดลองใช้ระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านความถูกต้องมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ตามลำดับ

คำสำคัญ : ระบบธนาคารข้อสอบ/ ธนาคารข้อสอบรายบุคคล

Abstract

This research was research and development. The purposes of this research were: 1) educate teacher's item bank for secondary school teacher. The research instruments were questionnaires from the sample group of 398 teachers. The questionnaire was verified for content validity. 2) development of individual item bank system for secondary school teacher.

---

*ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุตก์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุตก์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Then, seventeen experts verified the research instruments by using evaluation forms and feedback forms. The data were also analyzed in the joint committee technique. The statistical analyses used were median and interquartile range. 3) try out as well as assess the effectiveness of the individual item bank system for secondary school teacher. As for the effectiveness assessment of the individual item bank system for secondary school teacher, the efficacy assessment forms and a system evaluation form were employed to obtain data from five teachers who were the target of the implementation. The data from efficacy assessment were analyzed by using basic statistics.

The educate found that the conditions of practice and assessment literacy of secondary-school teachers were mostly in the middle level, little knowledge, good, unsatisfactory, and excellent levels respectively. Awareness of Secondary School Teachers found that the overall level of awareness was high. And their practice of issuing tests of teachers were at a high level. Experimental results and individual item bank evaluation found that the overall effectiveness was at the excellent level, and when each aspect was scrutinized, the Accuracy Standards was at the highest level, followed by the Proprietary Standards, the Feasibility Standards and Utility Standards.

Keywords : item bank system/ individual item bank

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่คาดหวังให้เกิดกับผู้เรียน ในกระบวนการของการจัดการศึกษาทุกระดับมีองค์ประกอบที่สำคัญสามประการ คือ จุดมุ่งหมาย (Object) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning) และการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งจุดมุ่งหมายเป็นสิ่งที่คาดหวังให้เกิดกับผู้เรียนหลังจากได้มีการจัดการเรียนการสอนแล้ว และยังเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ สำหรับการประเมินผลเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ การประเมินผลนอกจากจะเป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียน ซึ่งนอกจากผู้เรียนได้ทราบผลการเรียนของตนเองแล้ว ยังเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้สอนด้วยว่าประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับผู้สอนในการที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงวิธีการสอนต่อไป นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลยังเป็นสื่อให้ผู้ปกครองได้ทราบและเข้าใจเด็กของตนมากขึ้น ดังนั้นการประเมินผลจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการจัดการศึกษาทุกระดับ การจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานก็เช่นเดียวกันต้องอาศัยการวัดผลและประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่า ผลิตผลของโรงเรียนที่ออกไปมีลักษณะตามที่คาดหวังหรือไม่ ซึ่งคุณลักษณะที่คาดหวังเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น ส่วนหนึ่งมาจากการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระ ซึ่งการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่อการเรียนและเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ในอนาคต

ธนาคารข้อสอบ เป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อสอบจำนวนมาก ถูกจัดเก็บอย่างเหมาะสมเป็นระบบ และมีกระบวนการเรียกกลับมาใช้เพื่อปรับปรุงใหม่ โดยข้อสอบมีลักษณะเป็นกลุ่มของข้อคำถามจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กัน และข้อคำถามเหล่านี้ถูกนำมาใช้เพื่อการสร้างตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้หลายครั้ง นอกจากนี้ลักษณะของการจัดเก็บต้องมีความสะดวกในการเลือกข้อสอบเพื่อนำมาใช้ นั่นคือ ต้องเก็บไว้อย่างมีระเบียบ มีดัชนีในการค้นหา มีโครงสร้างแสดงเพื่อให้เกิดความสะดวกในการคัดเลือก (ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์, 2550, หน้า 8) โดยธนาคารข้อสอบแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับโรงเรียน ระดับกลุ่มสาระ และระดับรายบุคคล

การสร้างระบบธนาคารข้อสอบจะเป็นวิธีการที่ช่วยในการจัดการข้อสอบให้สะดวกในการค้นหา ถูกต้องแม่นยำลดการสูญเสียเวลาจากการทำงานที่ซ้ำซ้อน ในการจัดทำข้อสอบทุกครั้งที่มีการสอบ ส่งผลดีต่อระบบการศึกษา คือ มีข้อสอบที่มีคุณภาพใช้ในการทดสอบ ทำให้ผลการทดสอบมีมาตรฐาน และน่าเชื่อถือมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ จันทร์อุดม และคณะ ที่พบว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการมีธนาคารข้อสอบความคิดเห็นอยู่ในระดับดีถึงดีมาก

จากธนาคารข้อสอบแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ พบว่า ระดับที่ทำได้สะดวกและสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด คือ ระดับรายบุคคล เนื่องจากการทำธนาคารข้อสอบระดับรายบุคคลเป็นระดับที่เล็กที่สุด อาศัยความร่วมมือเฉพาะตัวครูผู้สอนเท่านั้น แต่ในระดับโรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนนั้น หรือในระดับกลุ่มสาระก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้นั้นๆ จึงจะสัมฤทธิ์ผล

จากความสำคัญที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาธนาคารข้อสอบรายบุคคล (Item bank) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้ครูสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพ และสามารถช่วยให้ครูมัธยมได้นำข้อสอบที่มีคุณภาพไปใช้ในการวัดและประเมินผลและเป็นแนวทางในการพัฒนาธนาคารข้อสอบรายบุคคลในรายวิชาอื่นๆต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติและสมรรถนะการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของประชากร

ระยะที่ 1

ประชากรที่ศึกษา คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 111,671 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 398 คนโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ที่ได้จากการสุ่มเลือกโดยอาศัยความน่าจะเป็นแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

ระยะที่ 2

กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน

ระยะที่ 3

กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา คือ ครูจำนวน 5 คน และผู้ประเมินระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคล 3 คน

2. ขอบเขตของเนื้อหา
   2.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
   2.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
   2.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
   2.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
   2.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. ขอบเขตของโปรแกรม
   โปรแกรมที่ศึกษา คือ โปรแกรม Microsoft excel

วิธีดำเนินการวิจัย

แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติและสมรรถนะการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษาทั่วประเทศ

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์สมรรถนะการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษาทั่วประเทศ คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 111,671 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์สมรรถนะการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษาทั่วประเทศ คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 398 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ที่ได้จากการสุ่มเลือกโดยอาศัยความน่าจะเป็นแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามวัดความรู้เกี่ยวกับการออกข้อสอบ

4. วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 1

ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผล แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับธนาคารข้อสอบ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินอภิมาน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะการออกข้อสอบ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเทคนิคเดลฟาย แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2

สร้างเครื่องมือ โดยกำหนดนิยามของตัวแปร โครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัด และสร้างข้อคำถามตามโครงสร้างของตัวแปร

ขั้นตอนที่ 3

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเรียบร้อยแล้ว ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ทางด้านข้อสอบ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และความสอดคล้องของข้อคำถาม (Item Objective Congruence, IOC) และการใช้ภาษา ความถูกต้องของภาษา ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามผ่านเกณฑ์ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ทุกข้อ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามบางข้อตามการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4

นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยใช้เกณฑ์ค่า r (Corrected Item –

total correlation) ต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า .20 ขึ้นไป (ไพรัตน์ วงษ์นาม, 2547, หน้า 316) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alfa coefficient) พบว่า สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alfa coefficient) มีค่าเท่ากับ .967 มีค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) อยู่ระหว่าง .254 - .909 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์น่าพอใจ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

ขั้นตอนที่ 5

เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติและสมรรถนะการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษามีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ทำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยสภาพการปฏิบัติและสมรรถนะการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และจัดส่งซองเอกสารการตอบกลับทางไปรษณีย์

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาลงรหัสให้คะแนนน้ำหนักแต่ละข้อและบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาดำเนินการตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 6

ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับการสรุปอุปนัย (Analytic induction) เพื่อสรุปการศึกษาวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติและสมรรถนะการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษาทั่วประเทศ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม ที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้ประเมินใช้ค่าสถิติพื้นฐาน โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐา

5.3 การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมวิเคราะห์โดยการใช้ IOC

5.4 การเปรียบเทียบ ความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติในการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษาที่มีเพศต่างกัน ใช้วิธีการทดสอบค่าที (Independent t-test)

5.5 การเปรียบเทียบ ความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติในการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษาที่มีภูมิลำเนา อายุ ประสบการณ์การสอน ขนาดโรงเรียน ตำแหน่ง/วิทยฐานะ ระดับชั้นที่สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน คุณวุฒิสูงสุดทางการศึกษา และคุณวุฒิสูงสุดที่ไม่ใช่ทางการศึกษา ใช้วิธีการหาค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

5.6 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติ ในการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษาเป็นรายคู่ ใช้วิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe')

ระยะที่ 2 ออกแบบและพัฒนาระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคล

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการออกแบบและพัฒนาระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลจบการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีประสบการณ์ด้านการสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

- แบบประเมินระบบการจัดทำธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา
- แบบประเมินมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ของธนาคารข้อสอบรายบุคคล
- แบบวิพากษ์ ระบบการจัดทำธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา
- แบบวิพากษ์มาตรฐาน และตัวบ่งชี้ของธนาคารข้อสอบรายบุคคล
- แบบวิพากษ์เกณฑ์ของธนาคารข้อสอบรายบุคคล

3. วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์งานวิจัยมาประยุกต์ในการร่างระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคล

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยนำร่างระบบธนาคารข้อสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของระบบ และนำผลการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน มาปรับปรุงระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคล

ขั้นตอนที่ 4 นำระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคล ที่ผ่านการปรับปรุง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน ประเมินความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของระบบธนาคารข้อสอบ แล้วนำผลการเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของระบบธนาคารข้อสอบ จะหาโดยการใช้มัธยฐาน และพิสัยควอไทล์

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคล

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองใช้และประเมินผลระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคล คือ ครูจำนวน 5 คน ที่สอนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ประกอบด้วย ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินประสิทธิผลการใช้ระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา และแบบประเมินระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา

3. วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 1 ทำหนังสือจากสหวิทยาเขต ชลบุรี 2 ถึงโรงเรียนในสหวิทยาเขต ชลบุรี 2 จำนวน 8 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์โรงเรียนส่งรายชื่อผู้เข้าร่วมอบรม ประกอบด้วย 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระฯ ละ 1 คน รวม 40 คน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้เข้าร่วมอบรมทำแบบสอบถามก่อนการอบรมและหลังการอบรมเพื่อทดสอบความรู้และความตระหนักในการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรมาทดสอบระบบธนาคารข้อสอบที่พัฒนาขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 กลุ่มตัวอย่างดำเนินการทดสอบระบบธนาคารข้อสอบ โดยใช้แบบประเมินระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา และแบบประเมินประสิทธิผลการใช้ระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินกลุ่มตัวอย่างโดยผู้เชี่ยวชาญด้านธนาคารข้อสอบ จำนวน 3 คน โดยใช้แบบประเมินระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา และแบบประเมินประสิทธิผลการใช้ระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม ที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้ประเมินใช้ค่าสถิติพื้นฐาน โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 การเปรียบเทียบ ความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติในการออกข้อสอบของครูโรงเรียนนำร่องระหว่างก่อนการอบรมกับหลังการอบรม ใช้วิธีการทดสอบค่าที (Dependent t - test)

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1

1. จำนวนครูจำแนกตามระดับความรู้ในการวัดและประเมินผล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้พอใช้มากที่สุด รองลงมามีความรู้อ่อน ดี ไม่ผ่านเกณฑ์ และดีมาก ตามลำดับ
2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความตระหนักในการออกข้อสอบโดยรวมอยู่มนระดับมาก
3. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการออกข้อสอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ระยะที่ 2

ตารางที่ 1 แนวทางการดำเนินการประเมินระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา

ประเด็น	กิจกรรม/กลไกการดำเนินการตามรูปแบบ
การนิเทศด้านการจัดทำธนาคารข้อสอบรายบุคคล	มีการอบรมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการประเมินธนาคารข้อสอบรายบุคคลของโรงเรียนโดยเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมาอบรมให้ความรู้
การควบคุมคุณภาพด้านการจัดทำธนาคารข้อสอบรายบุคคล	มีแผนการดำเนินงานหรือแผนการปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพธนาคารข้อสอบรายบุคคล

ตารางที่ 1(ต่อ)

ประเด็น	กิจกรรม/กลไกการดำเนินการตามรูปแบบ
การตรวจสอบคุณภาพด้านการจัดทำธนาคารข้อสอบรายบุคคล	มีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการประเมินธนาคารข้อสอบรายบุคคลของโรงเรียน ประกอบด้วย - ผู้อำนวยการโรงเรียน - รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ - ตัวแทนกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยคณะกรรมการที่ได้มาต้องมีความรู้ด้านการวัด การประเมินผล หรือมีประสบการณ์ด้านการสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี
การกำกับติดตามคุณภาพด้านการจัดทำธนาคารข้อสอบรายบุคคล	มีกระบวนการประเมินธนาคารข้อสอบรายบุคคลของโรงเรียนโดยคณะกรรมการประเมินธนาคารข้อสอบรายบุคคลของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละครั้ง
การให้ข้อมูลย้อนกลับ	มีการเสนอข้อมูลย้อนกลับให้กับครูเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาธนาคารข้อสอบรายบุคคล โดยการนำเสนอด้วยวาจา และคณะผู้ประเมินเป็นผู้เขียนรายงานนำเสนอเป็นเอกสารรายงานผลการประเมินธนาคารข้อสอบรายบุคคลอย่างเป็นทางการอีก 1 ฉบับ
การเขียนรายงานการประเมิน เมื่อสิ้นสุดการประเมินแต่ละครั้ง	มีการรายงานผลการประเมินคุณภาพธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับนำเสนอต่อคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาและปรับปรุงในปีต่อไป
ธนาคารข้อสอบรายบุคคลของโรงเรียน	โรงเรียนดำเนินการสรุปผลการใช้ระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคล

ตารางที่ 2 มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ ของการประเมินระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคล

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้
มาตรฐานที่ 1 การจัดการระบบของธนาคารข้อสอบรายบุคคล	ตัวบ่งชี้ 1.1 ระบบการจัดเก็บข้อสอบ ตัวบ่งชี้ 1.2 ระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อสอบ ตัวบ่งชี้ 1.3 ระบบการบริการข้อสอบ
มาตรฐานที่ 2 คุณลักษณะของข้อสอบในธนาคารข้อสอบรายบุคคล	ตัวช่งชี้ 2.1 คุณลักษณะของข้อสอบ ตัวช่งชี้ 2.2 องค์ประกอบของข้อสอบ

ระยะที่ 3

ค่าเฉลี่ยรวมการประเมินของครูโรงเรียนนำร่องหลังทดลองใช้แบบจำลองการจัดทำธนาคารข้อสอบรายบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52, *SD* = 0.50) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านความถูกต้องมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.60, *SD* = 0.50) รองลงมาเป็นด้านความเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.58, *SD* = 0.50) ด้านความเป็นไปได้ ($\overline{X}$ = 4.50, *SD* = 0.51) และด้าน

ความเป็นประโยชน์ ($\overline{X}$ = 4.41, *SD* = 0.50) ตามลำดับ และเมื่อนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย มากกว่า 3.50 ที่ถือว่ารูปแบบการประเมินได้มาตรฐาน พงศ์เทพ จิระโร (2559, หน้า 15) พบว่า มากกว่า 3.50 ทุกมาตรฐาน จึงสรุปได้ว่า ระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา ได้มาตรฐาน

อภิปรายผล

ระยะที่ 1

สภาพการปฏิบัติและสมรรถนะการออกข้อสอบของครูมัธยมศึกษาด้านความรู้ในการวัดและประเมินผลยังอยู่ในระดับพอใช้มากที่สุด (46.73%) รองลงมามีความรู้อ่อน (35.78%) ดี (11.81%) ไม่ผ่านเกณฑ์ (3.27%) และดีมาก (2.51%) ตามลำดับ สอดคล้องกับที่อุทัย บุญประเสริฐ (2535) ได้กล่าวว่า “เรื่องการวัดผลการประเมินผลนั้นเป็นสิ่งซึ่งผู้บริหารการศึกษา ผู้ดูแลงานวิชาการของโรงเรียน และตัวครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จะละเลยหรือไม่เอาใจใส่ไม่ได้ เป็นสิ่งซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี การกำหนดจุดประสงค์ การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล เป็นงานที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมสำคัญที่ต้องปฏิบัติ แสดงให้รู้ถึงเรื่องการวัดผลประเมินผลในกระบวนการทางการศึกษาของโรงเรียน โดยเฉพาะการวัดผลและการประเมินผล ในกระบวนการเรียนการสอนของครู แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการวัดผลประเมินผลกับหลักสูตร และความสัมพันธ์กับกิจกรรมนักเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมแบบครบวงจร ตามหลักการบริหารจัดการโรงเรียนโดยตรง” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sonenalinh Xayyalath (2560) ที่กล่าวว่า “การวัดผลและประเมินผลการศึกษา โรงเรียนควรมีเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ได้มาตรฐาน ครูควรวัดและประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง”

ด้านความตระหนักในการออกข้อสอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.94, *SD* = 1.06) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนมัธยมศึกษามีความตระหนักในการออกข้อสอบอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ และปานกลาง 1 ข้อ โดยข้อสอบที่ดีควรจำแนกนักเรียนเก่ง อ่อนได้ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.46, *SD* = 0.77) รองลงมาเป็น ข้อสอบที่ดีหากเปลี่ยนผู้ตรวจ คะแนนที่ได้ยังคงเท่าเดิม ($\overline{X}$ = 4.40, *SD* = 0.83) ส่วนการป้องกันความสับสนของข้อสอบคือการใช้ภาษาชี้นำ หรือสื่อไปถึงคำตอบที่ถูกหรือผิด มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 2.75, *SD* = 1.48) สอดคล้องกับงานวิจัยของกอบกิจ สหัสรังษี (2538) ที่กล่าวว่า “ธนาคารข้อสอบมีประโยชน์ต่อระบบการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้สอนใช้คอมพิวเตอร์ สร้างแบบสอบและข้อสอบ พร้อมกับทำการวัดผลการเรียนการสอนได้อย่างสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น”

ด้านการปฏิบัติในการออกข้อสอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16, *SD* = 1.00) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนมัธยมศึกษามีการปฏิบัติในการออกข้อสอบอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ มาก 11 ข้อ โดยทำการตรวจให้คะแนนอย่างยุติธรรม มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.67, *SD* = 0.60) รองลงมาเป็น ออกข้อสอบในประเด็นที่สำคัญ ($\overline{X}$ = 4.57, *SD* = 2.56) ส่วนข้อสอบที่เก็บในธนาคารมีคุณสมบัติที่ดี มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 3.68, *SD* = 1.15) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงศ์เทพ จิระโร (2554) ที่กล่าวว่า “หากครูมีการปฏิบัติที่ดีในการออกข้อสอบจะทำให้ผลการประเมินโดยรวมดีขึ้น”

ระยะที่ 2

ระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมี 2 มาตรฐาน 5 ตัวบ่งชี้ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 การจัดการระบบของธนาคารข้อสอบรายบุคคล 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ 1.1 ระบบการจัดเก็บข้อสอบ ตัวบ่งชี้ 1.2 ระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อสอบ ตัวบ่งชี้ 1.3 ระบบการบริการข้อสอบ และมาตรฐานที่ 2 คุณลักษณะของข้อสอบในธนาคารข้อสอบรายบุคคล 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ 2.1 คุณลักษณะของข้อสอบ ตัวบ่งชี้ 2.2 องค์ประกอบของข้อสอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพงศ์เทพ จิระโร (2554) ที่กล่าวว่า

"มาตรฐานด้านธนาคารข้อสอบมี 2 มาตรฐาน 3 ตัวบ่งชี้ คือ มาตรฐานที่ 1 ธนาคารข้อสอบมีการจัดระบบอย่างสมบูรณ์ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 ธนาคารข้อสอบมีการจัดเก็บข้อสอบอย่างเป็นระบบมีการรักษาความปลอดภัยและให้บริการข้อสอบได้ และมาตรฐานที่ 2 ข้อสอบที่เก็บในธนาคารข้อสอบมีรายละเอียดที่จำเป็นครบถ้วน ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ข้อสอบที่เก็บในธนาคารมีคุณสมบัติดี ตัวบ่งชี้ 2.1 ข้อสอบที่เก็บในธนาคารข้อสอบมีรายละเอียดที่จำเป็นครบถ้วน"

ระยะที่ 3

ค่าเฉลี่ยรวมการประเมินของครูโรงเรียนนำร่องหลังทดลองใช้แบบจำลองการจัดทำธนาคารข้อสอบรายบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52, *SD* = 0.50) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านความถูกต้องมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.60, *SD* = 0.50) รองลงมาเป็นด้านความเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.58, *SD* = 0.50) ด้านความเป็นไปได้ ($\overline{X}$ = 4.50, *SD* = 0.51) และด้านความเป็นประโยชน์ ($\overline{X}$ = 4.41, *SD* = 0.50) ตามลำดับ เมื่อนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย มากกว่า 3.50 ที่ถือว่ารูปแบบการประเมินได้มาตรฐาน พงศ์เทพ จิระโร (2559) พบว่า มากกว่า 3.50 ทุกมาตรฐาน จึงสรุปได้ว่า ระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลสำหรับครูมัธยมศึกษา ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของแขก มูลเดช (2549) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว พบว่า "รูปแบบการประเมิน มีความเป็นไปได้ มีประโยชน์ มีความเหมาะสม และมีความถูกต้องครอบคลุม อยู่ในระดับมาก" และสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภกิจ ยาวีระ (2557) ที่ศึกษาการพัฒนากลยุทธิ์การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า "วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมร่วม เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธิ์ กลยุทธิ์ ตัวชี้วัดและมาตรการ มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการยอมรับได้ในระดับมากและมากที่สุด"

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ครูยังมีความรู้ในการวัดและการประเมินผลไม่ดีเท่าที่ควร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จึงควรเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาธนาคารข้อสอบให้มากขึ้น เช่น การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับธนาคารข้อสอบ องค์ประกอบที่ควรมีของข้อสอบ เป็นต้น

2. จากผลการวิจัย พบว่า เพศหญิงมีความตระหนักในการออกข้อสอบมากกว่าเพศชาย ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เพศชายได้ตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการออกข้อสอบที่มีคุณภาพ

3. จากผลการวิจัย พบว่า ภาคกลางและภาคตะวันออกมีความตระหนักในการออกข้อสอบมากกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นควรมีการจัดอบรมให้กับครูผู้สอนมัธยมศึกษาในภาคกลางและภาคตะวันออก

4. จากผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนมัธยมศึกษาที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีความรู้ในการออกข้อสอบมากกว่าครูผู้สอนมัธยมศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า 39 ปี ดังนั้น จึงควรมีการจัดอบรมให้ครูที่อายุยังน้อยได้ฝึกฝนการออกข้อสอบที่มีคุณภาพ โดยมีครูรุ่นพี่คอยเป็นพี่เลี้ยง

5. จากผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนมัธยมศึกษาที่มีอายุ 30 – 39 ปี มีการปฏิบัติในการออกข้อสอบสูงกว่าครูผู้สอนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี อาจเนื่องมาจากครูที่มีอายุสูงกว่ามีประสบการณ์ในการออกข้อสอบมากกว่า ดังนั้น จึงควรมีการแบ่งปันประสบการณ์จากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง

6. จากผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอน 30 – 39 ปี มีความรู้ในการออกข้อสอบมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า 10 ปี อาจเนื่องมาจากครูที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า

มีความเข้าใจในตัวเนื้อหาเรื่องนั้นๆมากกว่า เนื่องจากได้ทำการสอนมาเป็นระยะเวลานาน ดังนั้น จึงควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการออกข้อสอบให้กับครูรุ่นใหม่

7. จากผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนมัธยมศึกษาที่มีขนาดใหญ่พิเศษมีความรู้ในการออกข้อสอบมากกว่าครูผู้สอนมัธยมศึกษาที่มีขนาดเล็ก อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษส่วนใหญ่จะมีนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนค่อนข้างมาก ครูจึงจำเป็นต้องมีการฝึกฝนเพื่อเพิ่มความรู้ให้กันตนเองอยู่เสมอ ดังนั้น จึงควรมีการแลกเปลี่ยนข้อสอบระหว่างโรงเรียนขนาดต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครูโรงเรียนขนาดเล็กได้มีแหล่งทดสอบความรู้ในการออกข้อสอบของตนเอง

8. จากผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนมัธยมศึกษาที่มีขนาดใหญ่พิเศษมีการปฏิบัติในการออกข้อสอบมากกว่าครูผู้สอนมัธยมศึกษาที่มีขนาดใหญ่ กลาง เล็ก อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีอุปกรณ์ที่ช่วยในการอำนวยความสะดวกมากกว่า ดังนั้น จึงควรมีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้กับโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง เล็ก เพื่อการปฏิบัติในการออกข้อสอบให้ดีมากยิ่งขึ้น

9. จากผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความตระหนักในการออกข้อสอบมากกว่า ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากเนื้อหาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความซับซ้อนมากกว่า จึงควรมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เห็นถึงประโยชน์ของการออกข้อสอบให้มีคุณภาพ

10. จากผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทมีความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติในการออกข้อสอบมากกว่าครูผู้สอนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาจเนื่องมาจากได้รับการฝึกฝนการออกข้อสอบมากกว่า ดังนั้น จึงควรมีการจัดอบรมให้กับครูผู้สอนที่จบในระดับปริญญาตรี

11. เพื่อให้ผู้ที่นำระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลนี้ไปใช้ได้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควรมีการอบรมให้ความรู้ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบธนาคารข้อสอบรายบุคคลก่อนนำไปใช้จริง รวมทั้งเพื่อจะได้สามารถนำระบบนี้ไปปรับใช้กับสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากการดำเนินการสะสมข้อสอบให้มีคุณภาพ ตรงตามเกณฑ์จำนวนมากพอนั้นจำเป็นต้องใช้ระยะเวลา จึงควรมีการติดตามผลการนำระบบธนาคารข้อสอบไปใช้ โดยการทำการวิจัยอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. เนื่องจากการวิจัยนี้ทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น จึงควรมีการประเมินระบบอีกครั้งเพื่อยืนยันผลการประเมิน

3. เพื่อให้สอดคล้องกับโลกยุคปัจจุบัน ควรมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดทำระบบธนาคารข้อสอบด้วย

4. เพื่อให้การวิจัยนี้บังเกิดผลอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลควรส่งเสริมให้ผู้บริหารแต่ละโรงเรียนได้ตระหนักถึงประโยชน์ของการจัดทำธนาคารข้อสอบรายบบุคคล

เอกสารอ้างอิง

กอบกิจ สหัสรังสี. (2538). *การพัฒนาระบบการจัดการข้อสอบปรนัย.* วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แขก มูลเดช. (2549). *การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พงศ์เทพ จิระโร. (2554). *รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนามาตรฐานการวัดและประเมินผลและโมเดลการจัดทำธนาคารข้อสอบสำหรับครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย.* ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

_____. (2559). *หลักการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). ชลบุรี: บัณฑิตเอกสาร.

ไพรัตน์ วงษ์นาม. (2547). *หลักการวิจัยการศึกษา*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์. (2550). การพัฒนาระบบการวิเคราะห์และการสร้างคลังข้อสอบผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตสำหรับมหาวิทยาลัยเอกชน. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7*(2), 5-12.

ศุภกิจ ยาวีระ. (2557). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 10*(2), 155-166.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2535). *การจัดทำคลังข้อทดสอบ(แนวคิดสำหรับผู้บริหารและผู้รับผิดชอบงานคลังข้อทดสอบของสถานศึกษา).* กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์.

Sonenalinh Xayyalath. (2560). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอวังเวียง จังหวัดเวียงจันทร์. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 13*(1), 66-78.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed). New york: Harper and Row.

Factors Related to Quality of life of the Foreign Workers in Surin Province

Chai Samoraphum*
Singha Jantriwong*

Abstract

This research aimed to study factors related to quality of life of foreign workers in Surin province and study the suggestions for promoting the quality of life of foreign workers in Surin province by using qualitative research. The research instrument was a structured interview. Target group was foreign workers in Surin province, choosing 60 interviewers by accidental sampling method.

The study found that factors related to quality of foreigner work life in Surin were:

Health factors of foreign workers; the health of foreign workers was healthy because foreign workers was diligent, the body was resistant to labor that appropriate to the nature of the work being employed.

Economic factors relating to foreign workers; foreign workers did not claim salary rate as well as the jobs they employed and worked tolerance more tolerance than Thai workers. Salary rates was higher than in the home country.

The social status of foreign workers depended on the culture of each country of origin that included family dimension, society, culture and traditions. The unification of foreign workers was a social phenomenon, and society was adapted to society for survival and well-being.

Factors related to information perception of migrant workers was based on the same basic knowledge, experience, inheritance, local wisdom and contemporary learning contexts with technology media.

The housing and environmental factors of foreign workers depended on the characteristics of the industry, agriculture, processing and service sectors. Good and appropriate housing would have an impact on the quality of life of foreign workers.

Welfare and safety factors were essential for foreign workers. Government agencies and NGOs had played a role in the protection of the welfare and safety of migrant workers in various dimensions

The overall data analysis showed that the key issues related to quality of work life in Surin were: physical health, mental health, economic, living, social status, information perception housing and environment, welfare and safety. These were in line with the state policy. Foreign workers who came to work in Surin province have both legal and foreign workers who work illegally. However, the suggestion in the policy of promoting quality of life was that the government needs further international cooperation.

*Faculty of humanities and social sciences, Surindra Rajabhat University

Keywords : Quality of life/ Foreign Workers

Introduction

The results of the 2007 Thailand Development Research Institute study on real labor demand and the management of foreign workers in agriculture, fisheries, the continuation of fisheries and construction found that the trend of the Thai labor market in the period from 2007 to 2012 was still on the rise. It was expected that in 2012, Thailand will had an increase in the demand for labor in the basic labor group about 300,000. Compared to the number of junior high school graduates and ready to enter the labor market only 100,000. Another reason for Thailand's shortage of Thai workers was that foreign workers had lower wages than Thai workers, especially in demand-led businesses such as agriculture, fisheries, the continuation of fisheries and construction. In addition, the factors that made foreign migrants able to live a normal life were: social services, medical treatment, residential care, life safety and property, working welfare. (Office of Foreign Workers Administration, 2014)

Institute for Population and Social Research Mahidol University (2012: 34-41) Report on the causes of international displacement, including the factors driving the displaced countries and attracting factors from migrant workers. The reasons for this shift from the migrant workers were: 1) The unemployment rate was high. Excess labor caused by unemployment and employment in the country was the result of the inability to find jobs that match their abilities. While some workers were trying to find a job in the country for a while, but if they cannot do the job right for them. It was likely that some migrants would move abroad. 2) Lower wage levels compared to foreign and similar occupations. In comparison to the wage or salary earned while working in the country. The chances of moving abroad were higher if the wages or salaries abroad were higher. 3) The lack of incentives for advancement in highly skilled workforce but unable to advance in their positions would make them feel like moving to work abroad. 4) Inappropriate manpower policy. Proper manpower planning led to systematic development of the work. However, while underdeveloped countries did not plan to develop their work force, resulting in a lack of balance between their work and their personnel that make some labor may be excess. But at the same time, some countries were demanding a surplus of these people, which make them want to move out of the country. 5) Social and political factors. Some migrants might want to migrate to foreign countries because they were not satisfied with the existing social and political conditions.

The quality of life of foreign workers is important because Thailand is a country with a lot of migrant workers coming to work both have been legally registered and smuggling is hard to verify. Therefore, the living conditions of foreign workers are more risky to the quality of life. Thailand has enacted the Working of Alien Act, B.E. 2008, which came into force on February 22, 2008. The reason for the enactment of the Act was that the provisions on the work of aliens

under the Working of Alien Act, B.E. 1978 were inconsistent with the nature of labor migration in the current global economy and by the fact that foreign workers were one of the key factors driving the country's economy. Therefore, it was necessary to improve the working system of foreigners to suit the changing circumstances. It was therefore necessary to enact this Act. However, the Foreign Workers Act of 2008 contained only provisions of the Alien Work Act, which required temporary registration of work for not more than 2 years and the fund to send aliens back out of the Kingdom only. There was no compulsory exemption for foreign workers. Although the Labor Protection Act 2008 protects the welfare and welfare of migrant workers, most migrants did not have access to and protection of such rights.

Surin Province is a province in the north, next to Roi Et, east adjacent to Sisaket, west adjacent to Buriram and south adjacent to the Kingdom of Cambodia. There are strategic routes from Ubon Ratchathani province that are in contact with the Lao People's Democratic Republic. Surin Province has a population of 1,374,700 (Surin Provincial Statistical Office, 2014) is the 10th largest in Thailand. The registration of the Surin Provincial Labor Office in 2014 showed that there were 1,265 foreign workers in Surin province and the trend is higher in the future. This will affect the quality of life, health, economy, information perception, housing and environment and welfare and safety (Office of Social Development and Human Security, Surin, 2014)

From this problem, the question of quality of life of foreign workers in Surin province is questioned. What is the factors related to quality of life of foreign workers in Surin province and what is the quality of life of foreign workers in Surin province? Researchers are interested in researching such issues in the hope that they will be useful to various agencies in Surin that involve foreign workers in the development of quality of foreign workers in Surin province.

Research Objectives

1. To study factors related to quality of life of foreign workers in Surin province.

2. To study the recommendations on promoting the quality of life of foreign workers in Surin province.

Research scope

1. Target groups

The target group was 60 foreign workers in Surin province. Use accidental sampling for qualitative research.

2. The area was Surin province, because it is a border province and a strategic route to neighboring Cambodia.

3. The content included the concept of quality of life of migrant workers, the Working of Alien Act, B.E. 2008, the Strategic Plan and the Foreign Labor Policy.

Research Methodology

Target Group

The target groups used in this study were foreign workers in Surin province. There was 60 accidental samples from industry, agriculture and service sectors.

Research instrument

1. Characteristics of instrument

The instrument used in qualitative research was structured interview. 6 topics related to quality of life of foreign workers as health, living economy, social status, information perception housing and environment, welfare and safety

2. Instrument Creation Process

To create an instrument to collect data, the researcher had done the following.

2.1 Studied papers, articles and research reports on the concepts and norms related to the quality of life of foreign workers in Surin province as health, living economy, social status, information perception housing and environment, welfare and safety to be used as an interview form.

2.2 The interview was created and submitted to experts for review and verification.

2.3 The interview had been revised and improved.

2.4 Interview was tried out with 10 foreign workers.

2.5 Check and update before use.

2.6 Interview was conducted with 60 target migrants working in the workplace.

Data collection

The research instrument was completed to collect data on foreign workers in Surin province. Followed these steps:

1. The interview was conducted to interview the target group by the researcher.
2. Took the interview back to check the integrity.
3. Categorized data for further analysis.

Data Quality Inspection

Researchers sought the quality of information obtained by means of triangulation to prove that the data they have obtained is accurate. The study was conducted by information source that Ngampit Satsanguan (2001: 129-130) classified as follows:

1. The time source: by which the data was received at different times examined the effect that each part of the data obtained from the collection was similar or different.

2. Place: by gathering the data collected at different locations, then check and compare the results to be similar and different in what parts.

3. Person source: The information obtained from the collection was studied and compared. When the data was collected by the change of the data provider is another person must not be the same person, the information obtained will be similar or different.

Data analysis

This research used content analysis by using descriptive methods, analyzing and summarizing the data of the research clearly and achieving the following objectives:

The data was analyzed the content. Content analysis show three distinct approaches: conventional, directed, or summative. All three approaches are used to interpret meaning from the content of text data and, hence, adhere to the naturalistic paradigm. In conventional content analysis, coding categories are derived directly from the text data. With a directed approach, analysis starts with a theory or relevant research findings as guidance for initial codes. A summative content analysis involves counting and comparisons, usually of keywords or content, followed by the interpretation of the underlying context. The result of this study was to discuss the results and develop the information for more accuracy questions.

Study Result

General information, the number of women and men was equal (50%). The age range were 25 to 34 years (41.67%), 35 to 44 years (36.67%) and the least was 15 to 24 years old. The highest level of education was in elementary school (55%), secondary education (25%) and the least was a bachelor's degree (8.33%). Most work experience in the last 1 to 4 years (56.67%), 5 to 10 years (28.33%) and 10 years or more (15 %). Most of the foreign worker were Cambodian workers (60%), Lao workers (35%) and Burmese workers (5%)

Factors related to the quality of life of foreign workers.

1. Health

The physical and mental health of most foreign workers is strong as they were of working age, so it was essential to create jobs for employers with similar needs. Some foreign workers had mental health problems that were not related to physical health due to the decline of the body, disease and disability. Economic problems, which were important to living conditions, were the basic factors of living and social adjustment. While some foreign workers lacked of the opportunity to promote their own mental health and could not control emotions and often stress. Loneliness makes the mental state deteriorate.

2. Economic and Living Condition Factors

The economy was associated with foreign workers because of its economic status as an indicator of living conditions and the way of life of foreign workers with good, moderate and bad economic status. There was a clear difference in living conditions, economic status, income and expenses. It also involves spending and living for the needs. Especially, the 4 basic human needs,

which was related to the quality of life of foreign workers. The economic status of foreign workers with good quality of life came from the economic foundation of a stable family and the savings. Foreign workers who had a moderate economic status can be self-sufficient. In contrast, foreign workers with poor quality of life were mostly poor, when social conditions change, nature loses balance and with unfavorable physical conditions to worked to support their own status and family.

3. Social Status

The social conditions of foreign workers depended on the cultural traditions of each of their ethnic origins, including their family, social and cultural backgrounds. Even in the sense of different names and practices, the goal of the practice of the ancestral culture is to bring happiness, prosperity, and rebirth in the next world. Such happiness was due to interactions between the behavior of foreign workers and the social roles that have been practiced all along.

The social status of foreign workers reflected their unique social status due to the belief and merit, the tradition is a long heritage of the ancestors. When societies changed over time, they blended in with the national and technological advances that influence the culture of belief. It would change the style of the era. However, culture, beliefs and traditions were important to foreign workers and adaptation because culture was the way of life of the people in order to live happily by seeking 4 basic human needs that was the basic of living is food, clothing, housing and medicines. Communication was the key to understanding, collaborating, loving, engaging, and engaging. Behavior, values, traditions, as well as religions and beliefs that had long been inherited from the ancestors, helped shape the family and society as a happy person by expressing their creativity. They also sought their own pleasure, such as singing and dancing. Leisurely play Invention, carving, etc. and social regulation in order to control the order in society make the living together happy and secure. It was considered a belief and social culture was very important for foreign workers.

4. Information Access

The information perception of foreign workers in Surin province was based on knowledge, experience, and inheritance. The context of current learning had learning media that includes nature and the environment, technology, communication and interpersonal learning. These enabled workers to adjust themselves and to get information and readiness for international policy situations. Foreign workers could adapt and learn to use new technology media such as mobile phones, television, internet, amplifiers in factories or establishments. Therefore, it was considered that foreign workers were knowledgeable and constantly aware of new things.

5. Housing and Environment

Housing and environment characteristics of foreign workers depended on the nature of work in the industry, agriculture and processing. Some establishments might have

accommodation for workers, but some workplaces must provide housing. The condition of the residence and the environment were both hygienic and unhygienic. The housing was a total housing type for industrial establishments, farmer's lodgings, rental housing and had a modest home facility. Organizing the shelter was simple and secure. Some of the groups together to rent accommodation would be crowded. This condition reflected the behavior of foreign workers living in the middle class adapt from a traditional way of life to a modern way of life, lived in a modern setting and environment that makes them happy, secure, free from illness.

6. Welfare and Safety

It found that foreign workers were entitled to legal and welfare benefits because employers were aware of the care they received for their work. This reflected the fact that foreign workers were well protected by the labor law as well as the benefits received by employers. Ensure that migrant workers were secure in their lives and property, had morale and resilient to various dangers. The employer cared for the knowledge, advice. Foreign workers lived in negligence within the framework of the law and the protection of the law, got information from the television. Telling from a friend made it possible to have experience and lived happily.

Discussion

1. The health of foreign workers was healthy according to the ABAC Poll (2006: 8). Because foreign workers were industrious and tolerant, their bodies tolerant of labor, appropriate to their jobs. However the study of Suthat Sriwilai (2013: 10), which examines the impact of foreign workers on the health system and costs of Thailand. Unlawful foreign worker would not pass the health check process or outside the health insurance system had risky and public health problems to the private and public.

2. Economic factors relating to foreign workers; foreign workers did not claim salary rate as well as the jobs they employed and worked tolerance more than Thai workers because salary rates were higher than in the home country. This was consistent with the research conducted by Pakarida Picharn and Jongrak Hongngam (2016: 58-59) about factors affecting migration decision of foreign workers. It was found that the most attractive factor for foreign workers to move to the highest level was the higher income-earning variables in which their income in the destination country was greater than that in their home country.

3. The social status of foreign workers depended on the culture of each country of origin that included family dimension, society, culture and traditions. The unification of foreign workers is a social phenomenon, and society was adapted to society for survival and well-being. In accordance with Apichart Jumratthamrong's study (2014: 67) study that the study was carried out by the survey of foreign workers in Thailand in 2014 and the survey on the socio-cultural and mental health status of the Thai people in 2014. The results show that foreign workers from Lao

and those with employee would have social integration. It was better to work with Thai than other countries and other occupation.

4. The information perception of foreign workers were that they are based on the same basic that were knowledge, experience, inheritance, local wisdom and contemporary learning contexts with technology media. In accordance with Sanit Sattayasopa's study (2019: 203) studies on foreign migrants and social security found that foreign workers were sensitive to their studies, which enabled them to communicate in Thai and to know the current society.

5. The housing and environmental factors according to the results of the group discussion, the factors related to the quality of life of migrant workers were as follows: workers depended on the characteristics of the industry, agriculture, processing and service sectors. Good and appropriate housing would have an impact on the quality of life of foreign workers. In accordance with Sanit Sattayasopa's study (2019: 203 - 204), which studies on foreign workers and social security. The foreign workers who came to Chiang Mai will adjust their housing based on their job description.

6. Welfare and safety factors were essential for foreign workers. Government agencies and NGOs had played a role in the protection of the welfare and safety of foreign workers in various dimensions. Such as the Labor Protection Act, which allows foreign workers to work with employers to provide welfare benefits through the role of the welfare committee in the establishment to ensure that the welfare was appropriate and consistent with the way of life. This would create morale in the work and improve the quality of life for foreign workers. (News Department of Labor Protection and Welfare, 2017)

Suggestion

According to the results, the factors related to the quality of life of foreign workers were as follows: health (mental health, mental health), economy and living, social status, information perception, housing and environment, welfare and safety. These factors could be considered as suggestions for improving the quality of life of foreign workers.

1. Proper housing and environment should be provided to migrant workers.

2 . Promote healthy foreign workers to have a healthy body without disease and disability.

3. It should encourage foreign workers to have sufficient economic and self-sufficiency.

4. Promote Mental Health of foreign workers have a positive attitude, can control their emotions and adapt to changes in the body.

5. Policies should be formulated to promote the welfare and safety of foreign workers.

Conclusion

The results of qualitative data analysis. Overall, it showed that the key issues related to the quality of life of foreign workers in Surin province including health, physical health, mental health, economy, living conditions, social status, information perception, housing and environment, welfare and safety. This was in line with government policy. Foreign workers who came to work in Surin province had both legally registered foreign workers and illegal migrants. This research was limited to the extent to which legitimate foreign workers may reflect limited information. However, the suggestion in the policy of promoting quality of life is that the government needs further international cooperation.

Reference

ABAC Poll. (2006). *Comments on foreign workers / foreign workers who come to work / work in Thailand*. (online). Retrieved from https://www.ryt9.com/s/abcp/58416

Apichart Jumratthamrong et al. (2014). *The Typology of Social Integration of Cross border Migrant Workers in Thailand.* Institute for Population and Social Research Mahidol University Bangkok.

Department of Labor Protection and Welfare News. (2017). *Workers' rights to work in foreign countries.* Department of Labour Protection and Welfare.

Institute for Population and Social Research. (2012). *Mahidol University Population Projections for Thailand, 2005-2025***.** Institute for Population and Social Research Mahidol University Bangkok.

Ngampit Satsanguan. (2006)**.** *Anthropological Research***.** 7th edition.Chulalongkorn Publisher Bangkok.

Office of Foreign Workers Administration. (2014). *Employment regulations on the criteria for the granting of work permits to aliens No.2 2014***.** Department of Employment Ministry of Labour Bangkok Thailand.

Pakarida Picharn and Jongrak Hongngam. (2016). Migration Factors of Migrants Workers: Empirical Study of Khon Kaen Province, Thailand. *MBA-KKU Journal, 9*(1), 58-59.

Royal Thai Government Gazette. (2008, February). *Working of Alien Act, B.E. 2008***.** Government Gazette page 24 Booklet 125, Part 37.

Sanit Sattayasopa. (2019). Trans – Border Workforce and Social Security. *Journal of Graduate Research, 7*(1), 203-204.

Surin Provincial Statistical Office. (2014). *Population data for 2014*. Surin Provincial Statistical Office Surin.

Suthat Sriwilai. (2013). *Impact of foreign workers on health system and expenditure of Thailand*. Ministry of Foreign Affairs

Thailand Development Research Institute. (2007). *A Study of an Effective Demand for and Management of Alien Workers in Agriculture, Fisheries and Related Sectors and Construction Sect*. Ministry of Labour. Bangkok.

The Office of Social Development and Human Security, Surin Province. (2014). *Solving illegal foreign workers: study in Surin*.

การพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

A Development of Adversity Quotient of Matthayomsuksa by Group Dynamic Activities

เกศรา น้อยมานพ*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2559 ที่มีระดับคะแนนจากแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำกว่าเปอร์เซ็นไทล์ที่ 25 ลงมา สุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบวัดความความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ติดต่อกัน 4 สัปดาห์ รวมเป็น 12 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันตามที่โรงเรียนกำหนด การเก็บข้อมูลแบ่งออก เป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่แบบนิวแมน - คูลส์

ผลการวิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค/ กิจกรรมกลุ่มสัมพนธ์

Abstract

This research aimed to study the effects of group dynamics activities on adversity quotient of Mathayomsuksa students. The sample composed of Mathayomsuksa students at Saensook School, who had score on the adversity quotient less than 25th percentile. The random sampling method was adopted to assign sample into two groups: an experimental and a control, ten students in each. The instruments used in this research were the measure of adversity quotient and The group dynamics activities program. The treatment was given twelve sessions, three times a week. Each session lasted for 60 minutes for the experimental group. The control group joined regular school's activities. The data collection was divided into three phases; the pre experiment, the post experiment, and the follow - up. The data were analyzed by repeated

*อาจารย์ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

measures of variance: one between - subjects variable and one within - subjects variable followed by paired - different test by Newman - Keuls procedure.

The result of the study indicated that there was statistically significant interaction at .05 level between the method applied and the duration of experiment. The Matthayomsuksa 2 students in the experimental group had higher adversity quotient than the students in the control group, in the post experiment and the follow - up phases with statistically significance at .05 level. It was also found that the students in the experimental group had higher adversity quotient in the post experiment phase, and the follow - up phases compared with the pre experiment phase with statistically significance at .05 level.

Keywords : Adversity Quotient/ Group Dynamics Activitys

บทนำ

การพัฒนาวัยรุ่นเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างมีคุณภาพ ในยุคที่มีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการมีเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวก ทำให้ประสบปัญหาวัยรุ่น “ทำงานหนักไม่เป็น” ประกอบกับการแข่งขันทางเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันทำให้ครอบครัวที่มีภาระการงานมาก มีเวลาอยู่กับลูกน้อย หันมาให้ความสำคัญด้านวัตถุและความสะดวกสบายทดแทน ความเอาใจใส่ สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กไม่ได้รับการฝึกพฤติกรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ได้ฝึกการรอคอยหรือคิดค้นวิธีการแก้ปัญหา วัยรุ่นยุคใหม่จึงเติบโตอย่างสบายแต่เปราะบางอ่อนแอและมีแนวโน้มของความอดทนต่อเรื่องต่าง ๆ น้อยลง ตั้งแต่การอดทนต่อการทำงานหนัก ความสมบุกสมบันความมุ่งมั่นพยายาม การเอาชนะอุปสรรคเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายที่วางไว้ และการอดทนรอคอย จึงควรส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน การให้ความสำคัญในการพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ไม่เพียงพอที่จะพัฒนาวัยรุ่นไทย ให้มีความเข้มแข็งและอยู่รอดได้ในสังคมปัจจุบัน แม้จะเรียนจบด้วยเกรดสูง ๆ หรือมีไอคิว (IQ) ดี มีเพื่อนฝูงเยอะหรืออีคิว (EQ) ก็มี แต่หากขาดแรงอึด ฮึดสู้ หรือขาดเอคิว (AQ: Adversity quotient) ก็ไม่อาจประสบความสำเร็จได้เลย (ยุทธนา ภาระนันท์, 2555)

ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (Adversity quotient: AQ) ตามทฤษฎีของสตอลทซ์ (Stoltz, 1997) เสนอว่า คนที่สามารถจัดการกับความทุกข์ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน สตอลทซ์เปรียบเทียบการก้าวไปสู่ความสำเร็จดังคนปีนเขา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนไม่สู้ (The quitter) กลุ่มนักตั้งแคมป์ (The camper) และกลุ่มนักปีนเขา (The climber) สำหรับความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค ประกอบด้วยความสามารถใน 4 ด้าน คือ การควบคุม (Control) การรับรู้ต้นเหตุและการรับผิดชอบต่อปัญหา (Origin and ownership) การเข้าถึงปัญหา (Reach) และการอดทนต่อปัญหา (Endurance)

ในการดำเนินชีวิตนั้น บุคคลอาจจะพบเจอกับปัญหาและอุปสรรคที่มาขัดขวางเป้าหมายหรือความสำเร็จในชีวิต การที่บุคคลจะแก้ไขปัญหาได้นั้น ย่อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความอดทนพยายาม เมื่อพบปัญหาก็ค้นหาวิธีการในการแก้ไข ไม่ถอยหนีหรือเลิกรา ซึ่งสตอลท์ซ (Stoltz, 1997, pp. 38-43) กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคเป็นสิ่งที่สำคัญมากกับทุกอาชีพ เช่น ผู้นำทางด้านธุรกิจ ครู ผู้จัดการ ผู้ปกครองและวัยรุ่น ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคเป็นสิ่งที่ท้าทายความยากลำบากในชีวิต การขาดความเอาใจใส่ต่อสิ่งที่ท้าทายหรือไม่สนใจต่อปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เมื่อนั้นความทุกข์ยากลำบากก็จะทวี

เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ เมย์เยอร์และสโลเว (Mayer & Salovey, 1997 อ้างถึงใน อัจฉรา สุขารมณ์, 2544, หน้า 15) กล่าวว่า การที่เด็กคนนึงจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้ย่อมไม่ใช่เฉพาะเด็กที่มีความฉลาดทางสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เด็กคนนั้นจะต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ รวมทั้งความฉลาดที่จะเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส เปลี่ยนโอกาสให้เป็นความสำเร็จในชีวิต มีความสามารถในการควบคุมปัญหา วิเคราะห์ถึงสาเหตุ รวมไปถึงความอดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหาอุปสรรคที่ต้องเผชิญ

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีอายุเฉลี่ยประมาณ 12-15 ปี เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ เด็กต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการต่าง ๆ อย่างเข้มข้นแทบทุกด้าน วัยนี้จึงค่อนข้างละเอียดอ่อน เพราะหากดำเนินชีวิตผิดพลาดหรือปรับตัวไม่ถูกต้อง จะต้องกลายเป็นวัยรุ่นที่เป็นปัญหา หากแก้ไขไม่ทันหรือไม่ได้รับการแก้ไขจะยืดเยื้อไปจนเข้าวัยผู้ใหญ่ ซึ่งการแก้ปัญหาหรือปรับพฤติกรรมต่าง ๆ ทำได้ยากยิ่ง ๆ ขึ้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2553, หน้า 387) วัยรุ่นจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ในการต่อสู้และแก้ปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่ เพราะเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความมุมานะพยายาม เพื่อเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ แต่หากขาดหรือมีน้อย ก็ยากที่จะประสบผลสำเร็จในการเรียนและการทำงาน เมื่อเผชิญกับความผิดหวังหรือความทุกข์ก็อาจจะยอมแพ้ จนละทิ้งการเรียนหรือการงานไปกลางคัน (ชลกร กะสี, 2554, หน้า 4)

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคว่า เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต มีกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหา พยายามกระทำสิ่งต่าง ๆ จนสำเร็จลงได้ด้วยดี จึงมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนโดยการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อให้นักเรียนมีความอดทน พยายาม พากเพียรและสามารถผ่านพ้นความยากลำบากต่าง ๆ ทั้งการเรียนและการทำงานที่เกิดขึ้นในชีวิตได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียน
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

สมมติฐานของการวิจัย

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีทดลองกับระยะเวลาในการทดลอง
2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม
3. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม
4. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในระยะหลังการทดลองสูงกว่าในระยะก่อนการทดลอง
5. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในระยะติดตามผลสูงกว่าในระยะก่อนการทดลอง

ประโยชน์ที่ได้รับ

เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

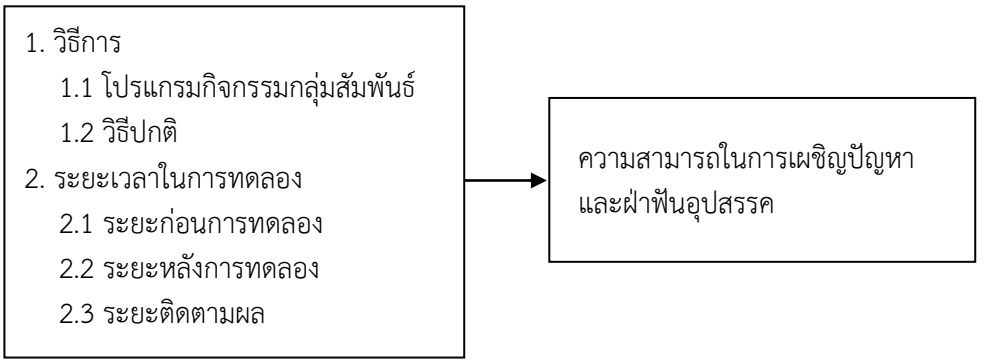

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการทดลอง และระยะเวลาการทดลอง ได้แก่ 1) วิธีการมี 2 วิธี ได้แก่ วิธีการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีปกติ 2) ระยะเวลา จำแนกเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ตามแนวคิดของ สตอลทซ์ (Stoltz, 1997, pp. 89-100) ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาจากชลกร กะสี (2554) ตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .86

2. ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีการรวบรวมข้อมูล

มีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค แล้วเรียงลำดับคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค และคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำกว่าเปอร์เซ็นไทล์ที่ 25 ลงมา สอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัยและสุ่มอย่างง่าย 20 คน จัดเข้ากลุ่ม (Random assignment) โดยการจับสลากแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เป็นกลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน

นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัด ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรในครั้งนี้มาเป็นคะแนนในระยะก่อนการทดลอง (Pre – test)

2. ระยะการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค จำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที สัปดาห์ละ 3 ครั้ง เริ่มตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 สำหรับกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรม แต่นักเรียนจะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในชีวิตประจำวันและการเรียนการสอนตามปกติ รวมถึงเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น

3. ระยะหลังการทดลอง เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคซึ่งเป็นฉบับเดียวกับที่ใช้ในระยะก่อนการทดลอง เพื่อเก็บเป็นคะแนนหลังการทดลอง (Post - test)

4. ระยะติดตามผล หลังจากจบการทดลองแล้ว 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคซึ่งเป็นฉบับเดิมที่ใช้ในระยะก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง ซึ่งมีการสลับข้อเพื่อป้องกันการจดจำของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นคะแนนติดตามผล (Follow - up)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม (Repeated measure analysis of variance one between- ubjects variable and one within-subjects variable) (Howell, 2007, p. 461) ถ้าพบว่าค่าเฉลี่ยในระยะก่อนการทดลองระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลในกลุ่มทดลองมีความแตกต่างกัน ก็จะทำการทดลองความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีทดสอบแบบนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง

Source of variation	*df*	*SS*	*MS*	*F*	*p*
Between subjects	19	8098.267			
Group (*G*)	1	7172.267	7172.267	139.418*	.000
SS w/in Group	18	926	51.444		
Within subjects	40	9736.667			
Interval	2	4152.233	2076.117	72.719*	.000
I x *G*	2	4556.633	2278.317	79.801*	.000
I x *SS* w/in Group	36	1027.800	28.550		
Total	59	17834.9333			

*$p < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคระหว่างระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนความความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับโปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบย่อยของระยะเวลาการทดลองความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

Source of variation	*df*	*SS*	*MS*	*F*	*p*
กลุ่มทดลอง					
Between Subjects	9	667.867			
Interval	2	8703.80	4351.90		.000
Error	18	711.53	39.53		
Totle	29	10083.20			
กลุ่มควบคุม					
Between Subjects	9	258.13			
Interval	2	5.06	2.53		.867
Error	18	316.26	17.57		
Totle	29	579.46			

*$p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 กลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐาน ดังนี้

1. การทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 กล่าวคือ ในระยะก่อนการทดลองนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคใกล้เคียงกัน เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกมาจากนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคอยู่ในกลุ่มต่ำ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคใกล้เคียงกัน แต่ในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลได้ผลที่แตกต่างออกไปจากระยะก่อนการทดลอง โดยจะเห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีอิทธิพลที่ช่วยเพิ่ม

ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ได้รับเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 12 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที จัดขึ้นสัปดาห์ละ 3 ครั้ง เป็นจำนวน 4 สัปดาห์ สอดคล้องกับแนวคิดของ พัฒนา จันทนา (2545) ที่กล่าวว่า การที่ใช้กลุ่มสัมพันธ์ในการจัดการเรียนการสอนหรือให้นักเรียนกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันย่อมทำให้การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ของผู้เรียนดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพันธ์ สวียม (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านพรุตะเคียน ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 2) ความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

2. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 อภิปรายได้ว่า กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงขึ้น เนื่องจากโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนได้รับรู้ถึงศักยภาพของตน มีจิตใจที่เปิดกว้างและยอมรับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน แนวคิดของสตอลท์ซ (Stoltz, 1997) ที่กล่าวว่า การตอบสนองต่ออุปสรรคเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับความสำเร็จของบุคคล หากบุคคลนั้นมีความเชื่อว่าอุปสรรคเป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นเพียงชั่วคราว สามารถควบคุมและแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ ความคิดเช่นนี้จะส่งผลให้บุคคลนั้นรับรู้ถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางบวก มีความหวังและกำลังใจ พร้อมที่จะเผชิญและหาทางแก้ไขเพื่อให้อุปสรรคผ่านพ้นไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสิปปภาส แก้วยอดนิล (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านคุณธรรมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านคุณธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนแบบกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สูงกว่าวิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 และยังสอดคล้องกับ มารศรี ภู่พลพิศาล (2552, หน้า 74) ได้พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรุ่งอรุณวิทยา อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า นักเรียนที่ พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองของนักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์หลังการเข้าร่วมกิจกรรมและระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในระยะติดตามผล สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3 อภิปรายได้ว่า กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีหลักการในการให้นักเรียนได้ค้นพบข้อเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายต่อผู้เรียน ในโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีการอภิปรายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากกรณีตัวอย่าง มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์และเชื่อมโยงกิจกรรมไปสู่ชีวิตจริง ซึ่งทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ศักยภาพในตนเอง เผชิญกับปัญหา ความกดดันที่เกิดขึ้น และสามารถแก้ปัญหาเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุณี แสงทอง (2552, บทคัดย่อ) ศึกษาผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเจตคติในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดทองสุทธาราม กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มสัมพันธ์ภาษาอังกฤษสามารถสร้างเจตคติในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้สูงขึ้น อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .01

4. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงกับสมมติฐานข้อที่ 4 อภิปรายได้ว่า กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในครั้งที่ 6, 7 และครั้งที่ 8 คือ ในด้านการมองโลกในแง่ดี ให้บุคคลรู้จักวิธีคิดว่าทุกปัญหามีทางออกมีทางแก้ไขได้ สามารถพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผลและสามารถหาทางเลือกที่ดีให้กับตนเองได้ ซึ่งช่วยให้นักเรียนมองปัญหาในแง่บวก สามารถเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้ ในส่วนกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ช่วยสร้างและพัฒนาทางด้านอารมณ์และสังคม การแสดงอารมณ์ให้ถูกต้องและกระบวนการกลุ่มช่วยพัฒนาด้านทัศนคติ ความสนใจและความสามารถ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านทัศนคติขึ้น (กาญจนา ไชยพันธุ์, 2549, หน้า 9-11) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องพรรณ มุริกา (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาการเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจัตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพร เอื้อวิศวกุล (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านมิตรภาพ ผลการศึกษาพบว่า เด็กกำพร้ามีความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านนั้น ด้านดี และด้านสุข มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับมาก ด้านเก่งอยู่ในระดับปานกลาง หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 5 ทั้งนี้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ได้ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้การตั้งเป้าหมาย มีความอดทนและพยายามแก้ปัญหา สามารถตัดสินใจได้ว่าตนเองจะปฏิบัติต่อเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างไรให้เกิดผลดีที่สุด และนำพาตนเองไปสู่ความสำเร็จตามที่ปรารถนาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สโตนเนอร์ และกิลลิแกน (Stoner & Gilligan, 2002, pp. 133-166) บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคและความยากลำบากต้องเป็นบุคคลที่ประกอบด้วยความสามารถในการมองวิกฤตให้เป็นโอกาส ความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงมีความสามารถในการหาวิธีดำเนินการแก้ไขในความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ความสามารถในการควบคุมความคิดและอารมณ์ของตนเอง ความสามารถในการศึกษาเรียนรู้จากความผิดพลาด ความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ ความสามารถในการท้าทายและกล้าเสี่ยงต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ความสามารถในการอดทนและเพียรพยายามและความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวรรณ เหล่าศรียงค์ (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า 1) ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงโดยรวมและรายด้านทั้ง 9 ด้านไปในทางที่ดีขึ้น เช่น กล้าแสดงความคิดเห็นในระหว่างการพูดอย่างตรงไปตรงมา แสดงบทบาทสมติและแสดงออกได้เหมาะสม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับการกระทำของสมาชิก รู้จักใช้วิธีการคิดที่สร้างสรรค์ วางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบทำให้ใช้เวลาไม่มากในการทำงาน ผู้นำกลุ่มมีบทบาท ในการทำงานร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้ทุกคนมีกำลังใจในการพัฒนาตนเอง และมีการเสียสละไม่เอาเปรียบสมาชิกในกลุ่มเมื่อทำกิจกรรมร่วมกัน 2) นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองโดยรวมและรายด้านเพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีผลทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงขึ้น และจากผลการวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน โดยนำเทคนิคกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไปประยุกต์ใช้พัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงขึ้นได้

2. จากการวิจัยพบว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคได้ จึงควรนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียน เพื่อพัฒนาความสามารถด้านอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป

ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในกลุ่มตัวอย่างอื่น โดยศึกษาระดับการศึกษาที่ต่างกัน เพื่อจะได้พัฒนากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคให้สูงขึ้น

2. ควรมีการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในรูปแบบอื่นเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคและนำผลที่ได้มาพัฒนาต่อไป

3. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยการใช้เทคนิคหรือวิธีการอื่นในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคให้สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ไชยพันธุ์. (2549). *กระบวนการกลุ่ม.* กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นส์ติ้งเฮ้าส์.

กิตติพร เอื้อวิศวกุล. (2547). *ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านมิตรภาพ.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชลกร กะสี. (2554). *การประยุกต์ใช้แบบแผนการทดลองการวัดซ้ำเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคตามแนวคิดของโควีย์ (Covey) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประภาพันธ์ สวียม. (2549). *ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนา ความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านพรุตะเคียน.* ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จเจ้าพระยา.

ผ่องพรรณ มุริกา. (2545). *ศึกษาการเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจัตรพักตรพิมานรัชดาภิเษก จังหวัดร้อยเอ็ด.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระสิปปภาส แก้วยอดนิล. (2550). *ผลการจัดการเรียรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านคุณธรรมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

พัฒนา จันทนา. (2545). *เสริมทักษะในการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา.* เชียงใหม่: ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มารศรี ภู่พลพิศาล. (2552). *การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรุ่งอรุณวิทยา อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาประยุกต์, วิทยาลัยเซนต์หลุยส์.

ยุทธนา ภาระนันท์. (2555). *20 คุณสมบัติของวัยรุ่นแห่งอาเซียนนั้นเป็นไฉน?.* เข้าถึงได้จาก http://www.manager.co.th/Family/ViewNews.aspx?NewsID=9550000080814

วิภาวรรณ เหล่าศรียงค์. (2549). *ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2553). *จิตวิทยาพัฒนาการทุกช่วงวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุณี แสงทอง. (2552). *ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์เพื่อ สร้างเจตคติในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดทองสุทธาราม กรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ: โรงเรียนวัดทองสุทธาราม.

สุคนธ สินธพานนท และคณะ. (2545). *การจัดกระบวนการเรียนรู้: เน้นผูเรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

โสภาพรรณ อักศราศิวโรจน์. (2545). *ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อัจฉรา สุขารมณ์. (2544). *รวมบทความทางวิชาการ (เล่ม 2) อีคิว: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: เดสทอป.

Howell, D. C. (2007). *Statistical methods for psychology* (6th ed.). Belmont, CA: Thomson Wadsworth.

Stoner, C. R., & J. F. Gilligan. (2002, March). *The adversity challenge: How successful Leadersb Bounce back from setbacks*. S.L.: Executive Excellence Publishing.

Stoltz, P., G. (1997). *Adversity Quotient: Turning obstacles into opportunities.* New York: United Stages of America.

การจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน รายวิชา การบัญชีขั้นต้น นักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต (การบัญชี) วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี (Research-Based Learning : RBL)

Research-Based Learning Principles of Accounting Courses for Students of The Bachelor of Technology Curriculum (Accounting), Chonburi Vocational College

นิพร จุฑัยรัตน์*
พรรณวดี กาศอุดม**
ไชยยันต์ ถาวระวรณ์***

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน รายวิชา การบัญชีขั้นต้น นักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต (การบัญชี) วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี (Research-Based Learning : RBL) วัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาการบัญชีขั้นต้นโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 2) เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในด้านการวิเคราะห์ การวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล การแก้ปัญหา และการวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการวิจัย 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐานในรายวิชาการบัญชีขั้นต้น กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต (การบัญชี) ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาการบัญชีขั้นต้น โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพจากคะแนนการทำแบบฝึกหัดในบทเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพการใช้ชุดการจัดการเรียนรู้แบบ C-PBL21 จำนวน 7 modules พบว่า ผู้เรียน ทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ถูกต้อง สูงกว่าก่อนเรียน และ 2) พัฒนาทักษะผู้เรียนในด้านการวิเคราะห์ การวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล การแก้ปัญหา และการวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการวิจัยมีประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยใช้ชุดการจัดการเรียนรู้แบบ C-PBL21 จำนวน 7 modules ในรายวิชา การบัญชีขั้นต้น แบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ

ด้านบริบทของการเรียนการสอน พบว่าเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้เพียงพอที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในรายวิชาสูงขึ้น โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ด้านปัจจัยเบื้องต้นของการเรียนการสอน พบว่า ผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและผู้เรียน โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ด้านกระบวนการบริหารจัดการเรียนการสอน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนมีวิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายเหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาของรายวิชา ด้านการวัดผลและประเมินผลรายวิชา วิธีการวัดผลและประเมินผลมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

*อาจารย์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออก
**อาจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ด้านผลผลิตของการเรียนการสอน พบว่า กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาเป็น และตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบได้มีการทำงานร่วมกัน แบ่งปันความรู้ ความไว้วางใจทั้งตนเองและผู้อื่น มีการเรียนรู้จากการทำงานเป็นทีม

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน/ ชุดการจัดการเรียนรู้แบบ C-PBL 21/ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้

Abstract

This research-based learning: RBL aimed were 1) to study learning achievement in Principle of Accounting subject by using research-based learning: RBL 2) to develop students' skills in analyzing, planning, data collecting, problem-solving and data analysis 3) to study students' satisfaction on research-based learning: RBL in Principle of Accounting subject. The sample of this research was consisted of 19 freshmen students in the accounting program during the first semester in the academic year of 2017 at Chonburi Vocational College by purposive sampling.

The research results revealed that;

1. The learning achievement in a Principle of Accounting subject by using research-based learning: RBL analyzed by pre-test and post-test to find the efficiency of C-PBL 21 package in 7 modules revealed that students' ability in post-test were higher than the pre-test.

2. The students' skills in analyzing, planning, data collecting, problem-solving and data analysis were at the 0.05 level of significance which based on the hypothesis.

3. The students' satisfaction on research-based learning: RBL by using C-PBL 21 package in the total of 7 modules in principle of accounting subject can be divided into 4 categorized;

- **Context** revealed that content in the context was enough for basic knowledge for the higher degree was at the highest level.
- **Input** revealed that teachers had the ability to understand contents and designing instruction activities for students were at the highest level.
- **Process** revealed that teachers' ability in designing a variety of instructional activities which meet the subject's objective and content. Measurement and evaluation had clearly regulation and continually consistent at the highest level.
- **Product** revealed that instruction activities affected the students in knowledgeability and experienced in analyzed, problem-solving and decision making in their responsibilities, co-sharing knowledge, trustworthiness, and teamwork.

Keywords : research-based learning: RBL/ C-PBL 21 package/ learning achievement

บทนำ

จากการเรียนการสอนในรายวิชาสาขาการบัญชี ด้วยวิธีการสอนแบบเดิม ๆ ด้วยวิธีการบรรยาย สอนแบบท่องจำ ทำตามตัวอย่าง ซึ่งสวนทางกับการพัฒนาเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาแบบก้าวกระโดดในรายวิชาสาขาการบัญชี ด้วยเนื้อหาที่มีจำนวนมากและยาก ถูกกำหนดด้วยกรอบของเวลาทำให้ผู้เรียนไม่สามารถวิเคราะห์และแก้ปัญหาด้วยตนเองถ้าไม่มีตัวอย่าง จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ประสบการณ์ของผู้เรียนส่วนใหญ่อ่านน้อย ขาดการค้นคว้า หาข้อมูลเพิ่มเติม ขาดทักษะการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ขาดการเชื่อมโยงสิ่งที่อยู่รอบตัวเพื่อสร้างสรรค์เป็นความคิดใหม่ๆ จะทำได้ต้องมีแนวทาง หรือต้องมีตัวอย่างให้ดูก่อนจึงจะลงมือทำได้ ปัญหาของผู้เรียนที่ไม่สามารถคิด วิเคราะห์ หาข้อมูล และจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลได้ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละวิชาของผู้สอนมีความคาดหวังที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาเป็น และมีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ อย่างน้อยสามารถคิดแก้ปัญหาในการทำงานของตนเอง และสามารถนำไปเชื่อมโยงต่อไปได้เพราะในการหาแนวคิดและวางแผนการทำงานได้ด้วยตนเองในการทำชิ้นงาน จะเป็นเรื่องที่ตัวผู้เรียนเองต้องให้ความสำคัญ การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์จากข้อมูลทางทฤษฎีไปสู่ภาคของการปฏิบัติ การนำเสนอข้อมูลที่สร้างสรรค์ การเผยแพร่ความรู้ในสื่อต่าง ๆ การพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพโดยกระบวนการพัฒนานั้นจะมุ่งเน้นให้บัณฑิตสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น การจัดการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่นำเอาการวิจัยมาเป็นเครื่องมือในการสอน โดยเป็นการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยมาแก้ปัญหาหรือแสวงหาคำตอบ การจัดการเรียนการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐานมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งความรู้ ในศาสตร์วิชาชีพและทักษะการวิจัยไปพร้อมกัน มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์เกี่ยวกับชีวิตประจำวันที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน มุ่งพัฒนาในด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง สร้างองค์ความรู้ โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหาซึ่งการแสวงหาความรู้ ผู้สอนจะกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยหรือผลการวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ วิชา การบัญชีขั้นต้น เป็นรายวิชานักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต (การบัญชี) ปีที่ 1 ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาทฤษฎีเป็นพื้นฐานก่อนปฏิบัติทางการบัญชี เช่น ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบัญชี ซึ่งประกอบด้วย ประเภทของธุรกิจ รูปแบบการจัดตั้งธุรกิจ ผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชี หลักและแนวความคิดในทางการบัญชี และฐานะทางการเงินของส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องรู้ และทำความเข้าใจต้องวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ โดยไม่ใช่การอ่านแบบการท่องจำ หรือทำตามแบบอย่าง ซึ่งผู้เรียนขาดทักษะการแก้ปัญหา ไม่ทราบจะเริ่มต้นจุดไหนก่อน และต่อไปจะทำอย่างไรมองไม่เห็นภาพการทำงานอย่างเป็นองค์รวม ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน RBL จะทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีการวางแผนการทำงาน มีการทำงานอย่างมีลำดับขั้นตอน และมีการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ (Critical Thinking) เป็นแนวทางที่นำไปสู่การสร้างผู้เรียนนักวิจัย เพื่อนำไปสู่การแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ การใช้วิธีการวิจัยเพื่อค้นหาความรู้ จะส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตัวผู้เรียนไปพร้อมกัน โดยใช้ชุดการจัดการเรียนรู้แบบ C-PBL 21 จำนวน 7 modules เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนยุคใหม่ รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL มีลักษณะสำคัญดังนี้ 1) ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Student-centered learning) 2) จัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ

ให้มีจำนวนกลุ่มละประมาณ 5–8 คน 3) ผู้สอนทำหน้าที่ เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) หรือผู้ให้คำแนะนำ (Guide) 4) ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้น (สิ่งเร้า) ให้เกิดการเรียนรู้ 5) ลักษณะของปัญหาที่นำมาใช้ต้องมีลักษณะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน มีวิธีแก้ไขปัญหาได้อย่างหลากหลาย อาจมีคำตอบได้หลายคำตอบ 6) ผู้เรียนเป็นผู้แก้ปัญหาโดยการแสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ด้วยตนเอง (Self-directed learning) 7) การประเมินผลใช้การประเมินผลจากสถานการณ์จริง (Authentic assessment) ดูจาก ความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียนในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning process) และพิจารณาจาก ผลงานที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ (Learning product)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาการบัญชีขั้นต้น โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน
2. เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในด้านการวิเคราะห์ การวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูลการแก้ปัญหา และการวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการวิจัย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐานในรายวิชาการบัญชีขั้นต้น

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้เรียนที่เรียนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ในรายวิชาการบัญชีขั้นต้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

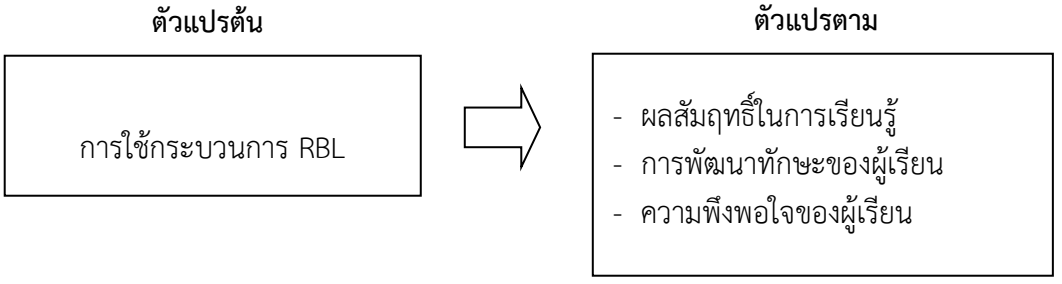

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต (การบัญชี) ชั้นปีที่ 1 สาขาการบัญชี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบทดสอบทางการเรียน เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบัญชี ซึ่งประกอบด้วยประเภท ของธุรกิจ รูปแบบการจัดตั้งธุรกิจ ผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชี หลักและแนว ความคิดในทางการบัญชีและฐานะทางการเงินของส่วนบุคคลรายวิชา การบัญชีขั้นต้น แบบปรนัย จำนวน 3 หน่วย ลักษณะข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ การทดสอบจะทำ 2 ครั้ง คือ ก่อนทำ

การสอนจะทำการทดสอบ (Pre-Test) เมื่อสอนจบทำการทดสอบอีกครั้ง (Post-Test) เพื่อดูความก้าวหน้าของการเรียนการสอน

2.2 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

2.2.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เพศ ช่วงอายุ และสาขาวิชาที่จบ

2.2.2 การศึกษาความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยพิจารณาจากพฤติกรรมผู้เรียน

2.2.3 การศึกษาระดับความมั่นใจของผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ หรือคุณลักษณะเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม โดยดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

2.2.3.1 ศึกษาค้นคว้าความรู้ทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) จำนวน 7 modules จากงานวิจัย บทความวารสารวิชาการ คู่มือการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้หลักทฤษฎีวิชาบัญชีโดยมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน RBL โดยมีขั้นตอนการหาคุณภาพ ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ภาษา เนื้อหา รูปแบบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเวลาแล้วแก้ไขปรับปรุงตามที่อาจารย์เสนอแนะ ตามรูปแบบต่อไปนี้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ 2) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดกับการประเมินผล การเรียนรู้และการใช้ภาษาที่ถูกต้อง จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruemce: IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งได้นำแผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อพิจารณาความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำไปพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปทดลองใช้จริงต่อไป

2.2.4 กำหนดขอบเขตของแบบสอบถาม โดยใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลักการตั้งคำถามจะมุ่งเน้นให้ได้คำตอบที่สามารถบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งรายละเอียดออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุและสาขาวิชาที่จบ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ หรือคุณลักษณะเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชาการออกแบบการประเมินผลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 25 ข้อ

1. ด้านบริบท ได้แก่ วัตถุประสงค์ของรายวิชา และเนื้อหาของรายวิชา
2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ ความพร้อมของผู้สอน
3. ด้านกระบวนการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลรายวิชา
4. ด้านผลผลิต ได้แก่ คุณลักษณะของนักศึกษา

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการการเรียนการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-based Learning หรือ RBL)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดทำข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่แจกให้กลุ่มเป้าหมาย

3.1.2 ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.1.3 ผลการศึกษาในรายวิชา การบัญชีขั้นต้น ของกลุ่มเป้าหมาย

3.2 การจัดทำข้อมูล

3.2.1 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ และบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS for Windows

3.2.2 นำผลการคำนวณมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามรูปแบบการประเมินการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน คัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ตามเกณฑ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายปิดด้วยโปรแกรม SPSS for Windows โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 สำหรับแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยนำมาจัดกลุ่มคำถาม แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน รายวิชา การบัญชีขั้นต้น นักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต (การบัญชี) วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี สรุปรายละเอียดสำคัญของผลการศึกษา ดังนี้คือ

1. การวิเคราะห์หาผลสัมฤทธิ์จากคะแนนการทำแบบฝึกหัดในบทเรียน และคะแนนทดสอบหลังเรียน เพื่อหาประสิทธิภาพการใช้ชุดการจัดการเรียนรู้แบบ C-PBL21 จำนวน 7 modules พบว่า ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 82.45 และทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 93.42 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้ชุดการจัดการเรียนรู้แบบ C-PBL21 จำนวน 7 modules สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. การพัฒนาทักษะผู้เรียนในด้านการวิเคราะห์ การวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล การแก้ปัญหา และการวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการวิจัย สรุปได้ว่าผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าผลคะแนนก่อนเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยใช้ชุดการจัดการเรียนรู้แบบ C-PBL21 จำนวน 7 modules ในรายวิชา การบัญชีขั้นต้น แบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ

3.1 ด้านบริบทของการเรียนการสอน โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.55 และ SD= 0.22) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้เพียงพอที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในรายวิชาสูงขึ้น มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.90 และ SD= 0.30) รองลงมาคือ เนื้อหาวิชามีความทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.84 และ SD = 0.37) การจัดลำดับเนื้อหาวิชามีความเหมาะสมกับโครงสร้างบทเรียน และกิจกรรมเหมาะสมกับผู้เรียน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.67 และ SD = 0.48) เนื้อหารายวิชาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชา ครบถ้วนสอดคล้องตามกำหนดการสอน มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.23 และ SD = 0.43) และวัตถุประสงค์ของ

วิชามีความสอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบัน มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.13 และ SD = 0.34) ตามลำดับ

3.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้นของการเรียนการสอน โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.66และ SD = 0.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว ทุกข้อมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ผู้สอนใช้สื่อการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหา ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจได้รวดเร็ว ($\overline{X}$ = 4.84 และ SD= 0.37) ผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.74 และ SD = 0.44) ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และอธิบายได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ($\overline{X}$ = 4.68 และ SD = 0.47) มีการเตรียมการสอน ตั้งใจ กระตือรือร้นในการสอนและเตรียมสื่ออุปกรณ์ไว้ล่วงหน้า ($\overline{X}$ = 4.55 และ SD = 0.50) และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.51 และ SD = 0.51) ตามลำดับ

3.3 ด้านกระบวนการบริหารจัดการเรียนการสอน โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.66 และ SD = 0.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว ด้านการจัดการเรียนการสอน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ ผู้สอนมีวิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาของรายวิชา ($\overline{X}$ = 4.93 และSD = 0.25) ผู้สอนเลือกใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหาวิชาที่สอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะที่นำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ ($\overline{X}$ = 4.84 และSD = 0.37) ผู้สอนมีความถนัด ความชำนาญ และตรงตามสาขาวิชาที่สอน ($\overline{X}$ = 4.71 และ SD = 0.46) ผู้สอนบอกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และขอบข่ายเนื้อหาวิชาก่อนสอน ($\overline{X}$ =4.58 และSD =0.50) และผู้สอนจัดทำแผนการสอนรายวิชาที่สอน ($\overline{X}$ = 4.26 และ SD = 0.44) ด้านการวัดผลและประเมินผลรายวิชา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือวิธีการวัดผลและประเมินผลมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและต่อเนื่องสม่ำเสมอ($\overline{X}$ = 4.81 และ SD = 0.40) มีการวัดผล ประเมินผลรายวิชา สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาเรียนตามกำหนดการสอน ($\overline{X}$ = 4.45 และ SD = 0.50) มีการวัดผลและประเมินผลรายวิชาที่หลากหลาย เที่ยงตรงและตรวจสอบได้ ($\overline{X}$ = 4.38 และ SD = 0.49) และผู้สอนมีการประกาศผลการวัดผลและประเมินผลให้ผู้เรียนรับทราบ มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.22 และ SD = 0.42) ตามลำดับ

3.4 ด้านผลผลิตของการเรียนการสอน โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.81 และ SD = 0.23) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว ทุกข้อมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ การใช้สื่อและกิจกรรมทำให้มีการวางแผน จัดลำดับความสำคัญ มีความคิดอย่างเป็นระบบ และผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ($\overline{X}$ = 4.96 และ SD = 0.18) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ผู้เรียนมีความพึงพอใจการร่วมมือกันช่วยเหลือกัน และแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน ($\overline{X}$ = 4.90 และ SD = 0.30) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาเป็น และตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบได้ ($\overline{X}$ = 4.87 และ SD = 0.34) มีการทำงานร่วมกัน แบ่งปันความรู้ ความไว้วางใจทั้งตนเองและผู้อื่น มีการเรียนรู้จากการทำงานเป็นทีม ($\overline{X}$ = 4.83 และ SD = 0.37) และเนื้อหารายวิชา สามารถให้ความรู้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ($\overline{X}$ = 4.45 และ SD = 0.50) ตามลำดับ

การอภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาการบัญชีขั้นต้น โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพจากคะแนนการทำแบบฝึกหัดในบทเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียน เพื่อหาประสิทธิภาพการใช้ชุดการจัดการเรียนรู้แบบ C-PBL21 จำนวน 7 modules พบว่า ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 93.42 สูงกว่า และทำแบบฝึกหัดก่อนเรียนได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 82.45 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้ชุดการจัดการเรียนรู้แบบ C-PBL21 จำนวน 7 modules สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. การพัฒนาทักษะผู้เรียนในด้านการวิเคราะห์ การวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล การแก้ปัญหา และการวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการวิจัย สรุปได้ว่าผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าผลคะแนนก่อนเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับพิจิตรา ทีสุกะ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน วิชาการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอน NPU Model โดยใช้แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คือ 1) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ 2) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ และ 3) การตรวจสอบความเข้าใจในการเรียนรู้โดยมีสาระการสอน 4 ประเด็น คือ การวางแผนหลักสูตร การออกแบบหลักสูตร การจัดระบบหลักสูตร และการประเมินหลักสูตร โดยประสิทธิภาพของกระบวนการ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 และประสิทธิภาพของผลผลิตได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 83.56 2) ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน พบว่า ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรก่อนและหลังการทดลอง ใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังทดลองรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานนักศึกษาวิชาชีพครูมีความรู้สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ 3) ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก 4. ความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือการใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง รองลงมาคือ การส่งเสริมให้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยใช้ชุดการจัดการเรียนรู้แบบ C-PBL21 จำนวน 7 modules ในรายวิชา การบัญชีขั้นต้น แบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ

ด้านบริบทของการเรียนการสอน โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้เพียงพอที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในรายวิชาสูงขึ้น มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดรองลงมาคือ การจัดลำดับเนื้อหาของวิชามีความเหมาะสมกับโครงสร้างบทเรียน และกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหาวิชาทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันเนื้อหารายวิชาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชาครบถ้วน สอดคล้องตามกำหนดการสอน ตามลำดับ

ด้านปัจจัยเบื้องต้นของการเรียนการสอน โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้อมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอนใช้สื่อการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหา ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจได้รวดเร็ว ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และอธิบายได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ตามลำดับ

ด้านกระบวนการบริหารจัดการเรียนการสอน โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ **ด้านการจัดการเรียนการสอน** มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือผู้สอนมีวิธีการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายเหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาของรายวิชา ผู้สอนเลือกใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหาวิชาที่สอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียน

ได้รับความรู้ ทักษะที่นำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ ผู้สอนบอกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และขอบข่าย เนื้อหาวิชาก่อนสอน ผู้สอนมีความถนัด ความชำนาญ และตรงตามสาขาวิชาที่สอน ตามลำดับ

ด้านการวัดผลและประเมินผลรายวิชา ทุกข้อมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ วิธีการวัดผลและประเมินผลมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการวัดผลและประเมินผลรายวิชามีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาเรียนตามกำหนดการสอน หลากหลาย เที่ยงตรง และตรวจสอบได้ และมีการประกาศผลการวัดผลและประเมินผลให้ผู้เรียนรับทราบ

ด้านผลผลิตของการเรียนการสอน โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว ทุกข้อมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ส่งผลให้นักศึกษาสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาเป็น และตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบได้ มีการทำงานร่วมกัน แบ่งปันความรู้ ความไว้วางใจทั้งตนเองและผู้อื่น มีการเรียนรู้จากการทำงานเป็นทีม การใช้สื่อและกิจกรรมทำให้มีการวางแผน จัดลำดับความสำคัญ มีความคิดอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน จูงใจให้อยากเรียนรู้มากขึ้น เนื้อหารายวิชาสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมตรงกับความต้องการของผู้เรียนก่อให้เกิดองค์ความรู้และกิจกรรมส่งเสริมการเรียน ผู้เรียนมีความพึงพอใจ การร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน และแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับแฝงกมล เพชรเกลี้ยง (2558) ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐานในรายวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐานในรายวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาพรวม พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมบทบาทของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาในการใช้ผลการวิจัย และใช้กระบวนการวิจัยอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุดทั้ง 4 บทบาท 2) ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐานในรายวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หลังการจัด การเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการเรียนรู้ของนักศึกษาหลังได้รับการจัด การเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐานในรายวิชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 3) ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐาน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นการใช้ผลการวิจัยและกระบวนการวิจัย และบูรณาการเทคนิคการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย อาจารย์ผู้สอนมีบทบาทในการคัดเลือกงานวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการคิด ให้นักศึกษารู้จักการตั้งปัญหา และหาแนวการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ และฝึกทักษะกระบวนการวิจัยให้กับนักศึกษา ซึ่งนักศึกษามีบทบาทในการเรียนรู้เนื้อหาสาระในรายวิชาควบคู่กับการวิจัย แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่ง ข้อมูล ทักษะการคิด ทักษะกระบวนการวิจัย การทำงานอย่างเป็นระบบ และช่วยให้เกิดความสามัคคีกันในกลุ่ม และนักศึกษามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และปรียนันท์ สิทธิจินดา (2552) กล่าวไว้ว่า การเรียนแบบใช้วิจัยเป็นฐานนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจวิชาที่เรียนมากขึ้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนในวิชานั้นสูงขึ้น เพราะเป็นการเรียนที่ไม่น่าเบื่อ ไม่จำเจ สนุกสนาน ได้เผยศักยภาพของตนเองแต่ที่สำคัญกว่านั้นคือเป็นการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ เปลี่ยนมุมมอง/ทัศนะของบุคคลให้คิดเป็น มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งแตกต่างจากการเรียนแบบอื่นๆ การเรียนแบบนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง สรุปได้ดังนี้คือ

1. เปลี่ยนรูปแบบจาก Teaching-Based เป็น Learning-Based
2. เปลี่ยนลักษณะการเรียนจาก Passive เป็น Active
3. เปลี่ยนจากวิชาเป็นปัญญา
4. นักศึกษาได้เรียนรู้ (Learning) มากกว่าการรู้ (Knowing)
5. ได้เปลี่ยนแปลงตัวนักศึกษาโดยใช้งานวิจัยเป็นวิถีของการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. เป็นวิธีการเรียนที่ต้องใช้เวลา ต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี และครูผู้สอนติดตามให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด
2. เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความกระตือรือร้น ไม่จำเจ
3. ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้พัฒนาทักษะ มีการวางแผน เก็บข้อมูล การจัดการข้อมูล
4. มีการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การบริหารจัดการทรัพยากรและการบริหารเวลา
5. เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา กรุดทอง และคณะ. (2560). *การจัดการเรียนการสอนแบบ (Research-Based Learning RBL).* เข้าถึงได้จาก http://www.isdc.rsu.ac.th/

ทิศนา แขมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นัฐนันท์ สกุลอรุณเพชร. (2550). *การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)* ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6.

นันทกา พหลยุทธ. รายงานการพัฒนาการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ CIPPA MODEL ท 605 ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6, 2544. เข้าถึงได้จาก http:/www.thairesearch.org/

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *วิธีการสร้างสถิติสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด (ฉบับปรับปรุงใหม่)* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิค พริ้นติ้ง.

ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐาน. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. เข้าถึงได้จาก https://www.slideshare.net/prachyanun1/

ปรียนันท์ สิทธิจินดา. (2552). *ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนด้วยวิจัยนอกชั้นเรียน.* เข้าถึงได้จาก http://www.node.rbru.ac.th/.

แฝงกมล เพชรเกลี้ยง. (2558). *ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐาน รายวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.* เข้าถึงได้จาก http://www.bsru.ac.th/identity/

พวงผกา ปวีณาบำเพ็ญ. (2560). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

พิจิตรา ทีสุกะ. (2558). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน วิชาการพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์, 7*(1).

ไพศาล สุวรรณน้อ. (2558). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL).* เข้าถึงได้จาก http://www.ph.kku.ac.th/

สมภพ สุวรรณรัฐ. (2556). *หลักและแนวทางการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามรูปแบบ CIPPA.* เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ “เขียนแผนการสอนที่เน้นสมรรถนะอาชีพ”. ม.ป.ท.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2550). วิจัยอย่างไรจึงจะได้งานวิจัยที่มีคุณภาพสูง. *วารสารการวิจัย, 13*(1), 10-14.

เสาวภา วิชาดี. (2554). *การศึกษาในกระบวนทัศน์ใหม่ การเรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน.* ม.ป.ท.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน (ฉบับปรังปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วรรณกรรมวิจารณ์
ฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยที่ดีแห่งหนึ่งของโลก สอนวิธีคิด

เหวย์ ซิ่วอิง. (2561). *ฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยที่ดีแห่งหนึ่งของโลก สอนวิธีคิด เล่มที่ 1 "วิชาชีวิตที่ไม่มีในตำรา"* (ชัญญพร จาวะลา, แปล). นนทบุรี: บี มีเดีย กรุ๊ป (ประเทศไทย). 304 หน้า.

เหวย์ ซิ่วอิง. (2561). *ฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยที่ดีแห่งหนึ่งของโลก สอนวิธีคิด เล่มที่ 2 "วิชาความสำเร็จของคนคิดเป็น"* (จิราพร เนตรสมบัติผล, แปล). นนทบุรี: บี มีเดีย กรุ๊ป (ประเทศไทย). 336 หน้า.

วรวุฒิ เพ็งพันธ์*

หนังสือฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยที่ดีแห่งหนึ่งของโลก สอนวิธีคิด ทั้งเล่มที่ 1 และ 2 นั้นมีฉบับปรับปรุงหลายครั้ง จากหนังสือฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดของโลก สอนวิธีคิด ซึ่งแปลมาจากหนังสือ HARVARD'S 4:30 A.M. โดยผู้เขียนชาวจีนที่ได้รับความนิยมในฐานะนักเขียนแนวจิตวิทยาพัฒนาตนเองที่โด่งดัง หนังสือทั้ง 2 เล่มนี้ได้พยายามบอกเล่าวิธีคิด กระบวนถ่ายทอดความรู้ของอาจารย์ คติคำสอนที่ปลูกฝังให้กับนักศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดที่ประสบความสำเร็จ ผ่านตัวหนังสือให้เป็นเรื่องราวต่างๆที่แปลมาแล้วมากมายหลายภาษา

หนังสือ ฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยที่ดีแห่งหนึ่งของโลก สอนวิธีคิด เล่มที่ 1 "วิชาชีวิตที่ไม่มีในตำรา" แบ่งเป็น 11 บท โดยแต่ละบทมีลำดับขั้นการสอนผ่านกระบวนการคิด และปิดท้ายด้วยคำถามทดสอบพร้อมเฉลยคำตอบในทุกๆ ตอน และแต่ละบทจะมีเนื้อหาสาระต่างๆ ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 กำหนดเป้าหมายในชีวิตให้เร็ว : ให้เป็นคนโดดเด่นที่สุด ในบทนี้จะเน้นการค้นหาเป้ามายในตนเองว่าเราเป็นใครและเราเรียนรู้เพื่อใคร มองการณ์ไกลเมื่อเราหาคำตอบเหล่านี้ได้ก็จะเป็นก้าวแรกไปสู่ความสำเร็จ

บทที่ 2 ไม่ว่าเวลาใด ความขยันคือหนทางสู่ความสำเร็จ ในบทนี้จะบอกเล่าอุปสรรคคือความเกียจคร้านที่ขัดขวางความสำเร็จ และแก้ไขด้วยความขยันหมั่นเพียรเพื่อเอาชนะอุปสรรคทุกอย่างให้ได้

บทที่ 3 เป็นตัวของตัวเอง เพราะไม่มีใครเติบโตแทนคุณได้ ในบทนี้จะเน้นไปที่การพัฒนาตัวของเราว่าจะต้อง พึ่งพาตนเอง มีความกล้า มีความพยายามมีความคิดเห็นเป็นของตัวเอง และคิดถึงเป้าหมายที่ต้องการเสมอจึงจะประสบความสำเร็จ

บทที่ 4 ใช่ คุณทำได้! ไม่มีใครปฏิเสธคุณได้ นอกจากตัวคุณเอง ในบทนี้จะกล่าวถึงความมั่นใจในตนเอง และการคิดเชิงบวก เพื่อดึงพลังในตัวของเราออกเอาชนะอุปสรรค

บทที่ 5 เมื่อโตขึ้นมักโกรธง่าย จงเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง ในบทนี้กล่าวถึงการควบคุมอารมณ์ภายในของตัวเอง ต้องสุขุมเยือกเย็น และบริหารจัดการเวลาของตนเองให้ดี

---

*อาจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทที่ 6 ความหวังที่กระตือรือร้น มีจิตใจดี จึงจะมีอนาคตดี ในบทนี้กล่าวถึงการค้นหาจุดเด่นในตัวเอง โดยไม่ไปเปรียบเทียบกับใคร กระตือรือร้นเพื่อแสวงหาความก้าวหน้า และลงมือทำทันทีเพื่อสร้างโอกาสให้ตนเอง

บทที่ 7 ทำอย่างไรจึงจะเป็นคนพูดเก่งและเป็น "กลุ่มคน" ที่เข้าสังคมเป็น ในบทนี้กล่าวถึงการพัฒนาทักษะในตนเอง การทำงานเป็นทีม รู้จักการไตร่ตรองปัญหา รับฟังและชมเชยผู้อื่น ใจกว้าง ให้อภัย และเรียนรู้ที่จะแบ่งปันผู้อื่น

บทที่ 8 เป็นที่ 1 ตลอด เปลี่ยนความยอดเยี่ยมเป็นความเคยชิน ในบทนี้กล่าวถึงการคิดและกล้าทำสิ่งใหม่ ท้าทายตนเองอยู่เสมอ ทำทุกอย่างให้เต็มที่เพื่อสร้างความโดดเด่นในตัวเอง

บทที่ 9 วิธีคิดที่ประสบความสำเร็จ ของคนที่สำเร็จการศึกษาจากฮาร์วาร์ด คือ มีความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่น มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง มีความซื่อสัตย์ มีความเคารพนับถือผู้อื่น และใส่ใจในรายละเอียด

บทที่ 10 ยืนหยัดที่จะสู้ ไม่ยอมแพ้ ในบทนี้กล่าวถึงการไม่ยอมแพ้เมื่อถูกผู้อื่นปฏิเสธ อดทนก้าวข้ามอุปสรรค ไม่สิ้นหวัง ไม่ละทิ้ง เพราะความยากลำบากเป็นสถาบันขั้นสูงของการฝึกฝนชีวิต

บทที่ 11 คติเตือนใจ 8 ประการที่มีผลต่อนักศึกษาฮาร์วาร์ดทั้งชีวิต คือ ขยันอ่าน การคิดใคร่ครวญอยู่เสมอ เลือกสรรอย่างฉลาด ฉลาดเรื่องการใช้เงิน รู้จักการยืมแรงคนอื่น ออกกำลังกาย การสร้างสรรค์ และการสำนึกในบุญคุณผู้อื่น

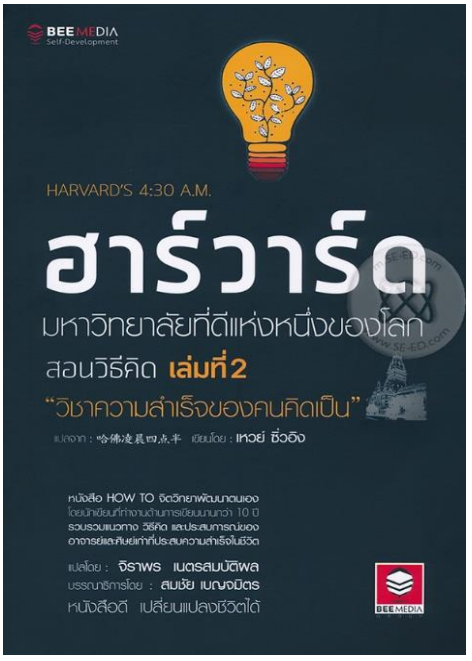

สำหรับหนังสือฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยที่ดีแห่งหนึ่งของโลก สอนวิธีคิด เล่มที่ 2 "วิชาความสำเร็จของคนคิดเป็น" แบ่งเป็น 10 บท โดยแต่ละบทมีลำดับขั้นการสอนผ่านกระบวนการคิด สรุปเทคนิควิธีการคิดและเคล็ดลับเพื่อความสำเร็จ และปิดท้ายด้วยคำถามทดสอบพร้อมเฉลยคำตอบในทุกๆตอน และแต่ละ บทจะมีเนื้อหาสาระต่างๆ ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 ขยันให้เต็มที่ : เมื่อมีความขยัน ทุกอย่างจะง่ายไปหมด ในบทนี้เน้นย้ำและให้ความสำคัญของความขยัน และหมั่นทบทวนการกระทำของตัวเอง จึงจะมีโอกาสก้าวหน้าในชีวิต

บทที่ 2 สร้างความเชื่อมั่นในตัวเอง : "ฉันเชื่อว่าฉันต้องทำได้" ในบทนี้เน้นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งความสำเร็จคือ การเลือกเดินในเส้นทางของตัวเองอย่างมั่นใจ

บทที่ 3 กระตือรือร้นอย่างเต็มเปี่ยม : หากขาดความกระตือรือร้น ก็หยุดคิดถึงเรื่องความก้าวหน้าไปได้เลย ในบทนี้เน้นพลังของความกระตือรือร้นอย่าพอเหมาะ เพราะถ้าหากมากเกินไปก็จะเกิดผลเสียได้เช่นกัน

บทที่ 4 ลงมือทำทันที : เดี๋ยวนี้ ตอนนี้ ทันทีทันใด ในบทนี้เน้นเรื่องการตั้งใจทำทุกอย่างให้ดีกว่าเดิม ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง

บทที่ 5 มุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ : หากเรื่องเรียนยังรับผิดชอบไม่ได้ แล้วคุณจะไปทำอะไรได้ ในบทนี้เน้นว่าการเรียนรู้เป็นหน้าที่ที่จะไม่หยุดพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง เมื่อเรียนก็ต้องทุ่มเท เมื่อเล่นก็จะต้องผ่อนคลายให้เต็มที่

บทที่ 6 เปี่ยมไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ : ทลายกำแพงความคิดเก่าๆ ที่มีอยู่ ในบทนี้เน้นความคิดสร้างสรรค์ เพราะจินตนาการมีค่ามากกว่าที่คิด และเส้นทางแห่งความสำเร็จไม่ได้มีเพียงเส้นทางเดียว

บทที่ 7 บริหารเวลาให้เป็น : เวลาคือปรมาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่ ในบทนี้เน้นคุณค่าของการจัดการเวลา เพราะการปล่อยเวลาให้สูญเปล่า เหมือนเราถูกขโมยเวลาไป ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการฆ่าตัวเองให้เร็วขึ้น

บทที่ 8 กำหนดกฎเกณฑ์ของตนเอง : ความสำเร็จเกิดจากการบริหาร ในบทนี้เน้นว่าความสำเร็จขั้นสูงสุด มาจากการรู้จักกำหนดกฎเกณฑ์ของตัวเอง ต้องเรียนรู้ที่จะตัดสินตัวเอง มองเห็นข้อผิดพลาดของตนเอง และควบคุมตนเองให้ได้

บทที่ 9 กำหนดความฝันให้แน่ชัด : มีความฝันเช่นไร ก็ย่อมมีชีวิตเช่นนั้น ในบทนี้กล่าวถึงความฝันเป็นแรงบันดาลใจให้กับตัวเอง ต้องรู้สิ่งที่ตัวเองต้องการและทำสิ่งนั้นขึ้นมา

บทที่ 10 คว้าโอกาสให้อยู่หมัด : โอกาสที่ดีที่สุดมักจะมีเพียงครั้งเดียวเสมอ ในบทนี้เน้นการสร้างโอกาสให้ตัวเอง คว้าโอกาสนั้นโดยที่ไม่ลังเลใจ และเลือกทำสิ่งที่ดีที่สุดให้แก่ตัวเองเมื่อโอกาสนั้นมาถึง

จากเนื้อหาสาระของหนังสือทั้ง 2 เล่มนั้น ทำให้เห็นภาพของวิธีการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดของคณาจารย์ และเห็นกระบวนการคิดของนักศึกษามหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด โดยเป็นเรื่องราวที่ผู้เขียนพยายามชี้นำโดยใช้หลักจิทยาเพื่อการพัฒนาตนเอง ให้ทุคนทุกอาชีพสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นหนังสือทั้ง 2 เล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่าต่อผู้อ่านที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดของตนเอง อันจะส่งผลต่อทักษะการเรียน ทักษะการทำงานและทักษะการใช้ชีวิต ให้มุ่งสู่หนทางแห่งความสำเร็จ

Department of Vocational Education and Social Development
Faculty of Education, Burapha University
ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
169 ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131
โทรศัพท์ 038-102067 โทรสาร 038-391043
http://www.edu.ac.th/vesd